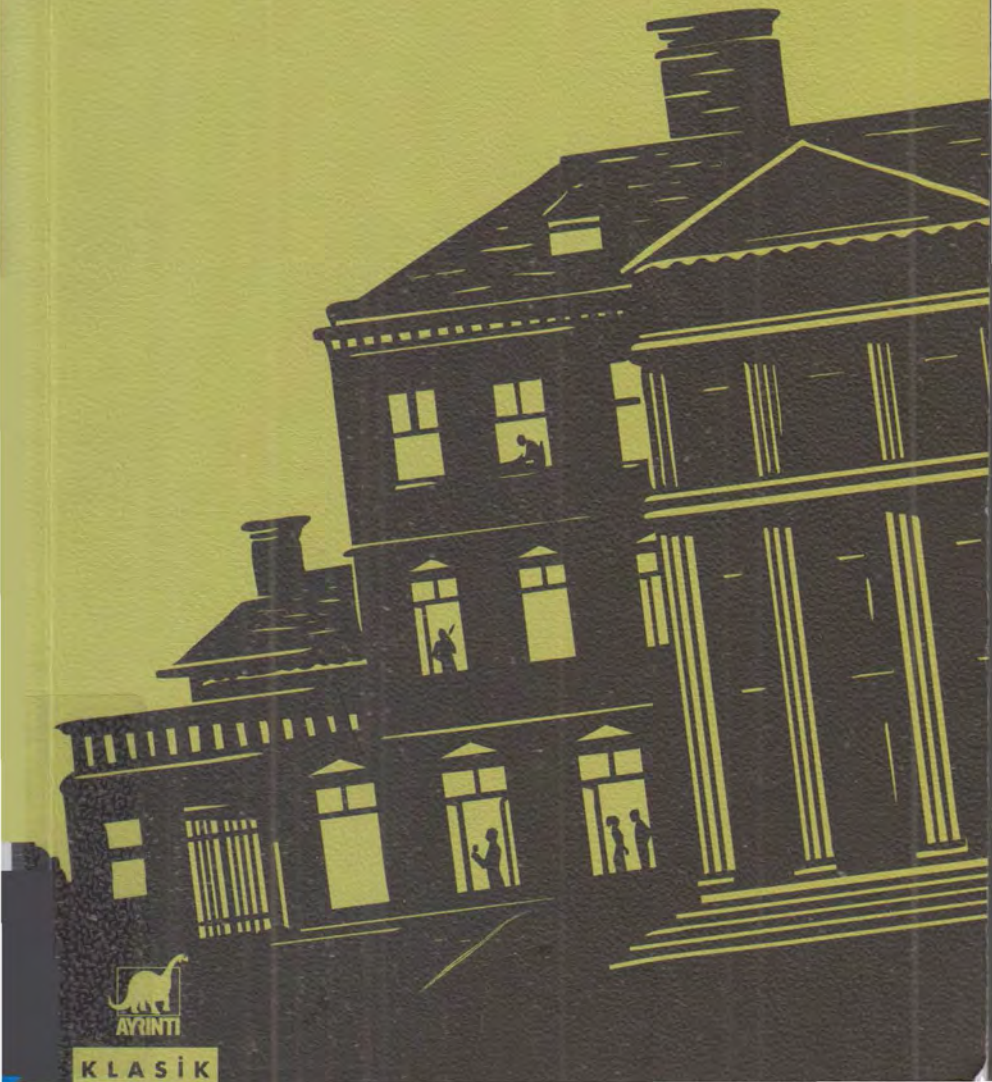
JANE AUSTEN

mansfield park

ingilizce aslından çeviren: ayşe belma dehni

AYRINTI

KLASİK

mansfield park

jane austen

ingilizce aslından çeviren: ayşe belma dehni

sunuş: kathryn sutherland

ayrıntı: 995 / klasik dizisi: 13

mansfield park / jane austen

orjinal adı / mansfield park

ingilizce aslından çeviren / ayşe belma dehni

sunuş / kathryn sutherland

yayıma hazırlayan / aslı güneş

son okuma / barış özdemir

bu kitabın türkçe yayım hakları
ayrıntı yayınları'na aittir.

kapak illüstrasyonu / berat pekmezci

kapak ve görsel tasarım / gökçe alper

dizgi / kâni kumanovalı

baskı: yazın basın yayın mat. tur. tic. ltd. şti.
çevre sanayi sitesi 8. blok no: 38-40-42-44
başakşehir / istanbul / sertifika no: 12028

birinci basım: istanbul, mayıs 2016 / baskı adedi 2000

isbn 978-605-314-102-0 / sertifika no: 10704

ayrıntı yayınları basım dağıtım san. ve tic. a.ş.
hobyar mah. cemal nadir sok. no: 3 cağaloğlu - istanbul
tel.: (0212) 512 15 00 faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr
info@ayrintiyayinlari.com.tr

twitter.com/ayrintiyayinevi
facebook.com/ayrintiyayinevi
instagram.com/ayrintiyayinlari

jane austen

16 Aralık 1775'te Basingstoke yakınlarındaki Steventon'da bir rahibin yedinci çocuğu olarak dünyaya geldi. Babası 1801 yılında emekli olup Bath'e taşınıncaya kadar ailesiyle birlikte Steventon'da yaşadı. Babasının 1805 yılındaki ölümünden sonra annesinin yanına taşındı ve 1809 yılında onunla birlikte Alton, Hampshire yakınlarındaki Chawton'a yerleştiler. Londra'ya yaptığı birkaç ziyaret dışında hep burada yaşadı, daha sonra Mayıs 1817'de Winchester'daki doktoruna yakın olmak zorunda olduğu için oraya taşındı ve 18 Temmuz 1817'de orada öldü.

Son derece mütevazı bir kişiliğe sahip olan Jane Austen kendisine özgü zekâsı ve yaratıcı dehasıyla yazdığı eserleri için yeğeni Edward'a "Bu tıpkı fildişi imal etmek gibi bir şey, elindeki basit fırçayla büyük emekler veriyorsun, ama etkisi küçük oluyor" demiştir. Genç bir kızken içinde parodiler ve popüler aşk ezgilerinden oluşan hikâyeler yazmış, hikâyeler üzerinde uzun düzeltmeler yaptıktan sonra basımı için de bizzat kendisi uğraşmıştır. Hayatı boyunca dört romanı yayımlanmıştır. Bunlar sırasıyla 1811 yılında yayımlanan *Sense and Sensibility* (Sağduyu ve Duyarlılık), 1813 yılında yayımlanan *Pride and Prejudice* (Aşk ve Gurur), 1814 yılında yayımlanan *Mansfield Park* ve 1815 yılında yayımlanan *Emma*'dır. Diğer iki romanı *Northanger Abbey* (Norhanger Abbey) ve *Persuasion* (İkna) 1817 yılında ölümünden sonra erkek kardeşinin denetiminde basılmıştır. *Persuasion* adlı romanını hastalığının iyice arttığı ve giderek sağlığını kaybettiği 1815-1816 yılları arasında yazmıştır. Bunun yanı sıra, geride yazarlığının ilk yıllarında yazdığı iki derleme eser, *Leydi Susan* adlı mektup tarzı yazılmış kısa bir roman ve bir de *The Watsons* (Watson'lar) adlı bitirilmemiş bir roman bırakmıştır. Ölüm döşeğindeyken üzerinde çalıştığı *Sanditon* adlı romanına ait parçaların ise bir kısmı kurtarılabilmiştir.

ayşe belma dehni

1956 İstanbul doğumludur. İstanbul Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Yaklaşık 25 yıl Türkiye'nin önde gelen özel kuruluşlarında dış ilişkilerle bağlantılı birimlerde çalıştı. 2001 yılında emekli oldu ve o zamandan beri roman çevirileri yapmaktadır, çeşitli yayınevlerinden çıkmış otuzu aşkın roman çevirisi mevcuttur.

içindekiler

sunuş

jane austen'in mansfield park'ı üzerine bir inceleme 9

mansfield park

birinci cilt 55-256

ikinci cilt 269-415

üçüncü cilt 431-613

kathryn sutherland

jane austen'in *mansfield park*'ı üzerine bir inceleme

> Fanny: "Ama ben yine de diğer insanlardan farklı olduğumu söyleyebilme cesareti gösteriyorum."
> Edmund: "Neden *bunu* söyleyebilmek için cesarete gerek duyuyorsun?"

Mansfield Park Jane Austen'in ilk romanlarından olmasına rağmen diğerleri gibi olgunluk döneminde basımı gerçekleştirilmiştir. Aslında Austen romanı yazmaya 1813 yılında başlamış ve o yaz bitirmiştir. Nitekim bu romanından önce yayımlanmış olan *Sense and Sensibility* (Sağduyu ve Duyarlılık) ve *Pride and Prejudice* (Aşk ve Gurur) adlı iki romanı da Austen henüz daha yirmili yaşlarda iken, 1790 yılında yazmış ama kitaplar 1811 ve 1813 yıllarında basılmıştır. Aynı şekilde ölümünden sonra, 1817 yılında yayımlanmış olan *Northanger Abbey* (Northanger Manastırı) adlı çalışması da çok daha önce yazılmış ve 1803 yılında yayımlaması için Crosby and Co. yayınevine satılmıştır.

1814'te yayımlanan *Mansfield Park* yazar açısından bir değişimin başlangıcı olarak değerlendirilebilir. Nitekim

eleştirmenler ve okurlar onun 1815'te yayımlanan *Emma* ve 1817'de yayımlanan *Persuasion* (İkna) adlı romanlarından aşina oldukları; onlara çok tanıdık gelen ama aynı zamanda yeni de olan bu üslubu hemen benimsemiş ve sevmişlerdir. Austen'in ideolojisini bir program dahilinde yansıttığı gerek henüz daha tasarı halindeki, gerekse yazıya dökülerek biçimlendirilmiş tüm romanlarında hem baskı uygulayan hem de şaşırtıp kafa karıştıran, ısrarcı ve hatta sıkıştırıp mecbur eden gizli bir zorlayıcılık hâkimdir. Bu bağlamda birden fazla anlamın yanı sıra, kuşkunun da fazlasıyla yer verildiği *Mansfield Park* diğerlerine göre oldukça modern bir üsluba sahip olması yönünden yazarın deneme türünde yazılmış ilk romanıdır. Bir anlamda sorunlu olarak nitelendirilen bu değişik yapısı ve akılcılığın ön planda tutulduğu İngiliz edebiyatının kökleşmiş geleneksel yazım şeklini zorlaması *Mansfield Park*'ı Austen'in en karmaşık, en derin, içinden çıkılması güç duyguların hâkim olduğu, dolayısıyla da en zor anlaşılır romanlarından biri konumuna taşımıştır. Oldukça büyük bir servete sahip bir ailede yaşanan yüksek ahlaki değerler ve namus anlayışıyla sınırlı, aşkın en masum şekilde anlatıldığı *Mansfield Park*'ta aynı zamanda aile içindeki güç ve güçsüzlükler, bağımlılık ve bağımsızlıklar da işlenmektedir. Hal böyle olunca bir anlamda *Aşk ve Gurur*'daki *zor* ve içinden çıkılmaz ilişkilerin burada devam etmesi engellenmiştir denebilir. Romanda Bennet kız kardeşlerin sosyal yaşamının hareketliliği, ticarete karışmaları ve bu sayede özellikle İngiltere'nin orta sınıfıyla daha az haşır neşir olan Elizabeth Bennet'in aristokrat sınıfıyla olan üst düzey ilişkileri ve bu ilişkilerin Darcy ile evlenmesini kolaylaştırması konu edilirken, İngiltere'de bu evlilikler yüzünden üst sınıfla

orta sınıfın birbirleriyle kaynaşmasının adeta bir komediye dönüştüğü anlatılmaktadır. Nitekim yine aynı konu üzerine daha koyu bir ilişki ağının işlendiği *Mansfield Park*'ta da bu tür bir ilişki söz konusudur, ancak iki roman arasındaki tek fark bu yüzden ailenin mahvolmanın eşiğinden dönmeyi başarmış olmasıdır.

Mansfield Park'ın ilk cümlesi "otuz yıl önce" diye başlamaktadır. 1783 yılında, bir Baronet olan Sir Thomas Bertram'ın varlıklı olmayan bir ailenin üç kız kardeşinden biri olan Bayan Maria Ward ile evlenmesiyle başlayan romanda, sırf yaptıkları eş seçimi yüzünden üç kız kardeş arasında nasıl bir sosyal uçurumun oluştuğu anlatılmaktadır. Nitekim yaptığı evlilik sayesinde içlerinden sadece biri zenginler sınıfında yer alırken, diğer ikisi aynı sosyal statüde kalıp yerlerinde saymaya devam edecektir. Bunun üzerine ortanca kardeşi gibi bir evlilik yapabilmek için her şeyini vermeye hazır olan en büyük kız kardeş, Sir Thomas'ın rahip olan yakın bir arkadaşı Rahip Norris ile evlenir. Bununla birlikte, en küçük kız kardeşlerinin hiçbir geleceği olmayan bir deniz teğmeniyle yaptığı yanlış evlilik yüzünden Bayan Price adını alan Frances'in ailede büyük sıkıntı yaratması ve baş belası olarak ilan edilmesine neden olur. Aslında genel olarak baştan sona ataerkil bir gücün varlığı hissedilmesine rağmen, bir peri masalı kimliği taşıyan bu talihli olayın yanı sıra, her birinin evlilik konusundaki karakter seçimlerinde kesin kararlılık sergilediği *Mansfield Park*'ın kadınlarının inişli çıkışlı talihlerinin daha ilk sayfalarda başlayan hikâyesi, romandaki asıl gücün tamamen kadınların talihleri üzerine kurulu bir güç olduğunu ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda sosyal sınıf farkı arasındaki dik uçurum sonucu ahlaki değerlerin de yörüngesinden çıkışının açık-

ça sergilendiği romanda, kısaca sınıf mücadelesi veren Ward kardeşlerin hikâyesi bir sonraki nesil kadınlarına da emsal teşkil etmektedir. Bu mücadelenin en çarpıcı örneği ise *Mansfield Park*'ın başkarakteri olan ve onunla aynı adı taşıyan, kıt düşünceli kızları Fanny Ward'ı anımsattığı vurgulanan genç Fanny Price ile ifade edilmektedir. Ward kardeşlere göre Fanny, aileyle kaynaşması beklenen ama onun bu alışma ve kaynaşma evresinde bir eylemi hemen uygulamaktan ziyade buna çok uzak ve yavaş kalan, bir şeye uyum sağlamak yerine onu kökünden söküp koparan "basit fikirli", "kaba ve hoyrat davranışlı" bir kızdır. Ancak genç kuzenleri Bertram kardeşler onlar gibi düşünmeyip onu sevseler de bu sevgi bir yere kadar sürmekte, bir noktadan sonra Fanny farklılığıyla onları korkutmaktadır. Bu da onun kötü tabiatlı, kötü huyları olan biri olarak adlandırılmasına neden olur ve sürekli ona hiçbir zaman bir *Bayan Bertram* olmadığı, bu eğiliminden bir an önce vazgeçmesi gerektiği hatırlatılır. Öte yandan, sadece koca seçimi ve çocuklarının kültürel konumuyla birbirlerinden ayrıldığını ve onlar için sınıf farkı açısından tek etkin nedenin bu olduğunu kabul eden Ward kardeşlere göre, bu fark doğal olarak onları birbirlerinden uzaklaştırmaktadır. Genç Bertram kardeşler Tom ve Edmund, Maria ve Julia güzel, zeki, sosyal bakımdan kendisine güveni olan, iyi yetişmiş ve ileri yaşlara geldiklerinde sosyal güvenceleri hazır olan gençlerdir. Fanny Price ise Portsmouth'taki fakir ailesinden ayrılıp zengin akrabalarının yanına gelmiş küçük, beceriksiz, çekingen ve utangaç bir kızdır. Nitekim birinci cildin birinci bölümünün sonunda okura nesiller arası karakter kavramı vurgulanırken, genç kızın yeni bir çevre ve fırsatlarla olan bağı, iyi niyetli olup olmadığı, limitleri zorlama ve ken-

disini yenileme konusundaki bireysel potansiyeli inceden inceye test edilmektedir. Sadece ikinci okumada bunun sonuçlarını görüyor, kültürel ve doğal öngörü gerçeğinin ne kadar doğru olduğunu keşfediyoruz ve bu konuda altı çizilen önyargıların ancak sistemli bir planla yok edilebileceğini görüyoruz.

Mansfield Park'ta yaşayan aileye baktığımızda, aslında genel olarak yaşamlarının olumsuz yönde seyrettiği ve onları hayata bağlayan bağın büyük ölçüde kopuk olduğu görülmektedir. Aynı zamanda kullanılan sözcükler hep alaycıdır. Son derece sıkıcı bir ortamda yaşayan aile üyeleri istek ve arzularını bastırıp engellemektedirler, bu da onları bireysel anlamda kimlik bunalımı, hatta yokluğuyla yüz yüze getirmekte ve bu kimliği bir türlü tesis edememe sorunu yaşamalarına neden olmaktadır. Bu doğrultuda Fanny Price çok sayıda okurun ona bir şekil, bir biçim verme güçlüğü yaşamasına neden olmakta, kimlik boşluğu yaşayan ailenin bunu oluşturmakta yaşadığı zorluğu hastalık boyutuna taşımaktadır, çünkü Fanny'nin olduğu her yerde ev hasreti ön plana çıkmaktadır. Mansfield Park'a henüz on yaşında bir çocukken gelen Fanny, buraya gelmek için evinden ayrıldığı andan itibaren geride bıraktığı evini özlemektedir ve on sekiz yaşına geldiğinde, yeniden Portsmouth'a geri döndüğünde, ailesiyle tekrar bir araya gelmeyi ve orada geçiremediği yıllarından dolayı pişmanlık duyup o boşluğu telafi etmeyi ümit etmektedir. Çocukluk dönemiyle yetişkinlik dönemi arasındaki, ailesinden ayrı geçen yıllarda oluşan yara ve acılarının evine geri döndüğünde iyileşeceğini sanmaktadır. Kendi evi olarak bildiği Portsmouth'un onun için bir boşluktan ibaret olduğunu anladığında, Fanny bu boşluğu Mansfield Park ile doldurur ve burayı tekrar inşa ettiği evi

olarak bilir. Nitekim ev konusunda yaşadığı bu hasreti romanda çok sevdiği bir şiirle dile getirmekte ve kendisi gibi ev ve aile özlemi yaşayan şair William Cowper'ın "o da ister işi bittiğinde büyük bir özlem duyduğu evine dönmeyi" şeklinde, biraz sinirli bir üslupla yazdığı şiirindeki dizeyi kendi hayatıyla özdeşleştirir. Bu yüzden Fanny, ev konusunda oluşan bu yeni anlayış ve adeta zafer sevinciyle Mansfield'e geri döndüğünde, hoşgörü sınırları zorlanmaya müsait "değişmez yeğen" olarak bilinen eski konumuna değil, sadece eve geri dönmüştür. Ama giderken kendisini merkezde her şeyden soyutlanmış olarak tutup geri kalan her şeyi dışarıda bırakmış ve tüm Bertram'ları paramparça etmişken, şimdi döndüğünde onları tekrar toplayıp bir araya getirmiştir. Kuzeni Edmund onun geri dönüşüyle "Benim tatlı Fanny'im, tek kız kardeşim, tek rahat ettiğim, tek huzur duyduğum" şeklinde ondan söz ederken, yeğeninin sakin huzuruna alışkın olan teyzesi Leydi Bertram da ona olan düşkünlüğünü, "Sevgili Fanny, artık içim çok rahat" sözleriyle dile getirmektedir. Aynı şekilde eniştesi Sir Thomas'ın da "Fanny gerçekten onun tam istediği bir kız evlattı" cümlesiyle aynı duyguları paylaştığı anlaşılmaktadır. Ama hiç çocuğu olmamış olan diğer teyzesi Bayan Norris, sürekli olarak onun zorla alınmış bir çocuk olduğunu vurgulayıp, Fanny ile olan akrabalık bağını hiçe sayarak onu adeta bir piç ya da huzur bozan bir şeytan olarak görmektedir. İşte bütün bunlar yüzünden ne kadar tarifsiz acılar içinde kıvransa da Fanny yine de sonunda eve dönmenin mutluluğunu yaşamaktadır. Nitekim bir yığın acı, üzüntü ve sıkıntının ortasında bile rahat ve huzur bulmaya çalışan genç kızın ne kadar zor bir durumda olduğu şu nottaki rahatsız edici sözler ve üzücü anlatımdan anlaşılmaktadır:

"Benim sevgili Fanny'im şu an her şeye rağmen gerçekten mutlu olmalı diye düşünüyorum, bunu bilmenin mutluluğu ve doyumu içindeyim. Tüm olan bitene rağmen kendisini mutlu bir yaratık olarak hissediyor ya da çevresinde onca sıkıntı verici ve üzücü şeylere rağmen öyle düşünüyor olmalı. Daha önce gördüğü bol paralı, konforlu yaşam ve güvenli bir ortamdan dolayı çektiği manevi acı ve ıstıraptan hastalanmıştı, şimdi sefaletin getirdiği gerçek anlamdaki onca sıkıntının ortasında mutlu ve hasta olmaması nasıl mümkün olabilir?"

Romanda çok sayıda bu tarz rahatsız edici soru yer almaktadır, bunun nedeni gelenek, istikrar ve kararlılık, gerektiğinde geri çekilme, sadakat ve bağlılıktan oluşan toplumsal değerlere karşı koymayı içeren birikmiş bir etkinin onaylanması olarak düşünülebilir. Öte yandan, Portsmouth'taki öz yuvasına geri dönmüş olduğunu artık iyice kavramış olan Fanny'nin bu gerçeğe teslim olmasındaki asıl neden Mansfiled'teki ahlak sistemi içinde kurban durumundan ahlaki bir sembol durumuna geçiş yaparak, değişim sürecini tamamlaması ve bu yüzden de gerçek evi olarak bildiği yerden sürülmüş olduğunu kabul etmesidir. Fanny açısından bakıldığında bir anlamda tıpkı tüketicinin kendi seçimine kalmış bir tercih gibi, ekonomik sorunları mümkün olduğunca gizleyip olabildiğince aile sevgisini ön plana çıkardığı ve bunu yapmanın tamamen kendi elinde olduğunun bilincine vardığı, kendisinin de henüz tanıdığı gecikmiş bir itiraf denebilir buna. Portsmouth'ta, Sir Thomas evden ayrılırken hediye olarak cebine on pound koyar Fanny'nin. O ana dek çevresinde görmeye hiç alışık olmadığı ya da rahatsızlık duymasına neden olan şeyleri satın almak için harcar bu parayı. Bunlardan ilki gümüş bir çakıdır, küçük yaşta ölen kız kardeşi Mary'den miras kalan bir şeydir bu ve romanda

ailesinden söz ettiği bölümdeki en rahatsız edici tasvirlerden biridir. Ama bu olay bir anlamda Fanny'ye bir avantaj sağlamıştır. Evin içinde bir atışma ve ağız dalaşına neden olan bu olay sonrası kız kardeşi Susan ona kalbini açarak içini dökmüş; bu sohbet sonrası aralarında gelişen sevgi ve yakınlık onunla daha fazla ilgilenmesine vesile olmuştur. Nitekim o günden sonra Fanny ve Susan yukarı kattaki odalarına çekilip Portsmouth'taki ev halkının gürültü ve karmaşasından uzaklaşmayı yeğlemişler ve Fanny burayı tıpkı Mansfiled'te kitap okumak, dikiş dikmek ya da kendi haline kalıp kafasını dinlemek için çekildiği sadece kendisine özel olan doğu odasına dönüştürme girişiminde bulunmuştur. Ardından Sir Thomas'ın ona verdiği harçlığın bir kısmıyla semt kütüphanesine üye olur. Bu ona verilen harçlıkla yaptığı ikinci harcamadır ve amacı okumaktan uzak kaldığı bu sırada hem kendisi hem de özellikle Susan için kitap kiralamaktır ve Fanny bu sayede ilk kez ve hiç farkında olmadan kendisi için çok yeni ve beklenmedik bir şey olan kişisel otorite duygusuyla tanışmıştır. Kütüphaneye giderek *bizzat* abone olmak, onun için hiç görülmedik, çok şaşırtıcı bir şeydir, ilk kez kendi işini kendisi yapmıştır, bir şey kiralamak, kitap seçmek ve onun abonelik bedelini bizzat ödemek! Dahası bu seçimi başka birinin kişilik gelişimi için yapmış olmak! Bu olaya bir yazarın gözüyle baktığınızda Fanny için bunu yapmak "zenginlik" anlamına geliyordu, hatta biraz ağır bir ironiyle "lüks ve cesaretti". Daha sonra aynı şekilde Fanny'nin evdeki mutfak malzemelerinin eksik ve yeterli olmayışından büyük bir rahatsızlık hissettiğine şahit oluyoruz. Annesi paralarının ancak Rebecca'nın muhallebisiyle Rebecca'nın haşhaşlı çöreği için yeterli olduğunu söyler, bunun üzerine Fanny parasının çoğunu

bisküvi ve kurabiye satın almak için harcar ve bunlar bir süre sonra onun sürekli aldığı ve en sevdiği yiyecek haline gelir.

Bir süre sonra onun Mansfield'teki çevre tanımından oldukça uzak olan bu çevre, Fanny'nin harekete geçmesine ve oradaki tüketim şeklini Portsmouth'a uygulayarak taklit etmeye güdüler. Aslında Portsmouth'taki evde de yeterli miktarda yiyecek vardır ama düzensizce harcanmaktadır, örneğin ekmek, tereyağı, tost peyniri ve kuzu etinin dönüşümlü olarak muntazam bir şekilde kullanılmaması, muhallebi ve haşhaşlı çöreğin daha fazla tüketilmesine neden olmaktadır. Hal böyle olunca da Mansfiled'te çok nadiren gündeme gelen yiyeceklerin tedarik edilip hazırlanması ve tüketimi konusu Portsmouth'taki yaşamda en ön planda yer almaktadır. Ama Mansfield'te büyümüş olan Fanny her ne kadar orada doğal olarak lezzetli yemekler karşısında açılan iştahını Portsmouth'ta da aynen devam ettirmeye çalışsa da Mansfield'teki bakım ve beslenme şartlarını harfiyen burada uygulaması hem çok geç hem de o günün şartlarına göre çok zordu. Bu noktada bir yazar olarak bu konudaki fikrim Fanny'nin orada gerek bedensel olarak, gerek ruhen, gerekse de aklen kendisini derin bir açlık içinde hissettiğidir. Bunun nedeni de kendisi için çok yeni olan bu ortama uyum sağlamak konusunda çektiği güçlük, kimlik bunalımıdır; bu durumun gerçek bir açlıkla karşı karşıya kalmaktan çok daha kötü olduğuna inanarak tercih edilmiş olması da söz konusudur. Nitekim Fanny'nin Portsmouth'tayken karşı karşıya kaldığı kişilik çözülmesi sonucu ortaya çıkan savunma mekanizması, onun hem fiziksel hem de psikolojik olarak sürgün edilmiş olduğuna ve bunun belirtilerini taşıdığına işaret etmektedir. Bu

doğrultuda modern dünyada aşırı kuruntudan kaynaklanan bir tür saplantı olarak adlandırdığımız bu rahatsızlığı, en sarsıcı şekilde Portsmouth'taki kahvaltı masasının görüntüsü karşısında verdiği tepkiden anlıyoruz, masanın aşırı derecede pisliği ve üzerindeki yemek artıklarından midesinin bulanması bu rahatsızlığı çarpıcı bir biçimde ortaya koyar:

> "Fanny şu an oturduğu yerden, uçuşan toz zerreleriyle dolu bir bulut ve boğucu sıcak bir parıltı yüzünden ancak babasının başının duvarda bıraktığı izi ve erkek kardeşlerinin üzerini çenttiği yemek masasıyla hiçbir zaman tam olarak temizlenmeyen, silinmiş olsa da yol yol kirli kalan çay masasını görebiliyordu. Diğer görebildikleri çay fincanlarıyla tabaklar, mavimsi ince bir su içinde yüzen taneciklerden ibaret olan süt ve Rebacca'nın elinden çıktığında bile vıcık vıcık bir halde olan ve zaman geçtikçe daha da yayılıp vıcıklaşan tereyağlı ekmek dilimleriydi."

Romanda söz konusu olan on sekizinci ve on dokuzuncu yüzyılın sonlarındaki yüksek sosyetenin de aynen günümüzde olduğu gibi aşırı tüketen şımarık bir topluluk olduğunu görüyoruz. Romanın ana konusunu teşkil eden seçkin aile Bertram'lar özellikle de onları idare eden Bayan Norris, onların küstah ve işgalci davetsiz misafirleri, Londra doğumlu kardeşler, Henry ve Mary Crawford ve kaba saba Price'lar, tüm bu karakterler ustalıkla seçilmiş olup tüketim alışkanlıklarından asla vazgeçmeyen tipik örnekler olarak sergilenmektedir. Sosyal bilim uzmanı Colin Campbell'a göre, üketiciyle onun tüketme arzusu arasında duygusal bir bağ oluşturacak boyutta büyük bir sorundur bu ve mantık çerçevesi dahilinde düşünülemeyen, basit bir konu olmaktan çok öte bir durum olarak ele

alınması gerekmektedir. Yine aynı şekilde Thorstein Veblen'in 1899'da yayımlanmış olan *The Theory of the Leisure Class* (Boş Oturan Sınıfın Teorisi) adlı kitabında bu konuyla ilgili pek çok yaşanmışlıktan yola çıkarak kimi ifadelerde bulunmuştur. Bu doğrultuda tüketim konusunda toplumun birbirleriyle girdiği rekabetin insanoğlunun doğasında hep var olan bir alışkanlık olup köklerinin oldukça derine indiğine ve toplumda insanların sosyal statüsünü aldığı malların, eşyaların, hatta alınması gerekli olan şeylerin miktarlarının belirlediğine, dahası kendilerince bunların sembolleştirildiğine ve bu yüzden de büyük bir rekabet ortamı oluştuğuna değinmektedir. Campbell karşıtları aslında bunun tüketicilere gelen bir tür tüketim mesajı sinyallerinden kaynaklandığını ama bunların öyle basit bir benzemeye çalışma ya da taklit etme teorisi olarak basit ve düz bir mantıkla açıklanamayacağını, gerçekte çok daha karmaşık bir durum olduğunu ileri sürmektedirler. Veblen taraftarları ise bu faaliyeti gerçekleştiren tüketicilerin hem onlar için sembolik anlam taşıyan tüketim ürünleri ve hizmetlerine sahip olmakta hem de bu olayın ortaklaşa ve toplumsal boyutuna ulaşıp ayak uydurmakta güçlük çekmeleri ve sonunda da başarısız olmaları durumunda, tüketim açlığı yaşadıklarının kesinlikle doğru olduğunu belirtmektedirler. Ve yaşadıkları bu açlıktan dolayı, ya bir grup tarafından oluşturulmuş bir örnek modele ya da bir başka grup tarafından uygulandığına şahit oldukları standartların dışına çıkma eğilimine boyun eğip bir şekilde istedikleri şeye erişeceklerini, bu açıklamanın da toplumsal tüketim zaafı konusundaki en gerçekçi tanımlama olduğunu söylemektedirler. Ancak Fanny'nin aşırı miktarda yiyecek maddesi satın alma eğilimi yukarıda sözü edildi-

ği üzere ne ihtiyaçtan, ne faydalı şeyler satın almış olmaktan ne de taklit etme isteğinden değildir, tamamen kendisine olan öz saygısından kaynaklanmaktadır. Nitekim tıpkı kendisi için satın aldığı bisküvi ve çörekler gibi kız kardeşi Susan'ın velisi olmayı üstlenmesi de bu yüzdendir. Bir zamanlar ona yapılmış olan sert ve acımasız boyuttaki dış baskıya ve çektiği şiddetli acılara rağmen verdiği kişilik savaşından yola çıkarak öğrencisi olmaya istekli olduğunu gördüğü Susan'ın da kendisi gibi kişiliğini kazanması için onun velisi olmaya gönüllü olması kendisine duyduğu öz saygının sonucudur. Aynı şekilde Portsmouth'a geri döndüğünde adeta üzerine hücum eden sorunlar, Fanny'yi yaşadığı yerde benimsediği ve alışık olduğu yaşam sınırlarını burada da çizmeye zorlamıştır, bu sınırları çizmeyi gerekli görmesi de yine bu nedenden dolayıdır.

Öte yandan, orta Victoria dönemi İngiltere'sinde geçen romanda daha çok metafiziksel benzetmelerle ifade edilen ev özlemi ve evsizlik aslında romantik bir özlemdir. Bu doğrultuda Dickens ve Charlotte Bronte'den alışık olduğumuz yetim kahramanlar, onların evlat edinilmesi, eğitim görmeleri, talihlerinin dönmesi ve her zaman duygusal anlamda ait oldukları yere ve kişilere bağlılıkları, söz konusu yüzyılda oldukça duygusal ve heyecan verici bir olaydı. Nitekim Bronte'nin *Jane Eyre* ve Dickens'ın *Büyük Umutlar* adlı romanındaki Pip Pirrip karakterleri gibi burada da çağdaşları Austen'in benzer karakteri Fanny Price'ı ile tanışmaktayız. Fanny romantik bir kadın kahramandır ama söz konusu dönemde adı aşk ve romantizm ile birlikte anılan Austen'in genellikle romanlarında erkek kahramanlara, şair ruhlu fenomenlere rastlamaya alışık olduğumuz için kadın kahramanlara daha az yer verdi-

ğini söyleyebiliriz. Romanın kahramanı Fanny evlat edinilmemiş, akrabaları tarafından evlatlık gibi alınıp yetiştirilmiştir. Bundan dolayı hissettiği ezikliğin yanı sıra, yoğun bir şekilde yaşadığı içe dönüklüğün doğal sonucu olan derin yalnızlığını kendi kendine disiplin altına almakta, Cowper ve Walter Scott'tan alıntılar yaptığı şiirlerle kendisini sınamakta, sık sık doğaya dalarak kendisini unutup planlar yapmakta ve derin düşüncelere dalmaktadır. ("Böyle bir gecede gökyüzüne baktığımda, sanki bu dünyada ne günahın ne de kederin olduğunu hissederim. Eğer haşmetli doğanın gerçekten tedavi edici bir yüceliği varsa, o zaman insanlar kendilerini böyle bir manzaranın içine taşıyıp orada hayal etmeliler") Fanny burada Wordsworth ve Coledridge'in çağdaşı konumunda gösterilmektedir. Ama bu ruh durumunu, sivri ve keskin duygusallığını, özellikle insanlarla yanlış iletişim kurduğu için kendisine acı veren soyutlanmışlık duygusunu olduğu gibi yansıttığı okuru bu yüzden kendisini pek özel hissetmese de, yine de olayları filtreden geçirip daha derine inmek için giderek artan bir istek duymakta, dahası bunu adeta iş edinmektedirler: "Onlar acılarıyla baş başa, kendilerini dışarıdan soyutlamış ya da sadece Fanny'nin vicdanıyla baş başa olduğu iki kişiydiler."

Fanny'nin ruhuyla bağlantı halindeki bu etkileme gücü onun romantik biri olmasından kaynaklanıyordu, küçük yaşlarda aldığı özel eğitim ve hafızasını yaratıcı bir şekilde kullanmasının yanı sıra, kardeş sevgisi ve içinde kökleşmiş olan diğer sevgiler de aynı hafıza ve eğitim gibi onunla bütünleşmiş olan alışkanlıklardı. Nitekim Fanny'nin öz erkek kardeşi William'a ve hemen ardından da kuzeni Edmund'a duyduğu sevgi diğer tüm akrabalarına duyduğu sevgiden önce geliyordu, evlilik bağından kay-

naklanan akrabaları bile kardeş sevgisinin altında kalıyordu. Erkek kardeş ile kız kardeş arasındaki ilişki romantik yazarlar William Wordsworth ile kız kardeşi Dorothy, Charles Lamb ile kız kardeşi Mary, Byron ile üvey kız kardeşi Augusta arasında da söz konusu edilmişti. Bu, aynı kökenden gelmiş olan kardeşlerden sosyal bakımdan hangisi daha üst seviyede ve güçlüyse, diğerini manevi anlamda teskin eden bir sevgiydi, nitekim romanda da Fanny'yi koruyarak ondaki evsizlik duygusunu azaltıp teselli etmekteydi. Bu doğrultuda Fanny'nin bu duyguyu kendi kendine en aza indirip rahatladığı yer ise eski okul odasıydı. Eski okul odası, diğer adıyla evin doğu odası, *Mansfield Park* ile ilgili bir arşiv bilgisine dayanarak Barbara Hardy tarafından yapılan bir tasvirde romanın merkezinde yer alan odadır ve oradan bir ışık olarak diğer taraflara yayılmaktadır. Fanny burada bitkilerini yetiştirmekte, kitaplarını ve çocukluğuna ait hazineleri olarak kabul ettiği onun için kurtuluş takımı anlamına gelen özel eşyalarını saklamaktaydı. Bu yüzden Fanny'nin oturup evle ilgili anılarını düşündüğü eski okul odası onun için romantik bir yerdi, anlam doluydu, ruhu onaran, yaraları iyileştiren bir gücü vardı ve penceresinden bakıldığında Wordsworth'ün "Tintern Manastırı" adlı şiirinde tasvir ettiği kırlığı anımsatan bir manzara görünüyordu. Tintern Manastırı aslında Fanny'nin okul odasındaki pencerelerden birinden baktığında gerçekten de ona çok çarpıcı gelen bir manzaraydı ve Fanny'nin olmayı en çok istediği yerdi. Bu noktada Fanny'nin şair Wordsworth'ün "Tintern Manastırı'nın birkaç mil ötesinde" diye başlayan uzun şiiri "Tintern Manastırı"nı okuyup okumadığına dair net bir fikir olmamasına rağmen, romanda bu uzun şiirle birlikte 1789 yılında yayım-

lanmış olan *Lyrical Ballads* adlı şiir kitabındaki şiirleri de okuduğu, bunları okumaya oldukça meraklı, hatta hırslı olduğu anlatılmaktadır. Nitekim romanda Wordsworth'ün şiirindeki manzaradan fazlasıyla etkilenmiş olan Fanny söz söyleme ve şiir okuma sanatını en güzel şekilde icra edişinin yanı sıra, hafızasının gücüyle de Mary Crawford'u hayrete düşürmektedir. Nitekim "Eğer biri doğuştan yetenekliyse bu onun diğerlerinden çok farklı ve harika olarak adlandırılmasına neden olabilir, ama ben asıl toplayan, biriktiren, özellikle de geçmişi hatırlayan hafızanın gücüne inanıyorum" diyerek buna inandığını açıkça itiraf etmektedir. Ancak Mary bir taraftan onu bu şekilde pohpohlarken aslında onun adeta hayatta kalmak adına büyük bir mücadele verir gibi özellikle en uzun şiiri seçtiğini, böylece ne kadar güçlü bir hafızaya sahip olduğunu diğerlerine ispatlamak adına kendine göre bir strateji uyguladığını söyleyerek kibarca alay edip imalı bir şekilde azarlamaktadır. Bu noktada Isobel Armstrong, Fanny'nin ideal evi *Mansfield Park* söz konusu olduğunda sürekli hatırlamanın gündemde olduğunu, oysaki hatırlamak kadar unutmanın da çok doğal bir şey olduğunu, o yüzden romanda bunun eksikliğini duyduğunu söylemektedir. Ancak romantik kadın kahraman Fanny sıkça karşılaştığımız psikolojik durumu dolayısıyla içindeki romantizm duygusunu kritik etme yeteneğinden uzak kalıyordu. Ancak 1805 yılında on üç cilt olarak yazımı tamamlanmış olduğu halde 1850 yılında basılarak yayımlanabilen *The Prelude* (Başlangıç) adlı araştırma kitabında Fanny'nin bir süre sonra yeniden gözden geçirme ve kritik etme kapasitesini açığa çıkarmaya meylettiğine değinmektedir. Bu doğrultuda onun bir şekilde mevcut acılarından yok saydığı acılarına geçiş yapmayı başararak

değişime uğradığını ve bu durumunu da "O ne hissettiği ve nasıl hissettiğini hatırlamaktan öte hiçbir şey hatırlamıyordu..." şeklinde Wordsworth'i anımsatan bir üslupla yorumlamaktadır.

Fanny ile birlikte *Mansfield Park*'taki yetişkin hanımların yaşamında eğitim, hal ve tavırlar ve ahlaki değerler arasındaki ilişkilerin irdelendiği bir durum baş göstermiş ve bu konu oldukça genişleyerek aralarında okul yaşamına, aldıkları derslere ve kadınlara tanınan eğitim ve öğrenme fırsatına kadar uzanan bir diyalog başlamıştı. Bunu diyalog diye adlandırıyorum. Çünkü bu diyalog giderek bu konuyla ilgili yazan Catherine Macaulay, Mary Wollstonecraft, Anna Laetitia Barbauld, Hester Chapone ve Hannah More gibi görüş farkı gerekçesiyle bir partiden diğerine atlayan, kendilerini tamamen seks ve politika dışında bırakmış radikal ve tutucu yazarların görüşlerine kadar dayanan bir tartışma boyutuna ulaşmıştı. Nitekim 1790 yılında radikal kökenli Macaulay ebeveynlere hitap ederek, "kızlarınızı eğitime mahkûm etmeyin, onları eğitimle süslemek gibi bir görüşün parçası olmayın," derken, aynı radikal kuşağın yazarlarından bir başkası olan Wollstonecraft iki yıl sonra bu konuyla ilgili şikâyette bulunarak, "kadınlar okullarda eğitilecek olursa, sırf bu fani başarı uğruna terbiye ve görgü kurallarını öğrenmesi her zaman ikinci planda, tali konu olarak kalacaktır" açıklamasını yapmıştır. Aynı şekilde onlardan çok daha tutucu olan Chapone ise 1773 yılında bu doğrultuda *Letters on the Improvement of Mind* (Zihnin Gelişimi üzerine Mektuplar) adlı eserini yayımlamıştır. Mektuplardan oluşan eserin "Nezaket ve Başarı" adlı sekizinci mektubunu on beşinci yaşına giren yeğenine gönderen yazar, bir kadının hedefinin süslü püslü görünmek olmaması gerektiğini,

bunun bir başarı olmadığını, asıl başarının kendisini disiplin altına alabilmek olduğunu savunmuştur. Bir kadın okula giderek kendisine sunulan eğitim fırsatlarını değerlendirmediği için asla fakirleşmeyeceğine, "iyi seçilmiş ve düzenli" bir okuma programıyla onun için gerekli olan deneyime kendi kendine de ulaşabileceğini söylemiştir. Aşağıdaki yazı da onun *The Works of Mrs. Chapone* (Bayan Chapone'un Çalışmaları) adlı eserinden alınmıştır:

> "Asıl çalışmanız gereken konu tarihtir, size onu öneriyorum. Aynı anda hem sizi eğlendiren hem de gelişiminizi sağlayan ya da sizin yargı yeteneğinizi güçlendirip şekillendiren başka bir konu yoktur. Ve tarih size insan haklarına daha hür ve serbest, daha geniş kapsamlı bir idrakle bakmanızı, bir anlamda genellikle geç ulaştığımız için bize hizmet etmekte geciken hayat deneyimini kazanmak yoluyla gözden kaçırdığımız eksiklerimizi tamamlamamızı sağlar."

Nitekim romanda Maria ve Julia Bertram iyi eğitilmiş kızlardı ve sadece okumak, dikiş dikmek ve yazmak gibi temel becerilere sahip olan zavallı Fanny'nin Mansfield Park'a geldiği sıralarda onlar Chapone ile liberal Barbauld'un tavsiyesi üzerine eski ve modern tarih, coğrafya ve astronomi ile ilgili bir ders programı takip etmekteydiler. Teyzeleri Bayan Norris tarafından övülerek göklere çıkarılan ve "harika hafızaları" olduğu söylenen Bertram'ların kızları o günlerde çok revaçta olan ve yine Chapone tarafından tavsiye edilen ezber tabloları ve kronolojik cetveller gibi son moda yöntemlerle eğitim görmekteydiler. Bu yüzden romanın ilk yayımlandığı yıllarda sadece Bayan Norris'in şu sözleri kötü etki yaparak alay konusu olmuş, onun dışında ahlaki değerler açısından beğenilerek çok az karşı görüşle karşılaşmıştır:

"Her şeyde olduğu gibi onlarla kendisinin hafızası arasında da çok büyük fark var, o yüzden kuzeninizin eksikliklerine müsamaha göstermelisiniz." Bu yüzden olsa gerek ki, hafıza ya da güçlü bir belleğe sahip olma konusu, romanda oldukça zor ve bir anlam karmaşasına sebep olacak şekilde yoğun işlenmektedir. Ve bu doğrultuda *Mansfield Park*'ın romantizm başlıklı temaların ağır bastığı duygusal yapısının önemli ölçüde erkek şairler ve edebiyat üzerine eğitim görmüş kadınların ağırlıkta olduğu bölümlerle desteklenmiş olduğu görülmektedir.

Richard ve Maria Edgeworth'ün 1798 yılında yayımlanan *Practical Education* (Pratik Eğitim) adlı tez niteliğindeki bilimsel eserinde çocukların görgü ve terbiye kurallarını öğrenirken kullandıkları, dinden tamamen soyutlanmış, diğer bir deyişle laik sözcüklerin yaşamlarında çok önemli rol oynadığına değinerek, onları "en etkili eğitmen" olarak adlandırmaktadır. Nitekim Sir Thomas Bertram da daha sonra özellikle Hıristiyanlığa ait bazı önemli terimlerin kızları tarafından bilinmediğini fark edecek ve bu eksikliğin aldıkları eğitimden kaynaklandığını anlayacaktır. Aşağıda Edgeworth'lerin sözü edilen eserinden bir paragraf bulunmaktadır:

> "Bazıları insan belleğinin bir depo ya da ardiye olduğunu düşünürler ve bir zamanlar gereksiz görüp oraya depoladığımız gerçekleri gün gelip lazım olduğunda oradan alıp kullandığımızı, böylece bize yararlı bir hizmet verdiklerini iddia ederler. Ancak bu yeterli bir açıklama değildir. Bu konuda asıl önemli olan aldığımız eğitim doğrultusunda düzenli bir şekilde oraya depoladığımız bilgileri her an kullanıma hazır halde tutmak, hayal gücümüzü ya da yargı becerimizi zorlayan durumlarda uzlaşma sağlayabilmek için oradan en uygun olanını seçebilmektir. Unutmayan, devamlı açık olan, güçlü bir

hafıza için çok fazla çalışmak gerekirken, güçlü olmaya yatkın, bu yeteneğe sahip bir hafıza için ise sadece basit ve sıradan bir eğitimle az çalışmak yeterlidir. Çocuklar tarihle, krallar, savaşlar, zaferlerle ilgili bir not okurken, ezber tabloları ve kronolojik cetveller vasıtasıyla coğrafya dersi öğrenirlerken, keşfetme ve mantık yürütme becerileri kesinlikle pasiftir, gerçek hayatta karşılaşacakları durumlarla ilgili bağlantı kuracakları ya da yaşadıklarıyla örtüşen bir hiçbir şey öğrenemezler."

Bu açıklamaya bakıldığında, gerçekten de iki ayrı hafızanın söz konusu olduğu ve ikisi arasında büyük fark olduğu da bir gerçektir. Ve bu durum da pasif bir hafıza ile seçici ve aktif bir hafıza arasında kesin bir fark olduğunu ortaya koyarak bellek konusuna yeni bir anlayış ve kavram getirmiştir. Fanny'ye göre "unutmamak ve yerinde hatırlamak" şeklinde açıkladığı gibi güçlü bir hafıza sadece çok fazla eğitimle edinilmiş bilgileri değil, aynı zamanda ahlaki değerleri de depolayarak onları birbirinden ayırt edendir. Bu açıdan bakıldığında neyi, ne zaman hatırlıyor olmamız ve neyi ne zaman unuttuğumuzu ayırt edebilmek, aynen Bertram'ların kızları gibi eğitim görerek bir şeyleri başaranlarla, Fanny gibi kendi kendine okuyup bilgi sahibi olanları birbirinden ayırt etmeye benzemektedir. Bu konuya koyu muhalif olan en tipik örnek ise Maria Bertram'dır, eğitimin unutmamaktan ve güçlü bir hafızaya sahip olmaktan geçtiğinde şuursuzca ısrar etmektedir, bu aşırı inadı da onu trajik bir figür haline getirmektedir.

Romanın anahtar niteliği taşıyan en önemli noktası bizlerin de daha ilk yaşlarda aldığımız eğitimdir. Sir Thomas da kendi öz kızlarıyla, belli bir yaştan sonra bakımını üstlenip yetiştirdiği ve hayatı boyunca bakmaya söz

verdiği yeğeninin eğitim konusunda aynı gelişimi kaydetmelerini çok istemekte, ancak bu isteği pek mümkün görünmemektedir. Hal böyle olunca, genel olarak eğitim temasının ağır bastığı roman kraliyet taraftarı olmaya geniş ölçüde destek vermiş, okuru buna dair pek alışık olmadıkları görüntülere odaklayarak onlarda bu duygunun gelişmesine bir anlamda ön ayak olmuştur. Nitekim kitabın tanıtımında zevk peşinde koşan nüfuz sahibi Crawford'lardan, Sotherton kırlıklarından, üst sınıfın göze çarpan, dikkat çekici tüketim hevesinden ve insan doğasının ötesine dair duygulara yüzeysel olarak yer verilmiştir. Ama aynı zamanda sürekli dünya nimetleri peşinde koşan, gelenekleri, örf ve adetleri görmezden gelip sadece kendi kişisel tatminlerini ön planda tutan Crawford'ların zevk ve sefahat düşkünlüğünü kınarken, diğer yandan Fanny'nin sahip olduğu değerleri överek onun hakkında takdir eden yorumlar yapmaktadır. Bu da yeğeninin gelişim ve deneyim kazanmasını çok isteyen Sir Thomas'ın gözüne girmesini sağlamaktadır. Burada Fanny'nin göze girmesindeki en önemli etken ve diğerleriyle arasındaki tek fark, ahlaklı olmasıdır. Fanny'nin bu konuda fazla gelişim göstermesini ise çektiği manevi acılar yüzünden içe kapanmasının doğal sonucu olduğunu öğrenirken, Crawford'ların hem görünüşte sergiledikleri aşırı isteklerinin hem de gelecekte mutlaka Bertram ailesinin üyeleri olmakta ısrar edişlerinin can sıkıcı ve kaprisli kişiliklerinden kaynaklandığına şahit oluyoruz.

Bu durum kitabın baş kadın kahramanı Fanny Price'ın konumunu roman boyunca korumasına neden olmaktadır. Ve bundan yola çıkan Hester Chapone, prensip olarak "Kendine özel bir ev kızı" olduğunu ileri sürerek roman boyunca bunu işleyip doğruluğunu kanıtlayan baş kadın

karakterin takındığı bu tavır sonucunda genç kızlar ve kadınların öncelikli olarak "kalplerini ve duygularını kontrol altına almaları" gerektiğini söylemektedir. Saldırgan bir tutum sergileyecek kadar aşırı tutucu olan Hannah More ise 1799 yılında yayımlanan *Strictures on the Modern System of Female Education* (Kadınların Modern Sistemle Eğitilmesi üzerine Eleştiriler) adlı kitabında bu sistemi kesinlikle kabul etmeyip karşı gelmektedir. Buna bağlı olarak "derme çatma başarılar" olarak ileri sürdüğü eğitimin reforma uğraması gerektiğini savunurken bunun Hıristiyan dininin alçakgönüllü kurallarından kaynaklandığına işaret ederek "Alçakgönüllü Hıristiyanlığın Katı Kuralları" şeklindeki sözleriyle bu konuda Hıristiyan dininin gerektiği gibi uygulanmayışından dem vurmuştur. Nitekim yukarıda sözü edilen eserinde bu konuya şöyle değinmektedir. Genç kızlar şunu bilmelidirler ki, "bu dünya onların dünyevi eğitimle edindikleri yüzeysel yeteneklerini sergileyecekleri bir yer değildir, böyle olmak yerine ciddi, ağırbaşlı, mutaassıp, ölçülü, temkinli, gösterişsiz, cesur ve metanetli, kaderci, uysal, alçakgönüllü, hamarat ve özverili olmalıdırlar." Bu konudaki teorileri daha ileri boyutta olan liberal yazar Anna Barbauld ise genç kızlara tanınan eğitim fırsatlarına kesin ve sert sınırlamalar getirilmesi gerektiğini savunmakta ve şöyle demektedir: "Genç kızların bilgi sahibi olması için en iyi yol babalarıyla, erkek kardeşleriyle ya da ailelerinin çok iyi tanıyıp görüştüğü ve kolayca sohbet edebileceğini onayladığı bir arkadaşla sohbet etmeleridir, ayrıca onlara okumalarını tavsiye ettikleri kitapları da okuyabilirler." Bu önerinin kesinlikle doğru bulunup onaylandığını Fanny'nin arzularına koyduğu sınırlardan ve kuzeni Edmund'a karşı hissettiği acı verici boyuttaki duygularını engelle-

yerek kendisini ona erkek kardeş gözüyle bakmaya zorlamasından anlıyoruz.

Ancak Fanny Price aynı zamanda yaptığı eleştirilerle okurunu şaşırtmaya da devam etmektedir. Nitekim on sekizinci yüzyılın sonları, on dokuzuncu yüzyılın başlarında geçen romanda şimdilerde seks olarak adlandırılan cinsel tartışma, kendilerini ifade etme ve kendilerini kontrol altına alma gibi konuları kendisine özgü bir tanımlama ile bir şekilde ifade ettiği görülmektedir. Ama zaman zaman artarak şiddetlenen yoğun duygular altında kaldığında, geleneklerine sıkı sıkıya bağlı olan Fanny'nin tıpkı Wollstonecraft'ın 1798 yılında yayımlanan *(Maria; or the Wrongs of Woman - Maria; ya da Bir Kadının Yanlışları)* adlı eserindeki Maria'sı gibi romantik bir devrimci gibi olabildiğini görüyoruz. Burada önemli olan asıl nokta ise onun ölçüsüz bir boyuta ulaşacak kadar derinleşen duygularını nasıl içselleştirebildiği ve dikkatlerden uzaklaştırabildiğidir. Bu açıdan bakıldığında sadece ev işleriyle haşir neşir olan bir ev kızı kimliğiyle ideal olarak örtüşen kadın kimliğine rağmen edebi bir dil kullanmadaki yeteneğinin ona köklerinden miras kaldığı ortadadır. Onun gibi Samuel Richardson'ın 1754 yılında yayımlanan *Sir Charles Grandison* adlı romanındaki Harriet Byron da Northamptonshire'daki bir aileden evlatlık olarak alınmıştır, evin iki kızı vardır, böylece Harriet'in iki üvey kız kardeşi ve bir de âşık olacağı üvey erkek kardeşi olur. Bir başka benzer örnek ise Hannah More'un 1808 yılında yayımlanan *Coelebs in Search of a Wife* adlı romanındaki Lucilla Stanley de onun gibi bir karakterdir. Zarafet ve alçakgönüllülük konusunda ailenin göz bebeği olan Lucilla aynı şekilde temkinli ve dindar bir kızdır. Yine aynı kuşaktan bir yazar olan Susan Ferrier'in 1818 yılında

yayımlanan *Marriage* (Evlilik) adlı romanının duygusal kadın kahramanı Mary Douglas gibi Fanny de sınırlı sosyal imkânlarını zorlayıp daha fazlasını elde etmek için mücadele ederek güçlenmeye çalışan biridir, daha sonra orta Victoria döneminin domestik kurgu kahramanları bu iki iyilik perisi kadın Dickens'ın (1849-50) yılları arasında yayımlanan *David Copperfield* adlı romanındaki kendisini aşağılayan, küçümseyen, başkalarına karşı itaatkâr, uysal, daha iyi bir hayat için üvey erkek kardeşiyle evlenen Agnes Wickfield karakterine esin kaynağı olmuştur. Victoria döneminin kadın kahramanı Fanny ise ilkin prensip sahibi ve dindar biri olarak tarif edilmekle birlikte, olağanüstü uysal ve utangaç, gözlerden uzak kalmayı tercih eden, çekingen ve sessiz biri olarak daha pek çok şekilde tarif edilebilir. Keza "bir meleğin dokunuşlarına sahip", "mükemmel bir model kadın" ve "onunla bütünleşmiş olan prensiplerine kaya gibi bağlı ve aşkı uğruna bile onlardan taviz vermeyen" şeklinde ifadeler de mevcuttur. Bunların hepsi daha sonra on dokuzuncu yüzyıldaki romanlara esin kaynağı olacak olan, uzun yıllar acı çekmiş, manevi eziyetler yaşamış dişi kurgu kahramanlardır. Ama Fanny, Jane Austen'in kimliğini açıklamaktan imtina ettiği, ancak mektuplarından anlaşıldığı kadarıyla yaşayan bir karakter olup Austen'le akrabalık bağları olduğu kesin olan biridir.

Öte yandan, romanda tıpkı Fanny Price'ın geç anlaşılması gibi genellikle su içine batmış daha sonra ortaya çıkan bir politika söz konusudur. Nitekim Sir Thomas Bertram'ın Fanny'deki bu mükemmelliğin doğuştan gelen bir üstünlük olduğunu ve onun bilinçaltında var olan mücadele ve dayanma gücünün de sadece ona özel bir yetenek olduğunu geç fark etmesi şaşkınlık yaratmaktadır.

Nitekim ilk bakışta Fanny'nin benimsenen en belirgin özelliği sessiz oluşudur. Ama Fanny aynı zamanda pek çok olayı izlemiş çok iyi gözlem yeteneği olan bir seyircidir, bu yüzden oldukça psişik bir ortamda mücadele ettiği yirminci yüzyıl okurunun gözünden kaçmamakta ve bu da onu o tarihte yaşamış çok özel ve 'farklı' biri olarak görmesine neden olmaktadır. Romandaki metinlerde var olan zorlayıcı iç politika açık bir şekilde yeniden politikleştirme çabasıyla ilişkili bir stratejidir, daha açık bir şekilde ifade etmek gerekirse *Mansfield Park* o tarihlerde baş gösteren toplumsal ve ekonomik krizin içinde yaşayan varlıklı bir ailenin hikâyesidir ama genel olarak bu krizi görmezden gelmeye çalışarak yaşamaktadırlar. Nitekim aşağıdaki Leydi Bertram'a ait bir cümle bunun en bariz kanıtıdır: "Ona Batı Hint Adaları'ndan bana bir şal getirmesini sipariş ettim, keşke iki şal sipariş etseydim."

1814 yılında Paris düşmüştür, tahtından vazgeçen Napolyon, İmparatorluk Fransa'sına ve Birleşik Krallığın Avrupa'daki ve dünyadaki egemenliğine son vererek büyük bir zafer elde etmiştir. *Mansfield Park* işte tam bu yılda ortaya çıkan ve anahtar niteliği taşıyan muhafazakâr türde yazılmış üç eserden biridir. Bunlardan ikincisi Walter Scott'un tarihi bir aşk hikâyesini konu alan *Waverley* adlı romanı, diğeri ise William Wordsworth'ün çoğu boş dizelerden oluşan psikolojik temalı "The Excursion" (Kısa Yolculuk) adlı uzun şiiridir. Üçünün konusu da kısaca anma, kutlama, barış ve uzlaşma ile ilgilidir. *Mansfield Park* gibi, "The Excursion" da acıya dayalı bir felsefenin hâkim olduğu teması, soyutlanmış ve kendi içinde örgütlenmiş kasabalarıyla Hıristiyan dininin adet ve geleneklerini kurtarmaya çabalayan bir yapıya sahiptir. Ve yine *Mansfield Park* gibi *Waverley* de aile evlerine dönüp onu

yeniden inşa ederek barışı sağlamayı dileyen bir aileyi anlatmaktadır. Bu doğrultuda üç hikâye de tarih konusu sıkıcı bir üslupla işlenmektedir, üçünde de tarihi olaylar ve onların üzerine yapılan hesaplar değiştirilerek dışarda halka uygulanan, içerde ise kişisel anlamdaki stratejiler, yeniden belirlenen ruhani değerler ve topluma yeni bir görüntü kazandıran bireysel ahlak devrimi baştan savma cümlelerle geçiştirilmektedir. Kısacası üçü de tarihten ayrılmış, farklı ve planlı, özel bir taktiğin uygulandığı değişik üslupta yazılmış hikâyelerdir.

Bu doğrultuda Austen'in 1975 yılında basılan, politik ve entelektüel görüşlerinin yer aldığı *Jane Austen and the War of Ideas* (Jane Austen ve Savaş Görüşleri) adlı çalışması yeniden değerlendirilerek 1987 yılında tekrar basılmıştır. Marilyn Butler, *Mansfield Park* için Jane Austen'in romanda kullandığı aşırı tutucu üsluptan dolayı açık ve net bir şekilde özür dilemeyi görev bildiğini oldukça etkileyici bir dille ifade ederken, Claudia L. Johnson ise 1988 yılında yayımlanan *(Jane Austen: Women, Politics and Novel-Jane Austen: Kadınlar, Politika ve Roman)* adlı eserinde muhafazakâr ruhu uyandırmak adına romanda yazar tarafından resme uyarlanmış zoraki bir tutuculuk sergilendiği yorumunu yapmıştır. Butler yazısında ayrıca romandaki ev ve aile ile ilgili değerlere aşırı derecede önem verilip endişe duyulmasının ona Edmund Burke-an'nin 1790 yılında yayımlanan *Reflections on the Revolution in France* (Fransa'daki Devrim Üzerine Düşünceler) adlı eserinde kullandığı etkileyici üslubu anımsattığını söylemektedir. Devrimin akıl ve mantık, gelişen siyasi durum üzerindeki etkilerine değinilen eserde, bir nedene dayanmaksızın örgütlenme isteği gibi etkilerden de söz edilmektedir. Bireysel anlamda ise aşk ve sadakat, bir

aileyi ya da bir kasabayı veya bir kaleyi yönetme, görev edinme ve onları yenileme isteği şeklinde, kısacası devrimin tüm canlılar üzerindeki değişik etkilerinin anlatıldığı eserde ayrıca bu durumun yüzyıllardan beri sembollerin gücü gibi yıkılmadan devam ettiği vurgulanmaktadır. Johnson ise tekrar gözden geçirerek görüşlerini bildirdiği roman için Bertram ailesi fertlerinin Sir Thomas Bertram'ın ataerkil bir otorite ve sertlik kullanarak yanlış yönetildiğini, bu yüzden de Burkean'ın üslubunun kötü bir taklidi olduğunu söylemiştir: "Burke'nin üslubunun ahlaki etkinliğini sorgulamak için özellikle aile ile ilgili figürleri ilave etmiş."

Bu doğrultuda *Mansfield Park* gerek Butler'ın başarısız bulduğu bazı bölümler, gerekse onunla aynı görüşe sahip kişilerin dikkat çekici yorum ve görüşleri dışarıda tutulduğunda, hepsinin tek bir noktada birleştiği görülmektedir, o da romanın uzlaşmacı karakteri Fanny Price'tır. Bu yüzden her ne kadar hikâyede kişisel ve içsel içeriğin ağır bastığını ve bu konunun dikkat çekici boyutta işlenmiş olduğunu ileri sürerek bu görüntü bozukluğuna itiraz etseler de, Fanny'nin birkaç olayı aynı anda birbirinden ayırabilen seçici hafızasının eseri olan politik davranışları kitaba onay vermelerine neden olmaktadır. Nitekim kitaptaki metinlerde çoğu zaman yüzeye çıkan kuşku ve eleştiriler söz konusu özelliğinden dolayı oldukça başarılı bulunan Fanny karakteri sayesinde bir anlamda görmezden gelinerek örtbas edilmektedir. Nitekim aynı şekilde okuru da aşk acısı çeken Fanny'nin çektiği onca üzüntüye, kedere rağmen mutlu olmaya çalıştığına, hiçbir zaman mutlu olmakta başarısız olmadığına şahit olunca, onun fazla tutucu inançları, aile söz konusu olduğunda açığa çıkan katı prensipleri ve aşırıya kaçan değerlerini onayla-

yarak olumsuz bakış açılarını yok etmektedirler. Bu doğrultuda Austen'in özellikle baş kadın kahramana odaklanarak baştan sona kadar onu hikâyenin merkezinde tutmaktaki bilinçli, diğerleriyle kaynaştıran, aynı zamanda da sanki oradaki üçüncü bir kişiymiş gibi doğrudan eleştiren olgun yazım tarzı ve bilgece anlatımının çok ustalık gerektiren bir yöntem olduğu açıktır. Bu açıdan bakıldığında zaman zaman hikâyenin dışında bir kişiymiş gibi yazarın kendisine ait gizli görüşleri, bazen de hataları bilinçli bir samimiyetle, önyargısız ve alaycı bir yorumla yumuşatılarak aktarılmaktadır. Yazar aynı şekilde okurun *Mansfield Park*'ı okuduğu sırada yaşadığı bazı şaşkınlıklar nedeniyle hayrete düştüğü durumlarda, onları okurla zaman zaman buluşturduğu gibi zaman zaman da uzaklaştırabildiğini kanıtlamaktadır. Böylelikle yine aynı ustaca üslupla bu olumsuz kanıyı da engelleyerek sonuçta okurun bunları normal karşılamasına neden olmaktadır, bu bilgece anlatım aynı zamanda bu konudaki bazı olumsuz yorumları da tersine çevirmektedir. Bu durum okurun hikâyedeki insan ilişkilerinden çıkardığı sonucu kendi kişisel yorumuyla tarif etmesine yardım ederek Austen'in zorla kabul ettirmeye çalıştığı kasvetli, umutsuz, soğuk insani ilişkileri göz ardı etmelerine ve Fanny hakkında mutlu bir düşünceye sahip olmalarına neden olmaktadır. Sonuçta *Mansfield Park* söz konusu olduğunda ne olursa olsun Fanny'nin sessiz sokulganlığının inkâr edilemez bir gerçek olduğunda hemfikirdirler.

Fanny'nin seçici hafızası her ne kadar hemen her konuda işlevselliğini gereğince yerine getiriyor ve takdir görüyor olsa da, aslında roman boyunca devam eden kendisiyle bütünleşmiş, asalak insanları yok sayan katı politikası hiçbir surette taviz vermemektedir, çünkü bu onun

elinde olmayan, ona evdeki durumunun getirdiği bir mirastır. Nitekim onun Mansfield'teki rahip evinin fidanlığında Mary Crawford ile hafıza üzerine yaptığı sohbet onun bu durumunu sergileyen tipik bir örnektir. Fanny ona üç yıl evvel bu fidanlık yolun kaba bir çalılıktan başka bir şey olmadığını, o zamanlar "hakkında konuşulacak ya da konuşma konusu olmaya değecek hiç yanı olmayan bir yer" olarak konuşulduğunu hatırlamıştı. Şimdi ise budanmış ağaçlarıyla hem yararlı hem de çok güzel bir yürüyüş yolu haline getirilmişti. "Zaman ne harika yönde işliyor, insan aklı ne kadar hızla gelişiyordu!" Bu şekilde pek çok eskiyi anma, hatırlama, anımsama sahneleri mevcut olan romanda Fanny'nin sözlerinin içeriğinin söylediklerinden çok daha geniş kapsamlı olarak bir şeyleri ima ettiğini görüyoruz. Burada da gelişimi ima ederken buraya ilk geldiği zamanki "kaba köylülüğünü ve beceriksizliğini" hatırlamaktadır. İşte onun da tıpkı bu arazi gibi Mansfield'te geçirdiği yıllar boyunca aşağı sınıftan gelen biri olduğuna dair taşıdığı işaretler başarıyla yok edilerek sivrilikleri törpülenmişti. Kaldı ki, John Barrell'in *The Idea of Landscape and the Sense of Place* (1730-1840) ve Cambridge Üniversitesi'nin *An Approach to the Poetry of John Clare* (1972) adlı yayınlarında zaten on dokuzuncu yüzyılın başlarında Northamptonshire'da olduğu gibi tüm İngiltere boyunca araziyi çitlerle çevirerek ekip biçme, ağaç dikmek, çiçeklendirmek ve bahçe tanzimi yapmak politik bir gerçek, dolayısıyla bir tür zorunluluktu. Sadece belli bir sınıf tarafından arazi hırsızlığının giderek yaygınlaşarak ilerlemesi sonucu müşterek arazilerin belli yasalar dahilinde kişilere tahsis edilerek özel mülke dönüştürülmesi, buna ilaveten satın alınan bu arazilerin ekilip biçilmesi şartı getirilmişti. Bu durumu Fanny'ye uygulamak

hiç zor değildi. O da kökleri aşağı sınıfa ait asi, kolay baş eğmez biri olarak Portsmouth'taki evlerinden alınıp orta sınıfın en seçkin ailelerinden birinin yaşadığı Mansfield Park'a dikilmiş ve o andan itibaren o çevreye uyum sağlamaya yöneltilmiş bir ağaç sayılırdı. Bu açıdan bakıldığında romanda ikincil planda kalan toplum politikasının oldukça geniş kapsamda işlenmiş olduğu söylenebilir.

Mansfield Park'ta hürriyet ve özgürlük de aynı şekilde satır aralarına sıkıştırılarak birtakım semboller ve ahlaki içerik taşıyan örneklerle ikinci planda işlenmiş olan bir başka konudur. Bu konunun ikinci planda işlenmiş olmasının nedeni, demir bir kapının gerisinde, Sotherton'un göz alabildiğine uzanan yemyeşil kırlıklarında, arazinin ilhakıyla oluşturulmuş Sir Thomas'ın özel çalışma odasında ancak gelip geçici bir heves olarak hayal edildiğinden ve o yüzden de başarısızlıkla sonuçlanacağına kesin gözüyle bakılmış olmasından kaynaklandığı yüksek bir olasılıktır. Nitekim bu düşüncenin doğruluğu, o devirde hürriyet ve özgürlük hareketinin ilerleyişinin engellenmesiyle ispatlanmıştır, bu konuya öncülük eden pek çok kişinin hapse atılmasıyla bu harekete son verilmiş, gelecekte bu konuyu çözüme ulaştıracağı varsayılan ve bu yüzden toplumu yanlış yönlendirdiğine inanılan çok sayıda mahkûmiyet söz konusu olmuştur. Kişisel prensipleri ve etik anlamda belli limitleri olan Austen'in romanında bunun başlı başına bir konu olarak işlenmemiş olması aslında çok doğaldır. Ancak toplum politikası konusunun romanın ana teması dışında tali konu olarak bırakılmış olmasının asıl nedeni *Mansfield Park*'ın ekonomi ve politik içerikli bir roman olmaması, ana temasını ahlak ve romantizmin oluşturmasından kaynaklanmaktadır. Ancak ille de bu açıdan bakılmak istenirse,

sadece tarih ve toplum yaşamıyla ilişkili temaların yer verildiği *Mansfield Park* orta sınıfa mensup varlıklı bir ailenin toplumdaki saygın yerinin yeniden tanımlanmasını anlatan bir roman şeklinde özetlenebilir.

Mansfield Park'taki söz konusu ailenin Anglikan Kilisesiyle olan ilişkisi, onların dine karşı vazifelerini yerine getirip getirmedikleri ya da bir sosyal kuruluşa karşı olup olmadıkları sorgulanmamaktadır. Ama kilise herhangi bir kötülüğü ortaya çıkarmak ya da ifşa etmekle yükümlü ve sorumludur. O yüzden modern okuru sürpriz bir şekilde romandaki Bertram'ların, Price'ların ve Crawford'ların din konusunda doğru bir tavır sergilemeye tam olarak ikna olmuş olmadıklarını, ailenin daha ziyade kısa mutluluklara ve mutluluğun mucizevi gücüne yatırım yaptığını ileri sürerek hayrete düşürmektedir. Bu doğrultuda romanın kalbinde Mansfield Park'ta yaşayan aile ile ilgili büyük bir yalan ve şaşırtmaca yer almaktadır. Bunun oluşmasındaki başlıca neden Sir Thomas'ın ataerkil yönetim şeklinin Burkean'ın pederşahi otoritesinin komik bir taklidi olmasının yanı sıra, onun hem servetini hem de toplumdaki nüfuzunu önemsemeyerek kuşkuya ve anlam belirsizliğine sebebiyet vermesidir. Oysaki Sir Thomas'ın baronet olduğu bir gerçektir ve bu unvan ona sonradan verilmeyip kendi soyundan gelmektedir, aynı zamanda da parlamento üyesidir. Ancak onun soyundaki ilk ya da tek baronet olduğuna dair bir bilgiye sahip değiliz. Mansfield Park'ın modern tarzda inşa edilmiş bir ev olduğu bilgisine sahip olmamızdan yola çıkarak evin aynen krallıktaki tahta oymalı koltuklar gibi eşyalarla donatıldığı ve bu yüzden de her ne kadar hariç olduğu savunulsa da bu sınıfa dahil olmayı hak ettiği, nitekim bundan dolayı çok ünlü Rushworth ailesinin oğluyla kı-

zını evlendirerek gücüne güç kattığı, eğer iddia edildiği gibi sonradan görme servet sahibi biri olup bu çok yeni, ne olduğu belirsiz unvana sahip olsaydı ve de toplumdaki sosyal konumu rahatsız edici bir konumda olsaydı böyle bir evliliğin olması elbette ki imkânsızdı. Öte yandan, ailenin bu şekilde güvenilmezliğinin oluşma nedeninin belki de büyük oğlunun debdebeli bir hayat yaşayarak babasının servetini kötüye kullanması ve ahlak konusundaki zafiyetleri olarak açıklanabilir. Tam bu noktada ailenin serveti devreye girmekte ve bu servetin büyük bir kısmının Sir Thomas'ın Antigua'daki malvarlığından kaynaklandığı, ancak büyük olasılıkla orada şeker pancarı ekiminden kazandığı hatırı sayılır meblağda paranın sorun yaratacak boyutta olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim yeterli miktarda serveti olmasına rağmen hâlâ savaş zamanı oraya yapmaya gerek duyduğu tehlikeli yolculuk ve bu deniz aşırı yolculuğa tek başına çıkacak kadar cesaret göstermesi bu miktarın büyüklüğünün doğruluğunu kanıtlamaktadır. O tarihte Sir Thomas'ın Batı Hint Adalarına seyahati Fransız korsan gemilerinin kanalı ablukaya alarak yol kesmesinden dolayı gerçekten son derece tehlikeli ve bu yüzden de pek akla mantığa yatkın bir girişim olarak görünmeyebilir, ama romanın romantik ve ekonomik gündemini birbiriyle uyumlu bir şekilde kaynaştırmaktadır. Romanda babanın iş için Batı Hint Adalarına gitmek üzere evden uzaklaşmasıyla gençlerin onun yokluğunu fırsat bilmeleri pek çok kadın romancı tarafından kullanmıştır. Elizabeth Incbald'ın 1791 yılında yayımlanan *A Simple Story* (Basit Bir Hikâye) adlı eserinde ve yine Amelia Opie'nin 1804 yılında yayımlanan *Adeline Mowbray* adlı eserinde okur evdeki otorite boşluğundan yararlanan kadın erkek ilişkisinin yarattığı

ahlaksızlık boyutuna varan rahatsız edici ortamla tanıştırılmaktadır. Tam bu noktada roman boyunca Bertram ailesinin kimliğiyle ilgili bize verilenlerle, esas olan ya da orada olup bittiği varsayılanla gerçekte ne olduğu arasında sürekli bir aracılık edilme çabasının hissedildiği, bunun da okurda bir belirsizlik ortamı ve merak konusu oluşturduğu gerçektir. Burada ailenin kelimenin tam anlamıyla altının oyulmaya çalışıldığı ortadadır. Oysaki böylesine yerli köklü, yıllardır istikrarlı bir çizgi çizen, dışarıdan bakıldığında son derece güçlü olduğu gün gibi aşikâr görünen aile, iddia edildiği gibi sonradan görme ya da yaptıkları yeni ticaretle eli 'yeni' para görmüş, dışarıdaki dünyaya ayak uyduramadığı için içine kapanmış, saldırgan ve kavgacı bir aile toplum içinde bu derece saygın bir yer edinebilir miydi? Bu doğrultuda ailenin yıllardır değişmeyen değerleri, güçlü sosyal ilişkileri, dışa karşı kendilerini temsil etme başarısı, kapalı bir çerçeve içinde korudukları kendilerine özgü bakış açısı, romanın bütününde okurda tarihi ve aile içi ilişkiler arasında derin bir araştırma ve öğrenme isteği uyandırması şaşkınlık yaratmaktadır.

Mansfield Park ulusu savaş veren bir ailenin yaşamı üzerine kurgulanmış, savaş zamanı yazılmış bir romandır, dolayısıyla ailenin evi bir anlamda ulusun savunma yeri olarak sembolleştirilmektedir. Bu ideolojik ağırlık yıkıcı, tahrip edici saldırılar ve hücumlar karşısında üst sınıfın akıl ve becerisine dair evdeki bireylerin kendi aralarındaki, özellikle de Fanny ile Edmund arasındaki konuşmaları aşırı ahlak zırhıyla kuşanmış bir boyuta taşımaktadır. 1802 yılında bir süreliğine geçici olarak erteleme yaşanan dönemde Birleşik Krallık devrimle savaşmaktaydı, ardından da Austen'in tüm yetişkinlik dö-

nemini kapsayan, 1793'ten 1814 yılına kadar devam eden Napoleon Fransa'sıyla savaştı. Makine üretim bölgesi olan Yorkshire ve Northamptonshire makine üretimi yapmaya karşı geliyordu. 1812 yılında İngiltere başbakanı Perceval suikast sonucu öldürülünce Amerika ile savaşa girildi. Bu muhtemelen Tom Bertram'ın da katıldığı savaştı. Diğer tarafta Napolyon'un Rusya seferi ve Yarımada Savaşı devam etmekteydi, tüm bu ulusal ve uluslararası şartların hepsi *Mansfield Park*'ta yazılmaktadır. 1812 ile 1813 boyunca Austen'in erkek kardeşi Frank henüz deniz teğmenliğine terfi etmişti, teğmen Frank, Azor Adaları ve Baltık Denizindeki savaşı görmüş, çarpışmalara şahit olmuştu. Nitekim Austen'in *Pride and Prejudice* (Aşk ve Gurur) adlı romanında sözünü ettiği üzere aynı yıllarda İngiltere'nin güneyinin askeri kampa benzediğini biliyoruz. Bu tarihlerde Mansfield çevresinde sadece moral anlamında savunmaları sürdürmek için yapılan başarısız girişimlerin yanı sıra aynı zamanda Fanny'nin Portsmouth'a gitmek üzere oradan ayrılması da derin bir etki bırakmıştır. Aynı dönemde kanaldaki limanın savaş için önemi artmıştır Portsmouth İngiltere'nin en iyi şekilde korunup güçlendirilmiş olan şehri konumundadır. Yine aynı dönemde ünlü İngiliz gemi ve makine mühendisi Isambard Brunel tasarladığı yeni makineler için şehrin tersaneleri ziyaret etmiş, bu arada surlarda ve kırlık tepelerde dolaşmış, askeri birliği selamlamış ve Fanny'nin kalbinde çok önemli bir yeri olduğu için Henry Crawford'la aralarında tartışma yaşanmasına neden olan Garison Şapel'inde ibadet etmiştir. Şehre ait bir rehberde Portsmouth'taki tarihi binalar ve görülmesi gereken yerler anlatılırken, modern endüstrinin ve teknolojinin merkezi olan bu dikkat çekici şehrin görülme-

ye değer olduğuna ve aynı zamanda da savaş üssü olarak hazırlanmış olduğuna değinilmektedir. Bu tarihler Fanny'nin yeniden ailesiyle bağlarını güçlendirmek için bir süreliğine onların yanına geldiği dönemi kapsamaktadır. Bu doğrultuda romanda hem bireysel, hem de ulusal, ahlaki ve askeri anlamda bir koruma ve karşı koymanın söz konusu olduğu dönemle ilgili bir bağ kurulmuştur. Bu bağın oldukça önemli ve kritik bir bağ olduğunu *Mansfield Park*'ın içindeki politik içerikli, özellikle de sömürge dönemi sonrasından söz eden satırlardan anlıyoruz. Aynı şekilde Edward Said'in 1993 yılında yayımlanmış olan *Culture and Imperialism* (Kültür ve Emperyalizm) adlı dikkat çekici eserinde de bu konuyla ilgili etkileyici metinler yer almaktadır. Tam bu noktada konuyla yakın ilişkisi olduğu düşünülerek en başa dönüp Fanny'nin yetiştirilmek üzere Mansfield'deki malikaneye.getirildiği döneme baktığımızda, bu Sir Thomas'ın Antigua'da yatırımlar yaptığı dönemdir ve aile bu yatırımlar sayesinde git gide zenginleşmektedir, o yüzden Fanny'yi Bertram'larla birlikte yaşaması için getirmeye karar verirler ve Sir Thomas'ın gelir grafiğinin aşağı doğru gitmesi gibi endişe gerektiren bir durum söz konusu olmadığı için Fanny'nin masrafları için destek olacak bir hesap ya da geleceği için zorunlu kılınan bir tedarik yatırımı yapmak onları sıkıntıya sokmayacaktır. Bu durum ailenin tüm gençleri gibi Fanny'nin de dikkatini çekmiş ve eniştesine sömürgecilikten, kolonilerde yaşanan olaylar ve de köle ticareti hakkında sorular sormasına neden olmuştur. Bu doğrultuda edindikleri müthiş servet sayesinde her şeyden kendilerini soyutlamış adeta bir peri masalı içinde yaşayan ailenin dayanıklılığı ve kalıcılığı Sir Thomas'ın Antigua'daki yatırımlarına devam etmesine bağlı olduğunu

söyleyebiliriz. Ancak onun yokluğunda evde yaşanan romantik ilişki, ekonomik krizin yaşandığı o dönemde işlerini ailesine devrederek yurtdışına giden evin reisinin Mansfield'teki işleriyle kimsenin ilgilenmeyişi sonucunda ilişkilerinin riske girdiğini ve tehlike sinyalleri çalmaya başladığını, bu yüzden de evin babasının zamanından önce eve gelmesine neden olduğunu görüyoruz. Hal böyle olunca Mansfield'teki ev halının Fanny'nin geleceğini desteklemek için onun adına yaptığı yatırım hesabının sağlığı ve onlara şimdiye dek refah, bolluk getiren ticari işlemlerin akıbeti de tehlikeye girmiştir. Dahası Sir Thomas'ın uzun süreliği yokluğu sırasında doğan bu arkadaşlık yüzünden dikkatin tamamen bu yöne verilmesi, ailenin iflasın eşiğine gelmesine öncülük edecek, büyük bir kargaşaya yol açacak ve sonunda Fanny'nin üç aylığına Portsmouth'a bir anlamda sürgün edilmesine neden olacaktır. Ancak Sir Thomas sanki Fanny'nin gitmesi ve yokluğunun onun çöküşünü daha da hızlandırmış olduğuna şahit olmuştu, bu arada onun Edmund'la olan arkadaşlığının da sağlam temellere dayandığını anlamıştı. Nitekim ikisinin işbirliği, aile yatırımlarının düzelmesini ve tekrar hızlanmasını sağlamıştı.

Sevginin insanı güzel konuşturduğu bir gerçekti ve çok önemliydi, nitekim bu sevgi yalnızca ekonomik açıdan yapılan başarısız işlemlerin hatalarını bertaraf etmekle kalmamış aynı zamanda aile servetinin dikkat çekici ölçüde yeniden oluşmasını da sağlamıştı. Görünüşe bakıldığında değişen değerler, aile yatırımlarının akılcı bir anlayış ve kıvrak bir zekâyla düzeltilmiş olduğunu işaret ediyordu. Şeker pancarı üretimi ve köle işçiliği için her zamanki o uzak diyara, Batı Hint Adalarına yapılan seyahatler sayesinde yatırımlardaki boşluğun telafi edil-

mesi ve yeni gelen tahsisat ödemeleriyle ekonomik değerlerin değişmesi sonucu ailenin serveti en azından kısmen düzelmiş ve bu durum görünüşte onlar için bir moral kaynağı olmuştu. Ancak özellikle köle işçiliğinden gelen bu tahsisatlar aile içinde alt sınıftan gelmiş olup yenilenebilir bir eşya gibi görülerek 'sabit yeğen' olarak adlandırılan Fanny başta olmak üzere daha sonra aralarına katılan kız kardeşi Susan Price'ın güvenilir bildikleri ama henüz kavradıkları bu yeni tehlikeye karşı savunmaya yönelmelerine neden olmuştu. Aynı zamanda o güne dek öğrendiği tarih bilgisine yenilerini eklemeye son derece hazır olan ve bu konuyla birlikte içinde gizlediği işçi emeği ile ilgili politikanın su yüzüne çıktığı Fanny'yi özellikle köle ticareti konusuna yöneltmişti. Ama o ve kız kardeşinin böyle bir imparatorlukta bu konuda aksi yönde baskı yapmak, yapılanları eleştirmek ya da onaylamak gibi kişisel düşüncelerini açık seçik ifade edebilmeleri sizce mümkün müydü?

1805 ve 1806 yıllarında Austen'in erkek kardeşi Frank, Batı Hint Adalarına iki yolculuk yapmış ve seyahati süresince, Antigua diye adlandırılan bu bölgede yapılan köle ticaretine karşı içinde büyük bir düşmanlık oluşmuştu. Austen'in kendisi gibi romanının kahramanı Fanny'nin de en beğendiği yazarlar olan Samuel Johnson ve William Cowper köleliğin kaldırılmasından yanaydı. Tam olarak romanın yayımlandığı tarihte gerçekleşen iç olayların 1807 yılında köleliğin kaldırılmasının ilanı öncesi ya da sonrasını kapsayıp kapsamadığı bilinmemesine rağmen, söz konusu malikanede bu konuya yönelik farklı eleştiriler yapılmaktaydı. Nitekim Fanny'nin "Dün gece enişteme köle ticareti hakkında sorduğum soruyu duymadınız mı?" şeklindeki çıkışı kölelik konusunun gündemde olduğu ve

Fanny'nin olumsuz gözle baktığı bu olayı diğerleri gibi göz ardı etmek istemediğine işaret etmektedir. Aynı konuyla ilgili olarak, 17 Şubat 1995 tarihinde *Times* gazetesinin klasik eserleri irdeleyen kitap ekinde edebiyat eleştirmeni Brian Southam, *Mansfield Park* ile ilgili olarak kaleme aldığı "The Silence of the Bertrams: Slavery and the Chronology of Mansfield Park" ("Bertram'ların Sessizliği: Kölelik ve Mansfield Park'ın Kronolojisi") adlı yazısında şöyle demektedir: "Aile suçunu kabul etmiş ve derin bir 'ölüm sessizliği' içine girmişti." Nitekim onun tamamen olumsuz bir eleştiri anlamı taşıyan bu sözünün yanı sıra, Edmund da aynı konuyla ilgili olarak, "Enişteni, babamı sorgulaman onu memnun edecektir" diyerek bu konuda Fanny'ye katıldığını belirtmekte ama evdeki diğer genç insanların tepkisizliği ve ilgisizliğinden çok sıkıldığını ileri sürerek onlarla söz düellosuna girmektedir. Bütün bu eleştirilerden yola çıkarak köle işçi çalıştıran Sir Thomas'ın iyi bir patron olup olmadığı yönünde bir tahminde bulunamayız. Ama 1807 yılında ilan edilen Köleliğin Kaldırılması olayına kadar uzanan yıllar boyunca ve sonrasında onun tarlalarında ekip biçmek üzere çok sayıda köle işçi çalıştıran bir arazisi sahibi olarak köleliğin kaldırılmasına karşı olduğunu tahmin edebiliriz. Öte yandan 1632 yılından beri Britanya kolonisi olan Batı Hint Adaları, Birleşik Krallığın en eski kolonilerinden biridir. Bölgede tarlaları ekip biçmek için çok az bir maliyet gerektiren köle işçiliği ve köle ticaretinden hatırı sayılır miktarda para kazanıldığı için köleliğin kaldırılmasına kadarki süre içinde buraya çok sayıda yeni yatırımcının gelmesine ve koloniler arasında rekabet ortamı doğmasına neden olmuştur. Bu doğrultuda bir taraftan parlamentoda köleliğin kaldırılmasına destek verirken, diğer yandan belki de aralarında

Mansfield Park'taki kurgu karakter Sir Thomas Bertram'ın benzeri olan daha pek çok kişinin Batı Hint Adalarındaki bu cazip ticarete ilgili duyduğu ortadadır. Kölelik karşıtı olsun ya da olmasın arazi sahibi Sir Thomas aynı zamanda köle işçi çalıştıran bir patrondu ve köle işçi çalıştırdığı halde bunun ticaretini yapmaya pek sıcak bakmadığı gibi 1807 yılında ilan edilen ama kesin olarak 1830 yılında kaldırılan köleliğe son verilmesi olayının da bir parçası olmamayı tercih ediyordu. Onun bu görüşü Mansfield Park'ın refah ve bolluk içinde yaşayan, dolayısıyla da onunla aynı görüşü paylaşan geri kalan sakinlerinin de bir anlamda köle işçiliğine müteşekkir oldukları anlamına gelmekle birlikte Fanny'nin durumu tabii ki onlardan farklıydı. Nitekim sadece evin içindeki hizmetlerden sorumlu olup tipik bir ev kızı özelliği taşıyan ve yapı itibariyle sessiz olduğu için sessiz bir politika izlemeyi tercih eden Fanny'nin bu tavrının üst zümreye ait bir evde aynı zümreye ait kişilerle birlikte yaşayan alt sınıf mensubu biri olması gerçeğinden kaynaklandığı kesindir. Ama araştırmacı yazar ve eleştirmen Edward Said, *Culture and Emperyalism* (Kültür ve Emperyalizm) adlı eserinde *Mansfiled Park*'ın içindeki çok sayıda sınıf, zümre, yer değiştirme ve bir şeyleri yok edip yerlerine başka bir şeyleri koyma şeklindeki temalardan dolayı aynı zamanda bir ölçüde emperyalist düşünce yapısının varlığının da hissedildiğine işaret etmektedir. Nitekim sömürge sonrası dönem, sözü edilen coğrafya, alt ve üst sınıf farkından dolayı onun her ne kadar politika dışında kalan bir roman olduğu söylense de okura orada bir politikanın var olduğu imalı bir yolla hissettirilmektedir. Aşağıda Edward Said'in söz konusu eserinden başka bir paragraf yer almaktadır:

"Austen'in romanının hemen her yerinde uluslararası ile iç otorite aynı anda sunulurken, aynı şekilde rahiplik ataması, kanun, mal ve mülk sahipliği gibi bazı üst değerlerle, bir bölgeyi ele geçirerek yönetmek gibi güncel değerler de düz ve sade bir şekilde birbirleriyle kaynaştırılmaktadır. Bu yüzden de yazar *Mansfield Park*'ı yönetmekle imparatorluğa ait bir toprağı yönetmeyi birbirine çok yakın şeyler olarak görmekte ve ikisinin birbiriyle birleştirilmesi beklenemez diye bir düşünceyi kabul etmediğini ortaya koymaktadır. Bunu sağlamak için birinin iç huzuruyla, cezp edici uyumunun, diğerinin yaratıcılığı ve düzenli disiplininin yeterli olduğunu, bunların birbirlerinin garantisi olduğunu belirtmektedir."

Yine aynı eserde, Austen'in romanının alışılmışın çok dışında kalan ve sanki uzaya ait çok uzaklarda bir düşünce tarzı gibi nitelendirilen anlaşılması zor politik konusu ve kaderine boyun eğen karakterleri açısından bakıldığında, giderek onu baskının hâkim olduğu emperyalist boyutta bir roman yapısına taşıdığı ve bu şekilde nitelendirilmeye müsait hale getirdiği ifade edilmektedir. Ayrıca da İngiliz edebiyatında kilise kanunlarının işlenmesi bakımından ele alındığında oldukça yüksek konumda nitelendirilen, ulusal ve uluslararası imaların hükümlere bağlandığı ve iç dinamikleri bireysel oranlara indirgenmiş bir roman olduğu ileri sürülmektedir.

Sir Thomas, büyük oğlu ve William Price dünyayı dolaşırlarken, "Avrupa haritasının parçalarını doğru şekilde birleştiremeyen" ya da "Rusya'nın başlıca ırmaklarının isimlerini sayamayan" Fanny de içinde küçük bir yer edindiği imparatorluğun meyvelerini toplamaktadır. Doğu odasının bir duvarı üzerindeki küçük resim dört yıl önce Akdeniz'den erkek kardeşi William ile birlikte yola çıkan geminin resmidir ve Fanny bu gibi en özel

eşyalarıyla birlikte ancak burada, onun için en mahrem, en kişisel yerde rahat etmektedir. Nitekim Edmund ona Lord Macartney ile birlikte "Çin'e bir gezi" yapmayı önerdiğinde bile buna sıcak bakamamıştır. Çünkü o tarihlerde imparatorluk çok uzakta bulunan yerleri de içine alarak sınırları yeniden belirleyen yeni bir oluşuma teşvik etmekte ve haklı bir neden göstererek söz konusu bilinmeyen yerleri sınırlar içine dahil etmeye yönelik bir politika izlemektedir. Bu politika Fanny'nin de kendisini daha fazla eğitmesine ön ayak olmuştur. Hatta bunu kendisine görev edinmiş olduğunu onun tabiriyle sürgüne gittiği Portsmouth'daki evi daha iyi bir hale getirmek için eşyaları daha iyi olanlarla değiştirmek gibi davranışlarla sergilemektedir. Onun bu tavrı hiç kuşkusuz tutucu bir düşünce yapısına sahip olan ve köleliğin kaldırılması konusunda belirsiz bir tutum sergileyen Hannah More ile uyum sağlamaktadır. "Kadınlar evleri için her türlü tüketim için yabancı ihraç mamulleri yerine yerli ürünleri tercih etmelidirler. Çünkü bu çok daha akılcıdır, çok daha onurludur" diyen Hannah More "aynı şekilde kendi sınırlarımızın içinde küçük ama yasal olarak bize ait bir bölgeye sahip olmak, yabancı bir imparatorluğun zorla ele geçirdiği sürekli kavga konusu olacak topraklarını ele geçirmekten çok daha iyidir" diye eklemektedir.

Bu doğrultuda aynı kafa yapısına sahip olan Fanny'nin, kendisini küçük bir yere hapseden ve sadece evin içiyle sınırlı olan hayatı, ne yazık ki sessizlikten hoşlanmayan modern okurun hiç ihtiyaç duymadığı bir şeydir. Ancak sınıf politikası, sömürge sonrası dönem ve feminist düşüncelerin yer aldığı temaların romana politik bir boyut getirmesiyle birlikte Bertram ailesinin sessizliğinin ardındaki rahatsız edici sırlar, güvensizlikler, heyecanlar,

endişeler okurun fikirlerini değiştirmesine ön ayak olmaktadır. Özellikle de *Mansfield Park*'ın içindeki üst sınıfa ait büyük bir ailenin de kriz yaşayabileceği gerçeği ve Büyük Britanya İmparatorluğunun yeni genişleme politikasının başlamasıyla onların da yeniden toparlanıp yapılanmasına yönelik stratejik anlamda uygulanan muhafazakar felsefe, romanın benimsenmesine neden olmaktadır. Ama bu güç bela oturtulan yapı, ırk ayrımı ve sınıf yenilenmesiyle aynı anda kişisel anlamda yenilenme temalarının da dahil olmasıyla fazla uzun sürmemektedir. Bu yüzden de imparatorluk sonrası modern okur bu yenilenmeye uyum sağlamakta zorlanmış olabilir, belki de atalarımızın belirsizliğe neden olacak kültürel bir suç işlediğini keşfederek büyük bir endişe duymuş olabilirler, ama burada amacımızın imparatorluğun emperyalist düşünce yapısına saldırıya geçmek olmadığını belirterek dikkatli olmamız gerektiğinin de altını çizmek isterim. Burada sadece geçmişte yaşanmış olan olaylarla ilgili Austen'in ya da Fanny Price'ın kendi görüşlerini okurla paylaşmaları söz konusudur. Ancak romandaki bastırma, sindirme ve yeniden yapılandırılmaya yönelik sahnelerin oldukça karmaşık olduğu bir gerçektir.

İngilizce'den Çev. Ayşe Belma Dehni

mansfield park

birinci cilt

bölüm
bir

Otuz yıl kadar önce, yalnızca yedi bin sterlin ağırlığı olmasına rağmen Huntingtonlu Miss Maria Ward'ın başına kelimenin tam anlamıyla talih kuşu kondu. Northampton eyaletinden Mansfield Park malikânesinin sahibi Thomas Bertram'ı kendisine âşık eden Ward, böylece hem bir baronet karısı konumuna yükseldi hem de görkemli bir malikânenin yanı sıra zenginliğin getirdiği tüm nimetlere sahip oldu. Bütün Huntington, bu parlak kısmetin dedikodusuyla çalkalandı; hatta gelinin avukat olan dayısı bile yeğeninin ağırlığının böyle bir evliliği hak edebilecek miktardan en az üç bin sterlin daha az olduğunu kendi ağzıyla itiraf etti. Gelinin sosyal konumundaki bu yükselişten yararlanabilecek bir ablası, bir de küçük kız kardeşi vardı. Büyük Miss Ward ile Miss Frances'i en azından Miss Maria kadar güzel bulan dostları onların da evlilik konusunda aynı parlaklıkta birer vurgun vuracakları üzerine tahminler yürütmekte gecikmediler. Ama gel gör ki, bu dünyada zengin ve varlıklı kocaya layık olan bütün güzel kızlara yetecek sayıda varlıklı erkek bulunmadığı da bir gerçekti. Miss Ward, beş altı yıl bekledikten sonra enişteşinin dostlarından,

hiç de zengin sayılmayacak Papaz Norris ile evlenmek zorunda kaldı. Miss Frances'in şansı ise onunki kadar bile yaver gitmedi. Büyük Miss Ward'ın yaptığı evlilik küçümsenecek türden değildi. Çünkü Sir Thomas, arkadaşını Mansfield'ın papazlığına getirip hatırı sayılır bir maaş bağlamıştı. Böylece Bay ve Bayan Norris mutlu evliliklerine aşağı yukarı yıllık bin sterlinlik bir gelirle başladılar. Ama Miss Frances halk deyimiyle, "ailesine rağmen" evlendi ve eş olarak eğitimsiz, parasız, görgüsüz bir bahriye teğmenini seçti. Herhalde bundan daha kötü bir seçim yapamazdı. Sir Thomas Bertram genel olarak adil ve yardımsever bir adamdı. Kendisinin ve ailenin onurunu düşünerek karısının tüm akrabalarını da iyi durumda görmek ister ve bu yüzden de Bayan Frances'in çıkarlarını korumak konusunda elinden geleni seve seve yapardı. Ama Frances'in kocasının öyle bir mesleği vardı ki, onun için ne yapılırsa yapılsın yetersiz kalıyordu. Bu yüzden Sir Thomas Bertram, yeni evli çifte yardım etmek için başka bir çare düşününceye kadar iki kız kardeşin arası büsbütün açıldı. Bu, iki taraf için de çok doğal bir sonuçtu: Uygunsuz evlilikler aile içinde her zaman böyle neticelere yol açar. Miss Frances, yeni adıyla Bayan Price, gereksiz yere azarlanıp beyhude ikazlar karşısında kalmamak için nikâh oluncaya kadar bu konuda ailesine tek kelime yazmadı. Olağanüstü derecede sakin ve tembel bir yaradılışa sahip olan Leydi Bertram'a kalsa kız kardeşini gözden çıkarıp bu konuyu bir daha hiç düşünmezdi; ama işin kötü tarafı, ablası Bayan Norris atılgan ve son derece tez canlı bir kadındı. Nitekim Frances'e uzun ve öfkeli satırlarla dolu bir mektup yazıp yaptığı işin saçmalığını anlatarak bundan dolayı olması muhtemel bütün kötülükleri ve doğabilecek korkunç sonuçları açıklamadan içi

rahat etmedi. Bu da tabii ki Bayan Price'ın ona fena halde gücenip içerlemesine neden oldu. Onun iki ablasını da dahil ederek can acıtan bir üslupla yazdığı ve Sir Thomas Bertram'ın kibrini oldukça saygısız sözcüklerle ifade ettiği cevabı, ablalarıyla arasındaki tüm ilişkilere oldukça uzun bir süreliğine son verdirdi.

Oturdukları yerler birbirine o kadar uzak ve yaşadıkları çevreler o derece farklıydı ki, dargınlıkla geçen on bir yıl boyunca neredeyse birbirlerinin varlığından haberdar olmaları bile imkânsızdı. Nitekim Bayan Norris arada bir öfkeli bir halde sözünü ettiği kız kardeşi Frances'in bir çocuk daha dünyaya getirdiğini söylediğinde, Sir Thomas onun bunu nasıl olup da bilebildiğine şaşırıyordu.

On bir yılın sonunda ise artık Bayan Price'ın dargınlık ya da kızgınlığı sürdürmeye, kendisine yardım edebilecek tek bir akrabasını bile gözden çıkarmaya hali kalmamıştı. Sayıları giderek artan çocuklar, çürüğe çıkarılmış olmasına rağmen çene çalma ve iyi içki içme yeteneğinden bir şey kaybetmemiş bir koca ve çok dar bir gelir Frances'in, gençliğinde bir an bile umursamaksızın sırtını çevirdiği akrabalarını yeniden kazanmak için büyük bir istek duymasına neden oldu. Bu yüzden Leydi Bertram'a bir mektup yazarak duyduğu pişmanlık ve üzüntüyü öylesine derin bir şekilde ifade etti, çocuklarının sayısıyla ters orantılı geliri hakkında öylesine etkileyici bir dille yakındı ki, mektubu okuyan kişilerin derhal barışma girişiminde bulunmak istememeleri mümkün değildi. Frances yana yakıla, ağlaya sızlaya dokuzuncu doğumuna hazırlandığını anlatıp ablalarından, doğacak yeni çocuğa kol kanat germelerini dilerken, bunu yaptıkları takdirde aynı zamanda diğer sekiz çocuğun geleceği için de önemli bir rol oynayabileceklerini belirtmeyi unutma-

mıştı. En büyük çocuğunun on yaşında bir oğlan olduğunu yazmıştı, okuyup adam olmaya çok hevesli, akıllı bir çocukmuş. Ama bu konuda annesinin elinden gelen bir şey yokmuş, ne yapabilirmiş ki? Acaba bu çocuk büyüyünce Sir Thomas'a Batı Hint Adaları'ndaki mülkünün yönetiminde faydalı olabilir miymiş? Ne iş olursa kabul ederlermiş. Ayrıca genç bir çocuğun çalışmak üzere doğuya gönderilmesi için ne gibi yollar varmış?

Mektup yanıtsız kalmadı. Böylece de barış ve yardımseverlik bağları yeniden kuruldu. Sir Thomas dostluk vaatleriyle bol bol nasihat verirken, Leydi Bertram da para ve bebek çamaşırı gönderdi, mektupları da Bayan Norris yazdı.

İlk etapta bu derece faydalı olan barışma, bir yıl boyunca daha da önemli bir çıkar sağladı. Bayan Norris, yakınlarına sık sık zavallı kız kardeşiyle onun çocuklarını aklından bir türlü çıkaramadığını söyleyip durdu. Aslına bakarsanız hepsi de Frances için pek çok şey yapmışlardı; ama Bayan Norris bu tavırlarıyla sanki daha fazlasını yapmak ister gibiydi. Sonunda da bunu itiraf etmekten başka çaresi kalmadı. Bütün dileği zavallı Frances'i çok sayıda çocuğundan hiç değilse birinin masrafından ve derdinden kurtarmaktı. Örneğin eğer birlik olup Frances'in en büyük kızının bakımını üzerlerine alabilseler fena mı olurdu? Kız şu an dokuz yaşındaydı; gereksinim duyduğu ilgi ve dikkati zavallı annesinin ona sağlaması asla mümkün değildi. Eğer kızı alıp yetiştirecek olurlarsa, onun için harcayacakları para ve çekecekleri zahmet, yapacakları insanlığın büyüklüğü yanında solda sıfır kalacaktı. Leydi Bertram "Bundan daha iyi bir şey yapabileceğimizi hiç sanmıyorum" diyerek kız kardeşine hemen hak verdi; "Çocuğu derhal buraya getirtelim."

Ama Sir Thomas'ın buna hiç koşulsuz ve anında rıza göstermesine imkân yoktu. Teklifi tartıp biçiyor, enine boyuna düşünüyordu. Alacakları ciddi bir sorumluluktu. Böyle alıp yetiştirilen bir kızın geleceğini de sağlamak gerekirdi, aksi takdirde onu ailesinden koparıp almak iyilik değil, tersine zalimlik olurdu. Ayrıca Sir Thomas bu arada kendi dört çocuğunu da düşünmek zorundaydı; iki oğlunu... Bu arada kuzenlerin birbirlerine âşık olmaları ihtimalini de aklından geçirmiyor değildi doğrusu. Ama bu konudaki endişelerini açıkça dile getirip itiraz ettiğinde, Bayan Norris hemen eniştesinin sözünü kesmiş, bu konuya dair yaptığı tüm itirazlara bir şekilde karşılık vermişti:

"Sevgili Sir Thomas, sizi tamamen anlıyorum. Cömertliğinizin ve ince düşünceli bir insan olduğunuzun farkında olmadığımı da sanmayın, ama zaten sizin gibi birinden de beklenen budur. İnsanın koruması altına aldığı bir çocuğun geleceğini sağlamak için elinden geleni yapması gerektiği konusunda da sizinle tamamen aynı fikirdeyim. Böyle bir durumda, katkıda bulunmaktan çekinmeyecek bir kişi varsa –elimden geldiğince– o da benim sanırım. Kendi çocuğum olmadığı için arkamda bırakacağım üç kuruş para, kız kardeşimin çocuklarından başka kime gitsin isterim ki? Kocam Bay Norris'in de bu konularda dürüst bir adam olduğundan eminim. Ama siz benim çok az konuşan biri olduğumu, öyle her aklımdan geçeni hemen ortaya atmadığımı bilirsiniz. Şimdi hiç yüzünden korkuya kapılıp bu iyiliği yapmaktan vazgeçmeyelim. Bir genç kıza iyi bir eğitim verip sosyeteye en uygun şekilde girmesini başarabilirseniz, büyük bir olasılıkla kızcağız başka hiçbir harcamaya gerek kalmaksızın iyi bir koca bulup evlenecektir. Bu çevrede büyümek,

yeğenimiz olan bir kıza, daha doğrusu *sizin* yeğeniniz olan bir kıza Sir Thomas, epey bir kazanç sağlayacaktır. Mutlaka kuzenleri olan teyze kızları kadar güzel olur diyemiyorum. Sanırım olamaz, ama sosyeteye bu derece uygun koşullar içinde girmesi sonucunda gayet iyi bir evlilik yapabilme şansına sahip olması çok muhtemeldir. Oğullarınızı düşünüyorsunuz... Ama onların arasında öyle şeyler olması dünyadaki en zayıf ihtimallerden biridir. *Böyle* bir şeyin olması her şeyden önce ahlaki açıdan imkânsız; çünkü onlar bir arada kardeş gibi büyüyecekler. Bu zaten benim ömrü hayatımda duymadığım bir şey. Daha doğrusu böyle bir bağ kurulmasını önlemenin tek ve kesin çaresi, benim size önerdiğim yoldur. Bir düşünün Sir Thomas, farz edelim ki, bu kız çok güzel bir genç kız oluyor ve Tom ya da Edmund onu ilk kez bundan tam yedi yıl sonra görüyor; işte bence işler asıl o zaman karışır. Bu kızın bizlerden uzak, pek çok şeyden mahrum bırakılmış, yoksulluk içinde büyümüş olduğunu düşünmek bile sizin iyi kalpli, sevimli oğullarınızdan birinin ona âşık olmasına yetecektir. Ama eğer onları hemen şu yaştan itibaren bir arada büyütecek olursanız, bu kız, oğullarınız için kız kardeş olmaktan öteye gitmeyecektir."

"Söylediklerinizdeki gerçek payı çok büyük" diye karşılık verdi Sir Thomas. "Ben de bu durumda herkes için bu derece uygun olan bir planın önüne afaki bir engel çıkarmak istemem elbette. Sadece bu işe düşünüp taşınmadan girişilmemesi gerektiğini söylemek istiyorum. Bayan Price'a gerçekten faydalı olabilmek, kendimize de bundan bir gurur payı çıkarmak için çocuğa kendi kızımız gibi bir gelecek sağlamamız gerektiğini düşünüyorum. Ama eğer sizin iyimser tahminleriniz doğru çıkmayacak olursa, kızımız büyüdüğünde kendiliğinden iyi bir evlilik

yapamazsa, ona bir yuva kurması için yardım etmenin bizim boynumuzun borcu olduğunu da bilmeliyiz."

"Sizi çok iyi anlıyorum" dedi Bayan Norris. "Siz dünyanın en cömert, en düşünceli insanısınız. Bu hususta aramızda asla fikir ayrılığı olmayacağından gayet eminim. Sevdiklerim için elimden ne geliyorsa yapmaya çalışan biri olduğumu siz de çok iyi bilirsiniz. Aslında sizin evlatlarınıza karşı duyduğum sevginin yüzde birini bile bu kıza duymam mümkün değil, hele ki onu kendi kızımın yerine koymam ihtimal dışı bir şey; ama her şeye rağmen eğer ona gereken ihtimamı göstermeyecek olursam, kendimi asla affedemem. Sonuçta o da benim kız kardeşimin çocuğu değil mi? Benim ona verecek bir dilim ekmeğim olduğu müddetçe zavallı kızın yokluk ve sefalet içinde sürünmesine nasıl dayanabilirim? Sevgili Sir Thomas, ben onca kusuruma rağmen iyi kalpli bir insanım. Yoksul biriyim, ama böyle birine cimrilik yapmaktansa, kendi ihtiyaçlarımdan kısarım daha iyi. Demek istediğim şu ki, eğer bu işe karşı çıkmıyorsanız, ben hemen yarın zavallı talihsiz kız kardeşime bir mektup yazıp teklifimden söz ederim. İş karara bağlandığında da çocuğu derhal Mansfield Park'a getirme işini ben üstleniyorum. Bu konuda siz en ufak bir zahmete girmeyeceksiniz. Benim kendimi hiç düşünmediğimi iyi bilirsiniz, bana zahmet olup olmadığının üzerinde bile durmam. Dadıyı da bu amaçla Londra'ya göndereceğim. Orada saraçlık yapan kuzeninin evinde kalır. Kızın da oraya götürülüp dadıya teslim edilmesini istediğimizi yazarız. Portsmouth'tan Londra'ya gelmek onun için çok kolay olacaktır. Bir posta arabasına bindirirler, eli yüzü düzgün bir yolcuya da ona göz kulak olması için ricada bulunup tembih ederler. Sanırım Londra'ya seyahat eden namuslu bir esnaf karısı bulmak mümkündür."

Sir Thomas, dadının kuzenine yapılacak bu ani ziyaretin bir dayatma olacağı kanısını belirtmek dışında hiçbir şeye itiraz etmedi. Böylece biraz pahalı ama en azından daha doğru dürüst bir buluşma şekli kararlaştırıldı ve iş tümüyle kesinleşti. Bu insancıl planın zevki şimdiden çıkarılmaya başlanabilirdi. Aslında zevk ve memnuniyet duyguları açısından her iki tarafa düşen payın eşit olması mümkün değildi. Sir Thomas, yetiştirilmek üzere seçilen kız çocuğuna her bakımdan kol kanat germeye gerçekten kararlıydı. Bayan Norris ise çocuğun bakımı için tek bir kuruş bile harcamaya niyetli değildi. O sadece koşuşturup durmak, durmadan konuşmak ve ortalığı karıştıracak planlar yapmak konusunda çok cömert bir kadındı, üstüne üstlük çevresindekilere de insanlık nasihatlerinde bulunmayı pek iyi bilirdi. Ne var ki paraya ve başkalarına akıl vermeye karşı duyduğu aşırı sevgi birbirine eşitti. Dostlarına para harcatmakta ne kadar ustaysa, kendi parasını harcamamak konusunda da o kadar ustaydı. Hayallerindeki çok zengin evlilik yerine daha az paralı bir evlilik yapmıştı, o yüzden de daha ilk baştan parasını çok dikkatli harcamayı zorunluluk bilmişti. Yalnızca hesabını bilmek adı altında başlayan bu tutumlu davranış, zamanla onun için bir zevk kaynağına dönüşmüştü. Çocuksuz olduğu için ilgi ve özen göstereceği bir amacı hiç olmamıştı, bu konudaki doyum ihtiyacını da işte bu şekilde gidermişti. Ama eğer ortada böyle bakıma muhtaç çocuklar olsaydı, belki de Bayan Norris şimdi olduğu gibi kuruşunun hesabını yapmayabilirdi. Sonuçta onu meşgul edip oyalayan bir uğraşı olmayınca, cimriliğinin önüne geçecek bir engeli de yoktu. Aslında kız kardeşi Frances'e karşı içindeki aşırı para tutkusundan daha ağır basan bir sevgi beslediği filan yoktu, hal böyle

olunca da Bayan Norris'in bu kadar pahalı bir hayır işini planlayıp gerçekleştirmenin yaşatacağı gururun payından başka hiçbir payı paylaşmaya yanaşmaması çok normaldi. Ama kendisini adeta hiç denecek derecede az tanıyan biriydi, o yüzden belki de bu konuşmalardan sonra Mansfield Park'tan ayrılıp yaşadığı papaz evine dönerken, dünyanın en cömert ablası ve teyzesi olduğunu düşünüyor olması ve kendisini buna inanmış olmanın mutluluğuna kaptırması pek mümkündü.

Konu açıldığında papazın hanımı görüşlerini daha ayrıntılı bir şekilde açıklamıştı. Leydi Bertram, soğukkanlılıkla, "Çocuk önce nereye gelsin, size mi, bize mi?" diye sorduğunda da, Bayan Norris çocuğun bakımına herhangi bir katkıda bulunamayacağını, bunun imkânları dışında bir şey olduğunu bildirmişti. Bunu duyan Sir Thomas hayli şaşırmıştı. Oysa kendisi, çocuğun papaz evinde yaşamasının daha uygun olacağını, hem çocuksuz olan teyzesine de can yoldaşlığı yapacağını düşünmüştü. Ama tamamen yanılmış olduğunu şimdi anlıyordu. Bayan Norris, küçük kızın, üstelik de şu sıralarda papaz evinde kalmasının söz konusu bile olamayacağını üzülerek bildiriyordu. Zavallı kocasının sağlık durumu böyle bir ikameti imkânsız kılmaktaymış. Papaz Norris'in kanatlanıp uçması ne kadar imkânsız ise, çocuk gürültüsüne katlanması da o kadar imkânsızmış. Ama elbette ki eğer bir gün gut hastalığından dolayı ağrıyan bacağı iyileşecek olursa, o zaman işler değişirmiş, Bayan Norris çekeceği zahmet ve eziyetlerin üzerinde bile durmaksızın sırasını seve seve savarmış. Ancak şu sıralar zavallı kocasının bakımı tüm zamanını alıyormuş. Şimdi kalkıp ona böyle bir şeyin sözünü edecek olsa, adamcağızın keyfinin kaçacağından eminmiş.

Bunun üzerine Leydi Bertram istifini hiç bozmaksızın, "Öyleyse kız bizim eve gelsin" dedi. Kısa bir duralamadan sonra Sir Thomas da her zamanki ağırbaşlılığıyla, "Evet, kızın evi burası olsun o zaman" dedi. "Biz ona karşı görevimizi yapmaya çalışırız. En azından burada kendi yaşıtlarıyla büyüme, ayrıca düzgün bir öğrenim görme fırsatını bulur."

"Çok doğru" diye sevinçle bağırdı Bayan Norris, "Zaten bu iki konu en önemlisi. Sizin Bayan Lee için hiçbir şey fark etmez. İki kıza ders verirken, varsın üç kıza versin, onun için hepsi bir. Keşke ben de yararlı olabilseydim. Ama görüyorsunuz işte, elimden geleni yapıyorum. Yoksa ben asla fedakârlık yapmaktan kaçınan biri değilim. Nitekim neredeyse hemen her konuda akıl danıştığım bir dadının üç günlük yokluğu beni çok zor bir durumda bırakmış olsa da, gidip kızı almasına hiç ses çıkarmıyorum. Maria, artık sen de çocuğa tavan arasındaki o küçük beyaz odayı verirsin. Hani şu senin kızların eski odalarının yanındaki odayı. Bence orası çocuk için en uygun yer olacaktır. Hem Bayan Lee'ye yakın olur, hem de kızlara fazla uzak olmaz. Orta hizmetçilerinin hemen yanında olması açısından da çok elverişli bir yer. Çocuğun giyimine, günlük bakımına hizmetçi kızlardan biri rahatlıkla yardımcı olabilir. Çünkü kendi kızlarınla birlikte onun da oda hizmetçiliğini yapmasını beklemek Ellis'e haksızlık olur. Senin de aynen benim gibi düşündüğünü ümit ediyorum. Zaten bu küçük kıza oradan başka bir oda vermenin asla mümkün olmadığını düşünüyorum."

Leydi Bertram bu düşünceye karşı çıkmadı.

Bayan Norris, "Umarım iyi huylu bir kızdır" diye konuşmaya devam etti. "Umarım karşısında böyle kendisine dost insanlar bulmakla ne kadar şanslı olduğunun,

başına nasıl bir devlet kuşu konduğunun farkına varır da değerini bilir."

"Gerçekten kötü huylu çıkarsa, onu evimizde barındırmamız mümkün olamaz, çünkü öncelikle kendi çocuklarımızı düşünmek zorundayız" dedi Sir Thomas. "Ama bu konuda fazlaca korkuya kapılmaya gerek yok. Sanırım çocuğun değiştirmek isteyeceğimiz pek çok huyu olduğunu göreceğiz. Çok bilgisiz, görgüsüz, acınacak derecede kaba saba biri olacağını da aklımızdan çıkarmayıp ona göre hazırlıklı olmalıyız. Ama bunlar üstesinden gelinmesi zor kusurlar değil. Umarım akranlarına da bu yüzden bir zarar vermez. Eğer kızlarımız yaşça ondan *daha küçük* olsalardı, aralarına böyle birini almadan önce çok düşünürdüm. Ama şu an onunla arkadaşlık konusunda *kızlarım adına* hiç korkmuyorum, bunun çocuk adına da çok iyi olacağını umuyorum."

"Ben de aynen böyle düşünüyorum" diye atıldı Bayan Norris. "Daha bu sabah kocama kelimesi kelimesine bunları söyledim. Sadece teyze kızlarıyla bir arada bulunmasının bile bu küçük kız için başlı başına bir eğitim olacağını söyledim. Yani Bayan Lee ona hiç ders vermese bile, kızcağız kibar ve akıllı biri olmayı *onlardan* nasılsa öğrenir dedim."

"Umarım benim Pekin cinsi zavallı minik köpeğime de işkence etmez" dedi Leydi Bertram, "zavallıcığı fazla mıncıklamamasını Julia'ya bile daha yeni öğretebildim."

"Sevgili Bayan Norris, kızlar büyüdükçe aralarındaki seviye farkını görebilmek sanırım pek kolay olmayacak" diye düşüncesini belirtti Sir Thomas. "Ben *kendi kızlarımın* kimliklerini hiçbir zaman unutmam ama onların da kuzenlerini hor görmemelerini isterim. Eğer böyle olursa o zaman kızcağız da kendisini aşağılanmış hissedip

sıkılmaz, ama bir *Bayan Bertram* olmadığını da aklından çıkarmamalı elbette. Onların birbirleriyle iyi geçinmelerini temenni ederim. Kızlarımın akrabalarına tepeden bakmalarına hiçbir zaman izin vermediğim gibi, böyle bir şeye de göz yumamam. Ama her şeye rağmen eşit olmaları da mümkün değil. Unvanları, varlıkları, elde etmiş oldukları haklar ve hayattan beklentileriyle hep farklı konumda olacaklardır. Bu epey ince bir iş ve de oldukça hassas bir nokta. Bu konuda en doğru davranış biçimini seçmekte bize artık siz yardımcı olacaksınız."

Bayan Norris, Sir Thomas'a tümüyle katılıyor, bunun oldukça zor bir iş olacağı kanısını taşıyan eniştesine sonuna kadar hak veriyordu; ama yine de kendi aralarında bu duruma kolayca bir çözüm yolu bulabileceklerini ümit ederek ona cesaret vermeye çalışıyordu.

Bayan Norris'in kız kardeşine yazdığı mektubun boşa gitmediğini kestirmek zor değildi. Frances Price, yakışıklı oğulları dururken büyük kızını seçen ablalarının aldıkları bu karara doğrusu biraz şaşırmıştı, ama yine de onların teklifini minnettarlıkla kabul etti. Kızının iyi huylu, geçimli bir çocuk olduğuna onları inandırdı, tüm kalbiyle onu geri çevirmelerini gerektirecek herhangi bir durumla karşılaşmamayı diledi. Aynı zamanda kızının biraz zayıf bünyeli, çelimsiz bir çocuk olduğunu, ama hava değişikliğinin ona iyi geleceğini umduğunu da sözlerine ekledi. Zavallı kadın! Hava değişikliğinin bütün çocuklarına iyi geleceğini düşünüyor olmalıydı.

Küçük kız neyse ki oldukça uzun olan yolculuğunu hiçbir zorlukla karşılaşmaksızın tamamlayıp Northmapton'daki teyzesi Bayan Norris tarafından karşılanmıştı. Böylece Bayan Norris, yeğenini karşılayan kişi olarak onu götürüp diğerlerine teslim etme zevkine de erişmişti.

Fanny Price o sıralar on yaşına henüz basmıştı. Görenleri ilk bakışta çarpacak bir görünüşe sahip değildi ama akrabalarına itici gelecek bir yönü de yoktu. Yaşına göre oldukça çelimsizdi, silik, göze çarpan hiçbir özelliği olmayan, güzellikten yoksun biriydi. Son derece ürkek, utangaç, çekingendi. Davranışları biraz yabani olmakla birlikte kaba değildi. Tatlı bir sesi vardı, konuştuğunda yüzüne bir sevimlilik geliyordu. Sir Thomas ile Leydi Bertram onu büyük bir sevgiyle karşıladılar. Sir Thomas, onun daha ilk bakışta desteklenmeye ihtiyacı olduğunu gördüğü için elinden geldiğince candan ve neşeli davranmaya çalıştı. Ama her zamanki ciddiliğini yenmek o kadar kolay bir şey değildi. Leydi Bertram ise onun yarısı kadar bile kendini sıkıntıya sokmaya niyetli görünmediği, kocası on kelime ederken kendisi tek bir kelime bile konuş-

madığı halde, sadece tek bir gülümseyişle küçük kızın gözüne kocasından daha az ürkütücü görünmüştü.

Çocukların hepsi evdeydi. Tanışma merasimi sırasında kendilerini çok iyi idare etmişlerdi. Hiç soğukluk yapmayıp gayet içten davranmayı bilmişlerdi, özellikle de oğlanlar. Yaşları on yedi ile on altı, ama boyları yaşlarına göre daha uzun olan bu delikanlılar, doğal olarak teyzelerinin küçük kızının gözüne yetişkin birer erkek olarak görünmüşlerdi. Kızlar ise yaşları küçük olduğu ve oğlanlara nazaran babalarından daha çok korktukları için ilk zamanlar daha çekingen durmuşlardı. Ama insanlarla sürekli bir arada olmaya ve beğenilmeye oldukça alışık oldukları için hiç utangaç değillerdi. Kuzenleri Fanny Price'ın özgüven denilen şeyden tamamen habersiz oluşu, kızların özgüvenlerini daha da artırmış, iki kız kardeş çok geçmeden kayıtsız bir tavırla küçük kızın yüzünü ve giyimini süzüp incelemeye koyulmuşlardı.

Güzellik bu ailenin genlerinde vardı, oğullar son derece yakışıklı, kızlar da güzeller güzeliydi; hepsi yaşlarına göre boylu poslu, gelişmiş ve serpilmişti. Hal böyle olunca kuzenlerin tipleri ve vücut yapıları da tıpkı davranışları gibi göze çarpacak derecede farklıydı. Hiç kimse onların akran sayılacağını kestiremezdi. Aslında küçük Miss Bertram'la Fanny Price arasında sadece iki yaş vardı. Julia Bertram on iki yaşında, Maria ise ondan bir yaş büyüktü. Bu arada küçük konuk, mutsuzluğun son raddesindeydi. Herkesten ürküyor, kendisinden utanıyor, geride bıraktığı evini özlüyordu; bu arada başını kaldırmaktan bile çekiniyordu. Konuşmayı bile beceremediği için sürekli ağlıyor ya da o kadar alçak sesle konuşuyordu ki sesi duyulmuyordu. Northampton'dan beri teyzesi Bayan Norris, yol boyunca ona hiç durmadan başına

konan talih kuşunun ne kadar büyük olduğundan, bunun da haliyle ona olağanüstü bir gönül borcu yüklediğinden söz edip durmuş, uslu olması gerektiğini vurgulamıştı. Bu yüzden çocuk şu anda mutsuz olmayı bir tür günah sayıyor, bundan duyduğu üzüntü de büsbütün artıyordu. Böylece yaptığı o uzun yolculuğun henüz geçmemiş yorgunluğu hatırı sayılır bir soruna dönüşmüştü. Öylesine kederliydi ki, Sir Thomas'ın bütün o iyi niyeti, candan tavırları da, Bayan Norris'in "Uslu bir kız olacaksın" diye yaptığı işgüzarca ikazlarıyla tembihleri de boşunaydı. Leydi Bertram'ın güler yüzle onu kanepeye, kendisinin ve sevgili köpeğinin yanına oturtması, önüne getirttiği böğürtlenli turtadan teselli ummaması da boşunaydı. Kızcağız daha turtadan aldığı bir lokmayı yutmadan gözyaşları araya girmişti. Şu anda onun için en iyi arkadaşın uyku olduğu belliydi. Böylece, yatağında uyuduğunda dertlerinin de son bulacağı ümidiyle Fanny'yi odasına götürdüler.

Fanny dışarı çıkınca Bayan Norris, "Bu hiç de umut verici bir başlangıç değil" dedi. "Yolda gelirken ona verdiğim onca nasihatten sonra daha farklı davranacağını umardım doğrusu. Ona her şeyin ilk andaki davranışına bağlı olacağını söylemiştim. Umarım aksi huylu bir çocuk değildir. Çünkü annesi öyledir. Ama yine de böyle bir çocuğu hoş görmemiz gerek. Neticede evinden ayrıldığı için üzülmesi, onun adına asla olumsuz bir davranış sayılamaz. Orası ne kadar noksan, kusurlarla dolu bir yer olsa da, onun eviydi, yuvasıydı. Aslında burasının onun için ne kadar hayırlı bir yer olduğunu gelir gelmez anlayamaz. Ama insan kendisi için yeni olan herhangi bir şeyi denerken her zaman orta karar bir tutum takınmayı öğrenmeli." Ancak Fanny'nin Mansfield Park'taki yeni ya-

şamını ve alışık olduğu herkesten ayrı kalmayı benimsemesi, Bayan Norris'in onun için biçtiği süreden daha uzun sürdü. Küçük kızın bu konudaki duyguları çok keskindi; çevresi tarafından oldukça az anlaşıldığı için gereği neyse o yerine getirilemiyordu. Aslında hiç kimse ona soğuk davranmak niyetinde değildi, ama kimsenin onu teselli etmek için herhangi bir gözle görülür çaba harcadığı da yoktu.

Gelişinin ertesi günü kuzenlerini daha yakından tanıyıp kaynaşmaları için Bertram ailesinin kızlarına verilen tatil, teyze kızları arasında beklenen kaynaşmayı sağlayamadı. Maria ile Julia, yalnızca iki tane elbise kuşağı olduğunu, üstüne üstlük hiç Fransızca bilmediğini de öğrenince Fanny'yi hor görmekten kendilerini alamadılar. Zahmete girip piyanoda çaldıkları bir düet de küçük kızın üzerinde neredeyse hiçbir etki göstermeyince, iki kız kardeşin en değerli oyuncaklarını ona verip çekilmekten başka yapacakları bir şey kalmadı. Fanny'yi kendi başına bırakıp yapma çiçek yapmak ya da yaldızlı kâğıt kesmek gibi en sevdikleri oyunlara döndüler.

Fanny'ye gelince, ders yaptıkları odada da, bahçede olduğu zamanlarda da, kuzenleri yanında olsun ya da olmasın hep aynı derecede kederli görünüyordu. Her yer, her şey onun korkup ürkmesine neden oluyordu. Leydi Bertram'ın sessizliği onun ruhunu karartıyor, Sir Thomas'ın ağır tutum ve tavırları içine korku veriyor, Bayan Norris'in yaptığı bitip tükenmek bilmeyen ikazlar onu eziyordu. Evin delikanlıları ise çelimsizliği üzerine düşüncelerini ortaya vurarak kızın iyice içine kapanmasına ve utangaçlığını yüzüne vurup yerin dibine geçmesine neden oluyorlardı. Bayan Lee onun cehaleti karşısında şaşırıp kalıyor, hizmetçiler giyimini küçümsüyorlardı.

Bütün bu dertlerine bir de, eskiden beri oyun arkadaşı, öğretmen ya da hemşire olarak aralarında önemli bir yer tuttuğu öz kardeşlerinin düşüncesi de eklenince, Fanny'nin küçük yüreğine çöken hüznün acısı büsbütün şiddetlenerek artıyordu.

Malikânenin görkemli hali küçük kızı şaşırtıyor ama teselli edemiyordu. Odalar öylesine genişti ki, içinde rahatça dolaşamıyordu; sanki neye dokunsa ona kırılacak hissi veriyor ve kızcağız da bu yüzden her an korku içinde ürkerek geziyor, çoğu zaman da kendi odasına kaçıp ağlıyordu. Akşamları salondan her çıktığında, arkasından "Aferin, başına konan talih kuşunun değerini biliyor" diye konuşulduğunu duyan küçük kız, üzüntüsünü ancak ağlaya ağlaya uyuyakalmakla dindirebiliyordu. Böylece Fanny, bir hafta boyunca takındığı bu sessiz sedasız tutumuyla içinde yaşadığı duyguları çevresindekilerden gizlemişti ki, bir sabah teyzesinin oğlu Edmund onu merdivene oturmuş, ağlarken buldu.

Genç çocuk, iyi kalpliliğin verdiği acıma hissiyle ona, "Benim tatlı kuzenim, neyin var senin?" diye sordu. Sonra da yanı başına oturdu, küçük kızın boş bulunup ansızın yakalanmaktan duyduğu utançtan sıyrılıp içindekileri rahatça dışa vurabilmesi için onunla uzun uzun konuştu. Acaba Fanny hasta mıydı? Yoksa birileri onun kalbini mi kırmıştı? Maria ya da Julia ile kavga etmiş olabilir miydi? Hayır, eğer derslerinde anlayamadığı bir taraf varsa, acaba Edmund ona anlatabilir miydi? Yani Edmund'un onun için yapabileceği, yardımcı olabileceği bir şey var mıydı? Ama kızdan, uzun bir süre tüm bu sorulara "Hayır, hayır, hiçbir şey yok, teşekkür ederim, hiçbir isteğim yok"tan başka bir yanıt çıkmamıştı. Ancak Edmund buna rağmen üstelemekten vazgeçmemişti. Kızcağızın kendi evinden

söz açıldığı anda adeta hıçkırıklara boğulması, delikanlıya onun derdinin kaynağının ne olduğunu göstermişti. Edmund, kızı teselli etmeye çalıştı. "Benim tatlı küçük Fanny'im, herhalde annenden ayrıldığın için çok üzgün olmalısın" dedi. "Bu da senin ne kadar iyi bir evlat olduğunu gösteriyor. Ama şimdi de akrabalarının yanındasın, hepsi seni seviyorlar, senin mutlu olmanı istiyorlar. Bunu aklından hiç çıkarmamalısın. Gel, seninle bahçede biraz gezinelim, bana kardeşlerini anlat."

Konu açıldıkça Edmund onun kız erkek bütün kardeşlerini sevdiğini, ama içlerinden birini hepsinden çok düşündüğünü öğrendi. Fanny'nin en çok sözünü ettiği ve apaçık en çok özlediği kardeşi, William'dı. Yani kendisinden bir yaş büyük olan en büyük ağabeyi, onun aynı zamanda en yakın arkadaşı, can yoldaşı, her durumda annesiyle onun arasında arabuluculuk yapan (çünkü o, annesinin gözdesiydi) William!. Buraya gelmesini William hiç istememişti. Onu çok özleyeceğini, çok arayacağını söylemişti. "Ama William mutlaka sana mektup yazar, öyle değil mi?" Evet, William ona mektup yazacağına söz vermişti ama önce Fanny'nin yazmasını tembih etmişti. "Pekâlâ, o halde, ne zaman ona yazacaksın?" Kızcağız başını eğip çekinerek, "Bilmiyorum" diye cevap verdi. Yazmak için kâğıdı bile yoktu.

"Eğer kederinin nedeni yalnızca buysa, ben derhal sana kâğıt ve gerekli olan başka her şeyi veririm, sen de mektubunu dilediğin zaman yazabilirsin. William'a mektup yazmak seni mutlu edecek mi?"

"Evet, hem de çok."

"Öyleyse hemen yap bunu. Şimdi benimle birlikte kahvaltı salonuna gel, orada gerekli her şeyi buluruz, hem şu an orada bizden başkası da olmaz."

"Ama ağabeyciğim, acaba yazdığım mektup postaya verilir mi sonra?"

"Evet. Sana söz veriyorum, mektubun postaya verilecek. Öteki mektuplarla birlikte o da gider. Hem mektupların üzerini Sir Thomas imzalayacağı için böylece William da hiç para ödemeyecek."

"Sir Thomas mı?" diye Fanny ürkek bir bakışla sordu.

"Sen mektubunu yaz, ben götürüp ona imzalatırım."

Fanny onun bu davranışını biraz fazla cesurca buldu, ama karşı koymadı. Kuzeniyle birlikte doğruca kahvaltı salonuna gittiler. Burada Edmund onun için bir kâğıt çıkarıp üzerine cetvelle çizgiler çizdi. Fanny kendisine ancak kendi ağabeyinin bu kadar yakınlık gösterebileceğini düşündü. Çizgiler de ancak bu kadar düzgün çizilebilirdi. Mektubu yazdığı sürece Edmund onun başından ayrılmadı; gerektikçe kaleminin ucunu çakısıyla yontup yazım bilgisiyle de ona yardım etti. Bütün bunların yanı sıra William'a da büyük bir yakınlık gösteriyordu, Fanny için bu, Edmund'un ona yaptığı iyiliklerin hepsinden daha değerliydi. Edmund mektubun altına not olarak kendi yazısıyla kuzeni William'a sevgilerini gönderdiğini yazdı, ayrıca mektubun içine yarım gine para da koydu. Fanny o an duyduğu derin ve coşkulu duygularını sözle ifade edemeyeceğine inanıyordu. Ama bakışları ve sarf ettiği bir iki candan söz, Edmund'a duyduğu gönül borcunu ve sevincini açığa vurmaya, kuzeninin ilgisini çekmeye yetmişti. Genç çocuk Fanny ile daha çok konuşmaya başlayınca onun samimi olduğu kadar sıcakkanlı ve vicdan sahibi bir kız olduğunu anladı. Böylece onunla daha fazla ilgilenmesi, korkularından dolayı yaşadığı güç durumdan kurtulmasına yardımcı olması gerektiğine karar verdi. Şimdiye kadar onu asla bilerek

üzmemişti ama şimdiden sonra ona daha hissedilir bir yakınlık göstermesi gerektiğini hissediyordu. Bu yüzden de öncelikle Fanny'nin çevresindeki neredeyse herkese karşı duyduğu korkuyu azaltmaya çalıştı: Maria ve Julia ile oyun oynaması, bunu yaparken de olabildiğince neşeli olması için ona nasihatlerde bulundu.

O günden sonra Fanny epey bir rahatladı. Artık bir dostu olduğunu hissediyor, kuzeni Edmund'dan gördüğü yakınlık onu diğerlerine karşı daha bir cesaretlendiriyordu. Konağı artık daha az yadırgıyor, eskiye nazaran çevresindekilerden daha az çekiniyordu. Gerçi onların arasında onu hâlâ korkutanlar yok değildi, ama küçük kız artık yavaş yavaş huylarına alışıp onları hoşnut etmenin yollarını öğreniyordu. Önceleri en başta kendisinin olmak üzere diğer herkesin de huzurunu kaçıran ufak tefek hataları, taşralılara mahsus yabani davranışları kendiliğinden yok olmaya başlamıştı. Fanny artık Sir Thomas'ın karşısına çıktığında korkudan titremiyor, Norris teyzesi ona seslendiği zaman irkilmiyordu. Teyze kızları da Fanny'nin arkadaşlığını zamanla kabul etmeye başladılar. Gerçi yaşı onlardan küçüktü ve çelimsizdi; bu nedenle de onlara her zaman katılamıyordu. Ama bazen iki kız, oyun oynarken bir üçüncü arkadaşa ihtiyaç duyuyorlardı. Üstelik de bu kişi oldukça yumuşak başlı ve uyumlu bir çocuk olursa. Böyle zamanlarda Norris teyzeleri Fanny'nin bir yaramazlık yapıp yapmadığını sorduğunda, Edmund kız kardeşlerine Fanny'ye karşı iyi davranmaları gerektiğini hatırlatıyor, kızlar da Fanny'nin geçimli bir kız olduğunu söylemek zorunda kalıyorlardı.

Edmund ona karşı her zaman şefkatli ve anlayışlıydı. Tom'a gelince; onun Fanny'ye karşı en kötü davranışı, on

yedi yaşındaki bir delikanlının on yaşındaki bir kız çocuğuna yapmakta sakınca görmediği şakalardı. Tom canlı, hayat dolu, neşeli bir gençti; dünyaya yalnızca para harcayıp keyif sürmek için geldiğine inanan zengin aile çocuğuydu, cömert ve iyimserdi. Küçük kuzenine gösterdiği yakınlık, toplumsal konumu ve sahip olduğu ayrıcalıklarla doğru orantılıydı. Nitekim küçük kıza güzel hediyeler alıp tatlı şakalar yapıyordu.

Bir süre sonra Fanny daha rahat hareket etmeye başlayıp giderek neşelendikçe, Sir Thomas ile Bayan Norris yaptıkları hayırdan dolayı daha da hoşnut oluyorlardı. Çok geçmeden Fanny'nin o kadar zeki biri olmamakla birlikte yumuşak başlı ve kolaylıkla yola gelen bir yapıya sahip olduğu konusunda hemfikir oldular. Onlara zorluk çıkaracak biri gibi görünmüyordu. Fanny'nin zekâsını küçümseyenler sadece *onlar* değildi. Aslında kız okuma yazma biliyordu; ama kendisine başka bir şey öğreten olmamıştı. Bu yüzden de küçük yaştan beri okuyup bilgi sahibi oldukları pek çok konuda küçük kuzenlerinin neredeyse hiçbir şey bilmediğini gören Maria ile Julia, onun akıl almaz derecede aptal olduğuna inanıyorlardı. Onun eve gelişinden sonraki ilk iki, üç hafta içinde kuzenleri, küçük kızın cehaleti ve aptallıklarıyla ilgili rapor vermek için annelerinin odasını mesken tuttular: "Anneciğim, düşünebiliyor musunuz, kuzenimiz Avrupa haritasının parçalarını bir araya getiremiyor." Ya da, "Kuzenimiz, Rusya'nın başlıca ırmaklarının adlarını sayamıyor; kuzenimiz, Ön Asya adını hiç duymamış; mum boya ile sulu boya arasındaki farkı bile bilmiyor! Ne tuhaf! Siz hiç bu kadar aptal birini duydunuz mu?"

Düşünceli bir kadın olan Bayan Norris onlara, "Tatlım, bu gerçekten çok kötü; ama herkesin sizin kadar çabuk

öğrenen bir zekâya sahip olmasını beklememelisiniz" diye karşılık veriyordu.

"Ama teyzeciğim, gerçekten o kız tam bir kara cahil! Biliyor musunuz, dün ona, İrlanda'ya nasıl gidersin, diye sorduk. O da Wight Adası üzerinden giderim, deyip çıktı işin içinden. Tek bildiği şey Wight Adası. Üstüne üstlük sanki dünyada başka bir tane yokmuş gibi, *ada* olarak bir tek onu biliyor. Ben olsam utancımdan kıpkırmızı kesilir, yerin dibine geçerdim. Biz ondan çok daha küçükken bunları biliyorduk, onun ise bu yaşta hiçbir şeyden haberi yok. Teyzeciğim kaç yıl önceydi, biz bütün İngiliz krallarının adlarını tahta çıkış sırasıyla ezbere bilirdik. Üstelik hükümranlıkları döneminde meydana gelen başlıca olayların tarihlerini de bilirdik!"

"Evet" diye lafa karıştı diğer kuzen. "Septimus Severus'a kadar tüm Roma imparatorlarının isimlerini, ayrıca mitoloji de bilirdik. Tam ve yarı madenlerin hepsini, gezegenleri, büyük düşünürlerin adlarını, hepsini bilirdik."

"Söyledikleriniz çok doğru, benim tatlı yeğenlerim. Ama siz Tanrı vergisi güçlü belleklere sahipsiniz. Demek ki zavallı küçük kuzeninizin güçlü bir belleği yok. Her şeyde olduğu gibi bellekten belleğe de fark vardır. Bu yüzden kuzeninizi hoş görün, bu eksikliğinden dolayı ona acıyın. Ayrıca ne kadar zeki olursanız olun, alçakgönüllülüğü hiçbir zaman elden bırakmamalısınız. Ne kadar bilgili olursanız olun, hâlâ öğrenecek çok şeyiniz olduğunu unutmayın."

"Evet, on yedi yaşımıza basıncaya kadar daha çok şey öğrenmemiz gerektiğini biliyorum. Ama size Fanny ile ilgili başka bir şey daha söyleyeyim: O çok tuhaf ve aptal biri. Biliyor musunuz, bize ne müzik, ne de resim dersi almak istediğini söyledi."

"Gerçekten de bu büyük bir aptallık tatlım. Bu, kuzeninizin kıt zekâlı olmakla kalmayıp aynı zamanda çevresini kendine örnek almayı da beceremediğini gösterir. Ama derinine düşünülecek olursa, belki böyle olması sizin için daha hayırlıdır. Bildiğiniz gibi anneniz ve babanız, Fanny'yi benim sayemde sizinle bir arada büyütmek büyüklüğünde bulunuyorlar; ama bu onun da sizler gibi bilgili ve becerikli olması gerektiği anlamına gelmez. Bilakis arada bir fark olması bence daha uygun düşer."

Bayan Norris işte böyle, bu gibi düşünce ve nasihatlerle yeğenlerinin kafasını karıştırmak için özel bir çaba harcıyordu. Hal böyle olunca da, kızların sahip olduğu yetenek ve bilgi birikimine karşılık hoşgörü, alçakgönüllülük ve kendini bilme gibi daha az bulunur erdemlerden neredeyse tümüyle yoksun kalmalarına hiç şaşmamak gerekirdi. Aslında yaradılışlarını hariç tutarsak, her bakımdan çok iyi yetiştiriliyorlardı. Ve çocuklarına çok düşkün bir baba olmakla birlikte sevgisini pek belli etmeyen, davranışlarındaki resmiyetten dolayı çocuklarının da ona çekingen davranmasına neden olan Sir Thomas, bu yüzden onların eğitimindeki eksik tarafların farkında değildi.

Leydi Bertram ise çocuklarının eğitimiyle zerre kadar ilgilenmiyordu. Onun böyle sıkıntılara katlanacak zamanı yoktu. Her gün şık giyinmiş bir halde kanepeye kurulup hiçbir iş yapmadığı gibi, tüm zamanını da güya işlediğini sandığı çirkin ve bitmek bilmez nakışlarla geçiren kadınlardandı. Sevgili köpeğini çocuklarından daha çok düşünürdü; ama kendisine yük olmadıkları zaman çocuklarını da şımartırdı. Önemli konularda Sir Thomas'ın, diğer konularda ise ablasının sözünü dinlerdi. Bir mürebbiyenin denetiminde oldukları ve öğretmenlerden

ders aldıklarına göre hiçbir eksikliklerinin olmadığını düşündüğü kızlarıyla haşır neşir olabileceği daha fazla zamanı olsa bile bunu gereksiz görüyor olmalıydı. Fanny'nin anlatılan dersleri kafasının almamasını ve aptal olmasını Leydi Bertram "çok yazık" olarak nitelendiriyordu. Ama bazı çocukların annelerinden aptal olarak doğdukları da bir gerçekti. Bu durumda Fanny'nin daha fazla çaba göstermesi gerekiyordu. Bundan başka çare yoktu. Ancak Fanny'de çok durgun olması dışında başka bir kusur bulamadığını da hemen ekliyordu. Doğrusu küçük kız getir götür işlerinde gayet iyi hizmet ediyor ve söylenenleri aklında çok iyi tutuyordu.

Böylece Fanny bütün cehaleti ve çekingenliğine rağmen Mansfield Park'a yerleşmişti. Eski evine duyduğu sevginin büyükçe bir bölümünü zamanla yaşadığı malikâneye de aktarıp teyze çocukları arasında büyüdü. Aslında pek de mutsuz sayılmazdı.

Fanny'nin aileye girdiği sıralarda ufak bir hastalık ve büyük bir tembellik sonucu bahar aylarında gidip oturmayı alışkanlık edindiği Londra'daki evini bırakan Leydi Bertram, artık yılın dört mevsimini de malikânede geçirmeye başlamıştı. Sir Thomas ise, karısının yokluğunun ona nimet mi, yoksa külfet mi olduğu bilinmez ama, parlamentodaki görevi sırasında Londra'daki evde tek başına kalıyordu. Böylece bu taşra malikânesinde Bertramların kızları da belleklerini güçlendirip söyledikleri düetleri ilerletmeye ve gitgide büyüyüp serpilerek boylu poslu, alımlı birer genç kız olmaya devam ettiler. Babaları onların gerek dış görünüş, gerek davranış, gerekse edindikleri bilgi ve yetenekler yönünden bütün babalık beklentilerini karşılayabilecek bir düzeye eriştiklerini görebiliyordu. Büyük oğlu biraz haylaz ve har vurup har-

man savuran biri olduğundan, babasını daha şimdiden epey üzüyordu; ama diğer çocukları ona gelecek için iyi şeyler vaat ediyorlardı. Sir Thomas, kızlarının Bayan Bertram unvanını taşıdıkları sürece bu unvana yeni bir incelik, renk ve parlaklık katacaklarını ve bu unvanı bıraktıkları zaman da aileye onurlu yeni akrabalar kazandıracaklarını ümit ediyordu. Edmund'un karakterine gelince, genç adam dürüstlüğü ve aklı başında davranışlarıyla hem kendisi, hem de çevresi için yararlı, onurlu, mutlu bir insan olacağa benziyordu. Edmund rahip olacaktı.

Kendi çocuklarının bakımının telaşı ve bu konuda duyduğu memnuniyet Sir Thomas'a Bayan Price'ın çocuklarını unutturmuş değildi. Bu çocukların eğitiminde ve çalışacak çağa gelen erkek çocukların işe yerleştirilmesinde de Sir Thomas cömertçe yardımda bulunuyordu. Bu arada ailesinden tamamen ayrı olan Fanny de, onlara yapılan herhangi bir iyiliği ya da onların durumundaki herhangi bir düzelmeyi haber aldığında çok seviniyordu. Uzun yıllar boyunca bir kez, yalnızca bir kez, ağabeyi William'ı görebilmenin mutluluğuna erdi, ama diğerlerini hiç görmedi. Onu hiç değilse kısa bir ziyaret için kardeşlerinin yanına göndermenin kimsenin aklına gelmeyeceğini, eski evinden hiç kimsenin de onu özleyip ziyaret etmeyeceğini düşünüyordu. Ama Fanny'nin malikâneye gelişinden bir süre sonra denizci olmaya karar verip denize açılmadan önce bir haftalığına Northamptonshire'a gelen William, kız kardeşinin yanında kalması için malikâneye davet edildi. Birbirlerine kavuştuklarında iki kardeşin yaşadığı mutluluk, içlerinden taşan coşku dolu sevgi, baş başa yaptıkları uzun sohbetler, ciddi konuşmalar ve gülüp eğlenerek geçirdikleri neşeli saatler

hayal edilebilir; delikanlının hep iyimser ve neşeli davranışları ve o gittikten sonra kız kardeşinin üzüntüsü de öyle. Neyse ki William'ın ziyareti Noel tatiline rastlamıştı, bu yüzden Fanny teselli bulmak için Edmund'dan yardım bekleyebilirdi. Edmund da kıza ağabeyinin seçtiği meslek ve yapacağı önemli işlerle ilgili çok güzel şeyler anlatmış, o yüzden Fanny ister istemez bu ayrılığın zamanla birtakım faydaları olacağına kendisini inandırmıştı. Fanny artık Edmund'un gösterdiği yakınlığa ve iyi kalpliliğe gözü kapalı güveniyordu. Eton'dan ayrılıp Oxford'a gitmesi iyi kalpli delikanlının sevecen davranışlarında hiçbir değişikliğe yol açmamış, bilakis kuzenine karşı daha da müşfik davranmasına ortam hazırlamıştı. Her zaman Fanny'nin iyiliğini düşünüyor, onu asla incitmemeye çabalıyordu; bu yüzden evdekilere onun olumlu taraflarını anlatıyor, bu yönlerini ortaya koymasını engelleyen utangaçlığını yenmesi için de Fanny'yi teselli edip akıl veriyor, cesaretlendiriyordu.

Diğerleri tarafından ikinci plana atılırken, Edmund'un desteği, Fanny'nin aile içinde sivrilmesine elbette yetmezdi. Yine de kızın kafasının ve ruhunun gelişmesinde, zevklerinin incelmesinde Edmund'un yakınlığı ve ilgisi son derece önemli bir rol oynuyordu. Edmund, Fanny'nin zeki bir kız olduğunu anlamıştı. Kız her şeyi çok çabuk kavrıyordu, okumaya karşı da çok hevesliydi. Bu, iyi kullanılacak olursa onun için başlı başına bir öğrenim yerine geçebilirdi. Bayan Lee, Fanny'ye Fransızca öğretiyor, her gün birkaç sayfa da tarih ezberletiyordu. Edmund da boş saatlerinde okuması için ona bazı kitaplar salık veriyordu; bu gerekli ve keyifli kitaplar Fanny için adeta büyüleyiciydi. Edmund onun zevkinin gelişmesi için elinden geleni yapmaktan geri kalmıyor, yaptığı mantık yanlışla-

rını düzeltiyor, okuduğu kitaplar üzerine onunla konuşup okuduklarından yararlanmasını sağlıyor, böylece okumayı ona iyice sevdiriyordu. Kuzeninin tüm bu iyiliklerine karşılık Fanny de onu bu dünyada William hariç, herkesten çok seviyor; kalbinin yarısını William'a, diğer yarısını da Edmund'a ayırıyordu.

bölüm üç

Ailede önemli sayılacak ilk olay Rahip Norris'in ölümüydü. Fanny o zamanlar on dört, on beş yaşlarındaydı ve bu ölüm tabii ki aile içinde bazı değişikliklere ve yeni gelişmelere yol açtı. Bayan Norris ilkin papaz evinden ayrılıp malikâneye geldi, daha sonra da yine Sir Thomas'ın sahibi olduğu Mansfield'daki küçük bir eve yerleşti. Kocasının ölümünün ardından o olmadan da pekâlâ yaşayabileceğini düşünen Bayan Norris, kendisini bu şekilde teselli ediyordu; geliri azalmıştı, bu yüzden ekonomi yapmak zorunda olduğuna karar verdi.

Papaz evi ve papazlık görevi aslında Edmund'a verilecekti. Eğer Bay Norris birkaç yıl önce ölseydi papazlık görevine bir aile dostu getirilerek bu şekilde idare edilecek ve Edmund papaz olacak yaşa gelince de bu görev ona verilecekti. Ancak Tom'un son yıllarda aşırı para harcaması nedeniyle, papazlık mertebesine getirilecek kişiyi daha fazla bekletmek mümkün olamamış, bu görevin başka birisine verilmesini mecburen kabul etmek gerekmişti. Böylece büyük kardeşin zevk ve eğlence düşkünlüğünün bedelini ödemek küçüğe düşmüştü. Gerçi Sir

Thomas'ın idaresi altındaki başka bir köyün papazlığı da Edmund için bekletiliyordu; bunu bilmek Mansfield papazlığının başka birisine verileceği gerçeğinin acısını biraz olsun hafifletiyordu; ama iyi kalpli baba yine de oğlu yüzünden meydana gelen bu haksızlığa üzülmekten kendisini alamıyordu. Öte yandan böyle bir olayın belki de büyük oğlunun söz ve davranışlarında daha etkili olabileceğini ümit eden Sir Thomas, bu haksızlığın nedenini bir şekilde Tom'a duyurmaya çalıştı.

En aklı başında tavrını takınıp, "Senin adına utanıyorum, Tom" dedi. "Durumu bu şekilde idare etmek zorunda kaldığım için utanıyorum. Bu durumdan senin de büyük kardeş olarak çok utanç duyduğunu tahmin ettiğim için sana acıyorum. Edmund'u yirmi otuz yıl, belki de temelli, hakkı olan gelirin yarısından yoksun bıraktın. Gelecekte ben ya da sen belki ona daha iyi bir iş sağlayabiliriz. Ama bunu bizden beklemek zaten onun hakkıydı. Gelecekte ne yaparsak yapalım, senin hemen kapanması gereken borçların yüzünden onun elinden aldığımız haklarını asla ödeyemeyiz."

Tom bu sözleri üzüntü ve utançla dinledi. Ama ilk yaptığı hareket, ilk fırsatta babasının yanından kaçmak oldu; çok geçmeden de umursamaz bir bencillik içinde düşünmeye başladı. Birincisi, kendi borçları arkadaşlarının yaptığı borçların yanında pek de aşırı miktarda sayılmazdı. İkincisi, babası bu işi fazla abartıyordu, öyle ki artık canını sıkmaya başlamıştı. Üçüncüsü ise Mansfield'a atanan yeni papaz, olsa olsa yaşlı biri olmalıydı, nasılsa çok geçmeden ölüp gidecekti.

Rahip Norris'in ölümünden sonra Mansfield papazlığına Doktor Grant adında bir papaz getirilmişti; adam gelip Mansfield'a yerleşmişti. Kırk beş yaşlarında, olduk-

ça enerjik bir adamdı ve görünüşe bakılırsa Tom'un umutları suya düşeceğe benziyordu. Ama "Hayır, hayır" diye düşündü Tom. Ona göre yeni papaz tıknaz, ensesi kalın, aşırı heyecanlı biriydi. Tek bildiği şey yiyip içmek, güzel yiyecekleri bol bol midesine indirmekti, böyle devam ederse nasılsa çok geçmeden öbür dünyayı boylardı.

Yeni papazın, kendisinden on beş yaş küçük bir karısı vardı; ama çocukları yoktu. Kasabalıların onların iyi ve namuslu insanlar olduklarına dair değişmez fikirleri vardı; bu kalıplaşmış söylentiler arasında çevreye girdiler.

Sir Thomas'a göre artık Bayan Norris'in, yeğeni Fanny'nin sorumluluğunu alma zamanı gelmişti. Bayan Norris'in medeni durumundaki değişiklik ve kızın iyice büyümüş olması hem onların birlikte oturmalarındaki sakıncaları bütünüyle ortadan kaldırmış, hem de bunun ideal bir çözüm olduğu gerçeğini ortaya çıkarmıştı. Batı Hint Adaları'ndaki mülklerinin son zamanlarda biraz zarara uğramış olması ve büyük oğlunun paraları har vurup harman savurması yüzünden durumu biraz sarsılmış olduğu için, Fanny'nin bakımına ve çeyizine ayrılacak masrafların bir bölümünden kurtulmak Sir Thomas'ın işine gelecekti. Sonuçta bunun en mantıklı çözüm olduğuna tüm kalbiyle inanan Sir Thomas, bu olasılıklardan karısına söz etti. Leydi Bertram da Fanny'nin yanında olduğu bir esnada bu konuyu hatırladı: "Eh, Fanny, duyduğuma göre artık yanımızdan ayrılıp kız kardeşimle birlikte oturacakmışsın. Nasıl, bundan hoşnut olacak mısın?"

Fanny o kadar şaşırmıştı ki, "Sizden ayrılmak mı?" diye kekeleyerek teyzesinin sözlerini tekrarladı.

"Evet, tatlım. Neden şaşırdın öyle? Beş yıldır bizim yanımızdasın. Kız kardeşim eskiden beri kocası öldüğün-

de seni yanına almanın hayalini kurardı. Umarım arada bir bize de gelip nakış örneklerimizi çizersin."

Hiç beklemediği bu haber küçük Fanny için hiç de hoş olmamıştı. Genç kız, Norris teyzesinden hiçbir zaman yakınlık görmemiş, ona asla içi ısınamamıştı.

"Buradan ayrılırken çok üzüleceğim" dedi titreyen bir sesle.

"Evet, öyle olacağını rahatlıkla söyleyebilirim; *bu da* çok normal. Bu eve geldiğinden beri neredeyse hiç sıkıntı çekmedin denebilir."

"Size neler borçlu olduğumu belirtmekte kusur etmemişimdir umarım, teyzeciğim" dedi.

"Hayır tatlım, kusur etmiş sayılmazsın. Sen zaten daha ilk baştan beri benim gözümde hep iyi bir kızdın."

"Sizin yanınızda artık hiç oturamayacak mıyım yani?"

"Hayır tatlım. Ama rahat bir eve gideceğinden emin olabilirsin. Bu durumda bu evde ya da o evde yaşıyor olman senin için pek bir şey değiştirmeyecektir."

Fanny'nin yüreği acıyla dolmuştu, hemen dışarı çıktı. Ona göre iki ev arasındaki fark hiç de öyle azımsanacak bir şey değildi. Norris teyzesiyle birlikte oturacak olmak onu hiç mutlu etmemişti. Edmund ile karşılaştığı anda ona hemen derdini söyledi.

"Kuzen, hiç sevindirici olmayan bir haber aldım. Gerçi siz hoşuma gitmeyen şeyler olduğunda, buna kendimi alıştırmam için pek çok kez bana nasihatte bulundunuz; ama ben bunu yapamayacağım. Bundan böyle gidip temelli olarak Norris teyzemle birlikte oturacakmışım."

"Yaa!"

"Evet. Az önce Bertram Teyze söyledi. Kesin olarak buna karar verilmiş. Norris Teyze, White'ların evine yerleşir yerleşmez, ben de Mansfield Park'tan ayrılıp onun yanına gidecekmişim."

"Bak Fanny, eğer senin bunu istemediğini bilmeyecek olsaydım, doğrusu güzel bir karar olduğunu söyleyebilirdim."

"Ah yapma kuzen!"

"Aslında bu her bakımdan olumlu bir gelişme. Teyzemin seni yanında istemesi son derece mantıklı ve yerinde bir karar. Bu onun kendisine çok uygun ve yaraşır bir can yoldaşı seçtiği anlamına geliyor. Parayı çok seviyor olmasının bu işe mani olmamasına da sevindim doğrusu. Sen ona ne yapman gerekiyorsa yapar, her yönden destek olursun. Umarım bu karar seni çok fazla üzmemiştir, Fanny?"

"Üzdü, hem de çok. Ben bu evi ve onun içindeki her şeyi çok seviyorum. O evi ve oradaki hiçbir şeyi dünyada sevemem. Teyzemin yanında nasıl tedirgin olduğumu biliyorsunuz."

"Çocukken onun sana karşı davranışlarını pek hoş görmezdim. Ama o hepimize karşı hemen hemen aynı şeyleri yapmıştır. Eskiden beri çocuklara karşı güler yüz göstermesini bilemez. Ama artık büyüdün, seni çocuk yerine koyamaz. Hatta sana eskisinden daha iyi davranmaya başladığı bile söylenebilir. Dahası evine gidip onun tek can yoldaşı olduğunda, seni ister istemez önemseyecektir."

"Ben kimsenin önemseyeceği biri olamam."

"Buna neden ne?"

"Her şey. Benim durumum, aptallığım, kaba sabalığım."

"Benim sevgili küçük kuzenim Fanny, inan bana sende aptallık ve kaba sabalıktan eser yok, sen kendi kendine böyle şeyler yakıştırıyorsun. Seni yakından tanıyanların seni önemsememesi için hiçbir neden yok. Sen aklı ba-

şında, iyi huylu, iyiliksever, yaptığı iyiliğin karşılığını vermek için can atan, her daim kadir kıymet bilen bir kızsın. Ben bir arkadaşta, bir can yoldaşında bundan daha önemli erdemler bilmiyorum."

"Siz çok iyi birisiniz" diye yanıtladı Fanny. Bu övgüler karşısında yüzü pembeleşmişti. "Hakkımda böyle güzel şeyler düşündüğünüz için size nasıl teşekkür edebilirim. Ah kuzen, eğer buradan ayrılırsam, sizin iyiliğinizi hayatım boyunca unutmayacağım."

"Bunlar gerçek düşüncelerim Fanny, gideceğin yer buraya çok yakın bir mesafede olduğuna göre ben de burayı unutmayacağını umuyorum. Ama sanki parkın diğer ucunda kalan White'ların beyaz evine değil de, üç yüz bin kilometre öteye gidecekmiş gibi konuşuyorsun. Oysa sen her zamanki gibi yine buranın kızı olmaya devam edeceksin. İki ev halkı yılın neredeyse hemen her günü bir araya gelir, tek fark bundan böyle Norris Teyze'yle birlikte yaşayacağın için, evin içinde daha fazla söz sahibi olacaksın. *Burada* arkasına gizleneceğin pek çok kişi var, ama orada *onunla* baş başa kalınca, bağımsızlığını ilan etmek zorunda kalacaksın."

"Ah! Böyle söylemeyin."

"Söylemeliyim, hem de memnuniyetle. Norris Teyze şu anda senin bakımın konusunda annemden daha iyi durumda. Onun gerçekten ilgi duyduğu kişiler için yapamayacağı hiçbir şey yoktur. Tanrı vergisi yeteneklerini geliştirmen için seni zorlayacaktır."

Fanny derin bir iç çekti, "Ben bu işlere sizin gözünüzle bakamıyorum" dedi. "Ama kendimi haklı görmek yerine sizin söylediklerinize inanmalıyım. Beni kaçınılmaz olan bu değişikliğe alıştırmaya çalıştığınız için size müteşekkirim. Norris Teyze'nin beni gerçekten sevdiğine

bir inanabilsem, onun yaşamında önemli bir rolüm olacağı için çok mutlu olacağım. *Burada* hiç kimse için önemli olmadığımı biliyorum, ama burayı o kadar çok seviyorum ki."

"Fanny, buradan gitsen bile temelli ayrılmış olmayacaksın. Park ve bahçelerde her zamanki gibi gezip dolaşabilirsin. Bize yürekten bağlı olduğunu biliyorum; ama sözü bile edilemeyecek kadar *küçük* bir değişiklik seni bu kadar korkutmamalı. Yine aynı bahçe yollarında gezinecek, aynı kütüphaneden kitap seçecek, aynı insanlarla bir arada olacak, aynı atlara bineceksin."

"Çok doğru. Evet, gerçekten de eski dostum gri midillimi çok severim! Ah kuzen, biliyor musunuz, bazen at binmekten nasıl korktuğumu hatırlıyorum. "Sağlığına iyi gelecek" dediklerini duydukça nasıl da dehşete kapılırdım. Sir Thomas atlardan söz etmek için dudaklarını kıpırdattığında birden titremeye başlardım! Sonra sizin beni buna nasıl alıştırdığınızı, konuşmalarınızla korkularımı giderdiğinizi, zamanla at binmekten zevk almaya başlayacağımı söylediğinizi hatırlıyorum ve ne kadar haklı çıktığınızı da görüyorum. İleriyi gören biri olarak bu görüşlerinizin de doğru çıkacağına inanıyorum."

"At binmek nasıl vücut sağlığına iyi gelmişse, Norris Teyze ile birlikte yaşaman da ruh sağlığına iyi gelecek; sonunda bütün bunların seni çok mutlu edeceğine inanıyorum."

İki kuzen arasındaki bu konuşma böylece sona erdi. Aslında bu konuşma hiç yapılmasa da olurdu, çünkü Bayan Norris'in Fanny'yi yanına almaya hiç niyeti yoktu. Şu son durumda Bayan Norris, yeğenini yanına almayı kaçınılması gereken bir şey olarak düşünüyordu. Böyle düşündüğünü keşfetmelerini engellemek için de Mansfield

bölgesinde çok küçük bir evde karar kılmıştı. White'ların evi ancak kendisiyle hizmetçilerine yetecek büyüklükteydi, geriye bir de misafir yatak odası kalıyordu ve Bayan Norris bu hususun üzerinde özellikle duruyordu. Gerçi papaz evindeki misafir yatak odaları hiç kullanılmamıştı ama Bayan Norris şu an yatıya gelmek isteyen arkadaşları için bir yedek odanın mutlaka olması gerektiğini söylemeyi de asla ihmal etmiyordu. Ancak aldığı bütün önlemlere rağmen, çevresindekilerin onun bu konuda çok asil bir amaca hizmet etmeye çalıştığı kanısına kapılmalarının önüne geçemedi. Hatta yedek bir yatak odasının üzerinde bu kadar durması Sir Thomas'ı bile yanılttı ve onun bu odayı kesinlikle Fanny için istediğine inandı. Ama çok geçmeden Leydi Bertram, bir gün laf arasında bu konuya değinip duruma açıklık getirerek Bayan Norris'e uyarıda bulundu:

"Fanny yanınıza yerleşince, artık ben de herhalde Bayan Lee'ye yol veririm, sevgili kız kardeşim."

Bayan Norris neredeyse yerinden sıçramıştı. "Yanıma yerleşmek! Sevgili Leydi Bertram, siz ne demek istiyorsunuz?"

"Fanny sizinle oturmayacak mı yani? Sir Thomas'la buna çoktan karar verdiğinizi sanıyordum."

"Ben? Asla! Şimdiye kadar bu konuyla ilgili Sir Thomas'a en ufak bir şey söylemiş değilim, o da aynı şekilde bana! Fanny benimle kalacak? Eğer bu dünyada aklıma en son gelecek bir şey varsa, o da budur. Tanrı korusun! Ben Fanny ile ne yaparım? Ben! Zavallı, dertli dul bir kadın, yaslara boğulmuş, dünyadan elini eteğini çekmiş bir kadın, on beşinde bir kızla! En özen, en dikkat isteyen, en geniş yürekleri bile daraltacak çağda olan bir kızla! Herhalde Sir Thomas benden böyle bir şeyi ciddi olarak

istemeyi düşünmez! Sir Thomas bana bunu yapamayacak kadar iyi dostumdur! Benim iyiliğimi isteyen hiç kimse bana böyle bir teklifte bulunamaz, bundan gayet eminim. Sir Thomas sana nasıl böyle bir şeyden söz edebilir?"

"Bilmiyorum. Kendince böylesini uygun bulmuş olmalı."

"Peki ama o ne dedi? Benim Fanny'yi yanıma almamı kendisi *istemiş* olamaz. Onun böyle bir şeyi içten isteyebileceğini hiç sanmam."

"Hayır, Sir Thomas sadece bu konuda akla mantığa en uygun olan şeyi söyledi. Doğrusu ben de öyle düşünüyorum. İkimiz de böylece rahat edip teselli bulacağınızı düşündük. Ama eğer istemiyorsanız diyecek bir şey yok. Kız nasılsa bize asla yük olmuyor."

"Sevgili kız kardeşim, benim yürekler acısı durumumu bir düşünün, bu durumda Fanny beni nasıl avutabilir? Zavallı, kolu kanadı kırılmış dul bir kadınım; dünyanın en iyi kocasını kaybetmişim. Hastalığı sırasında onun etrafında pervane gibi dönüp dururken kendi sağlığım bozulmuş, içim sönmüş, huzur namına bir şeyim kalmamış, üstelik de elimdeki para geçimime kıt kanaat yetecek, zavallı kocamın anısına leke sürdürtmeyecek kadar! Bütün bunların üzerine bir de Fanny gibi bir kızın masraflarını üstlenmek beni nasıl avutabilir? Kendim için istesem bile zavallı kızcağıza asla böyle bir haksızlıkta bulunamam! Şu an kız zaten emin ellerde, geleceği güvence altına alınmış durumda. Ben de artık elimden geldiğince kendi dertlerimle mücadele edip yaşamaya çalışırım."

"Yani tek başınıza yapayalnız yaşamak zor gelmeyecek mi size?"

"Leydi Bertram, ben halimden şikâyet etmiyorum. Gerçi gelecekte eski yaşantımı sürdüremeyeceğimi bili-

yorum ama bu yüzden elimden geldiğince daha tutumlu olup ekonomi yapmayı öğreneceğim. Şimdiye kadar her gördüğünü alıp yiyen, her şeyin altından girip üstünden çıkan *bir kadındım*; ama bundan sonra ekonomi yapmaktan asla utanmayacağım. Gelirimle birlikte durumum da değişti. Bölgenin papazı olması nedeniyle herkes zavallı merhum kocamdan çok şey kalmasını bekledi ama kimse bunları benden bekleyemez. Bir bilseniz, gelip giden Tanrı misafirleri bize nasıl da mutfak masrafına mal olurdu, haddi hesabı yok. Ama White'ların evine taşınınca daha dikkatli olmam *gerekiyor.* Artık ayağımı yorganıma göre uzatmalıyım, aksi halde sefil perişan olurum. Hatta daha da ilerisini düşünüp yılın sonuna kadar bir köşeye birkaç kuruş para koyabilsem doğrusu çok iyi olacak."

"Sanırım koyabilirsiniz. Zaten siz eskiden beri para biriktirirsiniz, öyle değil mi?"

"Sevgili Leydi Bertram, hedefim benden sonrakilere yardımcı olmaktır. Eğer daha paralı biri olmayı istiyorsam, bu sizin çocuklarınız içindir. Benim onlardan başka hiç kimsem yok, eğer onlara işlerine yarayacak ufak bir miktar bırakabilirsem, bu benim için dünyaya bedeldir."

"Çok iyisiniz ama çocuklarımız için kendinizi sıkıntıya sokmayın. Onların geleceği güvende sayılır. Sir Thomas bu konuda gereği neyse yapar."

"Ama biliyorsunuz ki, Antigua'daki mülkü bu kadar az gelir getirmeye devam edecek olursa, Sir Thomas'ın geliri bir süre sonra bir hayli azalacak."

"Ah! *O sorun* yakında çözümlenecek. Sir Thomas'ın bununla ilgili mektuplar yazdığını biliyorum."

Bayan Norris gitmek üzere ayağa kalktığında, "Kısacası Leydi Bertram" dedi, "ben sizin ailenize yararlı olmak istiyorum, söyleyeceklerim bundan ibaret. Bundan böyle

Sir Thomas benim Fanny'yi almamdan söz edecek olursa, ona sağlık sorunlarımdan, ruhsal durumumdan dolayı böyle bir şeyi yapmamın mümkün olmadığını rahatlıkla söyleyebilirsiniz. Hem zaten Fanny'yi yatıracak yerim de yok, eş dost, akraba için bir oda ayırmam gerekiyor."

Leydi Bertram'ın bu konuşmanın kocasına anlattığı kadarı, Frances'in görüşleri konusunda ne kadar yanılmış olduğunu anlaması açısından Sir Thomas için yeterli oldu. Bayan Norris de o andan itibaren Fanny konusundaki isteklerden, daha doğrusu bu isteklerin kendisine söylenmesinden tamamen kurtulmuş oldu.

Fanny de çok geçmeden başka yere gönderilmek konusundaki korkularının ne kadar yersiz olduğunu anladı. Bu planın onun adına çok yararlı olacağını düşünen Edmund, bunun iptal edilmiş olmasına çok üzülmüştü; ama Fanny'nin duyduğu sevinci görmek onu da mutlu etmişti. Böylece Bayan Norris, White'ların evine, Grant'lar da papaz evine yerleşti ve Mansfield'daki yaşam bir süreliğine, her zamanki gibi devam etti.

Grant'ların gülüp eğlenmeyi, toplantıları seven, candan kimseler olmaları yeni dostlarını genellikle çok memnun etmişti. Ama tabii ki onların da kusurları vardı ve Bayan Norris bunları bulmakta gecikmedi. Doktor Grant boğazına çok düşkün biriymiş, her gün aşırı miktarda yiyip içiyormuş; kocasını ucuz şeylerle doyurmaya çalışmak yerine, aşçısına neredeyse Mansfield Park aşçısının aldığı ücreti ödeyen Bayan Grant ise mutfağına çok nadir uğruyormuş. Bu uygunsuz tarz ve papaz evinde neredeyse Tanrı'nın her günü tüketilen tereyağı ve yumurta miktarını normal saymak Bayan Norris'in mizacına uygun değildi. "Hiç kimse bolluğu, misafir ağırlamayı benim

kadar sevemez, cimrilikten de bir o kadar nefret ederim. *Benim zamanımda* papaz evinin bu yönden adı çıkmış değildi elbette. Her zaman konforu ve bolluğuyla anılırdı. Ama şu anki gidişata bakılırsa, bir köy papazının evine bir sosyete hanımefendisinin nasıl yaraşabileceğini çok merak ediyorum doğrusu. Zaten sorup araştırdım, Bayan Grant'ın içinde istediği her şeyin yeterli miktarda olması gerektiğini düşündüğünü söylediği *mutfağının* masraflarına karşılık, onların gelirleri taş çatlasa beş bin sterlinden daha fazla değil."

Leydi Bertram, bütün bu kınamaları çok fazla ilgi göstermeksizin bir tür umursamazlık içinde dinliyordu. Ev yönetimi konusunda yapılan hatalarla yakından ilgilenmesi mümkün değildi, ancak Bayan Grant'ın pek alımlı olmadığı halde böyle bir koca bulmuş olması, güzel bir kadın olarak onun kanına dokunuyordu doğrusu. Leydi Bertram bu konudaki şaşkınlığını kız kardeşi kadar ağız dolusu ve uzun uzun olmasa da en az onun kadar sıkça dile getiriyordu.

Bu söylentiler henüz bir yılı bile doldurmamıştı ki, hanımların kafalarında ve konuşmalarında esaslı bir yer tutacak kadar başka bir önemli olay gelişti. Sir Thomas işlerini düzene koyabilmek için Antigua'ya gitmeyi uygun görerek büyük oğlunu da yanında götürmeye karar verdi. Böylece Tom'u İngiltere'deki birtakım haylaz arkadaşlarından ayırıp, içinde bulunduğu yaşam tarzından koparabileceğini umuyordu. Baba oğul belki de bir yıl boyunca evlerinden uzakta kalmak üzere yola çıktılar.

Durumu para ve büyük oğluna sağlayacağı imkânlar açısından ele almak, Sir Thomas'ı evini barkını bırakıp, kızlarını en tehlikeli yaşta başkalarının gözetimine terk etmek zorunda bırakmıştı. Aslında zavallı adam, kendi

yokluğunda karısının kızlara karşı onun yerini tutabileceğini, annelik görevini hakkıyla yerine getirebileceğini pek sanmıyordu. Ama Bayan Norris'in titiz dikkatine ve Edmund'un sağlam kararlarına güveniyordu, bu yüzden de kızlardan yana içi rahat olarak gitti.

Leydi Bertram, kocasının kendisini bırakıp gitmesine üzülüyordu; ama onun huzuru ve esenliği bakımından kuruntuya kapılmak, rahatsızlanıp kaygılanmak gibi şeyler aklının ucundan bile geçmiyordu. Çünkü o, bu dünyada kendisinden başka kimsenin zorluklarla karşılaşacağına inanmayanlardandı.

Kızları Miss Bertram'lara gelince, tek kelimeyle acınacak durumdaydılar; üzüldükleri için değil, bu gelişmeye zerre kadar üzülmedikleri için. Babalarına düşkün değillerdi. Çünkü Sir Thomas onların eğlencelerini hiçbir zaman desteklememişti. Şimdi de babalarının gidişine, ne yazık ki üzülmek yerine çok seviniyorlardı. Çünkü böylece üzerlerindeki tüm baskılardan kurtulmuş olacaklardı. Fanny'nin duyduğu rahatlama da neredeyse kuzenlerininkine eşit sayılırdı; ama genç kızın kuzenlerininkine kıyasla daha duygu dolu olan yüreği ona nankörlük yaptığını fısıldadığı için, genç kız bir süre sonra üzülmeyişine üzülmeye başladı. "Sir Thomas ona ve kardeşlerine ne kadar çok iyilikte bulunmuştu. Belki de bir daha dönmemek üzere gitmişti! Onun ardından gözyaşı dökmemek! Doğrusu çok utanılacak bir davranıştı." Üstelik Sir Thomas yola çıktığı günün sabahı Fanny'ye dönüp, "Umarım önümüzdeki kış William'ı yine görürsün" demiş, ağabeyinin bölüğü İngiltere'ye döner dönmez bir mektup yazıp onu Mansfield'a çağırmasını söylemişti. "Ne kadar ince düşünceli, ne kadar iyi bir insan!" Eğer bir de ona gülümseyip "Benim sevgili kızım

Fanny" gibi laflar edecek olsaydı, genç kız ona karşı duyduğu bütün çekingenlik ve korkuyu unutacaktı. Ama Sir Thomas, konuşmasını yine onu utanç ve kedere boğacak sözlerle bitirmişti. "Eğer William buraya, Mansfield'a gelecek olursa, evden ayrıldığından beri geçen yılların boşa gitmediğine onu inandıracak şekilde davranacağını umuyorum. Ama ne yazık ki ağabeyin, kız kardeşinin pek çok bakımdan on yaşında nasılsa, on altısında da aynı olduğunu düşünecektir." Fanny, bu sözler aklına geldikçe, Sir Thomas'ın ardından sürekli acı acı ağladı. Onu böyle gözleri kızarmış halde gören kuzenleri, onun ikiyüzlü olduğuna karar verdiler.

bölüm
dört

Tom Bertram son zamanlarda evde öylesine az kalıyordu ki, şimdi yokluğu bile anlaşılmıyordu demek yanlış olmazdı. Hatta Leydi Bertram neredeyse kocasının yokluğuna bile alıştıklarını, o olmadan da hayatlarını idare edebildiklerini görüp şaşıyordu. Edmund sofrada etleri dilimleyip servis yapıyor, kâhyayla konuşup avukata mektup yazıyor, hizmetçilerin parasını veriyor, annesinin özel mektuplarını yazmak dışında her işi yapıyor, böylece annesini her türlü külfet, yorgunluk ve uğraştan kurtarıyordu.

Yolcuların rahat bir yolculuktan sonra sağlıklı bir şekilde Antigua'ya vardıklarının haberi geldi. Bu arada Bayan Norris büyük korkulara kapılmaktan geri kalmamış, Edmund'u yalnız başına yakaladığı her yerde bu korkularını ona da aşılamak için epey çırpınmıştı. Herhangi bir acı haberi ilk duyacak kişinin kendisi olacağına inanmış, hatta bu haberi malikâne sakinlerine nasıl vereceğini bile kararlaştırmıştı. İşte o sıralarda Sir Thomas'ın hayatta olduklarını bildiren mektubu, Bayan Norris'in kendi kaygılarının yanı sıra, ev ahalisini teselli etmek için hazırla-

dığı demeçlerini de bir süreliğine bir kenara bırakmasını gerektirdi.

Kış mevsimi bu demeçlerin verilmesini gerektirecek bir olay olmadan gelip geçti. Antigua'dan sürekli haber alınıyordu. Bayan Norris, kardeşinin kızlarına eğlenceler yaratmak, onların giyinip kuşanmalarına ve süslenmelerine yardımcı olmak, bilgisini hepsine göstermek gibi onlarca işin yanında kendi evini de çekip çevirmekteydi. Üstüne üstlük kız kardeşinin ev işlerine müdahale edip Bayan Grant'ın aşırı müsrifliğinin dedikodusunu yapmakla meşgul olduğu için, uzaktaki akrabalarını düşünüp vesveseye kapılmaya bile zor vakit bulabiliyordu.

Bertram kız kardeşler şimdi o bölgenin güzel ve alımlı kızlarının arasında sağlam birer yer tutmuş görünüyorlardı. Güzelliklerinin ve son derece iyi yetişmiş olmalarının yanı sıra, doğuştan sahip oldukları rahat ve neşeli karakterlerinden dolayı da herkese karşı nazik ve yumuşak başlı davranmaya alışmışlardı; bu yüzden çevrelerinin yalnızca hayranlığını değil, sevgisini de kazanmışlardı. O kadar mükemmel görünüyorlardı ki, kibirli davransalar bile göze batmıyordu. Zaten hava da atmıyorlardı; Norris teyzeleri vasıtasıyla kulaklarına gelen haberlere göre böyle davranmaları sayesinde topladıkları övgüler, kusursuz olduklarına ilişkin taşıdıkları inancı pekiştiriyordu.

Leydi Bertram, kızlarıyla birlikte sosyeteye katılmazdı. Kızlarının beğenilip sevildiğini görerek onların anneleri olmanın verdiği zevki tatmak için bile en ufak sıkıntıya katlanamayacak kadar tembeldi. Bu yüzden bu işi ablasına bırakmıştı. O da zaten böyle onurlu bir temsilcilik görevini yüklenmeye çoktan hazırdı. Böylece fayton kiralamak zorunda kalmadan sosyeteye girme fırsatı buluyor, bunun tadını iyiden iyiye çıkarıyordu.

Eğlencelere Fanny de katılmıyordu. Yine de Bertram teyzesinin arkadaşı olarak kabul edilmekten, işe yarıyor olmaktan zevk alıyordu. Kızların mürebbiyesi Bayan Lee malikâneden ayrılmış olduğu için, herkesin balo ya da bir ziyafete gittiği gecelerde teyzesinin eli ayağı oluyordu Fanny. Teyzesiyle konuşuyor, teyzesini dinliyor, ona kitap okuyordu. Bu gibi gecelerin huzuru ve Bertram teyzesiyle *baş başa* olduğu sürece hiçbir sert söz duymayacağını bilmenin güvencesi, Fanny'nin çekingenlik ve utangaçlıktan bir türlü kurtulamamış ruhunu fazlasıyla okşuyordu. Kuzenlerinin gittiği eğlenceleri, özellikle de baloların detaylarını, Edmund'un kimlerle dans ettiğini dinlemeye bayılan Fanny, aile içindeki durumunu oldukça aşağı gördüğü için bu eğlencelere kendisinin de katılabileceğini aklının ucundan bile geçirmiyor, bu yüzden de en ufak bir istek dahi duymuyordu. Fanny'nin bu kışı rahat ve sakin geçirdiği söylenebilirdi. Bu arada kış mevsimi William'ı İngiltere'ye getirememişti; ama kardeşinin her an gelebileceğini ümitle bekleyip hayal etmek Fanny için her şeye bedeldi.

Bahar gelince Fanny çok değerli eski dostu yaşlı kısrağını yitirdi. Bu olay onun sadece duygularını değil, sağlık durumunu da sarstı. Bunun nedeni, at binmenin çok önemli bir uğraş olduğunu kabul etmelerine rağmen Fanny'ye yeni bir at almak için kimsenin harekete geçmeyişiydi. "Çünkü" diye fikir yürüttü teyzeleri, "diğer kızlar at binmediği zamanlar Fanny onlardan birinin atına binebilir." Ama kuzenler hava güzel olduğunda her gün at bindiklerine ve nazik, uysal tutumlarını gerçek zevklerinden fedakârlık edecek kadar ileri götürmeye niyetli olmadıklarına göre, Fanny ya teyzelerinden biriyle tüm gün evde oturuyor ya da diğer teyzesiyle yoruluncaya

kadar yürüyüş yapıyordu. Leydi Bertram, bedenini hareket ettirmekten pek hoşlanmaz, hatta bunu herkes için gereksiz bir şey olarak kabul ederdi. Bütün bir gün yürüyüş yapan Bayan Norris ise herkesin en az kendisi kadar yürümesi gerektiğine inanırdı. Bu sırada Edmund başka yerdeydi. Aksi halde duruma hemen bir çare bulurdu. Eve dönüp de Fanny'nin ne durumda olduğunu ve bundan nasıl zarar gördüğünü anlayınca, yapılacak tek bir şey olduğuna karar verdi: "Fanny'ye bir at bulmak gerek." Sonuçta annesinin gevşekliği ya da teyzesinin aşırı tutumluluğu yüzünden sorunu önemsiz göstermek için harcanan bütün çabalara bu tek ve kararlı cümleyle karşılık verdi. Bu durumda Bayan Norris, malikânenin ahırındaki atların arasından en yumuşak başlı ve en uysal hayvanın seçilebileceğini, en azından kâhyanın atının ödünç alınabileceğini ya da Dr. Grant'ın postaneye gönderdiği kısrağı ara sıra Fanny'ye verebileceğini düşünüyor, Fanny'nin tıpkı kuzenleri gibi sadece kendisine ait, hanımefendilere yaraşır bir binek atına sahip olmasını gereksiz, hatta yakışıksız bulmaktan kendisini alamıyordu.

Bayan Norris, Sir Thomas'ın böyle bir şeyi asla aklından geçirmeyeceğinden emindi. Onun yokluğunda gelirinin belirsiz olduğu şu sıralarda, böyle bir alışverişe kalkışmak ve ahırın zaten yüklü olan masraflarını yok yere daha da kabartmak ona bağışlanamaz bir suç gibi geliyor, bu konudaki duygularını aynen bu şekilde söylemeyi görev biliyordu. Edmund'un tek yanıtı ise "Fanny'ye bir at bulmak gerek" oldu. Bayan Norris konuya Edmund'la aynı bakış açısından bakamıyordu ama Leydi Bertram bakabiliyordu. Bu işin gerekliliği konusunda oğluyla aynı düşüncedeydi. Yalnızca Edmund'dan acele etmemesini istiyordu. Sir Thomas dönünceye kadar bek-

lenilmeliydi. Sir Thomas gelince kararı kendisi verirdi. Eylülde burada olacaktı. Eylüle kadar beklemekten ne çıkardı?

Edmund, annesinin bu sözlerine kulak vermek zorunda kaldı. Sonunda hem kendisini babasının gözünde haddini aşmış biri durumuna düşürmeyecek, hem de Fanny'nin bu derdine hemen çare bulacak bir çözüm yolu buldu. Kendisinin üç atı vardı ama hiçbiri de bir kadının binmesine uygun değildi. Bunlardan ikisi av, üçüncüsü ise çok kullanışlı bir yol hayvanıydı. Genç adamın bulduğu çözüm yolu, işte bu üçüncü atı verip onun yerine kuzenine rahat binebileceği bir at almaktı. Böyle bir atı da biliyordu. Kararını verir vermez bu işi hemen sonuçlandırdı. Yeni kısrak oldukça iyi çıkmıştı; çok az bir eğitimle tam kadınların binebileceği bir ata dönüştü. Fanny de hemen atına sahip çıktı. Dünyada başka hiçbir ata, onun eski dostu olan yaşlı kır atı kadar alışamayacağını sanmıştı; ama Edmund'un kısrağının verdiği zevk şimdiye kadar sahip olduklarından çok çok üstündü. Üstüne üstlük buna Edmund'un sayesinde sahip olduğunu biliyor olmak, Fanny'nin mutluluğuna mutluluk katıyordu, sevincini kelimelerle ifade edemiyordu. Fanny, kuzeni Edmund'u bütün iyilik ve yüceliklerin simgesi olarak görüyor, onun gerçek değerini kendisinden başka kimsenin bilemeyeceğine inanıyor, ona minnet borcunu asla ödeyemeyeceğini düşünüyordu. Onun Edmund'a karşı olan duyguları saygı, minnet, güven ve sevgiyle örülmüştü.

Yeni at Edmund'un malı olduğu sürece Bayan Norris onun Fanny tarafından kullanılmasına göz yumabiliyordu. Leydi Bertram da bu konuda önceden ileri sürdüğü itirazı yeniden anımsamış olsa bile, oğluna eylüle kadar beklemediği için kızmayıp onu hoş görüyordu. Çünkü

eylül ayının gelmesine rağmen Sir Thomas hâlâ uzaklardaydı ve görünüşe bakılırsa işini yakın zamanda bitirebileceğine dair bir umut da yoktu. Çünkü tam İngiltere'ye dönmek üzereyken ortaya birtakım karışık durumlar çıkmış ve her şey daha da büyük bir çıkmaza doğru sürüklenince Sir Thomas da oğlunu İngiltere'ye göndermiş, kendisi de işler sonuca bağlanıncaya kadar Antigua'da kalmaya karar vermişti. Tom kazasız ve sorun yaşamaksızın dönüp gelmiş, Sir Thomas'ın da sağlığının iyi olduğu haberini getirmişti. Ancak Bayan Norris'in gözünde hepsi boşunaydı. Sir Thomas'ın oğlunu göndermesi, felakete uğrayacağı içine doğmuş bir babanın çocuğunu kurtarmaya çabalamasından başka bir şey değildi. Bayan Norris de kendisini korkunç önsezilere kapılmaktan alıkoyamıyordu. Üstüne üstlük sonbaharın o bitmek bilmez uzun geceleri başlayınca, hüzünlü yalnızlığında iyiden iyiye bu kuruntulara kendisini kaptırmıştı; bu yüzden neredeyse her gün malikânenin yemek odasına sığınmak zorunda kalıyordu. Neyse ki yeniden başlayan kış eğlenceleri imdadına yetişmişti. Ziyafetler birbirini kovalamaya başladıkça Bayan Norris en büyük kız yeğenine çıkan kısmetlerin tatlı hayallerine dalıyor ve bu sayede sinirleri az da olsa yatışır gibi oluyordu. "Eğer zavallı Sir Thomas'ın geri dönmesi kısmet değilse bile sevgili Maria'mızın parlak bir evlilik yapması bize avuntu olur" diye sık sık içinden geçiriyordu. Bu düşünceler genellikle çevrede zengin erkekler varken, özellikle de son zamanlarda çevrenin en büyük, en görkemli mülklerinden birinin başına geçmiş olan bir genç adamın yanındayken aklına geliyordu.

Bay Rushworth, Maria Bertram'ın güzelliğine daha ilk baştan vurulmuştu. Evlenmeye de niyetli olduğundan

kendisini âşık sanmakta gecikmedi. İri yapılı ama orta zekâda bir genç adamdı. Görünüşünde ve davranışlarında göze çarpan bir aykırılık söz konusu değildi, o yüzden Bayan Bertram da onun gönlünü çalmış olmaktan oldukça memnun kalmıştı. Yirmi birinci yaşına bastığı için Maria artık evlenmesi gerektiğini düşünmeye, hatta bunu bir görev bilmeye başlamıştı. Bay Rushworth'le evlenmek onu babasınınkinden daha fazla gelir sahibi yapacak ve aynı zamanda artık başlıca hedeflerinden biri haline gelen Londra'da bir ev sağlayacaktı, bu yüzden tek isteği bunu bir an önce gerçekleştirmekti. Bayan Norris de bu evliliğin gerçekleşmesi için canla başla çalışıyor, iki tarafı da körükleyerek bu işe akıllarının yatması için elinden geleni yapıyordu. Bunun için ilk iş olarak genç adamın annesiyle dostluk kurmayı hedefledi. Bayan Norris, o sıralarda oğlunun yanında kalmakta olan Bayan Rushworth'e bir sabah ziyareti yapması için Leydi Bertram'ı bile on beş kilometrelik bozuk yolda gitmeye zorladı. Çok geçmeden Bayan Rushworth ile Bayan Norris birbirleriyle çok güzel bir şekilde anlaştılar. Birisi tüm kalbiyle oğlunun evlenmesini istiyor, şimdiye dek görmüş olduğu kızlar arasında onu mutlu kılacak en uygun, en erdemli, en yetenekli ve görgülü kız olarak da Miss Bertram'ı buluyordu. Bayan Norris bu övgüye şükran duyuyor, ardından da gerçek değerleri seçmesini bilen bir insan olduğu için hanımefendiyi övüyordu. Maria gerçekten de tüm ailenin gözbebeği, övgü kaynağı... kusursuz... bir melekti ve hal böyle olunca elbette ki çevresi hayranları ve talipleriyle öylesine sarılıydı ki, seçim yapmakta zorlanıyordu. Yine de dostlukları pek yeni olmakla birlikte Bayan Norris'e göre Bay Rushworth yeğeni için biçilmiş kaftandı ve baştan ayağa onun gönlünü kazanabilecek özelliklere sahip bir gençti.

Sonuçta iki genç gittikleri balolarda söylentileri haklı çıkartacak kadar dans ettiler. Sir Thomas'ın yokluğunda olabildiği kadarıyla aralarında bir anlaşmaya vardılar. Bu anlaşma, ailelerinin yanı sıra uzun zamandır Bay Rushworth'le Miss Bertram'ı birbirlerine yakıştırmakta olan çevreyi de oldukça sevindirdi.

Sir Thomas'ın onayını alabilmek için birkaç ay geçmesi gerekirdi. Ama onun da bu işe candan sevineceğinden kimsenin kuşkusu yoktu. Sonuçta iki aile çarçabuk samimi oldu ve her ne kadar Bayan Norris gittiği yerlerde, "Henüz bu konu hakkında konuşmuyoruz" dese de, durumu gizli tutma gereği duymadılar.

Ortada kusur gören tek kişi Edmund idi. Teyzesi durumu ne kadar ballandırsa da, genç adam Bay Rushworth'e takdir edilir bir arkadaş gözüyle bakamıyordu. Elbette ki kız kardeşi kendi kararını kendisi verecekti, ama onun mutluluğu zenginlikte araması Edmund'u biraz düşündürüyordu. Genç adam, Bay Rushworth'le bir aradayken, "Eğer bu adamın yılda on iki bin altınlık geliri olmasa, kesinlikle aptal bir arkadaş olur" diye düşündü.

Öte yandan Sir Thomas, faydaları tartışma götürmeyen, herkesin çok uygun ve yerinde bulduğu bu evlenme talebini içten ve gerçek bir memnuniyetle karşıladı. Bu, aynı kentteki ve aynı düzeydeki iki aile arasında her bakımdan uygun bir birleşme olacaktı. Böylece Sir Thomas içtenlikle verdiği onayı hemen İngiltere'ye bildirdi; ama düğünün kendisi yurda döndüğünde yapılmasını istedi. Mektubu nisan ayında yazmıştı ve yaz sonu gelmeden, işlerini yoluna koyup Antigua'dan ayrılabileceğini düşünüyordu.

İşler temmuz ayında bu durumdayken, Fanny on sekiz yaşına basmıştı. Bu arada Bayan Grant'ın kız ve erkek

kardeşi de gelip köy sosyetesine katıldılar. Bayan Grant'la anne bir, baba ayrı kardeş olan Bay Crawford ve kız kardeşi Miss Crawford'un da yılda yirmi bin sterlinlik geliri vardı. Ablaları Bayan Grant onları çocukluklarında çok severdi. Ama evlendikten az sonra anneleri ölmüştü. Crawford kardeşlerin vasiliği Bayan Grant'ın hiç tanımadığı bir amcaya düşmüş ve bu yüzden genç kadın, anneleri öldükten sonra üvey kardeşlerini pek görememişti. Gençler amcalarının yanında sıcak bir yuva bulmuşlardı. Amiral Crawford'la eşi başka hiçbir konuda anlaşamazlardı ama yeğenlerini sevmek konusunda birleşmişlerdi. Daha doğrusu her biri bir yeğeni kendisine gözde olarak seçmişti. Oğlan, amiralin gözbebeğiydi; kız da karısının. İşte şimdi de bu gözbebeği kız, amiralin eşinin ölümü üzerine, bir anlamda *onun korumasını* üstlenen amcasının evinde geçirdiği birkaç aylık sürenin sonunda, kendisine yeni bir ev aramak zorunda kalmıştı. Çünkü Amiral Crawford çok kötü ahlaklı bir adamdı, karısı ölünce yeğenini bağrına basmak yerine, metresini alıp evine getirmişti. Böylece Bayan Grant da üvey kız kardeşinden, "Yanına gelebilir miyim?" diye bir mektup almıştı. Bu, Miss Crawford'un işine geldiği kadar, ablasını da sevindirmişti. Çünkü Bayan Grant, kent dışında oturan çocuksuz hanımların başvurabilecekleri tüm alışılmış oyalanma yollarını tüketmiş bulunuyordu. Önce en sevdiği oturma salonunu güzel eşyalarla tıka basa doldurmuş, ardından nadir bulunan türde çiçek ve tavuk yetiştirmeyi de denedikten sonra evi için yeni bir değişikliğin peşinde koşmaya başlamıştı. Tüm bunlardan ötürü eskiden beri en sevdiği ve evleninceye kadar yanında alıkoymayı ümit ettiği üvey kız kardeşinin gelişi onu çok fazla sevindirmişti. Tek kaygısı, ömrünün büyük bir bölümünü Lond-

ra'da geçirmiş genç bir bayanın Mansfield'daki yaşantıdan tatmin olmama ihtimaliydi.

Aslında Bayan Crawford da benzer kaygılardan azade sayılmazdı. Ama onun kaygıları daha ziyade üvey ablasının yaşayışını ve sosyete çevresinin düzeyini bilmemekten kaynaklanıyordu. Bu yüzden başlarda büyük ağabeyi Henry'nin taşradaki malikânesine gitmek, orada onunla birlikte oturmak istemişti. Ancak ağabeyini kandırabilmek için gösterdiği çabalar boşa gidince, gözünü karartıp ablasının yanına gitmeye karar vermişti. Bir yerde yerleşmek ve tek bir kişiyle oturmak düşüncesi, Henry Crawford'da ne yazık ki çok büyük bir tiksinti uyandırırdı. Böyle büyük ve önemli bir konuda kız kardeşi için fedakârlık yapamazdı; ama yine de onu Londra'dan alıp Northamptonshire'a kadar getirerek ağabeyliğini kanıtladı. Ona canı sıkıldığı anda yarım saat içinde gelip kendisini alacağına dair söz de verdi.

Kız kardeşlerin birbirleriyle kavuşması iki tarafı da sevince boğdu. Bayan Crawford, karşısında titiz, huysuz ya da taşralı olmayan bir abla, onun tam bir centilmen olan eşi ve de güzel döşenmiş, geniş bir ev buldu. Bayan Grant de şimdi eskisinden daha çok sevmeye başladığı kardeşlerinin, büyüyüp yakışıklı birer genç olduklarını gördü. Mary Crawford göz alıcı bir güzelliğe sahipti. Henry yakışıklı değildi ama çekici, karizmatik, değişik tipte bir erkekti. İki kardeş de neşeli ve hoş insanlardı. Bayan Grant daha onları gördüğü anda başka üstünlüklere de sahip olduklarına karar verdi. İkisine de hayran olmuştu ama Mary tek kelimeyle gözbebeğiydi. Kendisi hiçbir zaman böylesine göz alıcı, çarpıcı, gurur verici bir güzelliğe sahip olamamıştı. O yüzden şimdi kız kardeşinin güzelliğiyle övünebilme fırsatının tadının çıkarıyor-

du. Mary'ye uygun bir kısmet bulmak için onun gelmesini bile beklememiş, Tom Bertram'a göz koymuştu. Mary gibi yılda yirmi bin sterlinlik bir gelirin sahibi, kibar ve yetenekli bir genç kızın yanına ancak bir baronetin oğlu yakışırdı. Bayan Grant açık kalpli, samimi bir kadın olduğundan, kız kardeşinin gelişinin üzerinden üç saat bile geçmeden, bütün tasarılarını ortaya dökmüştü.

Mary Crawford, yakınlarında bu denli hatırı sayılır ve varlıklı bir ailenin oturduğunu duyunca sevinmişti. Ablasının biraz önyargı havası taşıyan düşüncelerinde ve yaptığı seçimde karşı duracak bir yön bulamadı. Kendi amacı da evlenmekti ama parlak bir evlilik yapabilmek kaydıyla. Tom Bertram'ı Londra'da görmüştü; onun yakışıklılığını, aile durumunun ve yaptığı işe göre gelirinin iyi olduğunu biliyordu. Genç kız ilkin bu konuyu şaka olarak karşılarken, sonraları içten içe ciddi olarak düşünmekten de geri kalmadı. Çok geçmeden tasarı Henry'ye de açıldı. Bayan Grant, "Planımızı tamamlayacak bir şey daha aklıma geldi" dedi. "Sizin ikinizin de bu civarda yerleşmenizi çok istiyorum. Bu yüzden Henry, Bertram'ların kızlarının en küçüğünü alabilirsin. Cici, güzel, iyi huylu, iyi yetişmiş bir kız, onunla mutlu olursun." Henry eğilerek ablasını selamlayıp teşekkür etti.

"Sevgili ablacığım" dedi Mary, "eğer Henry'yi böyle bir şeye ikna edebilirseniz, sizin gibi zeki bir akrabam olduğu için beni ayrıca sevindirmiş olursunuz. O zaman evlendirilecek beş altı tane kızınız daha olmayışına üzülürüm. Çünkü Henry'nin aklı evliliğe yatacak olursa, sizde bir Fransız kadının ikna gücü var demektir. Şimdiye kadar İngiliz kadınlarının bu konudaki ustalıkları çok denendi, hem de kaç defa... Mesela benim çok samimi olduğum üç kız arkadaşım var. Üçü de Henry için ölüp bittiler. Bu

çok akıllı olduklarını bildiğim kızların bu konuda çektiği acıları, ben başta olmak üzere kızların annelerinin yanı sıra sevgili teyzemin de Henry'yi evlendirebilmek için döktüğümüz dilleri, ileri sürdüğümüz nedenleri, yürüttüğümüz fikirleri, oynadığımız kurnazca oyunları duysanız, inanamazsınız! Henry dünyanın en uçarı erkeğidir. O yüzden sizin Bertram kızları kalplerinin kırılmasını istemiyorlarsa, ağabeyimden uzak dursunlar."

"Sevgili Henry, senin böyle çapkın bir erkek olduğuna inanamıyorum."

"Hayır, ben sizin iyi kalpli biri olduğunuzdan çok eminim sevgili ablacığım. Siz bana karşı Mary'den daha insaflı davranırsınız. Gençliğin, toyluğun verdiği kararsızlıkların kusuruna bakmazsınız. Ayrıca da huyum kurusun, ben asla yaş tahtaya basmam, alelacele bir işe kalkışıp mutluluğumu tehlikeye atmak hiç işime gelmez. Evlilik kurumuna hiç kimse benim kadar saygı duyamaz. Bir erkeğe Tanrı'nın en büyük armağanı olan kadını bence şairimizin ince sözleri çok güzel anlatıyor: 'Tanrı'nın cennet için yarattığı en harika ve *en büyük* armağan.' "

"İşte gördünüz sevgili ablacığım. Şair bir sözcüğü nasıl da vurgulamış. Onun şu gülüşüne bakın. Çok korkunç bir adam olduğuna sizi temin ederim. Anlaşılan amiralin verdiği dersler onu iyice yoldan çıkarmış."

"Ben gençlerin evlilik konusundaki sözlerine pek kulak asmam" diye yanıtladı Bayan Grant. "Evliliğe karşı bir isteksizlik bile gösterseler, bunun nedeni henüz aradıkları doğru eşi bulamamış olmalarıdır, diye düşünüyorum."

Dr. Grant da o sırada gülerek söze karıştı ve Mary'yi evlilik konusunda isteksiz olmamasından dolayı kutladı.

"Ah evet! Ben bu konudaki hevesim için hiç utanç duymam doğrusu. Bana kalırsa herkes bir an önce ev-

lenmeli, elbette ki dengi olan kişilerle. Aksi halde insanların kendilerine yazık etmelerine üzülürüm, ama her bakımdan avantajlı bir eş bulur bulmaz bence herkes evlenmeli."

İki evin gençleri daha ilk baştan kaynaşmışlardı. İki taraf da çok çekiciydi; çok geçmeden dostlukları, görgü ve terbiyenin elverdiği ölçüde, teklifsiz bir samimiyete dönüşme eğilimi gösterdi. Bu yüzden Miss Crawford'un güzelliği, Bertram'ların kızlarını ondan soğutmadı. Çünkü kendileri de başka kızların güzelliğini kıskanmayacak kadar güzeldiler. Hatta Miss Crawford'un ışıl ışıl parlayan kara gözlerine, duru esmer tenine, alımlı güzelliğine onlar da erkek kardeşleri kadar vurulmuşlardı. Eğer Mary uzun boylu, sarışın biri olsaydı, işler değişebilirdi. Ama şu haliyle onun kendilerini gölgede bırakmasına imkân yoktu; çok şirin, çok tatlı bir kız olduğu herkesçe gönülden kabul edilebilir bir gerçekti.

Henry Crawford yakışıklı sayılmazdı. Hayır, nitekim kızlar onu ilk gördüklerinde hiç de yakışıklı bulmadılar. Hiç cazibesi olmayan, kara kuru bir genç adamdı, ama tek kelimeyle bir centilmendi ve davranışları da son derece sevimliydi. Ancak onu ikinci kez gördüklerinde pek de öyle bir kalemde göz ardı edilecek biri olmadığını fark ettiler. Gerçi hâlâ onu yakışıklı sınıfına sokamıyorlardı

ama yüzü anlamlı, dişleri çok kusursuzdu; üstüne üstlük düzgün fiziği insana onun yakışıklı bir adam olmadığı gerçeğini bir anda unutturuveriyordu. Üçüncü karşılaşmalarında, papaz evinde birlikte yemek yedikten sonra kızlar Henry Crawford'a adeta toz kondurmaz oldular. Hatta onun şimdiye dek tanıdıkları en hoş adam olduğunu söylüyorlardı. Marie ve Julia da onu çok beğenmişlerdi. Ama Maria'nın nişanlı oluşu, genç adamı Julia'ya yakıştırmalarına neden oldu; Julia da bu yakıştırmanın pekâlâ farkındaydı. Hatta Henry Crawford Mansfield'a geleli bir hafta bile olmamıştı ki, genç kız onun kendisine âşık olmasına çoktan hazırdı.

Maria'nın bu konudaki düşünceleri ise daha belirsiz ve karışıktı. Genç kız gerçekleri görmek ya da anlamak istemiyordu. "Herkesçe beğenilen bir erkekten ben de hoşlanmış olamaz mıyım, bunun ne sakıncası olabilir? Herkes benim nişanlı olduğumu zaten biliyor. Asıl Henry Crawford kendisine dikkat etmeli." Ama Bertram kardeşler kendilerini her ne kadar ilgilenilmeye değer bulup onun göstereceği ilgiye neredeyse dünden hazır olsalar da, Bay Crawford kendisini ateşe atmaya hiç de niyetli değildi. Yegâne amacı kendisini onlara sevdirip kabul ettirmekti. Kızların kendisine sırılsıklam âşık olmalarını beklemiyordu. Ancak onlara karşı dürüst davranıp akıllı hareket etmesine rağmen, genç adam bu gibi konularda her zaman bir esneklik payı bırakmaktan yanaydı.

Papaz evindeki akşam yemeğinin ardından Bertram kızlarını arabalarına geçirdikten sonra Henry, Bayan Grant'a bu konudaki düşüncesini belirtti. "Bu kız kardeşler doğrusu pek hoşuma gitti, sevgili ablacığım, nazik, hassas ve samimiler."

"Gerçekten de öyleler. Senin de aynı düşüncede olmana çok sevindim Henry. Umarım Julia'yı beğenmişsindir."

"Ah, tabii; bence zaten en güzelleri Julia."

"Sahi mi? Oysa herkes Maria'yı daha çok beğenir, her zaman o daha güzel bulunur."

"Olabilir. Düzgün hatlar söz konusu edildiğinde, tabii ki Maria daha üstün, yüzü de daha güzel. Ama ben Julia'yı daha çok beğendim. Maria'nın çok güzel ve sevimli bir kız olduğu şüphe götürmez bir gerçek. Ama ben ölünceye kadar Julia'yı daha çok beğeneceğim, çünkü bu bana sizin emriniz."

"Henry, bir daha konuşmayacağım seninle, üstelik onu eninde sonunda çok *beğeneceğinden* eminim."

"Ama ben zaten deminden beri size onu daha *ilk görüşte* beğendiğimi söylemiyor muyum?"

"Ayrıca da Maria nişanlı, bunu sakın aklından çıkarma sevgili kardeşim. Yani o, seçimini çoktan yapmış."

"Evet sevgili ablacığım, nişanlı kızlar her zaman nişanlı olmayanlardan daha caziptir. Çünkü artık kendilerinden son derece emin ve hoşnutturlar. Dertleri bitmiştir. Artık ait oldukları çevrede kimsenin şüphesini çekmeksizin gönüllerince eğleneceklerine inanıyorlardır. Eğer bir kız nişanlıysa, karşısındaki erkek de güvende demektir, başı belaya girmez."

"Ayrıca da Bay Rushworth çok efendi biri, Maria için çok da parlak bir kısmet."

"Ama Maria onu hiç mi hiç sevmiyor, değil mi sevgili ablacığım? Çok yakın dostumuz hakkında sizin görüşünüzün *bu* olduğunu biliyorum. Ama *ben* bu görüşünüze katılmıyorum. Bence Maria, nişanlısı Bay Rushworth'e çok bağlı. Bunu onun adı geçtiğinde parlayan gözlerinden anladım. Maria'nın birini tüm kalbiyle sevmeden evlenebileceğine asla inanmıyorum."

"Mary, nasıl başa çıkacağız biz bu çocukla?" diye bağırdı Bayan Grant.

"Sanırım kendi haline bırakacağız" dedi Mary Crawford. "Konuşmanın bir faydası yok, nasılsa eninde sonunda onu da faka bastıran biri çıkacak."

"Ama onun *faka basmasını ya da* aptalca bir şekilde tuzağa düşmesini istemiyorum; her şey yoluyla yordamıyla, dürüstçe ve şanlı şerefli olsun istiyorum."

Mary bir kahkaha attı; "Ah! Sevgili ablacığım, en iyisi onu kendi haline bırakalım, faka basacağı varsa da bassın. Olacağı varsa olur. Herkes nasılsa aynı dönemlerden geçiyor, adamı bir şekilde faka bastırıyorlar."

"Ama bu, evlilik söz konusu olduğunda olamaz" diye ısrar etti Bayan Grant.

"Asıl evlilikte olur" dedi Mary. "Sözüm meclisten dışarı ama sevgili ablacığım, evlenirken faka bastırılmamış kadın ve erkeklerin oranı yüzde bir bile değildir. Çevreme dönüp şöyle bir baktığımda, hep bu gerçeği görüyorum. Zaten bunun *kesinlikle* böyle olduğuna inanıyorum. Bence insanların karşısındakinden çok şey beklediği, ama ona karşı en az dürüst olduğu tek alışveriş evliliktir."

"Ah! Sana Hill Sokağı'nda çok kötü bir evlilik dersi vermişler sevgili Mary."

"Zavallı müstakbel yengemin evlilik kurumunu gerçekten sevip sevmediğini bilmiyorum. Ama bana göre evlilik bir tür gizli dolap çevirme müessesesi. Ben bu konuda çoğu kişinin kesin bir kazanç ya da mutluluk bulacaklarına güvenip evliliğe bel bağladıkları için evlendiklerini ve evlendikleri kişinin iyi, güvenilir, üstün özelliklere sahip olduğuna da kendilerini inandırdıklarını biliyorum. Ancak evlendikten sonra çok yanılmış olduklarını anlıyorlar ve umduklarının tam tersine onca güç-

lüğe katlanmak zorunda kalıyorlar! Bu, bir insanı tuzağa düşürmek değil de nedir?"

"Sevgili kızım, sanırım sen bu konuda daha ziyade hayal gücünü çalıştırıyorsun. Kusura bakma ama senin bu sözlerine tam olarak katılmıyorum. Sen yalnızca madalyonun bir yüzünü görüyorsun. Evliliğin kötü taraflarını görüyorsun, ama evliliğin getirdiği mutluluk ve tesellileri görmek istemiyorsun. Küçük terslikler ve hayal kırıklıkları her yerde var. Hepimiz hayattan pek çok şey umut ederiz. Ama mutluluk için kurduğu planların biri boş çıkarsa, insan denen yaratık hemen bir başkasına yönelir. İlk hesap yanlış çıkarsa, ikinci hesabı daha iyi yaparız, hemen başka bir yerde teselli ararız. Kenardan bakıp da pireyi deve yapan seyirciler, aslında evlenenlerden daha çok yanılgıya düşüp aldanırlar."

"Tebrikler, sevgili ablacığım! Senin bu *esprit de corp*'una hayranım doğrusu. Ben de bir eş olma konumuna eriştiğim zaman sizin gibi evlilik müessesesine toz kondurmayacağım."

"Sen de bu konuda ağabeyin gibi kötüsün Mary, ama ben ikinizi de iyileştireceğim. Mansfield ikinizi de yola getirecek, göreceksiniz. Hem de faka basmadan. Eğer bizimle kalırsanız, ikiniz de iyileşeceksiniz."

Crawford kardeşler evlilik konusunda iyileşmek istemiyorlardı ama ablalarının yanında kalmaya çok istekliydiler. Mary papaz evini benimsemişti. Henry de ziyaretini uzatmaya dünden hazırdı. Güya sadece birkaç gün kalmaya gelmişti ama Mansfield'ın ona çok şey vaat ettiğini anlamıştı, zaten buradan gitmesine neden olacak daha ilgi çekici başka bir yer de yoktu. Bu yüzden Bayan Grant, iki kardeşinin de yanında kalmasına çok seviniyordu, kocası Dr. Grant da öyle. Mary Crawford gibi

konuşkan, güzel bir kız Dr. Grant gibi evden çıkmaya üşenen, tembel erkekleri çok iyi oyalıyor, ayrıca Henry Crawford'un varlığı da ev sahibine her gün kırmızı şarap içebilme fırsatı veriyordu.

Bertram kardeşler, Bay Crawford'a karşı büyük bir hayranlık besliyorlardı. Mary Crawford'un Tom ve Edmund Bertram'a ya da bir başka erkeğe karşı böyle duygular taşımasına tabiatı uygun değildi. Yine de genç kız, Tom ve Edmund'un yakışıklı ve nazik olduklarını, Londra'da bu değerde iki erkeğin bir arada zor bulunabileceğini ve her iki erkek kardeşin, özellikle de Tom'un çok kibar olduğunu kabul ediyordu. Tom Londra'da daha çok bulunduğu için Edmund'dan daha canlı, daha salon adamıydı ve bu yüzden genç kız Tom'u daha çok beğeniyordu. Bunda Tom'un büyük olması da rol oynuyordu. *Büyü*ğü daha çok beğeneceği, genç kızın içine ilk günden doğmuştu. Huyunun böyle olduğunu kendisi de biliyordu.

Tom Bertram herkes tarafından beğenilen, herkesin sevgilisi olan tiplerdendi. Daha büyük erdemlere bile tercih edilebilen, cazip yönleri olan biriydi. Rahat tavırları, her daim neşeli olan bir ruhu, pek çok arkadaşı vardı ve her konuda konuşabiliyordu. Üstüne üstlük Mansfield Park malikânesiyle, geleceğin baroneti unvanına sahip olması da çekiciliğine çekicilik katıyordu. Bayan Crawford çok geçmeden Tom'un ve onun toplumdaki yerinin kendisine yetebileceğine karar vermişti. Çevresini gereken özenle gözden geçirdikçe, her şeyin Tom'dan yana olduğunu görüyordu. Etrafı yedi-sekiz kilometrelik gerçek bir parkla çevrili, geniş, iç açıcı, önü ağaçlarla örtülü, çok esaslı bir yerde inşa edilmiş, yalnızca döşenmesi gereken ve tıpkı krallık centilmenlerinin oturduğu malikâneleri

gösteren bir gravür koleksiyonunda yer alabilecek güzellikteki çok modern bir ev, cana yakın kız kardeşler ve sessiz bir anne. Ayrıca kendisi de hoş bir adamdı doğrusu. Bir gün, şu sıralar fazla kumar oynamamaya söz verdiği babası Sir Thomas'ın yerini alacaktı. Evet, insan bu kadarıyla bile yetinebilirdi. Mary onu kocalığa kabul edebileceğini düşünüyordu. Bir süre sonra da yavaş yavaş onun yarışlarda üzerine oynadığı atla ilgilenmeye başladı.

Tom bu yarışlar vesilesiyle onlarla tanışmasından kısa bir süre sonra Mansfield Park'tan uzaklaştı. Evdekiler onun üç beş haftadan önce dönmeyeceğini söylüyorlardı. Böylece Tom'un Mary'ye karşı duyguları da sınanacaktı. Aslında genç adam onun da yarışlara gelmesi için epey dil dökmüştü. Yarışlara kalabalık bir grupla gitmekten büyük bir heves ve istekle söz etmişti ama bu sözleri lafta kalmıştı.

Fanny'ye gelince, bütün bunlar olup biterken acaba *o* neler yapıyor, *neler düşünüyordu*? Aralarına yeni katılanlar konusunda yargıları neydi? Fanny gibi yaşı on sekiz olduğu halde ne düşündüğü neredeyse hiç sorulmayan genç kızların sayısı herhalde pek azdı. O da yaşananları kendi köşesinden sessiz sedasız izliyor, Bayan Crawford'un güzelliğinin hak ettiği hayranlığın bedelini ödüyordu. Ama kuzenleri döne döne karşı düşüncenin doğruluğunu kanıtlamalarına rağmen, her zaman bir kara maşa olarak gördüğü Bay Crawford'dan hiç *söz etmiyordu.* Bu arada Fanny'nin yeni gelenlerde uyandırdığı ilgi şöyleydi: Bayan Crawford bir gün Tom ve Edmund'la yürüyüş yaparken, "Artık Bayan Price'dan başka hepinizi anlamaya başlıyorum" dedi. "Sahi o sosyeteye girdi mi yoksa *girmedi mi*? Beni şaşırtıyor. Hepinizle birlikte ablamlara yemeğe geldiğine göre tanıştırılmış olsa gerek. Ama *o* öyle

az konuşuyordu ki, sosyeteye girmiş olabileceğine inanamıyorum."

Bunu daha ziyade Edmund'a söylemişti. Genç adam, "Ne demek istediğinizi anlamadım ama karşılık vermeye kalkışmayacağım" dedi. "Kuzenim artık büyüdü. Yaş ve kafaca yetişkin sayılır. Ama sosyeteye girmek ya da girmemek gibi şeylere benim aklım ermiyor."

"Oysa genellikle bu çok kolaylıkla anlaşılabilecek bir şeydir. Aradaki fark çok belirlidir. Sosyeteye giren kızlarla girmemişler genellikle hem davranışları hem de giyim kuşamları yönünden çok farklıdırlar. Doğrusu daha önce bana bu konuda senin kararsızlığa düşebileceğini söyleseler kesinlikle inanmazdım. Sosyeteye giremeyen genç kızlar hep birbirlerine benzer biçimde giyinirler, sözgelimi başlarında hep sımsıkı bir şapka vardır. İlk bakışta gayet hanım hanımcık dururlar, ağızlarını açıp tek kelime bile etmezler. İstediğiniz kadar güzel gülümseyin, ağzınızı açıp konuşmadıkça bu hiçbir şey ifade etmez. Aslında çok fazla uzatılmadığı sürece, bir genç kız için böyle olması uygundur; yakışık alan, genç kızların sessiz sedasız ve utangaç olmalarıdır. Ama bana kalırsa bu noktada asıl uyumsuzluk, bir topluluk önüne çıkarılan genç kızların birdenbire karakter değişikliği göstermeleridir. O güne dek hanım hanımcık biri olarak bildiğiniz bir genç kızın bir anda utangaçlıktan sıyrılıp tam tersi bir kişiliğe bürünüverdiğini görürsünüz. Kısacası bilmiş biri olup çıkıvermiştir. O yüzden bence kızları belirli bir yaşa geldiğinde sosyeteye tanıtma geleneğinin kusurlu olan yanı budur. Çünkü bana göre bu durum henüz on sekiz-on dokuz yaşındaki bir genç kızın bir anda kabak çiçeği gibi açılmasına neden oluyor ve hiç de hoş bir manzara ortaya çıkmıyor. Belki de bu noktada gözümüze nahoş görü-

nen bu manzaranın asıl nedeni, hepi topu birkaç ay önce aynı genç kızın sus pus, mahcup bir halde, sessizce oturduğunu hatırlıyor olmamızdır. Bayan Bertram, siz de mutlaka bu tür ani değişimlere şahit olmuşsunuzdur."

"Mutlaka. Ama yaptığınız iş de pek adil sayılmaz. Sözü nereye getirmek istediğinizi biliyorum. Benimle ve Bayan Anderson'la alay ediyorsunuz" dedi Bayan Bertram.

"Kesinlikle değil. Bayan Anderson mu dediniz! Kimden söz ettiğinizi, ne demek istediğinizi bilmiyorum. Benim kimseden ve hiçbir şeyden haberim yok. Ama eğer bana anlatırsanız, o zaman sizlerle seve seve *alay* ederim."

"Ah! Çok iyi rol yapıyorsunuz, ama bu kadarına da izin veremem doğrusu. Birdenbire kabak çiçeği gibi açılan genç kız örneğini verirken, kesinlikle Bayan Anderson'u kastettiniz. Çizdiğiniz portre ona o kadar uyuyor ki, yanılmış olmam imkânsız. Tarifinize tıpa tıp uyuyor. Baker Sokağı'ndaki Andersonlar'dan söz ettiniz. Daha geçenlerde onlar hakkında konuştuk. Edmund, siz de kaç kez duymuşsunuzdur, sürekli olarak Charles Anderson'dan söz edip dururum. Aynen Bayan Crawford'un anlattığı gibi oldu. İki yıl kadar önce, Anderson beni ilk kez evine götürdüğünde, kız kardeşi henüz *sosyeteye tanıtılmamıştı.* Sıkıntıdan neredeyse çatlayacak hale gelmeme rağmen, onun ağzından tek kelime bile alamadım. Bir sabah evlerinin salonunda bir saat oturup Anderson'u bekledim. Salonda sadece Miss Anderson'la onun iki küçük kız kardeşi vardı. Ama küçük hanım ne yüzüme baktı, ne de benimle tek kelime konuştu. Sorularıma doğru dürüst cevap bile vermedi. Ağzını şöyle bir büzüp başını çalımla çevirdi, hepsi bu. Sonra onu aşağı yukarı bir yıl hiç görmedim. Bu arada *sosyeteye tanıtılmış.* Bir gün onunla Bayan Holford'larda karşılaştım... Ve inanın bana, onu

tanıyamadım. Kendisi yanıma geldi ve bana tanıştığımızı söyledi, sonra da pervasızca gözlerini gözlerimin içine dikti, ardından da öyle bir kahkaha patlattı ki, utancımdan ne tarafa bakacağımı şaşırdım. Kendimi kesinlikle odadaki herkese rezil olmuş hissediyordum. Bayan Crawford'un da bu hikâyeyi duymuş olduğundan eminim."

"Pek hoş bir hikâye ve ne yazık ki böyle hikâyeler bugünlerde oldukça sık duyuluyor. Anlaşılan o ki, anneler kızlarını idare etmeyi beceremiyorlar, bu bir gerçek. Aslına bakarsanız, anlatılan bu hikâyede hatanın kimde olduğunu tam olarak bilemiyorum. Üstelik ben onun bunun hatalarını düzeltme meraklısı biri de değilim. Ama bu konuda insanların çoğu zaman hatalı davrandıklarını görebiliyorum."

Tom Bertram, tam bir salon adamı kibarlığıyla onlara iltifat etti: "Ama kadın davranışına güzel örnek oluşturan genç bayanlar da kusurları örtbas etmek için çok şey yapıyorlar."

Ancak onun kadar kibar olmayan Edmund araya girip, "Kusurun ne olduğu gün gibi ortada" dedi. "O tür kızlar kötü yetiştiriliyor. Daha ilk baştan onlara yanlış düşünceler aşılanıyor. Sürekli kendilerini beğenme ve beğendirme ilkesiyle hareket ediyorlar. Bu yüzden de sosyetenin içine karışmadan önceki normal davranışlarından ve o zamanki alçak gönüllüklerinden çok uzaklaşmış oluyorlar."

"Bilemiyorum" dedi Bayan Crawford, çekingen bir tavırla. "Aslında bu konuda sizinle aynı düşüncede olduğumu pek söyleyemeyeceğim. Ben *sosyeteye tanıştırılmamış* kızların da tanıştırılmışlar gibi çalımla hava atıp, açılıp saçıldıklarına şahit oldum. Böylelerini çok gördüm. Ve hepsinden beteri de, bence *bu durum* tek kelimeyle iğrenç!"

"Evet, gerçekten *bu durum* en beteri" diyerek Tom Bertram onun görüşüne katıldı. "İnsan yanılıyor, ne yapacağını şaşırıyor. Sizin demin pek güzel, ayrıca pek de doğru olarak, anlattığınız o sımsıkı şapkaları, o sıkılgan halleri görünce insan ister istemez bu kanıya varıyor. Ama geçen yıl bu bariz işaretlerin yokluğu yüzünden başım belaya girdi. Geçen eylül başında Batı Hint Adaları'ndan yeni döndüğüm sıralarda bir arkadaşımla bir haftalığına Ramsgate'e gitmiştik. Arkadaşım Sneyd ile... Sen tanırsın Edmund, sana ondan hep söz etmişimdir. Babası, annesi, kız kardeşleri de oradaydı. Onlarla yeni tanışacaktım. Ama Albion Meydanı'na vardığımızda evde kimse yoktu. Bunun üzerine rıhtıma gittik ve Bayan Sneyd ile kızlarını yakın dostlarıyla birlikte orada bulduk. Eğilerek onları selamladım, ardından da Bayan Sneyd'in çevresi erkek dostlarıyla sarılı olduğu için ben de hemen kızlarından birinin yanına yanaştım ve eve dönene kadar onunla kalıp elimden geldiği kadar tatlı tatlı sohbet ettim. Genç kızın davranışları çok rahattı, dinlediği ölçüde konuşuyordu. Hiçbir aykırılık sezmedim. Kızların ikisi de bu konuda aynıydı, ikisi de güzel giyimli, şapkalarının önü tüllü, güneş şemsiyeli. Ama sonradan öğrendim ki, ben meğer henüz *sosyeteye tanıtılmamış* olan kız kardeşle ilgilenmişim, bu yüzden de ablası bana fena halde içerlemiş. Sonuç olarak küçük kardeşinin sosyeteye tanıtılmasına daha altı ay olduğu için abla Syned bana açıkça küstü ve beni asla bağışlamadı."

"Bu gerçekten kötü olmuş. Zavallı abla Syned! Gerçi küçük kız kardeşim yok, ama yine de onu anlayabiliyorum. Böylesine yok sayılmak çok üzücü bir durum olsa gerek. Ama bence burada tek bir suçlu var, o da anneleri. Mademki küçük kızı henüz sosyeteye tanıtılmamış, dışarı

çıkarken mutlaka yanlarında mürebbiyesi olmalıydı. Aksi halde işler işte böyle sarpa sarar ve hayırlı bir sonuç çıkması da beklenemez. Ama biz şimdi asıl konumuza, Bayan Price'a dönelim. Onun hakkında bilgi sahibi olmalıyım. O hiç balolara katılır mı? Hiç başka bir yerde yemek yer mi, mesela kız kardeşimin evinde?"

"Hayır" diye karşılık verdi Edmund. "Fanny'nin bu güne kadar baloya gittiğini hiç sanmıyorum. Annem de sosyete hayatıyla pek az ilgilidir, o da Bayan Grant'ın evinden başka yere yemeğe gitmez. Fanny de zaten hep *onunla* kalır."

"Ah! O halde mesele anlaşılmıştır. Demek ki Fanny Price henüz *sosyeteye tanıtılmamış*."

Tom Bertram yarışlara gitmek üzere yola çıktığında Bayan Crawford hayatında büyük bir boşluk duymaya başladı. İki aile arasında artık hemen her gün yapılan toplantılarda, Tom'un yokluğunu iyiden iyiye hissetmeye kendisini hazırladı. Tom'un gidişinden az sonra malikânede yemeğe davet edildiğinde genç kız masanın en uç köşesindeki her zamanki yerine oturup da masanın başında Tom'un erkek kardeşinin olduğunu görünce, içini tam anlamıyla kasvet bastı. Mary bu yemeğin çok tatsız geçeceğini biliyordu. Tom'un aksine Edmund gülüşüp şakalaşmasını hiç bilemeyecekti. Çorba sessiz bir şekilde kâselere taksim edilecek, şaraplar gülüşüp şakalaşmadan içilecek, av eti dilimlenirken eski avlara ilişkin hatırlanan tek bir tatlı anıdan dahi söz edilmeyecek, söze "Benim filanca arkadaşım" diye başlanıp, herhangi bir arkadaş hakkında eğlenceli bir hikâye bile anlatılmayacaktı. Mary bir yandan çaresizce masanın karşı ucundan olup bitenleri izlerken, diğer yandan da ilk kez Mansfield'da gördüğü Bay Rushworth'ü inceleyerek kendince eğlenmeye çalışıyordu. Evinin bahçesini bir peyzaj mimarına düzenlettirmiş olan komşu kentteki

arkadaşını ziyaretten dönen Bay Rushworth, zihni tümüyle bu konuyla meşgul olduğu için kendi bahçesini de o mimara düzenlettirmeyi çok istediğinden söz ediyordu. O yüzden pek ilgi çekici bir şeylerden söz etmediği gibi, bu konudan başka bir laf da bilmiyordu. Nitekim yemekten önce anlatılan bu konuyu yemekte yine tazeliyordu. Genç adamın amacının nişanlısının dikkatini çekip onun gözüne girmek olduğu aşikârdı. Gerçi şu an Maria'nın yüzünde nişanlısıyla ilgilenmekten ziyade kendini beğenmişlik ve kibir ifadesi mevcuttu, ama müstakbel evi Sotherton malikânesinden konuşulması hoşuna gidiyordu, bu yüzden de nişanlısını tersleyip lafını kesmekten kaçınıyordu.

"Keşke Compton malikânesini görebilseniz" diye Rushworth konuşmasına devam etti. "Öyle güzel olmuş ki! Ben hayatımda böylesine bir değişim görmedim. Smith'e evinin bildiğim yer olmadığını, tanıyamadığımı söyledim. Giriş bölümünün şimdiki hali öylesine güzel ki, eşi benzeri az bulunur. Evi görünce insan şaşıp kalıyor. Dün Sotherton'a döndüğümde ev gözüme adeta kasvetli bir zindan gibi göründü, birden içim daraldı."

"Yok artık!" diye bağırdı Bayan Norris. "Zindanmış! Sotherton dünyanın en harikulade malikânesidir!"

"Ama kesinlikle yeniden düzenlenmek istiyor, madam. Ne var ki ben hayatımda düzenlenmesi bu kadar zor olan başka bir yer görmedim. Şu an öylesine terk edilmiş ve ıssız bir görünüşü var ki, nasıl düzene sokacağımı hiç bilemiyorum."

"Bay Rushworth'ün evini şu an böyle ıssız bulmasına şaşırmamak lazım" diyerek Bayan Grant gülümsedi, "o mutlaka *zamanı gelince* onu bir şekilde arzuladığı şekle sokacaktır."

"Bir an önce çaresine bakmalıyım" dedi Bay Rushworth. "Ama nasıl? İşte bunu bilemiyorum. Umarım bana bu konuda yardım edecek yardımsever bir dostum çıkar."

"Bu konuda sana yardım edecek en yardımsever dost, sanırım Bay Repton olacaktır" dedi Maria Bertram.

"Ben de tam bunu düşünüyordum. Smith'e yaptığı işi gördükten sonra, ben de hemen tutsam iyi olacak. Günlük ücreti de yalnızca beş gine."

"Ah, on gine olsa ne çıkar" diye bağırdı Bayan Norris. "Sizin masraftan kaçınmanızı *gerektirecek* bir durumunuz olmadığından eminim. Yerinizde olsam bir an bile masrafı düşünmem. İşin olabildiğince güzel yapılmasına bakarım. Sotherton gibi bir malikâneye her şeyin en iyisi yakışır, masraf hiç önemli olmamalı. Benim Sotherton malikânesinin ellide biri kadar yerim olsa, hiç durmaz yeni bitkiler dikerim, ona yeni bir şekil vermek için ne gerekiyorsa yaparım; böyle şeyleri çok severim. Benim oturduğum yerin yarım dönümlük bir bahçesi var, kalkıp bu tür şeyler yapsam, herkesin gözünde gülünç duruma düşerim. Adım maskaraya çıkar. Ama daha geniş bir yerim olsa bir an bile durmam. Papaz evindeyken hep böyle şeylerle meşgul olurdum. Zaten bu yüzden lojmanı bulduğumuz gibi bırakmadık, bambaşka bir yer olup çıktı. Siz gençler *oranın* eski halini hatırlayamayabilirsiniz. Sevgili Bay Thomas burada olsaydı, ek bölmeler ilave ederek *orada* ne kadar büyük değişiklikler yaptığımızı size söylerdi. Zavallı kocamın sağlığı bozulmasaydı, onunla konuşup kararlaştırdığımız daha pek çok şey yapacaktık. Şu an Dr. Grant'ın yaptığı gibi kilisenin bahçe duvarını genişletip daha çok bitki ekecektik. Bay Norris'in ölümünden bir önceki bahar, ahırın önüne o kayısı ağacını diktik, şu

an gördüğünüz gibi kocaman oldu." Bayan Norris bütün bunları Dr. Grant'a bakarak anlatmıştı.

"Bakımlı ve sağlam bir ağaç olduğu kuşkusuz" diye karşılık verdi Dr. Grant. "Bahçenin toprağı gerçekten de çok verimli. Ama ne zaman sözünü ettiğiniz ağacın önünden geçsem, meyvesinin çok lezzetsiz olduğuna şahit olup üzülüyorum. O kadar lezzetsiz ki, toprağı o kadar ekip biçme zahmetinize hiç değmemiş."

"Ama beyefendi o kayısı Moor Park cinsi. Özel bir cins; biz de onu seçerek aldık, üstüne üstlük bir yığın da para ver... Aslında o, Sir Thomas'a verilen bir armağandı; ama fidesinin yedi şilin olduğunun belirtildiği faturayı gördüm, cinsinin de Moor Park olduğunu orada yazıldığı için biliyorum."

"Hanımefendi bence siz fena halde kandırılmışsınız" dedi Dr. Grant. "Eğer cins kayısı o ağaçtakiler gibiyse, o zaman şu patateslerin tadı da aynen Moor Park kayısısına benziyor. Oysa iyi kayısı yenebilir bir meyvedir ve ne yazık ki benim bahçemde onlardan hiç yok."

"Ah, sevgili Bayan Norris, aslında" diyerek hemen araya girdi Bayan Grant, "Dr. Grant, bahçemizdeki kayısının tadını bilmez bile. Şimdiye kadar belki de bir tanesini bile yememiştir. Çünkü aşçımız tart ya da reçel yapacağım diyerek bizim bahçedeki nadir bulunur irilikteki ve güzellikteki kayısıları daha turfandayken topluyor."

Deminden beri kıpkırmızı kesilmiş olan Bayan Norris, böylece biraz olsun rahatladı ve derhal Sotherton konusuna son verilip başka konulara geçildi. Bayan Norris ile Dr. Grant birbirleriyle pek geçinemiyorlardı. Dostlukları yıkıntılar üzerine kurulmuştu, zıt karakterli idiler. Kısa bir sessizlikten sonra Bay Rushworth yeniden konuşmaya başladı.

"Smith'in yeri şu an herkesin dilinde. Oysa Repton orayı ele almadan önce malikâne tek kelimeyle bir hiçti. Bu durumda ben de Repton'u tutacağım galiba, öyle görünüyor."

"Ah, Bay Rushworth" diye araya girdi Leydi Bertram. "Sizin yerinizde olsam oraya çok güzel bir fidanlık diktirirdim. Güzel havalarda fidanlıkta gezinmek pek keyifli olur."

Bay Rushworth, saygıdeğer Leydi Bertram'ın bu isteğini derhal yerine getireceğine söz verdi. Bir taraftan *onun* zevkini mutlaka dikkate alacağını söylerken, öte yandan, "Ben de zaten bir fidanlık diktirmeye niyetlenmiştim" gibi şeyler söyleyerek hem hanımların isteklerini emir saydığını ifade etmeye çabalıyor, hem de içlerinde sadece birinin emir ve isteklerini önemsediğini ima etme gereği duyuyordu. Böylece enikonu bir bocalama yaşarken Edmund'un şarap içmeyi önermesi yardımına yetişmiş ve böylece rahatlayıp sözlerine seve seve son vermişti. Ama genellikle konuşkan bir adam olmayan Bay Rushworth'ün bu çok önemli konuda söylemek istedikleri henüz bitmiş değildi. "Smith'in mülkü yüz hektardan fazla değil, oldukça küçük sayılır. Küçüklüğüne rağmen bu kadar güzelleşmiş olması oldukça şaşırtıcı. Oysa bizim Sotherton en azından yedi yüz hektar. Üstelik ırmak kıyısındaki sulak araziyi de içine katmıyorum. O yüzden Smith'in arazisinde neler yapılmış olduğunu görünce çok heveslendim. Compton'da evin çok yakınındaki iki üç ulu ağacı kesmişler, bu yüzden evin önü öyle açılmış ki, şaşırmamak mümkün değil. Ben de Repton'u ya da onun gibi bir bahçe mimarını tutarsam, bizim Sotherton'daki iki yanı ağaçlı yol, sanırım ortadan kalkacaktır." Genç adam bunu söylerken Maria Bertram'a doğru

dönüp, "Hani şu batı yönünde tepenin üzerine doğru uzanan yol" diye ekledi.

"Ağaçlı yol! Ah! Hiç böyle bir yol hatırlayamıyorum" dedi Maria, daha doğrusu böyle demeyi uygun buldu. "Aslında ben Sotherton'u pek iyi bilmiyorum."

Edmund'un yanında, Mary Crawford'un da tam karşısında oturan ve konuşulanları can kulağıyla dinleyen Fanny, Edmund'a bakıp alçak sesle, "Ağaçlı bir yol! Onu yok etmek ne kadar yazık!" diye söylendi. "Sizin de aklınıza Cowper'in şu satırlarını getirmiyor mu, Edmund:

'Ey yıkılan ağaçlar, yine yanıyorum hiç hak etmediğiniz kaderinize.' "

"Ama korkarım sözü edilen o ağaçlı yolun geleceği karanlık görünüyor Fanny" dedi Edmund gülümseyerek.

"Doğrusu o yol yok edilmeden önce Sotherton'u görmek isterdim, şimdiki haliyle. Ama göremeyeceğim herhalde."

"Daha önce hiç gitmedin mi oraya? Öyle ya, tabii nereden gideceksin? Atla gidilemeyecek kadar uzak. Keşke bir çare bulabilsek."

"Ah! Önemi yok. Gittiğiniz zaman bana onun eski halini, nelerin değiştirildiğini anlatırsınız."

"Aklımda kaldığına göre Sotherton'un oldukça eski, oldukça güzel bir yer olduğunu söylerler. Belirli bir mimari tarza göre mi yapılmış?" diye sordu Bayan Crawford.

"Ev, Kraliçe I. Elizabeth'in zamanında yapılmış. Tuğladan yapılmış büyük bir yapı. Ağır ama oturaklı bir görünüşü var. Odalar çok güzel. Ancak evin yeri biraz kötü sayılır. Arazinin en basık yerinde inşa edilmiş. Bu basıklığın giderilmesi imkânsız. Koruları güzel, bir de aradan çay akıyor. Bana kalırsa burada biraz değişiklik yapılabilir. Bay Rushworth buraya modern bir hava vermek istemekte bence haklı. İyi sonuçlar alacağına inanıyorum."

Mary Crawford, Edmund'un söylediklerini dikkatle dinledi ve "Nazik, iyi terbiye görmüş bir adam" diye düşündü.

"Bay Rushworth'e etki yapmış olmak istemem" diye devam etti Edmund; "ama ben evimi yeni modaya uydurmak isteseydim, peyzaj mimarının eline teslim etmezdim. Varsın daha az güzel olsun, değişiklikleri yavaş yavaş kendim yapardım. Yapılan yanlışlıkları da nasılsa kendim yaptım diye kabul ederdim."

"Sanırım *siz* bu işlerden anlıyorsunuz, ama bunlar *bana göre* değil" dedi Mary Crawford. "Bu gibi işlere aklım hiç ermiyor, hiç bilgi sahibi değilim. Eğer benim öyle bir malikânem olsaydı, bir Repton bulup eline severek teslim eder, verdiğim para kadar güzelleştirmesini söylerdim. İş bitinceye kadar da gidip bakmazdım."

"*Bense* işin her aşamasını izlemekten büyük zevk duyardım" dedi Fanny.

"Evet, siz öyle yetiştirilmişsiniz. Ama benim bu konuda hiç bilgim yok. Daha doğrusu bunun nedeni pek de sevilen biri olmayan amcam yüzünden. Bana bu işlerden *yaka silktirdi.* Üç yıl önceydi, benim saygıdeğer amiral amcam yazlık olarak Twickenham'da bir köy evi aldı bize. Yengem de, ben de çok sevinmiştik. Ama köy evi son derece güzel olduğundan amcam değişiklik yapılmasını zorunlu buldu. Tam üç ay boyunca, bu yüzden toz toprak içinde kaldık. Doğrusu kırsal yerlerde her şeyin eksiksiz olmasını ben de severim. Fidanlıklar, çiçek bahçeleri, pek çok tahta sıra filan; ama bu işler yapılırken ben başında bulunmamalıyım diye düşünüyorum. Henry benim gibi değildir, bu işlerle uğraşmayı çok sever."

Edmund, çok beğendiği Mary Crawford'un, amcasından böyle herkesin içinde saygısızca söz etmesine üzül-

müştü. Ona göre bu çok yakışıksız bir davranıştı. Genç adam sustu. Ama Mary neşeli konuşmasıyla ona hoşnutsuzluğunu unutturdu.

"Biliyor musunuz Bay Bertram, müzik aletim arp sonunda bulundu. Neyse ki kırılıp dökülmeden Northampton'a gelebilmiş. Üstelik geleli on gün olmuş, oysa uzun zamandır gelmediğini söylüyorlardı." Edmund ona çok sevindiğini ve de çok şaşırdığını belirtti. "Aslına bakarsanız, bizim yaptığımız soruşturmalar fazla basit olmuş" diye devam etti genç kız; "bazen bir uşak gönderdik, bazen kendimiz gidip sorduk. Ama Londra'nın yetmiş kilometre dışına çıkınca böyle sıradan araştırma yöntemleri etkili olmuyor. Nitekim bu sabah tam köy usulüne göre haber aldık. Çiftçinin biri benim arpımı görmüş ve hemen gidip değirmenciye haber vermiş, değirmenci kasaba, kasabın damadı da dükkâna haber bırakmış."

"Sonuç olarak hangi yoldan olursa olsun, haber aldınız ya, çok sevindim. Umarım daha fazla gecikme olmaz."

"Yarın geliyor. Ama nasıl taşınacak dersiniz? Atlıyla ya da faytonla değil. Ah hayır, köyde kiralayabileceğimiz hiçbir araba yokmuş. Keşke bir hamal ve bir de el arabası isteseydim."

"Şu an harman sonu zamanı. Boş at ve araba bulmakta güçlük çekeceksiniz, nasıl bulacaksınız?"

"Zaten öyle güçlükler çıkarttılar ki, şaşırıp kaldım! Köy yerinde atlı araba bulamayacağım hiç aklıma gelmemişti doğrusu. Onun için hizmetçime, hemen bir araba bulmasını söyledim. Giyinme odamın penceresinden bakarken ya da fidanlıkta yürürken gördüğüm bir çiftlik manzarası olunca, elli atlı araba bulabileceğimi düşünüyordum, hatta bazılarını kapıdan geri çevirmek zorunda kalacağım için üzülüyordum. Meğer dünyanın

en imkânsız şeyini istiyormuşum da haberim yokmuş. Köyün bütün çiftçilerini, rençperlerini ve harman için bekleyen bütün ekinlerini küstürmüşüm meğer. Bunu öğrendiğimde yaşadığım şaşkınlığı sanırım hayal edebilirsiniz. Hatta Dr. Grant'ın kâhyasının bile gözüne görünmemeliyim. Her zaman iyi yürekli ve nazik olan Sir Thomas bile yaptığım işi öğrenince, bana ters ters bakmaktan kendisini alamadı."

"Sizin bu konuyu önceden düşünmeniz beklenemezdi. Ama eğer şimdi düşünecek olursanız, harmanı bir an önce kaldırmanın önemini anlayacaksınız. Hal böyle olunca, böyle bir zamanda araba bulmak pek kolay olmayabilir. Çiftçilerimiz atlarını, arabalarını kiraya vermeye pek alışık değiller. Hele ki harman zamanı; atları, arabaları onlara her an gereklidir."

"Sizin ne zaman ne iş yaptığınızı zamanla anlayacağım elbette. Ama buraya, gerçek bir Londralı olarak her şey parayla satın alınabilir mantığıyla geldiğim için, köy adetlerindeki bu inatçı bağnazlığa biraz sinirlenmedim desem yalan olur. Her neyse, sonuç olarak benim arp yarın geliyor. İyi yüreklilik abidesi olan ağabeyim onu kendi yazlık arabasıyla getirmeyi önerdi. Tam müzik aleti taşımaya yaraşır bir taşıt, öyle değil mi?"

Edmund, en sevdiği müzik aletinin arp olduğunu söyledi, yakın zamanda Mary Crawford'u dinlemek zevkine erişme dileğinde bulundu. Ömründe hiç arp dinlememiş olan Fanny de bunu tüm kalbiyle istiyordu.

"İkiniz için de seve seve çalarım" dedi Mary Crawford; "beni dinleme konusunda sabrınız tükeninceye kadar, belki daha da fazla çalarım, çünkü müziği çok severim. Bay Bertram'a mektup yazarsanız, arpımın geldiğini lütfen söyleyin. Çünkü bu konuda ona çok dert yanmıştım.

Ayrıca en acıklı parçalarımı kendisinin dönüşüne saklayacağımı, çünkü oynadığı at yarışlarında kaybedeceğine yüzde yüz inandığımı da lütfen yazın."

"Eğer yazarsam dileğinizi iletirim, ama şu sıralar ağabeyime mektup yazmak için bir nedenim yok."

"Bunun zaten gün gibi aşikâr olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim. On iki ay birbirinizden ayrı kalsanız, gerekli bir neden olmadıkça ne sizin ona, ne de onun size yazmayacağınızı biliyorum. Hal böyle olunca da mektup yazmak için asla bir neden bulamazsınız. Erkek kardeşler tuhaf yaratıklardır. Filanca atın hastalandığını ya da yakın bir akrabanın öldüğünü yazmak için ellerine kâğıt kalem alsalar da, kısa kesip üç satırda bitirmeyi isterler. Aslında siz erkeklerin, hepinizin üslubu aynıdır. Bunu çok iyi bilirim. Kardeşim Henry'yi size örnek verebilirim. Bir ağabey olarak her bakımdan ideal biridir. Beni sever, bana akıl danışır, sırlarını söyler, saatlerce oturup benimle konuşur, ama şimdiye kadar bana yazdığı mektuplarda arka sayfaya geçtiği görülmemiştir. Çoğu zaman mektupları 'Sevgili Mary, şimdi geldim. Bath çok kalabalık sayılırdı. Her şey bildiğin gibi. Sevgiler.' şeklindedir. İşte gerçek erkek üslubu budur, anlayacağınız tipik bir ağabey mektubu denebilir."

"Ama eğer ailelerinden çok uzakta olurlarsa, uzun, güzel mektuplar yazabiliyorlar" dedi Fanny, aslında bir yandan da William adına sıkılmış, kızarmıştı.

"Bayan Price'ın denizci olan bir ağabeyi var" diye açıklamada bulundu Edmund. "Ve Fanny, aslında ağabeyi kendisine çok sık ve de uzun mektuplar yazdığı için, siz hanımların biz erkeklere karşı oldukça insafsız olduğunuzu düşünüyor."

"Denizci, öyle mi? Kralın hizmetinde olmalı elbette." Fanny aslında her şeyi Edmund'un anlatmasının daha iyi

olacağını düşünüyordu. Ama onun özellikle bilerek sustuğunu görünce, ağabeyinin durumunu kendisi anlatmak zorunda kaldı. William'ın mesleğini, gidip görmüş olduğu ülkeleri anlatırken sesi canlı ve neşe doluydu. Ama onu kaç yıldır görmediğini söylerken gözleri istem dışı yaşarıyordu. Mary Crawford da William'ın çok yakın bir gelecekte terfi etmesi dileğinde bulunarak ona karşı oldukça anlayışlı davrandı.

"Kuzenimin komutanının kim olduğu hakkında hiç bilginiz var mı?" diye sordu Edmund. "Adı Yüzbaşı Marshall? Sizin denizciler arasında çok tanıdığınız vardır mutlaka diye düşündüm, öyle değil mi?"

"Amiraller arasında çok sayıda var elbette" diye yanıtladı kibirli bir tavırla Bayan Crawford. "Ama aşağı rütbede olanlardan çok az tanıdığımız var. Yüzbaşı rütbesindekiler de değerli kimselerdir ama *bizim* çevremize giremezler. Size amirallerle ilgili fazlasıyla bilgi verebilirim. Flamaları, maaş dereceleri, aralarındaki çekişmeler ve kıskançlıklarının nedenlerini anlatabilirim. Genellikle hepsi *haksızlığa uğradıklarından, layık oldukları rütbeye yükselemediklerinden* yakınırlar."

"Oysa çok seçkin bir meslektir" demekle yetinen Edmund'un canı sıkılmıştı.

"Evet, elbette kötü bir meslek değildir. Ama ancak sahibine servet kazandırırsa ve sahibi de bu serveti har vurup harman savurmaksızın iyi idare ederse. Kısacası benim sevdiğim bir meslek değildir; gemicilik *benim* gözümde hiçbir zaman çekici bir meslek olmamıştır."

Edmund lafı tekrar müzik aletine getirdi ve Bayan Crawford'un arp çalışını dinleyebileceği için çok sevindiğini bir kez daha belirtti.

Bu arada diğerleri arasında hâlâ peyzaj mimarlığı konusu görüşülüyordu. Bayan Grant kardeşinin dikkatini

Julia Bertram'dan uzaklaştırmak amacıyla ona seslenmekten kendisini alamadı.

"Sevgili Henry, neden *hiç konuşmuyorsun*? Oysa bu iş senin de başından geçti; duyduğuma göre Everingham, İngiltere'nin en ünlü ve görkemli malikâneleriyle boy ölçüşebilirmiş. Doğal güzellik bakımından da çok üstün olduğu kuşkusuz. Bence Everingham eski haliyle de kusursuzdu, toprağın mutluluk veren eğimi, o koruluklar! Senin malikâneni tekrar görebilmek için dünyaları verirdim!"

"Siz de bu sözlerinizle bana dünyaları verdiniz" dedi Henry Crawford; "ama sevgili ablacığım, hayal kırıklığına uğrayacağınızdan korkarım. Everingham sanırım sizin şu anki beklentilerinize pek uymayacak. Oldukça küçük çapta bir yer. Görseniz küçüklüğü karşısında şaşırırsınız. İsteseydim daha fazla uğraşabilirdim ama ne yazık üzerinde çok az değişiklik yaptım."

"Sever misiniz böyle uğraşları?" diye sordu Julia.

"Hem de çok. Ama zaten arazi benim gibi acemi birine bile neler yapması gerektiğini açıkça gösteriyor. Ben de el atacağım yerleri daha önceden tasarladığım için, toyluğumun üzerinden daha üç ay geçmeden Everingham çoktan şimdiki halini almış bulunuyordu. Aslında ben tasarılarımı Westminster Okulu'ndayken kurmuştum. Cambridge'ye geçince planlarımı biraz değiştirdim ve yirmi bir yaşıma basınca da gerçekleştirdim. Ben kendi payımı bir yudumda içip bitirdiğim için, kendisini bekleyen mutluluğu düşündükçe Bay Rushworth'e gıpta ediyorum."

"Kesin görüşe sahip olanlar çabuk karar verip hemen eyleme geçerler" dedi Julia. "Siz de Bay Rushworth'e gıpta edeceğinize, fikir vererek ona yardımcı *olabilirsiniz*."

Son cümleyi duyan Bayan Grant da bu öneriye hararetle katıldı ve kardeşinin fikirlerinin oldukça parlak olduğunu ileri sürdü. Maria Bertram da bu fikri destekleyerek bu işi hemen bir profesyonele vermektense, önce tarafsız ve çıkarsız eşe dosta danışmanın daha yerinde olacağını söyledi. Bay Rushworth, Bay Crawford'un yardımını istemeye hemen razı oldu. Bay Crawford da kendi yeteneklerini önce mecburen küçümsedikten sonra, eğer bir yararı dokunabilirse Bay Rushworth'e seve seve hizmet edebileceğini bildirdi. Bunun üzerine Bay Rushworth, Bay Crawford'dan, Sotherton'a gece yatıya kalmak üzere gelme lütfunda bulunmasını rica etmek üzereydi ki, Bayan Norris, Henry Crawford'u Mansfield'dan uzaklaştıracak böyle bir tasarıyı yeğenlerinin hiç desteklemeyeceklerini sezmişçesine farklı bir öneriyi oylamaya sundu. "Bay Crawford'un yardıma gönüllü olduğundan kuşkumuz yok. Ama neden hepimiz birden gitmiyoruz? Neden oraya küçük bir gezi düzenlemiyoruz? Sevgili Rushworth, hepimiz sizin malikânenizde yapacağınız değişiklikleri merak ediyoruz. Bay Crawford'un vereceği tavsiyeleri de dinlemek için heyecanlanıyoruz. Hatta bazılarımız bazı küçük *fikirleriyle* size yararlı bile olabilir. Ben zaten çoktandır saygıdeğer annenizi ziyaret etme arzusundayım. Bu ziyaret borcumu yerine getirememin tek nedeni arabam olmayışıdır. Ama eğer böyle bir gezi yaparsak ben de gelirim, sizler çevreyi dolaşıp kararlarınızı verirken, ben de birkaç saat Bayan Rushworth'le oturabilirim. Sonra geç saatte yemek için buraya döneriz. Ya da Sotherton'da yemeğe kalmamız, anneniz hanımefendinin belki daha da hoşuna gider. Sonra da ay ışığında güle oynaya eve döneriz. Sanırım Bay Crawford, kızlarla birlikte beni arabasına alır. Ed-

mund atla gider. Böylece sevgili Leydi Bertram, Fanny de burada sizinle kalır."

Leydi Bertram buna hiç karşı çıkmadı. Gitmeleri kararlaştırılanlar da bu fikre canı gönülden razı olduklarını belirttiler. Sadece Edmund konuşulanları dinlemekle yetindi ama hiçbir şey söylemedi.

Edmund konu üzerinde biraz düşündükten sonra, ertesi gün kuzenine sordu: "Pekâlâ Fanny, Bayan Crawford hakkında şimdi ne düşünüyorsun bakalım? Onu dün nasıl buldun?"

"Çok hoş. Kendisini çok beğendim. Konuşmasına bayıldım. Beni çok eğlendiriyor, ben de onun güzelliğine bakmaya doyamıyorum."

"Yüzü son derece çekici, olağanüstü güzellikte çizgileri var. Ama sevgili Fanny, konuşmasında biraz yakışıksız düşen şeyler varmış gibi geldi bana, sen ne dersin?"

"Evet, bence de amcasından öyle söz etmesi doğru değildi. Gerçekten çok şaşırdım. Yıllardır evinde yaşadığı bir adam, kusurları ne olursa olsun, onun ağabeyine fazlasıyla iyilik eden bir amca ve söylediklerine göre Bay Henry'ye kendi oğlu gibi bakmış. Bayan Crawford'un onun hakkında böyle konuşmasına inanamadım doğrusu!"

"Bunun senin dikkatinden kaçmadığını anlamıştım. Çok yanlış bir davranıştı, ben de bunu ona hiç yakıştıramadım."

"Bence bu tam bir nankörlük."

"Nankörlük demek biraz fazla olur. Amcasının sık sık kendisine minnettarlık duyması gerektiğini hatırlatıp bunu Bayan Crawford'un başına kakıp kakmadığını bilmiyorum; ama ne yazık ki yengesi bunu yapmış. Sanırım Bayan Crawford'u amcası hakkında yanlış davranışlara sürükleyen de, yengesinin ona karşı sergilediği bu davranışlara rağmen amcasının karısına duyduğu derin saygı. Bu yüzden kızcağız çok zor durumda kalmış. Merhametli, sevecen, iyi niyetli biri olduğundan, amcasının hatırı için yengesinin anısına karşı sevgi ve saygı gösterirken, amcasını da bu yüzden kınamaktan kendisini alamadığı aşikâr. Karı koca arasında münakaşaya yol açan bu konuda tam olarak suçun hangi tarafta olduğunu bilemiyorum elbette. Ama her şeye rağmen karısının tarafını tutan amiralin davranışlarına bakacak olursak, karısının suçsuz olduğuna inanmak oldukça zor. Bütün bunlara rağmen Bayan Crawford'un yengesine sıcak davranmış olması da takdir edilecek bir davranış. Ama onu bu şekilde düşünüp davrandığı için suçlayamam. Ancak ne var ki amcası hakkında içinde gizlediği düşüncelerini ulu orta konuşmasını da *kesinlikle* uygunsuz buluyorum."

"Sizce bunun asıl suçlusu merhum Bayan Crawford değil mi?" diye sordu Fanny, kısa bir süre düşündükten sonra. "Çünkü Miss Mary'yi o yetiştirmiş. Amcasına karşı her daim saygılı olması gerektiğini ona öğretmiş olsa gerek."

"Çok haklısın Fanny. Evet, bir kızın kusurlu davranışlarından, onu yetiştiren kişileri sorumlu tutmalıyız. Oysa bizler onun ne kadar güç koşullar altında yaşamış olduğunu düşünerek sadece ona acıyoruz. Ama şimdiki evi onun bu konudaki açığını kapatacak, ona çok şeyler öğretecektir. Bayan Grant ona davranışlarının nasıl olması

gerektiğini gösterecektir. Ayrıca Miss Mary bu konuda ağabeyiyle de büyük bir muhabbetle sohbet ediyor, ona çok bağlı biri olması oldukça memnuniyet verici."

"Evet. Yalnızca Henry'nin ona kısacık mektuplar yazmasından şikâyetçi. Bu konuda beni güldürdü diyebilirim, ama kız kardeşinden ayrıyken ona okunmaya değer uzun mektuplar yazmak zahmetine katlanamayan bir ağabey, bence pek de iyi ve şefkatli biri sayılmaz. William'ın *bana* karşı kesinlikle böyle davranmayacağından eminim. Ayrıca bizden uzaktayken *sizin de* bize uzun mektuplar yazmayacağınızı iddia etmeye Miss Mary'nin ne hakkı var?"

"Sevgili Fanny, hayal gücü canlı olan kişiler hem kendilerini hem de çevresindekileri güldürecek bu türden şeyler söylemeyi adeta görev edinmişlerdir. Ama kötü niyet ve kabalık göstermedikleri sürece onların kusurlarına bakılmaz. Bayan Crawford'un da yüzünde, davranışlarında kabalık, terbiyesizlik ve bilmişlik kesinlikle yok. Az önce sözünü ettiğimiz husus dışında kibar, uysal, nazik ve terbiyeli biri. Ama elbette ki *o hususta*ki kusuru da asla hoş görülemez. Her şeyi senin de fark etmiş olduğuna memnun oldum."

Edmund, kuzeninin düşüncelerine bizzat kendisi şekil verdiği ve bu yüzden de kalbini kazanmış olduğu için kendi fikirlerine her daim katılacağından emin olmakta oldukça haklıydı. Ne var ki şimdi bu konuda ikisinin düşünceleri arasında bir fark oluşması gibi bir tehlike belirmişti. Çünkü Edmund, Mary Crawford'a hayran olmaya başlamıştı ve saptığı bu farklı yol, onu Fanny'nin katılmayacağı düşüncelere sürükleyebilirdi. Her geçen gün, Bayan Crawford'un çekiciliği azalacağı yerde artıyordu. Nihayet gelen arp da genç kızın güzelliğine, kıvrak zekâsına, sevimliliğine katkıda bulunuyordu. Mary her-

kesin gönlünü yapmak adına sık sık arp çalıyordu ve bu da ona son derece hoş bir hava veriyordu. Çalışı ve müzik zevki kusursuz olduğu gibi, ayrıca her parçanın sonunda da mutlaka yapacak bir espri de buluyordu. Edmund artık her gün papaz evine gidiyor, Mary de ona en sevdiği parçayı çalma inceliğini gösteriyordu. Her sabah onu ertesi sabah için tekrar davet ediyordu. Bir dinleyicinin böyle bir davet karşısında isteksiz davranması zaten mümkün olamazdı.

Yemyeşil yaz yapraklarıyla bezeli bir bahçeye açılan geniş camlı bir pencerenin önünde, kendisi kadar zarif bir arpın başında, güzel, cıvıl cıvıl bir genç kız; hangi erkek olsa ona âşık olurdu. Mevsim, mekân, hava, her şey sevmeye ve sevilmeye çok uygundu. Bayan Grant'la elindeki kasnaklı nakış bile bu hoş ortama katkı sağlıyordu. Her şey bir aşkın başlaması için uygundu. Zaten aşk bir kez başlamaya görsün, etrafındaki her şey onun beslenmesi için elinden geleni yapardı. Akşamüzeri gelen sandviç tepsisi ve Bayan Grant'ın onları servis edişi bile seyre değer bir manzara olup çıkmıştı adeta. Hal böyle olunca, Edmund fazla kafa yormadan, hatta nasıl olduğunu bile anlamadan, böylesine hoş ve samimi bir ortamda geçen bir haftanın sonunda çoktan âşık olmuş bulunuyordu. Bu noktada asıl önemli olan, ağzı laf yapan bir salon adamı olmadığı, ağabeyi gibi kompliman yapma hüneriyle donanmadığı halde Edmund'un Mary'nin hoşuna gidiyor olmasıydı. Genç kız, ondan hoşlanmaya başladığını seziyordu. Oysa bu hiç tahmin etmediği bir şeydi ve kendisine ne olduğunu da pek anlayamıyordu. Çünkü genç adam, Mary'nin çevresinde görmeye alıştığı ölçülere göre hiç de çekici sayılmazdı. Kompliman yapacağım diye saçmalayan biri değildi. Net fikirleri olan, sakin ve sade

bir adamdı. Belki de Mary, içten, ciddi, dürüst ve tutucu Edmund'un bu özelliklerinin onu çekici kıldığını hissediyor, ama bunu kendi kendine bile itiraf edemiyordu. Aslında bu konuya fazla kafa yormuyor da denebilirdi. Edmund şimdilik hoşuna gidiyor ve ona olan yakınlığı zevk veriyordu, hepsi bu.

Edmund'un her sabah papaz evine gidişi Fanny'yi şaşırtmıyordu. Davet edilmeden ve göze çarpmadan gidebilse, tüm bir gün boyunca orada arp dinleyebilirdi; ayrıca akşam gezintilerinden döndükleri zaman, Henry malikânenin sakini olan hanımlarla ilgilenirken, Edmund'un Bayan Grant'la kız kardeşini papaz evine kadar geçirmesini Fanny doğal karşılıyordu. Ama ona göre bu zararlı bir değiş tokuştu. Edmund gelip de onun şarapla suyunu kendi eliyle karıştırmazsa, Fanny bu ilacı içmeden yatmayı yeğliyordu. Genç kız Edmund'un böyle saatlerce Mary ile oturup da önceden söz ettiği kusurları hiç görmeyişine doğrusu biraz şaşırıyordu. Kendisi ne zaman Mary ile birlikte olsa, *onun* hep aynı şekilde davranıp konuştuğunu görebiliyordu. Ama zaten Edmund, Mary'de kusur bulamaz bir durumdaydı; Mary'nin o ilk görüşmeden sonra amiral amcasını hiç yermemiş olmasıyla yetinir gibi bir hali vardı. Fanny de kıskanç ya da huysuz biri gibi telakki edilmemesi için kendi düşüncelerini ona açıklamaktan sakınıyordu. Mary Crawford'un Fanny'ye çektirdiği ilk gerçek acı, at binmek dileğinin sonucunda gerçekleşti. Mary, Mansfield'a yerleştikten az sonra, malikânenin kızlarını izleyerek at binmeye özenmişti. Edmund da arkadaşlıkları ilerledikçe onun bu arzusunu körüklemeye başladı ve at binmesini yeni öğrenen biri için en uygun at olarak Fanny'nin sakin huylu kısrağını önerdi. Bu kararıyla kuzenini üzeceği aklının ucundan

bile geçmiyordu. *O*, at binmekten bir gün bile geri kalmayacaktı. Kısrak yalnızca onun biniş saatinden yarım saat önce papaz evine götürülüp getirilecekti. Bu öneriyi ilk kez ileri sürdüğünde, Fanny ona içerlemek şöyle dursun, Edmund'un kendisinden izin istiyor olmasından duyduğu minnet yükünün altında ezildiğini hissetti.

Mary, ilk binicilik deneyiminden yüzünün akıyla çıkmış, Fanny'nin programını da aksatmamıştı. Kısrağı Mary'e götürüp dersi başından sonuna izleyen Edmund da vaktinden önce dönmüştü; Fanny de, tek başına at bindiği zamanlar ona göz kulak olan emektar seyis de henüz hazır değillerdi. Ama ikinci günün denemesi pek o kadar kusursuz geçmedi. Mary Crawford at binmekten o kadar zevk almıştı ki, başlayınca duramamıştı. Minyon tipli olmasına rağmen çevik ve korkusuz olduğu için sanki at binmek için yaratılmış gibiydi. At binmenin verdiği bedensel zevke Edmund'un öğretmenliği de bir şeyler katıyor olmalıydı. Tabii ki biniciliği çok hızlı bir şekilde ilerleterek diğer kızları geride bırakma kararı da bunda etkili olmuştu. Mary adeta attan inmek istemiyordu. Fanny ise hazırlanmış bekliyordu. Bayan Norris, kendisinin de gitmeyip burada beklediği için onu azarlamaya hazırlandı; ama görünürde ne Edmund, ne de orada olacağı söylenen at vardı. Fanny, sonunda teyzesinin dilinden kurtulmak için Edmund'u aramaya gitti.

Aralarındaki uzaklık yarım kilometreden fazla olmadığı halde, evler bakıldığında birbirlerinden görülmezdi. Ama elli metre daha yürüdüğünde genç kız malikânenin çevresindeki parkı ve köy yolunun ardından hafifçe yükselen papaz eviyle bahçesini kuşbakışı olarak görebiliyordu. Ve papaz evine ait kırlıkta onları hemen gördü. Uzaktan seçebildiği kadarıyla Edmund ile Mary yan yana

at üzerindeydiler. Doktor ve Bayan Grant, Henry Crawford ve iki üç uşak da durmuş onları izliyorlardı. Fanny onları mutlu bir topluluk olarak gördü. Hepsi dikkatlerini aynı şey üzerinde toplamıştı; neşeli oldukları kuşku götürmezdi, çünkü kahkahalar ve neşeli çığlıklar Fanny'nin bulunduğu yere kadar geliyordu. Ancak bu neşeli sesler Fanny'yi *neşelendirmedi*. Edmund'un onu unutmuş olmasına hayret ediyor, içi sızlıyordu. Gözlerini kırlıktan ayıramıyor, orada olanları izlemekten kendisini alamıyordu. Mary Crawford ile Edmund epey büyük olan arazinin çevresini önce ağır ağır dolaştılar, ardından da büyük ihtimalle Mary'nin önerisiyle rahvan gitmeye başladılar. Mary'nin at üstündeki *görüntüsü* o kadar hoştu ki, utangaç Fanny onun bu güzel oturuşu karşısında çok şaşırmıştı. Birkaç dakika sonra durdular. Edmund, şu an Mary'ye çok yakın duruyordu. Ona bir şeyler söylüyordu, görünüşe bakılırsa dizginleri kullanmasını öğretiyordu. O sırada onun elini tutmak zorunda kalmıştı. Fanny bunu da görmüştü; ya da gözüyle seçemediğini hayal gücü tamamlamıştı. Kendisine gördüğü bu manzaraya hiç şaşırması gerektiğini hatırlattı. Aslında Edmund'un bir komşuya yardım etmesinden ya da herhangi birine karşı nazik davranmasından daha doğal ne olabilirdi ki? Ama bir an önce Henry Crawford'un ortaya çıkıp Edmund'u bu zahmetten kurtarması gerektiğini düşünmekten de kendisini alamıyordu. Kız kardeşine at binmeyi öğretmek, ancak bir ağabeye yaraşırdı. Ama büyük ihtimalle Henry, binicilikte pek o kadar usta değildi. Edmund kadar iyiliksever olmadığı da belliydi. Fanny şimdi de böyle çifte göreve koşulmanın zavallı kısrak için kolay olmadığını düşünmeye başladı. Fanny'yi unutsalar bile zavallı kısrağı unutmamalıydılar.

Çok geçmeden kırlık arazideki grubun dağıldığını görünce, genç kızın karmakarışık duyguları biraz olsun yatıştı. Mary at üstünde, Edmund da yaya olarak çitin arasından geçip yola çıktılar, sonra da parka girerek Fanny'nin bulunduğu tarafa yaklaşmaya başladılar. Fanny bu kez de onlara karşı kaba ve sabırsız görünmekten korktu. Böyle bir düşünceye kapılmalarını önlemeye karar verip onlara doğru ilerledi.

"Sevgili Bayan Price, sizi beklettiğim için özür dilemeye geldim" dedi Mary, onu karşıdan görür görmez. "Ama doğruyu söylemek gerekirse ne söyleyeceğimi bilemiyorum. Çok geç kaldığımı ve ayıp ettiğimi biliyorum, siz de artık lütfen beni bir zahmet bağışlayacaksınız. Biliyorsunuz bencilliği bağışlamak gerekir, çünkü tedavisi olmayan bir hastalıktır."

Fanny ona çok nazik bir karşılık verdi. Edmund da kuzeninin bir yere geç kalmış olmadığını söyledi. "Kuzenimin at binmek için bolca vakti var. Hatta yarım saat önce yola çıkmasını engellemekle ona iyilik bile ettiniz, çünkü hava bulutlanmaya başladı. Böylece Fanny sıcaktan hiç rahatsız olmayacak. Yeter ki bu kadar uzun süre at üstünde kaldığınız için *siz* yorulmuş olmayın. Keşke buraya kadar gelme zahmetine katlanmayıp gücünüzü eve dönüş yoluna saklasaydınız."

"At binmenin beni yoran tek tarafı attan inmek" diyerek Mary genç adamın yardımıyla birden yere atladı. "Ben bu konuda çok sağlamımdır. Sevmediğim işler dışında beni hiçbir şey yormaz. Bayan Price, nöbeti hiç istemeyerek size devrediyorum, ama yine de size tüm kalbimle iyi bir gezinti yapmanızı dilerim."

Kendi atı üstünde beklemekte olan ihtiyar seyis yanlarına geldi; Fanny'yi atına bindirdi ve ikisi birlikte parkın

bir başka yönüne doğru yola çıktılar. Ama dönüp arkasına baktığında diğerlerinin yan yana köye dönmekte olduklarını görmek, Fanny'nin içindeki sıkıntıyı hafifletmedi. Bayan Crawford'un at binişini Fanny kadar merakla izlemiş olan seyisin bu kez genç kızın ustalığını öven sözleri de yüreğine su serpmeye yetmedi. "At binmekte böylesine cesur olan genç bir hanımefendi görmek, insanın hoşuna gidiyor!" diyordu. "At üstünde bu kadar fevkalade oturan birini hiç görmedim, hiç korkmadığınız belli. Oysa ilk başladığınızda ne kadar farklıydınız. Paskalyada tam altı yıl olacak. Sir Thomas'ın talimatıyla sizi ata ilk bindirdiğimizde nasıl da titriyordunuz!"

Malikânenin oturma salonunda da Mary Crawford aynı şekilde övülmekteydi. Onun yaradılıştan güçlü ve cesaretli olduğunu kabul eden Bertram kızları, at binmeyi hemen öğrenmesi, ayrıca da bundan büyük zevk alması konusunda Mary'yi aynen kendilerine benzetiyorlar, onu övmeye doyamıyorlardı.

"Ben onun iyi bir binici olacağını daha ilk baştan anlamıştım" diyordu Julia; "yapısı buna çok uygun, vücudu tıpkı ağabeyi gibi çok düzgün ve de çevik."

"Evet" diye ekledi Maria. "Güç ve cesaret bakımından da tıpkı ağabeyine benziyor. Kim ne derse desin at binmek ruh ve yürek işi."

Geceleyin odalarına çekilirlerken Edmund, Fanny'ye ertesi gün at binmeye niyetli olup olmadığını sordu.

"Yok, bilmiyorum. Eğer kısrağı siz istiyorsanız binmem" dedi Fanny.

"Kendim için istemiyorum. Ama senin evde kaldığın zamanlar Bayan Crawford daha uzun at binmek istiyor, yani öğleye kadar filan. At üstünde köy meydanına kadar inmeye pek hevesli. Bayan Grant oradan manzaranın çok

güzel göründüğünü söylemiş. Onca yolu rahatlıkla yapabileceğinden eminim. Ama herhangi bir gün de olsa olur. Bayan Crawford senin gezintilerini aksatmayı hiç istemiyor. Zaten isterse ayıp etmiş olur. *O* sadece keyif için biniyor ata, *seninse* sağlığın için gerekli."

"Yarın at gezintisine çıkmayacağım" dedi Fanny. "Son zamanlarda çok çıktım. Biraz da evde oturmak istiyorum. Zaten artık gücüm oldukça yerine geldi, yürüyüş de yapabilirim."

Edmund çok sevinmişti. Fanny bununla avunmakla yetindi. Mansfield meydanına ertesi gün gidildi. Fanny dışında, gençlerin hepsi gitti; at gezintisi sırasında çok eğlendikleri gibi, akşam sohbetinde de bu gezintiyi anarak eğlenceyi bir kez daha yaşamış oldular. Eğlenceli geçen bu tür bir gezinti çoğu zaman başka bir gezintiyi doğurur. Bizimkiler de Mansfield meydanını gördükten sonra, ertesi gün başka bir yere gitme isteğine kapıldılar. Çevrede daha ne güzel manzaralı yerler vardı. Gerçi hava sıcaktı ama gitmek istedikleri yerlerin yolları hep gölgelikti. Zaten gençler bir yere gitmek istediklerinde, ne yapar eder gölgelik bir yol bulurlardı. Böylece üst üste dört sabah bu tür eğlenceli gezintilerle geçti. Crawford'lara her yer gezdirildi, güzel ve ilgi çekici yerler gösterildi. Her şey gençlerin gönlüne göreydi. Saatler samimi bir havada ve neşe içinde geçiyordu. Havanın sıcaklığı, sohbetlerine konu olacak kadar bunaltıcıydı. Tüm bunlar, dördüncü güne kadar böyle sürüp gitti. Ancak o gün içlerinden birinin mutluluğuna kara bir gölge düştü. Bu kişi Maria idi. Edmund ve Julia papaz evine yemeğe davet edilmişlerdi ama o davet edilmemişti. Bu, Bayan Grant'ın tamamen iyi niyetle o gün Mansfield Park'a gelmesi beklenen Bay Rushworth'ü düşünerek yaptığı bir hareketti ama

Maria'yı son derece gücendirmişti. Genç kız eve dönünceye kadar duygularını bastırıp kızgınlığını dışa vurmamak için kendini zor tuttu. Üstüne üstlük nişanlısı da gelmeyince durum daha da kötüleşti. Genç kız, onun üzerindeki egemenliğini göstererek biraz olsun içini rahatlatma fırsatını bile bulamadı. Yalnızca annesine, teyzesine ve Fanny'ye surat asıp yemek masasının üzerine elinden geldiğince tüm kasvet ve iç sıkıntısını yansıtmak için ne mümkünse yaptı.

Saat on bire doğru Edmund'la Julia içeri girdiler. Akşamın taze havasıyla canlanmış yüzleri neşeli ve pırıl pırıldı. Salondaki üç hanımsa onların tam tersi bir durumdaydılar. Maria elindeki kitaptan başını bile kaldırmadı, Leydi Bertram uyukluyordu. Bayan Norris bile Maria'nın surat asmasına sinirlendiğinden, yemeğe ilişkin birkaç soru sorup da doğru dürüst bir yanıt alamayınca çenesini büzdü. Edmund'la Julia gecenin güzelliğini ve yıldızları övmeye öyle daldılar ki önceleri başka bir şey düşünmediler. Ama sonra Edmund çevresine bakınınca, "İyi ama Fanny nerede?" diye sordu; "yattı mı?"

"Hayır sanmıyorum, az önce buradaydı" dedi Bayan Norris.

O sırada Fanny'nin salonun diğer ucundan yükselen tatlı sesinden onun kanepede oturduğunu anladı.

Bayan Norris de hemen Fanny'yı azarlamaya girişti. "Çok aptalca şeyler yapıyorsun Fanny, bütün bir akşam boyunca kanepenin üzerinde uyuklayıp duruyorsun. Neden sen de yanımıza gelip *bizim gibi* bir işle meşgul olmuyorsun? İşin yoksa bile sana Yardım Sepeti'nden bir iş buluruz. Geçen hafta yoksullar için aldığımız basmaları dikmeye bir türlü başlayamadık. Onları biçeceğim diye sırtıma ağrılar girdi. Artık sen de biraz olsun başka-

larını düşünmeyi öğrensen iyi olur. Bu sözlerimi unutma, genç bir kızın bütün gün kanepeye serilip yatması yakışık almaz."

Aslında bu sözlerin daha yarısı bile tamamlanmadan Fanny çoktan masanın başına dönüp eline nakışını almıştı. O günkü eğlenceli gezinin etkisiyle keyfi oldukça yerinde olan Julia, hemen kuzenini savunmaya geçti. "Kusura bakmayın ama sevgili anneciğim, Fanny'nin evde hiç kimse yokken kanepede uzanıp yatmasının hiç de kızılacak bir davranış olmadığını söylemeliyim" dedi.

Edmund da araya girip kuzenini dikkatle süzerek, "Fanny senin başın ağrıyor galiba, öyle değil mi?" diye sordu.

Genç kız, başının ağrıdığını ama bunun o kadar da şiddetli bir ağrı olmadığını söyledi.

"İnanmıyorum" dedi Edmund. "Ben senin renginin solmasından anlıyorum, ne zamandır çekiyorsun bu ağrıyı?"

"Akşam yemeğinden biraz önce başladı, hâlâ devam ediyor. Ama önemli değil, sıcaktan oldu."

"Yoksa sıcakta dışarı mı çıktın?"

"Elbette ki dışarı çıkacak!" diye araya girdi Bayan Norris. "Böyle güzel bir günde neden içeride otursun? Ayrıca bugün *hepimiz* dışarıda değil miydik? Anneniz bile neredeyse bir saatten fazla dışarıda gezindi."

Bayan Norris'in Fanny'yi azarladığı sırada iyice uyanmış olan saygıdeğer leydi hazretleri de "Evet, gerçekten öyle, Edmund" dedi. "Bugün bir saatten fazla bahçede kaldım. Tam üç çeyrek saat çiçek bahçesinde oturup Fanny'nin gülleri kesişini seyrettim. Çok zevkliydi ama hava da epey sıcaktı. Gerçi benim oturduğum köşe gölgelikti ama yine de eve dönerken bir hayli yoruldum."

"Fanny gülleri mi kesti?"

"Evet, artık mevsimin son gülleriydi. Zavallı Fanny! Sıcaktan çok *bunaldı*, ama güllerin de bir an önce kesilmesi lazımdı, artık solmak üzereydiler."

"Evet, başka çere yoktu " diye ekledi Bayan Norris, sesi biraz daha yumuşamıştı. Ama *hal böyle olunca* sevgili kız kardeşim, onun baş ağrısının nedeni de sanırım bu olmalı. Kızgın güneşin altında durmak, sürekli eğilip doğrulmak baş ağrısına neden olur. Her neyse, yarın geçer. Ona senin o kokulu sirkenden verirsin, ben kendi şişemi doldurmayı hep unutuyorum."

"Verdim sevgili ablacığım" dedi. "Siz ikinci kez evinizden döndüğünüzde verdim."

"Ne!" diye bağırdı Edmund. "Gülleri topladığı yetmiyormuş gibi bir de kızı yürüttünüz mü? Güneşin altında, sizin eve kadar, onca yola onu iki defa gönderdiniz, öyle mi anne? O zaman onun başının ağrımasına şaşmamak lazım."

Bayan Norris, Julia ile konuştuğu için bunu duymadı bile. "Aslında ben Fanny'ye bunun fazla geleceğini düşünerek korktum" dedi Leydi Bertram. "Ama güller hazır kesilmişken teyzeniz onlardan alıp evine götürmek istedi."

"Peki ama güller eve iki defa gidip gelecek kadar çok muydu?"

"Hayır, ama kurumaları için teyzeniz onların bir an önce oturma odasına serilmesi gerektiğini söyledi. Zavallı Fanny de odanın kapısını kilitleyip anahtarı getirmeyi unutmuş, bu yüzden tekrar gitmek zorunda kaldı."

Edmund birden yerinden fırlayıp odanın içinde dolaşmaya başladı.

"Bu işi Fanny'den başka yapacak başka biri yok muydu acaba? Kusura bakmayın sevgili anneciğim ama çok yanlış bir iş yapılmış."

"Sanırım ben bu işi ondan başka en iyi kimin yapabileceğini bilemedim" dedi Bayan Norris; yeğeninin bu

sözlerini daha fazla duymazdan gelememişti. "O gitmediği takdirde benim gitmem gerekiyordu. Gidecektim, ama aynı anda iki yerde birden olmam mümkün değildi. Tam o esnada *annenin* isteği üzerine Bay Green ile süthanedeki kız için konuşuyordum. Dahası oğlu için Bayan Jefferies'e mektup yazacağıma dair söz verdiğim zavallı John Groom da yarım saattir beni bekliyordu. Başımda bunca mesele varken kimse bana işten kaçtığımı söyleyemez, her işi aynı anda yapamam. Fanny de benim kadar koşturuyor ama sonuçta o kadar da uzak bir mesafe değil, iki adımlık yere gitti. Ondan yapmasını istediğim, bu derece abartılacak bir mesele değil. Ben aynı yolu günde kaç kez gelip gidiyorum, hem de vaktin çok erken ya da çok geç olduğu zamanlarda bile, her türlü hava koşulunda, üstelik ağzımdan tek kelime dahi çıkmıyor."

"Keşke sizin gücünüzün yarısı Fanny'de olsaydı sevgili teyzeceğim."

"Eğer Fanny yeterince hareketli olsa, bu kadar yorulmaz. Ne zamandır at binmiyor. Bence at binmediği zamanlar yürümesi gerek. Eğer sabahtan atla çıkmış olsaydı onu yürütmezdim. Ama güllerin arasında eğilip doğrulmak dışında başka bir şey yapmadığı için biraz yürümesi ona iyi gelir diye düşündüm. O tür yorgunluklardan sonra bedeni dinlendirmenin en iyi yolu yürümektir. Gerçi güneş kuvvetliydi, ama hava söylenildiği kadar aşırı sıcak değildi." Bayan Norris, kız kardeşine doğru başıyla imalı bir işaret yaparak ekledi: "Bu arada doğruyu söylemek gerekirse Edmund, ona ne olduysa bahçede gülleri keserken oldu, yol yürümekten değil."

"Korkarım öyle" diye araya girdi Leydi Bertram ve ablasının sözlerini doğruladı: "Yazık, Fanny'nin başına ağrı, bahçede çiçekleri toplarken girmiş olmalı; çünkü

hava gerçekten çok sıcaktı. Ben zor dayandım. Oturduğum yerden köpeğime seslenip çiçek tarhlarının arasına girmemesini söylerken bile, sıcaktan baygınlıklar geçirdim."

Edmund ne annesine ne de teyzesine başka kelime etmedi. Gidip Fanny için bir kadeh Madeira şarabı alıp ona zorla içirdi. Aslında genç kız şarabı geri çevirip içmemek istiyordu ama karışık duygular içindeydi, gözleri yaşla dolmuştu, o yüzden yutkunmak ona konuşmaktan daha kolay geliyordu.

Edmund annesiyle teyzesine sinirlenmişti ama kendisine daha çok kızmıştı. Onun Fanny'ye göz kulak olmaması, onların davranışlarından çok daha kötüydü. Eğer Fanny'yi düşünmüş olsaydı, bütün bunlar olmayacaktı. Kızcağız dört gündür arkadaşsız ve yapayalnız kalmıştı, o yüzden de kaprisli teyzelerinin buyurdukları işlerden kaçmaya fırsat bulamamıştı. Dört gündür onun at binmekten mahrum bırakıldığını düşündükçe, Edmund kendisinden utanıyordu; Mary Crawford'un eğlencesini aksatmayı istemese de, bu durumun bir daha tekrar etmeyeceğine dair kendine söz verdi.

Fanny o gece yatağına yattığında, hissettiği duygular aynı Mansfield Park'a ilk geldiği geceki gibiydi. Hastalığının nedeni kesinlikle şu an içinde bulunduğu ruhsal durumdan kaynaklanıyor olmalıydı, günlerdir kendisini yine yapayalnız hissediyor, kalbinin derinliklerinde duyduğu üzüntüye eşlik eden kıskançlık duygusuna kapılmamaya çalışıyordu. Salonda kimseye görünmemek için sığındığı kanepeye yaslanınca, aslında duyduğu kalp ağrısı, baş ağrısından çok daha şiddetliydi. Ayrıca da Edmund'un gösterdiği yakınlık, duygularını ansızın alt üst edince, genç kız kendinden geçer gibi olmuştu.

bölüm
sekiz

Fanny'nin at gezintileri ertesi gün tekrar başladı. Taze ve güzel bir sabahtı. Hava önceki günlerden daha az serin olduğu için, Edmund çok geçmeden Fanny'nin eski sağlığına ve neşesine kavuşacağını umuyordu. Onun yokluğunda Bay Rushworth'le annesi geldiler. Bayan Rushworth hem Bertram'ların ziyaretine karşılık vermek, hem de Sotherton'a gitme kararını uygulamaya geçirmek amacıyla gelmişti. İki hafta önce tasarlanan bu ziyaret, Bayan Rushworth Sotherton'da olmadığı için bir türlü yapılamamıştı. Bayan Norris ve yeğenleri bu konunun tazelenmesine çok sevindiler. Sotherton'a gitmek için uygun bir gün kararlaştırıldı, ama Bay Crawford'un da o gün müsait olması koşuluyla tabii ki; genç hanımlar bu koşulu öne sürmeyi unutmamışlardı. Gerçi Bayan Norris, Henry Crawford'un o gün mutlaka uygun olacağından emindi, ama genç hanımlar bu hakkı ona tanımadıkları gibi, herhangi bir tehlikeyi de göze alamıyorlardı. Sonunda Maria'nın bir iması üzerine, Bay Rushworth en uygun davranışın, papaz evine gidip Bay Crawford'u bizzat görmek ve çarşamba gününün kendisine uyup uymadığını sormak olduğunu düşündü.

Daha o dönmeden Bayan Grant'la Mary Crawford geldiler. Epeydir dışarıda oldukları ve başka yoldan geldikleri için Rushworth'le karşılaşmamışlardı. Ama ona Henry'yi evde bulacağına ilişkin umut verdiler. Sotherton tasarısı onlara da hemen anlatıldı. Daha doğrusu zaten bundan başka herhangi bir şey konuşmak mümkün değildi. Bu geziyi düşündükçe Bayan Norris'in içi içine sığmıyordu. Bayan Rushworth de Leydi Bertram'a Sotherton'a gelmesi için ısrar etmekten henüz vazgeçmemişti. Bayan Rushworth biraz imalı konuşan, kendini beğenmiş ama iyi niyetli ve nazik bir kadındı. Leydi Bertram onun davetini her defasında geri çeviriyordu; ancak bunu öyle nazik bir şekilde yapıyordu ki, Bayan Rushworth onun aslında gelmek istediğini düşünüyordu. Sonunda Bayan Norris'in bitmek tükenmek bilmeyen sözleri ve yüksek ses tonu, Bayan Rushworth'ün durumu kabul edip ikna olmasını sağladı.

"Kız kardeşim bu yorgunluğa gelemez, inanın bana sevgili Bayan Rushworth, kesinlikle dayanamaz. Buradan on beş kilometre uzakta bir yer, bunun bir de dönüşü var. Bu defalık onun kusuruna bakmayacaksınız. Kızlarıyla beni onun yerine kabul edeceksiniz artık. Aslında Sotherton'dan başka bir yer olsa, kardeşim gitmeyi bile düşünmez. Ancak gerçekten çok istemesine rağmen, bu yolu gitmesine imkân yok. Ama üzülmeyin, nasılsa Fanny Price evde kalıp ona arkadaşlık eder, bunda hiçbir sakınca yok. Edmund'a gelince, gerçi kendisi şimdi burada değil, ama gezinize seve seve katılacağına size söz veriyorum. Edmund atıyla da gelebilir."

Leydi Bertram'ın evde kalmasına çaresiz boyun eğen Bayan Rushworth, üzüntülerini dile getirmekten başka bir şey yapamazdı. Saygıdeğer leydinin varlığından mah-

rum kalmak büyük bir eksiklik olacaktı. Bayan Rushworth henüz Sotherton'u görmemiş olan Bayan Price'ın gelmesini de çok istiyordu. Genç kızın Sotherton'u görememesi doğrusu çok yazıktı.

"Çok naziksiniz hanımefendi, kibarlık timsali birisiniz" diye haykırdı Bayan Norris. "Fanny'nin bundan böyle Sotherton'u görmeye oldukça fazla zamanı olacağını umuyorum, ama şu an gitmesi söz konusu değil. Leydi Bertram onsuz olamaz."

"Evet, gerçekten öyle. Ben Fanny olmadan yapamam."

Sotherton'u görmeyi herkesin istediğine inanan Bayan Rushworth, bu kez Mary Crawford'u da çağırdı. Oraya taşındıktan sonra Rushworth'leri ziyaret etmemiş olan Bayan Grant, daveti kendi adına nazik bir şekilde geri çevirmekle birlikte, kız kardeşi adına da sevinerek kabul etti. Mary de çevresinden beklediği ısrarı gördüğü için daveti reddetmedi. Bay Rushworth, papaz evinden işini başarmış olarak döndü. Edmund da tam zamanında çıkıp gelerek çarşamba günü için kararlaştırılan planı öğrendi, Bayan Rushworth'ü arabasına bindirip papaz evinin hanımlarını da yarı yola kadar geçirdi.

Salona döndüğünde Bayan Norris, Mary'nin Sotherton'a gelmesinin uygun olup olmayacağına karar veremiyordu. Henry'nin yazlık arabasında ona yer kalacak mıydı acaba? Maria ile Julia ise onun bu tasasına gülüyor, arabanın dört kişiyi rahatlıkla alacağını, hatta ön tarafta Henry Crawford'un yanında da bir kişinin oturabileceğini ileri sürüyorlardı.

"Ama Crawford'un arabasını almak şart mı ya da neden *yalnızca* onun arabasını almak gerekiyor?" diye sordu Edmund. "Neden annemin kupası ile gidilmiyor? Geçen gün bu konu ilk kez ortaya atıldığı zaman da bunun ne-

denini anlayamamıştım. Madem bu ziyaret ailemize ait, neden bizim arabamızla yapılmıyor?"

"Ne!" diye bağırdı Julia. "Bu güzelim havada açık arabayla gitmek varken kapalı araba da nereden çıktı! Yok, sevgili Edmund, bu olacak şey değil."

"Ayrıca da Bay Crawford bizi götürmeyi çoktan kabul etti" diye ekledi. "Bu konuyu ilk konuştuğumuzda bize söz verdi, biz de ona evet dedik sayılır."

"Sevgili Edmund, tek araba yetecekken *iki* arabayla yola çıkmak, işi boşu boşuna büyütmek olur" diye fikir yürüttü Bayan Norris. "Hem sonra bizim arabacı, burayla Sotherton arasındaki yolları pek sevmiyor. Daracık kır yollarında arabasının çizildiğinden yakınıyor. Sevgili babanız geldiği zaman arabasının cilasının bozulmuş olduğunu görmesini istemezsiniz sanırım."

"Henry'nin arabasını bundan ötürü kullanmak pek yakışık almaz herhalde" dedi Maria. "Ama doğrusu bizim Wilcox sersemin tekidir, araba sürmesini bilmez. Ben çarşamba günü o dar yolların bize hiç zarar vermeyeceğini şimdiden garanti ederim."

"Açık arabanın ve arabacı yerinde oturmanın sizce bir sakıncası yoktur umarım" dedi Edmund, "umarım hiç rahatsız olmazsınız orada."

"Rahatsız olmak!" diye bağırdı Maria. "Ah! Ne münasebet! Hatta bana kalırsa, herkes oraya oturmak ister. Çünkü oraya oturunca çevrenin manzarası daha güzel seyredilir. Sanırım Mary de bu yüzden ağabeyinin yanına oturacaktır."

"O halde Fanny'nin de sizinle gelmesinde hiçbir engel yok demektir. Çünkü onun için de yerimiz olacak."

"Fanny mi!" dedi Bayan Norris. "Sevgili Edmund, onun bizimle gelmesi söz konusu değil. O teyzesiyle kalacak,

Bayan Rushworth'e bunu söyledim. Onun gelmesini kesinlikle beklemiyor."

"Fanny'nin bu geziye katılmasını istememenizin özel bir nedeni yok, öyle değil mi efendim? Yani kendi bakımınız ve rahatınız dışında başka bir neden demek istiyorum. Yani onsuz kalabilseniz, onun yine de evde oturmasını istemezdiniz herhalde, öyle değil mi?" diyerek Edmund annesine döndü.

"Elbette. Ama ben onsuz *olamam*."

"Bence olabilirsiniz, eğer ben sizinle kalırsam, olabilirsiniz. Zaten niyetim de bu."

Birden genel bir hayret ifadesiyle her kafadan bir ses çıktı. Ama genç adam "Evet, evet" diyerek kararlılıkla konuşmasını sürdürdü. "Benim gitmeme hiç gerek yok. Ben de evde kalmak istiyorum. Fanny, Sotherton'u görmeyi çok istiyor. Bunu iyi biliyorum. Onun hayatında böyle zevk alınan eğlenceler o kadar az ki, o yüzden onu bu zevkten mahrum bırakmayacağınızdan eminim sevgili anneciğim."

"Ah! Elbette, onun gezip eğlenmesinden ben de çok memnun olurum, teyzenizin buna bir diyeceği yoksa tabii."

Bu aşamada Bayan Norris'in edebileceği tek bir itiraz kalmıştı, o da bunu ileri sürmekte gecikmedi. Bayan Rushworth'e Fanny'nin kesinlikle gidemeyeceğini söyledikten sonra kalkıp şimdi onu götürecek olurlarsa bu çok tuhaf kaçacaktı. Bu konu Bayan Norris için neredeyse aşılması olanaksız bir engel haline gelmişti. Bayan Norris, Fanny'yi hiç sevmiyordu, onun mutluluğunu, eğlenmesini düşünmek aklının ucundan bile geçmiyordu. Şimdi Edmund'un önerisine karşı gelmesinin nedeni de kendi kurduğu plana karışılmasına sinirlenmesiydi. Her şeyi en ince ayrıntısı-

na kadar tasarlamış, tüm söz hakkı kendisinde olsun istemişti. Bu yüzden Edmund ağzını açmaya fırsat bulduğu anda teyzesini ikna etmek için Bayan Rushworth açısından endişe etmemesini, az önce kendisini geçirirken zaten Fanny'nin de gelebileceğini ona kendisinin söylediğini ve Bayan Rushworth'ün de buna çok sevindiğini söyledi. Bayan Norris öyle sinirlendi ki, bu gelişmeye güler yüzle boyun eğmeyi beceremeyince, "Pekâlâ, o halde istediğini yap, senin dediğin olsun" diye sert bir şekilde yeğenine çıkıştı. "Umurumda bile değil!"

"Ama Fanny'nin yerine senin evde kalman doğrusu çok tuhaf" dedi Maria; "Fanny sana ne kadar teşekkür etse azdır" diye ekledi ardından ve vakit kaybetmeden dışarı çıktı, aksi halde evde kalma görevinin kendisine verileceğinden endişelenmişti.

"Fanny gerektiği gibi davranmasını ve teşekkür etmesini bilir elbette" demekle yetindi Edmund ve konu kapandı.

Aslında bu kararı öğrendiğinde Fanny'nin duyduğu minnettarlık, sevincini bastırmıştı. Öyle ki, onun gizli aşkından habersiz olan Edmund, bu minnetin derecesini asla tahmin edemezdi. Öte yandan Edmund'un onun hatırı için kendi eğlencesinden vazgeçmesi genç kızı fazlasıyla üzmüştü. Üstelik Sotherton'a onsuz gideceği için de bundan hiçbir zevk alamayacaktı.

Mansfield ailelerinin malikânedeki ve papaz evindeki bir sonraki buluşmasında plan tekrar değiştirildi ve bu değişiklik herkes tarafından uygun bulunarak kabul edildi. Bayan Grant, çarşamba günü Edmund'un yerine Leydi Bertram'a arkadaşlık etmeyi önerdi. Hatta Dr. Grant da yemeği onlarla birlikte yiyecekti. Leydi Bertram bu öneriyi memnuniyetle kabul etti; böylece kızların neşesi ye-

rine geldi. Geziye katılacağı için Edmund da çok sevinçliydi. Bayan Norris de bunun mükemmel bir plan olduğunu, bunu tam kendisi teklif edecekken Bayan Grant'ın ondan önce davranıp lafı ağzından aldığını ileri sürdü.

Çarşamba günü hava açıktı. Kahvaltıdan biraz sonra da fayton geldi. Arabayı Henry sürüyordu. Kız kardeşlerini de yanında getirmişti. Malikânede herkes hazır olduğu için artık Bayan Grant'ın arabadan inip diğerlerinin binmesi gerekiyordu.

Yerlerin en iyisi, herkesin kıskanıp özlediği yer, şeref mahalli henüz sahipsizdi. Acaba hangi mutlu kişiye düşecekti? Bertram kız kardeşlerin ikisi de diğerlerinin iyiliğini düşünüyormuş gibi yapıp bu yeri kapmanın gizli planları peşindeydi ki, Bayan Grant arabadan inerken bu sorunu da hemen çözümledi. "Beş kişi olduğunuza göre biriniz Henry'nin yanına otursanız iyi olur" dedi. "Julia, sen daha geçen gün keşke ben de araba sürebilsem diyordun. İşte sana ders alman için güzel bir fırsat."

Mutlu Julia! Bahtsız Maria! Biri arabayı süren kişinin yanına tırmanmıştı, diğeri fena halde bozulmuş, suratını asıp içeri girerek yerine oturmuştu. Araba, geride kalan iki hanımefendinin iyi eğlenceler dilekleriyle onları uğurlamaları ve sahibinin kucağında oturan Buldok cinsi köpek yavrusunun havlamaları eşliğinde hareket etti.

Yolun iki yanı çok güzeldi. Malikâneden hiç bu kadar uzaklaşmamış olan Fanny, böylece bu sınırı aşmış bulunuyordu; yeni yerler görüp, gördüğü güzelliklere hayran kalarak sonsuz bir sevince kapılmış durumdaydı. Yanındakiler onu konuşturmak için çaba göstermiyorlardı. Aslında kendisi de bunu istemiyordu. Eskiden beri en iyi arkadaşları hep kendi düşünceleri olmuştu. Tabiatı, yol-

ları, toprağın yer yer şekil değiştirmesini, hasat durumunu, köy evleriyle sığır sürülerini, çocukları seyretmek onu fazlasıyla oyalayıp eğlendiriyordu. Gördüğü manzara karşısında duyduğu hazzı tek bir şey artırabilirdi. O da, hissettiği bu duyguları Edmund ile paylaşabilmekti. Bu, Fanny'nin yanında oturan genç hanımla arasındaki tek benzerlikti. Edmund'a verdiği değer bir yana, Mary Crawford, Fanny'den oldukça farklı, bambaşka bir yaradılışa sahipti. Fanny'nin düşüncelerindeki hassaslık, zevk ve duygu inceliği onda yoktu. Tabiata karşı da ilgisizdi. Tüm dikkati kadınlar ve erkekler üzerinde toplanmıştı. Sadece hafif ve merakını sürekli canlı tutacak basit şeylerle ilgileniyordu. Ama iki genç kız, arkalarındaki yolu görebildikleri zaman ya da dik bir yokuşu tırmandıkları esnada Edmund arabaya yetiştiğinde, aynı anda dönüp ona bakıyorlardı. Kaç defa ikisinin de dudakları arasından aynı anda "İşte o" sözleri dökülmüştü.

İlk on kilometre boyunca Maria teselli bulamadı. Gözlerinin önünde hep yan yana oturmuş, gülüp sohbet eden Henry Crawford ile Julia vardı. Gülümseyerek Julia'ya döndüğünde, Henry'nin o çarpıcı profilini görmek ya da Julia'nın kahkahasını duymak, onun için sürekli bir tedirginlik kaynağıydı. Maria onun bu hafifliğini, terbiye ve onurunu kullanarak ancak kapatabiliyordu. Julia ne zaman dönüp arkaya baksa, yüzü sevinç içinde görünüyordu, ne zaman konuşsa, sesi neşesinden havalara uçacak gibiydi. "Her yer buradan öylesine güzel görünüyor ki, keşke siz de görebilseniz" diye konuşuyordu. Yer değiştirmek için sadece Mary'ye teklifte bulundu, ama o da yeterince içten bir teklif değildi. Uzun bir tepeye vardıklarında, "Buranın manzarası harika" dedi. "Keşke sen de buraya gelebilseydin Mary. Biliyorum istemezsin, ama

ben yine de ısrar edeceğim" dedi. Ancak Bayan Crawford daha yanıt vermeden araba çoktan hızlanmıştı.

Sotherton topraklarına girdiklerinde Maria'nın morali birden düzeldi. Maria'nın çaldığı müzik aletinde yalnızca iki adet tel olduğu söylenebilirdi. Birini Rushworth'e, diğerini Crawford'a olan duygularını dile getirmek için çalıyordu. Sotherton'a yaklaştıkça da Rushworth'e karşı duyguları güçlenmeye başlamıştı. Bay Rushworth'ün itibarı Maria'nın itibarı demekti. Örneğin genç kız Mary'ye, "Şu koruluk Sotherton malikânesine ait" dediğinde ya da umursamazmış gibi, "Yolun şu iki yanında görülen bütün yerler Bay Rushworth'ün mülkü sanırım" diye tahminde bulunduğunda, içinin sevinçle dolmamasına imkân yoktu. Eskiden beri muhtarlık ve yargıçlık görevlerini elinde toplamış bu eski ailenin görkemli malikânesine doğru yaklaştıkça Maria'nın sevinci daha da artıyordu.

"Artık bundan sonrasında bozuk yol yok Bayan Crawford; yaşadığımız güçlükler burada bitti. Yolun bundan sonrası, olması gerektiği gibi dümdüz. Bay Rushworth mülkünün başına geçtikten sonra yaptırılmış. İşte köye geldik. Evlerin durumu gerçekten de berbat. Kilisenin çan kulesi çok güzel, ama malikânenin kiliseye fazla yakın olmaması çok iyi. Oysa birçok eski malikâne kiliseye çok yakındır. Böyle bir durumda çan sesinden oturulamıyor olmalı. İşte papaz evi, düzgün bir yer gibi görünüyor. Papaz efendiyle karısı da pek iyi kimselerdir. Şunlar da imaret evleri, Rushworth'ler tarafından yaptırılmış. Sağ taraftaki baş kâhyanın evi, saygılı ve efendi bir adamdır. Şimdi de bahçe kapısından geçmek üzereyiz; ama ondan sonra parkın içinden bir buçuk kilometre daha gideceğiz. Gördüğünüz gibi parkın bu bölümü hiç de kötü değil, ağaçların pek çoğu fevkalade ama malikânenin yapıldığı

yer kötü. Bir kilometreye yakın bir yokuştan aşağı inilerek oraya gidiliyor. Ancak çok yazık doğrusu, eğer daha iyi bir yerde kurulmuş olsaydı, hiç de çirkin bir ev sayılmazdı burası."

Mary Crawford hayranlık belirtmek için hiçbir fırsatı kaçırmıyordu. Maria'nın duygularını sezdiği için onu avutabildiği kadar avutmayı borç biliyordu. Bayan Norris'in keyfine diyecek yoktu. Fanny bile hayranlığını belirten birkaç söz söyledi ve bunları duymak Maria'nın çok hoşuna gitti. Fanny çevrede ne varsa hepsini görmeye, hiçbir şeyi kaçırmamaya çalışıyordu. Bir an önce evi görmek için oldukça çaba harcadıktan sonra, "Böyle bir eve saygınlıkla bakmamak mümkün değil" dedi ve "Peki şu iki yanı ağaçlıklı yol nerede?" diye sordu. "Evin cephesi doğu yönüne baktığına göre bu yol arkada olsa gerek. Bay Rushworth ise batı yönünde olduğunu söylemişti."

"Evet, evin tam arkasına düşüyor. Biraz ileride başlıyor. Bir kilometrenin aşağı yukarı üçte ikisi boyunca yokuş yukarı tırmanıyor, parkın sınırında sona eriyor. Buradan da bir bölümü görünüyor, şu uzaktaki ağaçlar. O ağaçların hepsi meşe."

Bay Rushworth, kendisine düşüncesini sorduğu zaman, hiç ilgilenmediği şeyler hakkında Maria şimdi kesin bilgiler veriyordu. Girişin geniş taş merdivenleri önünde durduklarında, genç kız kibir ve kendini beğenmişliğin tatlı sarhoşluğu içindeydi.

bölüm
dokuz

Bay Rushworth, güzel leydisini karşılamak üzere kapıda beklemekteydi. Bütün konuklara dikkat ve nezaketle hoş geldiniz dedi. Konuklar salonda da anne Rushworth tarafından aynı içtenlikle karşılandılar. Böylece Maria, ana oğul Rushworth'lerden fazlasıyla güler yüz gördü. Karşılanma işi sona erdikten sonra yemeğe geçildi. Kapılar ardına kadar açıldı, konuklar birkaç ara salondan daha geçerek kendileri için hazırlanan yemek salonuna ulaştılar. Pek çok çeşitten oluşan, zevkle hazırlanmış yiyeceklerin olduğu olağanüstü güzellikte bir masa onları bekliyordu. Bolca sohbet edilip yemekler yendi; her şey yolundaydı. Yemekten sonra gezintinin asıl amacı ele alındı. Bay Crawford malikâne parkını hangi yoldan ne şekilde dolaşmak isterdi acaba? Bay Rushworth açık faytonu önerdi. Bay Crawford ise fayton yerine ikiden fazla insan alan bir arabanın daha uygun olacağını ileri sürdü. "Kendilerini başka görüş ve başka yargıların avantajından yoksun bırakmak, zevkten yoksun bırakmaktan daha zararlı olabilirdi."

Bayan Rushworth, hanımların da başka bir arabayla gelebileceklerini söyledi; ama ileri sürdüğü bu öneri pek

benimsenmedi. Bayanlar hiç seslerini çıkarmadıkları gibi, gülümsemediler bile. Sonraki öneri malikânenin baştanbaşa dolaşılmasıydı ve diğerinden daha olumlu karşılandı. Maria böylece malikânenin büyüklüğünün gözler önüne serilecek olmasına seviniyordu. Diğerleri ise yapacak bir şey çıktı diye memnun olmuştu.

Böylece hepsi birlikte kalktılar, Bayan Rushworth'ün önderliğinde çok sayıda odadan geçtiler. Odaların hepsi yüksek tavanlı ve çok büyüktü; elli yıl öncesinin beğenisine göre bol para harcanarak cömertçe döşenmişlerdi, parlak cilalı zeminler, kızıl kahve maun döşemeler, zengin ipekliler, mermerler, yaldız ve oymalar, her biri kendi türünün en güzeliydi. Çok sayıda tablo da vardı, bazıları değerliydi; ama bunların çoğu artık Bayan Rushworth dışında kimse için önemli olmayan aile portrelerinden oluşuyordu. Bayan Rushworth, emektar kâhya kadından ders almıştı, o yüzden artık malikâneyi gezdirmek konusunda kâhya kadın kadar ustaydı. Bugün de Mary ile Fanny'ye bilgi veriyordu, ama bu iki genç kızın onu dinlemekte gösterdikleri istek birbirleriyle kıyaslanamayacak kadar farklıydı. Şimdiye kadar pek çok malikâne görmüş olan Mary tabii ki bu konuda hiç meraklı değildi ama anlatılanları mecburen can kulağıyla dinler gibi görünüyordu. Öte yandan çevresindeki her şey kendisi için yeni olduğu kadar ilgi çekici de olan Fanny ise, Bayan Rushworth'ün aile tarihçesine, ailenin yükselişine ve şaşasına, kralların malikâneye yaptığı ziyaretlere, atalarının katıldığı savaşlara kadar anlatılanların hepsini pür dikkat dinliyordu. Tarihi olayların kendi bildikleriyle örtüştüğünü duyunca seviniyor, geçmişin olaylarını gözünün önünde canlandırarak hayal gücünü çalıştırmaktan büyük zevk alıyordu.

Ev konum itibarıyla pencerelerden herhangi bir manzaranın görünmesini imkânsız kılıyordu. Fanny ve diğerleri Bayan Rushworth'ün anlattıklarını dinlerken Henry Crawford da pencerelerle ilgileniyor, olumsuz bir yüz ifadesiyle durmadan başını sallıyordu. Batı cephesindeki tüm pencereler bir çimenliğe ve onun bitimindeki, oldukça yüksek demir bahçe kapılarıyla parmaklıkların ardında uzanan geniş, ağaçlıklı yola bakıyordu.

O kadar çok sayıda odayı gezmişlerdi ki, bunların pencere vergisiyle hizmetçilerin işlerini çoğaltmaktan başka bir işe yarayacakları düşünülemezdi. Bayan Rushworth, "Şimdi de sıra aile şapelini gezmeye geldi" dedi. "Aslında buraya yukarı taraftaki ana kapıdan girmeliyiz. Ama aramızda yabancı olmadığı için sizi buradan içeri alsam bunun bir mahzuru olmaz sanırım."

İçeri girdiler. Fanny hayalinde daha görkemli bir ibadet yeri canlandırmıştı; ama burası, sadece dua edilmesi için hazırlanmış, dikdörtgen şeklinde upuzun bir odadan ibaretti. Göze ilk çarpan şey çevredeki maun ağacından yapılmış eşya bolluğu ve yukarıdaki aile galerisinin parmaklıkları üzerinden görünen kırmızı kadife minderlerdi. "Hayal kırıklığına uğradım" diye Edmund'a fısıldadı Fanny yavaş bir sesle. "Ben başka türlü düşünmüştüm. Burada hiç de öyle ağır, insanı ürperten, hüzün veren bir hava yok. Ne bir kemer, ne bir sütun, ne bir kitabe, ne de bir sancak. Oysa *'Cennetin gece rüzgârlarıyla dalgalanan sancaklar umuyordum'* ya da *'Burada, aşağıda bir* İskoç kralı uyuyor' gibi kitabeler bekliyordum."

"Sevgili Fanny, bu şapelin eski şato ve manastırlardakilere göre ne kadar yeni olduğunu unutuyorsun. Amacı da daha sınırlı. Sonuçta yalnızca tek bir aile için inşa edilmiş. Lahitleri köy kilisesinin mahzeninde olmalı. Sancaklarla kitabeler de *oradadır* mutlaka."

"Ne kadar aptalım, bütün bunları nasıl da düşünemedim. Ama yine de hayal kırıklığına uğradım işte."

Bayan Rushworth anlatmaya başladı. "Gördüğünüz bu şapel II. James zamanında döşenmiş. Bildiğim kadarıyla daha önce bölmeler tahta kaplamaymış. Rahip kürsüsüyle aile galerisindeki minder ve örtüler de mor renkli kumaştanmış ama kumaş kısmı kesin bir bilgi değil. Aslında bu güzel şapel eskiden hem sabah hem de akşam kullanılıyormuş. Hatta aile rahibinin burada dua okuduğunu hatırlayan pek çok kişi var. Ama rahmetli Bay Rushworth sonradan bu âdeti kaldırmış."

Mary Crawford, Edmund'a bakıp gülümseyerek, "Buraya gelip yerleşen her kuşak beraberinde değişiklikler de getiriyor" dedi.

Bayan Rushworth, ezberlediği bu bilgileri bu defa Henry Crawford'a anlatmaya gittiğinden, Edmund, Fanny ve Mary yalnız kalmışlardı. "Bu âdeti sürdürmemiş olmaları ne yazık" diye Fanny hayıflandı. "Oysa eski günlerin çok güzel bir geleneği imiş bu adet. İçinde özel bir şapel ve rahip bulundurmak, köklü ve soylu bir eve çok yaraşıyor. Köklü bir ailenin her gün düzenli olarak dua etmek için bir araya gelmesi ne kadar güzel!"

"Gerçekten çok güzel!" diye güldü Mary Crawford. "Ama aile üyeleri, evlerinde çalışan o zavallı hizmetçi kızlarla uşakları işlerinden ya da eğlencelerinden ayırıp günde iki kez dua etmeye zorlarken, kendileri bir mazeret bulup bu işten kaçarlar."

"Fanny'nin tam olarak anlatmak istediği de *zaten bu*; aile üyelerinin bu şekilde bir araya gelmesi" dedi Edmund. "Eğer aile reisleri ve hanımefendiler şapele gelip dua etmek için bir araya *gelip toplanmazlarsa*, bu gelenek elbette ki yarardan ziyade zarar verir."

"Her neyse, bu tür konularda herkesi kendi haline bırakmak en iyisi olsa gerek. Çünkü herkes kendi bildiği doğrultuda gitmek, dua etmek için kendisine göre bir zaman dilimi ve ibadet şekli seçmek istiyor. Aslında kiliseye gitme zorunluluğu, resmilik, sıkıcılık, ayinlerin uzunluğu; bütün bunlar ibadeti zorlaştıran, insanların hoşlanmadığı şeylerdir. Bir zamanlar şu galeride diz çöküp dua eden saygıdeğer kişileri düşünüyorum. Eğer onlar şimdilerde Tanrı tarafından lanetlenme tehlikesini akıllarına bile getirmeksizin sürekli olarak baş ağrısını ya da başka şeyleri bahane ederek yatakta on dakika daha fazla kalmayı yeğledikleri iddia edilen erkek ya da kadınların daha pek çok serbestliğine şahit olsalardı acaba ne yaparlardı diye merak ediyorum doğrusu. Hayattan zevk almayı birinci planda tutan bu insanları çok kıskanacaklarından adım kadar eminim. Rushworth ailesinin o güzel bayanlarının kiliseye kim bilir ne kadar gönülsüzce gittiklerini hiç düşündünüz mü? Miss Eleanor'larla Bayan Bridget'ler ayinleri izlerken çok dindar görünmelerine rağmen kafaları hep başka şeylerle dolu olduğundan, onlar için ayinlerin çekilmez olduğunu tahmin etmek hiç de zor olmasa gerek. Hele zavallı rahip yakışıklı değilse işleri daha da zorlaşmış olmalı. Kaldı ki o zamanın rahiplerinin şimdikilerden çok daha düşük kalitede olduklarına inanıyorum."

Mary'nin bu sözleri uzun bir süre karşılıksız kaldı.

Duyduklarından kıpkırmızı kesilmiş olan Fanny dönüp Edmund'a baktı, çünkü konuşamayacak kadar öfkeliydi. *Edmund'un da* cevap verebilmek için bir an durup kendisini toparlamaya ihtiyacı vardı. Çok geçmeden genç adam, "Kıvrak zekânızı en ciddi konularda bile ciddiyetten uzaklaştırabiliyorsunuz" diye söze başladı. "Doğrusu

bu kadar ciddi bir konuda bile bize eğlendirici bir skeç çizdiniz. İnsan doğasını bilenler, söylediklerinizde gerçeklik payı olduğunu yadsıyamazlar. Kafamızdaki fikirleri dilediğimiz bir konu üzerinde toplamakta hepimiz *zaman zaman* güçlük çekebiliriz. Ama siz bunu tamamen inkâr ediyor ve bu duruma çok sık rastlandığına, bunun onarılması ihmal edilmiş bir kusur yüzünden kötü bir huy haline gelmiş olduğunu kabul etmek yerine özel bir ibadet biçimi olduğuna inanıyorsunuz. Bu kafa yapısına sahip kişilerin kiliseye gitmeksizin sadece kendilerine ait olan bir şapelde dua ettikleri düşünüldüğünde, onların ettikleri duadan ne beklenebilir ki? Eğer bir insan kiliseye girdiği anda kafasındaki düşünceleri dağıtmayı engelleyemiyorsa, sizce bu insanın zihni kendi odasında daha mı disiplinli olur?"

"Büyük olasılıkla evet, öyle. Çünkü insanın kendi odasında dikkatini dağıtacak daha az şey vardır. O yüzden disiplin altına girmekte fazla zorluk çekmez."

"Kilisedeyken kendisini engellemekten aciz bir kafa, her nerede olursa olsun dikkatini dağıtacak bir şey bulur. Ayrıca da kilisenin havası ve orada toplanmış cemaat, dağılmaya meyilli bir zihnin bile kısa bir süre içinde toparlanmasına neden olur. Öte yandan ayinlerin uzunluğunun bazen çekilmez olduğunu ben de kabul ediyorum. Keşke o kadar uzun olmasa. Okulu bitireli fazla olmadı ve Oxford Kilisesi'ndeki ayinlerin gereğinden fazla uzun olduğunu asla unutmuş değilim."

Bu konuşma sırasında kafilenin diğer üyeleri şapelin içine dağılmışlardı. Julia bir ara Henry Crawford'un dikkatini ablasının üzerine çekerek, "Bay Rushworth ile Maria'nın yan yana duruşlarına bakın, sanki nikâhları kıyılıyor. Sizce de öyle bir havaları yok mu?" diye sordu.

"Öyle" der gibi gülümseyen Henry Crawford, ardından Maria'ya yaklaşıp sadece onun duyabileceği bir sesle, "Bayan Bertram'ın sunağa bu kadar yakın durduğunu görmek hoşuma gitmiyor" dedi.

Genç kız birden irkildi ve kendisini tutamayarak ona biraz daha sokuldu. Sonra toparlanıp, Henry gibi fısıltıyla "Eğer nikâhım kıyılıyor olsaydı, gelini damada verme görevini üstlenir miydiniz?" diye sordu.

"Bu görevi üstlensem bile korkarım ki asık bir suratla yapardım" diye yanıtladı genç adam, ama bakışları daha fazlasını söylüyordu.

O sırada yanlarına gelen Julia, onların şakalaşmalarına katıldı. "Doğrusu çok yazık, keşke nikâh şimdi olsaydı" dedi. "Kâğıtlar hazır olsa olurdu, nasılsa hepimiz şu an bir aradayız. Çok hoş olurdu." Gençlerin orada bulunanlara aldırmadan gülüp sohbet etmeleri Bay Rushworth'le annesinin dikkatini çekmişti. Bay Rushworth sevgilisinin kulağına tatlı sözler fısıldarken, annesi Bayan Rushworth de durumuna uygun bir ağırbaşlılık ve güler yüzle nikâhın ne zaman kıyılırsa kıyılsın çok mutluluk verici bir olay olacağını söyledi.

"Eğer şu an Edmund rahiplik görevine başlamış olsaydı ne güzel olurdu!" diye bağırdı Julia. Onun Mary ve Fanny ile birlikte durduğu yere doğru koşarak, "Sevgili Edmund, eğer rahipliğe başlamış olsaydın nikâhı hemen kıyabilirdin. Ruhsatını henüz almamış olman büyük şanssızlık; Bay Rushworth ile Maria şu anda yan yana hazır bekliyorlar."

Julia bu sözleri söylerken Mary Crawford'un yüzünün aldığı değişken ifadeleri görmek, tarafsız bir seyirciyi oldukça eğlendirirdi herhalde. Genç kız bu yeni edindiği bilgiyle oldukça şaşkın, adeta dehşete düşmüş gibiydi.

"Az önce söylediklerini düşününce insan üzülüyor aslında" diyen Fanny, ona içten içe acıdığını hissetti.

"Rahip ha!" dedi Mary. "Yoksa siz rahip mi olacaksınız?"

"Evet, babam Noel'de döner dönmez göreve başlayacağım."

Mary kendisini topladı, rengi tekrar yerine gelmişti. "Eğer bunu daha önce bilseydim, rahiplik görevinden saygıyla söz ederdim" dedi sadece, sonra da konuyu hemen değiştirdi.

Şapel tekrar eski sessizliğine terk edildiğinde, Julia'ya sinirlenmiş olan Maria önden gidiyordu, hepsi bir an önce oradan uzaklaşmak ister gibiydi.

Malikânenin alt katı baştan sona gezilmişti. Konuklarını gezdirme konusunda asla yorulmayan Bayan Rushworth ana merdivene doğru yönelip tam üst katları gezdirecekti ki, oğlu araya girip hiç zamanları kalmadığını söyledi. "Eğer evi gezme işini çok uzatırsak, bahçede vakit geçirmek için zamanımız kalmayacak. Saat ikiyi geçti. Beşte akşam yemeği yiyeceğiz."

Bayan Rushworth oğluna hak verdi. Ancak bahçeyi gezerken kimin kime eşlik edeceği sorun yaratacağa benziyordu. Bayan Norris at ve arabaların en uygun dağılımını yapmaya başlamıştı ki, gençler bir anda önlerinde kendilerini davet edercesine açılmış olan bir dış kapı gördüler. Ardında, merdivenle inilen ve çimlerin arasına taflan ve çeşitli çiçeklerin ekili olduğu harikulade güzellikte bir bahçe vardı. Gençler açık havada özgürce dolaşma özlemiyle hemen dışarı çıktılar.

Bayan Rushworth onları tanıyıp isimlerini öğrenme inceliği göstererek gençlerin peşinden gitti ve onlara seslenip "İsterseniz buradan başlayalım, bu tarafta çok güzel çiçekler var. Ayrıca sülünlerimiz de burada" dedi.

Henry Crawford çevresine bakınarak "Daha ileriye gitmeden burada yapacak bir şeyler bulamaz mıyız?" diye sordu. "Etrafta çok ilgi çekici birtakım duvarlar görüyorum. Bay Rushworth şurada çimlerin üzerinde biraz oturalım mı?"

Bayan Rushworth oğluna seslenip, "James sanırım konuklarımızın hiçbiri ormanı bilmiyor" dedi. "Miss Bertram'lar da ormanı henüz görmemiş olmalılar."

Bu öneriye karşı çıkılmadı ama şimdilik hiç kimse ne belirli bir plana uymak ne de uzaklara gitmek istiyor gibiydi. Hepsi de çiçeklerin ve sülünlerin güzelliğine kapılıp neşeli bir hava içinde bahçeye dağıldılar. İleriye doğru ilk adımı atan Henry Crawford oldu. İki yanı birer yüksek duvarla çevrili olan çimenlik, evin önündeki çiçekli bölümden sonra yemyeşil bir oyun alanına açılıyor, ardından da demir parmaklıklı oldukça uzun bir terasta son buluyordu. Terastan bakıldığında aşağıdaki ormanın ağaçları görünüyordu. Bir şeyde kusur bulmak için bakılacak ideal bir yer aranıyorsa, o yer kesinlikle işte burasıydı. Çok geçmeden Maria Bertram'la James Rushworth de Henry Crawford'un yanına geldiler, hep birlikte çevreyi gözden geçirmeye başladılar. Biraz sonra yanlarına gelen Edmund, Maryve Fanny onların peyzaj mimarlığı konusundaki konuşmalarına birkaç dakikalığına katıldıktan sonra kendi yollarına gittiler. Kafilenin geriye kalan üç kişisi, Bayan Rushworth, Bayan Norris ve Julia ise epey geride kalmışlardı. Artık yıldızı sönmüş olan Julia, bir yandan Bayan Rushworth'ün yanında kalıp kendi aceleci, sabırsız ayaklarını onun ağır adımlarına uydurmak zorunda kalırken, bir yandan da sülünlere yem vermeye çıkan kâhya kadınla çeneye dalıp iyice arkada kalan teyzesini beklemek durumundaydı. Zavallı Julia. Buraya gelirken arabacı mahallinde yolculuk eden

neşeli Julia ile şimdiki mutsuz Julia arasında çok fark vardı ama aldığı terbiye, içinde bulunduğu sıkıntılı durumdan kaçmasına engel oluyordu. Ancak kendisini tutmasını, gerektiği zaman başkalarını kendinden önce düşünmesini, kalbinin sesini dinleyip başkalarına karşı olgun davranmasını ona layıkıyla öğretmemişlerdi. Bu yüzden de Julia şu anda son derece mutsuzdu.

Teras boyunca birkaç kez gidip geldikten sonra ormana açılan kapıya ikinci kez yaklaştıklarında, "Sıcak dayanılır gibi değil" dedi Mary. "Biraz serinlesek desem, kimse buna karşı çıkar mı? Keşke şu güzelim koruluğun içine girebilsek. Kapı kilitli değilse, ne kadar iyi olur. Ama sanırım kilitlidir! Böyle büyük parklarda ancak bahçıvanlar diledikleri yerlere gidebilirler."

Kapı kilitli değildi. Böylece üçü de koruluğun içine dalarak gölgesiz güneşin ışığını ve sıcağını geride bırakmaya karar verdiler. Oldukça uzun bir merdivenle ormana indiler. Burası, sonradan ağaç dikilerek oluşturulmuş yaklaşık iki hektarlık bir koruydu. Ağaçların çoğu çam, defne ve kayın türündendi. Koru oldukça düzenliydi ama çimenlikle terasın yanında yine de koyu gölgeli ve doğal kalıyordu. Üçü de gölge ve serinliğin verdiği tazeliği hissettiler; bir süre dolaşarak sadece korunun güzelliğinden söz etmekle yetindiler. Ardından kısa bir süre sessizlik oldu; Mary Crawford sessizliği bozup Edmund'a dönerek, "Demek din adamı olacaksınız, Bay Bertram" dedi. "Doğrusu buna çok şaşırdım."

"Neden şaşırdınız? Avukat, asker ya da kaptan olmadığıma göre benim başka bir mesleği seçeceğimi düşünmüş olmalısınız."

"Çok doğru; ama açıkçası bu hiç aklıma gelmemişti. Biliyorsunuz, ailenin ikinci erkek çocuğuna mutlaka ser-

vet bırakan biri olur, çoğu zaman bir amca ya da dayı vardır."

"Çok yerinde tespit ama bu pek o kadar da yaygın bir adet değil" dedi Edmund. "Ben bunun dışında olanlardan *biriyim*. Böyle olduğu için de kendi başımın çaresine bakmak zorundayım."

"Ama neden rahip olmakta bu kadar ısrar ediyorsunuz? Ben *bunun* çok çocuklu ailelerde hep en küçüğün kaderi olduğunu sanırdım."

"Yani kimsenin kendi isteğiyle rahip olabileceğine asla inanmıyor musunuz?"

"*Asla* demedim. *Asla* simsiyah bir sözcüktür. Ama *hiç* diyebilirim, bu da *sık rastlanmayan* anlamına gelir. Ben de bu konuda aynen böyle düşünüyorum. Bir erkek kilisede ne yapabilir ki? Oysaki yükselmeli, parlak bir göreve sahip olmalı. Başka mesleklerde bu mümkündür ama rahiplikte hiçbir zaman böyle bir şey söz konusu olamaz. Bence rahip olmak, hiç olmak demektir."

"Bakıyorum laf arasına bu defa da *asla* yerine *hiç* sözcüğünü sıkıştırdınız. Bir din adamının toplumdaki yeri parlak ya da sükseli bir mevki olarak adlandırılamaz. Din adamı kitlelere giyim konusunda öncülük eden bir modacı değildir. Ama onun bir hiç olduğunu da söyleyemeyiz. Din adamı dediğiniz, insanlık adına hem birey hem de toplum olarak, hem bu dünyada, hem de öteki dünyada en önemli sayılan varlık ve değerlerin, ruhsal yaşam ve ahlakın bekçisidir. Bunların ışığında gelişen dürüst yaşam tarzı ve iyi davranış biçiminin nöbetçisidir. Böyle bir *göreve* kimsenin *hiç* demeye hakkı olamaz. Eğer bu göreve getirilen insan, söylediğiniz gibi bir *hiç* ise, görevini baştan savma yapar, içeriğini anlayamaz, onun değerini bilmekten aciz demektir."

"*Siz* rahiplik görevine herkesin bildiğinden ve benim anlayabildiğimden çok daha fazla önem veriyorsunuz. Doğruyu söylemek gerekirse, insan bu dediğiniz etki ve önemi toplum yaşamında göremiyor. Rahiplerin kendileri de toplum içinde pek görünmediklerine göre nasıl etkili olabilirler? Dinlenmeye değer şeyler olduğunu bilsek bile, haftada iki defa vaaz vermekle, Blair'in yaşam tarzını tercih ettiğinizi işaret eden bütün bu saydığınız görevlerde nasıl başarılı olabilirler? Haftanın geri kalan günlerinde geniş bir topluluğun davranışlarını etkileyip onlara yön vermek nasıl mümkün olabilir? Üstelik rahipler, kilisedeki kürsüleri dışında çok nadir görülen kişilerdir."

"*Siz* sadece Londra'dan söz ediyorsunuz, bense bütün bir ülkeyi düşünüyorum."

"Başkent, ülke için en iyi örnektir."

"Bense yapılan iyilik ve kötülüklerin oranına bakıldığında başkentin ülke çapında hiç de iyi bir örnek olmadığını düşünüyorum. En düzgün ahlak büyük kentlerde mevcuttur, diye bir kural olamaz. İyi insanlara en çok iyilik yapma fırsatı veren çevre, düşünüldüğü gibi büyük kentler değildir. Hal böyle olunca elbette ki din adamlarının etkisi de en az büyük kentlerde hissedilir. Ayrıca iyi bir vaizin beğeneni, müridi çok olur ama iyi bir din adamı toplumu sadece vaazla etkilemez. Bir din adamının topluma yararlı olabilmesi için cemaatin de küçük olması gerekir, böylece onun özel yaşamını, kişiliğini, davranışlarını yakından tanıma şansına erişebilsinler. Londra'da böyle bir şeyin olması elbette ki mümkün değil. Orada rahipler kalabalık toplulukların içinde kaybolup giderler. Cemaattekilerin büyük bölümü onları sadece birer vaiz olarak tanımakla kalır. Bayan Crawford beni sakın yanlış anlamasın, ben din adamlarının *toplumsal etiket* kurallarını

belirleyen, topluma öncülük eden kişiler olduklarını iddia etmiyorum. Onların asıl görevi insanlara sağlam karakterli ve ilke sahibi olmayı öğretmektir. Nereye bakarsanız bakın aynı şeyi görürsünüz. Din adamları, yapmakla mükellef oldukları görevleri yapmayıp, kendilerine verilen öğütleri tutmazlarsa, cemaatin geri kalanı da tutmaz."

"Kesinlikle doğru" dedi Fanny, yumuşak ve içten bir sesle.

"İşte bakın, Bayan Price'ı inandırdınız bile" diye güldü Mary Crawford.

"Keşke Bayan Crawford'u da inandırabilsem."

Genç kız çapkınca bir gülüşle "Bunu hiç sanmıyorum" dedi. "Sizin rahiplik yapmaya bu derece kararlı oluşunuz beni hâlâ ilk duyduğum zamanki kadar şaşırtıyor. Siz çok daha iyi bir mesleğe layıksınız. İnanın bana. Haydi, gelin, değiştirin şu kararınızı. Henüz çok geç değil. Avukat olun siz."

"Avukat! Haydi, gelin şu ormana girelim, der gibi rahat söylüyorsunuz bunu."

"Şimdi de avukatlık mesleğinin aslında vahşi bir orman kadar kötü bir iş olduğunu söyleyeceksiniz, ama bunu size söyletmeyeceğim."

"Boşuna kelime oyunu yapmamı önlemek için telaşlanmayın, bu benim doğamda olmayan bir şeydir. Ben yalın ve dümdüz konuşan bir adamım. Esprili bir cevap bulmak için çabalasam bile hiç beceremem."

Bir sessizlik oldu. Üçü de derin bir düşünceye dalmışlardı. Sessizliği önce Fanny bozdu. "Şu tatlı serinlikte yürümenin bile beni bu kadar yorması ne kadar tuhaf, ama bir dahaki sefere oturacak bir yer bulup dinleneceğim, tabii siz de otursanız daha memnun olacağım."

"Çok değerli Fanny" diye bağırdı Edmund ve hemen onun kolunu alıp kendi kolunun arasından geçirdi; "ne

kadar düşüncesiz biriyim! Umarım sizi çok fazla yorgun düşürmemişimdir." Ardından Mary'ye dönerek, "diğer arkadaşım da bu kolumu alarak beni bu şerefe nail edebilir mi lütfen?" dedi.

"Teşekkür ederim, ama ben hiç yorulmadım" dedi genç kız. Yine de Edmund'un koluna girmeyi ihmal etmedi; genç adam bundan duyduğu memnuniyetin etkisiyle Fanny'yi unutur gibi oldu. "Siz benim desteğime filan hiç ihtiyaç duymazsınız" dedi genç kız. "Hatta bana dokunduğunuz bile çok nadir görülmüş bir şeydir. Bir kadınla bir erkeğin kola girişi arasında sadece tarz değil, ağırlık bakımından da fark oluyor. Oxford'da sokakta yürürken arkadaşlarımın koluma giriş biçimine alışık olduğum için onlarınkinin yanında sizinki tüy gibi kaldı."

"Ben gerçekten yorgun değilim, sadece ormanın içinde en az bir kilometre yol yürüyüp yürümediğimizi merak ettim, o kadar. Siz ne düşünüyorsunuz?"

"Bence yarım kilometreden fazla değildir" dedi Edmund, doğrucu bir tavırla; henüz mesafeleri ve zaman kavramını kadınların yasa tanımazlığıyla ölçecek kadar âşık değildi.

"Ah! Siz dönüp dolaşmalarımızı hesaba katmıyor olmalısınız. Döne döne yürüyüp durduk. Ana yoldan saptığımızdan beri daha sınıra ulaşmamış olduğumuzu hatırlarsak, dümdüz bir yol olduğu kesin olan korunun uzunluğu yarım kilometreden fazla olmalı."

"Ama hatırlarsanız, anayoldan baktığımızda tüm koruyu baştan başa görmüştük; tam karşısındaki demir kapıda son buluyordu, o mesafe iki yüz metreden fazla olamaz."

"Ah! İnanın ben o kadar ince hesaptan pek anlamam ama upuzun bir koru olduğu kesin. Geldiğimizden beri

kavisler çizerek yürüdüğümüze göre en aşağı bir kilometre yürümüş olmalıyız diyorsam, pek de yanlış bir şey söylemediğimi düşünebilirsiniz."

"Koruya gireli bir çeyrek saat olmuş" dedi Edmund. "Bu durumda sizce biz saatte dört kilometre yol yürümüş olabilir miyiz?"

"Ah! Saatinizle bana meydan okumayın. Bir saat ya ileri gider ya da geri kalır. Ben bir saatin oyuncağı olacak değilim."

Birkaç adım sonra az önce sözünü ettikleri yolun sonuna vardılar. Bir hendek kıyısında, gölgeli, kuytu bir yerde, parka bakan geniş bir bank duruyordu. Üçü birlikte oraya oturdular. Edmund kuzenine dönüp bakarak, "Korkarım çok yoruldun sevgili Fanny" dedi. "Neden daha önce söylemedin? Yorgunluktan halsiz düşersen gezmekten zevk alamazsın ki. Bayan Crawford, bizim Fanny bu tip yürüyüşlerde çok çabuk yoruluyor, ama at binmek onu hiç yormuyor."

"O halde geçen hafta onun atına el koymama göz yummakla vicdansızca davranmışsınız. Hem kendi adıma, hem de sizin adınıza bu yaptığımdan utanıyorum. Bu bir daha asla olmayacak."

"*Sizin* inceliğiniz ve hassaslığınız benim umursamazlığımı büsbütün ortaya çıkarıyor. Fanny'nin iyiliğini benden çok düşünüyorsunuz."

"Bayan Price'ın bu kadar yorgun düşmesi beni hiç şaşırtmıyor, bu sabah yaptığımız şey en zor görevlerimizden biriydi. Koskoca bir malikâneyi dura dura gezmek, her odada oyalanmak, hem gözleri hem dikkati zorlamak, akılda kalması mümkün olmayan, anlayamadığımız bir yığın lüzumsuz şey dinlemek, beğenilecek hiçbir yanı olmayan şeylere bayılmış gibi yapmak, bana göre dünya-

nın en sıkıcı işiydi. Bayan Price da bu işten mutlaka sıkılmıştır."

"Şimdi biraz dinlenirim, geçer" dedi Fanny. "Güneşli bir günde gölgelik bir yerde oturup tabiatın yeşilliğini seyretmek fevkalade dinlendiricidir."

Mary Crawford biraz oturduktan sonra tekrar ayağa kalktı. "Hareket etmeliyim" dedi. "Beni asıl yoran, dinlenmek. Yeşilliğe bakmaktan adeta yorgun düştüm. Manzarayı şu demir kapıya gidip oradan seyretmek istiyorum, onun güzelliğini yeterince göremezsem, buralarda dolaşmanın ne anlamı var?"

Edmund da onunla birlikte ayağa kalktı. "Bayan Crawford şimdi bu yolu yürüdüğünüzde, bir kilometre değil, yarım kilometre bile olmadığını fark edeceksiniz."

"Oldukça uzun bir yol" dedi genç kız, "*bu* bir bakışta bile anlaşılıyor."

Edmund bu konuda onu ikna etmeye çabalıyordu ama boşunaydı. Mary'nin ne hesap yapmaya niyeti vardı, ne de kıyaslamaya. Aklı başında, tutarlı sözler söylese, ancak bu kadar sevimli ve oyalayıcı olabilirdi. Büyük bir zevkle çekişmeye devam ettiler. Sonunda ormanın büyüklüğü konusunda daha sağlam bir fikir edinebilmek için biraz daha dolaşmaya karar verdiler. Fanny de yeterince dinlenmiş olduğunu söyleyerek onlarla birlikte gitmek üzere ayağa kalktı. Ama onlar bunun söz konusu bile olamayacağını söylediler. Edmund ona yerinden kımıldamamasını öyle yürekten söyledi ki, Fanny buna karşı gelemedi; kuzeninin göstermiş olduğu sevgiyi düşündükçe daha güçlü bir genç kız olmamasına hayıflanarak tekrar banka oturdu. Edmund'la Mary köşeyi dönünceye kadar onların arkalarından bakıp sesleri duyulmaz oluncaya kadar konuştuklarına kulak kabarttı.

bölüm on

Çeyrek saat, yirmi dakika kadar geçmişti. Fanny hâlâ tek başına oturduğu bankta kimse tarafından rahatsız edilmeksizin Edmund ve Mary Crawford'u düşünmeye devam ediyordu. Aslında bir yandan da onların bu kadar geç kalmalarına şaşırmış, merak etmeye başlamıştı. Onların ayak seslerini tekrar duymak için adeta can atıyordu. Sonra istediği şeyin aslında bu olmadığına karar verdi; tam o esnada da Miss Bertram, Bay Rushworth ve Bay Crawford'un aynı yoldan geldiklerini gördü. Fanny'yi görür görmez, "Bayan Price tek başına kalmış! Sevgili Fanny bu nasıl olur?" diye bağrışmaya başlayınca, Fanny onlara hikâyeyi anlattı. "Vah zavallı sevgili Fanny!" diye haykırdı Maria, "Sana bunu yapmakla ne büyük bir ayıp etmişler. Keşke onlarla gideceğine bizim yanımızda kalsaymışsın."

Fanny iki yanında birer centilmen olduğu halde bankta oturmaya devam ederken, onlar da hep birlikte daha önce başlamış oldukları bir sohbete kaldıkları yerden devam ettiler, bahçede yapılacak düzenlemeyi tartıştılar. Henüz hiçbir şey kararlaştırılmamıştı ama Henry'nin bu konuda parlak fikirleri vardı. Bunlar genellikle önce Miss

Bertram, ardından da başlıca işi diğerlerini dinlemek olan ve arkadaşı Smith'i önermekten başka kendisine ait bir fikir ileri sürmeye cesaret edemeyen Bay Rushworth tarafından hemen kabul görüyordu.

Böyle geçen birkaç dakikadan sonra Maria demir kapıyı gördü, daha ayrıntılı bir plan kurabilmek için parkın öte tarafını da gezmek istediğini söyledi. Bay Rushworth ile Bay Crawford da bunu istediklerini belirttiler, hatta Henry bunun yapılacak en doğru şey olduğunu ileri sürdü. Genç adamın gözüne yarım mil kadar ötedeki küçük bir tepe ilişti. İşte tam bu noktadan evi rahatlıkla seyredebilirlerdi. O yüzden demir kapıdan geçip o tepeye gitmeliydiler; ama demir kapı kilitliydi. Bay Rushworth anahtarı yanına almadığı için sızlandı; anahtarı tam alacakken son anda vazgeçmişti. Bundan sonra anahtarsız adım dahi atmayacaktı, ama bu pişmanlık dolu sözler içinde bulundukları soruna çözüm değildi. Demir kapıdan geçemiyorlardı, Miss Bertram da ısrarla kapıdan geçmek istiyordu, sonunda Bay Rushworth gidip anahtarı getirmeye karar verdi ve hemen yola koyuldu.

"Yapabileceğimiz en iyi şey, sanırım bu" dedi Bay Crawford, "evden bu kadar uzaklaşmışken, geri dönemeyiz."

"Evet, yapabileceğimiz en iyi şey bu. Ama doğruyu söyleyin, hepiniz şu an malikâneyi beklediğinizden kötü bulmadınız mı?"

"Hayır, aksine, umduğumdan çok daha güzel, fevkalade buldum, bizim zevkimize uymasa da kendi tarzının çok iyi bir örneği olduğunu düşünüyorum" diyen genç adam sesini biraz alçaltarak, "ayrıca doğruyu söylemek gerekirse, Sotherton'u bu defa gezdiğimde aldığım tadı bir daha alamayacağımdan da eminim. O yüzden bu arada

yapılacak olan değişikliklerin benim gözüme hoş görünmesi pek mümkün olamayacak" diye ekledi.

Maria, bir an süren sıkılganlığından sonra, "Siz ne de olsa çağdaş bir dünya adamısınız, dolayısıyla her şeye bu gözle bakacaksınız elbette" diye karşılık verdi.

"Korkarım bazı konularda yeterince çağdaş olamıyorum. Sözünü ettiğiniz dünya adamlarında rastlanan uçarılık, hafiflik ve her şeyi kolayca unutabilme yeteneği bende yok."

Kısa bir sessizlik oldu. Ardından Miss Maria, "Bu sabahki araba yolculuğunda sanırım çok eğlendiniz, çok sevindim buna. Julia ile birlikte yol boyunca sohbet edip güldünüz" dedi.

"Öyle mi yaptık? Evet, galiba öyle oldu. Ama neye güldüğümüzü şu an hatırlamıyorum. Ah! Galiba Julia'ya amcamın ihtiyar İrlandalı uşağına ilişkin saçma sapan şeyler bahsediyordum. Kız kardeşiniz gülmeyi çok seviyor."

"Onun benden daha neşeli olduğunu düşünüyorsunuz sanırım."

"Onu güldürmek daha kolay" diye yanıtladı Henry, "ayrıca da biliyorsunuz 'gülmek' en eğlendirici arkadaştır. Eğer yanımda *siz* olsaydınız, on beş mil süren bir araba yolculuğu boyunca sizi İrlanda fıkralarıyla güldürebileceğimi pek sanmıyorum."

"Aslında ben de Julia kadar neşeli olduğumu düşünüyorum. Ama şu sıralar kafam çok karışık."

"Öyle olduğundan kuşkum yok. Aslında bazı durumlarda fazla neşeli olmak vurdumduymazlığa işaret eder. Ama sizin geleceğiniz öyle parlak ki, bu kadar da durgun olmanıza gerek yok. Önünüzde size gülümseyen parlak bir ufuk uzanıyor."

"Bunu gerçek anlamda mı, yoksa mecazen mi söylüyorsunuz? Gerçek anlamda olsa gerek. Evet, çok doğru, güneş parlıyor, bahçe yemyeşil, çok canlı. Ama şu demir kapı, şu hendek bana baskı altında olduğum hissi, sıkıntı ve yorgunluk veriyor. Zaten görüyorsunuz işte, Starling'in dediği gibi, *buradan çıkamıyorum*." Genç kız, duygularını böyle ifade ederken kapıya doğru yürüdü, Henry de onun peşinden gitti.

"Bay Rushworth de getiremedi bir türlü şu anahtarı!" diye söylendi Maria.

"Siz de tabii ki elinizde anahtar olmadan, Bay Rushworth'ün iznini alıp onun himayesi altına girmeden asla şu kapıdan çıkmazsınız. Aslında benim yardımımla kapının köşesindeki aralıktan geçebilirdiniz; eğer gerçekten özgür olmayı isteseydiniz, bunu yapmayı bir yasak kabul etmiş olmasaydınız, yapardınız."

"Yasak! Çok saçma! Elbette buradan çıkabilirim. Zaten çıkacağım da. Bay Rushworth neredeyse gelmek üzeredir, gözden uzak bir yere gitmiyoruz sonuçta."

"Gitsek bile Bayan Price bir iyilik yapıp nereye gittiğimizi mutlaka söyleyecektir. O da gelip bizi eliyle koymuş gibi o meşe ağaçlarıyla dolu yolda bulur."

Planın tehlikeli olduğunu düşünen Fanny buna engel olmaktan kendisini alamadı. "Eğer bunu yapacak olursanız, bir yerinizi yaralayabilirsiniz, Miss Bertram" diye bağırdı. "Parmaklığın sivri uçlarına takılırsınız, elbisenizi parçalarsınız, demir kapıdan geçmeye çalışmanız çok tehlikeli. Gitmeseniz iyi edersiniz."

O bunları söylediği sırada kuzeni çoktan öbür tarafa geçmişti bile. Başarmanın verdiği sevinçle gülümseyerek, "Teşekkürler sevgili Fanny" dedi, "ama gördüğün gibi ben de, elbisem de sapasağlamız. Şimdilik hoşça kal."

Fanny yine yalnızlığa gömüldü, bu defa içini daha da çok kasvet basmıştı. Maria'nın davranışları karşısında adeta afallamış, görüp işittikleri karşısında çok şaşırmış, Henry Crawford'a çok kızmıştı. Maria ile Henry çok geçmeden görünmez olduklarına göre, tepeye varmak için ters yönde, kestirme bir yoldan gitmiş olmalıydılar. Fanny dakikalar boyu sessizliğin içinde yapayalnız kalmıştı. Şu an küçük koruda ondan başka kimsecikler yoktu. Hatta Edmund ile Mary'nin de korudan çıkıp başka bir yere gitmiş olduklarını düşünmeye başladı. Ama Edmund onu bu derece unutmuş olamazdı.

Birden ayak sesleri duyarak bu sevimsiz kötü düşüncelerden sıyrıldı. Biri anayoldan hızlı adımlarla gelmekteydi. Fanny bunun Bay Rushworth olduğunu sandı ama gelen Julia idi, ter içinde soluk soluğa idi. Fanny'yi görünce hayal kırıklığına uğramış bir yüzle, "Hey! Diğerleri nerede? Bay Crawford'la Maria'nın da seninle birlikte olduğunu sanıyordum."

Fanny ona durumu anlattı.

"Güzel oyun doğrusu! Onları hiçbir yerde göremedim." Julia heyecanla parkın çevresine bakındı. "Ama çok fazla uzağa gitmiş olamazlar" dedi. "Ayrıca ben de Maria'dan aşağı değilim, yardım eden biri olmasa bile, onunla eşit olduğumu düşünüyorum."

"Ama Julia, Bay Rushworth neredeyse anahtarı getirmek üzere. Onu bekle."

"Onu beklemeye hiç niyetim yok. Bugün Rushworth ailesini daha fazla çekecek halim kalmadı. Bay Rushworth'ün o korkunç annesinin elinden zor kurtuldum zaten. Sen burada böyle sessiz sedasız güzelce otururken, benim orada neler çektiğimi bir bilsen! Aslında onun yanında sen durmalıydın bence, ama sen oldum

olası böyle sıkıntılı durumlardan sıvışmayı çok iyi bilirsin."

Bu söz büyük haksızlıktı ama Fanny yine de hoş gördü. Belli ki Julia'nın canı fena halde sıkılmıştı. Zaten o çok çabuk sinirlenen, fevri davranan biriydi. Ama bu halin uzun sürmediğini bildiği için Fanny üzerinde durmadı. Sadece ona Bay Rushworth'ü görüp görmediğini sordu.

"Evet, evet onu gördük, sanki ardında onu kovalayan biri varmış gibi koşuyordu. Durup ne yaptığını anlatacak, sizin nerede olduğunuzu söyleyecek zamanı bile zor ayırdı.

"Boşu boşuna bu kadar uğraştı."

"*Bunu* Maria düşünsün. Onun yüzünden kendimi sıkıntıya sokacak değilim. Baş belası teyzemiz, kâhya kadınla çene çalarken, onun saygıdeğer anneciğinin yanından ayrılamazdım, ama oğlundan *kaçmamı* kimse önleyemez."

Ve Julia bunları söyler söylemez, hendeği atladığı gibi uzaklaştı. Fanny'nin, Edmund'u görüp görmediğini sorduğunu bile duymamıştı. Şu anda Fanny'nin Bay Rushworth'le karşılaşmaktan duyduğu korku, Mary ile Edmund'un hâlâ gelmemiş olmalarının verdiği kaygıyı biraz olsun aklından silmeye yaramıştı. Bay Rushworth'e yapılanı çok çirkin buluyor, olup bitenleri ona anlatmak kendisine düştüğü için daha da üzülüyordu. Julia gittikten beş dakika kadar sonra Bay Rushworth göründü. Fanny ona hikâyeyi elinden geldiğince yumuşatarak anlattı; ama genç adamın buna epey bozulduğu anlaşılıyordu. İlkin bir süre hiç konuşmadı. Ancak duyduğu şaşkınlık ve öfke bir bakışta yüzünden okunuyordu. Ne yapacağını bilemez bir halde demir kapıya gidip orada durdu.

"Beni burada bıraktılar. Kuzenim Maria size haber bıraktı. Onları tepenin oralarda bulacağınızı söyledi."

Genç adam asık bir suratla, "Buradan ileriye gitmeyeceğim" dedi. "Görünürlerde yoklar. Ben tepeye varıncaya kadar bir de bakarsınız onlar başka bir yöne gitmiş olurlar. Yeterince yürüdüm zaten."

Öfkeden kıpkırmızı kesilmiş bir halde Fanny'nin yanına oturdu.

"Çok üzgünüm" dedi Fanny, "aksilik oldu işte." Aslında onu daha fazla teselli edecek bir şeyler söylemek istiyordu.

Kısa süren bir sessizlikten sonra Bay Rushworth, "Doğruyu söylemek gerekirse, beni bekleyebilirdi" diye söylendi.

"Miss Bertram sizin de arkadan geleceğinizi düşündü sanırım."

"Beni bekleseydi böyle arkasından gitmek zorunda kalmazdım."

Bu sözün doğruluğu inkâr edilemezdi; Fanny de buna hiçbir cevap veremedi. Yine bir sessizlikten sonra Bay Rushworth, "Bayan Price siz de birçoğu gibi şu Bay Crawford'u çok mu beğeniyorsunuz?" diye sordu. "Eğer bana soracak olursanız, ben onda beğenilecek hiçbir taraf bulamıyorum."

"Ben de onu hiç yakışıklı bulmuyorum."

"Yakışıklı! Hiç kimse öyle çelimsiz bir adamı yakışıklı sözcüğüyle tanımlayamaz. Boyu bir yetmiş bile değil. Hatta daha kısa bile olduğunu söyleyecek olsalar, hiç şaşırmam. Bence o sevimsizin teki. Doğrusu şu Crawford kardeşlerin gelişi bize hiçbir şey kazandırmadı. Onlar olmadan gayet iyiydik."

Fanny derin bir iç çekti. Bu sözlere karşı gelmeyi doğru bulmuyordu.

"Eğer ona ben anahtarı almak için geri gidemem gibi şeyler söyleseydim, belki bu yaptığının iler tutar bir yanı

olabilirdi. Ama Miss Bertram gitmemi istedi, ben de derhal gittim."

"Nazik davranışınıza karşı söylenecek tek bir söz olamaz. Kim bilir ne kadar hızlı yürümüşsünüzdür. Ama biliyorsunuz ev buradan çok uzakta kaldı. Burada durup bekleyenler için de dakikalar geçmek bilmez, bir an bile bir saat gibi gelir insana."

Rushworth kalkıp yine kapıya doğru yürüdü. "Keşke anahtarı yanıma almış olsaydım" diye söyleniyordu. Fanny onun tutumunda biraz yumuşama sezip cesaret bularak bir deneme daha yaptı. "Arkalarından gitmezseniz bence yazık olur. Onlar yalnızca parkın diğer tarafından evi kuşbakışı görmek istemişlerdi. Bahçenin düzenlenmesi konusunda fikir edinmek istiyorlardı. Ama zaten siz olmadan hiçbir şeye karar veremeyeceklerini biliyorlar."

Fanny bugün yanına gelenleri uzaklaştırmak ve alıkoymak konusunda oldukça başarılı sayılırdı. Bay Rushworth'ü de ikna edebilmişti. Nitekim genç adam, "Bilmiyorum ki" dedi, "siz gitmemin daha iyi olacağını söylüyorsanız, ben de böylece anahtarı boşu boşuna getirmemiş olurum."

Fanny şimdi de aklını tamamen kendisini çok önce burada bırakıp gitmiş olan iki kişiye takmıştı. Sabrı iyice tükenince kalkıp onları aramaya karar verdi. Gittikleri yöne doğru yürüdü; tam diğer yola sapmıştı ki, birden Mary Crawford'un gülüşünü duydu. Birkaç dönemeçten sonra da onlarla karşı karşıya geldi. Mary ile Edmund, Fanny'den ayrıldıktan sonra fazla dayanamayıp buldukları açık bir yan kapıdan parka çıkmışlar ve Fanny'nin sabahtan beri görmek istediği ağaçlı yolda gölgelik bir yere oturmuşlardı. Şimdi de tekrar koruya dönüyorlardı.

İşte Fanny'ye anlattıkları buydu. Vaktin nasıl geçtiğini anlamadan saatlerdir hoşça vakit geçirmiş oldukları belliydi. Edmund, Fanny'nin de yanlarında olmasını çok istemiş, hatta gelip alacakmış, ama onu fazla yormaktan çekinmişti. Fanny bunları dinleyerek teselli bulmak zorunda kaldı. Ama bu sözler ona birkaç dakika deyip de, bir saat boyunca yapayalnız bırakılmanın acısını gidermeye yetmezdi. Onların bunca zaman neler konuştukları konusunda duyduğu merak da cabasıydı. Sonuçta hep birlikte malikâneye dönmeye karar verildiğinde, Fanny'nin elinde kalan sadece hayal kırıklığı ve ruhsal çöküntüden başka bir şey değildi.

Teras basamaklarının sonuna vardıklarında merdivenin başında Bayan Rushworth'le Bayan Norris göründü. Evden ayrılalı yalnızca bir buçuk saat olduğu halde koruyu gezmeye ancak sıra gelmişti. Bayan Norris o kadar tatlı bir işe dalmıştı ki, acele etmek aklına bile gelmemişti. Zevkleri türlü tersliklerle baltalanan yeğenlerinin aksine, Bayan Norris'in zamanı çok güzel geçmişti. Kâhya kadın sülünlerin güzelliğini göklere çıkaran sözlerden sonra Bayan Norris'i süthaneye götürüp inekler konusunda bilgilendirmiş; ayrıca özel bir peynir tarifi de vermişti. Julia yanlarından ayrılınca bahçıvana rastlamışlar ve Bayan Norris onunla hemen dost oluvermişti. Bahçıvanı, torununun hastalığına yanlış tanı konulduğuna, çocuğun asıl hastalığının humma olduğuna inandırmış ve ona hummayı hemen geçirecek bir muska göndereceğine söz vermişti. Bahçıvan da buna karşılık Bayan Norris'e en nadide bitkilerini göstermiş, hatta kendisine çok az bulunan bir funda armağan etmişti.

Sonunda nihayet karşılaşanlar birleşip hep birlikte eve döndüler; biraz sohbet edip biraz da *Quarterly Reviews*

dergisini karıştırarak diğerlerinin dönmesini beklediler. Bertram kardeşlerle iki centilmen döndüklerinde saat oldukça ilerlemişti. Gezintilerinin pek o kadar zevkli ve günün amacı bakımından hiç de verimli geçmediği belliydi. Anlattıklarına göre hepsi de saatlerini birbirlerini aramakla geçirmişlerdi. Nihayet buluştuklarında ise peyzaj mimarisi konusunda yeni tasarılar hazırlamak için tartışmak artık anlamsız bir hale gelmişti. Fanny, bu durumu fark etmişti; Julia ile Bay Rushworth'e baktıkça gezide aradığını bulamayan tek kişinin kendisi olmadığını anlıyordu. Julia'nın da, ev sahibinin de yüzü bir karış asıktı. Maria ile Henry Crawford diğerlerine göre daha neşeli sayılırlardı. Yemekte topluluğun neşesini yerine getirmek, Julia ile Bay Rushworth'ün öfkesini gidermek için Henry özel bir çaba gösteriyormuş gibiydi.

Yemekten sonra kahveler, çaylar içildi. On beş kilometrelik yol gidecekleri için oyalanacak zamanları yoktu. Masaya oturduktan sonra gereksiz bir yığın konuşma birbirini izledi ve sonunda araba kapıya geldi. Ne yapıp edip kâhya kadından birkaç sülün yumurtası ve bir kalıp peynir almayı başarmış, Bayan Rushworth'e de bol miktarda nazik nutuklar çekmiş olan Bayan Norris, artık vedalaşmak için hazırdı. Tam o sırada Henry Crawford da Julia'ya yaklaşarak, "Eğer gecenin serin havası size dokunur diye korkmazsanız, dönüş yolunda da yine aynı yerde bana arkadaşlık edeceğinizi umuyorum" dedi. Julia böyle bir teklifi hiç beklemiyordu. Yine de kabul etti. Görünüşe bakılırsa Julia'nın günü, başladığı gibi güzel biteceğe benziyordu. Maria ise içinden farklı şeyler geçirmişti. Bu yüzden şu an biraz hayal kırıklığına uğramış olmakla birlikte Henry'nin aslında onu daha çok beğendiğine inanıyordu ve bu düşünce onu teselli etmişti. Böylece Bay Rushworth'le doğru dürüst vedalaşabildi.

Parkın içinden yol alırlarken Bayan Norris, "Eee, Fanny, doğrusu senin için de güzel bir gün olmuş!" diye söze başladı. "Baştan sona eğlenceli ve zevkli saatlerle geçen bir gün! Senin de bu geziye gelmeni sağladığımız için Bertram teyzenle bana ne kadar dua etsen azdır. Bugün eğlencenin tam anlamıyla tadını çıkardın!"

"Sevgili teyzeciğim *siz de* pek kötü vakit geçirmiş sayılmazsınız hani!" diyerek şu an oldukça sıkılmış olan Maria, dosdoğru araya girdi. "Ne de olsa kucağınız ganimetlerle dolu. Aramızdaki sepette de ne varsa, sürekli dirseğime çarpıp canımı acıtıyor."

"O eşi az bulunur bir funda, tatlım. Sevimli ihtiyar bahçıvan bana onu zorla verdi, ama eğer seni bu kadar rahatsız ediyorsa, onu hemen kucağıma alırım. Al Fanny, şu paketi sen tut, ama sıkı tut, sakın düşürme. İçinde kremalı peynir var, yemekte yediğimiz o nefis peynirin aynısı. İyi kalpli Bayan Whitaker bu peyniri almam için çok ısrar etti. Direnebildiğim kadar direndim ama kadıncağız neredeyse ağlamak üzereydi. Üstelik kız kardeşimin de bu peynire bayıldığını biliyorum. Şu Bayan Whitaker bulunmaz bir hazine doğrusu! Hizmetçilerin masasına da şarap veriliyor mu, diye sorduğumda dehşet içinde kaldı. Beyaz elbise giydikleri için iki oda hizmetçisinin işlerine son vermiş. Fanny peynir paketini iyi tut. Ben de diğer paketi idare edeyim."

Sotherton malikânesinin övüldüğünü duyunca biraz olsun yüzü gülen Maria, "Başka neler sızdırdınız bakalım?" diye sordu.

"Sızdırmak! Hepsi hepsi dört tanecik sülün yumurtası tatlım! Bayan Whitaker onları da bana zorla verdi. Ne kadar olmaz dedimse de bir türlü anlatamadım. Yalnız yaşadığımı öğrenince, bahçemde böyle birkaç sevimli

canlı yaratık olursa oyalanırım diye düşünmüş, yalan da değil hani. Süthanedeki kıza söylerim, kuluçkaya yatan ilk beş tavuğunun altına bu yumurtaları koyar. Eğer civciv çıkarsa hemen bir yerden ödünç bir kafes bulur, onları evime götürürüm. Yalnız geçen saatlerimde bana eğlence olurlar. Eğer şansım yaver gider de üretebilirsem, birkaç sülün de kız kardeşime veririm.

Ilık ve sakin, çok güzel bir akşamdı. Doğanın güzelliği ve dinginliği de düşünülecek olursa, zevkli bir yolculuk sayılırdı. Ama arabadakiler, ancak Bayan Norris'in çenesi durduğu zaman yollarına tam bir sessizlik içinde devam edebildiler. Hepsi çok yorgundu, hepsi de bu gezinin kendilerine verdiği zevkin mi, yoksa acının mı daha üstün olduğunu tartmaya çalışıyorlardı.

bölüm
on bir

O gün yaşadıkları bütün hayal kırıklıklarına rağmen, Bertram kardeşler için Sotherton gezisini düşünmek yine de son günlerde Antigua'dan gelmeye başlayan mektupların uyandırdığı düşüncelerden daha tatlıydı. Henry Crawford'u düşünmek babalarını düşünmekten daha hoştu. Dahası, gelen mektuplardan anlaşıldığına göre babaları yakın bir gelecekte yine İngiltere'de olacaktı, bu hiç de iç açıcı bir haber değildi.

Babalarının dönüş için kararlaştırdığı ay, uğursuz görülen kasım ayıydı. Ancak Sir Thomas, bunun onlara bildirebildiği mümkün olan en kesin tarih olduğunu yazmıştı. Eylül ayında kalkacak gemide yer ayırttığına göre işleri bitmek üzere olmalıydı, böylece kasım ayının başlarında sevgili ailesine kavuşabileceğini ümit ediyordu.

Maria bu haberle kız kardeşinden daha perişan bir duruma gelmişti. Babasının dönmesi demek, Julia'nın çok yakında evleneceği anlamına geliyordu, böylece hem ona tüm kalbiyle mutluluk dileyen babasına kavuşacak, hem de kendi gönül rızasıyla seçtiği erkekle yaşamını birleştirecekti. Maria'nın gözünün önünde canlanan bu manzara çok moral bozucuydu. Şu an bu görüntüyü sise boğup, sis

dağılınca bambaşka bir manzarayla karşılaşmayı ümit etmekten başka elinden bir şey gelmiyordu. Babasının kasımın hemen başında gelmesi pek mümkün değildi. Kasım ayında genellikle gemiler fırtına ya da buna benzer sebeplerden dolayı mutlaka gecikirdi. İşte onun gibi hayattan ümit ederek yardım uman insanlar, olaylara böyle bakarken gözlerini, düşünürken de mantıklarını kapalı tutarlardı. Oysa babaları olsa olsa en erken kasım ayı ortasında gelebilirdi, kasım ortasına da daha üç ay vardı. Üç ay demek on üç hafta demekti. On üç haftada ise çok şey olurdu.

Eğer Sir Thomas, kızlarının babalarının dönüşüne dair gerçek hislerinin yarısını bilecek olsa elbette buna çok üzülürdü; ayrıca Julia'nın da babasının dönüşüyle gereğinden fazla ilgilenmesinin asıl nedenini anlayacak olsa herhalde göğsü gururdan kabarmazdı.

Ağabeyiyle birlikte Mansfield Park'a gittiği bir akşam Mary Crawford müjdeyi aldı. Ancak haberle nezaket kuralları çerçevesinde, kendisine yaraşır ölçüde ilgilendi. Herkesi tek tek kutladıktan sonra bu konuda başka söyleyecek sözü yokmuş gibi susarak duygularını kontrol etti. Aslında bu haberin onda uyandırdığı merak, kolay giderilir cinsten değildi; ama Bayan Norris, Sir Thomas'tan gelen mektupları uzun uzun anlattıktan sonra konu kapandı. Çaylar içildikten sonra Bertram kız kardeşlerle Bay Rushworth ve Henry Crawford piyanonun şamdanlarını yakarlarken, Mary Crawford'la Edmund ve Fanny de açık pencereden dışarıdaki alacakaranlığı seyrettiler. Mary birden az önceki konuya dönerek, "Bay Rushworth ne kadar mutlu görünüyor!" dedi; "kasım ayını düşünüyor olmalı."

Bunun üzerine Edmund dönüp Bay Rushworth'e baktı, ama hiçbir şey söylemedi.

"Babanızın dönüşü heyecanlı bir olay olacak" dedi Mary.

Edmund, "Gerçekten de öyle, oldukça uzun, uzun olduğu kadar da tehlikeli bir ayrılık oldu bu" diye yanıtladı.

"Bu geliş, kız kardeşinizin düğünü, sizin cüppe giyişiniz gibi başka heyecanlı olaylara da öncülük edecek."

"Evet."

"Bana kızmayın ama" diye gülerek devam etti Mary Crawford, "birden aklıma eski zamanlardaki kahramanlar geldi. Hani uzak diyarlarda yiğitçe başarılar kazandıktan sonra yurtlarına döndüklerinde halk onlar adına tanrılara kurbanlar kesermiş."

"Ama şu an ortada kurban kesmeyi gerektirecek bir durum yok" diyerek hafifçe gülümseyen Edmund, piyanoya doğru baktı; "her şeyi Maria kendi istedi."

"Ah! Evet, bunu biliyorum. Sadece şaka yaptım. Hangi genç kız olsa Maria'nın yaptığını yapardı. Onun şu an çok mutlu olduğu kuşkusuz. Sanırım benim sözünü ettiğim diğer kurbanın kim olduğunu anlayamadınız."

"Maria nasıl evlenmek için kendi karar verdiyse, ben de rahip olmayı kendim istedim, sizi temin ederim."

"Sizin isteklerinizle babanızın elindeki imkânların birbirine bu derece uyması ne mutlu bir tesadüf. Anladığım kadarıyla bu yakınlarda çok güzel bir köyün rahiplik kadrosunu sizin için özellikle bekletiyorlarmış."

"Yani bunun da beni etkilediğini düşünüyor olmalısınız."

"Hiç etkilemediğinden eminim" diye hafifçe bağırdı Fanny.

"Beni savunduğun için teşekkür ederim, Fanny. Ama ben bu konuda kesin bir şey söyleyemiyorum. Bence senin

düşündüğünün aksine, geleceğimin böyle güvence altına alındığını bilmek beni etkilemiş olabilir. Ancak böyle olsa bile bunda yanlış bir şey göremiyorum. Rahiplik benim zorla yaptığım, ruhumun sevmediği, hoşlanmadığım bir meslek değil çünkü. Eğer bir insan cüppe giyiyorsa, iyi bir rütbeye erişmiş demektir, ama sırf mesleğine imtiyazlı başladığı için bu onun mutlaka kötü bir din adamı olacağı anlamına gelmez. O yüzden benim açımdan bir tehlike söz konusu değil. Ben istemediğim bir mesleği sırf mevki hatırına seçmem. Sanırım babam da böyle bir şeye fırsat vermez. Evet, ortada beni etkileyen bir durum var ama bu benim haneme günah olarak yazılacak bir şey değil."

Kısa bir duraksamadan sonra Fanny, "Sözgelimi, nasıl bir amiralin oğlu donanma kuvvetlerine, bir generalin oğlu da kara kuvvetlerine giriyorsa, bu da aşağı yukarı aynı şey sayılır" dedi. "Böyle durumlarda hiç kimse ortada bir yanlışlık görmez. Çevrelerinden en çok yardım umacakları konu bu olduğu için kimse bunu yadırgamaz, kimse de onun içtenliğinden kuşkulanmaz."

"Hayır, elbette ki kimse kuşkulanmaz, sevgili Bayan Price. Bunun nedeni askerliğin ister donanmada, ister karada olsun, herkes için yeterince çekici bir meslek olmasıdır. Bu mesleği seçmek için başka bir neden aranmaz. Bu meslekte her şey vardır; kahramanlık, tehlike, faaliyet, tarz. Askerler en seçkin topluluklara girebilirler. O yüzden de bir erkeğin asker olmak istemesine kimse şaşırmaz."

"Ama yerinin hazır olduğunu bilerek rahip olan bir adamın bu mesleği seçme amacı kuşkuyla karşılanabilir, öyle mi?" diye sordu Edmund. "Bu yüzden bu adam sizi samimiyetine inandırabilmek için kilisesi ve kürsüsü olmasa da mutlaka cüppe giymelidir."

"Ne! Kilisesi, kürsüsü olmadan cüppe giymek! Daha neler artık, bu gerçekten delilik, hatta zırdelilik olur!"

"Peki o halde, bir adamın yeri hazır olsa da olmasa da cüppe giymemeliyse, kiliselerdeki din adamı kadrosu nasıl dolacak acaba, size bunu sorabilir miyim? Yok, aslında ne diyeceğinizi bildiğim için sormayacağım. Ama izin verirseniz, ileri sürdüğünüz fikirlerden rahiplerin lehine bir pay çıkaracağım. Rahip olacak birinin sizin askerlik mesleğinde gördüğünüz üstünlüklerin çekiciliğine kapılması mümkün değildir. Bu mesleği seçmek isteyenler kahramanlık, koşuşturma, tarz, üslup gibi üstünlükler peşinde koşmazlar. İşte bu yüzden de rahipliği seçen kişilerin samimi ve iyi niyetli olma olasılığı askerliği seçenlerden daha fazladır."

"Ah! Söz konusu yalnızca içtenlikse eğer, onların çalışarak para kazanmaktansa hazır bir gelire konmak istedikleri, bu isteklerinde de çok samimi oldukları su götürmez bir gerçek; ömürlerinin sonuna kadar yiyip içip yağlanmak istemekte gerçekten çok içten oldukları kuşkusuz. Siz ne derseniz deyin Edmund, bu mesleği ancak tembeller seçer. İnsanları rahip yapan duygu, tembellik ve rahatı fazla sevmekten başka bir şey değildir. Bu tip kişiler atılganlıktan, yüksek zevklerden yoksun kalmayı tercih ederler. Bir rahibin işi pislik içinde münzevice, bencilce yaşamaktır; o gazete okumaz, havanın bozup bozmayacağını merak etmez, hiçbir şeyi kendisine dert etmez, karısıyla kavga bile etmez. Üstelik tüm işlerini de yardımcısı yapar. Onun amacı sadece karnını doyurmaktır."

"Böyle din adamlarının varlığına ben de inanıyorum. Ama sayılarının bu konuda genelleme yapmanızı haklı çıkaracak kadar fazla olduklarını hiç sanmıyorum. Bu

genellemeci, özür dilerim ama bir anlamda basmakalıp diyebileceğim suçlamanız kendi yargılarınızın sonucu olmasa gerek diye düşünüyorum, bunlar olsa olsa birtakım önyargılı kişilerin düşüncelerini benimsemiş olduğunuzun bir göstergesi bence. Sizin tüm rahipler hakkında deneyim ya da bilgiye sahip olmanız mümkün olamaz. Tüm din adamlarını alıp toptan yerin dibine batırıyorsunuz, ama bu mesleği seçmiş tanıdıklarınızın sayısının çok az olduğundan eminim. Siz şu an bence amcanızın yemeğinde konuşulanları yinelemekten başka bir şey yapmıyorsunuz."

"Ben yalnızca çoğunluğun düşüncesi olduğuna inandığım bir şeyi yineliyorum. Eğer bir düşünce çoğunluk tarafından benimsenmişse, çoğu zaman doğrudur. Gerçi ben rahiplerin ev yaşamını yakından görmüş biri değilim ama görenler çok olduğuna göre ortada bilinmeyen bir taraf yok demektir."

"Ama eğitimli ve meslek sahibi birtakım kişiler, onları toptan suçladıklarında, o zaman bilinmeyen bazı taraflar var demektir. Belki de amcanızla diğer amiral arkadaşlarının rahipler konusundaki deneyimleri baştan savma bilgi sahibi oldukları gemi rahipliğinden öte değildir."

"Zavallı William! Antwerp gemisinin rahibinden pek yakınlık görmüş" diyerek Fanny konuşmayla ilgisi olmasa da kendi duygularını dile getirdi.

"Düşüncelerimi amcamdan almak gibi bir alışkanlığım hiçbir zaman olmadı" dedi Mary Crawford. Ardından, "Bana karşı bu şekilde saldırıya geçmenizden yola çıkarak, o zaman ben de size şu sıralar Dr. Grant'ın konuğu olduğum için rahiplerin özel yaşamını yakından gözden geçirmek fırsatından pek de yoksun sayılmadığımı söylemeliyim.

Üstelik Bay Grant bana karşı çok nazik davranıyor, çok nazımı çekiyor, o iyi eğitim görmüş bir centilmen. Verdiği vaazların çoğu pek güzel, ahlakına da diyecek yok doğrusu. Ama yine de ben onu tembel, bencil bir keyif düşkünü olarak görüyorum. Bence o her işi kendi midesine göre ayarlayan, kimsenin hatırı için kendisini sıkıntıya sokmayan biri. Eğer aşçıbaşı bir yanlış yapacak olursa, beyefendi karısına surat asar. İşin doğrusunu söylemek gerekirse Henry ile beni bu akşam evden dışarı çıkartan neden de tam olarak böyle bir şeydi; kaz kızartmasının Dr. Grant'ı hayal kırıklığına uğratması ve onun da bu duygusunu yenemeyişiydi. Zavallı kız kardeşimiz bu yüzden evde kalıp her şeye katlanmak zorunda kaldı."

"Olumsuz tutumunuza artık şaşırmadığımı söylemeliyim. Bir rahibin keyfine düşkün olması mesleki açıdan büyük bir kusurdur, bencillik de cabası. Bu yüzden kız kardeşinizin üzüldüğünü görmek sizin gibi hassas birinin içini acıtmış olmalı. Fanny, korkarım herkes bize karşı, bu şartlar altında Dr. Grant'ı savunmamıza imkân yok."

"Öyle" dedi Fanny. "Ama bu yüzden onun mesleğini toptan kınamamızın bir gerekçesi de yok. Dr. Grant hangi mesleği seçerse seçsin, hep aynı huyda kalacak biri. Asker olsaydı emrinde şimdikinden daha çok sayıda insan olurdu. O zaman da daha çok insan üzülürdü. Ayrıca eğer Dr. Grant daha hareketli bir meslek seçmiş olsaydı, kanımca şimdiki huyları daha da kötüleşebilirdi. Başka bir meslekte kendisini bu kadar da tanıyamazdı gibi geliyor bana. Dr. Grant gibi akıllı, her hafta başkalarına görevlerine dair nasihatlerde bulunan, her pazar iki kez kiliseye gidip içtenlikle önemli vaazlar veren birinin bunlardan kendisinin yararlanmaması, kendisini daha iyi bir insan olmaya zorlamaması mümkün olamaz. Bütün bunların onu

düşünmeye zorlayacağına inanıyorum ve iradesini kullanmak için elinden geleni yapacağını düşünüyorum. Ama eğer din adamlığından başka bir mesleği seçmiş olsaydı, bu fırsatları bulamazdı."

"Bunların tam aksini kanıtlayabilmem tabii ki mümkün değil. Ama sevgili Bayan Price, iyi huylu olması kendi verdiği vaazlara bağlı olan bir adamla evlenmemenizi yüce Tanrı'dan niyaz ederim. Bu konuda tüm kalbimle çok şanslı olmanızı dilerim. Rahip bir koca belki her pazar günü verdiği vaazların etkisiyle bir süre sonra kuzu gibi bir adam olup çıkabilir, ama pazartesi sabahından cumartesi gecesine kadar kaz kızartması yüzünden karısını canından bezdirirse, ara sıra kuzu olmuş neye yarar?"

Fanny'ye dönüp, "Durmadan dırdır edebilen bir erkeği zaten hiçbir vaaz adam edemez" dedi Edmund.

Fanny başını pencereden yana çevirdi. Mary de içten bir tavırla, "Bayan Price övgüye değer bir insan, ama övgü dolu sözler dinlemeye pek alışık değil" dedi. Tam o sırada Maria ile Julia onu şarkılarına katılmaya çağırdılar, Mary de uçar gibi piyanonun başına gitti. Edmund Mary'nin tatlı ve ince davranışlarından hafif ve güzel yürüyüşüne kadar bütün üstünlüklerini düşünüp kendinden geçerek arkasından bakakaldı.

Bir süre sonra "İşte güzel huy örneği" diye mırıldandı. "Yüreğinin karıncayı bile incitmeyecek kadar iyi olduğundan eminim. Ne güzel yürüyor! Başkalarının isteğine nasıl da hemen boyun eğiyor, çağrılınca gidiyor!" Bir an daldı, sonra, "Ama ne yazık, çok kötü ellere düşmüş!" dedi.

Fanny ona hak verdi. Sevinçliydi, Edmund diğer gençlerin hazırladığı konsere katılmayarak onunla birlikte pencerede kalmıştı. Ve bakışları Fanny'ninkiler gibi dı-

şarıdaki durgun ve huzur verici doğanın güzelliğine, bulutsuz gökle karanlık koruların arasındaki tezatlığa doğru çevrilmişti. Genç kız, "İşte uyum! İşte huzur!" diyerek duygularını dile getirdi. "Resim ve müzik sanatı bu güzelliğin kat be kat gerisinde kalır, şiir deseniz bunu anlatmaya kalksa bile anlatamaz. Her acıyı alır, ruhu sarhoş eder bu güzellik! Böyle bir geceyi seyrederken insana dünyada kötülük ve üzüntü olamaz gibi geliyor. Ama gerçekten de insanlar doğanın yüceliğini daha derinden duyabilseler, onun güzelliğine dalarak kendilerini unutabilseler, kötülük de üzüntü de azalırdı."

"İçindeki coşku çok hoşuma gitti Fanny. Gerçekten çok güzel bir gece ve hiç değilse biraz olsun senin gibi hissetmesini öğrenememiş, henüz çocukken doğa sevgisi aşılanmamış olanlara acımak gerek. Çok şey yitirmişler."

"Doğa konusunda hissedip düşünmesini bana *siz* öğrettiniz, kuzen."

"Öğrencim çok yetenekliydi. Bak, Kutup Yıldızı ne kadar da parlak."

"Evet. Büyükayı da. Keşke Koltuk Takım Yıldızı'nı da görebilseydim."

"Bunun için ön bahçeye çıkmamız gerek. Karanlıktan korkar mısın?"

"Hiç korkmam. Zaten ne zamandan beri yıldızları seyretmiyoruz."

"Evet. Nasıl bu kadar ihmal ettik, anlayamıyorum." O sırada konser başladı.

"Bitene kadar bekleyelim, Fanny" diyerek Edmund pencereye arkasını döndü.

Genç kız, dakikalar ilerledikçe Edmund'un da yavaş yavaş piyanoya doğru ilerlediğini görüp çok üzüldü. Konser sona erdiğinde, Edmund piyanonun başında ve kon-

serin yinelenmesi için ısrar edenler arasındaydı. Fanny ise pencerenin başında durmuş, yapayalnız içini çekiyordu. Sonunda Bayan Norris'in, "Üşüteceksin" diyerek çıkışması üzerine pencereden uzaklaştı.

bölüm
on iki

Sir Thomas, kasım ayında dönüyordu; bu durumda büyük oğlunun babasından daha önce evine, görevinin başına dönmesi gerekiyordu. Eylül ayı yaklaştıkça önce koru bekçisi, ardından Edmund, Tom'dan birer mektup aldılar. Ağustos sonunda da genç adamın kendisi çıkageldi; yine eskisi gibi neşeli, sevimli, nazikti; her daim Weymouth'tan, arkadaşlarından ve eğlencelerden konuşmaya hazırdı. Altı hafta önce olsa Mary Crawford bunları belki ilgiyle dinlerdi. Ama şimdi dinledikçe ve iki kardeşi yan yana görüp kıyasladıkça küçüğünü daha çok beğendiğine iyice inanıyordu.

Mary bu duruma çok üzülüyor, hatta sinir bozucu buluyordu. Büyük kardeşle evlenmeyi asla düşünmediği gibi, güzel olduğunu bilen her kadının kendisine hak saydığı ölçüde onun hoşuna gitmek bile istemiyordu. Tom Bertram'ın tamamen kendi isteğiyle ve sırf eğlenip hoşça vakit geçirmek için bunca zamandır Mansfield'dan ayrı kalışı, onun da Mary ile pek ilgilenmek istemediğini gösteriyordu. Aslında ilgisizlik konusunda Mary de onunla eşit duygulara sahipti, hatta Tom Bertram bir anda Mans-

field Park'ın sahibi Sir Thomas'a dönüşse bile Mary onunla evlenmeyi istemediğinden emindi.

Öte yandan Tom Bertram'ı görev gereği Mansfield'a getiren mevsim ve diğer sebepler, Henry Crawford'un da Norfolk'a gitmesine neden oldu. Eylül başında Everingham malikânesi onsuz olamayacağından, genç adam iki haftalığına oraya gitti. Bu iki hafta Bertram kız kardeşlere çok sıkıcı geldi, ikisinin de ruh hali adeta bir tehlike durumunu tetikte beklercesine gergindi. Bu arada Julia, kız kardeşini kıskandığına dair kendi kendine itirafta bulunuyor, Henry'nin iltifatlarına inanmamak gerektiğini kafasına koyarak onun dönmemesi için dua bile ediyordu. Eğer bu on beş günlük dinlenme ve sessizlik sırasında kendi davranışlarının nedenlerini incelemek ve kaprisleriyle kendini beğenmişliğinin nelere yol açabileceğini düşünmek gibi bir alışkanlığı olsaydı, Henry Crawford da bu ayrılığı uzatmanın doğru olacağını anlayabilirdi. Ama zenginlik, görgüsüzlük, şımarıklık ve bencilce yetişmiş olmanın verdiği aşırı rahatlık yüzünden sadece yaşadığı anı düşünen, daha sonrasını aklına bile getirmeyen bir hayat görüşüne sahipti. Üstelik güzel oldukları kadar akıllı da olan Bertram kardeşler onun her türlü eğlenceye doymuş ruhunu gayet iyi oyalayabiliyorlardı. Norfolk'ta, Mansfield'daki eğlencelere üstün gelecek bir şey de bulamadığı için genç adam kararlaştırılan günde güle oynaya dönüp geldi. Onun gibi gönül eğlendirmeye pek meraklı kişiler de onu sevinçle karşıladılar.

Bay Rushworth'ten başka kavalyesi kalmayan, onun çıktığı avların hikâyesini, köpekleriyle böbürlenmesini, komşularını aşağılayıp küçük görmesini, ruhsatsız ava çıkanları yakalatmak için gösterdiği çabaları tekrar tekrar dinlemekten bir türlü kurtulamayan Maria, bu yüzden

sürekli gözlerinin aradığı Henry'yi çok özlemişti. Bir nişanlısı ya da onu oyalayacak herhangi bir işi olmayan Julia ise Henry'yi kız kardeşinden daha çok özlemek konusunda kendisini haklı görüyordu. Julia'nın bu hakkı kendisinde görmesinin nedeni, dilediği şeye kendisini inandırmak gibi bir huy edinmiş olan Bayan Grant'ın imalı sözleriydi. Maria'nın bu hakkı kendisinde görmesinin nedeni ise Henry Crawford'un ona karşı davranışlarıydı. Çok geçmeden yine her şey eski haline döndü. Genç adam kız kardeşlerin ikisine de kalplerindeki yerini yitirmeyecek bir heyecan ve sıcaklıkla kur yapıyor, ancak gösterdiği ilginin herkesin gözüne batacak kadar ısrarlı, sürekli ve ateşli olmasından kaçınıyordu.

Onda hoşa gitmeyecek yönler bulan tek kişi Fanny idi. Sotherton gezisinden beri genç kız, Henry'yi kuzenlerinden hangisiyle görse kuşkulanıyor, çoğu zaman şaşkınlık geçiriyor, ayrıca çok öfkeleniyordu. Eğer biraz daha kendisine ve değer yargılarına güven duyabilseydi, her zamanki sır ortağına bu konuda çıkışıp önemli imalarda bulunabilirdi. Ancak bu durumda sadece bir kere bu konuya değinmeye cesaret edebildi ve doğruyu söylemek gerekirse bu da boşa gitti. "Bay Crawford'un bu kadar çabuk dönüp gelmesine biraz şaşırdım doğrusu" dedi Fanny. "Geçen gelişinde de epey uzun kalmıştı, tam yedi hafta. Oysa onun değişiklikten, faal bir yaşamdan hoşlandığını söylüyorlardı. Norfolk'a gittiği zaman oradaki yaşamdan kopup kolay kolay bir daha Mansfield'a dönemez sanıyordum. Çünkü bildiğim kadarıyla kendisi Mansfield'dan daha hareketli ve eğlenceli yerlere alışık."

"O halde burada kalması onun yararına sayılır" dedi Edmund. "Bu aynı zamanda kız kardeşini de sevindiriyordur. Mary onun serserice huylarından hiç hoşlanmıyor."

"Maria ile Julia da Bay Crawford'un yakınlığından pek haz alıyorlar."

"Evet. Çünkü Bay Crawford kadınlara nasıl davranacağını çok iyi biliyor. Anladığıma göre Bayan Grant da onun Julia'ya ilgi duyduğunu sanıyor. Ama ben şimdiye kadar böyle bir belirti görmediğimi söyleyebilirim; dileyelim de öyle olsun. Henry Crawford'un ufak tefek kusurları varsa bile, eğer birisine ciddi anlamda bağlanacak olursa, bu şüphelerin ortadan kalkacağına inanıyorum."

"Maria herkes tarafından sözlü biliniyor olmasa, bazen insan Bay Crawford'un onu Julia'dan daha çok beğendiği izlenimine kapılıyor" diye yorum yaptı Fanny; bunu söylerken biraz çekinmişti.

"Bu da onun Julia'yı beğendiğinin iyi bir göstergesi sayılabilir" diye Edmund karşılık verdi. "Sevgili Fanny, sen çoğu zaman farkında olmayabilirsin, ama henüz kesin karar vermemiş bir erkek, beğendiği kızdan çok, kızın kardeşleri ya da yakın arkadaşlarıyla ilgilenir. Henry aklı başında biridir, eğer Maria konusunda herhangi bir tehlike sezecek olsa, elbette ki burada kalmazdı."

Bunun üzerine Fanny kendisinin yanılmış olabileceğini düşünüp, bundan böyle görüşlerini değiştirmeye karar verdi. Ama Edmund'un düşüncelerine olan inancına ve çevredekilerin de Henry'nin Julia'yı beğendiğini belirten bakış ve sözlerine rağmen çoğu zaman kararsız kalıyordu. Bir gece Fanny, bu konuda Norris teyzesinin ümit dolu düşünceleriyle Bayan Rushworth'ün duyguları arasındaki benzerliği yansıtan bir konuşmaya kulak misafiri oldu. Dinledikçe şaşkına dönmekten kendisini alamadı. Duyacaklarını önceden bilmiş olsa hiç dinlemez, memnuniyetle bundan vazgeçerdi. Konuşmaları dinlemeye maruz kalmasının nedeni, o sırada gençler dans

ederken, hiç istemediği halde şöminenin başındaki yaşlılarla oturmakta ve dört gözle en büyük kuzeninin içeri girmesini beklemekte olmasıydı. Dansa kalkabilmek için son ümidi Tom'du. Bu, Fanny'nin ilk balosuydu. Ama birçok genç kızın ilk balo hazırlığı ve heyecanından oldukça uzaktı. Bunun nedeni balonun son anda adet yerini bulsun diye tasarlanmış olmasıydı. Yeni alınan uşaklardan birine en acelesinden keman çalması öğretilmiş, Tom'un gece yatısına gelen bir arkadaşıyla Grant'ler de hesaba katılınca, sonuçta yalnızca beş çift olmuşlardı. Ama her şeye rağmen üst üste dans eden Fanny oldukça eğlenmişti, hatta şu an beş dakika oturmak bile onu üzüyordu. Diken üzerinde oturur gibi oturduğu yerden bir kapıya bir dans edenlere bakıp dururken, yukarıda sözü edilen bayanlar arasında geçen şu konuşmayı duymak zorunda kalmıştı:

Bayan Norris gözlerini ikinci kez birlikte dansa kalkmış olan Maria ile Rushworth'e dikerek, "Hanımefendi, sanırım dans edenler arasında bir çift güler yüz görebilme şansına nihayet erişeceğiz" diyordu.

Bayan Rushworth, ağırbaşlı bir tavırla kıs kıs gülerek, "Gerçekten de öyle, hanımefendi" diye yanıtladı; "bence de orada dans edenleri şimdi seyretmeye değer. Az önce bizimkilerin birbirlerinden ayrılmak zorunda kalmalarına çok üzülmüştüm. Onların durumundaki gençleri hoş görüp biraz rahat bırakmak gerek, diye düşünüyorum. Oğlumun bu konuda daha kararlı bir şekilde ısrar etmeyişine şaşırıyorum, doğrusu."

"Mutlaka ısrar etmiştir, hanımefendi. Bay Rushworth her şeyi en ince detayına kadar düşünür. Ama artık görgü kurallarının uygulanması hususunda çok titiz olan sevgili Maria gibi genç kızlar kalmadı, zamane kızları hiçbir

şey bilmiyor! Saygıdeğer Bayan Rushworth, şu anda sevgili Maria'nın yüzüne bir bakın, bundan önceki dans edenle arasında ne kadar büyük fark var!"

Maria Bertram'ın yüzünden gerçekten de mutluluk akıyordu. Gözleri zevkten parlarken, tam yanlarında olan Julia ve kavalyesi Henry Crawford ile gülüp sohbet ediyordu, böylece dördü bir arada bir grup oluşturmuşlardı. O esnada Edmund ile dans ettiği için Maria'nın bundan önceki danslarda nasıl bir yüz ifadesi taşıdığını Fanny bilemiyordu, o sırada Maria'yı düşünecek hali yoktu elbette.

"Değerli hanımefendi" diye konuşmasını sürdürdü Bayan Norris, "genç çiftleri böyle mutlu, böylesine birbirleriyle her bakımdan uyumlu görmek doğrusu bizler için çok büyük bir zevk. Sir Thomas'ın da buna çok sevineceğini düşünüyorum. Bir alyans daha takılmasına ne dersiniz, hanımefendi? Bay Rushworth bunun için güzel bir örnek oldu. Bu tür işler bulaşıcıdır."

Gözü sürekli kendi oğlunda olan Bayan Rushworth, kadının ne dediğini anlayamadı.

"Tam karşımızdaki çiftten söz ediyorum hanımefendi, onların ne kadar uyumlu olduğunu fark etmiyor musunuz?"

"Ah! Bayan Julia ile Bay Crawford'dan söz ediyorsunuz demek. Elbette birbirlerine çok yakışıyorlar. Gencin geliri ne kadar?"

"Yılda dört bin sterlin"

"Çok iyi. Fazlasını bulamayanların ellerindekiyle yetinmek zorunda kaldıkları bu devirde, yılda dört bin sterlin çok iyi bir gelir. Bay Crawford da çok kibar, ağırbaşlı bir genç. Umarım Miss Julia onunla çok mutlu olur."

"Ortada henüz olup bitmiş bir durum yok, hanımefendi. Yalnızca yakın dostlarımıza fısıldıyoruz. Ama işin

o noktaya *varacağından* hiç kuşkum yok. Bay Henry, sevgili Julia'ya her gün biraz daha yakınlık gösteriyor."

Fanny daha fazlasını dinleyemedi. Tom tarafından dansa kaldırılmayı bekliyor, bunu büyük bir onur sayıyor ve bu onura mutlaka erişeceğine inanıyordu. Ancak Tom onların oturduğu yere yaklaştı, Fanny'yi dansa kaldıracağı yerde bir sandalye çekip yanına oturdu ve ona ahırdaki hasta bir atın son durumuyla seyisinin bu hususta düşünceleri hakkında haberler verdi. Şimdi onların yanından geliyordu. Fanny Tom'un kendisini dansa kaldırmayacağını anladı ve mütevazılıkla içinden, böyle bir şey ümit etmemesi gerektiğini düşündü. Tom ise atın durumunu anlattıktan sonra masanın üzerinden bir gazete aldı, gazeteye öylesine bakıp ilgisiz bir tavırla, "Eğer benimle dans etmek istiyorsan Fanny, seni dansa kaldırabilirim" dedi. Fanny, bu teklifi nazik bir şekilde geri çevrildi. Bunun üzerine Tom daha canlı bir sesle, "Buna çok sevindim" diyerek gazeteyi elinden bıraktı. "Yorgunluktan bitkin bir haldeyim. Saygıdeğer dostlarımızın bu kadar saat nasıl bu işkenceye dayanabildiklerine şaşıyorum doğrusu. Bu saçma sapan gösteriyle bu kadar eğlenebildiklerine göre, *hepsi de* âşık olmalı. Belki de öyledirler. Aslında bir bakışta her birinin sırılsıklam âşık olduğu anlaşılıyor. Tabii ki Bayan Grant'la Bay Yates dışında. Gerçi laf aramızda biraz romantizm bizim zavallı Bayan Grant için de en az genç kızlar kadar faydalı olur diye düşünüyorum. Doktor Grant gibi bir adamla aynı çatı altında yaşamak çok sıkıcı olmalı." Tom, rahibe doğru bakıp komik bir biçimde yüzünü buruşturdu; ama birden onun çok yakınında olduğunu görüp hemen yüz şeklini değiştirmek zorunda kaldı. Onun bu hali her şeye rağmen Fanny'yi güldürdü. Tom, Doktor Grant'a dönerek:

"Şu sıralar Amerika'da olup bitenler ne kadar tuhaf değil mi, Doktor Grant? Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz? Siyaset ve toplum üzerine hep sizin bilginize başvurmuşumdur."

"Sevgili Tom" diye haykırdı Bayan Norris, ardından da, "dans etmediğine göre bizimle iskambil oynamaya hazır mısın?" diye sordu. Sonra hemen yerinden kalktı ve teklifini yeğenine kabul ettirmek için yanına gidip fısıldayarak ekledi: "Bayan Rushworth için masa kurmak istiyoruz, sevgili anneniz bu konuda çok ısrarlı ama çok fazla işi olduğu için kendisinin bize katılacak zamanı yokmuş. Bu durumda siz, ben, bir de Dr. Grant oynayacağız. Gerçi *biz* küçük parayla oynuyoruz ama *siz* Dr. Grant'la daha yüksekten bahse girebilirsiniz."

"Çok mutlu olurum" dedi genç adam yüksek sesle; hemen yerinden fırladı. "Benim için zevktir ama şu anda dansa kalkmak üzereydim. Haydi, Fanny. Elini ver ve oyalanmayı bırak, aksi halde dans bitecek."

Fanny ona uyarak hevesle yerinden kalkıp yürüdü. Ama bunun için kuzenine minnet duyamıyor, Tom'un yaptığı gibi başkasının bencilliğiyle kendisininki arasında bir ayırım göremiyordu.

"Doğrusu ne kadar da mütevazı bir istek, oldu olacak canımı da isteseydi" diye homurdandı Tom. "Beni sırf oyun oynamak için iki saat masanın başına çivileyecek, üstelik kendisi ve Doktor Grant'le birlikte! Durmadan atışıp duracaklar, oyundan zerre kadar anlamayıp oyun oynamayı cebir problemi çözmek sanan o yaşlı ve sıkıcı kadın da cabası! Saygıdeğer teyzem bu kadar işgüzarlık yapmasa ne kadar iyi olacak! Üstelik bana herkesin içinde soruyor, geri çeviremeyeyim diye! En sinirime dokunan şey de bu. Laf olsun diye soruyor, nasılsa başka alterna-

tifim olmadığını biliyor. Amacı beni zor durumda bırakmak, yaptırtmak istediği şeyi bana mutlaka yaptırtmak! İyi ki seni dansa kaldırdım, aksi halde yakamı ondan kurtaramazdım. Bu benim için çok kötü bir durum. Ama sevgili teyzemiz kafasına bir şey taktı mı, ne yazık ki onu durdurmak imkânsızdır."

bölüm
on üç

Tom'un yeni arkadaşı Honourable[1] John Yates'in şıklığı ve bir lordun paralı olduğu varsayılan küçük oğlu olmasından başka pek de parlak bir yanı yoktu. Sir Thomas burada olsa onun Mansfield çevresine kabul edilmesini hiç istemezdi. Tom bu genç adamla Weymouth'ta tanışmıştı. Bir dostun çatısı altında onunla birlikte on gün geçirmişlerdi ve eğer buna arkadaşlık denirse, onunla arkadaşlıkları Tom'un Bay Yates'i ilk fırsatta Mansfield'a davet etmesiyle perçinlenmişti. Bay Yates de Weymouth'tan ayrıldıktan sonra gittiği bir başka arkadaş evindeki topluluğun aniden dağılması üzerine, Mansfield'a umulduğundan daha erken gelmişti. Hayal kırıklığı içinde ve aklı sürekli tiyatroyla meşgul bir adamdı. Bundan önce bulunduğu yerde arkadaşları amatör bir tiyatro kurmuşlardı. İçinde kendisinin de rolü olan oyunun sahneye konmasına iki gün kala, ailenin en yakın akrabalarından birinin ölümü, planları alt üst etmiş, oyuncuları dağıtmıştı. Kısacası şöhrete ve mutluluğa bu kadar yakınken, Honourable Lord Ravenshaw'un Cornwall'da-

1. Eski İngiltere'de düşük dereceden bir soyluluk unvanı.

ki Ecclesford malikânesinde sergilenen amatör oyunuyla ilgili gazetelerde çıkacak ve tiyatro topluluğunu bir yıl boyunca ölümsüzleştirecek o uzun yazının yazılmasına ramak kalmışken, göz göre göre her şeyi yitirmişti. Bay Yates kaderin bu haksızlığına öylesine içerlemişti ki, başka bir konu hakkında konuşamaz durumdaydı. Ecclesford malikânesi ve özel tiyatrosu, tiyatrodaki dekor ve kostümler, yaptıkları prova ve şakalar dilinden düşmüyor, genç adam ancak geçmişte yaşadıklarıyla övünerek teselli buluyordu.

Neyse ki gençler arasında tiyatro sevgisi çok yaygın, sahneye çıkma hevesi çok güçlüydü, o yüzden Bay Yates'in konuşmaları, dinleyenlerin ilgisini fazlasıyla çekiyordu. Rol dağıtımından son olaylara kadar tüm anlatılanlar her dinleyeni adeta büyülüyordu. Aralarında orada olmayı istemeyen ve kendi becerilerini sahnede denemekten çekinecek pek az kişi vardı. Ecclesford'da oynanacak oyun "Âşıkların Yemini" idi, Bay Yates de Kont Cassel rolüne çıkacaktı. "Ufak bir rol" dedi genç adam, aslında tam kendisine göre olduğunu söyleyebileceği bir rol değildi ama oyunbozanlık yapmak istememişti. Anlattığına göre daha o Ecclesford'a varmadan, oynamaya değer iki rol de Lord Ravenshaw ile dük arasında pay edilmişti. Gerçi Lord Ravenshaw kendi rolünü ona vermek istemişti ama bu imkânsızdı. Ancak o, yeteneği konusunda çok yanılıyordu. "*Onun* adına üzüldüm", dedi, "baron rolünün üstesinden gelmesi epey zor olacak! Ufak tefek bir adam, üstelik ilk on dakikadan sonra kısılıp cılızlaşan bir ses tonu var! Bunlar oyunu ciddi anlamda zedeleyecekti. Ama *ben* her şeye rağmen sorun çıkarmamakta kararlıydım. Sir Henry de dükün Frederick rolünü beceremeyeceğini söylemişti, ama bu rolde gözü kalmıştı da onun için. Yoksa

dük, Frederick rolüne, onun baron rolüne uyduğundan bin kat daha uydundu. Sir Henry'nin öyle sopa yutmuş gibi sahte rol yapmasına çok şaşırmıştım. Neyse ki parçanın gücü bu role bağlı değildi. Bizim Agatha eşsizdi. Çoğu insan da dükün oyununu çok esaslı buluyordu. Genel olarak parlak bir oyun olacaktı."

"Çok yazık olmuş ve inanın size çok acıdım!" gibi yanıtlar, dinleyenlerin yüreklerinin Bay Yates için çarptığına işaret ediyordu.

"Sızlanmaya değmez ama bence zavallı ihtiyar kadın ölmek için bundan daha kötü bir zaman seçemezdi doğrusu. Keşke haberi hiç değilse üç gün gizli tutsalardı diye hayıflanmamak da elde değil. Hepi topu üç gündü. Olup olacağı bir büyükanneydi ve öldüğü yer bizden sadece üç yüz kilometre uzakta olduğu için pek bir şey değişmezdi. Bu fikri ortaya atan da *o oldu,* bunu biliyorum. Ama Lord Ravenshaw için İngiltere'nin en dürüst adamlarından biridir diyebilirim. Nitekim bunun lafını bile ettirmedi."

"Anladığım kadarıyla bir perdelik bir komedi" diye araya girdi Tom Bertram. "Âşıkların Yemini" suya düşüyor ve Lord ile Leydi Ravenshaw baş başa "Büyükannem" oyununu izlemeye gidiyorlar. Ne yapalım, belki de artık Lord Ravenshaw bununla ve ona bağlanan gelirle teselli bulur. Laf aramızda belki de baron rolünde bet sesiyle bir anda şöhretinin bozulacağını düşünüp kaygılanmaya başlamıştı ve bunu fırsat bilerek oyundan vazgeçti. Size gelince sevgili Yates, kayıplarınızı kapayabilmeniz için sanırım Mansfield'da küçük bir tiyatro kurup sizden yöneticimiz olmanızı rica etmekten başka çıkar yolumuz yok."

Gerçi bu, düşünmeden ortaya atılmış bir laftı ama lafta da kalmadı. Çünkü tüm bu konuşmalar, oradaki herkes-

te tiyatro oynama hevesi uyandırmıştı. Bu hevesi en güçlü yaşayan kişi de şu an evin efendisi sayılan genç adamdı. Tom'un boş zamanı çok boldu, o yüzden herhangi bir yeniliği memnuniyetle karşılamaya hazırdı. Aynı zamanda yetenekli, hareketli, mizah anlayışı güçlü bir insan olduğu için de, bu yeni ve ilgi uyandıran oyun sahneleme işi tam ona göreydi. Zaten sürekli aklına takılmıştı.

"Ah, keşke Ecclesford'taki gibi bir tiyatromuz ve dekorlarımız olsa da bir şeyler deneyebilsek." Kız kardeşlerinin ikisi de bu dileği yansıtıyorlardı. Hemen hemen her türlü zevke doymuş olan Henry Crawford için de henüz tadına bakılmamış bir eğlenceydi ve tiyatro sahneleme isteği genç adamı da iyiden iyiye sarmıştı.

"Şu anda ne kadar yazılmış rol varsa, hepsini üstlenme çılgınlığı gösterebilirim" diyordu. "Shylock ya da III. Richard'dan, müzikal bir güldürünün kırmızı ceketli, koca şapkalı şarkıcı kahramanına kadar her rolü oynayabilir, her türlü kalıba girebilirim. Mesela öfkeli bir insanı canlandırabilirim; hatta isterseniz iç çekip göz bile süzebilirim. İngiliz dilinde yazılmış bütün güldürü ve trajedilerde oynayabileceğimi düşünüyorum. Haydi, o halde bir an önce harekete geçip bir şeyler ortaya koyalım. Bir oyunun sadece yarısı da olsa tek bir perde, bir de sahne olduktan sonra kim engel olabilir bize?" Henry Crawford, Maria ile Julia'nın olduğu yöne bakarak, "Herhalde şu meraklı yüzler değil" diye ekledi. "Tiyatroya gelince, ne önemi var tiyatronun? Biz yalnızca kendi keyfimiz için tiyatro yapacağız. Herhangi bir oda yeter."

"Bir perde şart" diye yanıtladı Tom Bertram. "Perde için de birkaç metre yeşil çuha buluruz, belki bu kadarı yeterlidir."

"Ah! Elbette yeter" diye heyecanla atıldı Bay Yates. "Birkaç basamakla bir kapı, tavandan sarkıtılacak üç beş

dekor da oldu mu, kendi aramızda eğlenmek için başka bir şey gerekmez."

"Bence çok daha azıyla yetinmek zorundayız" dedi Maria. "Bütün bunları yapacak zamanımız yok. Üstelik başka engeller de çıkabilir. Bence biz Bay Crawford'un görüşünü benimsemeliyiz, tiyatroyu değil, oyunu ön plana alalım. Dilimizdeki en güzel oyunlardan birçoğunun dekor olmadan oynanabileceğini düşünüyorum."

"Yok, hayır" diye birden araya girdi Edmund, yüzünde alaycı bir ifade vardı; bu konuşmaları dinledikçe iyice telaşlandığı anlaşılıyordu. "Hiçbir şeyi yarım yapmayalım. Eğer gerçek bir tiyatro yapacaksak, orkestra yeri, locaları ve balkonuyla tam bir tiyatro kuralım ve seçtiğimiz bir Alman oyununu başından sonuna kadar oynayalım. O zaman kesinlikle Ecclesford'u solda sıfır bırakacağımıza inanıyorum."

"Sevgili Edmund, huysuzluk etme" dedi Julia. "Dünyada senin kadar tiyatroya düşkün kimse yoktur. Oyun izlemek için nerelere kadar gittiğini biliyorum."

"Doğru ama gerçek bir oyun izlemek için. Usta kişilerin çıkarttığı gerçek ve iyi bir oyun. Aksi halde meslekten olmayan kişilerin ham ve toy çabalarını izlemek için hiçbir yere gitmem."

Bütün bunlara rağmen kısa bir duraklamadan sonra konu tekrar ele alındı ve hiç de yatışmamış olan bir heyecanla tartışıldı. Bu tartışma, gençlerin ne istediğini ortaya koydu. Aslında Tom Bertram komedi oynansın istiyordu, kız kardeşleriyle Henry Crawford ise trajediyi daha uygun buluyorlardı; ama herkesi hoşnut edecek bir oyun bulmak dünyanın en kolay işiymiş gibi geliyordu. Sonuçta ne pahasına olursa olsun bir oyun sahneye koyma kararı oldukça kesin gibi görünüyordu ki, Edmund'un

keyfi kaçtı. Gerçi yemek masasında yapılan bu konuşmaları Edmund gibi dinlemiş olan annesi en ufak bir tepki dahi göstermemişti ama Edmund tiyatro tasarısını elinden geldiğince önlemek niyetindeydi.

Genç adam, gücünü o akşam deneme fırsatını buldu. Maria, Julia, Henry Crawford ve Bay Yates bilardo odasındaydılar. Tom bir ara onların yanından ayrılarak oturma odasına girdi. Edmund, düşünceye dalmış, şöminenin başında duruyordu. Leydi Bertram, biraz ötedeki kanepede oturuyordu, Fanny de onun yanında nakışını düzenlemekteydi.

"Bizimki kadar berbat bir bilardo masası yeryüzünde yoktur!" diye içeri girer girmez lafa başladı Tom. "Bu rezil masaya artık katlanamıyorum. Bir daha bu masada asla bilardo oynamam. Ama bu işin tek bir iyi yönü var. Bence bu bilardo odası tam tiyatro olacak bir oda. Her şeyiyle tam bir tiyatro salonu olacak. Dipteki kitap rafını kaldırmak yeterli olacak. Arasak bundan daha iyisini bulamayız. Babamın odası da oyuncular için kulis olur. Sanki bilardo odasının yanında bulunuşunun hikmeti de buydu."

Ağabeyi şömineye yaklaşınca Edmund alçak bir sesle, "Tiyatro oynamak kararında gerçekten ciddi misin, Tom?" diye sordu.

"Ciddi miyim? Ömrümde hiç bu kadar ciddi olmadığıma inanabilirsin. Bunda bu kadar şaşacak ne var?"

"Bence bu çok yanlış bir iş olur. Böyle evlerde tiyatro oynamanın genellikle sakıncalı yanları vardır. Özellikle bizim durumumuzda bir ailenin böyle bir işe kalkışması düşüncesizlik olur diye düşünüyorum, hatta daha bile kötü. Bir kez babama karşı saygısızlık sayılır, babam şu an evden uzakta, üstelik bir dereceye kadar tehlike altında olduğunu bile düşünüyorum. Ayrıca böyle bir şey

Maria bakımından da tedbirsizlik olur, Maria'nın durumu çok nazik, eğer düşünecek olursanız hem de çok nazik."

"Her şeyi çok fazla ciddiye alıyorsun. Duyan da babam gelene kadar haftada üç temsil verip bütün ülkeyi buraya toplayacağımızı düşünür. Oysaki bizimki bu tür bir gösteri olmayacak. Bizim niyetimiz yeni bir iş deneyip bir değişiklik yapmak ve kendi kendimizi eğlendirmek. Seyirci ya da reklam peşinde değiliz. Doğru dürüst, zararsız bir oyun seçebileceğimize inanıp bize güvendiğinden eminim. Tiyatro oynamamız hususunda aklımın erdiği kadarıyla birimizden birinin başına gelebilecek tek tehlikenin kendi seçtiğimiz sözcüklerle değil de ünlü bir yazarın incelikli diliyle konuşmamız olacağını düşünüyorum. Kısacası ben bunda korkulacak, çekinilecek hiçbir şey göremiyorum. Babamın uzakta oluşu ise tamamen sakıncadan uzak bir konu, hatta bir neden bile olamaz. Onun yolunu bekleyip durmak asıl annem için çok kaygılı bir iş olsa gerek. Böylece annemi eğlendirerek kuruntularını hafifletmeye yardımcı olabilirsek, vaktimizi de boşa harcamış sayılmayız. Babam da böyle düşünecektir. Bu annem için gerçekten kaygı ve sıkıntı dolu bir dönem."

Tom bunları söylerken ikisi de annelerinden yana baktılar. Kanepenin köşesine başını yaslamış, bir sağlık, varlık, rahat ve dirlik simgesini andıran Leydi Bertram, hafif bir şekerlemeye dalmıştı. Fanny de onun nakışının güç yerlerini tamamlamaya koyulmuştu.

Edmund gülümseyerek başıyla annesini işaret etti. Tom da içten bir kahkaha patlatıp kendisini bir koltuğa bıraktı. "Yok artık! Sevgili anneciğim ben de kalkıp seçe seçe sizin kuruntularınızı silah olarak seçmişim."

Leydi Bertram gözlerini açarak uykulu bir sesle, "Ne var?" diye sordu. "Uyumuyorum ki."

"Yok, elbette uyumuyorsunuz sevgili anneciğim, öyle bir şey diyen de yok zaten" dedi ve Leydi Bertram'ın başı tekrar önüne düştüğünde Tom az önceki konuya dönerek konuşmaya devam etti. "İşte böyle, Edmund" dedi, "şu kadarını söyleyeyim, kimseye bir zararımız dokunmayacak."

"Sizinle aynı düşüncede değilim. Üstelik babamın da böyle bir şeyi asla onaylamayacağı kanısındayım."

"Ben de tamamen tersini düşünüyorum. Gençlerin yetenek ve zevklerini geliştirmelerini babam kadar destekleyen, buna babam kadar hoşgörü gösteren biri daha yoktur. Rol yapmak, ezber okumak, şiir söylemek gibi şeylere karşı babam her zaman fazlasıyla ilgi duymuştur. Çocukken bize bu konuda hep ön ayak olurdu. Bu odada onu eğlendirmek için kim bilir kaç kez Sezar'ın ölü bedeninin başında nöbet tutmuş, 'Olmak ya da olmamak' cümlesini durmadan tekrarlamışızdır. Bütün bir Noel tatili boyunca neredeyse hemen her gece 'Benim adım Norval' dediğimi gayet iyi hatırlıyorum."

"O farklıydı. Babam o zamanlar bizim birer öğrenci olarak güzel ve düzgün konuşmamızı istiyordu. Ama yetişkin kızlarının okul sahnesine çıkıp rol yapmasını istemezdi sanırım. Babam yakışık almayan şeylerden hiç hoşlanmaz. Bu konuda çok serttir."

"Bunları ben de biliyorum elbette" dedi Tom; aslında bu konuşmadan pek hoşnut kaldığı söylenemezdi. "Babamızı senin kadar ben de tanıyorum. Ben kızlarının onu üzecek herhangi bir şey yapmalarını önleyebilirim. Sen sadece kendi özel işlerinle ilgilen, Edmund. Ailenin geri kalanını ben idare ederim."

"Tiyatro oynamak gibi kesin bir niyetiniz varsa, o zaman hiç değilse ufak çapta, sessiz sedasız bir şey yapın" dedi Edmund; kendi düşüncelerinde direnmeye devam

ediyordu. "Sakın sahne filan kurmaya da kalkışmayın bence. Bu, babamızın yokluğunda, babamızın evini kendi bildiğimiz gibi kullanmak olur ve de kesinlikle bağışlanamaz."

"Bu konuda her şey için hesap vermeyi ben üstleniyorum" diyerek kestirip attı Tom. "Babamızın evi kesinlikle zarar görmeyecek. Onun evi konusunda ben de senin kadar titizim. Eğer babam bir kitap dolabını çekmek, bir kapıyı açmak, sadece bir haftalığına bilardo odasını bilardo oynamak dışında kullanmak gibi az önce sözünü ettiğim değişikliklere kızacak olursa, bu tıpkı kahvaltı salonundan çok bu salonda oturmamıza ya da kızlarının piyanosunun odanın diğer tarafına çekilmesine kızmasına benzer. Yani senin anlayacağın bu düşüncen baştan aşağı saçma!"

"Böyle bir yenilik yanlış değilse bile, en azından bu yüzden masrafa girmek yanlış olur."

"Evet, haklısın, böyle bir işin masrafı bizim için yıkım olacaktır, doğrusu! Bir de bakarsın yirmi poundu bulur. Her neyse, sahneye benzer bir şey yapmalıyız, planı da gayet basit tutacağız. Yeşil bir perde, birkaç tahta parçası, birkaç çivi, hepsi bu kadar. Marangozluk işini de şu bizim Christopher Jackson yapabileceği için masraftan söz etmek bile komik. Hem işi Jackson yaptığı için babam da sesini çıkarmaz. Bu evde senden başka kimsenin gözü görmez, kafası çalışmaz sanma sakın. İstemiyorsan sen oyunda rol almazsın, ama herkesi yönetmeye kalkışma."

"Yok" dedi Edmund, "kendim rol almayacağım, tamamen karşı olduğum bir şeyi asla yapmam."

O bunları söylerken Tom da yürüyüp gitti; tek başına kalan Edmund oturup sıkıntılı bir dalgınlık içinde şöminenin ateşini karıştırmaya başladı.

Bütün konuşulanları dinlemiş olan ve Edmund'un duygularını aynen paylaşan Fanny cesaretini toplayıp kuzenini biraz teselli etmek çabasıyla, "Belki de uygun bir oyun bulamazlar" dedi, "erkek kardeşinizin zevkiyle kız kardeşlerinizin zevkleri birbirine uymuyor."

"O yönden benim de hiç ümidim yok, Fanny. Ama eğer bu konuda kararlıysalar mutlaka ortak bir şey bulurlar. Şimdi bir de kızlarla konuşup onları caydırmaya çalışacağım. Elimden gelen başka bir şey yok."

"Bana kalırsa Norris Teyze sizden yana çıkacaktır."

"Olabilir ama o ne Tom'a ne de kızlara sözünü geçirebilir, o yüzden işimize yaramaz. Bu işten vazgeçmeleri için onları ikna etmeliyim, aksi halde Norris teyzemizi araya koymaya hiç kalkışmam. O zaman bırakırım, ne halleri varsa görsünler. Aile içinde anlaşmazlık en kötü şeydir, birbirimize girmektense her şeye razı olurum."

Edmund ertesi sabah bir fırsatını bulup kız kardeşleriyle görüştü. Ama onlar da aynı Tom gibi, Edmund'un öğütlerinden sıkıldılar, söylediklerine omuz silkerek canlarının istediğini yapma kararında direndiler. Annelerinin hiçbir diyeceği yoktu, babalarının azarlamasından da hiç korkmuyorlardı. Birçok namuslu ailenin, birçok nüfuz sahibi hanımın yaptığı bir işi onlar da yaparlarsa günah olmazdı herhalde diye düşünüyorlardı. Kardeşlerle yakın dostlar arasında kalacak, kendilerinden başka kimsenin ruhunun bile duymayacağı böyle bir tasarıda sakınca görebilmek için insanın artık kılı kırk yarması gerekirdi. Gerçi Julia, kız kardeşi Maria'nın durumunun özel bir dikkat ve itina gerektirdiğini kabul eder gibiydi ama bunun onu ilgilendiren bir tarafı yoktu, nasılsa o serbestti. Maria ise nişanlı olmasını iyice başına buyruk olmak ve ebeveynlerinin sözünü Julia'dan daha az dinlemek için bir neden

olarak görüyor gibiydi zaten. Edmund pek umutlu olmamakla birlikte hâlâ bu konuda konuşup dururken birden Henry Crawford içeri girdi ve "Tiyatromuzda figüran kıtlığı çekmeyeceğiz, Bayan Maria!" diye bağırdı. "Kız kardeşim size sevgilerini gönderdi. Tiyatro ekibimize kendisinin de alınacağını ümit ediyor. Bizim beğendiğimiz herhangi bir dadı ya da hizmetçi rolünü seve seve kabul edeceğini söylüyor."

Maria dönüp Edmund'a imalı bir bakış attı, sanki bu bakışıyla Mary Crawford da böyle düşünüyorsa, bu işin kesinlikle yanlış olmadığının kanıtlanmış olduğunu ima eder gibiydi. Böylece mecburen susmak zorunda kalan Edmund, tiyatronun cazibesinin ruhları gerçekten büyüleyebileceğini çaresiz kabul etti. Mary Crawford'un gönderdiği haberi aşkın yaratıcı gücünün etkisiyle genç kızın inceliğine, ayrıca uysal ve arkadaş canlısı olmasına yordu.

Hazırlıklar devam ediyordu, buna karşı çıkmak boşunaydı. Bu arada Edmund, Bayan Norris'in bu işe karşı çıkacağını düşünmekle yanıldığını anlamıştı. Çünkü kadının öne sürdüğü birkaç sudan bahaneyi Maria ile Tom beş dakika içinde ortadan kaldırmışlardı bile. Ayrıca da onların sözü Bayan Norris için bir anlamda emir sayılırdı. Bu durumda bu iş kimseyi fazla masrafa sokmayacak, üstelik kendisinin cebinden tek kuruş bile çıkmayacaktı. Ayrıca Bayan Norris bu sayede şamata yapıp gülmek gibi teselli edici bir eğlenceye de kavuşabileceğini de düşünüyordu; böylece bir aydır içinde kendi parasıyla yaşamakta olduğu evinden ayrılıp malikâneye yerleşme fikri hoşuna gidiyordu ama aynı zamanda orada her an hizmete hazır bir durumda tetikte olmak zorunda kalacağını da hissediyordu. Kısacası Bayan Norris gençlerin bu planından fazlasıyla memnundu.

bölüm
on dört

Fanny, Edmund'un tahmin ettiğinden de çok haklıymış meğer. Herkesi memnun edecek bir oyun seçme işi gerçekten de hiç kolay değildi. Bu arada marangoz projeyi önce dinlemiş, ardından ölçü almış, bu konudaki düşüncelerini dile getirmiş, ortaya çıkan sorunlardan en az ikisini gidermiş, planların ve bütçenin daha geniş tutulması gerektiğini açıkça belirtip işe başlamıştı; ancak oynanacak oyunun ne olacağı hâlâ belli değildi. Bu arada diğer hazırlıklara da girişilmişti. Northampton'dan büyük bir top yeşil çuha kumaş getirtilmişti. Tutumlu davranıp tam iki buçuk metre kumaş arttıran Bayan Norris kumaşı biçmiş, hizmetçiler de oyun için perde dikmeye başlamışlardı; ama hâlâ oyun bulunamamıştı. Böylece iki üç gün geçmiş, bu arada Edmund belki de hiç oyun bulamazlar diye umutlanmaya bile başlamıştı. Dikkate alınması gereken pek çok husus, memnun edilmesi gereken pek çok insan, dağıtılması gereken pek çok başrol ve en önemlisi de oyunun hem komedi hem de trajedi olması için pek çok zorunluluk vardı; bu yüzden gençlerin hepsinin isteğine göre ortak bir karara varabilme şansı pek az görünüyordu.

Trajediden yana olanlar Bertram kız kardeşler, Bay Crawford ve Bay Yates idi. Komedi isteyen de Tom Bertram'dı ama bu konuda tam anlamıyla yalnız sayılmazdı. Çünkü nezaket gereği gizli tutulmasına rağmen Mary Crawford'un eğilimi de belli ki aynı yöndeydi. Ama Tom'un ısrarı ve direnci oldukça fazlaydı, o yüzden bu durum onun düşüncelerine herhangi birinin katılmasını imkânsız kılıyordu. Bu birbiriyle bağdaşmaz düşüncelerin varlığı yetmezmiş gibi, gençler az sayıda ama önemli karakterlerin olduğu ve başrol oyuncusunun da üç kadından oluştuğu bir oyun istiyorlardı. Bu doğrultuda en ünlü tiyatro yapıtları gözden geçirildi ama bu boşuna bir çalışmaydı. Ne *Hamlet* ne *Macbeth* ne de *Othello* trajediden yana olanları tatmin etmişti. *The Rivals* [Rakipler], *The School For Scandal* [Skandal Okulu], *The Wheel of Fortune [*Çarkıfelek*], Heir at Law* [Kanun Mirasçısı] ve uzun bir vesaire listesi de ateşli tartışmalarla geri çevrildi. Hiçbirinin kusur bulamayacağı bir yapıt neredeyse yok gibiydi; her defasında ya bir taraftan, ya diğer taraftan, "Aa kesinlikle olmaz!" diye bağırışlar yükseliyordu. "Laf ebesi trajedilere boş verin! İçinde çok karakter var! Ama bir tane düzgün kadın karakter yok!" "Lütfen Tom, onu deme de, ne dersen de! O kadar kişiyi dünyada bulamayız!" "Böyle bir rolü kimse üstlenmek istemez!" "Baştan ayağa soytarılık!" "Bu belki düşünülebilir ama önemsiz roller çok!" "Eğer düşündüğümü söylememe izin verirseniz, ben bunu oldum olası İngiliz edebiyatının en ruhsuz oyunu olarak kabul etmişimdir!" "Mızıkçılık etmek aklımdan geçmez, ben ancak faydalı olmak istiyorum ama sanırım bundan daha kötü bir oyun seçemezdik." Fanny bütün bunları izliyor, dinliyor, az çok maskelenmekle birlikte hepsine egemen olan bencilliği gördükçe

gülümsemekten kendisini alamıyor, bu işin nasıl sonuçlanacağını merak ediyordu. Kendi zevkini düşünse malikânede tiyatro oynanmasını isterdi, çünkü şimdiye dek hiç tiyatro görmemişti. Ne var ki bu planın çok önemli sakıncaları olduğunu biliyordu.

Tom Bertram sonunda, "Bu böyle olmaz!" dedi. "Zamanımızı boşa harcıyoruz. Bir karara varmalıyız. Bir şey seçelim de ne olursa olsun. Böyle kılı kırk yarmayı bırakalım. Fazla kişi var diye çekinmek olmaz. Kibirli davranmaktan da vazgeçmeliyiz. Payımıza düşen rol neyse o, önemli ya da önemsiz fark etmez. Üstelik rol önemsiz olsa bile biz onu bir şeye benzetebiliriz; bu da bizim övgü payımızı ikiye katlar. Ben şu andan itibaren işi yokuşa sürmekten vazgeçiyorum; asla zorluk çıkarmayacağım. Bana hangi rolü verirseniz razıyım, yeter ki komik olsun! Başka da şartım yok." Ama bu sözlerin ardından belki beşinci kez *Kanun Mirasçısı* oyununu öne sürdü. Tek derdi Lord Duberley mi, yoksa Dr. Panglass'ı mı oynayacağını bilemiyor olmasıydı. Diğerlerini de geri kalanlar arasında ağır ve trajik rollerin bulunduğuna inandırmak için samimi bir çaba gösterdi ama ne yazık ki başarısız oldu. Bu uğraşı sonuçsuz kaldı ve sonunda ortama bir sessizlik çöktü. Sessizliği yine Tom bozdu. Tom masanın üzerinde duran çok sayıdaki tiyatro oyunu metinlerinden birini eline aldı, evirip çevirdi ve birden "Âşıklar Yemini!" diye bağırdı. "Âşıklar Yemini, Ravenshaw'lara uyduğuna göre bize neden uymasın? Nasıl oldu da şu ana kadar aklımıza hiç gelmedi? İşte tam bize göre, ne diyorsunuz? Yates'le Crawford için gül gibi iki trajik rol var. Bir de ölçülü ve kafiyeli konuşan bir uşak var, o da tam bana göre bir rol, tabii başka isteyen çıkmazsa. Gerçi ufak bir rol ama hoşuma gidebilir. Az önce de söylediğim gibi hangi rol olur-

sa üstlenmeye ve elimden geldiğince iyi oynamaya hazırım. Geri kalan roller ise kime uyuyorsa o alsın. Sadece Kont Cassel ile Anhalt kaldı."

Bu teklif genelde olumlu karşılandı. Kararsızlıktan herkes bıkmıştı artık. Akıllarına ilk gelen şey, bunun herkes için en uygun oyun olduğuydu. Bay Yates özellikle sevinmişti, çünkü Ecclesford'dayken baron rolüne çok heves etmiş, Lord Ravenshaw'un rol yapışı ona adeta diken gibi batmış, odasında tek başınayken rolün repliklerini sürekli tekrar edip durmuştu. Baron Wildenheim rolünde kasırga gibi esip gürlemek Bay Yates'in oyunculuk tutkusunun zirvesi anlamına geliyordu. Üstelik sahneleri yarı yarıya ezbere biliyordu. Bu yüzden dakika bile geçirmeden bu rol için kendisini kutladı. Aslında ille de bu rol için direttiği söylenemezdi. Nitekim Frederick rolünün de tam anlamıyla hakkını verip ortalığı tozu dumana katma fırsatı doğmuş, o rol için de gönüllü olduğunu bildirmişti. Henry Crawford da bu rollerden hangisi verilse razıydı. Bay Yates hangisini beğenmezse kendisi onu alabilirdi. Böylece iki genç adam arasında kısa süreli bir teşekkür ve iltifat süreci başladı. Kendisini daha şimdiden oyundaki Agatha olarak gördüğünden, konuyla bu yönden ilgilenen Maria Bertram da iki gencin düğümünü çözmeyi üstlendi. Bu konuda boy sorununu da dikkate almak gerektiğini belirterek, daha uzun boylu olan Bay Yates'in baron rolüne tam uyduğunu söyledi. Herkes onu haklı buldu. Böylece bu iki rolün de dağılımı yapılmış oldu, Maria artık istediği Frederick'e kavuşacağına güvenebilirdi. Rollerin üçü dağıtılmıştı. Maria, Bay Rushworth'ün ne rol verilirse alacağına kefildi. O sırada tıpkı Maria gibi Agatha olma hayalleri kuran Julia, Mary Crawford adına avukatlık yapmaya başladı. "Aramızda

olmayanların hakkını yiyoruz" dedi, "yeteri kadar kadın rolü yok bu oyunda, Amelia ile Agatha rolü belki Maria ile bana olur ama Mary'ye rol yok, Henry."

Henry Crawford bu hususu hiç dikkate almamalarını söyledi. Kız kardeşinin onlara yararlı olmaktan başka bir isteği olmadığını, bu durumda kendisi için fedakârlık yapmalarına izin vermeyeceğini söyledi. Ancak Tom Bertram buna hemen karşı çıkarak Amelia rolünün Mary'ye her bakımdan uygun olduğunu ileri sürdü. "Nasıl ki Agatha rolü doğallıkla ve haklı olarak kız kardeşlerimden birine uygun düşüyorsa, Amelia rolü de her bakımdan Mary'ye uygun düşüyor" dedi. "Zaten bu rolden vazgeçmek kız kardeşlerim için de fedakârlık sayılmaz, çünkü çok komik bir rol."

Bunun üzerine kısa bir sessizlik oldu; kız kardeşlerin üzerine bir sıkıntı çöktü. İki kız kardeş de Agatha rolünü en yaraşır şekilde kendisinin oynayabileceğine inanıyor, bu rolü alması için diğerlerinin yalvaracağını ümit ediyordu. Bu arada kitabı eline almış, umursamaz bir tavırla evirip çevirerek karıştırmakta olan Henry Crawford çok geçmeden bu sorunu çözümlediğini söyledi. "Ben de Julia'ya yalvarırım o halde" dedi, "Agatha rolünü kabul etmemesini söylerim, aksi halde benim oyunumu mahveder." Ardından Julia'ya dönüp, "Kabul etmeyin, lütfen. Ne olur, kabul etmeyin" diye yalvardı. "Yüzünüzün üzüntüden solmasına dayanamam. Size baktıkça baş başayken gülüp şakalaştığımız zamanlar aklıma gelir. O zaman da Frederick derhal pılısını pırtısını toplayıp buradan gitmek zorunda kalır."

Bunlar tatlı dille ve kibarca söylenen sözlerdi ama Julia gücenmiş olduğu için genç adamın nezaketini fark etmemişti. Henry'nin Maria'ya doğru şöyle bir baktığını gördü

ve iyiden iyiye ihmal edilmiş olduğuna inandı. Bir komployduydu bu, bir aldatmacaydı. Kendisi atlatılıyor, Maria ise kayırılıyordu. Maria'nın şu an bastırmaya çalıştığı zafer dolu gülümseyiş, zaten bunu kendisinin de çok iyi anladığını gösteriyordu. Julia konuşabilecek kadar kendisini toparlayamadan ağabeyi de öneriyi kabul ederek ağırlığını koymuştu. "Aa, tabii. Bence de Agatha'yı Maria oynamalı. Agatha rolü en çok ona uyar. Gerçi Julia trajedi rollerini daha çok sevdiğini sanıyor, ama ben ona bu tür rolleri pek yakıştıramıyorum doğrusu. Çünkü tipi trajik bir tip değil. Yürüyüşü de konuşması da çok hızlı. En iyisi Julia o ihtiyar köylü kadın rolünü oynasın. Gerçekten, Julia, inan bana, o köylü kadın rolü çok hoş bir rol. Evet, sen köylü kadın oluyorsun."

"Köylü kadın mı!" diye bağırdı Bay Yates. "Siz ne diyorsunuz? Sözünü ettiğiniz rol, son derece basit ve sıradan, önemsiz bir rol. Doğru dürüst bir repliği bile yok. Demek bu role kız kardeşiniz çıkacak. Bence bunu ona teklif etmek hakarettir. Ecclesford'da köylü kadını mürebbiye oynayacaktı. Başka bir kimseye öneremeyeceğimiz konusunda hepimiz anlaşmıştık. Rica ederim, biraz adil davranalım. Bence siz bir yönetici olarak oyuncularınızın yeteneklerini değerlendiremiyorsunuz, bu da sizin yöneticiliğe layık olmadığınızı gösteriyor."

"Sevgili dostum, oyuncular ve ben daha önce hiç rol çalışmamışız, bu durumda tabii ki bir yere kadar ezbere hareket edeceğiz. Yine de ben Julia'yı küçük görüyor değilim. İki Agatha'mız var, bir de köylü kadın gerekiyor. Ben de ihtiyar uşak rolüyle yetinerek tam bir alçakgönüllülük örneği sergilediğimi sanıyorum. O rol önemsiz bile olsa Julia kendisinden de bir şeyler katacağı için daha çok alkış toplayacaktır. Ama Julia ille de komik rol istemiyo-

rum diye diretiyorsa, o zaman köylü kadının replikleri yerine köylü adamın repliklerini koyalım, böylece rolleri ters yüz edersek, köylü adamın replikleri daha acıklı ve ciddi olduğu için komik olmaz. Yapacağımız bu değişiklik, eser için bir sorun oluşturmaz. Köylü adama da karısının komik laflarını söylemek kalır, bu rolü de ben seve seve oynarım."

"Köylü kadına karşı duyduğunuz tüm sempatiye rağmen, ne yaparsak yapalım o rolü kız kardeşinize uyduramayız" dedi Henry Crawford. "Julia'nın uysallığından yararlanmaya kalkmayalım. Julia bu rolü üstlenmeye razı olsa bile biz izin vermeyelim. Onun oyunculuğu Amelia rolünde işimize yarar. Amelia rolü Agatha'dan bile zor, bence Amelia tüm eserin en zor karakteri. Onun yalınlığını ve şakacılığını abartıya kaçmadan verebilmek için ustalık gerekiyor. Ben çoğu oyuncunun bu rolde başarısızlığa uğradığına şahit oldum. Yalınlık, hemen hiçbir profesyonel oyuncunun bile ulaşamadığı bir noktadır. Öylesine bir duygu inceliği gerektirir ki, bu özellik onlarda bulunmaz. Bunun için soylu bir aile kızı gerekir. O da Julia Bertram olmalı." Genç adam, ardından Julia'ya döndü, "Bu rolü üzerinize alıyorsunuz, değil mi?" diye kaygı dolu, yalvaran bir ifadeyle sordu. Bu, Julia'yı biraz yumuşatır gibi oldu, ama o daha ne diyeceğini bilemeden duralarken, ağabeyi yine araya girerek Bayan Crawford'un bu role daha yakıştığını ileri sürdü. "Hayır, hayır, bizim Julia, Amelia olamaz, hiç ona göre bir rol değil. Bu rolü sevmesi mümkün değil. Bu yüzden de iyi oynayamaz. Julia iriyarı, fazla boylu bir tip. Amelia ise ufak tefek, çıtı pıtı bir tip. O yüzden bu rol ancak Mary Crawford'a yakışır. Dış görünüşü çok uygun. Ben onun da rolünü çok iyi oynayacağına inanıyorum."

Henry Crawford bunu dikkate almadan Julia'ya ricasını sürdürmeye devam etti. "Bizim hatırımızı kırmayın lütfen. Gerçekten rolü incelediğiniz zaman size ne kadar uyduğunu kesinlikle anlayacaksınız. Siz belki trajediyi seçiyorsunuz ama komedi de sizi seçiyor galiba. Eğer Amelia olursanız, bir yiyecek sepetiyle beni hapishanede görmeye geleceksiniz. Hapishane ziyaretini bana çok görmezsiniz değil mi? Elinizde sepetinizle gelişinizi şimdiden görür gibiyim."

Ses tonunun etkisi kendini göstermeye başlamıştı, Julia razı olmak üzereydi. Ama acaba Henry daha önceki küçük düşürüşünü unutturmak için onu teskin ve teselli etmeye mi çalışıyordu? Julia ona güvenmiyordu. Az önce onu küçük düşüren o hareketi bilerek ve özellikle yapmıştı. Şimdi de hile yapıyordu, belki de ona bir oyun hazırlıyordu. Julia kuşkuyla dönüp kız kardeşine baktı. Kararını Maria'nın yüz ifadesine göre verecekti. Onun sıkılmış ve telaşlı bir ifadesi olduğunu düşünüyordu, ama şu an Maria tam bir sükûnet ve memnuniyet abidesiydi. Julia onun bu konuda ancak kendi üzüntüsü pahasına mutlu olabileceğini anladı. Bu yüzden hemen öfkeden parlamış ve titreyen bir sesle, "Yiyecek sepetimle geldiğim zaman ciddiyetinizi koruyamamaktan korkunuz yok gibi görünüyor; sanırım yalnızca Agatha rolünde oynarsam benden çekineceksiniz" dedi. Henry Crawford ne diyeceğini bilemiyormuş gibi öylece bakakaldı.

Tom Bertram ise yine, "Amelia'yı Mary Crawford oynamalı" tekerlemesine başlamıştı: "Amelia'ya çok uyar o."

"Korkmayın, o rolde benim gözüm yok!" diye bağırdı Julia. "Madem Agatha olmayacakmışım, başka hiçbir şey olmam. Aslında Amelia dünyada en iğrendiğim rol. Nefret ediyorum Amelia'dan. İğrenç, küstah, terbiyesiz, şı-

marığın biri, zaten oldum olası komediye karşıyımdır. Bu da komedinin en kötü türü!" Julia böyle diyerek hışımla odadan çıktı. Diğerlerinin birçoğunun keyfi kaçmıştı ama ona Fanny'den başka pek acıyan yoktu. Tüm olup bitenleri köşesinden izleyen Fanny, Julia'nın kıskançlığın pençesinde kıvrandığını gördükçe ona karşı büyük bir acıma hissi duymaktan kendini alamıyordu. Julia'nın aralarından ayrılışını kısa bir sessizlik izledi. Ama Tom çok geçmeden yine oyun bahsine dönmüş, Bay Yates'in yardımıyla oyunu hevesle gözden geçirerek ne gibi dekorlar gerekeceğini saptamaya başlamıştı. Bu arada Henry Crawford'la Maria baş başa alçak sesle konuşuyorlardı. Genç kızın, "İnanın Agatha rolünü ben ona sevinerek verirdim, ama ben bu rolü çok kötü oynasam bile onun benden de kötü oynayacağından emindim" diye başlayan açıklamasına da beklediği gibi komplimanlarla karşılık veriliyordu. Bu durum bir zaman böyle devam ettikten sonra Tom Bertram'la Bay Yates yeni kararlar almak üzere şimdiden tiyatro diye bilinen odaya çekilince topluluk hepten dağıldı. Maria rahip evine giderek Mary Crawford'a Amelia rolünü sunma kararı alırken, Fanny de odada tek başına kaldı. Yalnız olmasından yararlanarak yaptığı ilk iş, masanın üzerinde duran kitabı alıp üzerinde bu kadar konuşulan oyunun metnine göz gezdirmek oldu. Sonra da merakı iyice depreşti ve metni baştan sona okudu, okudukça heyecanlandı; ancak yer yer yaşadığı şaşkınlık, heyecanını bastırıyordu. Asıl önemlisi de böyle bir oyunun bir aile evinde oynanmasının teklif edilip sonra da karara bağlanmış olmasının onda yarattığı şaşkınlıktı. Amelia ve Agatha farklılıklar sergileseler de sonuçta oldukça uygunsuz karakterlerdi. Birinin toplum içindeki durumu, diğerinin ise dili çok uygunsuzdu, ikisi de bir aile kadını

tiplemesine hiç uymuyorlardı. Kuzenleri nasıl bir işe girıştiklerinin farkında değillerdi herhalde. Fanny, Edmund'un bu işe karşı çıkacağını umuyor, kızları derhal uyarmasını diliyordu.

bölüm
on beş

Mary Crawford, kendisine sunulan rolü tereddütsüz kabul etti. Maria'nın rahip evinden dönüşünden az sonra Rushworth de çıkageldi, bunun üzerine rollerden biri daha sahibini bulmuş oldu. Ona Kont Cassel ile Anhalt rolünden birini seçmesini söylediler. Önce hangisini seçeceğini bilemedi, buna nişanlısının karar vermesini istedi. Ama bu iki karakterin birbirine çok zıt olduğunu anlayıp oyunu bir keresinde Londra'da gördüğünü, Anhalt'ı da pek ahmak bulduğunu hatırladığında işi fazla uzatmadan kont rolünü seçti. Maria da bu seçimi beğendi, çünkü nişanlısının rolü ne kadar hafif olursa, onun için o kadar iyiydi. Rushworth, Kont Cassel ile Agatha'nın mutlaka bir arada oynamalarını istiyordu. Maria'nın bu isteğe katılması mümkün değildi. Nişanlısının böyle bir sahne bulmak umuduyla kitabın sayfalarını yavaşça karıştırdığını gördükçe sabrı taşıyordu. Yine de iyi yüreklilik göstererek onun rolünü ele aldı. Sahnede göz alıcı bir kıyafette gezeceğini belirterek kostümlerin rengini seçti, kısaltılabilecek konuşmaları da kısalttı. Bay Rushworth bu işi pek beğenmemiş gibi görünmekle birlikte sahnede çok şık

olacağı için oldukça sevinçliydi. Kendi giysisini düşünmekten başkalarıyla uğraşacak zamanı kalmadığından Maria'nın korktuğu gibi kıskançlık ve kuşkuya da kapılmadı.

Öğleden önceyi hep dışarıda geçiren Edmund, olanları duyana kadar bütün kararlar alınmış bulunuyordu. Yemekten önce salona girdiği zaman Tom, Maria ile Yates'i hararetli bir tartışmaya dalmış buldu. Bay Rushworth de gururla ileri atılarak ona müjdeyi verdi. "Biz oyunumuzu seçtik bile: 'Âşıkların Yemini.' Ben de Kont Cassel oluyorum. Önce mavi bir kostüm, pembe saten bir pelerinle çıkıyorum sahneye. Sonra da av kıyafeti olarak yine çok çarpıcı bir kılığa bürünüyorum. Bilmem ama hiç hoşuma gitmeyecek galiba."

Fanny'nin gözleri Edmund'un üzerindeydi. Genç adam bu konuşmayı dinlerken Fanny'nin yüreği onun için çarpıyor, yüzündeki ifadeyi okudukça duygularının ne olduğunu anlayabiliyordu. Edmund ise Bay Rushworth'e büyük bir şaşkınlıkla, " 'Âşıkların Yemini' mi?" diye sormakla yetindi. Ardından bu soruya, "Hayır" diye yanıt verileceğine inanıyormuş gibi ağabeyiyle kız kardeşlerine doğru yürüdü. Bu kez Bay Yates, "Evet" dedi, "uzun süren sıkıntılı tartışmalardan sonra hepimize bundan daha çok uyan, sakıncalı yönleri bundan daha az olan başka bir oyun bulamayacağımıza karar verdik. Bunu neden daha önce düşünemediğimize şaşırıyorum. Hep benim et kafalılığımdan! Şimdi benim Ecclesford'daki deneyimlerimden yararlanmak fırsatına da kavuşmuş oluyoruz. İnsanın önünde bir örnek bulunması çok işe yarıyor doğrusu. Şu anda hemen hemen bütün roller dağıtılmış durumda."

Edmund gözlerini Maria'ya dikerek büyük bir ciddiyetle, "Peki, kadın rolleri ne oldu?" diye sordu.

Maria bu soru üzerine elinde olmadan kıpkırmızı kesilerek, "Leydi Ravenshaw'un üstlendiği rolü ben oynuyorum" diye yanıtladı. Sonra daha yüreklenerek, "Mary Crawford da Amelia olacak" diye ekledi. Edmund, "Ben böyle bir oyunun rollerinin bizler tarafından kapışılacağını doğrusu hiç tahmin etmezdim" dedi; şömineye doğru yürüyerek sıkıntılı bir tavırla annesi, teyzesi ve Fanny'nin arasına oturdu. Bay Rushworth onun peşinden gelerek, "Sahneye tam üç kez çıkıyorum, kırk iki tane repliğim var" diye bilgi verdi. "Yani az sayılmaz değil mi, ne dersiniz? Ama öyle frapan şeyler giymek pek hoşuma gitmiyor. Mavi kostümler, pembe saten pelerinler içinde kendimi yadırgayacakmışım gibi geliyor."

Edmund ona karşılık verecek gücü kendinde bulamadı. Birkaç dakika sonra Tom, marangozun bazı sorularını yanıtlaması için dışarı çağrıldı. Bay Yates onunla birlikte gitti, Bay Rushworth de çok geçmeden onları izledi. Edmund hemen bu fırsattan yararlanarak, "Bu oyun konusunda düşündüklerimi Bay Yates'in yanında söylersem, Ecclesford'daki dostlarını aşağılamış gibi olurum" diye söze başladı. "Ama şimdi sana söylemek zorundayım, sevgili Maria. Bence aile arasında oynamak için hiç de uygun bir oyun değil bu. Umarım vazgeçersiniz. Eseri yeniden dikkatle okuduğunuz zaman vazgeçeceğinizi tahmin etmekten kendimi alamıyorum. Sadece şu birinci perdeyi annemize ya da teyzemize yüksek sesle oku bak, sen de beğenmeyeceksin. Babamın ne diyeceğini düşünmene gerek kalmayacak, bundan kesinlikle eminim."

"Görüşlerimiz çok farklı" dedi Maria. "Ben eseri çok iyi biliyorum, gerçekten. Birkaç yer, birkaç sahne mecburen atlanacak elbette ama onun dışında hiçbir uygunsuz-

luk göremiyorum. Hem üstelik bunu aile arasında oynamayı son derece uygun gören tek kız ben değilim ki."

"Çok yazık öyleyse" dedi Edmund. "Ama bence bu olayda elebaşılık etmek sana düşüyor. Sen örnek olmalısın. Yanılanlar olursa onlara doğru yolu göstermek, gerçek hanımefendiliği öğretmek senin görevindir. Bütün davranışlarınızda herkes senin tuttuğun yolu izlemelidir."

Maria'nın böyle pohpohlanması biraz işe yaradı, çünkü elebaşılık yapmayı onun kadar seven olamazdı. Genç kız çok daha güler bir yüzle yanıtladı: "Sana çok teşekkür ederim Edmund. Niyetinin çok iyi olduğuna inanıyorum. Ama yine de her şeyi fazla ciddiye alıyorsun gibi geliyor bana. Ben de böyle bir konuda insanlarla çatışıp tartışmaya girişemem. Bence asıl yakışık almayan durum bu olur."

"Benim böyle bir şey düşünebileceğimi gerçekten aklın alıyor mu? Hayır, bu konuda senin davranışların konuşmalı. Rolünü incelediğinde altından kalkamayacağını anladığını söylersin, bu rolü oynamak için gerekli çaba ve özgüvenin sende olmadığını söylersin. Bunu kesinlikle söylemelisin. Biraz zekâsı olan herkes senin amacını anlayacaktır. Oyundan vazgeçilecek, sen de ince düşüncenden dolayı layık olduğun saygıyı göreceksin."

"Aman çocuklar, öyle uygunsuz oyunlar oynamayın sakın" diyerek söze girdi Leydi Bertram. "Bu, babanızın hiç hoşuna gitmez sonra. Fanny çıngırağı çalsana, karnım acıktı benim. Artık nasılsa Julia'nın da giyinmesi bitmiştir."

Edmund, kısa bir süreliğine Fanny'nin çıngırağı çalmasını önleyip, "Sevgili anneciğim, ben babamızın bu oyundan hiç hoşlanmayacağını gayet iyi biliyorum" dedi.

"Kızlar duydunuz mu, bakın Edmund ne diyor?"

"Ben şimdi bu rolü geri çevirecek olursam, Julia kapacaktır" diye heyecanla karşı koydu Maria.

"Ne!" diye bağırdı Edmund; "neden geri çevirdiğini bildiği halde, öyle mi?"

"Öyle. Çünkü benim çekilmemi yalnızca aramızdaki farka yoracaktır ya da belki de kendisi nişanlı olmadığı için benim kadar ince eleyip sık dokumasının gerekmediğini düşünecektir. Kesinle böyle bir mantık yürüteceğini biliyorum. O yüzden kusura bakmayın ama verdiğim sözü geri alamam. Her şey bu derece kararlaştırıldıktan sonra böyle bir şey yaparsam herkes çok üzülür. Tom çok kızar. Hem zaten bu kadar inceden inceye düşünerek hiçbir şey oynayamayız."

"Ben de aynı şeyi söyleyecektim" diye söze karıştı Bayan Norris. "Böyle her oyuna bir kulp takarsanız, hiçbir şey yapamazsınız. Böylece hazırlıklar için harcadığınız para da sokağa atılmış olur. Bu da sanırım hepimizi mahcup eder. Ben bilmiyorum ama eğer bu oyunun içinde biraz fazla ateşli bölümler varsa, gerçi hemen hepsinde vardır mutlaka, Maria'nın dediği gibi biz de onları çıkartırız olur biter. Sevgili Edmund, bu kadar titiz olmak hiç doğru değil. Nasılsa oyunda Bay Rushworth'ün de rolü var. Benim tek üzüntüm, keşke Tom ne oynanacağını marangozlar işe başladığında biliyor olsaydı, o yan kapılar yüzünden yarım gün boşa gitti. Yine de perde şahane olacak. Kızlar çok iyi bir iş çıkarıyorlar doğrusu. Halkalardan birkaç düzinenin de artacağını sanıyorum. Aslında çok sık aralıklarla dikilmese de olur. Kendimi övmek gibi olmasın ama israfı önlemek, alınanları işe yarar hale sokmak bakımından size epey yararım dokunuyor. Bu kadar genç insanın başında olgun, görmüş geçirmiş biri

olması gerek elbette. Bir gün başıma gelen bir şeyi Tom'a söylemeyi unuttum. Kümesi gözden geçirmiş, tam dışarı çıkıyordum ki, Dick Jackson'ı elinde iki parça çam tahtasıyla hizmetçilerin bölümünün kapısında gördüm. Besbelli ki babasına götürüyordu. Annesi ona bir şey söylemesi için babasına yollamış, babası da bu iki parça çam tahtasını istemiş ondan. Mutlaka gerekli olduğunu söylemiş. Ben durumu hemen anladım tabii, çünkü tam o sırada tepemizde hizmetçilerin yemek çanı çalıyordu. Böyle sinsi ve yılışık insanlardan oldum olası nefret etmişimdir zaten. Jackson'lar da onlardandır işte, ne bulsalar ceplerine atmaya pek meraklıdırlar. On yaşlarında olduğunu tahmin ettiğim o iriyarı arsız çocuk Dick'e, tahtaları babasına benim götüreceğimi, doğruca evine gitmesini söyledim. Çocuk yüzüme bön bön baktı, cevap vermeden dönüp gitti. Ona böyle ara sıra sert konuşmak gerek. Böylece uzun bir süre eve gelip yürütecek bir şey aramaz artık. Açgözlü insanlardan nefret ederim. Hem de babamız o aileye öyle iyilikler yaptı ki, adama bir yıllık iş bile sağladı."

Kimse ona karşılık verme zahmetine katlanmadı. Diğerleri çok geçmeden döndüler. Edmund böylece onları doğru yola yönlendirmek için elinden geleni yaptığını bilmenin iç huzuruyla yetinmek zorunda olduğunu anladı. Yemek iyice sessiz geçti. Oyundan ve yapılan hazırlıklardan pek söz açılmadı. Çünkü Edmund'un bu işi olumsuz karşıladığını ağabeyi bile seziyordu. Henry Crawford'un ateşli desteğinden yoksun kalan Maria da bu konudan kaçınmayı yeğliyordu. Julia'ya kendini beğendirmeye çalışan Bay Yates de onun bu konu karşısında iyice surat astığını görünce, başka konulara değinmeyi daha uygun bulmuştu. Ama tiyatro konusunu ancak bir-

kaç saat bir yana bırakabildiler. Daha kararlaştırılacak bir yığın şey vardı. Akşam olunca tekrar cesaret bulan Tom, Maria ve Bay Yates salonda buluşulmasının ardından hemen ayrı bir masa başında toplandılar. Oyun metnini önlerine açmış, tam konuya dalmak üzereydiler ki, Mary ve Henry Crawford'un gelişiyle yüzleri iyice güldü. Hava kötü, saat de oldukça geç olmasına rağmen iki kardeş gelmekten kendilerini alamamışlardı. Sevinçle karşılandılar. İlk selamlaşmalardan sonra, "Ee, neler yaptınız?", "Nelere karar verdiniz?", "Siz olmadan hiçbir şey yapamıyoruz!" gibi birtakım sesler yükseldi. Çok geçmeden Henry Crawford diğer üç kişiyle birlikte masa başına oturdu. Kız kardeşiyse Leydi Bertram'ın yanına sokulmuş, onunla nazikçe sohbet etmekteydi. "Ah, Saygıdeğer Leydi Bertram, oyun nihayet seçilebildiği için tebrik etmeye geldim. Doğrusu bu curcunaya sabırla katlanarak örnek bir dayanışma gösterdiniz. Oysa bizim gürültü ve dertlerimizden ne kadar da bıkmış olmalısınız. Oyunun kararlaştırılmış olması oyuncuları sevindirdi ama bence dışarıdakiler buna daha çok sevindiler. Onun için sizi, Bayan Norris'i ve sizlerle aynı durumda olan herkesi tüm kalbimle tebrik etmek istiyorum." Genç kız bu son sözleri söylerken Fanny'nin arkasında oturan Edmund'a doğru yarı ürkek, yarı cilveli bir bakış atmıştı.

Öte yandan Leydi Bertram genç kıza nazik ve içten bir yanıt verdiyse de Edmund bir şey söylemedi. Ama oyunun dışındakilerden biri olduğunu da inkâr etmedi. Mary şömine başındakilerle beş dakika daha sohbet ettikten sonra masa başındakilerin yanına dönüp hazırlıklarla ilgilenmeye başladı. Derken aklına ansızın bir şey gelmiş gibi, "Sevgili dostlarım!" diye bağırdı, "ciddi bir şekilde oturmuş şu köy evleriyle birahanelerden oluşan

sahne dekorlarını düzenlemektesiniz, biliyorum; ama bu arada sizden benim payıma düşen rolü de biraz anlatmanızı rica edeceğim. Anhalt kimdir? Bu rol için aranızdan hangi erkekle sevişme zevkine erişeceğim?"

Bir süre hiçbiri konuşmadı. Sonra birkaçı aynı anda konuşup ona acı gerçeği, Anhalt'ın henüz seçilmediğini açıkladılar. "Bay Rushworth, Kont Cassel oluyor ama daha Anhalt rolünün isteklisi çıkmadı."

"Benden istediğim rolü seçmemi istediler, ben de en çok kontu beğendim" diye atıldı Bay Rushworth. "Ancak öyle parlak ve süslü giyinmek pek hoşuma gitmiyor."

Mary Crawford yüzü parlayarak, "Bence çok isabetli bir seçim yapmışsınız" dedi; "Anhalt ağır bir rol."

"Kontun da tam kırk iki repliği var" dedi Bay Rushworth, "hiç az sayılmaz."

Kısa bir duraklamadan sonra Mary, "Aslında Anhalt'ın henüz bulunmayışına hiç şaşmıyorum" dedi. "Amelia'ya böylesi layık. Kız kısmı o kadar atak olursa, erkekleri elbette ürkütüp kaçırtır."

"Mümkün olsa bu rolü ben seve seve üstlenirdim" dedi Tom; "ama ne yazık ki uşakla Anhalt aynı zamanda sahneye çıkıyorlar. Yine de tamamen olmaz demiyorum. Bakalım bir kolayını bulabilir miyiz? Bir kez daha gözden geçireyim."

"Bu rolü kardeşiniz oynamalı" diye alçak bir sesle araya girdi Bay Yates, "oynamaz mı?"

"Ben önermem" diye kestirip attı Tom, soğuk bir tavırla.

Sonra Mary başka bir konudan söz açtı, ardından yine şömine başındakilere katıldı. Onların arasına oturup, "Oyuncular beni istemiyorlar" dedi; "ben yalnızca onların kafalarını karıştırıyorum; Edmund Bertram, siz oyuna

katılmadığınıza göre tarafsız bir danışman olabilirsiniz. Onun için ben de size başvuruyorum. Sizce Anhalt'ı nereden bulalım? Diğerlerinden birinin iki rolü birden üstlenmesi oyunu aksatır mı dersiniz?"

Edmund soğukkanlılıkla, "Ben oyunu değiştirmenizi öneririm" dedi.

"Bana göre hava hoş" dedi genç kız. "Ama şu masanın başındakiler önerinizi duymadığına göre, yerine getirilebileceğini hiç sanmıyorum."

Edmund hiç sesini çıkarmadı, kısa bir sessizlik oldu. Sonra Mary alaycı bir tavırla şeytana uyup, siz de bir rol almaya kalksanız sanırım Anhalt'ı seçerdiniz" dedi; "biliyorsunuz o bir rahip."

"Bu benim aklımı çelecek bir neden değil" dedi Edmund; "aksine, kötü oynayarak Anhalt'ı gülünç duruma düşürmekten korkarım. Anhalt'ı herkese durmadan akıl veren, aşırı ciddi ve ukala bir tipe dönüştürmemek pek zor bir şey olsa gerek. Bunu sahnede canlandırmayı en son isteyecek kişi de herhalde rahipliği kendisine meslek olarak seçen kişi olmalı."

Mary Crawford susmak zorunda kaldı; biraz kızmış, biraz da bozulmuş olarak koltuğunu çay masasına iyice yaklaştırıp masanın başında oturan Bayan Norris'le konuşmaya başladı. Görüşmelerin heyecanla sürüp gittiği, çenelerin hiç kapanmadığı diğer masadan Tom Bertram, "Fanny!" diye seslendi; "senin yardımına ihtiyacımız var."

Fanny kendisini bir yere göndereceklerini sanarak hemen ayağa fırladı. Anlaşılan Edmund'un bütün çabalarına rağmen ev halkı ondan sürekli hizmet bekleme huyundan tamamen vazgeçmiş değildi.

"Aa, hayır, rahatını bozma niyetinde değiliz. Şu anda senden öyle bir yardım beklemiyoruz, seni oyuna alıyoruz, köylü adamın karısını sen oynayacaksın."

Fanny, dehşet içinde kalmış gibi korkuyla tekrar yerine otururken, "Ben mi?" diye bağırdı, "bağışlayın beni, ben asla rol yapamam. İmkânsız! İnanın bana oynayamam."

"Sen de bize inan, oynamak zorundasın. Çünkü aksi halde seni bağışlayamayız. Bunda korkacak bir şey yok, alt tarafı ufacık bir rol, eğlence olarak düşün bunu. En fazla beş altı replik sadece, ayrıca ne söylediğini duyan olmasa da önemli değil. Hiç ses çıkarmasan bile zararı yok, yeter ki sahneye çıkıp görün, bu şart."

"Beş altı replikten korkuyorsanız, ya benimki gibi bir rolünüz olsa ne yapardınız?" diye araya girme gereği hissetti Bay Rushworth, "tam kırk iki replik ezberleyeceğim."

"Ben ezberlemekten hiç korkmam" diye cevap verdi Fanny.

O anda koca salonda sadece kendisinin konuştuğunu, tüm gözlerin üzerinde olduğunu fark ederek dehşet içinde kaldı. "Ama rol yapamam, imkânı yok."

"İmkânı var, bize yetecek kadar rol oynayabilirsin. Rolünü ezberle yeter, geri kalanını sana öğretiriz. Zaten sadece iki sahnen var. Ben de köylü olacağım. Seni sahneye çıkarıp idare ederim artık. Pekâlâ oynayabilirsin. Sorumluluğu ben üzerime alıyorum."

"Ama gerçekten bağışlayın beni Bay Bertram, bilemezsiniz. Bu benim için imkânsız bir şey. Bu rolü üstlenirsem sizi hayal kırıklığına uğratmaktan başka hiçbir işe yaramam."

"Yararsın, yararsın! Ama bu kadar da utangaç olma kuzen. Pekâlâ oynarsın. Kimse senin kusuruna bakacak durumda değil. Hiçbirimiz senden kusursuzluk beklemiyoruz. Şöyle kahverengi bir elbise, beyaz bir önlük, bir de

başlık giyersin. Yüzüne de birkaç kırışık, göz kenarlarına birkaç çizgi çizdik mi, ufacık tefecik bir nine oluverir çıkarsın."

Heyecandan yüzü giderek daha da kızarmakta olan Fanny, "Bağışlayın beni, ciddi söylüyorum" diye yalvardı, tasalı gözlerle Edmund'a baktı. Fanny'nin halini anlayışla seyrettiği halde araya girip ağabeyini sinirlendirmek istemeyen Edmund ona cesaret verir gibi gülmekle yetindi. Fanny'nin yalvarması Tom'a vız geldi. Genç adam yine az önce söylediklerini tekrarladı. Tom'un dileğini Crawford kardeşlerle Bay Yates de desteklemeye başlamışlardı. Onların ısrarlarındaki tek fark, Tom'unkinden daha yumuşak ve daha resmi oluşlarıydı. Zavallı Fanny bu ısrarların altında ezilmiş gibiydi. Nefes almaya fırsat bulamadan Bayan Norris herkesin duyabileceği öfkeli bir fısıltıyla, "Durduk yerde sorun çıkartıyorsun, Fanny!" Onu azarlayıp diğerlerinin işini kolaylaştırmıştı. "Yaptığından utanmalısın, ufacık bir iş için kuzenlerini kırıp üzüyorsun! Rica ederim, üstlen şu rolü de, bu iş bitsin artık."

"Lütfen ısrar etmeyin, teyze" dedi Edmund. "Bu konuda ona ısrar etmek haksızlık olur. Görüyorsunuz işte, sahneye çıkmak istemiyor. Bırakın, herkes gibi o da kendi kararını kendisi versin. Onun kararlarına da diğerlerininki kadar güvenebiliriz. Lütfen ona daha fazla ısrar etmeyin."

"Artık ısrar etmeyeceğim" diye sinirli bir şekilde yanıtladı Bayan Norris. "Ama eğer teyzesiyle kuzenlerinin bunca ricasını kırarsa, çok inatçı ve nankör bir kızmış derim. Aslında kimin nesi olduğunu düşünecek olursak, nankör olması çok normal tabii."

Edmund bu sözlere öyle öfkelendi ki, konuşamadı. Ama Mary şaşkın gözlerle bir Bayan Norris'e bir de göz-

lerinde yaşlar beliren Fanny'ye baktı, ardından hemen, "Burası çok sıcak geldi bana, yerimi değiştirmek istiyorum" diyerek masanın diğer tarafına, Fanny'nin yanına geçti. Otururken alçak bir sesle, "Aldırmayın Bayan Price, bu gece ters bir gece" diye fısıldadı. "Herkesin tersliği üzerinde ama biz oralı olmayalım." Fanny ile özel olarak ilgilenmeye, kendi neşesi de pek yerinde olmadığı halde onu neşelendirmeye çalıştı. Ağabeyinden yana bir bakış fırlatarak tiyatro kurulunun daha fazla ısrar etmesine de engel oldu. Bu davranışın kaynağı olan gerçek iyi huyluluk, onun tekrar Edmund'un gözüne girmesine yaradı. Gerçi Mary genç adamın gözünden hiç düşmüş değildi zaten.

Fanny, Mary Crawford'u sevmezdi ama onun şu anda gösterdiği inceliğe çok minnettar kalmıştı. Mary önce genç kızın elindeki nakışa bakıp böylesine güzel nakış işleyebilmeyi dileyip örnek istemekle işe başlamış, ardından da Fanny'ye denizci kardeşinden son zamanlarda haber alıp almadığını sormuştu. William'ı çok merak ettiğini, herhalde çok yakışıklı bir genç adam olması gerektiğini, bir dahaki gelişinde onun portresini çizdirmelerini önermişti. Fanny bunun çok nazik ve içten bir davranış olduğunu kabul etmek zorundaydı, bu yüzden Mary'yi büyük bir dikkatle dinleyerek onun sorularına aynı içtenlikle cevap vermek durumunda kaldı.

Öte yandan oyunla ilgili görüşmeler hâlâ devam etmekteydi. Çok geçmeden Tom Bertram, Mary'nin dikkatini Fanny'den ayırarak hem uşak hem de Anhalt rollerinin ikisini birden üstlenmesinin mümkün olmadığını büyük bir üzüntüyle bildirdi. Deminden beri bir kolayını bulmaya çalıştığını ama bunun mümkün olamadığını söyledi. Sonunda bu boş çabadan vazgeçmek zorunda kalmıştı, "Ama bu rolü doldurmak o kadar da güç bir şey değil" diye ekledi. "Bunu yapacak çok kişi var, hatta

şu anda size birkaç kilometre ötemizde oturan beş altı genç sayabilirim, hepsi de bizim topluluğa girebilmek için can atacak tipler. Ama içlerinden bir ikisi bu iş için biçilmiş kaftandır. Oliver kardeşlerin ikisine de gözüm kapalı güvenirim. Charles Maddox da öyle. Tom Oliver çok akıllı çocuktur. Charles Maddox da karşısına çıkardığınız her centilmenle boy ölçüşebilir. Kısacası yarın sabah atıma atlayıp Stoke'a gideceğim, birinden biriyle mutlaka anlaşacağıma inanıyorum."

O bunları konuştuğu sırada Maria, Edmund'dan yana korkuyla bakıyor, daha ilk baştan bu aykırı işe karşı çıkmasını bekliyordu. Ancak Edmund sesini çıkarmadı. Mary Crawford bir an düşünüp "Ben hepinizin uygun gördüğü bir şeye karşı çıkmam" dedi. "Acaba sözü edilen beyleri gördüm mü? Evet, bir gün Bay Charles Maddox kız kardeşimin evine yemeğe gelmişti, öyle değil mi Henry? Sessiz sakin bir genç adam olduğunu hatırlıyorum. Sizce bir sakıncası yoksa onu alın derim, hiç değilse bize tümüyle yabancı değil."

Böylece Charles Maddox'ta karar kılındı. Tom sabahleyin erkenden gidip onunla konuşma kararı aldığını tekrar etti. O ana dek ağzını açmamış olan Julia, önce Maria'ya, ardından da Edmund'a bakarak alaycı bir ifadeyle "Desenize Mansfield Tiyatrosu bundan böyle bütün ülkeyi şenlendirecek!" dedi; ama Edmund hâlâ hiçbir şey söylemiyordu. Bu konu hakkında hissettikleri, tavrındaki değişmez ciddiyetten anlaşılıyordu zaten. Mary bir süre düşündükten sonra yavaş bir sesle Fanny'ye dönüp, "Tiyatromuz konusunda ben pek iyimser değilim" dedi, "Bay Maddox'a daha provalar başlamadan kendi replikleriyle benimkileri kısaltmasını teklif edeceğim. Çünkü bu iş hiç umduğum gibi gelişmiyor, sanırım çok kötü olacak."

Mary Crawford ne kadar dil dökse de olanları Fanny'ye unutturabilmesine imkân yoktu. Nitekim Fanny gece yattığında kafası bu olaylarla doluydu. Kuzeni Tom'un öyle ulu orta ve ısrarlı bir şekilde yaptığı açıklamanın sarsıntısıyla sinirleri hâlâ ayaktaydı ve teyzesinin kırıcı sözleriyle de ruhu hâlâ eziliyordu. Mary Crawford onu o an için korumuştu, ama yarın öbür gün Edmund uzaktayken, Tom'la Maria yine ısrar edecek olurlarsa Fanny ne yapardı? Bu sorunun yanıtını bulmadan uyuyakaldı, ertesi sabah aynı kaygıyla uyandı. Aileye ilk girdiği günden beri kaldığı küçük beyaz tavanarasında bu soruların yanıtını veremediği için, Fanny giyinir giyinmez başka bir odaya geçti. Tavanarasından daha geniş olduğu için dolaşıp düşünmeye daha elverişli olan bu oda da epey zamandan beri Fanny'nin sayılırdı. Eski ders odalarıydı burası. Üç yıl önce Bayan Lee malikâneden ayrılana kadar burada kalmış, çocuklar burada okuyup yazmış, gülüp sohbet etmişlerdi. Bayan Lee gittikten sonra oda hiçbir işe yaramaz olmuş, bir süre yalnızlığa terk edilerek boş kalmıştı. Sadece Fanny kendi küçük odasında yer ve dolap olmadığı

için buraya koyduğu çiçeklerini sulamak ya da hâlâ burada duran kitaplarından birini almak için girerdi bu odaya. Zamanla başka eşyalarını da taşıyarak burada gitgide daha fazla zaman geçirir oldu. Bir engel de bulunmadığı için artık herkes burayı onun odası olarak kabul ediyordu. Maria Bertram'ın on altı yaşına bastığı günden beri Doğu Odası olarak bilinen bu yer, şimdi beyaz tavanarası kadar Fanny'nin özel odası sayılıyordu. Tavanarası çok küçük olduğu için Fanny'ye ikinci bir oda ayrılması gayet mantıklı geliyordu; tabii ki kendi daireleri her yönden tatmin edici durumda olduğu için, Bertram kardeşler bu durumu her bakımdan destekliyordu. Bayan Norris de bu odada sırf Fanny'nin hatırı için şöminenin yakılmaması şartını koyup bu hususta epeyce diretmiş, sonunda boyun eğip başka kimsenin istemediği bir yeri mecburen yeğeninin kullanmasına izin vermişti. Ama yine de ara sıra bu konuda laf sokuşturmayı ihmal etmiyor, Fanny'nin baş tacı edilip şımartılmasından söz ediyordu, duyan da buranın evin en güzel odası olduğunu sanırdı. Odanın yeri mazbuttu, ilkbahar ve sonbaharda bile pek çok gün şömine yakmadan oturulabiliyordu, ayrıca da Fanny'yi boş zamanlarında son derece teselli ediyordu. Aşağıda can sıkıcı bir şey olduğunda genç kız buraya kaçıp kendisini bir şeylerle oyalayabiliyordu. Çiçekleri, eline ilk para geçtiği zamandan beri alıp biriktirdiği kitapları, yazı masası, hayır işleri ve zevk için yaptığı nakışlar, hepsi burada elinin altındaydı. Ya da canı hiç iş yapmak istemeyip, yalnızca dalıp düşünmek ihtiyacı hissettiğinde yine koşup buraya geliyordu. Buradaki her eşyanın onda bir anısı vardı. Buradaki her şey onun arkadaşıydı. Gerçi Fanny'nin çok acı çektiği de olmuştu. Çoğu zaman niyet ve amaçları yanlış anlaşılmış, duygu-

ları hiçe sayılmış, hiçbir şeyden anlamayan kaba biri yerine konulmuş, baskı, ihmal ve alay edilmenin acısını tatmıştı. Ama yine de onu acıtan her olayın teselli edici bir tarafı olmuştu. Kimi zaman Leydi Bertram onun tarafını tutmuş, kimi zaman Bayan Lee ona cesaret vermiş, en sık ve teselli veren şey de Edmund tarafından savunulmak olmuştu; Edmund ona her zaman dost elini uzatmıştı. Onun ne demek istediğini çevresine anlatan hep Edmund olmuştu. Ona ağlamamasını söylemiş, gözyaşlarını mutluluk gülüşüne dönüştüren sıcak bir sevgi göstermişti. Bütün bunlar zamanla Fanny'nin anılarında öylesine kaynaşıp bütünleşmiş, uzaktan bakıldığında öylesine uyumlu bir görüntü oluşturmuştu ki, eski acıları anmak bile ona neredeyse keyif verir olmuştu.

İşte şimdi de Fanny kendi amaçlarının dürüstlüğünden kuşkulanıyor, bu öneriyi ilkeleri uğruna değil de sırf bencilce korkuları yüzünden geri çevirdiğini düşünmeye başlıyordu. Çevresine baktıkça sanki Tom, Maria ve Julia'nın kendisine vermiş olduğu sayısız armağan, onların isteklerini ve kendi üzerindeki haklarını dile getirir gibiydi. Genç kız bütün bu yapılanların omuzlarına yüklediği minnet borcu altında sersemlemişti. Gerçek görevinin ne olduğunu anlamaya çalışırken kapının vurulmasıyla daldığı düşüncelerden sıyrıldı. Yavaşça söylediği "Girin!" çağrısına cevap veren kişi, varlığıyla onun bütün duraksamalarını silebilecek biriydi. Edmund'u görünce Fanny'nin gözleri parladı. Genç adam, "Fanny, birkaç dakika görüşebilir miyim seninle?" diye sordu.

"Elbette."

"Sana akıl danışmak istiyorum. Bir konuda fikrini soracağım."

Genç kız bu iltifat sayılacak yaklaşıma çok sevinmekle birlikte yine de çekinerek, "Bana mı!" dedi.

"Evet, senden fikir ve nasihat vermeni istiyorum. Ne yapacağımı bilemiyorum. Bu tiyatro işinin giderek sarpa sardığını sen de görüyorsun işte. Şimdi de hepsi yetmezmiş gibi çok az tanıdığımız bir adamı buraya çağıracaklar. İlk başta kararlaştırıldığına göre her şey sessiz sedasız kendi aramızda olacaktı ama bu durumda artık bu projeye veda etmek zorundayız. Gerçi Charles Maddox'un bir kötülüğünü duymuş değilim. Ama onu bu vesileyle bu evden içeri sokacak olursak, aramızda aşırı samimi bir teklifsizlik oluşacak, bu da son derece sakıncalı bir ortam doğmasına neden olacak. Hatta teklifsizlikten de ileri, senli benli bir durum meydana gelecek. Bunu düşünmeye bile katlanamıyorum. O kadar sakıncalı görüyorum ki, mümkünse bir an önce engellenmesi gerektiğini düşünüyorum. Sen de böyle mi düşünüyorsun?"

"Evet. Ama ne yapabiliriz? Ağabeyinizin bu konudaki kararı çok kesin."

"Sevgili Fanny, aslında yapılabilecek bir şey var. Anhalt rolünü ben üstlenmeliyim. Aksi halde Tom'u hiçbir şekilde yatıştıramayız, bunun gayet iyi farkındayım."

Fanny ona karşılık bile vermedi.

"Aslında hiç hoşuma giden bir şey değil" diye Edmund konuşmaya devam etti: "Bunun bir anlamda tükürdüğünü yalamak olduğunu biliyorum ve bu hiç hoş bir durum değil. Tiyatro projesine ilk baştan beri karşı çıktığımı herkes bilirken şimdi onların arasına katılacak olmam görünüşte komik kaçacak elbette, üstelik her bakımdan artık projenin sonuna geldikleri şu sırada. Ama aklıma başka çıkar yol gelmiyor. Senin geliyor mu, Fanny?"

Fanny bir an duraladıktan sonra, "Hayır" dedi, "hemen şimdi, şu anda bir şey düşünemiyorum, ama..."

"Ama ne? Bana hak vermiyorsun, bunu görebiliyorum. İstersen biraz düşün bunu. Bence aramıza bir yabancı almamızdan dolayı mutlaka bir tatsızlık çıkacak. Ayrıca başka zararlar da doğabilir. Sen belki bunları benim kadar düşünemeyebilirsin. Bu çocuğu evimize, ailemizin içine alacağız, her saat girip çıkmasına izin vereceğiz, sonra birdenbire bizimle aynı düzeyde olup çıkacak, o zaman da bize duyduğu saygıyı unutuverecek. Sadece provaların oluşturduğu serbest ortam bile bunu yapması için yeterli. Sonuçta bu çok kötü bir duruma neden olacak. Ayrıca kendini bir an için Bayan Crawford'un yerine koy, Fanny. Amelia rolünü bir yabancıyla oynamasının ne demek olduğunu bir düşün. Onun duygularını dikkate almak zorundayız, çünkü bu durumdan rahatsız olacağı çok açık. Dün akşam sana söylediklerine kulak misafiri olduğum kadarıyla, bir yabancıyla oynamak istemediğini anladım. Sanırım başlangıçta bu rolü çok farklı şeyler bekleyerek üstlenmişti. Nasıl olacağını hiç düşünmeden girişmişti, ama şimdi onu böyle hiç beklemediği bir durumla yüz yüze bırakmak acımasızlık olur, çok yanlış bir şey yapmış oluruz. Oysa onun duygularına saygı göstermeliyiz. Sen de öyle düşünmüyor musun, Fanny? Neden durdun?"

"Bayan Crawford için üzülüyorum. Ama sizin, olumsuz karşıladığınız bir projeye katılmak zorunda kalışınıza daha çok üzülüyorum. Hem de Sir Thomas'ın kesinlikle bu işi tasvip etmeyeceğini bildiğiniz halde. Diğerleri için bir zafer olacak bu."

"Benim kötü rol yaptığımı gördükleri zaman anlarlar, kazandıkları zaferin değerini o zaman anlarlar. Ama yine

de ortada gerçekten bir zafer durumu olacak. Ben de bunu bir şekilde başarmayı göze almak zorundayım. Eğer bu çılgınlığın çevreye yayılmayıp sınırlı ve gizli kalmasını sağlayabilirsem, yaptığım fedakârlığın karşılığını almış sayılırım. Şu anda onlara sözümü geçiremiyorum, elimden hiçbir şey gelmiyor. Gururlarını kırdığım için beni dinlemiyorlar bile. Ama bu tavizle onları yumuşatabilirsem, tiyatro işini şimdi niyetlendikleri gibi çevreye yaymalarını önleyebilirim. Bu da bence az bir kazanç sayılır. Benim amacım, seyircilerin Bayan Rushworth'le Grant'lardan ibaret kalması. Bunu sağlamaya değmez mi sence?"

"Evet. Önemli bir şey bu."

"Bence sen yine de bu işi onaylamıyorsun. Ama bu sonucu elde etmek için başka yol düşünemiyorum, ya sen?"

"Hayır, ben de başka bir şey düşünemiyorum."

"Öyleyse bana doğru yaptığımı söyle Fanny. Bunu duymadıkça içim rahat etmeyecek."

"Kuzen!"

"Sen benim bu kararımın karşısındaysan, o zaman kendime güvenmemem gerekir, ama yine de Tom'un bu şekilde davranmasına, kapı kapı dolaşıp sahneye çıkacak adam aramasına göz yummak hiç doğru olmaz! Görünüşü efendi olsun da, kim olursa olsun deniyor. Ben doğrusu senin de Bayan Crawford'un duygularına ortak olacağını sanırdım."

Fanny bunun üzerine daha candan bir tavır takınmaya çalışarak, "Kuşkusuz Bayan Crawford çok sevinecek bu işe" dedi; "üzerinden büyük bir yük kalkmış gibi olacak."

"Dün gece sana karşı davranışı ne kadar nazik, ne kadar sevecendi. Hiç değilse bu nedenle benim de ona karşı minnet borcum var."

"Gerçekten çok nazik davrandı dün akşam bana. Onun üzüntüden kurtulacağına elbette sevinirim."

Fanny bu tatlı sözlerini sürdüremedi. Vicdanı onu susturdu; ama Edmund tatmin olmuştu.

"Kahvaltıdan hemen sonra onlara gideceğim" dedi. "Kararımın orada hoşnutluk yaratacağından eminim. Haydi, sevgili Fanny, sana daha fazla engel olmayayım. Okumana devam etmek istersin. Seninle görüşüp de bir karara varmadan içim rahat etmedi doğrusu. Bütün gece yarı uyur, yarı uyanık bir halde bu mesele kafamı kurcaladı. Tam bir baş belası! Ama benim bunu biraz olsun hafiflettiğim de bir gerçek. Eğer Tom kalkmışsa hemen yanına gidip konuşacağım, bu iş artık bitsin. Kahvaltıda karşılaştığımız zaman da böyle ailecek soytarılık edeceğimiz için hepimizin keyfi yerinde olacak." Masanın üzerindeki birkaç kitabı alıp baktıktan sonra konuşmasına devam etti. "Bu arada sen herhalde Çin diyarına doğru bir yolculuk yapmaktasın. Lord Macartney nasıl gidiyor? Eğer o kalın kitaptan usanırsan, Crabbe'in *Masallar*'ı ile *Aylak*'ını okursun. Senin bu küçük odanı çok seviyorum. Ben gider gitmez bütün bu tiyatro saçmalıklarını kafandan silip atacağını, masanın başına geçip keyfine bakacağını biliyorum. Ama bu soğukta fazla oturup üşütme sakın."

Edmund odadan çıkıp gitti. Fanny için artık ne okumak, ne Çin diyarına hayali bir yolculuğa çıkmak, ne de huzur vardı. Edmund ona dünyada en olmayacak, en akıl almayacak, en arzu edilmeyecek haberi vermişti. Genç kız o anda bundan başka bir şey düşünemiyordu. Edmund sahneye çıkacaktı! Herkesin içinde yaptığı onca haklı itirazdan sonra, bütün o sözlerden, o bakışlardan ve duygulardan sonra! Böyle bir şey nasıl olabilirdi? Edmund'un

böyle birbiriyle bağdaşmayan şeyler yapması hayret vericiydi. Bu şekilde Edmund aslında kendi kendini aldatmıyor muydu? Yanlış davranmıyor muydu? Yazık! Bunların hepsi Mary Crawford'un etkisiydi. Fanny, Edmund'un her sözünde Mary'nin etkisini bulmuş, bu yüzden de kahrolmuştu. Kendisinin şu tiyatro konusunda nasıl davranacağını bilemediği için duyduğu kaygı ve ikilemlerin artık hiçbir önemi kalmamıştı. Daha derin olan bu tedirginlik, bütün bunları yutmuştu. İşler seyrini izleyecekti elbette, sonuç Fanny'nin pek umurunda değildi artık. Kuzenleri onu suçlasalar da kalbini kıramazlardı. Fanny'ye vız gelirlerdi. Sonunda onlara boyun eğmek zorunda kalsa da, önemli değildi, nasılsa bütün dünyası yıkılmıştı.

bölüm
on yedi

Tom Bertram'la Maria için gerçekten de bir zafer günüydü. Edmund'un direnişine karşı bu kadar büyük bir başarı kazanabilmek, hiç beklemedikleri bir şeydi ve son derece de hoştu. Artık ortada bu çok istedikleri projeyi engelleyebilecek hiçbir şey kalmamıştı. Kendi aralarında Edmund'daki bu değişikliği kıskançlığa yoruyor, gizlice birbirlerini kutlayıp seviniyorlardı. Edmund artık dilediği kadar ciddi tavırlar takınıp tiyatro projesini beğenmediğini, oynanacak oyuna kesinlikle karşı olduğunu söyleye dursun, nasılsa onlar istediklerini elde etmişlerdi. Edmund sahneye çıkacaktı. Bu kararı ona verdiren şey de bencilce duygularıydı. Böylece Edmund'un şimdiye dek sürdürdüğü ahlaki üstünlük konusundaki düşünceleri baş aşağı olmuştu. Bu, hem Maria'yı hem de Tom'u çok mutlu ediyordu. Ama yine de Edmund'a karşı çok ölçülü davrandılar. Dudaklarının kenarındaki kıvrımlardan başka hiçbir aşırı sevinç belirtisi göstermediler. Ve sanki Charles Maddox'u aralarına almaktan kurtulduklarına pek sevinmiş, zaten Charles'ı sırf çaresiz kaldıkları için düşünmüş gibi yaptılar. Edmund'un bu işin mutlaka aile arasında kalması zorunlu-

luğunu, aralarına bir yabancının katılmasının rahatlarını kaçıracağını ileri süren düşüncesinin devamı olarak seyirci sayısının da sınırlı tutulması gerektiğini ortaya atmasıyla kardeşleri o anın sevinci içinde o ne isterse yapmaya hazır göründüler. Herkes neşe ve kıvanç içindeydi. Bayan Norris, Edmund'un kostümünü hazırlamayı öneriyor, Bay Yates, Anhalt'ın baronla oynadığı son sahnenin çok hareketli ve etkili olabileceğini öne sürüyor, Bay Rushworth de onun kaç repliği olduğunu sayma teklifinde bulunuyordu.

"Belki şimdi Fanny de bize yardımcı olmaya razı olur" diye söze başladı Tom; "belki kandırabilirsin onu."

"Hayır, kararından vazgeçmiyor. Sahneye asla çıkmak istemiyor."

"Pekâlâ, öyle olsun!"

Başkaca hiçbir şey söylemedi ama Fanny kendisini yine de tehlikede gördü. Tehlikeye karşı az önce duyduğu umursamazlığın da giderek kaybolduğunu hissediyordu. Bu değişikliğin rahip evinde yarattığı sevinç de malikânedeki sevinçten daha az değildi. Hele Mary'ye gülücükleri pek yaraşıyordu. Genç kız, konuya tekrar büyük bir sevinçle sarıldı; bunun Edmund'un üzerinde olumlu bir etki bırakabileceğini düşündü. Edmund'un duygularına saygı gösterip bu kararı verdiği için çok mutluydu. Böylece sabah saatleri tatlı konuşmalarla uçup gitti. Bütün bunların Fanny'ye tek bir yararı dokundu. Mary'nin içten ricası üzerine Bayan Grant, Fanny'ye verilmek istenen rolü üstlenmeye her zamanki uysallığıyla razı oldu. Fanny için günün tek mutlu olayı buydu, ama bunu bile Edmund'dan duyduğu zaman genç kızın içi sızladı, çünkü Edmund, Miss Crawford'a karşı gönül borcu altındaydı ve Miss Crawford'un bu jestinden söz ederken hayranlı-

ğını ortaya koymaktan çekinmiyordu. Bunu duyan Fanny kendisini bir anlamda kurtulmuş hissetti; ama bu kurtuluş onun için ruhunun artık güvende olması anlamına gelse de huzur duygusu hissettirmiyordu. Zavallı Fanny, huzurdan bu denli uzak olduğunu hiç hatırlamıyordu. Bunun nedeni kendisinin herhangi bir yanlış iş yapmış olması değildi, böyle bir kanıya sahip değildi ama kendini her bakımdan tedirgin ve rahatsız hissediyordu. Bu yüzden Edmund'un kararını hem yüreği hem de mantığıyla kınıyordu, onun dirençsizliğini bağışlayamıyordu. Hele onun her şeye rağmen hâlâ mutlu olabildiğini gördükçe kahroluyordu. Kıskançlık ve keder içindeydi. Mary Crawford neşeyle malikâneye koşmuştu. Onun neşesi Fanny'ye aşağılama gibi gelmişti. Bu yüzden Fanny onun neşe saçan sözlerine soğukkanlılıkla karşılık vermeyi bile doğru dürüst başaramadı. Çevresinde herkes şen ve tatlı bir telaş içindeydi. Hepsinin bir uğraşı, rolü, kıyafetleri, en sevdikleri sahneler, rol arkadaşları vardı. Hepsi birbirlerine akıl danışıp karşılaştırmalar yaparak oyalanıyor, ortaya attıkları eğlenceli düşünce ve önerilerle büsbütün neşeleniyorlardı. Sadece Fanny keder içinde ve silikti. Hiçbir eğlence ve uğraşta payı yoktu. Kalsa da gitse de kimse için fark etmezdi. Onu ne gören olurdu, ne de arayıp soran. Genç kız, başka her durumun bundan daha iyi olduğunu düşünüyordu. Hatta kendi geri çevirdiği rolü kabul etti diye neredeyse Bayan Grant'ı kıskanacaktı. Yine de malikânedeki tek yaralı kalp Fanny'ninki değildi. Fanny kadar masum olmasa da, Julia da acı çekiyordu. Henry Crawford, Julia'nın duygularıyla oynamıştı. Julia ne zamandır kız kardeşine karşı duyduğu kıskançlık yüzünden Henry'ye bilerek yüz vermiş, onun kendisine kur yapmasına ses çıkarmamış, hatta ona umut vermişti. Şimdi de

onun Maria'yı daha çok beğendiği net olarak ortaya çıkınca Julia kendisini avutmak için hiçbir çaba göstermemişti. Hele Maria'nın nazik durumunu düşünerek telaşlanmak aklının ucundan bile geçmemişti. Ya hiçbir şeyin dağıtamadığı, hiçbir ilginin hafifletemediği, hiçbir şakanın unutturamadığı kapkara bir sessizliğe gömülüp oturuyor ya da Bay Yates'in kendisiyle ilgilenip kur yapmasına izin vererek zoraki neşeleniyor ve yalnız onunla konuşup diğerlerinin oyununu alaya alıyordu.

Julia'nın onurunu kırdıktan sonra Henry Crawford, birkaç gün her zamanki iltifatları ve şirinlikleriyle durumu düzeltmeye çalışmıştı ama meseleyi pek önemsemediği için Julia'nın da birkaç soğuk yanıtı üzerine bu çabalarından hemen vazgeçmişti. Zaten çok geçmeden oyuna öyle kendini kaptırdı ki, birden fazla kızla flört edecek zamanı kalmadığı gibi Julia'nın dargınlığını da umursamadı. Bir süre sonra muhtemelen umut uyandırabilecek olan bu duruma sessizce son verdiği için, Bayan Grant'tan başkaları da bu dargınlığı bir şans saydı. Bayan Grant, Julia'nın bir köşede oturmasından da pek memnun değildi; ama Henry'nin özel hayatına bu derece karışacak hali de yoktu elbette. Üstelik kardeşi onu Julia ile birbirlerini hiçbir zaman ciddiye almadıklarına dair yalan söyleyip kandırdığı için, kendisinin bir abla olarak elinden gelen tek şey genç adama Maria konusunda çekingen davranmayı salık vermek, ona kendisini fazla kaptırıp huzurunu tehlikeye atmaması için yalvarmaktı.

Bir gün Mary ile yaptığı bir sohbet sırasında, "Julia'nın Henry'ye âşık olmamış olmasına çok şaşırıyorum doğrusu" diye düşüncesini belirtti.

"Bana kalırsa âşık" dedi Mary soğuk bir tavırla. "Bana öyle geliyor ki, kızların ikisi de âşık ona."

"İkisi de mi? Yok, yok, olamaz. Henry'nin aklına getirme bunu. Bay Rushworth'ü düşün."

"Siz Maria'ya söyleyin de Bay Rushworth'ü o düşünsün. Belki ona biraz faydası dokunur. Çok zaman Rushworth'ün servetiyle malını düşünüyor, keşke bunlar başkalarının elinde olsaydı diyorum. Ama Bay Rushworth'ün kendisini hiç düşünmüyorum doğrusu. O kadar varlıklı bir adam istese milletvekili bile olabilir."

"Onun da parlamentoya girmesi uzun sürmez zaten. Sir Thomas gelince onu bir yerden aday gösterir sanırım. Şimdiye kadar çocuğu hiç düşünen olmamış."

Mary bir an sustu, ardından, "Anlaşılan Sir Thomas'tan, dönünce dağları devirmesi beklenecek" diye söylendi. "Sanki her şey Sir Thomas'ın dönüşüne bağlı."

"Onu gördüğün zaman neden bu kadar önemsendiğini, kendisine neden bu kadar umut bağlandığını görüp bana hak vereceğine inanıyorum. Bana onsuz olamıyormuşuz gibi geliyor. Onun bir evin reisine yakışır, herkese haddini bildiren, heybetli bir görünüşü var. Leydi Bertram bile onun yokluğunda anlaşılmaz bir insan olup çıkıyor adeta, Bayan Norris'i de Sir Thomas'tan başka kimse idare edemiyor. Her neyse Mary, sen yine de sakın Maria'nın Henry'ye âşık olduğunu filan düşünme. Hele Julia'nın âşık olduğunu hiç sanmıyorum. Aksi halde dün gece Bay Yates ile o şekilde gülüşüp sohbet etmezdi, öyle değil mi? Gerçi Hanry ile Maria pek bir anlaşıyorlar ama bence Maria, Sotherton'u çok seviyor ve nişanlısına çok bağlı olduğunu düşünüyorum."

"Ben de nikâhtan önce Henry ona ciddi olarak kancayı takacak olursa, Bay Rushworth havasını alır diyorum."

"Eğer böyle bir şeyden kuşkulanıyorsanız o zaman bir şeyler yapmalıyız. Şu tiyatro faslı biter bitmez Henry ile

açık açık konuşur, niyetini sorarız. Eğer niyeti ciddi değilse bir süre için onu buradan uzaklaştırırız."

Gerçi Bayan Grant ve kendi ailesinden birçoğu işin farkında değildi ama Julia çok acı çekiyordu. Sevmişti. Hâlâ da çok seviyordu. İçerlemiş ve gücenmişti; öfkeliydi ve kendisini ancak bu öfkeyle teselli edebiliyordu. Şimdiye dek her bakımdan iyi anlaşıp güzelce geçinmiş olduğu kız kardeşi baş düşmanı haline gelmişti. Araları bu yüzden çok bozuktu ama Julia sonuçta bir insandı; kız kardeşiyle Henry'nin arasındaki yakınlığın kötü bir şekilde sonuçlanmasını, Maria'nın ona ve nişanlısına yaptığı kötülüklerin cezasız kalmamasını beklememek elinde değildi. Oysaki bugüne kadar işler yolunda gittiğinde çok iyi geçinen iki kardeştiler; ama böyle durumlarda hakkın adaletine sığınıp onurlu davranışlar sergileyecek kadar fazilet sahibi oldukları söylenemezdi. Maria, kız kardeşine hiç aldırış etmeden kendi zaferinin tadını çıkarıyor, arzuladığı şey uğruna ardına bakmadan yoluna devam ediyordu. Julia da onunla Henry Crawford arasındaki ilişkiyi gördükçe, Bay Rushworth'ün kıskançlık krizine girip rezalet çıkarması için dua ediyordu.

Fanny ise Julia'nın bu duygularını seziyor ve ona acıyordu; ama aralarında bunları konuşacak kadar yakınlık yoktu. Julia, Fanny'ye açılamıyor, Fanny de ona bu konudan söz etme cesaretini gösteremiyordu. Aslında ikisi de aynı konuda acı çekiyor, acılarını kendi içlerinde yaşıyorlardı; ama Fanny'nin sezgileri onları birleştiriyordu. İki kuzen ve teyzenin Julia'nın keyifsizliğine kayıtsız kalışları, bunun gerçek nedenini görmekte imtina edişleri kafalarının pek çok şeyle meşgul olmasına yorulabilirdi belki. Gerçekten de şu sıralar dönüp çevrelerine bakacak durumda değildiler. Tom kendisini tiyatro işine iyice

kaptırmıştı, tiyatro dışında başka hiçbir şeyi görmüyordu. Edmund da sahnedeki rolüyle gerçek yaşamdaki rolü arasında Mary Crawford'un istekleri, aşkı ve ilkelerinden başka her şeyden habersiz bir halde bocalayıp duruyordu. Bayan Norris ise tiyatro için üstlendiği ufak tefek işleri kotarmakla meşguldü, sürekli olarak büyük bir tasarruf yaparak hazırladığı sahne kostümleri için değerinin bilinmesi gerektiğinden dem vuruyordu. Bu yüzden kilometrelerce uzakta olan Sir Thomas tarafından takdir görmeyi beklemekten başka bir şey düşünmediğinden, yeğenlerinin özel hayatını denetleyecek ya da onların mutluluğu için uğraşacak zamanı yoktu.

bölüm
on sekiz

Her şey yoluna girmişti; sahne dekoruyla kadın ve erkek oyuncuların kostümlerinin hazırlanmasına son hızla devam ediliyordu. Gerçi artık önlerine büyük engeller çıkmıyordu ama Fanny birkaç gün sonra tiyatrocu yaşantısının bir eğlenceden ibaret olmadığını, önceleri kendisini kedere boğan bu birlik ve eğlencenin fazla sürmeyeceğini anlamaya başladı. Sanki hepsinin canını sıkan bir şey vardı; ama özellikle Edmund'un canını sıkan pek çok şey vardı. Evde onun değer yargılarına tamamen aykırı şeyler yapılıyordu; nitekim önce kentten bir boyacı getirtilmiş, adam sahne dekorlarını boyamak için masrafı iyice kabartmıştı. Ardından Tom, oyunu hiç değilse aile arasında tutmayı yeğleyen Edmund'un bu düşüncesine katılacağı yerde, her önüne geleni gruba dahil olmaya çağırmıştı. Bu arada boyacının ağır çalışmasına sinirlenmiş, beklemekten sıkılmıştı. Rolünü de ezberlemişti, hatta tüm rollerini ezberlemişti, çünkü uşak rolünün yanı sıra oynayabileceği tüm küçük ve önemsiz rolleri de üstlenmiş bulunuyordu, o yüzden de artık bir an önce sahneye çıkmak için sabırsızlanıyordu. Boş geçen her gün, oynadığı bütün rollerin

gözüne önemsiz görünmesine neden oluyor, dahası keşke başka bir oyun seçilseydi diye pişmanlık duygusu yaşıyordu. Her zaman büyük bir nezaketle herkesin derdini dinleyen, hatta çoğu zaman sadece dert dinleyen yegâne kişi olan Fanny de böylece hemen hepsinin şikâyet ve üzüntülerini öğrenmiş bulunuyordu. Nitekim Bay Yates'in fazla rolden yakındığını, Henry Crawford'un oyununda aradığını bulamadığını, Tom Bertram'ın hızlı konuştuğu için anlaşılmadığını, Bay Grant'ın her şeye gülerek işi bozduğunu, Edmund'un henüz rolünü ezberlemediğini ve her sahnede suflöre gerek duyan Bay Rushworth'le çalışmanın neredeyse bir felaket olduğunu öğrenmiş bulunuyordu. Zavallı Rushworth'ün prova yapacağı birini bulmakta güçlük çektiğini de biliyordu. Herkes gibi o da Fanny'ye dert yanıyordu. Fanny'ye göre kuzeni Maria'nın nişanlısına gösterdiği soğukluk o denli gözle görülür, Henry ile arasında geçen o ilk sahneyi sık sık prova edişi o kadar gereksizdi ki, kızcağız çok geçmeden Bay Rushworth'ün daha başka yakınmalarını da dinlemek durumunda kalacağından korkuyordu. Şimdi Fanny onların mutlu ve neşeli olmak şöyle dursun, ellerinde olmayan bir şeyleri istediklerini, çevrelerindeki insanları tedirgin ettiklerini görebiliyordu. Herkesin rolü ya çok uzundu ya da çok kısa. Kimse oyuna gerektiği gibi dikkat etmiyordu. Kimse ne zaman oyuna girip çıkacağını bilmiyordu. Her şeyi bilen ve doğru yapan tek insan, ancak o sırada Fanny'ye dert yanan kişiydi. Fanny oyundan hemen hemen hepsi kadar zevk aldığına inanıyordu. Henry Crawford çok iyi oynuyordu. Maria'nın bazı konuşmalarını sakıncalı bulmasına rağmen, tiyatro odasına sessizce girip birinci perdenin provasını seyretmek Fanny için bir zevkti. Maria'nın rol yapışını beğeniyordu. Fanny'nin görebil-

diği kadarıyla, aralarında en iyi oyuncu Henry Crawford idi. Henry Crawford, Edmund'dan daha fazla özgüvene, Tom'dan daha kesin yargıya, Yates'ten daha ince bir zevke ve daha büyük bir yeteneğe sahipti. Fanny, Henry'den bir erkek olarak hoşlanmıyordu ama en iyi oyunu onun çıkardığını kabul etmek zorundaydı. Zaten bu konuda ondan farklı düşünen de yok gibiydi. Sadece Bay Yates, Henry'nin silik durmasından yakınıyordu.

Derken günlerden bir gün Fanny'nin korktuğu oldu: Bay Rushworth burnundan soluyarak ona dönüp, "Siz onda iyi bir şey görüyor musunuz?" diye sordu. "Bu adamı hiç gözüm tutmuyor, zorla değil ya, beğenmiyorum. Bana göre o sadece sıska, sıçan gibi, pis suratlı bir zibidi. Bu adamın sanki büyük bir aktörmüş gibi göklere çıkarılarak övülmesi bana çok gülünç geliyor." O andan itibaren adamın eski kıskançlığı nüksetmişti. Henry Crawford'un aslında kendisini beğendiğine gitgide daha da fazla inanmaya başlayan Maria, nişanlısının bu kıskançlığını gidermek için pek çaba göstermiyordu. Bay Rushworth'ün de oyundaki kırk iki repliğinin hepsini birden ezberleyebilme olasılığı giderek zayıflıyordu. Ama onun rolünü başaracağından umudu olan tek kişi annesiydi, daha doğrusu annesi onun rolünün daha büyük olmamasına hayıflanıyordu. Diğerleri ise rolündeki repliklerin ilk kelimelerini aklında tutup suflörü takip etmesini yeterli sayıyor, daha fazlasını beklemiyorlardı. Onun bu haline çok acıyan iyi kalpli Fanny ise ona rolünü ezberletmek için epey ter döküyor, elinden geldiği kadar ona yardım edip neredeyse yeni bir bellek aşılamaya çalışıyordu; bu arada kendisi de Bay Rushworth'ün rolünü baştan sona ezberlemiş oluyordu, ama genç adamda hâlâ hiçbir ilerleme söz konusu değildi. Gerçi Fanny'nin içi rahat değil-

di, pek çok kaygı ve korkusu vardı ama başlangıçta bir köşede yapayalnız kalmak yönündeki endişesi yersiz çıkmıştı. Bu durumda ne arkadaşsız ne de işsiz kalması mümkün değildi. Çevresindekilerin hemen her birine yararlı olmak için elinden geleni yapıyor, fırsatlar yaratıyordu, bu yüzden aralarında içi en rahat olan da oydu. Ayrıca dikilecek bir yığın kumaş vardı ve Fanny'nin bu konuda da yardımı isteniyordu. Bayan Norris bir gün, "Haydi Fanny" dedi, "gerçi bugünlerde keyfin yerinde ama her dakika böyle bomboş ortalarda dolaşıp etrafı seyredecek halin yok herhalde. Bana burada gereklisin, Bay Rushworth'ün pelerinini, daha fazla saten kumaş ısmarlamadan elimizdekiyle çıkartacağım diye epey çaba harcadım doğrusu. Hiç değilse dikerken biraz yardımın dokunsun. Üç dikişi var. Sen onu bir çırpıda yapıverirsin. Üstümde yalnızca işin idaresi olsaydı, çok iyi olacaktı. İnan ki şu anda en iyi durumda olan sensin. Ama herkes senin gibi bomboş olsa hiç kimseden iş çıkmaz."

Fanny, verilen dikişi hiç ses çıkarmadan ve kendini savunmaya da kalkışmadan eline aldı. Neyse ki daha iyi yürekli olan diğer teyzesi ondan yana çıkarak, "Sevgili kardeşim, Fanny'nin keyiflenmesine şaşmamak gerekir, bunlar onun için çok yeni şeyler" diye onu savundu. "Biliyorsunuz sizinle ben de tiyatroyu ne çok severdik. Ben hâlâ severim gerçi. İşlerim biraz azalsın, çocukların provalarını ben de seyredeceğim. Bu arada sevgili Fanny, bana hiç anlatmadın, konusu ne bu oyunun?"

"Aman sevgili kardeşim, şimdi bunu ona sormayın. Fanny hem konuşup hem iş yapmayı beceremez. Âşıkların yeminleri üzerine bir oyun işte."

Fanny birden heyecanla Leydi Bertram'a doğru dönerek, "Galiba yarın akşam üç perdeyi birden prova ede-

cekler, böylece bütün oyuncuları bir arada görebilirsiniz" dedi.

"Bence perde açılıncaya kadar bekleseniz daha iyi olur" diye araya girdi Bayan Norris. "Bir iki güne kadar açacaklar perdeyi. Perdesiz oyun seyretmek anlamsız olur. Bu arada perdenin kıvrımlarına da hayran kalacağınızdan eminim."

Leydi Bertram bir iki gün daha beklemeye razıydı. Ama Fanny onun kadar soğukkanlı olamıyordu. Aklı sürekli olarak ertesi günkü provadaydı. Eğer gerçekten üç perde birden prova edilecekse, Edmund'la Mary Crawford ilk kez birlikte sahneye çıkacaklar demekti. Üçüncü perdede karşılıklı bir sahneleri vardı ki, bu an Fanny'yi özellikle ilgilendiriyordu. Sahnenin konusu aşktı. Erkek bir aşk evliliğinin tanımını yapacak ve kız da ona aşkını olduğu gibi itiraf edip güzel sözler söyleyecekti. Fanny bu sahneyi büyük bir merak ve içinden geçen pek çok acı verici duyguyla tekrar tekrar okumuştu. Şimdi de nasıl oynayacaklarını merak ediyor, endişeyle bekliyordu. Ve Edmund'la Mary'nin bu sahneyi prova bile etmediklerini düşünüyordu.

Sabah olduğunda prova kararı hâlâ geçerliydi; Fanny'nin heyecanı da azalmış değildi. Fanny teyzesinin talimatına uyarak durmadan dikiş dikiyordu ama çalışkanlığıyla sessizliğinin ardında çok dalgın ve kaygılı bir kafa gizliydi. Nitekim öğleye doğru eline dikişini alarak Doğu Odası'na kaçtı. Holden geçerken rahip evinin iki hanımının malikâneye doğru gelmekte olduğunu gördü ama bu onun herkesten kaçıp tek başına kalma isteğini değiştirmedi. Doğu Odası'nda belki çeyrek saat düşünceleriyle baş başa kalarak dikişini dikti; bir süre sonra yavaşça kapı vurulup Bayan Crawford içeri girdi. "Doğru

mu geldim? Sanırım Doğu Odası burası olmalı. Bayan Price sizi rahatsız ettiğim için özür dilerim ama yardımınızı rica edeceğim" dedi.

Oldukça şaşıran Fanny, elinden geldiğince ev sahipliği yapmaya çalıştı; ama üzgün bir şekilde boş şöminenin parlak demirlerini işaret etti.

Bunun üzerine, "Sağ olun ama ben hiç üşümüyorum" dedi Mary Crawford. "Ancak eğer izin verirseniz burada biraz kalmak istiyorum, ne olur şu üçüncü perdenin provasını dinleyin. Metni de yanımda getirdim. Eğer benimle birlikte prova yaparsanız, bana çok büyük bir iyilik etmiş olursunuz. Aslında akşama hazırlık yapmak üzere Edmund'la birlikte prova ederim diye geldim buraya, ama Edmund ortalarda yok. Olsa da onun karşısına biraz alıştırma yapmadan çıkmak istemedim. Çünkü oldukça uzun olan bir iki replik var, bu konuda bana yardım edersiniz, değil mi?"

Fanny, içinin titremesine rağmen nazik bir sesle yardım edeceğine dair söz verdi. Bayan Crawford elindeki metni açarak, "Sözünü ettiğim bölümleri hiç gözden geçirdiniz mi bilmiyorum" dedi.. "İşte şunlar. İlkin pek üzerinde durmadım, ama sonra epey zor olduğunu anladım. İnanın bana gerçekten öyle. Nitekim şu sözlere bakın! Hele şunlara! Ben bunları Edmund'un yüzüne bakarak nasıl söylerim? Siz olsanız söyleyebilir miydiniz? Gerçi o ne de olsa sizin kuzeniniz, bu tabii çok fark eder. Haydi, ne olur, sizinle birlikte prova yapalım, sizi onun yerine koyarsam, böylece yavaş yavaş alışabilirim belki diye düşündüm. Aslında bezen gerçekten de onu andıran tavırlarınız oluyor."

"Öyle mi? Elimden gelen yardımı yaparım size. Ama sadece okuyabilirim, çünkü pek azı ezberimde."

"Hiçbiri ezberinizde olmasa da olur. Metni elinize alacaksınız zaten. Haydi başlayalım. Şimdi iki sandalye gerek, işte mükemmel iki okul sandalyesi. Tiyatro için pek uygun değil sanırım, sadece küçük kızlar ders görürken oturup ayaklarıyla tekmelesinler diye yapılmış olsalar gerek. Eğer bunların şu anda hangi amaçla kullanıldıklarını görselerdi, Sir Thomas'la mürebbiyeniz ne derlerdi acaba? Sir Thomas şu anda bizi görse sanırım hemen istavroz çıkartırdı, çünkü evin her köşesi prova yapanlarla dolu. Bay Yates yemek odasında kendi kendine bağırıp çağırıyor. Merdivenden çıkarken duydum. Tiyatro odası da provadan hiç bıkmayan Agatha ve Frederick tarafından işgal edilmiş durumda. Bu ikisi rollerini eğer kusursuz yapmazlarsa çok şaşarım doğrusu. Beş dakika önce kapı aralığından onlara baktım. Tam da rol gereği kucaklaşmamak için kendilerini zor tuttukları bir sıradaydı. Yanımda da Bay Rushworth vardı. Bana sanki adamın yüzü birden bir tuhaf olmaya başladı gibi geldi. Ben de elimden geldiği kadar durumu idare etmek için, 'Bizim Agatha çok başarılı olacak, çok anaç bir hali var' diye kulağına fısıldadım. 'Sesiyle, yüzüyle, her şeyiyle anaç' dedim. Galiba iyi kıvırdım bu işi. Bay Rushworth'ün yüzü hemen güldü. Haydi, şimdi benim repliğime geçelim" diyerek Mary konuşmaya başladı. Fanny de Edmund'un rolünü okuyordu; ama duruşları, davranışları, sesi öylesine kırılgan ve kibardı ki, bir erkeğin yerini doldurduğu pek söylenemezdi. Ama Mary ancak böyle bir Anhalt'ın karşısında cesaretini toplayabilmişti. Derken tam sahnenin yarısına geldiklerinde kapı vuruldu, birden durdular; içeri Edmund girince provadan tamamen vazgeçtiler.

Bu beklenmedik karşılaşma üçünde de şaşkınlık, sevinç ve utangaçlığa neden olmuştu. Edmund da bu odaya,

Mary Crawford gibi aynı amaçla gelmiş olduğu için, ikisinin utangaçlıkları ve sevinçleri daha şiddetli olmuş ve de daha uzun sürmüştü. Edmund da Mary'nin oradaki varlığından habersiz, akşama hazırlık amacıyla metni eline alıp Fanny ile prova yapmaya gelmişti. Bu yüzden bir araya gelmeleri özellikle ikisi için pek bir sevinç kaynağı oldu. Ama Fanny onların sevincine ortak olacak durumda değildi. Onların neşesi alevlendikçe, onunki külleniyordu. Şu an ikisinin de gözündeki öneminin sıfıra indiğini gördükçe, onların kendisini aramış olmalarının tesellisi de giderek yok oluyordu. Nitekim artık ona ihtiyaçları yoktu, provalarını birlikte yapacaklardı ve Edmund da zaten bunu önermiş, hatta bunun için yalvarmıştı. Sonunda buna başlangıçta pek isteksiz görünen Mary, ister istemez daha fazla nazlanamayıp razı olmuştu. Bu durumda Fanny'ye sadece suflörlük ve gözlemcilik yapmak düşüyordu. Daha doğrusu Edmund'la Mary, Fanny'ye yargıçlık ve eleştirmenlik görevlerini verdiler ve bu görevleri hakkıyla yerine getirerek bütün kusurlarını yüzlerine karşı söylemesini ciddi olarak ondan talep ettiler. Ancak genç kız, duyguları yüzünden bu görevden kaçıyordu. Bunu o anda yapması mümkün değildi, eleştiri açısından bazı yönlerden yeterli sayılsa da, vicdanının, olumsuz bir düşünce söylemesini engelleyeceğini biliyordu. Bu yüzden suflörlük yapmak ona yetmeliydi. Aslında yetiyordu, hatta bazen bu bile fazla geliyordu. Çünkü dikkatini her zaman metne veremiyordu. Onları seyrederken kendisini unuttuğu oluyordu. Hatta bir keresinde Edmund'un çok heyecanlandığını görünce sıkıntısından tam ona suflörlük yapacağı sırada metni kapatıp diğer tarafa döndü. Edmund'la Mary bunu onun yorgunluğuna verdiler. Anlayış gösterip ona candan teşekkür ettiler.

Evet, Fanny gerçekten acınacak derecede kederliydi. Ama yine de kederinin derinliğini onların hiçbir zaman anlayamayacağını umuyordu. Sonunda prova bitti. Onların birbirlerine söyledikleri övgü sözlerine Fanny de yarım ağızla mecburen katıldı. Odasında yalnız kalıp da sakin kafayla düşünebilecek duruma geldiğinde, Edmund ile Mary'nin rollerini gerçekten rahat ve içten oynayarak alkış toplayacaklarını, ama bu tarafta kendi dünyasının da kararacağını açıkça gördü. Sonuç ne olursa olsun az önce çektiği çileyi akşam olduğunda tekrar çekmek zorundaydı. Üç perdenin ilk genel provası o gece kesin olarak yapılıyordu. Bayan Grant'le Crawford kardeşler yemekten hemen sonra malikâneye döneceklerine söz vermişlerdi. Oyunla ilgili herkes akşamı iple çekiyordu. Herkesin neşesi de yerinde sayılırdı. Tom işlerin bu şekilde sonuçlanmasına çok seviniyordu. Edmund sabahki provadan sonra keyiflenmiş, tüm irili ufaklı pürüzler giderilmişti. Hepsi heyecanlı ve sabırsızdılar. Beyler yemekten sonra hemen tiyatro odasına geçtiler. Leydi Bertram'la Bayan Norris ve Julia'dan başka bütün hanımlar da onların peşlerinden gittiler. Sahne dekoru henüz tamamlanmış değildi. Ama yine de oyun yerini ellerinden geldiğince ışıklandırdılar. Provaya başlamak için Bayan Grant'le Crawford'ların gelmesi bekleniyordu. Crawford'ları çok beklemediler ama Bayan Grant gelemeyeceğini bildirmişti. Dr. Grant rahatsız olduğunu ileri sürerek karısının evde kalmasını istemişti. Oysa Dr. Grant'ın baldızı onun rahatsızlığına pek inanmıyordu. Bu yüzden alaycı bir ciddilikle, "Dr. Grant gerçekten hasta" diyordu, "hayli zamandır hasta. Bugün sülün etini ağzına sürmedi. Ona sert geldiğini söyleyip tabağını geri gönderdi. Ondan beri de rahatsız."

Bu, umutları suya düşüren bir olaydı. Bayan Grant'ın yokluğu gerçekten üzücüydü. Genç kadın neşeli, uysal tabiatlı biriydi; bu yüzden her zaman aranan, sevilen bir kadındı, üstelik şu anda aralarında bulunması çok gerekli ve önemliydi. O olmadan doğru dürüst prova yapıp oynayamazlardı. Böylece akşamın bütün tadı kaçmıştı. Bu durumda ne yapmalıydılar? Tom çaresizlik içinde kıvranıyordu. Sonra şaşkın bir duraksama süresinin ardından bazı gözler bir anda Fanny'ye çevrildi; "Bayan Price keşke bize biraz olsun acısa da hiç değilse o rolü okusa" diye sesler yükselmeye başladı. Genç kız bir anda çevresindekilerin ricalarına boğulmuştu. Herkes ona yalvarıyordu, Edmund bile, "Ne olur Fanny, sence çok büyük sakıncası yoksa yap şu işi" diyordu. Ama Fanny buna bir türlü razı olamıyor, hatta düşüncesine bile katlanamıyordu. Neden bunun için Mary Crawford'a başvurmuyorlardı ki? Kendisi de provayı seyredeceği yerde neden odasına kapanmıştı sanki? Provayı seyrederken üzülüp sinirleneceğini biliyordu, bu yüzden en iyi çarenin provaya gelmemek olduğunu düşünmüştü. Ama işte şimdi de cezasını başkaları çekiyordu.

"Rolü yalnızca okuyacaksınız" diye tekrar yalvarmaya başladı Henry Crawford. "Başka bir şey değil."

"Hem üstelik Fanny o rolü ezbere biliyor" diye ekledi Maria, "geçen gün Bayan Grant'a belki yirmi yerde yardım etti. Fanny, sen bu rolü çok iyi biliyorsun."

Fanny, bu durumda bilmiyorum diyemezdi. Hepsi ısrarla yalvarıyordu. Edmund da ricasını yineledi. Sanki, 'Senin iyilik ve sevgi dolu kalbine sığınıyorum' dercesine öyle yalvaran bir bakışla baktı ki, Fanny çaresiz boyun eğip elinden geleni yapacağını söyledi. Herkes buna çok sevindi. Onlar provaya başlamak için hazırlanırken, Fanny de heyecandan yüreği çarparak beklemeye koyuldu.

Sonunda prova başladı. Hepsi kendi telaşına düşmüştü, o yüzden evin diğer yanından gelen ve uzun zamandır unuttukları o alışılmadık koşuşturmaya dikkat bile etmediler. Çok geçmeden kapı birden ardına kadar açıldı ve eşikte beliren Julia dehşet dolu bir bakışla, "Babam geldi!" diye bağırdı, "şu an holde duruyor!"

ikinci cilt

bölüm
bir

Oyuncuların sıkıntılı şaşkınlığını nasıl anlatmalı? Hepsi için bir dehşet anıydı bu. Sir Thomas evin içindeydi. Buna inanmamak kimsenin aklından geçmedi. Hiç kimse bunun soğuk bir şaka ya da yanlışlık olabileceğine dair bir umuda kapılmadı. Julia'nın bakışı bu gerçeğin tartışma götürmez kanıtıydı. İlk irkilme ve bağırışlardan sonra belki yarım dakika hiç kimseden ses çıkmadı. Her biri değişmez ifadelerle birbirlerine bakıyor, bunun yersiz, sırasız ve çok acı bir darbe olduğunu içinde hissediyordu. Belki bunu Bay Yates sırf bu gecelik, can sıkıcı bir gecikme, Bay Rushworth de Tanrı'nın bir yardımı sanabilirdi. Onlardan başka herkesin yüreği bir dereceye kadar suçluluk duyguları ve belirsiz korkular altında eziliyordu. Hepsi içinden, "Ne yapacağız şimdi?" diye soruyordu. Korkunç bir sessizlikti bu, dışarıdan gelen ayak sesleriyle kapı gıcırtıları kulaklarda korkunç yankılar yapıyordu.

İlk kendine gelip konuşan yine Julia oldu. Kıskançlık ve kin unutulmuştu şimdi, bencillikler tek amaç içinde erimişti. Ancak Julia kapıda belirdiği dakikada sahnede Frederick aşk dolu bakışlarla Agatha'nın sözlerini dinle-

mekte, Agatha'nın elini kalbine bastırmaktaydı. Julia şimdi bunun farkına vardı. Kendi sözlerinin yarattığı sarsıntıya rağmen Henry Crawford'un duruşunu değiştirmediğini, Maria'nın elini bırakmadığını gördü. Julia'nın yaralı kalbi yine acıyla burkuldu. Az önce bembeyaz olan yüzü şimdi kıpkırmızı kesilen genç kız, "Babamın karşısına çıkmaktan benim hiçbir korkum yok nasılsa" deyip hışımla dışarı çıktı.

Onun gidişi diğerlerini harekete geçirdi, iki kardeş bir şeyler yapma gereğini duyarak aynı anda ilerlediler. Aralarında birkaç kelime konuşmak yetti. Durum, düşünce ayrılığına yer verecek nitelikte değildi. Hemen beraberce oturma salonuna gitmeliydiler. Maria da aynı niyetle yanlarına geldi. O anda en cesurları oydu. Çünkü Julia'yı odadan kaçırmış olan durum, ona tatlı bir destek sağlamıştı. Henry Crawford'un böyle bir anda onun elini bırakmayışı çok önemli bir kanıttı ve aylar süren kuşkulara, tüm kaygılara değerdi. Maria bunu en ciddi kararların belirtisi olarak karşıladığı için o anda kendisini babasının karşısına çıkabilecek kadar güçlü hissediyordu. Üç kardeş, Bay Rushworth'ün tekrar tekrar, "Ben de geleyim mi? Ben de gelsem daha iyi olmaz mı? Benim de gelmem uygun olmaz mı?" sözlerine kulak asmadan dışarı çıktılar. Onlar kapıdan çıkar çıkmaz bu endişeli soruları yanıtlamayı Henry üstlendi. Bay Rushworth'ü dakika bile geçirmeden Sir Thomas'a hoş geldin demesi için diğerlerinin ardından gönderdi. Adamcağız da sevinçli bir telaşla dışarı fırladı. Fanny şimdi Crawford kardeşler ve Bay Yates ile baş başa kalmıştı. Kuzenleri onu tamamen unutmuştu. Kendisi de Sir Thomas'ın kalbinde çocuklarıyla aynı derecede yeri olabileceğini sanmadığı için geride kalarak biraz kendini toplamak fırsatı bulduğuna seviniyordu. Fanny'nin he-

yecan ve korkusu diğerlerinin tümünden fazlaydı, çünkü suçsuz olduğu zaman bile ürken ve üzülen bir yapısı vardı. Genç kız bayılacak gibiydi. Sir Thomas'a karşı çocukluğundan beri duyduğu korku yeniden depreşmişti. Ayrıca da ona ve oyunun içinde yer alan herkese acıyordu. Hele Edmund yüzünden duyduğu kaygı anlatılamazdı. Fanny bir köşeye büzülmüş, bu korkulu düşünceler içinde tir tir titrerken kendi başlarına kalan üç misafir de üzüntü ve can sıkıntılarını çekinmeden açığa vuruyor, bu beklenmedik erken dönüşü bir felaket sayarak üzüntüye gark oluyor, zavallı Sir Thomas'ın hâlâ Antigua'da olmayışına ya da yolculuğunun iki misli uzun sürmeyişine dertleniyorlardı. Crawford kardeşler, Bertram ailesini daha yakından tanıdıkları ve bu olayın doğuracağı zararı çok açık bir şekilde görebildikleri için son derece heyecanlıydılar. Oyunun oynanmayacağından ve tüm planlarının suya düştüğünden de emindiler. Yates ise olaya sadece geçici bir duraksama, bir geceye mahsus bir aksaklık olarak bakıyor, hatta akşam çayından sonra tekrar provaya başlayabilme düşüncesini ortaya atabiliyordu. Ona göre o zamana kadar nasılsa Sir Thomas'a hoş geldin faslının telaşı geçer, adamcağız biraz dinlendikten sonra oyunu seyrederek eğlenebilirdi. Crawford'lar bu fikri gülerek karşıladılar. Sessizce malikâneden ayrılıp aileyi kendi hallerine bırakmanın daha uygun olduğu konusunda anlaşmışlardı. Yates'e de kendileriyle gelmesini, hep birlikte rahip evinde çay içmeyi teklif ettiler. Ama ezelden beri baba saygısı ve aile sevgisi gibi şeylere pek değer vermeyen Bay Yates, böyle davranmayı hiç de zorunlu bulmuyordu. Nitekim iki kardeşe teşekkür ettikten sonra, "Ben burada kalayım, benim için daha iyi" dedi, «İhtiyar geldiğine göre ona hoş geldin diyelim bari. Üstelik hepimiz birden gidersek, çocuklara karşı ayıp olur."

Bu sorun böylece çözümlenirken Fanny de kendisini toparlamış, Sir Thomas'ın yanına gitmekte daha fazla gecikmesinin saygısızlık olacağına karar vermişti. Crawford kardeşler vedalaşmadan gittikleri için kendi adlarına herkesten özür dilemeyi ona bıraktılar. Fanny de ürkütücü görevini yerine getirmek, Sir Thomas'ın karşısına çıkmak üzere odadan çıktı. Ve kendisini salon kapısının önünde buldu. Bir an durup bulamayacağını sandığı cesaretin gelmesini bekledi. Ama şimdiye kadar hangi kapının yüzü ona cesaret verebilmişti ki? Genç kız sonunda çaresizce tokmağı çevirdi, kendisini salonun ışıkları altında tüm ailenin karşısında buldu. İçeri girerken kendi adının söylendiği kulağına çarptı. Sir Thomas o sırada çevresine bakınıp, "Peki ama Fanny nerelerde? Benim sevgili küçük Fanny'im neden ortalarda yok?" diye sormaktaydı. Fanny'yi görünce genç kızı şaşırtan, içe işleyen bir sevgiyle onun yanına doğru yürüyüp "Benim sevgili Fanny'im," diyerek yanaklarından öptü. "Ne kadar büyümüşsün!" derken gerçekten de bundan büyük bir onur duyduğu belliydi. Fanny ne düşüneceğini, nereye bakacağını bilemiyordu. Kalbi heyecanla dolup taşıyordu. Sir Thomas hayatı boyunca ona hiç böylesine yakın davranmamıştı. Sanki değişmişti. Sesi sevinçli bir heyecanla titriyordu, o ürkütücü ciddiyeti ve vakarından eser bile yoktu; o ciddi adam gitmiş, yerine şefkatli ve yumuşacık biri gelmişti. Fanny'yi elinden tutarak ışığa daha yakın bir yere götürdü, yüzüne baktı. Sağlık durumunun nasıl olduğunu inceden inceye sordu. Ardından, "Aslında sormaya gerek yok, görünüşü zaten bu sorunun yanıtını veriyor!" dedi. Bu yanıt, Fanny'nin az önce iyiden iyiye solmuş benzinin pembeleşmesine neden oldu, böylece Sir Thomas onun sağlık durumunun düzelmiş, görme-

yeli daha da güzelleşmiş olduğunu söylemekte haklı çıkmış oldu. Ardından Fanny'nin ailesinin, özellikle de William'ın hatırını sordu. Kısacası Fanny'ye karşı o kadar iyiydi ki, Fanny eniştesini önceleri daha çok sevmediği ve dönüşüne üzüldüğü için vicdan azabı duydu. Bir ara cesaretini toplayıp gözlerini Sir Thomas'ın yüzüne doğru kaldırınca, onun zayıflamış olduğunu, sıcak iklimlerin ve yorgunluğun etkisiyle iyice esmerleşmiş, bitkin ve cansız göründüğünü fark etti; şimdi kalbindeki sevgi ve şefkat duyguları iyice artmıştı; Sir Thomas'ı pek çok can sıkıcı durumun beklediğini düşünerek iyice üzülmüştü.

Sir Thomas herkesi şöminenin çevresine oturtmuş, gülüp konuşuyordu. Buna fazlasıyla hakkı vardı. Uzun ve acı veren, hüzünlü bir ayrılıktan sonra tekrar kendi evinde ailesiyle baş başa olmanın sevinci ona alışılmadık bir neşe ve rahatlık vermişti. Yolculuğuyla ilgili tüm soruları daha sorulmasına fırsat vermeden kendiliğinden yanıtlıyordu. Antigua'daki işleri son zamanlarda büyük bir hızla iyiye dönmüş, o da posta gemisini beklemeden özel bir tekneyle Liverpool'a gitme fırsatını bulmuştu; şimdi de doğruca oradan gelmekteydi. Sir Thomas, Leydi Bertram'ın yanı başında, oturduğu yerden tüm bunları anlatırken samimi bir sevinçle etrafındakilerin yüz ifadelerini inceliyor, ara sıra durup konuşmasına ara vererek böyle habersiz çıkıp geldiği halde hepsini evde bulduğu için çok şanslı olduğunu yineliyordu. Bay Rushworth de unutulmuş değildi. Sir Thomas onu içtenlikle selamlamıştı, şimdi de onu aileden biri saydığını her fırsatta belirtmeye özen gösteriyordu. Genç adamın görünüşünde hoşa gitmeyecek hiçbir şey yoktu, Sir Thomas da zaten onu beğenmeye daha şimdiden kararlı görünüyordu.

Çevresini saran kişiler içinde Sir Thomas'ı en saf ve kaygısız bir halde, zevkle dinleyen herhalde karısıydı. Leydi Bertram gerçekten çok sevinçliydi. Kocasının böyle hiç beklenmedik bir anda ansızın çıkıp gelmesi onu öyle duygulandırmıştı ki, belki de şu son yirmi yıldan beri ilk kez böyle heyecanlanmıştı. Bir an neredeyse çarpıntısı tutar gibi olmuştu; duyguları hâlâ ayaktaydı, elindeki nakışı bıraktı, küçük köpeğini yanından kaldırıp kanepenin geri kalan tarafını kocasının oturması için ayırdı. Sevincine gölge düşürecek hiçbir kaygısı yoktu, kocasının yokluğunda kusur sayılabilecek hiçbir şey yapmamıştı. Zamanını bol bol el halısı dokuyarak geçirmiş, onlara metreler boyunca püskül yapmıştı. Gençlerin de aynen kendisi gibi bu zamanı örnek davranışlar ve faydalı uğraşlarla geçirmiş olduklarını hiç duraksamadan söyleyebilirdi. Kocasını tekrar görmek, onun konuşmaları ve varlığıyla oyalanıp gönlünü hoş tutmak, Leydi Bertram için çok büyük bir keyifti. Kocasını ne kadar çok özlemiş olduğunu, ondan bir kez daha böyle uzun süre ayrı kalmaya dayanamayacağını düşünüyordu.

Bayan Norris ise mutluluk yönünden kız kardeşiyle tabii ki bir tutulamazdı. Bunun nedeni Sir Thomas'ın tiyatro meselesini öğrenip kendisine kızmasından korkması değildi. Bayan Norris'in bu konuda aklı iyice çelinmişti, nitekim Sir Thomas içeri girdiğinde Bay Rushworth'ün pembe saten pelerinini içgüdüsel bir ivedilikle kaldırıp saklamaktan öte herhangi bir telaşa kapıldığı söylenemezdi. Ancak Sir Thomas'ın dönüş koşulları Bayan Norris'in canını sıkmıştı. Bu dönüş onun herhangi bir şey yapmasına fırsat bırakmamıştı. Uşaklar tarafından dışarıya çağrılıp Sir Thomas'ı önce kendisinin görmesi ve müjdeyi ev halkına kendisinin vermesi gere-

kirken, Sir Thomas gelişini uşaktan başkasına söyleme gereği duymamış, uşağın peşi sıra salona girmişti. Oysa duyurulması gereken bir haber varsa, bu ister Sir Thomas'ın dönüşü, ister ölümü olsun, bunu aileye bildirmek Bayan Norris'in görevi olmalıydı. Böylece eskiden beri hayalini kurduğu bir hakkın elinden alındığını hissediyor, şimdi ortada yapılacak bir iş olmadığı halde işgüzarlık etmeye, sessizlik ve huzurdan başka bir şey istenilmediği halde bir telaş havası yaratmaya çalışıyordu. Sir Thomas bir şeyler yemek istese Bayan Norris hemen mutfağa gidip bir düzine talimat vererek kâhya kadının başına dikiliyor, uşaklara ellerini çok çabuk tutmaları için bağırıp çağırarak hakaretler yağdırıyordu. Ancak Sir Thomas bütün yemek önerilerini kesinlikle geri çeviriyordu. Çay saatine kadar hiçbir şey yemeyeceğini, teşekkür ettiğini ama çay saatine kadar beklemek istediğini söylüyordu. Bayan Norris ise durup durup yemek teklifinde bulunmaya devam ediyordu. Nitekim tam İngiltere yolculuğunun en heyecanlı noktasında, bir Fransız korsan gemisinin yarattığı korkulu heyecanı anlattığı sırada Bayan Norris pat diye Sir Thomas'ın konuşmasını yarıda kesip çorba önerisinde bulunuyordu: "İnanın bana Sir Thomas, bir kâse çorba size şu an çaydan çok daha iyi gelecektir. Lütfen bir kâse çorba için."

Sir Thomas her şeye rağmen sinirlenmeye niyetli görünmüyordu. "Ah, sevgili Bayan Norris, yine herkesin iyiliği için kendinizi paralamaya devam ediyorsunuz. Ama ben yine de sadece çay istiyorum."

"Peki o halde. Sevgili Leydi Bertram, o zaman lütfen söyleyin de çayı hemen hazırlasınlar. Baddeley'e elini çabuk tutmasını da söylerseniz iyi olur, bu akşam nedense uyuşukluğu üzerinde." Böylece Bayan Norris dediğini

yaptırmış oldu, Sir Thomas da hikâyesine kaldığı yerden devam etti.

Sonunda bir sessizlik oldu. Sir Thomas'ın ilk ağızda anlatacakları şimdilik bitmişti, sevinçle etrafını saran sevgi dolu yüzlere baktı. Ancak sessizlik uzun sürmedi. Bu kez de yaşadığı aşırı sevinç, Leydi Bertram'ın çenesini açmıştı. Sir Thomas'a çocuklarının son zamanlarda tiyatro oynayarak vakit geçirdiklerini, bu yüzden evdeki herkesin heyecan içinde olduğunu söyledi. Onun bu beklenmedik açıklamasıyla çocukların nasıl bir duygu içine girdiği herkesçe malum olmalı.

"Ya, demek öyle!" dedi Sir Thomas. "Hangi tiyatro oyununu oynuyorsunuz bakalım?"

"Bunu size anlatmak için can attıklarından eminim."

Tom aceleyle araya girdi; güya umursamaz bir tavırla, "Tabii ki anlatmayı çok istiyoruz" dedi, "ama hemen şu anda sevgili babamızın canını sıkmak sanırım hiç doğru olmaz. Yarın ilk fırsatta size anlatacağız, efendim. Şu son hafta içinde bir şeyler yapmış olmak, annemizi biraz eğlendirmek için birkaç sahne hazırlayıp oynamayı denedik, ufak bir şey. Yaklaşık olarak ekim ayının başından beri havalar durmadan yağışlı geçiyor. Bu yüzden günlerce eve kapanıp kalıyoruz. Ayın üçünden beri ava çıkmadım desem yeridir. İlk üç gün kötü avlanmadım ama ondan sonra hiç olmadı. İlk gün Mansfield korusuna gittim. Edmund da Easton'dan ötedeki çayırları taradı. Eve epey av getirdik. Daha fazla kuş vurabilirdik ama sülünlerinize istediğiniz ölçüde saygı gösterdiğimize inanabilirsiniz. Korularınızdaki av sayısının azalmış olmadığını zaten göreceksiniz, efendim. Ben Mansfield korusundaki sülün sayısının hiç bu kadar çok olduğunu hatırlamıyorum, umarım yakın zamanda siz de orada avlanmaya çıkarsınız, efendim."

Tehlike şimdilik atlatılmıştı. Fanny'nin içindeki korku biraz olsun hafiflemişti. Ama çok geçmeden Sir Thomas ayağa kalkıp da artık özlediği, o çok sevdiği odasına bakmadan edemeyeceğini söylediği zaman, hepsinin kalp çarpıntısı tekrar başladı. Onu odasında bulacağı değişikliklere karşı önceden hazırlayacak herhangi bir şey söylemelerine fırsat kalmadan Sir Thomas çoktan dışarı çıkmıştı bile. Bu yüzden arkada kalanların üzerine korkulu bir sessizlik çöktü. Sonra ilk konuşan Edmund oldu: "Bir şeyler yapmak gerek" dedi.

Hâlâ Henry Crawford'un elini tutup kalbine bastırdığı o anın etkisinde olduğu görülen, şu an bundan başka bir şey düşünemediği anlaşılan Maria, "Biraz da misafirlerimizi düşünelim" dedi. "Fanny, sen buraya geldiğinde Bayan Crawford neredeydi?"

Fanny onların gittiğini söyledi ve bıraktıkları mesajı iletti.

"O halde zavallı Bay Yates yapayalnız kalmış" diye bağırdı Tom. "Hemen gidip onu getireyim. Her şey ortaya çıktığında o bize yardım eder."

Tom hemen tiyatro odasına yöneldi; tam zamanında yetişerek babasıyla arkadaşının ilk karşılaşmalarına tanıklık etti. Sir Thomas, odasında şamdanların yanmakta olduğunu görünce epey şaşırmıştı. Gözlerini çevrede dolaştırınca odanın kullanılmakta olduğunu gösteren başka belirtiler de fark etti; eşyalar dağınıktı. Bilardo odasına açılan kapının önündeki kitap dolabının kaldırılmış olduğu özellikle dikkatini çekti. Ama bütün bunlara daha fazla şaşırmasına fırsat kalmadan bilardo odasından yükselen sesler onu daha da çok şaşırttı. İçeride yüksek sesle konuşan biri vardı ama Sir Thomas bu sesi tanıyamamıştı, hatta bu her kimse ne-

redeyse avazı çıktığı kadar bağırıyordu. Sir Thomas kitap dolabının kaldırılışına o an için sevinerek gidip kapıyı açtı; birdenbire kendisini bir tiyatro sahnesinde, öfkeden ateş püsküren genç bir adamla karşı karşıya buldu. Bay Yates'in de Sir Thomas'ı gördüğü ve sahne yaşamındaki en şiddetli irkilmeyle adeta durduğu yerden beş karış havaya zıpladığı anda Tom Bertram odanın karşı tarafından içeri girdi ve gördüğü manzara karşısında gülmemek için kendini zor tuttu. Bir tarafta hayatında ilk kez kendisini bir tiyatro sahnesinde bulan babasının yaşadığı ciddi anlamda şaşkınlık, öte yanda öfkeli Baron Wildenheim rolündeki Bay Yates'in, yavaş yavaş gerçek kişiliğine dönüp önünde reverans yaptığı Sir Thomas'tan özür dileyişi. Bu öylesine gerçek bir tiyatro sahnesiydi ki, Tom bu sahneyi kaçırsaydı gerçekten çok üzüleceğini düşündü. Muhtemelen bu sahnede oynanan son oyun olacaktı bu, ama bundan daha güzeli de olamazdı. Sonuçta tiyatroları çok başarılı bir oyunla kapanmış olacaktı.

Aslında böyle eğlenceli hayallere dalacak fazla zaman da yoktu. Şu anda Tom'un yapabileceği tek şey sahneye çıkıp oyuncuları birbirleriyle tanıştırmaktı. Sonuçta epey soğuk terler dökerek bu işi elinden geldiğince başardı. Sir Thomas genç Bay Yates'i kendi şanına yakışır bir babacanlıkla selamladı. Aslında Sir Thomas ne onunla tanışmak zorunda kalmaktan hoşnuttu, ne de bu tanışmanın şeklinden. Yates ailesinin adını çok iyi bildiği için, kendi oğlunun bu gençten, en iyi arkadaşlarından biri olarak söz etmesi babasını son derece sinirlendirmişti. Gerçi büyük oğlunun en iyi arkadaşı olarak söz ettiği belki yüz kişi vardı ama Sir Thomas'ı şu an asıl sinirlendiren şey kendi evinde böylesine komik bir duruma düşmesinin

yanı sıra en uygunsuz zamanda hiç de gözünün tutmadığı bir gençle tanışmak zorunda kalmasıydı. Eğer şu an büyük bir öfke patlaması sergilemiyorsa, bunun nedeni evine kavuşmuş olmanın büyük sevincini yaşıyor olması ve aldığı terbiye ile gösterdiği sabırdı. Fazlasıyla samimi, hatta umursamaz bir tutum sergilemesi ve geveze haliyle Bay Yates, şu sırada ev sahibinden bile daha rahat olduğunu gösteriyordu.

Tom, babasının kafasından geçenleri sezmişti ve onun, her zaman yaptığı gibi şimdi de düşüncelerini içinde tutması için dua ediyordu. Yaptıklarının gerçekten hatalı olabileceğini şimdi çok iyi anlamaya başlamıştı. Babasının tavana ve duvarlardaki sıvıya yönelttiği bakışlarında bir haklılık payı bulunabilirdi. Yine de Sir Thomas ılımlı bir ciddiyetle bilardo masasının akıbetini sorarken çok haklı bir meraktan öteye gitmiş sayılmazdı doğrusu ve bu tepkisi de gayet doğaldı. Hatta Bay Yates'in tiyatro konusundaki bu parlak fikri nasıl bulduğuna dair kendisine heyecanla sorduğu bir soruyu bile soğukkanlılıkla cevaplamıştı. Baba ile oğul böyle gergin duygu ve düşünceler içinde birkaç dakika geçirdiler. Sonra üç erkek salona geri döndüler. Sir Thomas'ın üzerine çöken ciddiyet elbette ki kimsenin gözünden kaçmamıştı. Nitekim aile reisi olarak yerine oturup istifini bile bozmadan, "Tiyatronuzdan geliyorum" dedi. "Kendimi birden orada buldum. Benim odama çok yakınmış meğer. Doğrusu çok şaşırdığımı itiraf etmeliyim, çünkü tiyatroyu bu derece ciddiye aldığınızı hiç tahmin etmemiştim. Mum ışığında görebildiğim kadarıyla sahne çok iyi hazırlanmış. Dostumuz Christopher Jackson'un eline sağlık doğrusu." Anlaşılan Sir Thomas'ın niyeti, bundan sonra konuyu değiştirip

daha keyifli aile meselelerinden söz etmekti. Ancak Bay Yates, Sir Thomas'ın söylemek istediğini anlayıp nezaketini sezecek kadar kavrama yeteneğine ve sohbeti onun yönlendirmesine bırakması gerektiğini düşünüp hemen kenara çekilecek terbiyeye sahip olmadığı için, tiyatro konusunu kurcalamaya ısrarla devam ediyordu. Bu konudaki sözleri ve sorularıyla ev sahibinin başını şişirdiği yetmiyormuş gibi sonunda onu Ecclesford'da uğradığı hayal kırıklığının tarihçesini dinlemek zorunda bıraktı. Sir Thomas büyük bir nezaketle dinliyor ama genç adamın bu davranışını terbiye sınırlarına sığdıramayarak, Bay Yates konusundaki olumsuz düşüncelerinin ne kadar yerinde olduğunu düşünüyordu. Genç adamın hikâyesi sona erince Sir Thomas ona hak verip acıyacak gücü kendisinde bulamadı, yalnızca hafifçe başını sallayarak ona karşılık verdi.

Tom ise bir anlık duraksamadan sonra, "Aslında bizim tiyatro oynama kararımız da bundan doğdu" dedi. "Dostum Yates tiyatro denen virüsü Ecclesford'dan buraya taşıdı. Virüs de hemen yayılıverdi. Böyle şeyler ne kadar bulaşıcıdır, siz de bilirsiniz efendim. Zaten siz bizi eskiden beri kendi aramızda böyle oyunlar oynamaya özendirirdiniz. Sonuçta biz de bu hastalığa hemen yakalanıverdik işte. Böylece eski günler geri gelmiş gibi oldu."

Bay Yates, ilk fırsatta lafı arkadaşından alıp Sir Thomas'a şimdiye kadar yaptıklarını ve halen yapmakta olduklarını tek tek anlattı. Planlarının nasıl giderek genişlediğini, ilk sorunların nasıl mutlu bir biçimde giderildiğini, işlerin şu anki umut verici durumunu bir bir sıraladı. Anlattığı konulara dair merakı gözlerini o derece bürümüştü ki, arkadaşlarının oturdukları yerde nasıl da diken üstündeymiş gibi kıpırdandıklarını, yüzlerinin

nasıl değiştiğini, onun dikkatini çekmek için nasıl hafifçe öksürüp durduklarını zerre kadar fark etmediği gibi, bakışlarını dikmiş olduğu yüzdeki ifadeyi de göremiyordu. Sir Thomas simsiyah kaşlarını çatarak soru sorar gibi imalı bir bakışla sırasıyla Tom'a, kızlarına ve Edmund'a bakıyor, ardından bakışlarını Edmund'un üzerinde özellikle gezdiriyordu. Adeta ona gizli bir dille sitem edip aklı başında biri olduğuna inandığını ama onun neler yaptığını sorar gibiydi. Fanny de Sir Thomas'ın önünde diz çökerek Edmund'a değil diğerlerine bakması için yalvarmak istiyordu.

Bay Yates ise hâlâ gevezelik etmeye devam ediyordu. "Sir Thomas, doğruyu söylemek gerekirse, bu akşam siz aniden çıkageldiğinizde biz de tam provanın ortasındaydık. İlk üç perdeyi prova ediyorduk. Kötü de gitmiyordu. Ama Crawford'lar telaşla evlerine dönünce ekibimiz dağıldı, o yüzden artık bu gece bir şey yapamayız. Ama yarın gece tiyatromuza şeref verirseniz, yüzümüzü kara çıkarmayacağımızı umuyorum. Yine de tabii ki acemi oyuncular olarak sizin hoşgörünüze sığınıyoruz, efendim."

Sir Thomas kaşlarını çatarak, "Hoşgörüme güvenin, beyefendi, ama başka prova yapmamak şartıyla" diye cevap verdi. Sonra yumuşayarak gülümsedi ve "Evime dönerken bundan böyle her şeyden mutlu olup hoş görme kararı aldım" diye ekledi. Ardından bu kez kendi ailesine dönüp "Bayan Crawford'la ağabeyinden son mektuplarınızda da söz ediyordunuz. Onların dostluğundan memnun musunuz?" diye sordu.

Bu soruya hemen karşılık verecek kişi Tom'du. O da Crawford kardeşlere karşı ne kıskançlık, ne yakınlık, ne de başkaca özel bir duygu beslemediği için onları centilmence övmeyi başardı. "Bay Crawford çok hoş, kibar bir

beyefendi. Kız kardeşi de sevimli, güzel, zarif, hayat dolu bir genç kız."

Bay Rushworth ise daha fazla dayanamayıp, "Kibar biri olmadığını söyleyemeyeceğim" diye lafa karıştı, "ama babanıza onun boyunun bir yetmişten fazla olmadığını söylemelisiniz, yoksa onu yakışıklı biri sanacak."

Sir Thomas bu sözlerden pek bir anlam çıkaramayarak şaşkın bir halde Bay Rushworth'e baktı. O da, "Düşündüğümü olduğu gibi söylemem gerekiyorsa, böyle hep prova yapıp durmak bence çok sinir bozucu bir şey" diye ekledi; "her şeyin fazlası zarar! Doğrusu ben rol yapmayı artık eskisi gibi sevmiyorum. Bence kendi aramızda hiçbir şey yapmadan rahatça otururken keyfimiz daha yerindeydi."

Sir Thomas yine genç adama baktı. Sonra da ona hak veren bir gülümsemeyle, "Bu konuda duygu ve düşüncelerimizin aynı oluşu beni sevindirdi" dedi. "Gerçekten sevindim bu işe. Benim endişeli ve keskin görüşlü olup çocuklarımın fark etmedikleri pek çok sakıncayı görebilmem çok doğal. Sonra evimde sakinlik ve huzur aramam, gürültülü eğlencelerden uzak, kafamı dinlendirecek bir ev özlemi duymam da çok doğal. Ama sizin bu yaşta bunlara değer vermeniz kendiniz ve sizinle ilişkisi olan herkes için sevindirici bir durum. Ben de aynen size katılıyorum."

Sir Thomas, genç adamın düşüncelerini onun seçtiği sözlerden daha iyi bir biçimde dışa vurmaya çalışmıştı. Bay Rushworth'ten üstün zekâlı biri gibi davranmasını beklemek yersizdi ama düşüncelerini gerektiği gibi ifade edemese de onun sağlam kafalı, ağırbaşlı bir genç olduğuna inanmak istiyordu, onu bu vasıflarıyla el üstünde tutmaya hazırdı. Odadakilerin çoğu bıyık altından gü-

lümsüyorlardı. Bay Rushworth bütün bu övgüleri nasıl karşılayacağını bilemediği için hiçbir şey söyleyememişti. Ama böyle yaparak Sir Thomas'ın kendisi hakkındaki olumlu düşüncelerini biraz daha uzatabilmenin en iyi yolunu bulmuş oldu.

bölüm iki

Ertesi sabah Edmund, babasını yalnız başına yakaladığında ilk iş olarak ona tiyatro olayını olduğu gibi anlattı. Bu olayda kendisine düşen payı temize çıkarmaya da kalkışmadı. Şu an aklı başındaydı ve objektif olarak ne düşünüyorsa onu söyledi. Bu konuda verdiği ödüne karşılık elde edilen kazancın çok küçük olduğunu, bu durumda ilk yürüttüğü tezin pek de yerinde olmadığını dürüstlükle kabul etti. Öte yandan arkadaşlarını da kötülemek istemiyordu. Hele aralarında bir kişi vardı ki, onun davranışlarına hiçbir suç kondurulamazdı. "Hepimiz az çok suçluyuz!" dedi Edmund. "Fanny dışında, hepimiz! Baştan sona doğru karar veren, fikirlerinde direnen tek kişi Fanny idi. Bu işi ilk baştan beri olumsuz karşıladı. Sizin doğru bulmayacağınızı yinelemekten bir an bile vazgeçmedi. Fanny'nin tam istediğiniz gibi bir evlat olduğunu göreceksiniz."

Sir Thomas, böyle bir topluluğun böyle zamanlarda böyle bir işe kalkışmasını gerçekten de Edmund'un tahmin ettiği kadar yakışıksız buldu. Hatta içi öyle doluydu ki, bu konuda fazla konuşmadı. Diğer çocuklarını da azarlamaya kalkışmadı. Onların düştükleri yanlışı artık an-

lamış olduklarına inanmak istiyordu. Projenin hemen sona ermesi ve tüm hazırlıkların tamamen sona erdirilmesi yeterli bir azar sayılırdı. Ama evde bir kişi vardı ki, Sir Thomas duygularını ona yalnızca davranışlarıyla belirtmeyi yeterli saymadı; Bayan Norris'e sitem etmekten kendini alamadı. Gençler böyle bir işe kalkışmakla çok düşüncesizlik etmişlerdi. Oysaki daha doğru bir karar vermeleri gerekirdi ama gençtiler ve Edmund hariç hepsi de galiba biraz uçarıydı. Bu yüzden böyle bir planın tasarlanmasından ziyade Bayan Norris'in bu tür yanlış kararları ve tehlikeli eğlenceleri onaylamış olması şaşılacak bir şeydi. Bayan Norris buna biraz bozuldu ve hayatında belki de ilk olarak kekeler gibi oldu. Çünkü Sir Thomas'ın bu derece açık seçik görmüş olduğu uygunsuzlukların hiçbirini fark edemediğini itiraf etmek istemiyordu. "Beni dinlemediler, sözümü geçiremedim" demek de işine gelmiyordu. Bu durumda tek çaresi konuyu en çabuk tarafından kapayıp Sir Thomas'ın düşüncelerini daha mutlu bir yola yöneltmekti. Bu konuda da en güvendiği dal Sotherton'du. Rushworth'lerle bağlantı kurmuş olmak onun en şanlı zaferi, en büyük başarısı ve desteğiydi. İşte bu konuda sırtı yere gelmezdi. Genç Rushworth'ün Maria'ya olan hayranlığını bir sonuca bağlamak başarısını tümüyle kendi üzerine alarak, "Eğer ben kolları sıvayıp da genç adamın annesiyle tanışmakta direnmeseydim, kız kardeşimi de alıp Sotherton'a götürmeseydim, inanın bana hiçbir sonuç çıkmazdı" diyordu Bayan Norris. "Bay Rushworth son derece alçakgönüllü bir genç, ilk adımı her zaman karşısındakinden bekliyor. Eğer biz harekete geçmeseydik, onu yakalamak için hazır bekleyen bir yığın genç kız vardı çevresinde. Ama ben her yolu denedim, kız kardeşimi ikna edebilmek için dağları devirmeye

hazırdım. Nitekim sonunda onu ikna ettim. Sotherton'un buradan ne kadar uzak olduğunu biliyorsunuz. Üstelik mevsimlerden kara kıştı, yolların büyük bölümü kapanmıştı. Ama yine de sözümü dinlettim."

"Leydi Bertram'la çocuklara sözünüzü nasıl geçirebildiğinizi bilmiyor değilim. Zaten benim üzüldüğüm şey de..."

"Ah, sevgili Sir Thomas, keşke o gün yolların durumunu görmüş olsaydınız. Hiç geçemeyeceğimizi sandım, gerçekten. Oysa arabaya dört at koşmuştuk, zavallı ihtiyar arabacı da bize olan sevgisi ve bağlılığı yüzünden bizimle gelmekte diretti. Aslında adamın arabacı yerinde oturacak hali bile yoktu, fena halde romatizmaları tutmuştu. Romatizması için baş melek Mikail Yortusu'ndan beri ilaç yapıyordum ona. Sonunda iyileştirebildim. Ama kışın pek kötüydü. Sotherton'a gideceğimiz gün de hava öyle berbattı ki, odasına kadar çıkıp bizimle gelmemesi için ona nasihat ettim. Peruk takıyordu. Bunu görünce, 'Arabacı sen gelmesen daha iyi olacak. Hanımefendiyle bana hiçbir şey olmaz. Stephen ne kadar soğukkanlıdır bilirsin. Charles da epey deneyim edindi, bu yüzden korkacak bir şey yok' dedim. Ama dinletemedim. Kararı karardı, mutlaka gelecekti. Ben işgüzarlık edip insanları rahatsız etmeyi sevmem. O yüzden konuyu orada kapattım. Ama her sarsıntıda yüreğim zavallı ihtiyar adam için sızlıyordu. Hele Stoke dolaylarındaki kırlık yollara vardığımızda, bir yandan taşlar, bir yandan kırağı, araba öylesine sarsılıyorduk ki, tahmin edemezsiniz. Ben de ihtiyar arabacımızın haline üzülmekten adeta bitkin düştüm. Hele o zavallı atlar! Onların öylesine zora gelmelerine şahit olmak! Atları ne kadar çok sevdiğimi bilirsiniz. Sandcroft Tepesi'nden aşağı indiğimizde ne yaptığımı söylersem,

bana güleceğinizden eminim. Arabadan inip yürüdüm. İnanın yaptım bunu. Arabadan indiğimde atların yükünü hafifletmiş olmayacaktım belki; ama bu da bir şeydi. O asil hayvancıkların ne duruma düştüklerini bile bile orada öyle rahatça oturmam mümkün değildi. Bu yüzden çok üşüdüm, soğuk algınlığına yakalandım ama hiç önemli değildi. Sonuçta ziyaretimiz amacına ulaştı nasılsa."

"Dilerim kurulan bu ilişki, çekilen bu sıkıntılara her zaman değer. Bay Rushworth'ün halinde öyle büyük bir üstünlük yok. Ama yine de dün geceki konu üzerinde belirttiği düşünceler hoşuma gitti. Sakin bir aile yaşantısını gürültülü bir tiyatro yaşamına tercih etmesinden söz ediyorum. Bu konudaki düşüncelerini çok yerinde buldum doğrusu."

"Aa, elbette tanıdıkça daha çok beğenip seveceksiniz onu. Öyle çok parlak bir genç değil ama iyi tarafları da saymakla bitmez. Ayrıca size büyük saygı duyuyor. Herkes bunu benim işim saydığı için beni alaya alıyor. Bayan Grant daha geçen gün Bayan Bertram'a, 'Eğer bu çocuk sizin kendi oğlunuz olsaydı, Sir Thomas'a ancak bu kadar saygı duyabilirdi' dedi."

Bayan Norris'in sürekli lafı değiştirmesiyle baş edemeyen, onun iltifatları karşısında eli kolu bağlanan Sir Thomas, tiyatro konusunu bırakmak zorunda kaldı ve kadının sevdiklerini memnun etmek isteği yüzünden arada yufka yüreklilik yaptığını, kafasını gerektiği gibi kullanamadığını düşünmekle yetindi. Sir Thomas, sabah saatlerini pek dolu geçirdi. Ev halkıyla yaptığı konuşmalar da işlerinin küçük bir bölümüydü. Mansfield'daki eski hayatında yarım bıraktığı işleri tekrar ele alması, adamlarıyla görüşüp mülkünü gezmesi gerekiyordu. Çalışkan ve düzenli bir insan olduğundan aile reisi olarak öğle

yemeğinde masanın başındaki yerini almadan önce bütün işleri bitirmekle kalmamış, bilardo odasında kurulan düzenekleri sökmesi için marangoza talimat vermiş, boyacıyı da geri göndermişti. Boyacı gerçi sadece tek bir odanın zeminini bozmuştu ama arabacının bütün süngerlerini mahvetmiş, genç uşaklardan beşini işsiz ve keyfi iyice kaçmış bir durumda bırakmıştı. Sir Thomas, tiyatronun tüm izlerini "Âşıkların Yemini" adlı hikâyenin tüm nüshaları dahil olmak üzere ortada ne bulursa yakmak suretiyle tamamen ortadan kaldırmak için bir iki günün yeterli olacağını ümit ediyordu.

Bay Yates şimdi Sir Thomas'ın niyetinin ne olduğunu anlamaya başlıyordu. Ama bu niyetin nedenlerini anlamaktan hâlâ uzaktı. O sabah Tom ve Edmund'la birlikte ava çıkmışlardı. Tom bu fırsattan yararlanarak arkadaşından Sir Thomas'ın tuhaf huyları için özür dilemiş, babasının ne gibi bir tepki gösterebileceğini ona anlatmaya çalışmıştı. Tahmin edilebileceği gibi bu durum Bay Yates'i derinden sarstı. Aynı konuda ikinci kez hayal kırıklığına uğramak korkunç bir talihsizlikti. Bay Yates o kadar sinirlenmişti ki, Tom'la Julia'nın hatırını kırmaktan çekinmese herhalde Sir Thomas'ın yaptığı işlerin komikliğini yüzüne çarpar, onun aklını başına getirmek için tartışmaya girişirdi. Bay Yates ömründe birçok sert baba görmüş, onların aksi mizaçları yüzünden çok çekmişti. Ama bu tür babalar arasında Sir Thomas kadar anlaşılmaz derecede tutucu, buyurgan olanına hiç çatmamıştı açıkçası. Çocuklarının hatırı olmasa çekilecek dert değildi. Bay Yates onun çatısının altında birkaç gün daha kalıyorsa, Sir Thomas bunun için güzel kızı Julia'ya dua etmeliydi. Akşam saatleri neredeyse herkesin kafası bulanık olmakla birlikte görünüşte sakin geçti. Sir Thomas'ın

ricası üzerine kızlarının piyanoda çaldığı parçalar evin içindeki gerçek uyumun yokluğunu gizlemeye yardım etti. Maria kalp çarpıntısı içindeydi. Henry'nin artık hiç geciktirmeden evlenme teklifi yapması genç kız için son derece önemliydi. Bu durumda bir günün bile hiçbir gelişme olmadan geçmesi onu tedirgin ediyordu. Öğleye kadar her an Henry'nin gelmesini beklemişti. İşte yine bütün bir akşamı onu beklemekle geçirmekteydi. Nişanlısı, Sir Thomas'ın dönüşünü annesine müjdelemek üzere erkenden Sotherton yolunu tutmuştu. Maria yakın zamanda yepyeni bir durumun doğması ve nişanlısının bir daha geri gelmemesi için dua etmişti. Ama rahip evinden gelen giden yoktu. Bayan Grant'ın Leydi Bertram'a gönderdiği göz aydını pusulasından başka ne bir ses ne de bir haber çıkmıştı. Haftalardır ilk olarak iki ev halkı birbirinden tümüyle ayrı kalıyordu. Oysa ağustos başından beri hemen her günü bir arada geçirmişlerdi. Sözün kısası üzüntü ve sıkıntı dolu bir gün geçti. Gerçi başka bir neden söz konusuydu ama ertesi gün de bir öncekinden daha az sıkıntılı sayılmazdı. Maria birkaç dakika süren coşkulu bir mutluluk duydu ama sonra saatlerce derin ve keskin bir ıstırapla kıvrandı. Sonunda Henry Crawford malikâneye geldi. Sir Thomas'a hoş geldin demek için sabırsızlanan Bay Grant'la birlikte rahip evinden yürümüştü. Sabahın oldukça erken bir saatiydi. Ailenin çoğunluğunun toplanmış olduğu kahvaltı salonuna girdiler. Sir Thomas da çok geçmeden göründü. Maria sevdiği adamın babasıyla tanıştırılmasını sevinç ve heyecan içinde izledi. Duyguları sözle anlatılır gibi değildi. Ancak çok geçmeden Henry'nin bazı sözleri kulağına çarpınca bu duyguları alt üst oldu. Henry, Maria ile Tom'un arasına oturmuştu. Maria onun kısık sesle Tom'a, Sir Thomas'ın

gelişini kastederek, bu mutlu olaydan sonra tiyatro projesini tekrar ele almayı düşünüp düşünmediğini sorduğunu ve eğer oyuna devam edilecekse, dilediği zaman Mansfield'a dönebileceğini söylediğini duydu. Henry, Mansfield'dan hemen ayrılıp Bath'te amcasıyla buluşacaktı. Ama eğer "Âşıkların Yemini" adlı oyunun oynanması gerçekleşecekse söz vermiş olduğu için diğer bütün planlarından vazgeçecek, istenildiği anda Mansfield'a geri dönebilmek için amcasından izin isteyecekti. Oyun onun yokluğu yüzünden bozulmamalıydı.

"İster Bath'te olayım, ister Norfolk'ta, Londra'da ya da York'ta, nerede olursam olayım, yeter ki İngiltere'de olayım, haberinizi aldıktan sonra bir saat içinde yola çıkarım."

İyi ki ona yanıt vermek durumunda olan Maria değil de Tom'du. Çünkü Tom rahatlıkla karşılık verebildi. "Gittiğine üzüldüm ama oyunumuz artık yok, o iş bitti!" Babasına anlamlı bir bakışla baktı. "Boyacı dün kovuldu. Yarına kadar tiyatromuzdan geriye pek az iz kalacak. Ben bunun böyle olacağını anlamıştım. Mevsim Bath için henüz erken, orada pek kimse bulamayacaksınız."

"Amcam her yıl bu mevsimi seçer."

"Ne zaman yola çıkıyorsun?"

"Bugün belki Banbury'ye kadar yol alabileceğimi umuyorum."

Tom bu kez, "Bath'te hangi arabacıyı kullanıyorsun?" diye sordu. Onlar bu konuyu konuşurlarken, onuruna düşkün ve azimli bir kız olan Maria da bu konuşmadan kendi payına düşen bölümü soğukkanlılıkla karşılamaya hazırlanıyordu. Nitekim Henry Crawford çok geçmeden ona doğru dönüp daha yumuşak bir ifade ve daha büyük bir üzüntüyle Tom'a söylediklerinin birçoğunu yineledi. Ama duruşu ve yüz ifadesinin artık bir önemi yoktu.

Nasılsa gidiyordu artık. Belki amcasıyla buluşması dışındaki diğer tüm planlar da kendiliğinden kurmuş olduğu şeylerdi. İstediği kadar zorunluluktan dem vursun, aslında onun kimseye bağlı olmadığını Maria biliyordu. Elini tutup yüreğinin üzerine bastırmış olduğu o ele baktı, şu anda genç adamın ne elinde ne de yüreğinde bir kıpırtı vardı. Genç kız, irade gücüyle ayakta duruyordu ama çektiği acı çok şiddetliydi. Neyse ki erkeğin davranışlarıyla taban tabana zıt sözlerini dinlerken yaşadığı karmaşık duygularını terbiyeli ve sakin bir görünüşle saklamak zorunda kalması pek uzun sürmedi. Çok geçmeden Henry salondaki diğer kişilerle de ilgilenebilmek için Maria'nın yanında ayrıldı; bir vedalaşma olduğu artık apaçık ortaya çıkan bu ziyaret çok kısa sürdü. Genç adam gitmişti bile. Maria'nın eline son bir kez dokunmuş, eğilerek selam vermiş, ardından da çekip gitmişti. Maria'nın artık teselliyi yalnızlıkta aramaktan başka çaresi yoktu. Henry Crawford gitmişti. Malikâneden ayrılışından iki saat sonra köyü de geride bırakmış bulunuyordu. Bencilliğinin ve kendini beğenmişliğinin Bertram kız kardeşlerin yüreğinde uyandırdığı umutlar da böylece sönüp gitti. Julia onun gidişine sevinebilirdi. Çünkü genç adamın varlığı ona diken gibi batar olmuştu. Maria da onu elde edememişti ya işte, bu yeterdi! Julia'nın ateşi artık başka öç istemeyecek kadar küllenmişti. Henry Crawford gittikten sonra Julia kız kardeşine ancak acıyabilirdi.

Henry Crawford'un gidişini Fanny iyi niyetli bir sevinçle karşıladı. Yemek sırasında bu haberi duyduğunda Tanrı'ya şükretti. Diğerleri üzülüyor, kendi duygularının derecesine göre genç adamı övüyorlardı. Edmund'un biraz taraf tutan ama yine de içten gelen hayranlığından tutun da, Leydi Bertram'ın laf olsun diye sarf ettiği övgü dolu

sözlerine kadar. Bayan Norris de biraz şaşırmış, Henry'nin Julia'ya âşık olması işinden bir sonuç çıkmayışına hayret etmişti. Neredeyse onların çöplerini doğru dürüst çatamadığı için kendisini suçlu bulacaktı. Ama ilgilenmek zorunda olduğu kişilerin sayısı o kadar çoktu ki, onun gibi yedi canlı bir insan bile bütün istediklerini yapmaya yetişemezdi.

Bir iki gün daha geçti, Henry Crawford gibi Bay Yates de yolcu oldu. Onun gidişiyle en çok ilgilenen Sir Thomas'tı. Adamcağız ailesiyle baş başa kalmak istediğine göre o anda daha üstün nitelikteki bir yabancının bile varlığı çekilmezdi; hele Bay Yates gibi küstah, uçarı, aylak ve savurgan biri, onun sinirini bozuyordu. Bay Yates can sıkıcı biriydi, bir de onu Tom'un arkadaşı ve Julia'nın hayranı olarak kabul etmek Sir Thomas'ın ağırına gidiyordu. Henry Crawford gitmiş ya da kalmış, Sir Thomas'ın umurunda değildi. Ama Bay Yates'i hol kapısına kadar geçirip de iyi yolculuklar dilediğinde, bu dilek gerçekten de gönlünden kopmuştu.

Bu arada Bayan Norris de Sir Thomas'ın canını sıkabilecek bir şeyi gizlemeyi başarmış, büyük bir hamaratlık ve tasarrufla ortaya çıkardığı yeşil çuha perdeyi koltuğunun altına kıstırdığı gibi kendi evine götürmüştü. Yeşil çuhaya çok ihtiyacı vardı doğrusu!

Sir Thomas'ın eve dönüşü, ailenin yaşamında "Âşıkların Yemini" dışında da büyük değişiklik yaratmıştı. Onun yönetimi altında Mansfield Park bambaşka bir yer olmuştu. Gidenler gitmiş, kalanlardan çoğunun ruhunu da kasvet basmıştı. Eskiye oranla günler artık hep birbirine benziyor, sıkıntı içinde geçiyordu. Rahip evine gidiş gelişler de seyrelmişti. Aşırı samimiyetten hiçbir zaman hoşlanmayan Sir Thomas, özellikle şu sıralar yalnızca tek bir aileyle samimi olmak istiyor, kendi ailesinden başka sadece Rushworth'leri arayıp soruyordu. Edmund, babasının bu tutumuna hiç şaşırmıyor ve Grant'lardan ayrı kalışından başka hiçbir şeye üzülmüyordu. Nitekim bir gün Fanny'ye, "Ama onlar başka" demişti, "onlar bizden, sanki bizim içimizden biri gibiydiler. Keşke babam yokluğunda onların anneme ve kız kardeşlerime gösterdikleri büyük yakınlığı bilse! İhmalimize güceneceklerinden korkuyorum. Aslında babam onları doğru dürüst tanımıyor bile. O İngiltere'den ayrıldığında Grant'lar buraya geleli bir yıl bile olmamıştı. Eğer babam onları daha yakından tanısaydı, dostluklarına gereken değeri verirdi sanıyorum. Çünkü bence onlar

tam babamın hoşlanacağı türden insanlar. Kimi zaman insan kendisini canlandıracak bir şeylere ihtiyaç duyuyor. Maria ile Julia neredeyse hiç konuşmaz oldular. Tom desen sıkıntıdan adeta diken üzerinde oturuyor. Oysa eğer Grant'lar gelecek olsalar bize neşe verirler, babam bile daha çok eğlenir."

"Öyle mi sanıyorsunuz?" diye sordu Fanny. "Bence Sir Thomas dışarıdan hiç kimseyi istemiyor. Sizin yakındığınız sakinliği o seviyor. Kendi evindeki dirlik ve düzenden başka hiçbir şey onun için önemli değil. Hem eskisinden daha sessizmişiz gibi geliyor bana, onun gidişi öncesinden söz ediyorum. Aklımda kaldığı kadarıyla ev hayatımız zaten hep böyleydi. Onun yanında pek öyle gülüp konuşmazdık. Biraz değişmiş olabilir ama bu kadar uzun ayrılıktan sonra bu normaldir. Ne de olsa bir çekingenlik olur. Ben Sir Thomas'ın Londra'da olduğu zamanlar dışında, eskiden de pek öyle eğlendiğimizi hatırlamıyorum. Zaten bence aile büyüklerinin yanındayken hiçbir evin çocukları fazla gülüp eğlenemez."

Edmund bir an düşündükten sora, "Galiba haklısın, Fanny" dedi, "evdeki yaşantımız değişmedi de eski durumuna döndü. Ama ne tuhaf! Bana hiçbir zaman böyle yaşamamışız gibi geliyor."

"Ben başkalarından daha donuk mizaçlıyım galiba" diye mırıldandı. "Akşam saatleri bana hiç de uzun gelmiyor. Sir Thomas, Batı Hint Adaları'nı anlatırken dinlemeye doyamıyorum. Onu saatlerce dinleyebilirim. Bu hikâyeler beni başka birçok eğlenceden daha çok oyalıyor. Ama herkes benim gibi değildir, herhalde."

"Herhalde babamın herkesten daha akıllı, daha aklı başında bir insan olduğunu söylemek istiyorsun?" dedi Edmund gülümseyerek. "Ama benim seni ya da başka

birini yüzüne karşı övdüğüm nerede görülmüştür Fanny? Övgü duymak istiyorsan babama git. O seni doyurur. Git, Sir Thomas'a senin için neler düşündüğünü sor, bak ne kadar övgü duyacaksın. Gerçi bunların çoğu senin dış görünüşünle ilgili övgüler olabilir ama biraz dayan ve sabret, babam zamanla senin ruhundaki güzelliği de fark edecektir nasılsa."

Bu, Fanny'nin hiç alışık olmadığı bir konuşma tarzıydı; çok utandı.

"Amcan seni çok güzel buluyor, sevgili Fanny" diye ekledi, "sözün özü bu işte, tenin güzelleşmiş, yüzün biçimlenmiş, vücudun da öyle, hayır sakın yüzünü saklama böyle! Bir amcanın övgülerine bile katlanamazsan, o evde halin nice olur? Güzel olmaya kendini alıştıracaksın, güzel bir genç kız olup çıktığın için üzülmemeye çalışacaksın."

"Susun, susun! Ne olur susun!" diye bağırdı Fanny. Edmund onun nasıl heyecana kapıldığını tahmin edemezdi. Ama utandığını görünce konuyu değiştirdi, ciddi bir ifadeyle kısaca, "Sir Thomas her bakımdan senden çok memnun" dedi, ."keşke onunla daha fazla konuşabilsen; sen de akşamları şömine başında susup oturanlardansın."

"Ama ben onunla eskisinden çok daha fazla konuşuyorum. Gerçekten. Dün gece ona köle ticareti konusunda sorduğum soruyu duymadınız mı?"

"Duydum ama belki başka sorular da sorarsın diye bekledim. Daha fazla ilgi uyandırabilmek Sir Thomas'ı memnun ederdi."

"Başka sorular sormayı ben de çok istiyordum; ama ortada öyle bir ölüm sessizliği vardı ki, kuzenlerim öyle hiç çıt çıkarmadan, konuyla hiç ilgilenmeden öylece otururken ben de bir şey sormak istemedim. Sanırım o ben-

den ziyade kendi kızlarından ilgi beklerdi. İlgilendiğimi, zevk duyduğumu belli edersem onlara rağmen göze girmeye çalışıyormuşum gibi görüneceğim düşüncesiyle çekindim."

"Bayan Crawford geçen gün senin için çok doğru bir şey söyledi. Başka kadınlar silik kalmaktan nasıl korkarlarsa senin de göze girip övülmekten aynı derecede korktuğunu söyledi. Rahip evindeyken senden konuşuyorduk. Aynen böyle söyledi. 'Çok keskin görüşlü bir kız, doğrusu şimdiye dek insan karakterinden böylesine anlayanını görmedim. O yaşta bir genç kız için şaşılacak bir şey.' dedi. Üstelik Bayan Crawford seni çocukluğundan beri tanıyanlardan bile daha iyi anlıyor. Bazen, acaba babam hakkında ne düşünüyor, diye merak ediyorum onu. Herhalde yakışıklı, kibar, ağırbaşlı bir beyefendi olarak çok beğeniyordur. Ama babamı biraz soğuk bulması da muhtemeldir. Daha çok bir araya gelebilsek, birbirleriyle çok iyi kaynaşacaklarını sanıyorum. Bayan Crawford'un canlı, neşeli, kişiliği babamın çok hoşuna gidecektir. O da babamın üstün vasıflarına hayran kalacaktır. Keşke onları daha sık buluşturabilsek. Umarım Bayan Crawford babamın kendisini sevmediğini filan düşünmez."

Fanny belli belirsiz bir göğüs geçirip, "Bayan Crawford sizlerin kendisine ne kadar hayran olduğunuzu elbette bilir" diye karşılık verdi, "böyle bir kaygıya kapılacağını sanmıyorum. Sir Thomas'ın ilk günler ailesiyle baş başa kalmak istemesi de çok doğal bir şey. Bundan öyle olumsuz bir sonuç çıkarılamaz. Aradan biraz zaman geçsin, onlarla yine sık sık buluşuruz. Bu arada mevsimin de farkı olacak elbet."

"Bu onun çocukluğundan beri kent dışında geçirdiği ilk ekim ayı. Hele kasım ayı ona daha da kasvetli gelecek-

tir. Bayan Grant, kız kardeşinin kış mevsiminde burada, bu köy yerinde canının sıkılacağından endişeleniyor, bunu görüyorum."

Fanny'nin söyleyebilecek çok şeyi vardı ama en iyisi hiçbir şey söylememekti. Bayan Crawford ona karşı çok iyi davranmıştı. Fanny'ye de hiç değilse sabırlı olmak düşerdi. Genç kız başka bir konuya geçerek, "Yarın Sir Thomas, Sotherton'a yemeğe gidiyor sanırım" dedi. "Ağabeyim Tom'la birlikte siz de gidiyorsunuz, öyle değil mi? Bu durumda biz evde yalnız kalacağız. Umarım Sir Thomas, Bay Rushworth'ü yakından tanıyınca hayal kırıklığına uğramaz."

"Bu mümkün değil Fanny. Yarınki ziyaretten sonra Bay Rushworth mutlaka babamın gözünden biraz düşecektir. Çünkü onunla tam beş saat baş başa kalacağız. Bu beş saatin sıkıntısını düşündükçe içime sıkıntılar basıyor, ayrıca yalnızca sıkılmakla kalsak iyi. En büyük zarar babamın üzerindeki etki olacak, babam artık kendi kendini daha fazla aldatamaz. Hepsine çok acıyorum. Rushworth'le Maria keşke hiç karşılaşmasaydı!"

Gerçekten de bu konuda Sir Thomas'ı hayal kırıklığı bekliyordu. Rushworth'e karşı ne kadar iyi niyetli olsa ve genç adam ona karşı ne denli saygılı davransa da Sir Thomas'ın gerçeği görmesi önlenemezdi. Yani Sir Thomas, Rushworth'ün, kültürlü olmadığı gibi hiçbir işten de anlamayan, kendi akılsızlığının farkına varmayan, değersiz bir genç olduğunu çok yakında sezmeye başlayacaktı. Gerçekten de o bambaşka bir damat ümit etmişti. Maria'nın böyle bir erkekle mutlu olamayacağını tahmin ettiği için kızının, nişanlısına karşı ne gibi duygular beslediğini anlamaya çalıştı. Genç kızın Bay Rushworth'e karşı davranışları ilgisiz ve soğuktu. Onu sevmesine imkân

yoktu ve zaten sevmiyordu. Sir Thomas büyük kızıyla ciddi bir konuşma yapmaya karar verdi. Böyle bir evlilik ne yarar sağlarsa sağlasın Maria'nın mutluluğu kurban edilemezdi. Maria, Bay Rushworth'ün evlenme teklifini onu daha yeni tanıdığı sıralarda hemen kabul etmiş olmalıydı; yakından tanıdıkça pişmanlık duymuş gibiydi. Sir Thomas ciddi, yine de sevgi dolu bir tavırla kızını karşısına aldı, ona kendi kaygılarını anlattı, onun isteklerini sordu, açık konuşmaktan korkmaması için ona yalvardı. Böyle bir evliliğin gerçekleşmesi onu mutsuz kılacaksa her türlü zor ve uygunsuz durumun göze alınıp nişanın atılacağına dair söz verdi. Sir Thomas, Maria'nın adına harekete geçecek ve onu serbestliğe kavuşturacaktı. Babasını dinlerken Maria bir anlık bir iç çatışması yaşadı. Babası sustuğu zaman genç kız yanıtını hemen, kesinlikle ve görünüşe bakılırsa hiç heyecansız bir şekilde verdi. İnce düşüncesi ve gösterdiği baba şefkati için ona teşekkür etti. Ama kendisinin nişanı atmak için en ufak bir istek ve nişanlandığı için en küçük bir pişmanlık dahi duymadığını söyledi, eğer babası böyle düşünüyorsa çok yanılıyordu. Maria, Bay Rushworth'ün her türlü huyunu ve temiz karakterini son derece beğeniyordu. Onunla mutlu olacağından hiç kuşkusu yoktu. Sir Thomas bununla yetindi, belki de yetinmek istediği için bu konuyu daha fazla kurcalamadı. Böyle bir nişanı üzüntü duymadan bozmasına imkân olmadığından, kendi kendine bir mantık yürüttü: Bay Rushworth gençti ve elbette ki zamanla olgunlaşacaktı. Maria da bunca zaman sonra aşkın gözbağı ve akıl çelmelerinden tamamen uzaklaşmış olarak nişanlısıyla mutlu olabileceğini söylüyorsa, buna inanmak gerekiyordu. Maria'nın duyguları pek derin ve keskin değildi. Sir Thomas hiçbir zaman böyle düşünme-

mişti. Bu durumda Maria'nın, kocasının parlak ve seçkin biri olmasında ısrar etmediği anlaşılıyordu; bu evlilikte kusur bulunacak başka bir şey de yoktu zaten. Aşk için evlenmeyen geçimli kadınlar, çoğunlukla ailelerine daha bağlı olurlardı. Sir Thomas kesinlikle böyle düşünüyordu. Bu görüşmenin sonucunu Maria da aynen babası gibi gayet tatmin edici buldu. Genç kız, kaderini böyle dönüşsüz bir biçimde çizerek Sotherton'la bağlarını yeniden düğümlemiş olmasına seviniyordu. Artık Henry Crawford'a zafer kazanma fırsatı vermeyecekti, böyle bir işe kalkışarak geleceğini mahvetmekten kurtulmuştu. Şimdi tek bir amacı vardı, o da Bay Rushworth'e karşı daha dikkatli davranmak; böylece babası da ondan kuşkulanmayacaktı.

Sir Thomas eğer kızıyla Henry Crawford'un gidişinden hemen sonraki üç dört gün içinde konuşsaydı, alacağı cevap çok farklı olabilirdi. Çünkü o zaman Maria Henry'den henüz ümidini kesmiş olmadığı için duyguları ayaktaydı. Ancak günler birbirini izlediği halde genç adamın ne kendisi dönmüş, ne de bir mektubu ya da haberi gelmişti. Bu ayrılığın yüreğinde ince duygular uyandırmadığı da belliydi. Maria bunu anlayıp kabul etti, teselliyi gururlu olup öç almakta aramaya karar verdi. Henry Crawford onun mutluluğunu yıkmıştı ama bunu asla bilmeyecek, Maria'nın onurunu, tertemiz adını, onu bekleyen parlak geleceği mahvedemeyecekti. Genç kızın Mansfield'da kendisi için yanıp tutuştuğunu, Sotherton ve Londra'daki bağımsız ve göz kamaştırıcı yaşamı sırf onun için teptiğini düşünme zevkine eremeyecekti. Hele bağımsızlık şu anda her zamankinden daha gerekliydi. Mansfield'daki sınırlı ve kısıtlı yaşam tarzı genç kızı şimdi daha da sıkıyordu. Maria babasından ve Mansfield'dan

bir an önce kurtulmak ve sosyeteye mensup bir adamın zengin karısı olarak keyfini süreceği debdebeli, güzelliklerle dolu salon yaşamıyla teselli bulmayı büyük bir hevesle bekliyordu. Kararını vermişti ve bu konudaki düşünceleri hiç değişmiyordu. İnsanın duyguları böyle ayaktayken beklemek hazırlık sırasında bile olsa pek güçtür. Maria da düğünün bir an önce yapılması için en az nişanlısı kadar sabırsızlanmaya başlamıştı. İki taraf da aynı düşüncede olduğu için çok geçmeden düğünden önce yapılması gereken hazırlıkları birkaç haftaya sığdırabileceklerine karar verdiler. Bay Rushworth emekliye ayrılıp yerini sevgili oğlunun seçmiş olduğu mutlu kıza bırakmaya çoktan hazırdı. Kasım başlarında yanına oda hizmetçisiyle uşağını da alıp arabasına binerek Bath kentine yerleşti. Aynı ayın ortasına gelinmeden Sotherton malikânesine yeni bir hanım kazandıran nikâh da kıyılmış bulunuyordu.

Sonuçta eksiksiz ve kusursuz, oldukça görkemli bir düğün oldu. Gelin hanımın gelinliği çok şık ve güzeldi. Gelini gölgede bırakacak iki nedimesi de şıklık ve güzellik bakımından ondan geri kalmış değildiler. Gelini damada babası teslim etti. Gelinin annesi elinde nane ruhuyla her an baş gösterecek çarpıntılarının tutmaması için hazır bekliyor, teyzesi ise ağlamak için kendisini zorluyordu. Nikâh duasını da oldukça etkileyici bir ifadeyle Dr. Grant okudu. Konu komşu sonradan düğünü konuşurlarken tek bir kusur bulabildiler. Gelinle damadı ve Julia'yı kilise kapısından alan fayton, Bay Rushworth'ün bir yıl önce kullandığı faytondu. Düğün töreni başka her yönden en titiz bir eleştiriden bile yüz akıyla çıkabilecek kadar olağanüstü parlaktı.

Her şey olup bitmiş, artık kuşlar uçmuştu. Sir Thomas şu an şefkatli bir babanın duygularıyla doluydu, karısının

yaşamaktan korkup da çok şükür yaşamadığı çarpıntıyı şu an o yaşıyordu. Kız kardeşine manevi destek olmak için malikânede kalan Bayan Norris, genç çift onuruna birkaç kadeh kaldırarak düğün gününün hizmetlerine kendi emeğini de kattığı için çok mutluydu. Her şeyden önce çöpçatanlık yaparak yeni evlilerin çöplerini o çatmıştı. Bu yüzden neredeyse zafer çığlıkları atan özgüven dolu bu tavırlarını gören de, kadının ömründe mutsuz evlilik diye bir şey duymadığını, onun elinde büyüyen yeğeni Maria'nın kişiliği hakkında en ufak bilgisi olmadığını sanırdı.

Gelinle damat birkaç gün sonra Brighton'a giderek orada dört beş hafta için bir ev tutacaklardı. Maria şimdiye kadar böyle kalabalık yerlerde hiç bulunmamıştı. Brighton, kış mevsiminde de yaz kadar canlı bir yerdi. Oradaki eğlencelerin ilk hevesi geçtiği zaman da Londra›daki envai çeşit eğlenceleri tatmaya zaman kalacaktı. Julia da eğlence ve değişikliğe en az Maria kadar heveslıydi. Yine de bunlara kavuşmak için kız kardeşi kadar büyük fedakârlıklara katlanamayacağını düşünüyordu. Bu arada kızların gidişi Mansfield'da yine önemli bir değişiklik yarattı; bu, oldukça derin bir boşluktu ve doldurulması epey zaman alacaktı. Malikânedeki aile çemberi iyice daralmıştı. Gerçi Bertram kardeşler son zamanlarda bu çembere öyle fazla bir neşe katmış değillerdi ama yokluklarının hissedilmemesi de mümkün değildi. Onları yumuşak kalpli kuzenlerinin yanı sıra anneleri bile arıyordu. Fanny ise evin içinde dolaşıp dururken onları düşünüyor, aslında hiç hak etmedikleri derin bir sevgi ve özlemle anıyordu.

bölüm
dört

Kuzenlerinin gidişiyle Fanny'nin evdeki önemi arttı. Şimdi malikânenin tek genç kızı oydu. Birdenbire üçüncü plandan birinci plana geçmişti. Bu yüzden şimdiye dek görmediği ilgiyi ve sevgiyi görmesi çok doğaldı. Artık evdekiler yaptıracak bir işleri olmadığı zaman bile onu arıyorlardı. Genç kızın değeri yalnızca malikânede değil rahip evinde de yükselmişti. Bay Norris'in ölümünden sonraki bir yıl içinde belki sadece iki kere gelmiş olduğu bu evde şimdi Fanny dört gözle beklenen, tekrar tekrar davet edilen bir misafir olmuştu. Hele kasvetli, iç sıkıcı, yağmurlu çamurlu kasım günlerinde onu görmek Mary Crawford'u çok sevindiriyordu. Fanny'nin rahip evine yaptığı ziyaretler bir rastlantıyla başladı ama sonra karşı tarafın ısrar etmesiyle devam ettirildi.

Bir gün Bayan Norris'in bir iş için köye gönderdiği Fanny rahip evi yakınında yağmura yakalanmıştı. Bahçenin hemen dışındaki bir meşe ağacının son kalan yapraklarıyla dallarının altına sığınmak üzereyken rahip evinin penceresinden birileri tarafından görülmüş, utanıp sıkılan genç kız girmemekte direnmesine rağmen zorla

içeri davet edilmişti. Nazik bir uşağın ısrarlarına karşı durabilmişti ama bizzat Dr. Grant, elinde şemsiyeyle dışarı çıkınca, Fanny'nin daha da utanarak son hızla rahip evine girmesinden başka yapabileceği bir şey kalmamıştı. O sırada sıkıcı yağmuru büyük bir umutsuzluk içinde seyreden Mary Crawford o sabah için yapmış olduğu yürüyüş planlarının boşa gitmesine dertleniyordu. Üstelik yirmi dört saat boyunca ev halkından başka bir kimseyi göremeyeceğini düşününce çok sıkıldığını hissetti, tam o sırada kapıda birtakım sesler duyup hole çıktı ve karşısında üzerinden sular süzülen Fanny Price'ı görünce çok sevindi. O an sanki tekrar can buldu ve Fanny'ye herkesten çok kendisi hizmet etti. Genç kızın sırılsıklam olmuş halinden çekindiğini anlayıp hemen koştu ve ona kuru giyecekler getirdi. Fanny böylece evin hanımlarının ve de hizmetçilerinin, çevresinde pervane gibi dönmelerine boyun eğmek zorunda kaldı. Yağmur dininceye kadar mecburen bir saat onların yanında kaldı. Bayan Crawford da kendisini hiç değilse o günlük sıkıntıdan kurtaran bir değişiklik yaşamış oldu. İki kız kardeş Fanny'ye öyle iyi ve içten davrandılar ki, genç kız onları rahatsız ettiğine inanmasa ve havanın bir saat sonra açacağını, Dr. Grant'ın arabasıyla eve bırakılarak kendisini bir zahmetin utancından kurtaracağını önceden bilse, çok hoş vakit geçirecekti. Böyle bir havada gecikmesinin evde yaratacağı kaygı konusunda da rahattı. Çünkü dışarıda olduğunu sadece teyzeleri biliyordu. Bayan Norris onun nasılsa komşulardan birine sığınmış olacağını düşünecek, Leydi Bertram ise Bayan Norris'in söylediklerini hiç kuşkusuz kabul edecekti.

Bulutlar biraz aralanmaya başlamıştı, Fanny salonda gördüğü arp ile ilgili sorular sordu ve arp dinlemeyi çok

istediğini, şimdiye değin hiç dinlememiş olduğunu açıklamak zorunda kaldı. Aslında bunun nedeni çok basitti. Arp, geldiğinden beri Fanny rahip evine hiç çağrılmamıştı, ama onun arp dinlemek istediğini önceden belirtmiş olduğunu hatırlayan Miss Crawford kendi ihmalciliği karşısında üzüntüye kapılıp hemen büyük bir tatlılıkla, "Şimdi çalayım, dinler misiniz? Ne çalmamı istersiniz?" diye sordu. Sonra da arpını alıp çalmaya başladı. Yeni bir dinleyici bulduğu için mutluydu, hem de bulduğu dinleyici bu derece sevinçli, müzik konusunda hiç de zevksiz olmadığını belli eden biriydi. Fanny gözlerini pencereden yana çevirip havanın açtığını fark edip hemen gitmesi gerektiğini söyleyinceye kadar Mary arpını çalmaya devam etti.

"Bir çeyrek saat daha Bayan Price. Havanın ne olacağı o zamana kadar ancak anlaşılır. Böyle bulutlar aralanır aralanmaz hemen kaçmayın. Şu bulutların görünüşünü hiç beğenmedim."

"Öyle ama onlar geçti artık" dedi Fanny, "rüzgâr güneyden esiyor."

"Güney ya da kuzey fark etmez. Kara bulut göründüğü anda ben bilirim. O zaman böyle yağdı yağacak gibiyken yola çıkılmaz. Üstelik size biraz daha arp çalmak istiyorum, çok hoş bir parça, hem de kuzeniniz Edmund'un en sevdiği beste. Herhalde artık bu kadar açıklamadan sonra oturup kuzeninizin en sevdiği besteyi dinlersiniz."

Fanny dinlemeden edemedi. Gerçi Edmund'u düşünmek için Mary'nin bu sözünü beklemiş değildi ama bu söz Edmund'a karşı beslediği duyguları daha da alevlendirdi. Genç kız onun bu odaya sık sık geldiğini, belki şimdi kendisinin oturduğu yerde oturduğunu ve en sev-

diği parçayı her seferinde aynı zevkle dinlediğini görür gibi oldu. Parçanın Edmund buradayken belki de daha üstün bir anlam ve ustalıkla çalındığını düşündü. Parçayı kendisi de beğenmişti; Edmund'un beğendiği herhangi bir şey kendisinin de hoşuna gittiği için seviniyordu. Ancak parçanın sonunda oradan bir an önce kaçıp gitme isteği azalacağına artmıştı. Mary Crawford bunu anlayınca misafirini serbest bıraktı. Ama yine gelmesi ve yürüyüşe çıktığında uğrayıp yine arp dinlemesi için büyük bir içtenlikle ricada bulununca Fanny evdekiler bir sakınca görmezse onları ziyarete gelmesinin artık bir gönül borcu olduğunu düşündü. İşte Bertram kardeşlerin gidişinden sonraki ilk iki hafta içinde rahip evindekilerle Fanny Price arasında doğan yakınlığın başlangıcı bu oldu. Bu yakınlığın başlıca nedeni Mary Crawford'un yenilik dileğiydi; ama bunun, Fanny'nin duygularında gerçek bir yeri yoktu. Fanny artık her iki üç günde bir Mary'yi görmeye gidiyordu. Bu büyü gibi bir şeydi, gitmezse içi rahat etmiyordu. Aslında Mary'yi sevmiyordu, düşünce yapısı onunkiyle bağdaşmıyordu, onun kendisini arayıp sormasından sevinç duymuyordu, ama şu an başka görüşecek kimsesi olmadığı için onu aradığını biliyordu. Onunla konuşmaktan duyduğu en büyük zevk ara sıra gülmekti, bunu da çoğunlukla kendisinin saygı duyduğu kişiler ve konularla alay edildiği için istemeyerek yapıyordu. Yine de gidiyordu. Havalar mevsime rağmen oldukça yumuşak geçtiğinden, Mary ile çoğu zaman Bayan Grant'ın fidanlığında dolaşıyorlar, arada artık yaprak gölgesinden yoksun olan banklardan birine oturuyorlardı. Ama örneğin Fanny'nin güz mevsiminin böyle uzayıp gitmesinin ne kadar hoş olduğu hakkında söylediği tatlı bir sözün yarısında, ani bir soğuk rüzgârın son sarı yaprakları yere

düşürmesiyle ayağa fırlıyor, ısınmak için yine yürümeye başlıyorlardı. Bir gün yine böyle bankta oturdukları sırada Fanny çevresine bakınıp, "Ortam çok güzel doğrusu" dedi; "bu fidanlığa her gelişimde bu derece serpilip güzelleşmiş olmasına şaşıyorum. Üç yıl önce bu arazinin baş tarafında bir taflan tarlasından başka bir şey yoktu. Burayı kimse umursamazdı, bir şeye benzeyebileceğini düşünen yoktu. Oysa şimdi tam bir gezinti mekânı oldu. Faydalı tarafının mı, yoksa estetik tarafının mı ağır bastığına karar vermek kolay değil. Aradan bir üç yıl daha geçince burasının eski halini unutup gideceğiz sanırım. Zamanın akıp geçişi, insan ruhundaki değişimler, ne tuhaf değil mi?" Fanny bu düşüncelere kendisini kaptırıp çok geçmeden şunları ekledi: "Bence bellek, doğamızın herhangi bir yetisinin diğerlerinden daha üstün olduğunu söyleyebilmemizdir. Belleğimizin gücünde, zayıflıklarında, zekâ yetilerimizin hepsinden daha anlaşılmaz bir yan vardır. Bellek denen şey bazen öyle tutucu, öyle işe yarar, öylesine uysaldır. Bazen de o derece şaşkın ve zayıftır. Başka zamanlarda da öylesine dik başlı ve yola gelmez. Gerçi biz insanlar her bakımdan bir mucize sayılırız ama anımsama ve unutma yeteneğimiz özellikle anlaşılmaz bir sır."

Hiç oralı olmayan, söylenenlere kulak bile vermeyen Mary Crawford ses çıkarmadı. Bunu fark eden Fanny de ilgi çekeceğini umduğu konulara döndü. "Benim övgüde bulunmam belki kendini bilmezlik gibi gelebilir ama Bayan Grant'ın ince beğenisine hayranlık göstermeden edemeyeceğim. Şu yolun planı çok sade, aşırıya kaçan şeyler yapılmaya kalkışılmamış."

"Evet" diye yanıtladı Mary Crawford; üzerinde durmamıştı. "Böyle bir yer için gayet güzel. Zaten böyle bir

yerden fazla bir şey umulamaz. Laf aramızda ben Mansfield'a gelinceye kadar köy papazlarının fidanlık gibi şeylere bile özenebileceklerini sanmazdım."

"Yapraklarını dökmeyen bu bitkilerin yerlerini sevmiş olduklarını görmek beni de sevindiriyor doğrusu" dedi Fanny. "Sir Thomas'ın bahçıvanı buranın toprağının malikânenin bahçesinin toprağından daha iyi olduğunu söyler hep. Şu taflanlar ve bütün yapraklarını dökmeyen bitkiler de öyle. Ne kadar güzel, ne harikulade şeyler. İnsan burayı görünce ne kadar değişik bitki türü olduğuna şaşırıyor doğrusu. Aynı toprakta, aynı güneşin altında, birbirlerinden bu kadar farklı bitkiler yetişmesi, hayret verici bir durum. Sözlerimi fazla şiirsel bulacaksınız belki ama ben doğayla baş başa olduğumda, hele oturuyorsam, şaşkınlık ve hayranlık içinde kalır, kendimi kaptırır giderim."

"Doğrusu" dedi Bayan Crawford, "ben biraz da hani XIV. Louis'nin sarayındaki o ünlü dük gibiyim. Bu fidanlıktaki en şaşılacak şey benim burada bulunmamdır diyebilirim. Bir yıl önce biri çıkıp da bana buraya yerleşeceğimi, böyle aylarca burada kalacağımı söyleseydi buna dünyada inanmazdım. Buraya geleli neredeyse beş ay oluyor. Hem de hayatımda geçirdiğim en sakin beş ay."

"Sizin için aşırı derecede sakin, herhalde."

"Doğrusu, öyle olması gerekirdi ama..." Genç kız gözleri parlayarak, "Her şeye rağmen ömrümde hiç böylesine mutlu bir yaz geçirmemiştim" diye ekledi. Sonra daha düşünceli bir tavır ve daha yavaş bir sesle mırıldandı. "Zaten işin nereye varacağı da bilinmez."

Fanny'nin kalbi hızla çarpmaya başlamıştı. Başka bir fikir yürütecek durumda değildi. Mary ise tekrar canlanıp

konuşmaya devam etti. "Taşrada oturmaya tahminimden daha çok alıştığımı hissediyorum. Bazı şartlar altında yılın yarısını kent dışında geçirmenin zevkli olabileceğini bile düşünüyorum. Akrabaya ve eşe dosta yakın, zarif, şöyle orta büyüklükte bir ev, peş peşe ziyaret ve toplantılar, bölgenin en seçkin kişilerini çevremde toplamak, hatta belki birçok zenginden üstün konumda olup el üstünde tutulmak ve bu neşeli topluluklar arasından çıkınca dünyada en sevimli bulduğun kişiyle baş başa kalmak pek hoş. Bu tabloda pek öyle ürkütücü bir şey yok, değil mi Bayan Price? İnsanın böyle bir evi olsa Miss Rushworth'ü kıskanmasına neden kalmaz."

"Bayan Rushworth'ü kıskanmak mı?" dedi Fanny.

"Haydi, haydi genç bayan; Miss Rushworth'e karşı insafsız olmak bize hiç yaraşmaz, çünkü ben onun sayesinde bir dolu neşeli, parlak, mutlu saatler geçireceğimizi umuyorum. Önümüzdeki yıl hepimizin bir ayağı Sotherton'da olacak gibi geliyor bana. Bayan Bertram'ın yaptığı türden bir evlilik bir kamu hizmetidir, çünkü Bay Rushworth'ün karısı olan kadının başlıca zevki evini insanlarla doldurmak ve ülkenin en güzel balolarını vermek olacaktır."

Fanny ses çıkarmadı. Bayan Crawford da yine sessizliğe gömüldü. Birkaç dakika sonra birden başını kaldırınca "Ah! İşte geliyor!" diye hafifçe bağırdı. Ancak gelen Bay Rushworth değil, Edmund'du. Yanında da Bayan Grant, onlara doğru yürümekteydi. Mary, "Kız kardeşimle Bay Bertram" dedi. "Büyük kuzeniniz gittiği için seviniyorum, çünkü onun yokluğunda Edmund'a Bay Bertram diyebiliyoruz. Bay Edmund derken sanki söyleyiş tarzında kasıntı ve zavallı bir vurgu var ve ben bundan hoşlanmıyorum."

"Duygularınız ne kadar ilginç" dedi Fanny. "Bana da Bay Bertram'ı söyleyiş tarzı çok soğuk ve anlamsız geliyor, bence son derece kişilikten yoksun ve sevimsiz. Bana göre sadece bir centilmen adı, o kadar. Oysa Edmund diye asalet timsali bir adı var. Kahramanlık dolu şanlı bir ad; kralların, prenslerin, şövalyelerin adı, her yana yiğitlik, asalet ve sevgi saçıyor."

"Edmund'un bir ad olarak güzel olduğunu kabul ediyorum. Lord Edmund ya da Sir Edmund denilince kulağa çok hoş geliyor. Ama *bay* demenin buz gibi soğukluğu ve hiçliğinin altına gömünce, Bay Edmund'un Bay John ya da Bay Thomas'tan hiç farkı kalmıyor. Her neyse, kalkıp onları karşılayalım mı? Sohbete başlamadan hemen kalkalım da, bu mevsimde, dışarıda oturduğumuz için bize çıkışmanın zevkinden yoksun kalsınlar, ne dersiniz?"

Edmund onları bir arada görünce gizli bir zevk duydu. Onların arasında daha yakın bir arkadaşlık doğduğunu duymuş ve buna sevinmişti. Onları şimdi ilk olarak böyle baş başa görmekteydi. Çok sevdiği ve değer verdiği bu iki insanın arkadaş olmaları tam onun arzu ettiği bir şeydi. Aşkın gözü kördür, sözünü yalanlamak için söylemek gerekirse, Edmund böyle bir arkadaşlıktan sadece Fanny'nin kârlı çıkacağını sanmıyordu. Hatta bu arkadaşlıktan en kârlı çıkacak olanın Fanny değil, Mary olduğuna inanıyordu.

"Eee, yaramazlık ettik diye azar yok mu?" diye sordu Bayan Crawford. "Bu serin havada, neden açıkta oturuyorduk, biliyor musunuz? Bizi azarlayıp, sakın ola ki bir daha yapmayalım diye bize yalvarmanızı istiyorduk da ondan."

"İkinizden biri tek başına olsaydı belki azarlardım" diye yanıtladı Edmund. "Ama ikiniz birlikte yaramazlık ettiğiniz sürece birçok şeyi hoş görebilirim."

"Hem daha şimdi oturdular" diye lafa karıştı Bayan Grant. "Çünkü demin şalımı almaya çıkarken, onları merdiven penceresinden gördüm. O zaman yürüyorlardı."

"Hem hava o kadar yumuşak ki, birkaç dakika için oturmanız, pek yaramazlık sayılmaz" diye ekledi Edmund. "Bizim buraların havası her zaman takvime bağlı olmaz. Bazen kasım ayında mayıs ayından daha fazla sıcak olur ve ince şeyler giyebiliriz."

"İnanamıyorum!" diye bağırdı Bayan Crawford, "Yani ben hayatımda sizler kadar vurdumduymaz, umursamaz dostlar görmedim. Burada neler çektik, ne kadar üşüyüp titredik, bakıyorum da hiçbiriniz bu hususta tatlı canınızı hiç üzmüyorsunuz. Gerçi ben Bayan Bertram'ın böyle durumlarda bir kadının karşısına çıkabilecek en çetin cevizlerden biri olduğunu çoktandır biliyorum. Sağduyudan zerre kadar bile ayrılsanız bunu asla hoş görmez. Doğrusu ondan hiç umudum yok gibiydi, ama siz Bayan Grant benim kardeşim, kız kardeşim olduğunuza göre, sizi azıcık telaşlandırmak sanırım hakkımdı."

"Boş yere kendini bir şey sanma, sevgili Mary. Ne yapsan beni telaşlandıramazsın. Gerçi birtakım kaygılarım var ama çok başka bir konuda. Eğer havayı değiştirmek benim elimde olsaydı sabahtan beri şöyle güzel, keskin bir doğu rüzgârı estirirdim. Çünkü Robert geceler ılık geçtiği için saksılarımı ısrarla dışarıda bırakıyor. Ama bilmiyorum, sonunda hava birdenbire dönecek, müthiş bir dolu yağacak ve herkesi, en azından Robert'ı gafil avlayacak. Çiçeklerimin hepsi de mahvolup gidecek. Dahası aşçıbaşının az önce söylediğine göre pazardan önce

doldurmak istemediğim hindi, yarından sonraya kadar dayanmayacakmış. Oysa benim onu pazara saklamam için özel bir neden vardı. Dr. Grant'ın pazar akşamı, günün yorgunluğundan sonra hindi rostoyu daha bir iştahla yiyeceğini biliyordum. Tüm bunlar olmayınca insanın canı sıkılıyor. O yüzden şu anda havayı mevsime göre oldukça ağır buluyorum."

Bayan Crawford çapkınca bir gülüşle, "Köy yerinde ev kadını olmanın zevkleri işte!" diye yorumda bulundu; "kümes bakıcısıyla bahçıvana benden selam söyleyin lütfen."

"Tatlım, sen Westminster ya da St. Paul Katedrali'nin Başrahibine Dr. Grant'tan selam söylersen, ben de senin tavukçu ile bahçıvana söylerim. Ama Mansfield'da böyle kişiler pek yok, bu durumda ne yapmamızı istersin?"

"Her zaman ne yapıyorsanız onu yapın. Çok canınız sıkılsa bile her zaman soğukkanlı davranın."

"Sevgili Mary, nerede otururbut oturalım, bu ufak tefek sıkıntılardan kaçmamıza olanak yoktur. Evlenip kente yerleştiğin zaman evine geldiğimde seni de kendine göre sıkıntılar içinde bulacağım."

"Ben böyle sıkıntılar çekmeyecek kadar zengin olma niyetindeyim. İyi bir gelir, bence şimdiye kadar duyduğum en mükemmel mutluluk reçetesidir."

"Demek çok zengin olmak niyetindesiniz" dedi Edmund. Fanny'ye Edmund'un bakışlarında derin anlamlar varmış gibi geldi.

"Elbet" diye yanıtladı Mary, "sizin de niyetiniz bu değil mi? Hepimizin niyeti bu değil mi?"

"Ben kendi gücümün bu kadar dışında olan bir şeye niyetlenemem. Bayan Crawford kendi zenginlik derecesini kendisi ayarlayabilir. Yılda kaç bin pound istediğine

kendisi karar verir ve bu kazancı elde edeceğinden de en ufak bir kuşkusu olmaz. Benim niyetimse hiç değilse çok yoksul olmamaktır."

"Bunu da ancak paranızı hesaplı harcayıp ayağınızı yorganınıza göre uzatarak gerçekleştirebilirsiniz öyle değil mi? Elbette ki tam yaşınıza uygun bir tutum. Zaten kısıtlı imkânları olan dar gelirli, sıradan bir ailenin oğlusunuz! Yaşınız otuz! Hal böyle olunca Tanrı'dan karnınızı doyuracak bir lokma ekmek ve sırtınızı pek tutacak bir hırkadan başka ne dileyebilirsiniz ki? Aileniz size yardım edecek durumda değil. Siz zar zor geçinirken, durumlarının çok iyi olması onları küçük düşürmez, öyle değil mi? Siz bilirsiniz! Buyurun, yoksul ama dürüst bir adam olarak yaşayın, yalnız ben size özenecek değilim. Size saygı duyacağımı bile pek sanmıyorum. Benim dürüst ve zengin kimselere karşı çok daha büyük bir saygım var."

"Sizin yoksul veya zengin dürüstlere karşı duyduğunuz saygının derecesi beni ilgilendirmez. Niyetim zengin olmak değilse, bu yoksul olmak istediğim anlamına gelmez. Benim istediğim ikisi arası bir şey. Toplum içinde orta karar bir geçim durumu var; önemli olan da bu durumu dürüstlükle sürdürebilmektir. O yüzden hor görmeyin yeter."

"Tabii ki hor görürüm. Yükselebilmek sizin elinizde olduğu halde ortalamayla yetindiğiniz için elbette hor görürüm. Sivrilip seçkin olabilecekken silik kalmakla yetinen herkesi hor görürüm. Benim yaradılışım böyle."

"Ama nasıl yükselebilirim ki? Sizce hilesiz bir dürüstlükle nasıl bir anda sivrilip seçkinliğe erişebilirim?"

Bu kolay cevaplanacak bir soru değildi. Mary önce uzun bir "Hımmmm" çekti, ardından neden sonra, "parlamentoya girmelisiniz" dedi. "Ya da keşke on yıl önce orduya girseydiniz."

"Ordu için artık çok geç. Parlamentoya girmek için ise soyluların küçük oğullarını temsil eden özel bir meclis kuruluncaya kadar beklemek zorundayım gibi geliyor bana." Ardından genç adam daha ciddi bir ifadeyle, "Yok, Bayan Crawford, yok" diye ekledi. "Dünyada birtakım üstün ve yüksek şeyler vardır ve çok değer veririm; bunlara ulaşma şansımın olmadığını bilmek ise beni çok üzer. Ne var ki bunlar, sizin söylediklerinizden çok farklı."

Edmund'un sözlerindeki derin anlamı ve Mary Crawford'un kışkırtıcı tutumuna devam etmekteki ısrarı görünce Fanny'nin içi sızladı. Bayan Grant'la kendisi onların peşi sıra yürüyorlardı. Fanny hemen eve dönmek istiyor, bunu söyleyecek cesareti bulmaya çalışıyordu. O sırada birden Mansfield Park'taki büyük saatin üçü vurduğu duyuldu. Fanny gerçekten de dışarıda her gün olduğundan daha uzun kalmıştı. Deminden beri yanlarından ayrılmanın bir yolunu bulmaya çalışıyor, bunu suya sabuna dokunmadan nasıl yapacağına dair kendisine sorduğu sorular yanıtsız kalıyordu. Sonunda kesin bir kararla herkese hoşça kalın demeye yeltendi. Aynı anda Edmund da annesinin Fanny'yi merak ettiğini, kendisinin rahip evine Fanny'yi geri getirmek amacıyla gelmiş olduğunu hatırladı. Fanny'nin telaşı artmıştı. Edmund'un kendisiyle geleceğini hiç tahmin etmediği için yalnız başına koşup gidecekti. Ama şimdi herkesin adımları hızlanmıştı. Böylece hepsi onunla birlikte rahip evine döndüler. Dr. Grant holdeydi. Onunla konuştukları sırada Fanny, Edmund'un kendisiyle birlikte eve dönmek kararında olduğunu anladı. Edmund da herkesle vedalaşıyordu. Sevinç duymamak genç kızın elinde değildi. Tam ayrılacakları sırada Dr. Grant, Edmund'u ertesi gün için yemeğe davet etti. Fanny'nin bu duruma

üzülmesine gerek kalmadan, Bayan Grant hemen Fanny'ye dönüp onun da yemek masalarını süslemesini rica etti. Bu, Fanny'nin yaşamında yepyeni bir durumdu, hiç alışık olmadığı türden bir iltifattı, genç kız şaşkınlık ve utanca gark oldu. Kekeleyerek teşekkür etti, ama ne yazık ki gelebileceğini hiç sanmadığını söyledi. Bir taraftan da kendisine akıl verip yardım etmesini rica eder gibi Edmund'a bakıyordu. Fanny'nin böyle eğlenceli bir toplantıya davet edilmesine sevinen Edmund da göz ucuyla bakıp birkaç sözle tartarak onun gitmek isteyip istemediğini anlamaya çalışıyordu. Genç kızın Leydi Bertram teyzesinden çekindiğini anlayınca, annesinin onu hiç güçlük çıkarmadan bırakacağına inandığını, bu davete icabet edilmesinin yerinde olduğunu ona açıkça söyledi. Fanny ondan gördüğü bu desteğe rağmen davete kesin olarak evet diyecek kadar bağımsızlık göstermeye cesaret edemedi. Bayan Grant da, malikâneden başka bir haber gelmezse Fanny'yi yemeğe bekleyeceğini söyledi.

Bayan Grant gülümseyerek, "Yemeğimizin de ne olacağını biliyorsunuz" dedi, "hani şu meşhur hindimiz." Ardından kocasına dönüp, "İnanın bana pek yağlı bir hindi" diye ekledi. "Aşçı onun mutlaka yarın doldurulması gerektiğinde ısrar ediyor."

"Olsun olsun, daha iyi" dedi Dr. Grant. "Evde böyle iyi bir şey gerçekleşecek olmasına sevindim. Bayan Price'la Bay Bertram da artık umduklarına değil, bulduklarına razı olacaklar. Şu anda hiçbirimiz yemek listesini duymak istemiyoruz. Hepimizin dileği mutlaka şahane bir yemek değil, hep birlikte olabilmek; hindi olmuş, kaz olmuş, koyun butu olmuş fark etmez. Siz ve aşçı kadın bizlere ne uygun görürseniz onu verirsiniz artık."

İki kuzen eve yürüyerek birlikte döndüler. Sessiz bir yürüyüş oldu. Edmund, rahip evinden ayrıldıkları anda bu daveti büyük bir sevinçle karşıladığını, bu arkadaşlığı görmenin kendisine büyük bir zevk verdiğini belirtti. Bu konuyu kapattıktan sonra da düşünceye daldı ve başka bir konu açma isteği göstermedi.

bölüm
beş

"Ama Bayan Grant, Fanny'yi neden davet ediyor?" diye sordu Leydi Bertram. "Fanny'yi davet etmek de nereden aklına gelmiş? Biliyorsun, Fanny hiçbir zaman oraya yemeğe filan gitmez. Ben onsuz olamam. O da gitmek istemiyor, biliyorum. Fanny, gitmek istemiyorsun, değil mi?"

Edmund kuzeninin konuşmasına engel olup, "Ona böyle bir soru sorarsanız, Fanny hemen, hayır, diyecektir" dedi, "ama aslında gitmek isteyecektir sevgili anneciğim. Ayrıca, gitmemesi için bir neden de göremiyorum."

"Fanny'yi davet etmek Bayan Grant'ın nereden aklına geldi, Hiç anlamıyorum. Şimdiye kadar böyle bir şey yapmadı hiç. Arada bir kız kardeşlerinizi davet ederdi, ama Fanny'yi hiç davet etmezdi."

Fanny, inandırıcı olmayan bir ifadeyle, "Teyzeciğim eğer bensiz olamayacaksanız..." diye söze başladı.

"Sevgili anneciğimin yanında nasılsa babam da olacak."

"Tabii, onunla birlikte olacağım."

"İsterseniz bir de onun düşüncesini sorun, sevgili anneciğim."

"İyi düşündün, Edmund. Sorayım. Gelir gelmez Sir Thomas'a Fanny'siz olabilir miyim, diye sorayım."

"İsterseniz o konuyu da danışın, efendim. Ama ben asıl bu davetin geri çevrilmesinin uygun olup olmayacağını sorun demek istedim. Bence babam hem Bayan Grant'ın hem de Fanny'nin yönünden kabul etmeyi doğru bulacaktır, çünkü bu Fanny'yi ilk davet edişleri."

"Ben bilmiyorum. Babanıza soracağım. Eminim Bayan Grant'ın tutup Fanny'yi davet etmesine o da çok şaşıracaktır."

Sir Thomas gelene kadar söylenecek ya da söylenmesi işe yarayacak hiçbir şey yoktu. Ama kendisinin yarın akşamki rahatını ilgilendiren bu konu Leydi Bertram'ın kafasının içinde birinci sırayı tutuyordu. Yarım saat sonra kocası çiftlik dönüşü üzerini değiştirmeye çıkarken bir saniye için salonun kapısından içeri bakar bakmaz kadıncağız ona seslendi: "Sir Thomas, bir dakika durun, size bir şey söyleyeceğim."

O sakin ve uykulu sesi, Leydi hiçbir zaman tatlı canını üzüp yükseltmediği halde, her zaman duyulur ve dinlenirdi. Leydi Bertram, salona giren Sir Thomas'a durumu anlatmaya başladığında Fanny hemen odadan dışarı süzüldü. Kendisiyle ilgili bir konu hakkında Sir Thomas'la tartışacak olurlarsa sinirleri bozulabilirdi. Endişeliydi. Bunu biliyordu. Belki de gerektiğinden daha endişeliydi. Aslında gitmiş ya da kalmış, ne önemi vardı? Yine de Sir Thomas karar vermek için öyle ciddi ciddi, uzun uzun hem de ondan yana bakarak durup düşünecek, üstelik sonunda da olumsuz bir karar verecek olursa, Fanny yeteri kadar uysal ve kayıtsız görünmeyi başaramayabilirdi. Oysa o sırada salonda görüşülmekte olan dava fena gitmiyordu.

"Size söyleyecek bir şeyim var, şaşırıp kalacaksınız" diyerek oturumu Leydi Bertram açmıştı. "Bayan Grant bizim Fanny'yi yemeğe davet etmiş."

"Ya?" Sir Thomas şaşırmak için bu habere daha başka şeyler eklenmesini bekler gibiydi.

"Edmund gitmesini istiyor. Ama ben onsuz nasıl olabilirim?"

"O zaman yemeğe geç kalacak" dedi Sir Thomas saatini çıkarırken, "Pekâlâ, bana soracağınız nedir?"

Edmund araya girip annesinin hikâyesindeki boşlukları doldurmak zorunda kaldı. Her şeyi anlattı. Bu durumda annesine, "Bana bu çok tuhaf geldi doğrusu" demek kaldı, "Bayan Grant bugüne kadar Fanny'yi hiç davet etmezdi."

"Aslında çok doğal bir şey değil mi?" diye sordu Edmund, "Bayan Grant kız kardeşi için böyle tatlı bir arkadaş bulduğuna elbette sevinecektir."

Bir an düşündükten sonra, "Bence de bundan daha doğal bir şey olamaz" diye yanıtladı Sir Thomas. "Hatta arada kız kardeşi olmasa bile bundan daha doğal bir şey olamazdı. Bayan Grant'ın, Miss Price'a yani Leydi Bertram'ın kız kardeşinin çocuğuna yakınlık göstermesi hiç de yadırganacak bir şey değil. Beni şaşırtan tek şey bu yakınlığın daha önce gösterilmemiş olması. Fanny davete kesin olarak olumlu yanıt vermemekle çok doğru yapmış. Ama anladığım kadarıyla gitmek istiyor. Bütün gençler bir arada olmaktan hoşlandığına göre ben onun bu eğlenceden mahrum kalması için bir neden göremiyorum."

"Ama Sir Thomas, ben onsuz olabilir miyim?"

"Elbette olursunuz."

"Biliyorsunuz kız kardeşim burada olmadığında çayı hep Fanny hazırlar."

"Biz de belki kız kardeşinize rica edersek gününü bizde geçirmeye razı olur. Nasılsa ben de evdeyim."

"Peki öyleyse Edmund, Fanny gidebilir."

Müjde çok geçmeden Fanny'ye ulaştı. Edmund kendi odasına geçerken Fanny'nin kapısına vurarak, "Fanny her şey tatlıya bağlandı, hem de babam bir an bile tereddüt etmedi. Tek bir söz söyledi. O da gidiyorsun."

"Teşekkür ederim, çok sevindim" dedi Fanny içtenlikte. Ama kapıyı onun ardından kapadığında, "Peki ama neden sevinemiyorum?" diye düşünmekten kendisini alamadı. "Öyle ya, orada bana acı çektirecek şeyler görüp duyacak değil miyim nasılsa?"

Bu düşüncesine rağmen yine de sevinçliydi. Böyle bir davet başkalarına ne kadar sıradan bir şey gibi gözükse de Fanny'nin gözünde önemli ve değişik bir şeydi. Çünkü Sotherton'da geçirdikleri günün dışında kendi evinden başka bir yerde yemek yediği hiç olmamıştı. Gerçi şimdi de alt tarafı bir kilometre uzaklıktaki bir yere gidip üç dört kişilik bir toplantıya katılacaktı. Ama yine de bu, evinden başka bir yerde yemek yiyeceği anlamına geliyordu. Bunun için giyinip hazırlanmak bile başlı başına bir gurur kaynağıydı. Zavallı genç kızın böyle durumlarda duygularını paylaşacağı, kendisine yol göstermelerini isteyeceği kimsesi yoktu, ne ona yakınlık gösteren, ne de yardım eden birileri vardı. Çünkü bir başkasına faydalı olmak Leydi Bertram'ın hiç aklına gelmezdi. Ertesi sabah Sir Thomas'ın erkenden gönderdiği çağrı üzerine gelen Bayan Norris de huysuzluğu üzerinde olduğundan, yeğeninin sevincini şimdiden kursağında bırakmak için elinden geleni ardına koymamaya çalışır gibiydi.

"Bu ne büyük şans böyle Fanny. Böylesine yüz bulup şımartılmak herkese nasip olmayacak bir şey doğrusu.

Umarım seni de davet ettiği için Bayan Grant'a, gitmene izin verdiği için de Leydi Bertram'a teşekkür etmişsindir. Bu davete senin açından olağanüstü bir şey olarak bakman gerek. Senin böyle toplantılara katılman, daha doğrusu evin dışında bir yere yemeğe gitmen için hiçbir neden yok. Sakın böyle bir şeyin bir daha tekrarlanacağını sanma. Ayrıca da bu davete sana yapılmış özel bir iltifat olarak da bakma. Eğer ortada bir iltifat varsa, bu Sir Thomas, Leydi Bertram ve benim için yapılmıştır. Eğer Bayan Grant seni şu kadarcık önemsediyse, bunu bize karşı bir dostluk görevi saydığı için yapmıştır. Yoksa seni aklının ucundan bile geçirmezdi. Hele kuzenin Julia burada olsaydı, asla davet edilmezdin, bunu da bilmiş ol."

Bayan Norris, Bayan Grant'ın gösterdiği inceliğin acısını Fanny'den güzelce çıkarmış, şimdi de onun cevabını bekliyordu. Genç kız, izin verdiği için Bertram teyzesine çok minnet duyduğunu söyledi ve onun o akşam işleyeceği nakışı, kendisini aratmayacak bir duruma getirmeye çalıştığını ekledi.

"Aa, hiç korkun olmasın, teyzen sensiz de yapabilir, aksi halde zaten izin verilmezdi gitmene. Nasılsa ben buradayım, teyzen konusunda da için rahat edebilir. Umarım güzelce eğlenir, her şeyin tadını çıkarırsın. Ama doğrusu masada sadece beş kişinin olacak olması pek yakışıksız bir şey. Bayan Grant gibi bir sosyete mensubunun bu işleri beceremeyecek olmasına şaşırmaktan kendimi alamıyorum. Hem de her zaman tıklım tıkış dolan salondaki o koskoca masanın çevresinde sadece beş kişinin olacak olması hayret verici bir şey! Ben oradan taşındığımda saygıdeğer Dr. Grant, aklını başına toplayıp benim yemek masamı almaya razı olsaydı, o devasa büyüklükte komik masayı yaptırmasına hiç gerek kalmaya-

caktı! O, buradaki yemek masasından bile çok daha geniş bir masa! Ama işte insanlar böyle olduklarından daha yüksek görünmeye kalktıklarında göze girmek yerine gözden düşerler. Bu senin de kulağına küpe olsun Fanny. O masanın çevresinde beş kişi oturacak demek, sadece beş kişi! Her neyse, en azından masanın üzerinde on kişiye yetecek kadar yemek olacağı kesin."

Bayan Norris derin bir soluk alıp konuşmaya devam etti: "İnsanların çizmeden yukarı çıkıp kendilerini bir şey sanmalarındaki saçmalığı, budalalığı düşünüyorum da, Fanny, senin kulağını şimdiden biraz bükmek doğru olacak gibi geliyor bana. Yabancıların arasına karışmak üzere olduğun şu sırada, biz yanında olmayacağız, o yüzden rica ederim sakın fazla cesur ve şımarık davranma. Sakın kendini kuzenlerinle bir sayıp fazla gevezelik etme, düşüncelerini kendine sakla, kendini sevgili Miss Rushworth ya da Julia'nın yerine koyup fikirlerini açıkça belirtmeye kalkma. İnan bana bu hiç yakışık almaz. Ve şunu sakın unutma, nerede olursan ol, hep en sonda ve en aşağıda olacaksın. Gece Edmund'un dilediği kadar kalırsınız, ama sen sakın karışma, buna o karar versin."

"Peki efendim. Zaten başka türlü bir şey aklımın ucundan bile geçmez."

"Yağmur yağacağa benziyor, hayatımda böyle kararsız bir hava görmedim, eğer yağacak olursa artık başının çaresine bakarsın, buradan ayağına fayton gönderecekler diye ümit etme. Ben bu gece evime dönmeyeceğim için fayton dışarı çıkmayacak. Sen de ona göre her ihtimali düşünüp hazırlıklı ol."

Yeğeni bu söylenenleri çok yerinde ve mantıklı bulmuştu. Zaten öyle rahatına düşkün biri değildi; her zaman kendi rahatına biçtiği değer, Norris teyzesinin şu an biç-

tiği değerden fazla değildi. Bu yüzden çok geçmeden Sir Thomas kapıyı aralayarak, "Fanny arabayı ne zaman istiyorsun?" diye sorduğunda genç kız öyle büyük bir şaşkınlığa kapıldı ki, bir an için konuşamadı.

Bayan Norris öfkeden kırmızı kesilmiş bir halde, "Sevgili Sir Thomas!" diye bağırdı. "Fanny yürüyebilir."

Sir Thomas yanıt beklemeden ciddi bir ifadeyle, "Yürümek!" dedi. "Benim yeğenim yılın bu mevsiminde bir yemek davetine giderken yürüyemez!" Ardından Fanny'ye döndü: "Dördü yirmi geçe senin için uygun mu?"

"Evet, efendim" dedi Fanny alçakgönüllü bir tavırla. Ama bu yanıtı verirken Norris teyzesine karşı suç işlemiş gibi bir duyguya kapılmıştı. Onunla aynı yerde kalmaya daha fazla dayanamayacaktı. Teyzesi onun kendisine nispet yaptığını düşünebilirdi. Böylece Fanny, Sir Thomas'ın arkasından dışarı çıktı. Yine de odada kaldığı süre içinde Norris teyzesinin öfkeli bir heyecanla, "Tamamen gereksiz!" dediğini duymuştu. "Sir Thomas aşırı derecede iyi bir insan, ama tabii Edmund da gidiyor. Doğru! Bu sırf Edmund'un hatırı için! Perşembe gecesi sesinin tarazlandığını fark etmiştim"

Ancak bu, Fanny'nin sevincini bozamazdı. Genç kız faytonun kendisi için kapıya geleceğini biliyordu. Teyzesinin tutumunun hemen üstüne Sir Thomas'ın gösterdiği bu incelik, yalnız kaldığında Fanny'nin epey gözyaşı dökmesine neden oldu. Arabacı faytonu tam vaktinde kapıya getirdi. Bir dakika sonra da Edmund aşağı indi. Fanny ise geç kalma endişesiyle dakikalardır oturma odasında beklemekteydi. Sir Thomas da onları tam zamanında uğurlayarak bu konudaki titizliğinin gereğini yerine getirmiş oldu.

Edmund bir ağabeyin sevgi dolu gülümsemesiyle, "Şöyle bir bakayım sana, sevgili Fanny" dedi, "sonra da

nasıl bulduğumu söyleyeyim. Bu ışıkta görebildiğim kadarıyla çok güzel görünüyorsun. Hangi elbiseni giydin?"

"Sir Thomas'ın, Maria'nın düğünü için bana diktirdiği elbiseyi giydim. Umarım pek gösterişli değildir; ama bir an önce giysem iyi olacak diye düşündüm, belki bütün bir kış bir daha böyle fırsat çıkmaz. Umarım abartılı derecede süslü demezsiniz."

"Bir kadın baştan ayağa beyazlar giyerse asla aşırı süslü sayılamaz. Hayır, ben şu an seni aşırı süslü görmüyorum. Üzerindekiler birbirine uygun. Elbisen de çok güzele benziyor. Şu parlak benekleri sevdim. Bayan Crawford'un da buna benzer bir elbisesi yok muydu?"

Rahip evine yaklaşırken ahırın ve araba damının yanı başından geçtiler. Edmund, "Hey, bak!'" dedi, "başka konuklar da var. Bir fayton var burada. Bizimle buluşturmak için kimi davet etmişler acaba?" İyi görebilmek amacıyla yan camı açarak, "Crawford'un bu araba" diye ekledi. "Crawford'un *barouche'u.* İşte uşakları arabayı eski yerine koyuyorlar. Geldi demek. Bu tam bir sürpriz Fanny. Onu göreceğim için çok sevindim."

Fanny'nin kendi duygularının ne denli başka olduğunu söylemesi gereksizdi, zaten zaman da yoktu. Ama salona girmenin dehşet verici törenini yerine getirirken, Henry Crawford gibi biriyle karşılaşacağını bilmek, genç kızın duyduğu ürkütücü boyuttaki heyecanı daha da artırıyordu.

Bay Crawford gerçekten salondaydı. Henüz gelmişti. Çevresini saran üç kişinin gülümsemeleri ve mutlu yüz ifadeleri onun Bath'ten ayrılınca birkaç günlüğüne buraya uğrama kararının nasıl sevinçle karşılandığını gösteriyordu. Edmund ile Henry dostça tokalaştılar. Fanny'den başka herkes hoşnuttu. Hatta Fanny için bile genç adamın

varlığı bir yarar sağlayabilirdi. Aralarına katılan her kişi onun dileğine kavuşmasına, bir köşede sessiz sedasız, kimsenin dikkatini çekmeden oturmasına yardım edecekti. Genç kız çok geçmeden bunun gerçekleştiğini fark etti. Gerçi yemek masasındaki tek genç kız olduğu için, az çok seçkin biri olarak karşılanması çok doğaldı ve bunu Norris teyzesinin ikazlarına rağmen rahatlıkla karşılaması uygun düşerdi. Ama masaya egemen olan tatlı ve hareketli konuşmalara mutlaka katılması gerekmiyordu. Mary Crawford ile ağabeyinin Bath, Henry Crawford'la Edmund'un av, Dr. Grant'la Henry'nin ise politika konusunda konuşacakları o kadar çok şey vardı ki, Fanny'ye yalnızca onları dinlemek gibi zevkli bir iş düşüyor, genç kız böylece çok güzel birkaç saat geçireceğe benziyordu. Yine de Fanny, Henry'nin ziyaretini biraz daha uzatarak Norfolk'taki av köpeklerini buraya getirme niyetini pek içten desteklemiyordu. Dr. Grant'ın ortaya atıp Edmund'un kışkırttığı ve iki kız kardeşin tüm kalpleriyle onayladığı bu öneri çok geçmeden Henry Crawford'un aklını çelmişti; ama genç adamın, kararını verebilmek için Fanny'den de birkaç laf etmesini bekler gibi bir hali vardı. Bir ara havaların böyle güzel gitmeyeceği konusunda Fanny'nin düşüncesini sordu ama o, terbiye sınırını aşmayan kısa ve soğuk cevaplar verdi. Henry Crawford'un Mansfield'da çok kalmasını Fanny isteyemezdi. Hatta Henry kendisiyle hiç konuşmasa Fanny'nin daha da işine gelirdi. Onu gördükçe aklına şimdi burada olmayan iki kuzeni, özellikle de Maria geliyordu. Oysa genç adamın neşe kaçıracak hiçbir acı anısı yok gibiydi. Mansfield'da Bertram kız kardeşler olmadan da eğlenebiliyordu. Sanki buraya bu ilk gelişiydi. Fanny onun Bertram kız kardeşlerden çok rahat söz ettiğini duyabiliyordu. Ancak tekrar

oturma salonuna geçtiklerinde Henry, kız kardeşi Mary'ye, Maria ile Julia'dan biraz daha özel biçimde bahsetti. Bu arada Edmund bir köşede Dr. Grant'la bir iş meselesini konuşuyordu. İki adam bu konuya iyice dalmış gibiydiler. Bayan Grant da çay masasının başında meşguldü. Henry Crawford, Mary'ye dönerek, "Demek öyle" dedi. Yüzünde öyle alaylı bir gülüş vardı ki, Fanny ondan nefret etti. "Anladığıma göre Rushworth'le güzel eşi Brighton'dalarmış. Ne mutlu o adama."

"Evet, gideli iki hafta oluyor, öyle değil mi Bayan Price? Julia da yanlarında."

"O halde Bay Yates de pek uzaklarda değildir."

"Bay Yates mi? Ha, anladım. Bay Yates'ten hiç haberimiz yok. Onun Mansfield Park'a yazılan mektuplarda adının geçtiğini pek sanmıyorum, öyle değil mi Bayan Price? Bana öyle geliyor ki, sevgili arkadaşım Julia, babasını Bay Yates konusuyla oyalamaya kalkışmayacak kadar akıllı kızdır."

Henry Crawford, "Zavallı Rushworth'le onun kırk iki repliği!" diye konuşmaya devam etti, "onları hayatımız boyunca unutamayız, hiçbirimiz. Zavallı çocuk! Şimdi bile görür gibiyim onu, o çalışma, o uğraş, o sıkıntı! Bence onun o güzel Maria'sı kendisiyle kırk iki satır konuşma yapmasını istemeyecektir." Genç adam bir anlık ciddiyetle, "Hiç layık değil Maria'ya, ama hiç!" diye ekledi. Sonra sesine yine tatlı ve nazik bir şakacılık vererek Fanny'ye, "Siz Bay Rushworth'ün en iyi dostuydunuz" dedi. "iyi kalpliliğiniz, sabrınız unutulamaz; ona rolünü ezberletip Tanrı'nın boş bıraktığı kafasının içine bir beyin koyabilmek için kendi zekânızın fazlalık yerinden onun için bir zekâ yaratabilmek amacıyla bitmek bilmez bir sabır gösterdiniz. Belki sizin iyiliğinizin derecesini ölçmeye onun

aklı yetmez. Ama izin verirseniz, hepimizin size saygı beslediğimizi söyleme cüretini göstereceğim."

Fanny kıpkırmızı kesildi ama bir şey söylemedi.

Henry Crawford birkaç dakika dalgın durduktan sonra yine sesini yükselterek, "Rüya gibi, tatlı bir rüya!" diye mırıldandı. "Tiyatro çalışmalarımızı her zaman derin bir zevkle hatırlayacağım. Ortada müthiş bir canlılık, heves ve heyecan havası esiyordu. Herkes bunu hissediyordu. Hepimiz olayı tam olarak yaşıyorduk. Günün her saati yapacak bir işle, umutla, sıcak bir dostluk ve beraberlik içindeydik. Her an içimizde giderilmesi gereken bir küçük pürüz, bir küçük kuşku, bir küçük endişe vardı. Hayatımda bu kadar mutlu olduğum başka bir zaman dilimi hatırlamıyorum."

Gizli bir kızgınlıkla Fanny içinden söylendi. "Ömründe bundan daha mutlu olmamış! Üstelik bile bile affedilemeyecek şeyler yaparken, öylesine alçak ve kalpsiz davranırken, çok mutluymuş! Ne kokuşmuş bir ruh!"

Henry ise onun duygularından habersiz, Edmund'un duymasını önlemek için sesini alçaltarak, "Talihsizmişiz Bayan Price" dedi. "Gerçekten çok talihsizmişiz, sadece bir hafta daha olsaydı, bize yetecekti. Eğer olayları ayarlamak bizim elimizde olsaydı, o sıralarda rüzgârların yönetimi bir iki hafta için bizim elimize geçseydi, her şey elbette daha başka olurdu. Sakın öyle müthiş fırtınalar koparak yolcumuzu tehlikeye sokardık sanmayın, ancak bir süre için ters bir rüzgâr estirirdik. Ya da büsbütün durgunlaştırırdık havayı. Evet, Bayan Price, hatta bence elimizde olsa o mevsimde Atlantik Okyanusu'nu bile bir hafta boyunca durgunlaştırırdık."

Cevap beklemekte kararlı görünüyordu. Fanny de yüzünü diğer tarafa çevirip her zamankinden daha sert

bir sesle, "Bana kalsa efendim, ben onun dönüşünü bir gün bile geciktirmezdim" dedi, "Sir Thomas geldiği zaman tüm yapılanları o kadar yanlış buldu ki, bana kalırsa iş gereğinden fazla uzatılmıştı."

Fanny hayatında Henry'ye bu kadar çok söz söylemiş değildi. Şimdiye kadar hiç kimseyle de böyle öfkeli konuşmamıştı. Sözü bitince titremeye başladı, cesaretinden ürktü ve kıpkırmızı kesildi. Genç adam şaşırıp kalmıştı. Genç kızı birkaç dakika sessiz sedasız süzdükten sonra dürüst bir inancın sonucunu bildirir gibi daha sakin, daha ciddi bir tavırla, "Sanırım haklısınız" dedi. "Yaptığımız işin eğlence yönü akıl yönünden baskındı, çok fazla gürültü etmeye başlamıştık." Sonra sözü çevirerek genç kızı başka bir konuyla ilgili konuşmaya yöneltmek istedi. Ama Fanny konuşurken öyle sıkılgan ve isteksizdi ki, Henry hiçbir konuyu açamadı.

Sık sık Edmund'la Dr. Grant'tan yana göz atan Mary Crawford ise bir ara, "Şu beylerin konuştuğu konu çok ilginç olsa gerek" dedi. Bunun üzerine ağabeyi, "Dünyanın en ilginç konusu" diye karşılık verdi. "Para kazanma sanatı, iyi bir geliri daha iyi bir gelire dönüştürmenin yolları. Dr. Grant, bizim Bertram'a yarın öbür gün gireceği meslek üzerine öğütler veriyor. Bertram birkaç haftaya kadar cüppe giyiyormuş. Yemek odasında da bu konuyla ilgili konuşmaya dalmışlardı. Bertram'ın para durumunun bu kadar iyi olacağını bilmezdim. Eline iyi bir para geçecekmiş, hem de öyle fazla bir emek sarf etmeyip en ufak bir külfete dahi katlanmadan kazanılmış bir paraymış. Geliri yılda yedi yüz pounddan az olmayacakmış. Bir soylunun küçük oğlu için hiç de fena bir para sayılmaz. Ama tabii ki evinden hiç ayrılmamış olan biri için yalnızca cep harçlığı olabilecek bir para bu. Buna

karşılık yapacağı fedakârlık da Noel ve Paskalya'da yazacağı birer vaazdan ibaret olacaktır."

Mary Crawford duygularını şakaya vurmaya çalışarak, "Bazı kimseler kendilerinden daha az para kazanan kişilerin gelirlerini öyle rahatlıkla bütçeye vururlar ki, çok gülerim buna" dedi. "Sevgili Henry eğer senin cep harçlığın yılda yedi yüz pounddan ibaret olsaydı, bana suratın biraz asılırdı gibi geliyor."

"Belki, ama biliyorsun, bu kişiye göre değişir. Her şeyi insanın soyuna ve alışkanlıklarına göre ölçmek gerek. Bir baronetin küçük oğlu olarak Bertram'ın durumu iyi sayılır. Yirmi dört ya da yirmi beş yaşındayken eline yılda yedi yüz pound geçecek. Sanırım bu onun zarar göreceği bir şey değil."

Mary dilinin ucuna kadar gelen şeyi söylemekten vazgeçti. Eğer söyleyebilseydi, Edmund'un bal gibi de zarar göreceğini söyleyecekti. Ama kendisini tutup karşılık vermedi. Edmund'la Dr. Grant çok geçmeden yanlarına geldiği zaman da gayet sakin ve ilgisiz durmaya çalıştı.

"Bertram" dedi Henry, "ilk vaazını dinlemek için ne pahasına olursa olsun mutlaka buraya geleceğim. Genç ve toy bir rahibe cesaret vermek için özel olarak geleceğim. Ne zaman başlıyorsun? Bayan Price siz de kuzeninize cesaret vermek için bana katılmaz mısınız? Gözlerinizi bir an bile ondan ayırmaksızın, tek kelime kaçırmaksızın dinlemeye gelmek istemez misiniz? Sadece üstün güzellikte olan cümleleri not etmek için gözlerimizi ayıracağız ondan, yanımıza bunun için kâğıt kalem alacağız. Ne zaman? Ama ilk vaazını mutlaka Mansfield'da vermen gerek, çünkü Sir Thomas'la Leydi Bertram da dinlemek isteyeceklerdir."

"Bense senden durabildiğim kadar uzakta durmaya niyetliyim, Henry" dedi Edmund, "çünkü bu dünyada

benim aklımı karıştırıp şaşırtabilecek biri varsa, o da sensin. O yüzden senin böyle bir şeye kalkışman da beni üzer."

Fanny, içinden Bay Crawford'un bu sözlere alınıp alınmayacağını merak etti. Ama hayır, o zaten hiçbir zaman duyarlı bir adam olmamıştı. Şimdi artık herkes bir araya toplanmış ve konuşmayı sevenler birbirlerini çekmiş olduğu için Fanny'nin rahatı yerinde sayılırdı. Çaydan sonra, dört kişiyle oynanan vist partisi kuruldu. Bunu Dr. Grant'ın eğlenmesi için eşi özel olarak ayarlamıştı ama oradakiler tabii ki bunu bilmezden geldiler. Mary Crawford da arpının başına geçtiğinden, Fanny'ye yapacak bir şey kalmamıştı, bu yüzden toplantı sonuna kadar rahatı hiç bozulmadı. Yalnızca ara sıra Henry Crawford bir soru sorarak ya da fikir yürüterek onu cevap vermek zorunda bırakıyordu. Az önce konuşulanlara Mary Crawford'un canı öyle sıkılmıştı ki, müzikten başka bir şey istemiyordu. Müzikle duygularını yatıştırıyor, arkadaşını da eğlendiriyordu.

Edmund'un rahip olma kararı şimdiye kadar kafasının üzerinde bir yumruk gibi durduğu halde Mary bunu hep uzak bir gelecekteki olasılık olarak düşünmüş, hatta hiçbir zaman kesinleşmeyeceğini ümit etmişti. Kararın böyle çok yakında uygulanacağını öğrenince o yumruk kafasına iner gibi olmuş, onu hem kızdırmış hem de gücendirmişti. Edmund'a çok kızmıştı. Oysaki onun üzerindeki etkisinin daha güçlü olduğunu sanmıştı. Edmund'a karşı beslediği duygular uzun bir süredir ciddileşmiş, genç kız onunla ilgili bazı kesin kararlar almaya başlamıştı. Ama şimdi o da artık ona aynı soğukkanlı davranışla karşılık verecekti. Edmund'un ciddi bir niyetinin, ona karşı gerçek anlamda bir bağlılık hissinin olmadığı anlaşılıyordu. Yoksa

Mary'nin rahip karısı olmayı gururuna yedirememeyeceğini bile bile rahip olmazdı. O halde bundan böyle Mary de ilgisizlikte onunla boy ölçüşmeyi öğrenecekti. Onunla o an için gönül eğlendirmekten başka amaç gütmeyecekti. Edmund kendi duygularına gem vurabildiğine göre, Mary de duygularını gizlemesini bilmeliydi.

Ertesi sabah Henry Crawford Mansfield'da bir on beş gün daha kalmak için kesin kararını vermiş bulunuyordu. Av köpeklerini getirtmek için adam yollayıp Amiral'e birkaç satırlık bir mektup yazdıktan sonra kız kardeşlerinden yana baktı ve ortada onlardan başka kimse olmadığını görünce, gülümseyerek, "Hey, Mary, ava çıkmadığım günlerde kendime nasıl bir eğlence buldum, tahmin et?" diye sordu. "Artık yaşlandım, öyle haftada üç gün ava çıkamam. Aradaki günler için başka bir projem var. Bil bakalım ne?"

"Elbette ki benimle yürüyüşlere çıkacaksın, at gezintileri filan olsa gerek."

"Gerçi bu söylediklerinin ikisini de severek yaparım ama tam olarak bilemedin. Bunlar benim sadece bedenimi çalıştıran sportif uğraşlar. Oysa ben ruhumu da düşünmek zorundayım. Ayrıca bu gezintiler yalnız eğlenmek ve oyalanmak için yapılıyor, sağlıklı kalabilmek için gerekli olan asıl çabadan yoksun. Ben de aksi gibi, boş boş gezmekten, hiçbir şey yapmadan yaşamaktan hiç hoşlanmam. O yüzden kafamdaki plan, küçük Fanny Price'ı kendime âşık etmek."

"Fanny Price! Saçmalama! Hayır, hayır. Onun iki kuzeni sana yetmiyor mu?"

"Ama Fanny Price'ı elde etmeden, onun kalbinde küçük de olsa bir yara açmadan sanırım içim rahat etmeyecek. Sen onun ne kadar ilgi çekici bir kız olduğunun tam olarak farkında değilsin anlaşılan. Geçen akşam ondan söz ettiğimiz zaman, şu son bir buçuk iki ay içinde onun ne kadar hızlı ve güzel geliştiğinin hiçbiriniz farkında değilmiş gibi konuştunuz. Onu her gün gördüğünüz için farkına varamıyorsunuz ama inan ki Mary, bu kız sonbahardan bu yana bambaşka bir yaratığa dönüştü! O zamanlar utangaç, sessiz, içine kapanık, çirkin sayılmasa da silik bir kızdı. Ama şimdi çok güzelleşmiş. Bana hep rengi soluk, çizgileri sıradan gelirdi, ama dün akşam yüzüne tatlı bir pembeliğin yayılmış olduğunu gördüm, pürüzsüz bir tene sahip ve bu ona çarpıcı bir güzellik veriyor doğrusu. Ayrıca dikkat edebildiğim kadarıyla içinde gizlediği bir duyguyu dışa vuracağı zaman gözleri çok manalı bakıyor, dudakları anlamlı bir şekil alıyor. Sonra çok çekici bir havası var, kısacası benliğiyle, her şeyiyle öyle gelişmiş ki, anlatmaya kelimeler yetmiyor! Ekim ayından beri en azından beş santim daha uzamış boyu."

"O kadar da abartma! İşin doğrusu, onunla boy ölçüşecek kadar uzun boylu kadın yok da onun için. Üzerine yeni ve güzel bir elbise de giyince, şimdiye kadar onun hiç böyle giyindiğini görmediğin için, belli ki gözüne farklı gelmiş. Bence bu kız ekim ayında neyse, şimdi de o, inan bana. Ancak dün akşam aramızdaki tek yabancı kadın o olduğu ve sen de birini bulup cilveleşmeden edemediğin için kendine onu buldun tabii. Aslında ben Fanny'yi oldum olası çok hoş ve sevimli bulurum. Hani öyle bir bakışta çok göz alıcı bir güzelliği yoktur ama gizli

güzellerden sayılır, onun insanı zamanla saran bir güzelliği vardır. Gözleri öyle çok belirgin değildir ama gülüşü çok tatlıdır. Ancak senin sözünü ettiğin değişimin nedeni, Fanny'nin üzerindeki şık giysiden ve sanırım senin bakacak başka bir kadın bulamayışından kaynaklanıyor. O yüzden Fanny ile flört etme isteğinin onun güzelliğinden kaynaklandığına beni ikna etmeye çalışma. Bu olsa olsa senin bir çılgınlık yapma isteğinden doğmuş olabilir."

Ağabeyi bu suçlamayı gülümseyerek karşıladı, ardından da, "Şu Fanny'nin içinde gizlediği bilmeceyi çözemiyorum bir türlü" dedi, "onu anlayamıyorum. Dün de onun ne yapacağını hiç kestiremedim. Nasıl bir huya sahiptir, ciddi ve ağırbaşlı biri midir? Neden benden hep kaçıyor, neden sürekli bana çatık kaşlarla bakıyor? Onu konuşturmak için hep akla karayı seçiyorum. Bir kızla böyle saatlerce oturup da onu eğlendirmeye çalıştıktan sonra başarısız olduğum hiç görülmemiştir. Şimdiye kadar hiçbir kız, kaşlarını çatarak bakmadı bana. Bu işi çözmeliyim. Bana sanki, seni sevmiyorum haberin olsun, seni sevmemeye kesin kararlıyım, der gibi bakıyor. İşte o zaman ben de diyorum ki, bu kız beni sevecek!"

"Çıldırmışsın sen! Demek Fanny seni bu şekilde kendine çekmeyi başarmış! Seni umursamaması! Neden sana onun cildinin bu kadar pürüzsüz, boyunun uzun göründüğü şimdi anlaşıldı. Aslında birazcık aşk onu canlandırır belki ama yine de onu yaralamanı, onu derinlere sürüklemeni istemem. Çünkü o çok iyi bir kız, çok da hassas ve kırılgan."

"Nasılsa sadece iki haftalık bir şey olacak" dedi Henry Crawford, "iki haftalık bir aşk onu öldürecekse, yapısı gerçekten çok zayıf demektir. Yok, benim de zaten onu incitmek gibi bir niyetim yok. Ben sadece bana o güzel

gözleriyle tatlı tatlı baksın, ona bir şey söylediğimde, birden kıpkırmızı kesilmek yerine gülümsesin, birlikte olduğumuz zamanlarda yanında bana yer ayırsın, sohbet ederken canlı ve neşeli olsun istiyorum. Benimle hep aynı fikirde olsun, benim servetimle, zevklerimle ilgilensin, Mansfield'da kalış süremi uzatmak için uğraşsın, buradan gittiğimde bir daha hiç mutlu olamayacağını düşünsün. Bütün istediğim bu."

"Doğrusu tek kelimeyle alçakgönüllülük timsalisin! Bu konuda en ufak bir kuşkum dahi yok! Her neyse, Fanny'nin gözüne bir şekilde girmenin yolunu mutlaka bulursun, nasılsa sık sık görüşüyoruz."

Mary Crawford bu konuda ağabeyini daha fazla azarlamaya gerek görmeden, Fanny'yi kendi kaderine terk etti. Ancak bu öyle bir kaderdi ki, eğer kalbi Mary'nin hiç bilmediği ve fark etmediği gizli bir aşkla dolu olmasaydı, zavallı Fanny, böyle uçarı bir erkek yüzünden hiç hak etmediği güçlüklerle karşılaşabilirdi. Çünkü yeryüzünde bütün övgü sözlerine ve ustaca planlanan baştan çıkarma çabalarına rağmen mantıklarına ters düşen bir erkeğe gönlünü kaptırmamakta direnen, bu yüzden de bir türlü elde edilemeyen on sekiz yaşında pek çok genç kız bulunabilirdi, bulunmasa bile haklarında pek bir şey söylenemezdi, ama Fanny bunlardan biri değildi. Ve iki hafta bile sürse, Henry Crawford gibi birinin karşısında, ince ve hassas ruhlu, duygusal Fanny'nin bu ilişkiden hiç yara almadan kurtulabilmesi oldukça zor görünüyordu. Ancak eğer kalbi başkasında olmasaydı, Henry Crawford konusundaki görüşleri başlangıçta olumsuz olsa da, Fanny belki sonunda bunları unutabilirdi. Nitekim daha şimdiden başkasını sevdiği ve Henry'yi hiç beğenmediği halde, genç adam kendisiyle durmadan ilgilendikçe, Fanny'nin

ona karşı duyduğu soğukluk da elinde olmadan azalıyordu. Gerçekten de Henry durmadan onunla ilgileniyordu ama bu ilgi mümkün olduğunca göze çarpmayacak biçimdeydi; kızın yumuşak başlı, ince yaradılışına ayak uyduruyordu. Fanny geçmişi de hiç unutmuş değildi, o yüzden Henry'yi hâlâ eskisi gibi kötü bir insan olarak görüyordu. Yine de onun çekiciliğini inkâr edemezdi elbette, dahası genç adam aynı zamanda insanı eğlendiriyordu da. Davranışları da epeyce düzelmişti, son derece terbiyeli ve nazikti, insan ister istemez kendisini ona karşı aynı şekilde nazik davranmak zorunda hissediyordu. Henry'nin bu sonuca ulaşması için birkaç gün yetmişti. Bu birkaç günün sonunda da öyle bir durum meydana gelmişti ki, Fanny'nin gözüne girmek konusunda Henry Crawford'a yardımcı olmuştu. Genç kız büyük bir mutluluğa kavuşmuş, bu da onun dünyayı ve çevresindekileri daha sevimli görmesi sonucunu doğurmuştu. Ne zamandır uzak ülkelerde olan, çok sevdiği ağabeyi William, İngiltere'ye dönmüştü. Fanny ondan bir mektup almıştı. Gemi Manş Denizi'nde seyrederken alelacele karalanmış birkaç satırlık çok mutlu edici bu mektup ona Portsmouth üzerinden gönderilmişti.

Henry Crawford, *Antwerp* gemisinin Spithead'e demir atmış olduğunu bildiren gazeteyle çıkageldiğinde ilk müjdeyi Fanny'ye kendisinin vereceğini umuyordu. Oysa onu elinde William'ın mektubuyla, sevinç içinde buldu. Genç kız, Sir Thomas'ın Edmund'a yazdırdığı mektupla William'ı Mansfield'a davet edişini sevinçten parlayan gözleri ve çok mutlu bir yüz ifadesiyle dinlemekteydi.

Henry Crawford konuyu birkaç gün önce öğrenebilmişti. Aslında Fanny'nin ağabeyinin öyle bir gemide olduğundan haberi bile yoktu. Ama öğrenince hemen

harekete geçmiş, bu konuyla yakından ilgilenmişti, kente döner dönmez de *Antwerp* gemisinin Akdeniz'den ne zaman döneceğini sorup öğrenmişti. Ertesi sabah erkenden gazetedeki gemi haberlerine baktığında şansının oldukça yaver gittiğini görüp bunu kendisine sunulmuş bir ödül olarak kabul etti. Bu ödül hem Fanny'yi çok sevindireceği için ona, hem de donanma haberlerini en önce vermekle ünlü olan bu gazeteyi Amiral'e her sabah götürme görevini aksatmadığı için kendisine verilmişti.

Ama ne yazık ki geç kalmıştı. Müjdeyi vererek uyandırmak istediği o ilk, güzel sevinç ondan önce uyanmıştı bile. Yine de Fanny ona kendisine karşı gösterdiği nezaket, yakınlık ve iyi niyetinden ötürü teşekkür etti. Hem de çok içten ve heyecanlı bir şekilde; çünkü William'a duyduğu sevgi ve bu yüzden yaşadığı büyük sevinç onu her zamanki çekingenliğinden sıyırmıştı. Sevgili William yakında aralarında olacaktı. Hemen izinli çıkacağını umuyorlardı. Onun yakın bir tarihte geleceğini bildiren yanıtını çok geçmeden aldılar. Böylece Fanny, ilk yemek davetinde yaşadığı heyecanın üzerinden daha on gün geçmeden kendisini daha önemli bir heyecanın içinde buldu ve salonda, holde, merdivende, her yerde, ağabeyini getirecek olan arabanın yolunu gözlemeye başladı. Neyse ki bu bekleyişi boşa çıkmadı; William'ı getiren araba, Fanny pencereden bakarken geldi. Kavuşma anını geciktirecek hiçbir resmi engel ya da çekince söz konusu olmadığı için Fanny ağabeyini daha kapıdan girerken karşıladı. Kapıları açıp kapatmakla uğraşan uşak ve hizmetçileri saymazsak, ilk anların o bulunmaz mutluluğunu gören ya da araya giren başka kimse olmadı. Bu, Sir Thomas'la Edmund'un birbirlerinden habersiz tasarladıkları bir şeydi. Nitekim araba sesi duyulur duyulmaz,

ikisi de Bayan Norris'e aceleyle hole koşmak yerine, yerinde oturması için nasihat vererek gizli niyetlerini ortaya koymuş oldular. William'la Fanny çok geçmeden birlikte göründüklerinde Sir Thomas da koruması altına almış olduğu genci evinde misafir etme zevkine erişmiş oldu. William yedi yıl önceki delikanlıdan tamamen başka, sevimli, temiz yüzlü, mert bir erkek olmuştu. Açık ve rahat olduğu kadar duyarlı ve saygılı olan davranışları Sir Thomas'ın dostluğunu perçinlemeye yaradı. Bekleyişin son otuz dakikasıyla kavuşmanın ilk otuz dakikasından oluşan böyle bir sürenin mutlu heyecanı Fanny için uzun sürdü. Bu kavuşmanın onu gerçekten mutlu kılması, her değişikliğin doğurduğu hayal kırıklığından uzak oluşundandı. William'da yine eski ağabeyini bulmuş, onunla yıllardır özlemini çektiği gibi hararetle konuşup sohbet etmişti. Bu muhabbet epey sürmüştü ama sonu da gelmişti; William'la kız kardeşinin birbirlerine karşı aynı ölçüde duydukları derin sevgi, sürenin çabuk dolmasını sağladı. William'ın elini kolunu bağlayan güvensizlik ve çekingenlik duyguları yoktu. Fanny onun bu dünyada en sevdiği varlıktı ve genç adam ruhça daha sağlam, daha atak olduğu için beslediği sevgiyi ortaya koymak ona daha da kolay geliyordu. Ertesi sabah iki kardeş tam bir keyif ve neşeyle gezintiler yapmaya başladı. Edmund, artık her sabah onları hep baş başa buluyordu. Edmund babasının dikkatini buna çekti ama Sir Thomas daha önceden bu durumu büyük bir hoşnutlukla gözlemiş bulunuyordu.

Son aylarda Edmund'dan hiç beklemediği ya da çok belirgin bir ilgi gördüğü zamanlar dışında, Fanny ömründe bu kadar mutlu olmamıştı. Ağabeyiyle arasındaki bu çekincesiz ve korkusuz yakınlık çok başka bir şeydi. William ona bütün kalbiyle açılıyor, tüm plan ve endişe-

lerini anlatıyor, uzun zaman beklemiş olduğu, hak ettiği ve sonunda kavuştuğu terfiinin değerini ve heyecanını sadece onunla paylaşıyordu. Fanny'nin çok seyrek olarak haber aldığı annesi, babası ve kardeşleriyle ilgili doğrudan ayrıntılı bilgiler veriyordu. Öte yandan Fanny'nin Mansfield'daki yaşantısının iyi ve kötü tüm yönleriyle de yakından ilgiliydi. Mansfield'daki ev halkını genelde Fanny'nin gözleriyle görüyordu, ama Norris teyzeleri konusunda kız kardeşi kadar insaflı davranamayıp eleştirilerini daha açık ve korkusuzca ortaya koyuyordu. Fanny, ağabeyiyle çocukluklarının acı tatlı tüm yönlerini bir anlamda tekrar yaşıyordu, onun için kardeşlik bağı evlilik bağından da üstündü. Aynı ailenin, aynı kanı taşıyan ve çocuklukta aynı ortamı paylaşmış olan kardeşlerin sevgilerinde ve birlikte mutlu olma yeteneklerinde bir sihir vardı. Başka hiçbir ilişkide mevcut olmayan bu sihir, sonradan olabilecek bir şey değildi. Fanny ve William buna en güzel örnekti. Sevgi ve mutlulukları bol ve çok yeniydi, aralarında hiçbir çıkar çatışması, zararlı bir başka ilişkinin gölgesi yoktu; ayrılık ve zaman, bağlılıklarını küllendireceği yerde ateşlemiş gibiydi.

İki kardeş arasındaki bu derin sevgi, iyi ve güzel şeylerden anlayan herkesin onları sevmesini sağlıyordu. Bu kardeş sevgisi herkes kadar Henry Crawford'un da dikkatini ve ilgisini çekmişti. Genç adam böyle bir tablonun değerini bilecek kadar zevk sahibiydi. Fanny'nin cazibesi iki kat artmıştı. Yüzünü renklendirip ışık saçan mutluluk, ona başlı başına bir çekicilik veriyordu. Henry artık onun sevebilme yeteneğinden de kuşku duymuyordu. Bu kız çok duyguluydu, duygu doluydu. Böyle bir kız tarafından sevilmek, bu genç, el değmemiş ruhta ilk ateşi yakabilmek çok büyük bir şanstı. Fanny'ye karşı şu an

sandığından da büyük bir ilgi duyuyordu. İki hafta yetmeyecekti. Bu yüzden Henry'nin konukluğu süresiz olarak uzamış oldu.

Sir Thomas çoğu zaman William'ı uzun uzun konuşturuyor, onun anlattığı şeylerle oyalanıyordu; ama genç adamı konuşturmak istemesindeki asıl gerçek onu daha iyi anlamak, anlatılan hikâyeler yoluyla onu daha yakından tanımaktı. Sir Thomas, William'ın açık, yalın ve canlı hikâyelerini tam bir hoşnutluk içinde dinliyor, bunlarda genç denizcinin mesleki bilgisinin, enerji, cesaret ve neşesinin belirtilerini buluyordu. Bütün bunlar gelecek için parlak şeyler ümit ettiren ve bütün iyilikleri kendisinde toplayan birtakım üstünlüklerdi. Genç yaşına rağmen William hem aklı başında hem de epey deneyim geçirmiş biriydi. Akdeniz'e, Batı Hint Adaları'na kadar gitmiş, yedi yıl boyunca deniz ve savaşın her türlü tehlikesini tanımıştı. Nitekim anlattığı şeyler her düzeye hitap ediyordu, bu yüzden de can kulağıyla dinlenmeyi fazlasıyla hak ediyordu. Gerçi Bayan Norris odanın içinde huysuzca kıpırdanıp duruyor ve yeğeninin bir deniz kazası ya da bir savaş üzerine anlattıklarının tam orta yerinde iki sap iplikle bir gömlek düğmesi arayarak herkesi rahatsız ve tedirgin ediyordu ama ondan başka herkes yeğeninin anlattıklarına dikkat kesiliyordu. Leydi Bertram ara sıra gözlerini nakışından ayırarak, "Ulu Tanrım, ne korkunç! Nasıl bunca şeye rağmen denizci olmaya kalkışırlar, hayret!" diye söyleniyordu. William'ın anlattıkları, Henry Crawford'a ise bambaşka duygular veriyordu. Genç adam, içinden keşke denizci olsaydım diye geçiriyor, böyle güçlükleri yaşamaya özeniyordu. Duyguları ayaklanmış, hayal dünyası adeta şahlanmıştı. Şu an yaşı yirmiyi bile bulmamışken, bunca fiziki güçlüklere katlanan ve ruhunun

değerini defalarca kanıtlayan genç adama karşı derin bir saygı duyuyordu. Onun yararlı, gayretli, dayanıklı ve kahraman olmasının onuru yanında kendi zevk ve sefa düşkünlüğü, tembelliği utanç verici bir çelişki oluşturuyordu. Keşke o da bir Henry Crawford olacağı yerde böyle büyük bir onur ve kıvançla ün ve zenginlik yolunda ilerleyip sivrilen bir William Price olsaydı. Bu dilek çok içten ve coşkulu bir istekti ama uzun ömürlü olmadı. Genç adam, daldığı hayal âleminden Edmund'un ertesi günkü av hakkındaki bir sorusuyla uyandı. Hem atlara hem de uşaklara sahip, zengin bir adam olmanın da iyi bir şey sayılabileceğine karar verdi. Hatta bir bakıma daha bile iyiydi. Serveti ve nüfuzu, yakınlık göstermek istediği kimselere iyilik edebilme imkânı veriyordu.

Her türlü yeniliğe cesaret, merak ve hevesle atılan William onunla birlikte ava çıkmak istediğini belirtince Henry hiç duraksamadan hemen ona bir at tedarik edebileceğini söyledi. Böyle bir önerinin değerini henüz çok toy olan William'dan çok daha iyi bilen Sir Thomas, nezaket gereği birkaç itirazda bulundu. Fanny'nin de birkaç hususta duyduğu korkuyu akıl yoluyla gidermek gerekti. Genç kız ne de olsa ağabeyi adına korkuyordu. William her ne kadar usta bir binici olduğunu söylese de, Fanny onun İngiliz usulü bir sürek avında, safkan bir atı kontrol edebilecek yetenekte olduğuna pek inanmıyordu. Ama sonunda William kazasız ve salimen dönüp geldiğinde genç kız rahat bir soluk aldı ve Henry Crawford'a karşı genç adamın ilk baştan beri ümit etmiş olduğu içten sevgiyi kalbinde duyabildi. Hatta Henry, karşı koyması oldukça güç olan büyük bir nezaketle William'ın Mansfield'da kaldığı sürece kendisine ait bir ata sahip olabileceğini söylediğinde, genç kız tatlı bir gülümsemeyle bakarak onu tahmin edemeyeceği kadar sevindirdi.

Bu dönemde iki aile arasındaki ilişkiler, hiçbirinin ümit etmediği bir biçimde düzelmiş, yeniden sonbahardaki samimiyete yaklaşmış durumdaydı. Bunda Henry Crawford'un dönüşüyle William Price'ın gelişinin çok payı vardı ama yine de bu yakınlaşmayı asıl olarak Sir Thomas'ın, rahip evinden gelen yakınlaşma çabalarını hoşgörüden de öte bir iyi niyetle karşılamasına borçluydular. Sir Thomas ilk günlerde kafasını meşgul eden kaygı ve endişelerden kurtulup rahatlamıştı. Artık Grant'larla genç konuklarını gerçekten dostluğa değer buluyordu. Gerçi sevdiklerinin çıkarlarına uygun birer evlilik yapmalarını sağlamak için planlar yapmak gibi işleri son derece küçümser, hatta bu konularda öne çıkma çabalarını bile küçüklük kabul edip gururuna yediremezdi. Yine de Bay Henry Crawford'un Fanny'ye biraz fazla yakınlık gösterdiği, o gururlu umursamazlığına rağmen gözünden kaçmıyordu. Belki de bu yüzden rahip evinin çağrılarına evet dememek de içinden gelmiyordu. Ama yine de rahip evinden gelen ilk yemek davetini kabul edişi terbiyesinin ve iyi niyetinin de sonucuydu. Aslında rahip evindekiler uzun tartışmalardan ve

"Sir Thomas pek soğuk, Leydi Bertram da çok tembel olduğu için" bu çağrıyı yapmaya değer olup olmadığı yönündeki pek çok tereddütten sonra her şeyi göze alarak karar vermişlerdi. O da bu daveti komşuluktan kaynaklanan iyi niyet ve nezaket gereği kabul etmişti. O sırada yalnızca Henry Crawford, Sir Thomas'ın gözünde hoşa giden birkaç kişiden biriydi. Ama bu ilk ziyaret sırasında, *böyle şeylere kafa yoran biri olsam, Bay Crawford'un Fanny Price'a* âşık *olduğunu sanırdım,* diye aklından geçirdi. Konuşmayı sevenlerle dinlemeyi sevenlerin sayısı orantılı olduğu için bu toplantıdan herkes memnun kaldı. Yemek masası da Grant'ların her zamanki tarzında, zarif ve zengindi. Bu da Bayan Norris dışında hepsinin alışık olduğu bir tarz olduğu için kimsenin dikkatini çekmedi. Bayan Norris, Grant'ların o geniş masasını ve üzerindeki yemeklerin çeşitliliğini hiçbir zaman soğukkanlılıkla seyredemezdi. Ya uşakların tam onun arkasından geçtikleri sırada bir felaket olacağından korkar ya da bunca yemekten birkaçının mutlaka iyi ısıtılmamış olacağından kaygılanırdı.

Akşam olduğunda Bayan Grant'la kız kardeşinin önceden vermiş oldukları kararla *vist* partisi kurulduktan sonra başka bir oyun için de yeteri derecede kişi olduğu anlaşıldı. Herkes böyle zamanlarda son derece uysal davrandığı için kimi *vist* diyordu; kimi de oyuncuların birbirinden koz aldığı bir tür iskambil oyunu olan *spekülasyon* diyordu. Çok geçmeden Leydi Bertram kendisini iki oyundan birini seçmek gibi bir kararsızlık içinde buldu. Bir türlü karar veremiyordu, neyse ki Sir Thomas oradaydı.

"Ne yapsam acaba, Sir Thomas? Vist ve spekülasyon! Sizce hangisi beni daha iyi eğlendirir?"

Sir Thomas bir an düşündükten sonra spekülasyonu önerdi. Kendisi viste meraklıydı ama bu oyunu Leydi Bertram gibi bir eşle oynamanın pek eğlenceli olmayacağını düşünmüş olmalıydı. Saygıdeğer Leydi "Peki" dedi hoşnut bir şekilde. "Öyleyse sizce bir sakıncası yoksa, spekülasyon olsun, Bayan Grant. Bu oyunu hiç bilmem ama artık bana Fanny öğretsin bari."

Burada Fanny araya girerek kendisinin de aynı derecede bilgisiz olduğunu belirtti. Bu oyunu ömründe hiç oynamadığı gibi, oynanırken de görmemişti. Leydi Bertram bir an için yine kararsızlığa kapıldı. Ama herkes kâğıt oyunlarının içinde en basitinin bu olduğuna onu ikna etti. Henry Crawford da ileri atılıp saygıdeğer Leydi ile Fanny'nin arasına oturup oyunu ikisine de öğretmek önerisinde bulundu; bu öneri olumlu karşılandı. Böylece Sir Thomas, Bayan Norris, Dr. Grant ve Bayan Grant entelektüel üstünlüğü temsil eden vist masasının başına geçtiler. Geriye kalan altı kişi de Bayan Crawford'un yönetimi altında diğer masanın çevresine yerleştiler. Tam Henry Crawford'a göre bir düzendi bu, genç adam Fanny'nin hemen yanı başındaydı ve arı gibi çalışıyordu. Böylece kendisininki ile birlikte diğer iki kişinin daha kâğıtlarını yönetiyordu. Gerçi Fanny'nin oyunun kurallarını öğrenmesi üç dakika sürmüştü; ama yine de genç adam ona hız vermek, kazanma hırsını bilemek ve bu konuda kimseye acımaması için kalbini taşlaştırmak gereğini duyuyordu; ancak bu sonuncusu hele de William'a karşı oynadığı el esnasında genç kız için oldukça güç bir işti.

Leydi Bertram'a gelince; Henry Crawford bütün bir akşam boyunca onun tüm servetini ve kaderini kendi elinde tutmak ve oyunun sonuna kadar ona yol göstermek

zorundaydı. Henry Crawford'un neşesi oldukça yerindeydi. Her şeyi çok kolay ve keyifle yapıyor, oyunun kaldırabileceği her türlü şaklabanlık ve hazırcevaplılığı yapmaktan geri kalmıyordu. Bu yüzden yuvarlak masa, diğer masanın değişmez ciddiliği ve ağırbaşlı sessizliğiyle bir çelişki yaratıyordu. Sir Thomas iki kez eşinin oyundaki başarısıyla ilgili bilgi edinmek istemişti. Ama boşuna. Hiçbir duraklama, karısının ağır ve ölçülü tarzına yetecek kadar uzun sürmüyordu. Saygıdeğer Leydi'nin durumu hakkında esaslı bir bilgi edinmek, ancak birinci bölümün sonunda Bayan Grant'ın yerinden kalkıp onun yanına gitmesiyle mümkün olabildi.

"Umarım saygıdeğer Leydi oyundan memnun kalmışlardır, öyle mi?"

"Ah, evet gerçekten çok eğlenceli bir oyun. Hem de çok tuhaf. Ne oluyor inanın haberim bile yok. Sadece elimdeki kâğıtlara bakmamam söylendi, geri kalanını Bay Crawford yapıyor."

Çok geçmeden Henry Crawford oyunun biraz savsaklanmasından cesaret alarak, "Bertram" dedi, "dün eve dönerken ne olduğunu sana bir türlü söyleme fırsatı bulamadım."

Birlikte ava çıkmışlardı. Mansfield'dan bir hayli uzakta, iyi bir koşu tutturmuşken Henry Crawford atının bir nal düşürmüş olduğunu fark edip avdan vazgeçerek kendi başına eve dönmek zorunda kalmıştı.

"Hani şu porsuk ağaçlarıyla dolu eski çiftlik evini geçtikten sonra yolumu kaybettim, diye söylenmiştim sana. Yol sormayı nedense hiç sevmem. Ama sonrasını söylemedim. Her zamanki şansımla kendimi biraz sonra çok merak ettiğim bir yerde buldum. Her zamanki şansımla dememin nedeni ne zaman bir yanlış yapsam kârlı çıka-

rım da onun için. Nitekim bu defa da oldukça dik bir bayırı olan bir tarlanın köşesini döner dönmez, kendimi meyilli tepeler arasına gizlenmiş küçük ve kuytu bir köyde buldum. Önümüzden küçük bir çay akıyordu, sağ yanımda bir tümseğin üzerinde de bir kilise vardı, köye oranla göze çarpacak derecede büyük ve güzel bir kiliseydi. Etrafa baktım, görünürde sadece bir centilmenin evi olabilecek çapta tek bir ev vardı, o da tümsekle kilisenin hemen dibinde olduğuna göre, burası bir rahip evi olsa gerekti. Kısacası kendimi Thornton Lacey'de bulmuştum.

"Anlattığına göre öyle görünüyor" dedi Edmund. "Peki ama Sewel'lerin çiftliğini geçtikten sonra hangi yöne döndün?"

"Bana böyle içten pazarlıklı sorular sorma, cevaplamam. Ama bir saat boyunca sormaya devam etsen bile orasının Thornton Lacey olmadığını kanıtlayamazsın. Çünkü kesinlikle Thornton Lacey idi."

"Sordun mu?"

"Hayır, ben asla sormam. Sadece o sırada bahçe çitlerini onaran bir adama buranın Thornton Lacey olduğunu söyledim, o da onayladı."

"Hafızan güçlüymüş. Sana orasıyla ilgili bir şeyler söylemiş olduğumu unutmuşum."

Thornton Lacey, Edmund'un yakında rahip olarak yerleşeceği köyün adıydı. Miss Crawford bunu çok iyi bildiğinden, tüm dikkatini William Price'ın elindeki valeye vermiş gibi yaptı.

"Eee, nasıl buldun orayı bakalım?" diye Edmund konuşmasına devam etti.

"Çok beğendim, gerçekten. Çok şanslı bir adamsın doğrusu. O evi, içinde yaşanabilecek duruma getirinceye kadar en azından beş yaz çalışmak gerek."

"Yok, yok canım, o kadar da kötü değil. Sadece çiftlik avlusu kaldırılmalı, onda haklısın. Ama ben başka yapılacak bir şey görmedim. Ev hiç de kötü değil. Avlu kalkınca giriş gayet güzel olur."

"Avlu tamamen ortadan kalkmalı. Eski demirci dükkânını kapatmak için ağaç dikilmeli. Ev kuzeye değil, doğuya bakmalı. Ön kapıyla belli başlı odalar kesinlikle o yönde olmalı, o tarafın manzarası çok güzel ve şirin. Bu değişikliğin de yapılabileceğinden eminim. Senin giriş dediğin yer de o yönde, şimdiki bahçenin bulunduğu yerde olmalı. Şu an evin arkası olan alana yeni bir bahçe yapmalısın. Bahçe için en iyi yer orası, güneydoğuya doğru iniyor. Toprak buna çok uygun. Çevreme bakınmak amacıyla kiliseyle ev arasındaki yolda elli metre kadar ilerledim. Her şeyin nasıl yapılabileceğini gördüm. Gayet basit. Şu anki bahçeyle senin yeni kuracağın bahçenin ardında, arasına yer yer serpilmiş korulukların bulunduğu yemyeşil çayır harikulade güzellikte. Rahip evine ait olsalar gerek. Eğer değilse mutlaka satın almalısın. Sonra o küçük çay da var orada, kesinlikle bir şeyler yapmak gerek ama ne olduğuna henüz karar veremedim. Aslında aklımda birkaç fikir var."

"Benim de var" dedi Edmund, "ama benim planlarıma göre senin Thornton Lacey ile ilgili düşüncelerinin ancak çok azı uygulanabilecek. Çünkü ben senin söylediklerinin çok daha az süslü ve daha az güzel olanıyla yetinmek zorundayım. Bana göre çok para harcamadan evle bahçeyi rahatça kullanılabilecek bir duruma getirdiğim takdirde oraya pekâlâ bir centilmenin oturduğu bir yer havası verilebilir. Ben bununla yetinmek zorundayım. Ve beni gerçekten sevenlere de bu kadarı yeter bence."

Edmund'un, bu konuda taşıdığı umudu belirtirken kullandığı ses tonundan, göz ucuyla bakışından huylanıp

biraz da sinirlenen Mary Crawford o sırada William Price'la oynadığı oyunu derhal bir sonuca bağlamak için genç denizcinin valesini fahiş bir fiyata satın alarak, "Böylece son paramı da tam bir kadın cesaretiyle ortaya koyuyorum" dedi. "Soğukkanlı ve temkinli olmak hiç bana göre değil. Elimi kolumu bağlayıp hareketsiz oturacak yaradılışta biri değilim. Oyunu kaybetsem bile elimden geleni ardıma koymam."

Oyunu o kazanmıştı ve sadece son verdiği parayı kaybetmişti. Tekrar kâğıt dağıtılmaya başlandığında, Henry Crawford yine Thornton Lacey konusuna döndü.

"Benim planım ise orada yapılabilecek şeylerin en iyisi olmayabilir belki. Ama kesinlikle epey bir şey yapman gerektiğini düşünüyorum. Doğrusu buna da değer. Nitekim işe başladığında, daha azıyla yetinemediğini sen de göreceksin." Bu arada Leydi Bertram'ın elindeki kâğıtları kimsenin görmemesi için onları masanın üzerine bıraktı. "Orası ev halkına layık bir yer Bertram. Oraya bir centilmenin oturduğu ev havası verebileceğinden söz ediyorsun, bunun için o çiftlik avlusunu kaldırman yeterli. Ev, o çirkin avlu dışında zaten bir centilmenin oturduğu yeri andırıyor. Basit bir rahip evinden çok daha üstün düzeyde. Sağlam duvarlı, geniş, önü açık, küçük bir malikâne gibi duruyor. Görenler kesinlikle orada birkaç kuşak boyunca, en az iki yüz yıldan beri köklü bir taşra ailesinin yaşadığını, yıllık gelirlerinin de iki üç bin sterlin olduğunu düşünür."

Mary Crawford bu sözleri duymak için kulak kesilirken, Edmund'a hak veriyordu.

"Yani ufak bir değişiklik yaptığın takdirde, oraya bir centilmenin oturduğu ev havası vermiş olacaksın, istesen de istemesen de ev o havaya girecektir, demek istiyorum.

Ama tabii sen daha fazlasını da yapabilirsin. Dur bir dakika, Mary. Leydi Bertram o dam için on iki veriyor, yok, yok, on iki etmez. Leydi Bertram on iki vermiyor. Hiçbir şey vermiyor. Devam et, devam et. Her neyse, kısacası sen de benim planıma benzer bir planla oturacağın eve çok daha farklı bir hava, çok üst düzey bir kişilik verebilirsin. İyice düşünüp ince hesaplar yaparak orayı sadece sıradan bir centilmenin oturduğu yer olmaktan çıkarıp, zevk ve incelik sahibi, kültürlü, köklü bir aileden gelen modern fikirli bir adamın evine dönüştürebilirsin. O civarda başka malikâne ya da villa da olmadığı için yoldan geçen herkes evi o bölgenin en nüfuzlu toprak sahibinin evi sanacaktır. Bu da senin eve benzersiz bir seçkinlik kazandırıp kesinlikle çok zengin birinin evi havasını verecektir." Henry Crawford birden Fanny'ye dönüp sesini yumuşatarak, "Siz de bu konuda bana katılıyorsunuzdur umarım, ne dersiniz?" diye sordu. "Hiç gördünüz mü orayı?"

"Hayır" dedi Fanny hemen ve bu konuya duyduğu merakı gizlemek için ağabeyiyle daha fazla ilgilenmeye başladı. William onunla sıkı bir pazarlığa girişmişti ve onu elinden geldiğince zarara sokmaya çabalıyordu. Henry, Fanny'nin peşini bırakmadı ve "Yok, yok, elinizdeki damı sakın vermeyin" dedi. "Zaten ona çok fazla verdiniz. Baksanıza ağabeyiniz verdiğiniz paranın yarısını bile vermiyor. Hayır, beyefendi lütfen geri durun, kız kardeşiniz elindeki damı vermekten vazgeçti. Bu konuda kesin kararlı." Ardından tekrar Fanny'ye dönüp, "Bu oyun kesinlikle sizin olacak. Mutlaka!" dedi ve gülümseyerek, "Aslında Fanny, oyunu William'ın kazanmasını tercih ediyor. Zavallı sevgili Fanny! Onun gönlünce hile yapmasına bile izin vermiyorlar" diye ekledi.

Mary Crawford birkaç dakika sonra, "Bay Bertram" dedi. "Henry'nin mimarlıkta ne kadar usta biri olduğunu siz de bilirsiniz. O yüzden eğer Thornton Lacey'de herhangi bir değişiklik yapacaksanız, onun yardımını kabul edersiniz sanırım. Ağabeyimin Sotherton'a ne büyük yararlarının dokunduğunu bir düşünün! Çok sıcak bir ağustos gününde hepimiz birden oraya gidip etrafı gezerek ondan adeta dâhiyane fikirlerin fışkırdığına şahit olduk. Bunun sonuçlarının ne kadar harikulade olduğunu hatırlayın lütfen. Gittik ve döndük ama bu arada evimize döndüğümüzde neler başardığımızı anlatmak için kelimeler yetmedi!"

Bir an Fanny'nin bakışları aşırı ciddiyetle karışık bir takdirle Henry Crawford'a doğru çevrildi; ama onun gözleriyle karşılaştığı anda hemen bakışlarını kaçırdı. Henry ise utangaçlığı andırır bir bakışla başını sallayıp gülerek, "Sotherton'da pek çok şey yapabildik diyemeyeceğim" dedi, "ama çok sıcak bir gündü. Hepimiz birbirimizi arıyorduk ve bu yüzden aklımız karışmıştı."

Sonra da sohbetin bir an için genelleşmesinden yararlanarak, sadece Fanny'nin duymasını istediği alçak bir sesle ekledi: "Ama eğer mimarlık yeteneğim sadece o Sotherton gezisine göre ölçülürse, üzülürüm. Hayatı şu an bambaşka görüyorum. Beni sakın o gün göründüğümden ibaret sanmayın."

Tam o sırada Bayan Norris, Sir Thomas'la birlikte giriştiği yaman bir oyun sayesinde Dr. Grant'la karısını üstün ellerine rağmen yenmiş olmanın mutluluğunu yaşıyordu ama yine de "Sotherton" onun kulağından kaçmayacak bir sözcüktü. Nitekim son derece neşeli bir tavırla, "Sotherton!" diye ortaya atıldı. "Evet, gerçekten şahane bir yer. Orada ne harika bir gün geçirmiştik. Wil-

liam, sen gelemedin, ne yazık, ama bir dahaki gelişine umarım genç Rushworth'ler evlerinde olurlar. Seni en samimi duygularla misafir edeceklerinden hiç kuşkum yok. Onlar kuzenlerini unutacak insanlar değiller. Bay Rushworth de çok tatlı bir adam. Biliyorsun, şu an Brighton'dalar. Oranın en güzel evlerinden birini tuttular. Bay Rushworth'te o para varken, elbette tutacaklar. Aradaki mesafenin ne kadar olduğunu pek bilmiyorum ama William, Portsmouth'a döndüğünde, eğer çok uzak değilse gidip onlara bir nezaket ziyaretinde bulunsa çok iyi olur. Hem de böylece kızlara göndermek istediğim bir paketi de götürür."

"Elbette sevgili teyzeciğim. Brighton zaten Beachey Head'e çok yakın. Ama öyle sosyetik bir yerde benim gibi birinin hoş karşılanacağını hiç sanmıyorum, sonuçta ben parasız basit bir denizciyim."

Bayan Norris, William'ın kesinlikle çok iyi karşılanacağından gayet emin olduğunu tekrarlamak üzereydi ki, Sir Thomas onun sözünü keserek kesin bir ifadeyle araya girdi, "Ben şahsen senin şu an Brighton'a gitmeni hiç önermem, William" dedi. "Nasılsa çok yakın bir gelecekte Rushworth'lerle bu denli zahmete girmeden karşılaşabileceksin. Ama yine de kızlarım kuzenlerini görmekten elbette ki mutlu olurlar. Bay Rushworth de öyle; eğer gidersen onun bizim akrabalarımızı kendi akrabalarından ayırt etmediğini sen de göreceksin."

Sir Thomas şimdilik Henry Crawford'un davranışlarında göze batan bir taraf görmüş değildi. Vist oyunu dağılıp da Dr. Grant'le Bayan Norris son elleri konusunda tartışmaya dalınca Sir Thomas da diğer masadaki oyunu seyretmeye başladı. O zaman Henry Crawford'un Fanny'ye gözle görülür bir biçimde iltifat edip ilgi göster-

diğini fark etti. Henry Crawford, Thorton Lacey'yi güzelleştirmek için kurduğu yeni bir planın ilk heyecanı içindeydi ve Edmund başkasıyla konuştuğundan genç adam planlarını güzel komşusuna, oldukça içten bir ifadeyle ince ince anlatmaktaydı. Planı, bu dolaylarda bir evi olması için kışın Thornton Lacey'deki rahip evini kiralamaktı. Ama evi sadece av mevsiminde kullanmak üzere tutacak değildi. Gerçi bu hususu da hesaba katıyordu, çünkü genç adam Dr. Grant'ın kibarlığına rağmen kendisinin ve atlarının rahip evinde barınmalarının büyük bir mali külfete mal olduğunu biliyordu. Ama kendisinin bu semte bağlılığı tek mevsimlik değildi; sadece av eğlencesine dayanmıyordu. Bu civarda her zaman gelip gideceği bir evi olsun istiyordu. Amacı yılın tüm tatillerini geçirebileceği küçük bir evdi, bu ev onun Mansfield Park'la olan ve gözünde her geçen gün daha da değerlenen dostluğu içten bir şekilde devam ettirebilecek, hatta daha da sağlamlaştırabilecekti.

Sir Thomas tüm bu sözleri duymuştu. Ama hiç kızmadı. Genç adamın sözlerinde hiçbir saygısızlık yoktu. Fanny de her zaman olduğu gibi son derece terbiyeli, alçakgönüllü, sakin ve temkinliydi; Sir Thomas onda da bir kusur bulamadı. Fanny az konuşuyor, ancak ara sıra söze girip bir şeyler söylüyordu. Bu iltifatları üzerine almaya hiç kalkışmadığı gibi Henry'ye bu civarda ev tutması için en küçük bir cesaret bile vermiyordu. Henry Crawford bir ara kendisini dinlediğini fark ederek Sir Thomas'a döndü ve daha doğal ama yine de duygulu bir sesle, "Sizlere komşu gelmek istiyorum, Sir Thomas" dedi. "Bayan Price'a söylediklerimi belki duymuşsunuzdur. Sizin buna rıza göstereceğinizi, kiracısı olmam konusunda oğlunuzu caydırmak için baskı yapmayacağınızı umabilir miyim?"

Sir Thomas nazik bir tavırla eğilip, "Sizin bize komşu gelmenizi istememek için tek bir neden düşünebilirim" diye karşılık verdi; "O da Thornton Lacey'ye sizin yerinize Edmund'un yerleşecek olmasıdır. Bunun da yakın zamanda zaten olacağını umuyorum. Edmund, yoksa senin adına konuşmakla çok mu ileri gittim?"

Konudan ancak şimdi haberi olan Edmund kendisine sorulan şeyi anlayınca hiç duraksamadan karşılık verdi: "Ne münasebet efendim. Oraya yerleşmekten başka hiçbir şey geçmez aklımdan. Sevgili Crawford, kiracım olmasan bile bir dost olarak her zaman gelebilirsin. Her kış evimi yarı yarıya kendi evin bil. Senin çizdiğin plandaki ahırlara ekler yaparız. Daha başka ne düzeltmeler istiyorsan bu bahar hepsini yaparız."

"Kaybeden bizler olacağız" diye araya girdi Sir Thomas. "Edmund'un on kilometrelik bir yol olsa bile başka bir yere gitmesi aile çevremizi daraltacaktır. Bu da bizim için acı olacak. Ancak oğlumun daha az fedakârlıkla yetinebileceğini bilsem, çok üzülür ve utanırım. Sizin bu konu üzerinde çok düşünmemiş olmanız pek doğaldır, Bay Crawford. Yalnız bir kilise cemaatinin öyle ihtiyaç ve istekleri vardır ki, bunlar ancak her zaman aralarında oturan bir din adamı tarafından bilinebilir. Hiçbir vekil bunları aynı derecede bilemez. Edmund, Thornton Lacey'yi uzaktan da idare edebilir. Mansfield Park'tan ayrılmaksızın o kilisede ayin yapıp vaaz verebilir. Her pazar atına atlayıp oraya gidebilir, ayini yönetir ve döner, olmayacak şey değil. Eğer bu ona yetecekse, haftada bir gün, üç dört saat için Thornton Lacey rahibi olabilir. Ama yetmez. İnsan yaradılışının haftada bir tek vaazın verebileceğinden daha çok derse ihtiyacı vardır. Bunu kendisi de bilir. Cemaatinin arasında yaşayıp da her zaman

onlara göz kulak olacağını, onların dostları ve yardımcıları olduğunu ortaya koymazsa, ne onlara ne de kendisine bir fayda sağlar."

Henry Crawford eğilip hafifçe verdiği bir selamla bu sözlere hak verdiğini belirtti. Sir Thomas, "Yine söylüyorum" diye ekledi. "Bu dolaylarda Bay Crawford'un temelli yerleşmesini dilemediğim tek ev Thorton Lacey'dir."

Henry Crawford bu kez teşekkürlerini bildirmek için eğilerek onu selamladı.

"Sir Thomas bir köy papazının görevini hiç kuşkusuz çok iyi anlıyor" dedi; "Umarım oğlu da bu görevi bildiğini ona kanıtlayacaktır."

Henry Crawford üzerindeki etkisi ne olursa olsun, Sir Thomas'ın bu kısa demeci ona büyük bir dikkatle kulak veren iki dinleyicisinin, Mary ile Fanny'nin içinde birtakım tuhaf duygular uyandırmıştı. Fanny, Edmund'un Thornton'a bu kadar çabuk ve temelli yerleşeceğini şimdiye kadar hiç anlamamış olduğundan, gözlerini yere dikmiş, onu her gün görememenin nasıl olacağını kara kara düşünmekteydi. Mary ise ağabeyinin kurduğu planlarla dalmış olduğu tatlı hayallerden uyanmış, deminden beri gözünde canlandırdığı güzel, şık, modern bir centilmenin malikânesinin yanındaki kiliseyi ve kilisedeki rahibi artık görmezden gelemez olmuştu. Ve Sir Thomas'a tüm hayallerini yıkan kişi olarak diş bilemekteydi. Yine de ister istemez Sir Thomas'ın kişiliğinin ve davranışının uyandırdığı çekingenliğe kapılmıştı; onun düşüncesini alaya alarak içini boşaltmaya cesaret edemediğinden daha da fazla sıkılıyordu.

Oyunun da tadı kaçmıştı. Artık vaazlardan söz edildiğine göre iskambil kâğıtları ortadan kaldırılmalıydı. Mary oyunu sevinerek sona erdirdi, ruhunu tazelemek

için yer ve grup değiştirdi. Topluluk, ikişer üçer şömine başını sarmıştı, dağılıp evlerine gitmek için bekliyorlardı. En uzak duranlar William ile Fanny idi. Onlar artık boşalmış olan oyun masasının başında durmuş, tatlı tatlı sohbet ederek çevreleriyle ilgilenmiyorlardı. Ancak çok geçmeden çevredekiler onlarla ilgilenmeye başladı. Koltuğunu onlardan yana ilk çeviren Henry Crawford oldu; birkaç dakika oturduğu yerden sessizce onları seyretti. Bu arada ayakta durmuş, Dr. Grant'la sohbet eden Sir Thomas'ın gözleri de Henry'nin üzerindeydi.

"Bu gece Portsmouth'ta toplantı gecesi" diyordu William. "Orada olsaydım, belki giderdim."

"Orada olmadığına umarım pişman değilsindir, William?"

"Yok Fanny, değilim. Portsmouth'ta danslı toplantılara da ne zaman istesem gidebilirim; ama seni her zaman bulamam. Ayrıca toplantıya boşu boşuna da gitmiş olabilirim. Belki eş bulamam kendime. Portsmouth kızları subay olmayanları beğenmiyorlar. Onlara göre eğer subay değilsen, bir hiçsin. Gregory'leri hatırlarsın, büyüyünce hepsi hayret edilecek kadar güzel kızlar oldular. Ama benimle konuşmuyorlar desem inanmazsın. Çünkü Lucy'yi isteyen bir teğmen var."

"Ah! Ne kadar ayıp! Doğrusu çok ayıp" diye bağırdı Fanny. Ardından yanakları al al olmuş bir halde, "Aldırma William" dedi, "Canını üzmeye değmez. Senin üzülmen için hiçbir neden yok. En büyük amirallerin de başlarına aşağı yukarı aynı şeyler gelmiştir mutlaka. Böyle düşünmelisin. Bunu her denizcinin alnına yazılan güçlüklerden biri olarak görmelisin, hani kötü hava, çetin yaşam tarzı gibi. Ama bu zorluğun da elbet bir gün sonu gelecek, zamanla bu sıkıntılar sona erecek, böyle iyi taraftan

bakmalısın. Düşünsene, teğmen olduğunda bu tür saçmalıkların hepsi sana vızıltı gibi gelecek."

"Sevgili Fanny, sanki hiç teğmen olamayacakmışım gibi geliyor bana. Herkese yıldız takılıyor, ben hariç!"

"Aa, sevgili William, böyle konuşma, bu kadar mutsuz olma. Sir Thomas gerçi bir şey demiyor ama senin bir an önce subay olabilmen için elinden geleni yapacaktır. Bunun ne kadar önemli olduğunu o da senin kadar biliyor."

Fanny, Sir Thomas'ın kendilerine sandığından daha yakın olduğunu görerek sözü burada kesti. İkisi de başka şeylerden konuşma gereği duydular.

"Dansı sever misin, Fanny?"

"Çok severim. Gerçi çabuk yoruluyorum ama..."

"Seninle bir baloya gidip dans etmeni görebilmek isterdim. Northampton'da hiç balo verilmez mi? Seni dans ederken görmeyi çok isterdim. Eğer kabul edersen seninle dans etmek isterdim. Nasılsa burada benim kim olduğumu bilen yok. Seni dansa kaldırmak isterdim. Hani sokakta laterna çalarken kalkıp birlikte zıplardık, hatırladın mı? Ben de kendime göre iyi dans ederim ama sanırım sen daha güzel dans ediyorsundur." Sonra genç adam en yakınında duran Sir Thomas'a dönüp, "Fanny, herhalde çok iyi dans ediyordur, öyle değil mi efendim?" diye sordu.

Böyle beklenmedik bir soru karşısında iyice şaşıran Fanny, hangi tarafa bakacağını, Sir Thomas'ın bu soruya ne yanıt vereceğini bilemiyordu. Muhtemelen ağabeyini güç duruma düşürecek, onu da adeta yerin dibine sokacak ağır bir azar ya da soğuk bir umursamazlık onu bekliyordu.

Ama tam tersine Sir Thomas yalnızca, "Ne yazık ki bu soruna cevap veremeyeceğim William, çünkü çocuklu-

ğundan beri Fanny'yi dans ederken hiç görmedim" dedi; "ama onun kraliçeler gibi dans ettiğinden hiç kuşkum yok. Kim bilir belki de çok yakında onu dans ederken seyredebiliriz."

Henry Crawford hemen öne doğru eğilerek, "Ben kız kardeşinizin dans edişini görme zevkine eriştim Bay Price" diye söze girdi; "onun için bu konuda sorabileceğiniz bütün soruları sizi tamamen memnun edecek biçimde cevaplamaya hazırım." Sonra Fanny'nin utanıp sıkıldığını fark edip, "Ama başka bir zaman" diye ekledi, "çünkü burada Bayan Price'dan konuşulmasından hoşlanmayan biri var."

Henry gerçekten de Fanny'nin dans edişini bir kez görmüştü. Onun sakin ve hafif bir ahenkle tüy gibi kaydığına yürekten inanıyordu ama aslında onun nasıl dans ettiğini hayalinde bile canlandıramıyordu. Yine de Fanny'nin dans edişine hayran olduğunu söyleyip onları kandırabilmişti. Bu konuşmadan Sir Thomas da hoşlanmış olmalı ki, dans konusunu daha da uzattı. Antigua'daki baloları anlatmaya ve William'ın gördüğü çeşitli dans tarzlarıyla ilgili olarak anlattıklarını dinlemeye öylesine dalmıştı ki, arabasının hazır olduğunu bildirdiklerini bile duymadı. Ama Bayan Norris'in telaşını görünce durumu fark etti.

"Hadi Fanny, nerede kaldın? Haydi gidiyoruz. Teyzenin kalkıp gittiğini görmüyor musun? Çabuk ol, çabuk. İyi kalpli ihtiyar Wilcox'u bekletmeye gönlüm razı olmaz. Arabacıyla atları hiç unutmamalısın. Sevgili Sir Thomas, karar verdik, biz hanımlar önden gideceğiz. Sonra araba yine gelip Edmund'la William'ı alacak."

Sir Thomas sesini çıkaramazdı buna. Bu kararı en baştan kendisi vermiş, karısıyla Bayan Norris'e bildirmiş-

ti. Ama Bayan Norris bunu unutmuş ve tüm kararları kendisinin verdiğine inanmış gibiydi.

Fanny'nin bu konukluktaki en son duygusu hayal kırıklığı oldu. Çünkü Edmund'un getirip onun omuzlarına sarmak için hizmetçiden sessiz sedasız almak üzere olduğu şal, Henry Crawford'un daha atik elleri tarafından çoktan kapılmıştı ve genç kız, onun Edmund'unkinden daha çok göze batan bu ilgisine teşekkür etmek zorunda kaldı.

bölüm sekiz

William'ın Fanny'yi dans ederken görme isteği Sir Thomas'ın üzerinde gelip geçici olmayan derin bir iz bırakmıştı; bunun için bir fırsat çıkmasını umduğunu söylerken laf olsun diye söylemiyordu. Bu güzel dileği yerine getirmek, Fanny'nin dansını görmek isteyen başka biri varsa onu da hoşnut etmek ve gençleri sevindirmek isteğinin gelip geçici bir istek olmadığı belliydi. Sir Thomas, konuyu enine boyuna düşünüp kendi başına sessiz sedasız kararını verdikten sonra, ertesi sabah kahvaltıda William'ın o sözlerine değinip bu dileği çok yerinde bulduğunu söyleyerek "Northamptonshire'dan bu dileğini gerçekleştirmeden gitmene gönlüm razı değil, William" dedi. "İkinizin de dans edişinizi görmek bana büyük zevk verecek. Bana Northampton'daki baloları sormuştun. Kuzenlerin ara sıra öyle balolara giderler, ama şimdilerde ben pek göze alamıyorum bunu; o yorgunluğu teyzeniz kaldıramaz. Ben de bu durumda kendi aramızda bir balo düzenlememizin daha uygun olacağını düşündüm. Eğer..."

"Ah! Benim eşsiz Sir Thomas'ım!" diye bağırarak onun sözünü kesti Bayan Norris. "Sözü nereye bağlayacağınızı

biliyordum. Ne diyeceğinizi biliyordum. Eğer sevgili Julia'mız Sotherton'da olsaydı, sizin Mansfield'da gençlere bir balo vermeniz için iyi bir neden olurdu. Bunu yapacağınızı biliyorum. Eğer kızlarınızın evde olup baloyu süsleyeceğini bilseniz hemen bu Noel'de bir balo verirdiniz. Enişteye teşekkür et William, enişteye teşekkür et."

Sir Thomas ciddi bir ifadeyle Bayan Norris'in sözünü keserek, "Kızlarım, Brighton'da zevke dalmışlar, umarım doyasıya eğleniyorlardır" dedi; "ama Mansfield'da vermeyi düşündüğüm balo, yeğenlerim için olacak. Hepimiz bir araya gelebilseydik elbette ki sevincimizin tam olacağı kuşkusuzdu; ama bence birkaç kişinin yokluğu diğerlerinin eğlencesini bozmamalıdır."

Bayan Norris'in buna söyleyeceği tek bir sözü bile yoktu. Sir Thomas'ın kararlı olduğu, gözlerinden okunuyordu. Ne diyeceği konusunda o kadar şaşırmıştı ki, kendisini toparlayabilmek için birkaç dakika sessiz kaldı. Şu zamanda bir balo vermek! Hem de evin kızları yokken ve ona hiç danışmadan! Neyse ki Bayan Norris teselli bulmakta gecikmedi. O halde her şeyi kendisi yapmalıydı; Leydi Bertram'ın her zamanki gibi bütün düşüncelerden ve uğraşlardan uzak tutulması gerektiğine göre her iş kendisinin omuzlarına kalacaktı. Gecenin gururu kendisi olacaktı, bu düşünce neşesini öylesine çabuk yerine getirdi ki, Bayan Norris çevreden yükselen sevinç ve teşekkür sözlerine tam zamanında katılabildi.

Edmund, William ve Fanny balo sözü karşısında her biri kendince sevinç ve teşekkür duygularını belirterek Sir Thomas'ı hoşnut ettiler. Edmund ise diğerleri adına seviniyordu. Babasının şimdiye kadar yaptığı hiçbir iyilik, genç adamı bundan daha çok sevindirmemişti. Leydi Bertram'ın da bu plana hiçbir diyeceği yoktu. Sir Thomas balonun

ona çok az zahmet vereceğine dair söz verdi ve Leydi Bertram, "İnanın zahmetten yılmıyorum, bu balonun zaten hiç kimseye yorgunluk vereceğini sanmıyorum" dedi.

Bayan Norris hangi salonların kullanılmasının daha uygun olduğu konusunda fikir vermeye hazırdı ama her şeyin zaten iyice düşünülmüş olduğunu gördü. Bunun üzerine balonun tarihi konusunda tavsiyede bulunmayı denedi. Ama bu da çoktan kararlaştırılmıştı. Sir Thomas balonun ayrıntılı bir planını yapmayı kendisine eğlence edinmişti. Bayan Norris'i susturur susturmaz da, baloya çağıracağı ailelerin listesini okudu. Bunların arasından on iki, on dört genç çift çıkabileceğini umuyordu. Sir Thomas balonun tarihi için ayın 22'sini neden uygun bulduğunu da anlatabilirdi. William'ın ayın 24'ünde Portsmouth'ta olması gerekiyordu. Bu yüzden ayın 22'si buradaki ziyaretinin son günü olacaktı. Arada çok az gün kaldığı için daha erken bir tarih seçmek pek akıllıca olmayacaktı.

Böylece Bayan Norris Sir Thomas'la aynı fikirde olduğunu ileri sürmek ve kendisinin de en uygun tarih olarak 22'sini düşündüğünü söylemek üzereyken, Sir Thomas'ın lafı ağzından aldığını tekrarlamakla yetindi.

Sonuçta balo kararı kesinleşmişti. Akşamdan önce tüm ilgililere duyurulmuş bulunuyordu. Davetiyeler acele olarak gönderildi; kim bilir kaç genç kız o gece yatağına tıpkı Fanny gibi kafası tatlı kaygılarla dolu olarak yattı. Gerçi Fanny'nin kaygıları kimi zaman tatlı olmaktan çıkıyordu. Genç ve toydu ne de olsa. Seçim yapma olanakları dar ve kendi zevkine güveni az olduğu için "Ne giymeli?" sorusu bazen bir işkence olup çıkıyordu. Tek süs eşyası William'ın Sicilya'dan getirdiği kehribar taşlı güzel bir haçtı; bu taş aynı zamanda Fanny'nin en büyük

üzüntü kaynağıydı, çünkü genç kızın bunu takmak için kurdeleden başka bir şeyi yoktu. Gerçi haçı bir keresinde boynuna böyle kurdeleyle takmıştı; ama şimdi bütün diğer kızların göz alıcı takılar takarak gelecekleri bir baloya bu şekilde gitmek olur muydu acaba? Öte yandan haçı hiç takmasa da olmayacaktı, çünkü William, Fanny'ye bunu takabilmesi için bir de altın zincir almak istemiş, ama parası yetmemişti. Bu yüzden haçı takmaması William'ın gururuna dokunabilirdi. Acı düşüncelerdi bunlar, kendi hatırı için verilen bir balonun sevincini bile söndürmeye yetecek kadar acı.

Bu arada hazırlıklar sürüp gidiyor, Leydi Bertram ise kanepesinde oturmaya devam ediyordu. Ama kâhya kadın onun karşısına biraz daha sık çıkıyor, oda hizmetçisi de onun için diktiği yeni elbiseyi biraz aceleye getiriyordu. Sir Thomas emirler veriyor, Bayan Norris ortalıkta koşturup duruyordu; ama bütün bunlar saygıdeğer leydinin rahatını hiç kaçırmıyordu. Önceden de söylemiş olduğu gibi bu işin hiçbir yorucu yanı yoktu.

Edmund bu sırada özellikle çok düşünceliydi. Kafası, kaderini etkileyecek iki konuyla doluydu: Cüppe giymek ve evlenmek. Bunlar onun için o kadar ciddi konulardı ki, herhalde ev halkı arasında baloyu en az önemseyen kişi Edmund'du. Ayın 23'ünde Petersborough yakınlarında, kendi durumunda olan bir arkadaşının yanına gidecekti; Noel haftası içinde ikisi de rahiplik ruhsatı alacaklardı. Edmund'un kaderi yarı yarıya o zaman kesinleşecekti ama diğer yarısını elde etmek bu derece basit olmayabilirdi. Genç adamın görevleri belli olacak ve göreve başlayacaktı. Ama bu görevleri paylaşıp renklendirecek, ağır sorumluluklarında ona destek olacak bir hayat arkadaşını elde edemeyebilirdi.

Edmund kendi kararından emindi, ancak Mary Crawford'un bu konuda aklından geçenleri her zaman okuyamıyordu. Tam olarak anlaşamadıkları noktalar, genç kızın hiç de ümit verici davranmadığı anlar vardı. Gerçi Edmund kimi zaman şu önündeki işi bitirir bitirmez kararını en kısa zamanda kesinleştirmeyi düşünecek kadar Mary'nin sevgisine güveniyorsa da ona ne sunabileceğinin de farkındaydı. Bu yüzden kaygılı duygularla güvensizlik dolu saatler geçiriyordu. Mary'nin sevgisinden bazen çok emin oluyor, geriye baktığında onun kendisine nasıl cesaret vermiş olduğunu görüyordu. Mary Crawford gözüne her yönden olduğu gibi sevgi konusunda da çıkar gütmeyişiyle kusursuz görünüyordu. Ama kimi zaman da umutlarına kuşku ve korku karışıyordu. Mary'nin Londra yaşamını tercih edip tenha ve sessiz ortamlardan hoşlanmadığı aklına geldikçe kesin bir ret yanıtından başka bir şey umamayacağını düşünüyordu. Şu an tek isteği, yeter ki Mary'nin onun hiç istemeyeceği biçimde de olsa evet demesiydi, hatta karşılığında ondan vicdanının yasak koyamayacağı yaşamsal fedakârlıklar bile isteyebilirdi.

Bütün sonuç tek bir soruya dayanıyordu. Mary en temel isteklerinden vazgeçecek kadar, olmazsa olmaz olarak kabul ettiği bu istekleri hiçe sayacak kadar onu seviyor muydu? Genç adamın kendi kendine durmadan sorduğu bu sorunun yanıtı çoğu zaman ona "evet," gibi geliyorsa da, kimi zaman da "hayır" oluyordu. Mary yakında Mansfield'dan ayrılacaktı. Son günlerde bu konu konuşulurken genç kızın gönlündeki "evet"lerle "hayır"ların birbirini izleyip yer değiştirdikleri görülebiliyordu. Edmund Mary'nin kendisini uzun bir ziyaret için Londra'ya çağıran sevgili arkadaşının mektubundan ve ocak ayına kadar orada kalıp onu Londra'ya götürmeye razı

olan ağabeyi Henry'nin iyiliğinden söz ederken gözlerinin parladığını görmüştü. Böyle bir yolculuğun keyif ve eğlencelerini sesinin her tınısında "hayır" sözcüğünün gizlendiği bir neşeyle anlattığını duymuştu. Ancak bu, ziyaretin ilk kararlaştırıldığı zamanlarda olan bir şeydi. O zamandan beri Edmund, genç kızın yolculuktan başka türlü, daha çelişkili duygularla söz ettiğini ve ayrıca onun Bayan Grant'a ayrılacakları için üzüldüğünü söylediğini de duymuştu. Bayan Grant'ın dediğine göre, Mary artık Londra'da kendisini bekleyen dostlarının ve eğlencelerin burada geride bırakacaklarının yerini tutmayacağına inanmaya başlamıştı. Gitmesi gerektiğine ve gittiği yerde hoş vakit geçireceğine inanmakla birlikte daha şimdiden Mansfield'a döneceği günleri sayıklamaktaydı. Bütün bunlarda "evet" gizli değil miydi?

Kafası etraflıca düşünüp taşınarak sıraya koyacağı, sonra yine tekrar düşüneceği bu tür konularla dopdolu olduğu için, Edmund ev halkının heyecanla beklediği geceyi doğrusu önemseyemiyordu. Bu gece onun için iki kuzeninin duyacağı mutluluk dışında, iki aile arasında kararlaştırılan herhangi bir geceden farklı değildi. Gerçi içinde, Mary Crawford'un aşkına dair daha kesin bir delil bulma umudu her buluşmalarında vardı ama bir balo gecesinin heyecan ve coşkusu ciddi duyguların uyanıp dışa vurulması için uygun bir ortam sayılmayabilirdi. Edmund kendi kişisel mutluluğu için sadece Mary'den ilk iki dansı istemeye hakkı olduğunu düşünüyordu. Etrafında neredeyse sabahtan akşama kadar durmadan bu konu konuşulmasına rağmen, onun balo için yaptığı tek hazırlık buydu.

Balo perşembe gecesi veriliyordu. Çarşamba sabahı ne giyeceğine henüz karar veremeyen Fanny, kendisinden

daha bilgili kişilere danışmaya karar verdi. Bunun için Bayan Grant'la Mary'ye başvuracaktı. Edmund'la William, Northampton'a iniyorlardı. Genç kız Henry'nin de dışarıda olacağını tahmin ettiği için evin kadınlarını yalnız bulacağına inanarak rahip evine doğru yürüdü. Mary ile rahip evinin önünde karşılaştı. O da Fanny'ye gelmekte olduğunu söyledi; hemen geri dönmek istedi ama Fanny onun yürüyüş yapma fırsatını kaçırmak istemediğini sezdiği için kendi derdini ona hemen anlattı ve bu konunun yürüyüş sırasında da konuşulabileceğini ileri sürdü. Kendisine akıl danışılması Mary'nin duygularını okşamıştı. Genç kız, bu defa daha içten bir şekilde geri dönüp kendi odasına çıkmaları için ısrar etti. Orada Dr. Grant ve Bayan Grant'ı rahatsız etmeden, baş başa rahatça konuşabilirlerdi. Bu da zaten tam Fanny'nin istediği bir teklifti. Nitekim genç kızın içten teşekkürleri arasında eve girip yukarı kata çıktılar ve çok geçmeden bu çok cazip konu üzerinde hararetli bir konuşmaya daldılar. Kendisine danışıldığı için sevinen Mary, en parlak fikirlerini öne sürüyor, tavsiyeleri ve verdiği desteklerle işi hem zevkli hale getiriyor hem de kolaylaştırıyordu. Fanny'nin giysisi ana hatlarıyla kararlaştırıldıktan sonra Mary, "Peki ya boynunuza ne takacaksınız?" diye sordu; "erkek kardeşinizin verdiği haçı mı?" Mary bunu söylerken bir taraftan da elinde tuttuğu ve Fanny'nin daha ilk karşılaşmalarında fark etmiş olduğu küçük paketi açıyordu. Fanny takı konusunda kararsızdı. Haçı kurdeleyle taksa mıydı, yoksa hiç takmasa mıydı?

Yanıt olarak Mary onun önüne küçük süslü bir kutu koyup içinde duran bir yığın altın zincir ve gerdanlıktan dilediğini seçmesini söyledi. Böylece elindeki paketin içinde ne olduğu ve Fanny'ye yaptığı ziyaretin amacı

ortaya çıkmış oldu. Genç kız, son derece nazik ve içten bir davranışla Fanny'den, zincirlerden birini alıp kendisinden bir hatıra olarak saklamasını rica etti; Fanny'nin bunu duyduğu ilk anda irkilmesine neden olan çekingenliğini gidermek için de elinden geleni yaptı. "Görüyorsunuz bakın, ne çok zincirim var. Bunların çoğunu kullanmıyorum bile. Hiçbiri yeni değil, o yüzden alt tarafı size kullanılmış bir zincir takmanızı teklif ediyorum. Samimiyetimi bağışlayın ve hatırımı kırmayın."

Fanny hâlâ direniyordu. Bu onun için çok değerli bir armağandı. Ama Mary de direniyordu; William'ın haçının, balonun ve kendisinin hatırını ileri sürerek tezini öyle içten bir şekilde savundu ki, sonunda başarıya ulaştı. Fanny kibirli ve soğuk bir izlenim bırakmamak ya da başka bir olumsuz tavırla suçlanmamak için armağanı almak zorunda kaldı. Alçak gönüllü bir isteksizlikle, "Peki o zaman" dedikten sonra seçim işine girişti. Zincirlerin en ucuzunun hangisi olduğunu anlayabilmek için dikkatle baktı, baktı ve sonunda Mary'nin hepsinden çok onda ısrar ettiğini sanıp içlerinden birini seçti. Altın bir zincirdi ve işçiliği çok güzeldi. Gerçi Fanny düz ve uzun bir zincir tercih ederdi ama bunu seçmekle Mary'nin ona en çok vermek istediği zinciri aldığını umuyordu. Mary yapılan seçimi kesinlikle çok uygun bulduğunu belirten bir ifadeyle gülümsedi, işi sağlama bağlamak için de hemen hediyesini Fanny'nin boynuna takıp nasıl durduğuna baktı. Zincirin güzelliğine diyeceği yoktu; gerçekten yakışmıştı. Aslında utangaçlığı ve çekingenliği bir yana, tam zamanında bir armağan aldığı için son derece sevinçliydi. Belki bu sevincini Mary'den başka birine borçlu olsa daha iyiydi ama Fanny bu duyguyu da yendi. Mary onun gereksinimini daha o hiçbir şey söylemeden dü-

şünmüştü, bu da onun gerçek bir dost olduğunu gösteriyordu.

"Bu zinciri her takışımda sizi hatırlayacağım" dedi Fanny; "ve ne kadar iyi olduğunuzu düşüneceğim."

"Bu zinciri taktığınız zaman başka birini daha hatırlamalısınız" diye karşılık verdi Mary Crawford; "Henry'yi düşünmelisiniz, çünkü zincir aslında onun zevki. Bana o vermişti. Zincirle birlikte onu hatırlamak borcunu artık size devrediyorum. Bu bir aile hatırası olsun. Böylece artık beni her düşündüğünüzde, ağabeyimi de düşünürsünüz."

Son derece şaşırıp utanan Fanny, kolyeyi hemen geri vermek istedi. Bir başkasının hem de bir ağabeyin hediye ettiği bir şeyi alamazdı! Bu olamazdı. Yapamazdı bunu! Fanny arkadaşını güldüren bir heyecan ve utangaçlıkla zinciri tekrar kutuya koydu. Başka bir zincir alamazsa hiçbirini almamaya kararlı gibiydi. Mary ömründe bundan daha tatlı bir utangaçlık görmemişti. Hafif bir kahkahayla, "Küçüğüm, neden korkuyorsunuz?" diye sordu. "Henry'nin zinciri gördüğünde 'Bu benim kız kardeşimin' diye ona sahip çıkacağını mı düşünüyorsunuz? Bunu dürüstlükle elde etmediğinizden mi kuşkulanacak, diye korkuyorsunuz? Yoksa bundan üç yıl önce kendi parasıyla aldığı bir kolyeyi sizin o güzel boynunuzda görünce kendisine bir gurur payı çıkartır, diye mi çekiniyorsunuz? Tatlım, o zaman ağabeyimin bu güzel boynun varlığından haberi bile yoktu." Ardından Mary çapkınca bir bakışla sordu. "Ya da ağabeyimle aramda bir anlaşma var da şimdi size bunu, onun isteği üzerine mi verdiğimi sanıyorsunuz?"

Fanny kıpkırmızı oldu; böyle bir düşünceyi aklının ucundan bile geçirmediğini söyledi.

Mary ona hiç inanmamıştı ama ciddileşerek, "İyi öyleyse, bir oyundan kuşkulanmadığınızı kanıtlamak için

lütfen şu zinciri alın da artık bu konuyu kapatalım" dedi. "Eğer ben bunu size vermekte bir sakınca görmüyorsam, ağabeyimin armağanı olması sizin için hiçbir şey değiştirmesin. Henry zaten bana her saat başı bir şeyler verir. Onun öyle sayısız armağanlarını almışımdır ki yarısını bile aklımda tutamam. Şu kolyeyi belki altı defa takmamışımdır inan. Güzel tabii ama takmak hiç aklıma gelmiyor. Gerçi mücevher kutumdaki başka bir zinciri de seçip alabilirsiniz, size seve seve veririm. Ama bir rastlantıyla benim en az kullandığım kolyeyi seçtiniz. Lütfen artık bitirin bu işi. Bu ufacık şey, şu sözlerin yarısına bile değmez."

Fanny bu konuşmadan sonra sesini çıkarmaya cesaret edemedi, tekrar teşekkür edip zinciri kabul etti; ama bu defa daha az sevinçliydi. Mary'nin gözlerinde Fanny'yi tedirgin eden bir ifade vardı. Henry Crawford'un davranışlarındaki değişikliği Fanny'nin fark etmemesine olanak yoktu. Bunun farkına çoktan varmıştı. Henry'nin onun gözüne girmeye çalıştığı belliydi. İltifatlar ediyor, çevresinde dönüp duruyordu. Bu, Henry'nin onun kuzenlerine karşı davranışını hatırlatıyordu, kuzenlerinin rahatını nasıl bozmuşsa, şimdi de onun rahatını kaçırmaya çalıştığını tahmin ediyordu. Ve bu kolye olayında kesinlikle onun da parmağı vardı! Genç kız bunu çok mantıklı buluyordu, çünkü Mary Crawford uysal bir kız kardeşti ama kız arkadaşlarına karşı son derece dikkatsiz biriydi. Sonunda kuşku ve kararsızlık içinde, o kadar çok özendiği şeyin onu hiç tatmin etmemiş olduğunu düşünerek eve döndü. Bu yolda son kez yürüyüşünden bu yana kaygıları hiç azalmamış, sadece değişime uğramıştı.

bölüm
dokuz

Fanny eve varır varmaz bu beklenmedik armağanı, onun için değerli ama uğurlu olacağı şüphe götürür kolyeyi doğu yönündeki odasında ufak tefek kıymetli takılarını sakladığı kutuya koymak için yukarı çıktı. Ama kapıyı açtığı anda karşısında, yazı masasının başında kuzeni Edmund'u görünce şaşırıp afalladı. Bu şimdiye dek hiç olmamış bir şeydi. Sevindirici olduğu kadar onu hayretler içinde bırakacak bir şeydi.

Edmund hemen elindeki kalemi bırakıp ayağa fırladı ve elinde bir paketle ona doğru yaklaşıp, "Fanny" dedi, "odana girdiğim için özür dilerim. Seni bulmak için buraya geldim, bulamayınca belki gelirsin diye biraz bekledim. Sonra da buraya geliş nedenimi belirtmek için sana küçük bir not yazmaya karar verdim ve senin mürekkebinden yararlandım. Ama tam yazmaya başladığım sırada sen geldiğine göre artık geliş nedenimi sözlerimle açıklayabilirim. Ben sadece şu küçük armağanı kabul etmeni istiyordum. William'ın sana verdiği haçı takman için bir zincir. Aslında bir hafta önce eline geçecekti ama gecikme oldu. Ancak bu sabah Northampton'a gittiğimde

alabildim. Umarım zinciri beğenirsin Fanny. Senin sade zevkine uygun olsun istedim. Beğenmesen bile niyetimin iyi olduğuna inanacağını, bunu en eski dostlarından birinin bir sevgi simgesi sayacağını biliyorum."

Bunları söyledikten sonra genç adam o anda yüzlerce acı tatlı duygunun saldırısına uğramış olan Fanny'nin kendisini toplamasını bile beklemeden çıkıp gitmek üzereyken, bütün isteklerinin ötesinde tek bir arzusu gerçekleşen ve bununla hayat bulan genç kız ardından seslendi. "Ah! Kuzen, dur bir dakika, lütfen dur."

Edmund döndü.

Genç kız son derece heyecanlı bir sesle, "Size teşekkür etmeye bile kalkışmayacağım" dedi; "böyle bir durumda teşekkür etmekle yetinmek söz konusu dahi olamaz. Şu an duygularımı sözle belirtmem mümkün değil. Beni bu şekilde düşünmekle gösterdiğiniz iyilik benim için sözle ifade edilemeyecek kadar büyük."

"Sevgili Fanny, eğer söyleyeceklerin bundan ibaret ise..." Edmund gülerek kapıya yöneldi.

"Hayır, hayır, bundan ibaret değil. Size akıl danışmak istiyorum."

Genç kız, ne yaptığını bilmez bir halde Edmund'un verdiği paketi açmaya çalışıyordu. Süslü paketi açıp da gözlerinin önüne sade bir altın zincir serilince, Fanny "Ah! Bu gerçekten çok güzel!" diye bağırdı. "Bu tam benim istediğim gibi bir şey! Şimdiye dek takmayı istediğim tek süs eşyası. Haçıma da uyacak. Onu hemen takacağım. Tam zamanında geldi. Ah! Kuzen, bunun şu an benim için ne kadar güzel bir hediye olduğunu bilemezsiniz."

"Sevgili Fanny, bence bu gibi konularda fazla duygusal davranıyorsun. Zinciri beğendiğine, onun senin için tam zamanında gelmiş olduğuna sevindim; ama bu kadar

teşekkürü gerektirecek bir durum yok. Benim için bu dünyada en büyük zevk seni sevindirmek. Yok, aslında benim için hayattaki en katıksız zevk bu desem daha doğru olur."

Bu sevgi sözlerini Fanny hiç ses çıkarmadan bir saat dinleyebilirdi. Ama Edmund bir süre sonra, "Bana danışmak istediğin şey neydi?" diye sorunca, Fanny üzerinde uçmakta olduğu bulutlardan aşağı inmek zorunda kaldı.

Fanny ona Mary'nin kolyesi konusunda danışmak istiyordu. Zinciri geri vermeyi çok istiyor, bunu Edmund'un da onaylayacağını umuyordu. Ona sabahleyin rahip evine yaptığı ziyareti anlattı. Ama Edmund onu dinlemiyordu; Mary'nin davranışına hayran kalmış ve ikisinin de aynı şeyi düşünmüş olmasından dolayı böyle bir rastlantıyı çok olağanüstü bulmuştu. Edmund'un bu hali Fanny'nin sevincinin sonu olmuştu. Anlaşılan o ki, ne kadar sorun yaşarsa yaşasın bu rastlantı Edmund için her şeyden üstün bir zevk kaynağı idi. Edmund bu haberle o denli kendinden geçmişti ki, Fanny sorusuna uzun süre yanıt alamadı. Sevdalı düşüncelere dalmış olan Edmund, arada bir Mary'yi öven sözler mırıldanıyordu. Ama sonunda uyanıp da Fanny'nin kaygısını fark edince kesin bir dille ona karşı çıktı.

"Zinciri geri vermek! Sakın böyle bir şey yapma Fanny. O zaman Mary'yi fena halde kırmış olursun. Bir dostumuzu sevindirmeyi ümit ederek verdiğimiz bir şeyin bize geri verilmesi kadar sevimsiz bir şey olamaz. O değerli biri olduğunu kanıtlamış, neden onu bu zevkten mahrum bırakıyorsun?"

"Doğrudan doğruya bana verilmiş olsaydı, geri vermeyi aklımın ucundan bile geçirmezdim elbette" dedi Fanny; "ama bu, ağabeyinin ona armağanıymış. Benim

istemediğimi bilse bu zinciri elinden çıkarmazdı. Böyle düşünmekte haklı değil miyim?"

"Bayan Crawford sana verdiği armağanın istenmeyip kabule değer bulunmadığını düşünmemeli. Bunu ona ağabeyinin vermiş olması bir şeyi değiştirmez. Eğer bunu sana vermekte bir sakınca görmediyse, senin de kullanmakta bir sakınca görmemen gerek. Ayrıca, bu kolyenin benim aldığımdan daha güzel ve baloda takman için daha uygun olduğu da kuşkusuz."

"Hayır, hiç de daha güzel değil. Hem de sizinkinin yarısı kadar bile uygun değil. Sizin zinciriniz William'ın haçına o süslü zincirden çok daha güzel uyacak, onunla kıyas bile kabul etmez."

"Sadece bir gece için Fanny, tek bir gece için fedakârlık yapacaksın. Seni bu kadar incelikle düşünmüş olan kişiyi incitmemek için yarın gece onun kolyesini takmalısın, belli ki onu sana bu balo için vermiş. Bense zinciri bu balo için sipariş etmedim. Onu her zaman takarsın diye düşündüm. Benim sana tavsiyem bu. Yakın arkadaş olmalarını büyük bir zevkle izlediğim iki kişinin arasına en ufak bir soğukluğun dahi girmesini istemem." Genç adam burada sesini biraz daha alçalttı, "Dünyada en sevdiğim iki kişinin arasına en ufak bir soğukluğun dahi girmesini istemem" diye yineledi. Sözlerini bitirdiğinde de hemen dışarı çıktı. Yalnız kalan Fanny, elinden geldiğince duygularını yatıştırmaya çalıştı. Edmund'un en sevdiği iki kişiden biri olduğunu düşündü, aslında bununla övünmeliydi. Ama ya diğer kişi! En çok sevdiği!

Fanny şimdiye kadar onun hiç bu kadar açık konuştuğunu duymamıştı. Gerçi Edmund'un sözleri Fanny'nin çoktandır görüp bildiği şeylerin dışavurumundan ibaretti ama yine de onu kalbinden vurmuştu, sevdiği adamın

inanç ve niyetlerini ona açıkça duyurmuştu. Bunlar kesin ifadelerdi. Edmund, Bayan Crawford ile evlenmek istiyordu. Eğer Mary'nin ona gerçekten layık olduğuna inanabilseydi, Fanny çok daha farklı hareket ederdi. Bu acıya daha rahat katlanabilirdi. Ama ne yazık ki Edmund, Mary hakkında yanılıyordu. Mary'ye gerçekte olmayan meziyetler vehmediyor, kusurlarını göremiyordu. Fanny ancak uzun uzun gözyaşı döktükten sonra biraz yatışabildi. Bu yüzden içini saran kasvetli, karanlık duyguları, sevdiği adamın mutluluğu söz konusu olduğu için bastırıp acısını hafifletmeye çalıştı. Ve sonunda Edmund'a olan aşkından dolayı farkında olmaksızın yaptığı aşırılıklarının, bencilliğe kaçan duygularının üstesinden gelmeye, onları yenmeye karar verdi. Bunu yapmak zorundaydı. Böyle bir durumda kendisini her şeyini yitirmiş, hayal kırıklığına uğramış gibi görmek ancak kendini bilmezlik olarak adlandırılabilirdi, hatta genç kız daha da ağır sözcükler kullanmak istiyor ama bulmakta zorluk çekiyordu. Edmund'u düşünerek sanki kendisi Bayan Crawford'muş gibi hayaller kurmak, çılgınlıktan başka bir şey olamazdı. Edmund, Fanny için hiçbir zaman yakın bir dosttan daha yakın olamazdı. Niye herkes tarafından kınanmak ya da yasaklanmak aşamasına gelecek kadar böylesine yanlış bir düşünceye saplanıp kalıyordu? Bundan böyle aklını başına toplayacaktı, hem Bayan Crawford'un karakterini değerlendirirken, hem Edmund'un iyiliğini düşünürken daima aklını kullanacak, her zaman dürüstlükle atan kalbinin sesini dinleyecekti.

O ilkeli bir kahramanın vasıflarına sahipti, o yüzden de görevini yapmaya kesin kararlıydı. Ama öte yandan içinde gençliğinin vermiş olduğu, aynı zamanda da tanrı vergisi pek çok duygu birbiriyle kaynaşıyordu. Bu yüzden

kendisini toplamak konusunda bu kadar kesin kararlar vermiş olmasına rağmen, Edmund'un ona mektup yazmaya başladığı kâğıt parçasına beklenmedik bir hazine bulmuşçasına sarıldı ve "Sevgili Fanny, lütfen bu küçük hediyeyi kabul ederek bana bir iyilik yap..." sözcüklerini içi titreyerek okudu. Kâğıdı, aldığı armağanın en değerli parçası olarak kabul edip zincirle birlikte kutuya kilitledi. Bu, onun Edmund'dan aldığı tek mektuptu. İhtimal ki bir ikincisi olmayabilirdi. Zamanlaması ve üslubu bu kadar ruh okşayıcı bir ikinci mektup alması mümkün değildi. En seçkin yazarın kaleminden bile bundan daha değerli bir mektup çıkmamıştı. Zaten bir kadına duyulan aşkın coşkusu, onu yazan yazarı aşardı ve yazdığı ne olursa olsun kadın için mutluluk kaynağı olurdu. Başka hiçbir insanoğlunun biçimlendirdiği harfler, Edmund'un yazdığı şu sıradan cümlelere benzeyemezdi. Bu harfler aceleyle yazılmış olmasına rağmen kusursuzdu. Hele ki, "Sevgili Fanny" diye başlayan cümlede sözcükler öylesine benzersiz bir akıcılıkla sıralanıyordu ki, Fanny bunlara sonsuza dek bakabilirdi. İrade ve zayıflığın karışımından oluşan karamsar düşüncelerini biraz olsun yatıştırıp kendisini teselli ettikten sonra tekrar aşağıya indi ve Leydi Bertram'ın yanındaki gündelik görevlerine devam ederken, onun bütün sorularına, üzüntüsünü açığa vurmadan cevap vermeyi başardı.

Nihayet umut ve sevinç kaynağı olması önceden kararlaştırılmış perşembe günü gelip çatmıştı. Hırçın ve adeta başına buyruk geçmekte inat eden diğer günlere nazaran perşembe gününün Fanny'ye daha insaflı davrandığı söylenebilirdi. Çünkü kahvaltıdan hemen sonra William'a Bay Crawford'dan çok nazik bir mektup geldi. Mektupta Bay Crawford'un ertesi sabah birkaç günlüğüne Londra'ya

gitmek ve bu yolculukta kendisine bir yol arkadaşı bulmak zorunda olduğu yazıyordu. Eğer William Mansfield'dan yarım gün önce ayrılıp onun arabasıyla gelme lütfunda bulunursa, Bay Crawford çok sevinecekti. Henry Crawford, amcasının akşam yemeklerini çok geç yediğini, bu yüzden kendisinin yemeğe rahatlıkla yetişebileceğini düşündüğünü ekleyerek William'ı da amiralin evindeki akşam yemeğine davet ediyordu.

Bu mektup ve davet William'ın çok hoşuna gitmişti. Dört atlı bir arabayla, neşeli, sohbeti çekilir bir arkadaşla yolculuk etme düşüncesi onu iyice heveslendirmişti. Fanny de buna çok sevinmişti ama onun nedeni çok farklıydı. Yapılan ilk plana göre William ertesi gece posta arabasıyla gidecek ve Portsmouth arabasına aktarma yapmadan önce dinlenmek için bir saat vakti bile kalmayacaktı. Bu durumda Henry Crawford'un bu teklifiyle Fanny ağabeyinden daha erken ayrılmak zorunda kalacaktı ama William hiç yorgunluk çekmeyecekti; işte Fanny buna çok seviniyordu. Fanny için William'ın rahatından başka bir şey önemli değildi. Sir Thomas ise bu planı daha farklı bir nedenle onayladı. Yeğeninin Amiral Crawford ile tanışması yararlı olabilirdi. Eğer yanılmıyorsa amiral, genç adamla ilgileniyordu. Kısacası Henry Crawford'dan gelen mektup herkesi sevindirmişti. Fanny bütün bir sabah boyunca bu konuyu düşündü; mektup sahibinin yakında gideceğini bilmek de onu ayrıca mutlu etmişti.

Öte yandan saat yaklaştıkça heyecanı iyice artarak kalp çarpıntıları çeken Fanny, ilk kez yaşayacağı balo sevincini yeterince hissedemiyordu. Oysa baloya daha rahat ve daha alışık oldukları için rahatça hazırlanan yakın çevresinin genç hanımları onun çok sevinçli olduğunu sanıyorlardı. Böyle düşünmeleri de çok normaldi, çünkü

katılanların pek çoğunun sadece adını duydukları Bayan Price bu gece ilk olarak böyle bir topluluğa karışacaktı, bu yüzden de balonun kraliçesi ilan edilmeliydi. Hal böyle olunca, şu an dünyada Fanny Price'dan daha mutlu bir insan olabilir miydi?

Ama Fanny Price bir sosyete kızı olarak yetişmemişti. O yüzden de çoğunluk tarafından bu baloya Fanny'nin aynı zamanda *sosyeteye tanıtılacağı* tören gözüyle bakıldığını bilmiyordu, bunu bilecek olsa büyük olasılıkla yanlış bir şey yapabileceğini ve herkesin gözünde küçük düşeceğini düşünerek büsbütün korkardı. Fanny'nin balo süresince tek istediği şey sadece kimsenin fazla dikkatini çekmeyip aşırı derecede yorulmaksızın Edmund'la birkaç kez dansa kalkmak; ama Henry Crawford ile pek fazla dans etmemek, William'ın eğlendiğini görmek ve Bayan Norris'ten de mümkün olduğunca uzak kalmaktı. Bunların gerçekleşmesi onun mutlu olması için yeterliydi. Ama büyük bir bölümü teyzeleriyle geçen uzun bir gün boyunca genç kız elinde olmadan sürekli bir karamsarlık içindeydi. Üstüne üstlük akşam yemeği konusunda kendi kafasının dikine giden kâhya kadına kızan Bayan Norris'in sinirli tavırlarını da çekmek zorunda kalmıştı. Sonunda öylesine bitkin düştü, öylesine tadı kaçtı ki, baloyla ilgili yapması gereken her şeyi başının belası olarak görmeye başladı. Bayan Norris onu azarlar gibi derhal giyinmesi için gönderdiğinde Fanny ayaklarını sürüyerek odasına yöneldi; içinden, sevinmeye hakkı olmadığını düşünüyordu. Ağır adımlara yukarı katın merdivenlerini çıkarken bir gün öncesi aklına geldi. Yaklaşık bir saatte rahip evinden dönmüş ve döndüğünde Edmund'u odasında bulmuştu. Fanny bir an için hassas duygularının etkisiyle hayal

gücünü zorlayarak, "Keşke onu odamda bulsam!" diye içinden geçirdi.

O sırada bir ses, "Fanny" dedi. Genç kız birden irkildi ve dönüp bakınca holün diğer ucunda Edmund'u gördü. Çok geçmeden genç adam yanına geldi. "Çok bitkin görünüyorsun Fanny" dedi; "uzun bir yürüyüş yapmış olmalısın"

"Hayır, dışarı çıkmadım."

"O halde evin içinde fazla koşturmuş olmalısın. En kötüsü de bu. Dışarı çıkmış olsaydın daha iyiydi."

Fanny, yakınmasını sevmediği için karşılık vermedi. Edmund her zamanki gibi şefkatliydi ama sanki onu unutmuş gibiydi, neşesi de pek yerinde değildi. İşleri ters gitmiş olmalıydı. İkisinin de odaları bir üst katta olduğu için merdiveni yan yana çıkmaya başladılar. Bir süre sonra, "Doktor Grant'ların evinden geliyorum" dedi Edmund; "orada ne işim olduğunu sanırım tahmin etmişsindir, Fanny."

Genç adamın öyle utangaç bir duruşu vardı ki, Fanny'nin aklına tek bir şey geldi, birden içini kasvet bastı; ama ağzını açıp tek kelime etmedi.

"Balonun ilk iki dansı için Bayan Crawford'dan söz almak için" dedi Edmund; Fanny bu açıklamayla sanki tekrar dirilmiş gibi oldu. Edmund'un bu konuyla ilgili kendisinden bir şeyler söylemesini beklediğini anlayınca da soru sorar gibi birtakım sesler çıkardı.

"Evet, söz aldım elbette" dedi Edmund; "ama Bayan Crawford bunun benimle son dansı olacağını söyledi" diye ekledi. "Ciddi olamaz tabii ki. Hiç sanmıyorum... Asla ummuyorum... Ciddi olamaz, bundan eminim. Ama şakasını bile duymak hoşuma gitmiyor. Mary ömründe bir rahiple hiç dans etmemiş, *etmeyecekmiş*. Ben kendi

adıma, keşke şu balo verilmeseydi, demekten kendimi alamıyorum. Zaten yarın buradan ayrılıyorum."

Fanny konuşabilmek için büyük bir çaba harcadı. "Sizin adınıza üzüldüm, gerçekten üzücü bir durum" dedi; "oysa bugün sevinçli bir gün olmalıydı. Sir Thomas bunu istiyordu."

"Ah! Evet, evet, yine de sevinçli bir gün olacak. Sonu iyi bitecek. Benim şu an biraz canım sıkıldı, o kadar. Daha doğrusu bu baloyu çok zamansız buluyorum... Şimdi ne gereği vardı böyle bir şeyin? Ama Fanny..." Genç adam onu elinden tutup alçak tonda ve içten bir sesle, "Bütün bunların benim için ne anlama geldiğini sen biliyorsun" diye ekledi; "canımın neden sıkıldığını benden daha iyi bilirsin. Seninle biraz dertleşmek istiyorum, sen dert dinlemesini iyi bilirsin. Doğrusu onun bu sabahki davranışı beni derinden yaraladı, bunu bir türlü kendime yediremiyorum. Aslında o da tıpkı senin gibi yumuşak huylu biri ama bazen öyle ters konuşuyor, öylesine *kötü* fikirler ortaya atıyor ki, bunun kesinlikle birlikte yetiştiği insanların etkisinden kaynaklandığına inanıyorum. İçinde kötülük yok ama dilinde var. Tabii ki şaka yapıyor, ben bunun şakadan ibaret olduğuna inanıyorum ama yine de içim fena oluyor."

"Onu yetiştirenlerin tarzı bu" dedi Fanny yumuşak bir sesle.

"Evet, o amca ve onun eşinin tarzı!" diye söylendi Edmund. "Yazık, çok iyi bir ruhu bozmuşlar! Fanny, doğruyu söylemek gerekirse, senden gizleyecek değilim, bazen kötülük onun sadece dilinde değil, içinde de varmış gibi geliyor insana."

Fanny bu noktada ona katılıp katılmadığına dair kendi yargısının sorulduğunu sezdi. Bir an düşündükten sonra

"Kuzen, eğer benim yalnızca dert dinlememi istiyorsanız, sizi sonuna kadar dinleyerek elimden geldiğince yardımcı olmaya hazırım. Ama *bana* akıl danışmayın, ben akıl vermek konusunda uzman biri değilim."

"Böyle bir isteğe karşı çıkmakta haklısın Fanny. Ama ben zaten bu konuyu sadece sana değil, hiçbir zaman, hiç kimseye danışmamalıyım. Bu akıl danışılacak bir konu değil. Bu gibi işlerde akıl danışanlar, sadece yanlış karar verdikleri zaman vicdanlarının sesini susturmak için yardımcı aradıklarından sorarlar. Ben seninle konuşmak istedim yalnızca."

"Bir şey daha var. Lütfen cüretimi bağışlayın ama benimle neyi nasıl konuştuğunuza dikkat edin. Bana sonradan pişman olacağınız şeyler söylemeyin. Öyle bir zaman gelir ki..."

Fanny'yi dinlerken genç adamın yanakları alev alev yanıyordu. Bir an için genç kızın elini Mary Crawford'un eli sanıp ateşli dudaklarına bastırarak "Sevgili Fanny" dedi. "Ne kadar ince düşünüyorsun. Merak etme, öyle bir zaman gelmeyecek. Senin ima ettiğin bir zaman ölünceye kadar gelmeyecek. Hiç olmayacak bir şey bu. Anlamaya başladım artık, umudum zayıfladıkça zayıflıyor. Ayrıca ne olursa olsun seninle aramızda geçen konuşmalardan hiçbir zaman korkmayacağız. Kararsızlıklarımdan, kaygılarımdan neden utanayım ki? Eğer kararsızlıklarımı ve kaygılarımı oluşturan kusurlar ortadan kalkacak olursa, gözümde daha da yükselecektir. Dünyada bütün bunları rahatça söyleyebileceğim tek bir kişi var, o da sensin Fanny. Ama onun için düşündüklerimi eskiden beri bilirsin, gözlerimin kör olmadığına tanıklık edebilirsin. Onun ufak tefek hatalarını seninle kaç kez konuştuk! Benden çekinmene gerek yok. Bu konuda ciddi umutlar

beslemekten neredeyse vazgeçmiş durumdaydım. Ama yine de başıma ne gelirse gelsin, senin iyiliğini, senin anlayışını her zaman içten bir minnetle anacağım."

Bu sözler on sekiz yaşında bir genç kızın ruhunu derinden sarsmış, Fanny'yi son zamanlarda tatmış olduğu duygulardan çok daha mutlu etmeye yetmişti. Aydınlık yüzü daha da parladı, "Evet, kuzen, belki başkaları bilmez ama ben sizin bu şekilde davranacağınızı biliyorum" dedi; "sizin söyleyebileceğiniz hiçbir şeyden korkum olamaz. O yüzden bana her istediğinizi anlatabilirsiniz."

Şu an ikinci kata çıkmışlardı. Bir oda hizmetçisi ortada görününce konuşmaları yarıda kesildi. Fanny'nin tek tesellisi, konuşmalarının belki de en olumlu noktasında kesilmiş olmasıydı. Eğer bu konuşma beş dakika daha sürseydi, kim bilir, belki de Edmund, Mary'nin kusurlarına özürler bulmaya başlayarak yeniden umuda kapılabilirdi. Neyse ki sevgi ve minnet dolu bir bakışla bakarak Fanny'nin yanından ayrılıp gitti; Fanny de saf ve tertemiz duygularla dolu bir halde kendi odasına çekildi. Saatler var ki, böyle bir hafiflik duymamıştı. Bay Crawford'un William'a yazdığı mektubun o ilk sevinci geçince içini koyu, teselli edilemez, ümitsiz bir kasvet basmıştı. Ama şu an her şey gözünde pespembeydi. Yine aklına William'ın sevinci gelmişti; bu kez o tablo gözüne daha da canlı ve parlak göründü. Balo da olacaktı... Önünde çok zevkli geçecek bir gece vardı. Fanny artık gerçek bir keyif ve balo gecelerine yaraşır sevinçli bir heyecanla hazırlanmaya başladı.

Her şey yolunda gitmişti. Fanny kendi görünüşünde bir kusur bulamadı. Sıra kolye takmaya gelince, Mary Crawford'un zinciri haçın halkasından geçmediği için, şansın hâlâ kendisinden yana olduğunu düşündü. Fanny,

Edmund'u mutlu etmek için onun verdiği zinciri mutlaka takmaya karar vermişti ama zincir fazla kalın geliyordu. Ancak ne olursa olsun Edmund'un zinciri takılacaktı, bu yüzden de ne yapıp edip sonunda zinciri haça gururla geçirdi; böylece en sevdiği iki kişinin gerçek ve hayalden ibaret armağanlarını, her yönden birbirini tamamlayan bu iki hediyeyi bir araya getirip boynuna takmış oldu. Bu kolye gerçekten de William ve Edmund ile dopdoluydu ama genç kız aynı zamanda hiç zorlanmadan Mary Crawford'un zincirini de takmıştı ve bunu takmakla kesinlikle çok doğru bir iş yaptığından emindi. Mary Crawford bunu hak eden biriydi. Daha güçlü ve daha içten başka hak edişlerle kesişmediği sürece Fanny bu ilgi ve sevgiyi rahatlıkla kabul edebilir, hatta bundan zevk bile alabilirdi. Zincir kolye Fanny'nin boynuna gerçekten de çok yakışmıştı, sonunda odasından ayrıldığında kendisinden ve tüm çevresinden son derece hoşnuttu.

Leydi Bertram bu kez nasıl olduysa yeğenini düşünmüş, kendisinden hiç beklenmeyen bir jest yapıp hiç kimseye bir şey söylemeye gerek duymadan, baloya hazırlanan Fanny'ye yetkili ve becerikli bir oda hizmetçisinin yardım edebileceğini düşünmüş, kendi giyinmesi biter bitmez genç kıza oda hizmetçisini göndermişti. Ama elbette ki çok geçti. Bayan Chapman, Fanny'nin tava arasındaki odasına ulaştığında genç kız çoktan giyinmiş bir halde odasından çıkmıştı. Hal böyle olunca Chapman'ın ona selam verip nezaket sözleri sarf etmekten başka bir seçeneği kalmamıştı. Yine de Fanny, saygıdeğer Leydi ve Bayan Chapman'ın kendisine gösterdikleri bu ilgi karşısında duygulanmıştı.

Fanny aşağı indiğinde Sir Thomas ile teyzeleri oturma salonundaydılar. Sir Thomas onu dikkatle süzdü, onun tepeden tırnağa şık, güzelliğinin doruğunda olduğunu görerek gururlandı. Fanny'nin yüzüne karşı yalnızca elbisesinin uygunluğunu övdü ama yeğeni dışarı çıktığında güzelliğini de övmekten kendisini alamadı.

"Evet, çok güzel olmuş" dedi Leydi Bertram. "Chapman'ı ona göndermiştim."

"Evet, tabii ki çok güzel görünür!" diye bağırdı Bayan Norris. "Bu kadar şımartılmayla güzel olacak elbette. Böyle bir ailede büyüdü, kuzenleri ona örnek oldu. Düşünsenize sevgili Sir Thomas, siz ve ben bu kıza ne olağanüstü imkânlar sağladık. Az önce onun üzerindeki o çok beğendiğiniz gece elbisesini biricik kızımız Maria evlenirken büyük bir cömertlik örneği göstererek Fanny'ye siz armağan etmiştiniz. Eğer biz elinden tutmasaydık kim bilir bu kız ne durumlara düşerdi, öyle değil mi?"

Sir Thomas hiçbir şey söylemedi. Ancak yemeğe oturduklarında William ile Edmund'un Fanny'ye nasıl baktıklarını görünce, bu konuya hanımlar yokken dönmenin

daha iyi olacağını anladı. Fanny beğenildiğinin farkındaydı, güzel olduğunu bilmek onu daha da güzelleştiriyordu. Pek çok nedenden dolayı mutluydu ve çok geçmeden daha da mutlu oldu. Teyzelerinin ardından salondan çıkarken kapıyı tutan Edmund, "Benimle dans etmelisin, Fanny" dedi, "ilk dansı benimle yapmalısın. İlk iki dansı benimle yapmalısın, hangisi olursa olsun."

Fanny'nin artık başka hiçbir isteği yoktu. Ömründe böylesine çılgınca sevinip mutlu olduğunu hatırlamıyordu. Önceki yıllarda kuzenlerinin balo günlerindeki neşeli hallerini hatırlıyordu, gerçekten de baloya gitmek ne kadar güzel bir şeydi. Bayan Norris, uşağının yaktığı harlı ateşi kontrol edeyim derken daha da kötüleştirdiği sırada, onun bakışlarından uzak kalarak oturma odasına girip orada dans figürlerini bile denemişti. Bunu izleyen yarım saat, başka koşullar altında olsa geçmek bilmezdi. Ama Fanny'nin mutluluğu hâlâ sürüyordu. Edmund ile yaptığı konuşmayı hatırlamak onu mutlu kılmaya fazlasıyla yetiyordu. Bu arada Bayan Norris'in dırdırları devam etse ne olurdu? Leydi Bertram esniyorsa ne çıkardı?

Beyler de onlara katıldı; arabaların gelmesini beklerken tatlı bir hava esiyordu. Evin içine bir huzur, bir neşe yayılmıştı. Herkes gülüp konuşuyordu, geçen her dakika zevk ve ümit yüklüydü. Ancak Fanny, Edmund'un neşeli olabilmek için biraz kendisini zorladığını seziyordu. Yine de onun bu kadarcık da olsa başarılı olduğunu görmek sevindiriciydi. Arabaların geldiği duyulup davetliler toplanmaya başlayınca, Fanny'nin neşesi birden söndü, bu kadar yabancıyı bir arada görünce tekrar kendi kabuğuna çekilmişti. Sir Thomas ile Leydi Bertram'ın davranışları da bu ilk toplantının aşırı ciddi ve resmi havasını dağıtmaya pek yetemeyecek gibi görünüyordu. Sir Thomas

onu birtakım kişilerle tanıştırınca Fanny de selam vermek, dinlemek, konuşmak zorunda kalıyordu. Onun için zor şeylerdi bunlar. Böyle zamanlarda Fanny ancak son derece rahat tavırlarla etrafta dolaşan William'a bakarak cesaret bulabiliyor, o yüzden şu an onun yanında olmayı çok istiyordu.

Grant'larla Crawford'ların gelişi resmi havayı dağıtmıştı. Onların teklifsiz ve rahat tavırları çok geçmeden buzları çözmüştü. Herkes hafiflemiş, küçük gruplar kurmaya başlamışlardı. Bu rahatlamayı Fanny de sezmişti. Eğer bakışlarını Mary Crawford'la Edmund'dan ayırabilseydi, yorucu nezaket görevlerinden sıyrılıp yine az önceki derin mutluluğuna dönebilirdi. Mary baştan aşağı güzel ve alımlıydı; bu işin sonu nereye varacaktı acaba?

Fanny karşısında Henry Crawford'u görünce bu düşünceleri birden dağıldı. Genç adam hemen ondan ilk dansı istediğinde Fanny'nin kafası tümüyle karışmış durumdaydı; çelişkili duygular içindeydi. Dansın başlayacağı o ürkütücü saat yaklaştıkça ilk danslar için eş bulmuş olmayı önemli bir kazanç sayıyordu, kendisinin ne kadar beğenildiğinden habersiz olduğu için eğer Bay Crawford onu dansa kaldırmayacak olursa kavalyesiz kalacağını sanıyordu, bu durumda hemen birbiriyle fısıldaşacak olan büyükler telaş içinde ona eş bulmak zorunda kalacaklardı. Bu da onun adına korkunç bir şey demekti. İşte bu nedenle genç kız bu durumdan kurtulduğuna seviniyordu.

Öte yandan Henry Crawford'un onu dansa kaldırmaya hazırlanırken takındığı tavır pek hoşuna gitmemişti. Genç kız onun bir an için boynundaki kolyeye gözünün takıldığını ve gülümsediğini görmüş, birden utancından kıpkırmızı kesilmişti. Gerçi onu üzen bu bakış bir daha

tekrarlanmamıştı, Henry'nin tek amacının onunla dans edip nazikçe konuşabilmek olduğunu anlamıştı. Bunu bilmesine rağmen yine de Fanny sıkılganlığını yenemiyor, üstelik genç adamın onun bu halini fark ettiğini düşünüp daha da utanıyordu. Kısacası genç adam onunla konuşmayı bırakıp başka birinin yanına gidene kadar Fanny bir türlü rahat edememişti. Ancak o zaman onu dansa kaldırmaya peşinen gönüllü bir kavalyesi olduğuna yavaş yavaş sevinebildi. Dans salonuna geçileceği sırada Fanny kendisini o gece ilk olarak Mary Crawford'un yanında buldu. Mary'nin de gülümseyen bakışları tıpkı ağabeyininkiler gibi, hatta daha da aleni olarak Fanny'nin boynuna çevrildi. Mary bu konuda ona bir şeyler söylemeye yeltendi ama konuyu alelacele kapatmak isteyen Fanny hemen ona ikinci zincirin tarihçesini anlatmaya koyuldu. Mary onun anlattıklarını dinlerken gözü kolyeye takılı kaldığı için, söylemek istediği şeylerin ve yapmak üzere olduğu iltifatların hepsini unuttu. O an tek bir düşüncesi vardı. Zaten ışıldayan gözleri, duyduğu heyecanla daha da parladı; genç kız sevinç içinde, "Gerçek mi?" diye bağırdı. "Edmund mu verdi? Tam ondan beklenen bir şey, ondan başka kimse bunu düşünemezdi. Şu an ona anlatılamaz derecede saygı duyuyorum" derken, bunları ona söylemek için sabırsızlanan bir tavırla çevresine bakındı. Ama Edmund yakınlarda değildi; tam o sırada Bayan Grant ikisinin yanına gelip kollarına girdi ve böylece üçü birden herkesle birlikte dans salonuna geçtiler.

Fanny'nin içini birdenbir kasvet bastı, ama neyse ki Mary Crawford'un duygularını uzun uzun düşünecek fırsatı olmamıştı. Şimdi dans salonundaydılar. Kemanlar çalıyordu ve Fanny öylesine heyecanlıydı ki, şu an ciddi bir şey düşünmesi mümkün değildi. Oysa çevresine ba-

kınıp her şeyin nasıl yapıldığına dikkat etmeliydi. Çok geçmeden Sir Thomas onun yanına gelerek kavalyesi olup olmadığını sordu. "Evet, efendim, Bay Crawford" cevabı tam olarak Sir Thomas'ın duymak istediği şeydi.

Bay Crawford uzakta olmadığı için Sir Thomas onu alıp Fanny'nin yanına getirdi. Sir Thomas'ın sözlerinden, Fanny dansı kendisinin açacağını, ayrıca da en önde dans edeceğini anladı. Bu şimdiye kadar hiç aklına gelmemişti. Balonun ilk dansını Edmund ile Mary'nin açacaklarını sanmış, bunu da çok yerinde bulmuştu. Ama şimdi dudaklarından farkında olmadan hafif bir şaşkınlık sesi çıktı, genç kız bunun uygun düşmeyeceğini ima eden bir şeyler mırıldandı, hatta onu bu görevden bağışlaması için Sir Thomas'a yalvarmaya kalkıştı. Onun buna bu kadar fazla itiraz etmesinin nedeni, duyduğu dehşet verici korkuydu. Öylesine dehşete kapılmıştı ki, Sir Thomas'ın gözlerinin içine bakarak, bu duruma başka bir çözüm yolu bulunabileceğini ümit ettiğini söyledi. Sir Thomas önce gülümseyerek onu cesaretlendirmeye çalıştı. Ancak sonra oldukça ciddi bir tavır takınarak, "Hayır tatlım, böyle olmak zorunda" dedi. Böylece Fanny başka söz söylemeye cesaret edemedi. Birkaç dakika sonra da kendisini Henry Crawford'un eşliğinde salonun ortasına doğru yürürken buldu. Sonra orada bir süre durup diğer çiftlerin de onlara katılmasını beklediler.

Fanny inanamıyordu. Bunca zarif genç bayandan daha üstün tutulmak! Bu kadar onurlandırılmak çok fazlaydı. Onu kuzenleriyle aynı seviyede tutmak gibi olmayacak türden bir şeydi. Fanny'nin düşünceleri yapmacıksız, sevgi dolu bir özlemle kuzenlerine doğru uçtu. Kaç kez onların kendi evlerinde bir balo vermenin mutlulukların en büyüğü olacağını söyleyip bunu bütün kalpleriyle diledik-

lerini duymuştu! Ve nihayet şimdi bu balo veriliyordu ama onlar uzaktaydı. Üstüne üstlük açılış dansını Fanny yapacaktı... Hem de Henry Crawford'la! Genç kız, kuzenlerinin bu yüzden kendisini kıskanmayacaklarını umuyordu. Sonbahardaki durumu, bu evde daha önce dans edildiği zamanlarda kimin kime yakınlık gösterdiğini hatırladıkça, içinde bulundukları duruma inanmakta güçlük çekiyordu.

Balo başladı. Fanny için bu, mutluluktan ziyade büyük bir onurdu, en azından ilk dans bakımından. Kavalyesi sevinç içindeydi ve bu sevinci ona da aşılamaya çalışıyordu, ama Fanny hâlâ çok korkuyordu; herkesin ona bakmaktan vazgeçtiğine inanıncaya kadar da gerçek anlamda eğlenmesi mümkün değildi. Ama gençti ve çok güzeldi, zarifti, nazikti. Bu yüzden utangaçlık ve ürkeklik bile ona yakışıyordu; salondaki misafirler arasında onu övmeyenler yok denecek kadar azdı. Çekici ve alımlıydı, mütevazıydı, her şeyden önemlisi Sir Thomas'ın yeğeniydi. Çok geçmeden Bay Crawford'un onun peşinde koştuğu da kulaktan kulağa yayılmaya başladı; bütün bunlar Fanny'nin büyük bir çoğunluk tarafından beğenilmesi için fazlasıyla yeterliydi.

Sir Thomas da Fanny'nin dans edişini büyük bir zevkle izliyordu. Ona baktıkça gururdan göğsü kabarıyordu. Gerçi Bayan Norris gibi yeğeninin tüm meziyetlerini ve alçak gönüllülüğünü yalnızca Mansfield'da yetişmiş olmasına bağlamıyordu ama onun diğer üstünlüklerini bizzat kendisinin sağlamış olduğunu düşündükçe de kendisiyle övünüyordu. Gerçekten de Fanny eğitim ve terbiyesini ona borçluydu.

Mary Crawford, Sir Thomas'ın aklından geçenleri yüzünden okuyabiliyordu. Gerçi, kendisi hakkında yan-

lış hüküm verip haksızlık ettiği için Sir Thomas'a kırgındı ama yine de ona kendisini beğendirmekte ısrar ediyor, onun kalbine tekrar girmek için fırsat kolluyordu. Bunu fırsat bilip iyice onun yanına yaklaştı, Fanny'yi öven birkaç tatlı söz söyledi. Sözlerinde samimiydi; nitekim söyledikleri Sir Thomas tarafından tam beklediği ve dilediği gibi içtenlikle karşılanmış, hatta resmiyetin, nezaketin ve de alçak tonda konuşmasının izin verdiği ölçüde tümüyle hemfikir oldukları belirtilmişti. Bu bakımdan Sir Thomas'ın Mary'ye evin saygıdeğer leydisinden daha nazik davrandığını söyleyebiliriz.

Mary, çok geçmeden Leydi Bertram'ın yakındaki bir kanepede oturduğunu gördü. Kavalyesiyle dans etmeden önce onun yanına gidip Fanny'nin güzelliğini övdü.

Leydi Bertram kayıtsız bir tavırla, "Evet, gerçekten oldukça güzel görünüyor" diye karşılık verdi. "Ne de olsa onun hazırlanmasına Chapman yardım etti. Chapman'ı da ona ben gönderdim."

Saygıdeğer Leydi görünüşte Fanny'nin beğenilmesine seviniyordu sevinmesine ama bu hususta asıl hayranlık duyduğu kişi kendisiydi, Chapman'ı gönderdiği için Fanny'ye büyük bir iyilikte bulunduğuna inanıyordu; o anda aklı yalnızca kendisine duyduğu bu hayranlıkla meşguldü. Mary Crawford daha sonra Bayan Norris'in yanına gitti; ama yeğeni hakkındaki görüşlerini bildiği için Fanny'yi övmeye kalkışmadı. Sadece bir fırsatını bulduğunda, "Ah! Bu gece sevgili Bayan Rushworth'le sevgili Julia'nın yokluğunu ne kadar da çok hissediyoruz!" dedi. Bayan Norris de iskambil için oyun masalarını kurmak, Sir Thomas'a akıl vermek ve evli kadınları daha güzel bir köşeye almak gibi bir yığın işle uğraşırken onun söylediklerini dinlemeye zaman ayırabildiği ölçüde gülümseyip birtakım nazik laflar etti.

Ancak Fanny konusunda herkesi hoşnut etmeye çabalayan Mary Crawford, en büyük potu Fanny'ye karşı kırdı. Güya niyeti Fanny'nin kırılgan kalbine tatlı bir çarpıntı vermek, onun gururunu okşamaktı. Bu yüzden ilk iki dansın sona ermesini zar zor bekledikten sonra onun yanına gidip imalı bir tonda, "Ağabeyimin yarın Londra'ya neden gittiğini belki *sen* söyleyebilirsin Fanny. İşim var diyor ama işinin ne olduğunu söylemiyor. Bence bizden ilk kez bir şeyler gizliyor. Aslında bütün kadınların kaderidir bu. Er ya da geç bizim yerimize birileri geçer. Şimdi ben de onun hakkında bilgi alabilmek için yerime geçen sana başvurmak zorunda kaldım. Tanrı aşkına Henry neden Londra'ya gidiyor?"

Fanny bütün utangaçlığına rağmen elinden geldiği kadar net konuşmaya çalışarak bu konuda hiçbir şey bilmediğini söyledi.

"O halde mutlaka ağabeyini götürecektir, böylece yol boyunca senden konuşurlar" diyerek güldü Mary.

Fanny çok şaşırmıştı, bunun nedeni, hiç hoşnut olmadığı bir konuşmayla karşılaşmış olmasının verdiği şaşkınlıktı. Mary ise onun hiç gülümsemeyişine, yüzünün asık olmasına anlam veremedi; bunun olsa olsa onun tuhaf mizacından ve gereksiz heyecanından kaynaklandığını düşündü, ama bu halin asıl nedeninin Henry Crawford'un aşırı ilgisi olduğu aklının ucundan bile geçmiyordu.

Fanny baloda çok eğlendi. Ancak bunun yalnızca Henry'den gördüğü yakınlıkla ilgisi yoktu. Hatta Henry onu tekrar dansa kaldırmakta o kadar acele etmese, genç kızın daha mutlu olacağı bile söylenebilirdi. Ancak bu kaçınılmaz bir durumdu. Henry ona, dünya Fanny'nin etrafında dönüyormuş gibi davranıyordu. Dürüst olmak

gerekirse, Fanny de onun davranışlarında herhangi bir kabalık ya da sunilik görmemişti. Hatta bazen William'dan söz ettiği zamanlar, genç adamın konuşması oldukça hoşuna gidiyor ve sımsıcak bir içtenlik hissediyordu. Ancak yine de Fanny'nin o geceki mutluluğunun asıl nedeni yalnızca Henry'nin ilgisi değildi. Genç kız, kardeşi William'ın nasıl gönlünce eğlendiğini gördükçe çok seviniyordu. Beğenildiğini bilmek ve şimdi de önünde Edmund'la yapacağı iki dans olduğunu düşünmek ona sonsuz bir mutluluk veriyordu. Ama o kadar fazla peş peşe dansa kaldırılıyordu ki, Edmund'un ondan sözünü aldığı danslara bir türlü sıra gelemiyordu.

En sonunda sıra bu danslara geldiğinde, Fanny mutlu olmuştu; ama Edmund'un da onun kadar neşeli olduğu ve ona sabahki gibi tatlı sözler söylediği sanılmasın. Edmund bitkin düşmüş bir durumdaydı. Fanny'nin mutluluğu da, Edmud'un ruhunu ve zihnini dinlendiren tek dostun kendisi olduğunu bilmesinden kaynaklanıyordu. "Ev sahipliği yapıp herkesle ilgileneceğim diye çok yoruldum, Fanny. Konuşacak doğru dürüst bir şey olmadığı halde, saatlerdir durmaksızın konuşuyorum. Ama *seninle* birlikteyken huzur buluyorum. Sen nasılsa benden boş yere çene çalmamı beklemezsin. Gel sevgili Fanny, dans ederken birlikte sessizliğin tadını çıkaralım."

Fanny ona hak verdiğini söylemek için bile ağzını açmadı. Sabahleyin ona söylediği şeyi yerine getirirken Edmund'un ruhunun gerçekten çok bezgin olduğu belliydi. Bu yüzden öylesine derin bir sessizlik içinde dans ettiler ki, onları seyredenler arasında Sir Thomas'ın küçük oğlu için bir gelin yetiştirmiş olduğundan kuşkulananlar varsa da, bu dans kuşkularının yersiz olduğunu düşünmeleri için yeterli bir sebep oldu.

Edmund baloda hiç eğlenememişti. Onunla yaptıkları ilk dans sırasında Fanny'nin neşesi yerindeydi ama bu neşenin Edmund'a bir yararı olmamıştı. Hatta Fanny'nin neşesi Edmund'un sıkıntısını hafifleteceğine, adeta daha da ağırlaştırmıştı. Edmund çok geçmeden her şeye rağmen içindeki sese kulak verdi; o ses onu Mary'yi dansa kaldırmaya itiyordu. Gerçi genç kız, mesleğini aşağılayarak onu çok kırmıştı ama yine de gidip onu dansa kaldırdı. Bir süre konuştuktan sonra sustular. Edmund mantık yürüttükçe Mary onu alaya almıştı. Sonunda sinir içinde birbirlerinden ayrılmışlardı. Onlara göz ucuyla bakmaktan kendisini alamayan Fanny gördüğü bu manzara karşısında sevinmişti. Aslında Edmund acı çekerken sevinmek, vahşice bir davranıştı. Ama yine de onun acı çekmesinde genç kızı mutlu eden bir şey vardı.

Edmund'la yapacağı ikinci dansı da tamamladıktan sonra Fanny'nin ne dans edecek gücü kalmıştı, ne de isteği. Sir Thomas, Fanny'nin elini kalbinin üzerine bastırmış bir halde soluk soluğa kaldığını ve sürüklenircesine yürüdüğünü görünce, derhal oturmasını ve artık kesinlikle dans etmemesini salık verdi. O andan itibaren Henry Crawford da oturdu. Bir ara kız kardeşinin yanına gelen William, "Zavallı Fanny!" dedi. "Ne de çabuk pes ettin! Oysa eğlence yeni başladı. Ben iki saat daha dans edebilirim. Sen neden bu kadar çabuk yoruldun?"

"Çabuk mu!" diyerek Sir Thomas hemen saatini cebinden çıkardı. "Sevgili dostum saat şu an sabahın üçü ve kız kardeşiniz de bu saate kadar ayakta kalmaya hiç alışık değil."

"O halde sevgili Fanny, yarın sabah beni geçirmek için sakın yatağından kalkma. Uyuyabildiğin kadar uyumaya bak, beni düşünme."

"Ah, William!"

"Ne! Yoksa Fanny gerçekten seni geçirmek için erken kalkmayı mı planlıyordu?"

"Ah! Evet efendim" diye bağırdı Fanny ve hemen yerinden kalkıp Sir Thomas'ın yanına gitti. "Mutlaka kalkıp onunla birlikte kahvaltı etmeliyim. Biliyorsunuz, bu onunla birlikte kahvaltı yapacağımız son sabah."

"Kalkmasan daha iyi olur. Dokuz buçuğa kadar William kahvaltısını bitirip gitmiş olacak. Bay Crawford, siz saat dokuz buçukta onu almaya gelebilecek misiniz?"

Ama Fanny çok diretince, hele bir de gözleri yaşla dolunca, Sir Thomas daha fazla dayanamadı ve aralarındaki konuşma tatlılıkla sona erdi: "Pekâlâ, pekâlâ" dedi Sir Thomas. Bu, izin çıktığı anlamına geliyordu.

William yanlarından ayrılırken Henry Crawford ona, "Evet, dokuz buçukta" dedi. "Tam zamanında orada olmaya çalışacağım, çünkü ne yazık ki *benim* hatırım için kahvaltıya kalkacak fedakâr bir kız kardeşim yok." Ardından Fanny'ye dönüp alçak sesle, "Ben de böylece bu ıssız evden ayrılmış olacağım. Ağabeyiniz benim zaman kavramımla kendisininki arasında çok fark olduğunu yarın anlayacak" dedi.

Sir Thomas bir an düşündükten sonra, ertesi sabah evde tek başına kahvaltı etmektense erkenden kurulacak kahvaltı masalarına Henry Crawford'un da gelmesini rica etti. Genç adam da bu davete hemen olumlu yanıt verdi. Bu yanıt aynı zamanda Sir Thomas'ın, Henry'nin duygularını iyice anlamasını da sağlamıştı. Şu ana kadar bu konudaki algısının kendi yorumundan ibaret olduğunu sanmıştı; ama bu balo, yorumunun doğru olduğunu kanıtlamıştı. Uzun sözün kısası, bu durum, Bay Crawford'un küçük Fanny'ye gerçekten âşık olması anlamına geliyor-

du. Sir Thomas bunun sonucunun nerelere varabileceğini düşünerek tatlı hayallere daldı. Ama ne yazık ki yeğeni Fanny, onun kalbinin bu konudaki iyiliğine hiç sevinmemişti.

Fanny, son sabahlarında William ile baş başa kalmayı ümit etmişti. Bu onun için ne inanılmaz bir mutluluk olurdu. Ama isteği gerçekleşmemiş olsa da Fanny hiç kırgınlık duymuyordu. Tam tersine onun isteklerinin dikkate alınmasına, keyfinin yerinde olup olmadığının sorulmasına hiç alışık olmadığı için üzülmek yerine seviniyordu.

Çok geçmeden Sir Thomas yine Fanny'nin keyfini kaçıran bir şey yaptı ve bu defa da ona gidip yatmasını salık verdi. "Salık vermek", Sir Thomas'ın kullandığı bir sözcüktü. Gerçekte ise kayıtsız şartsız bir iktidarın "salık" verişiydi bu. Şu halde Fanny'ye düşen tek şey, ayağa kalkıp Henry Crawford'un iyi geceler dilekleri arasında sessizce odadan dışarı süzülmekti.

Fanny yatmak için odasına gitmeden önce, tıpkı o eski şiirde *"sadece bir an, daha fazla değil"* şeklinde sözü edilen Branxholm Hall malikânesinin ev sahibesini andıran bir tavırla kendi adına mutlu saatlerin sahnelendiği balo salonuna son bir kez göz atmak istedi. Ortalıkta hâlâ canla başla çalışan beş altı azimli çift vardı, kısa bir süre onları seyretti, ardından yukarı çıkmak üzere merdivene yöneldi. Ruhu, taşıdığı umutların yanı sıra endişe duyduğu şeylerle de doluydu; içtiği şekerli şarap ve baharatlı çorbalardan dolayı içi yanıyordu; yorgun, tedirgin, heyecanlıydı; ayakları dans etmekten ağrıyordu. Ama ağır ağır basamakları çıktığı sırada sanki ardından ona eşlik eder gibi hâlâ çalmakta olan folklorik dans müziğini duyunca, her şeye rağmen balo denen şeyin gerçekten de çok zevkli bir eğlence olduğunu düşündü.

Sir Thomas'ın onu ısrarla odasına göndermesi, yalnızca Fanny'nin bir an önce uyumasını istediğinden ya da sağlık durumunu düşündüğünden değildi. Sir Thomas, Henry Crawford'un Fanny'nin yanında gereğinden fazla kalmış olduğunu düşünmüş olabilirdi. Belki de yeğeninin uysal ve mazbut bir genç kız olduğunu, dolayısıyla iyi bir eş olacağını herkese kanıtlamak istemişti.

Balo sona ermişti, çok geçmeden kahvaltı da sona erdi, son öpücük verildi ve William gitti. Henry Crawford önceden dediği gibi tam saatinde gelmişti; kahvaltı kısa ama zevkli geçmişti. Fanny en son dakikaya kadar William ile kaldıktan sonra, içini kasvet basmış olarak kahvaltı salonuna döndü. İyi kalpli Sir Thomas onu rahatça ağlaması için yalnız başına bıraktı; Fanny'nin, iki genç adamın boş bırakıp gittiği sandalyelere bakarak, onlara karşı duyduğu şefkat ve sevgiyi paylaşıp teselli bulacağını umuyordu. William'ın tabağındaki soğuk etten arta kalan kemik parçası ve hardalla kardeşinin sevgisini, Henry'nin tabağında arta kalan yumurta kabuklarıyla da onun sevgisini paylaşmak zorundaydı.

Fanny gerçekten de Sir Thomas'ın umduğu gibi orada öylece oturup, çok sevdiği erkeğin ardından gözyaşı döktü. Ancak söz konusu sevgi yalnızca ağabeyine duyduğu kardeş sevgisiydi. William gitmişti; genç kız şimdi ağabeyinin bu ziyaretinin yarısını saçma sapan dertleri ve onu hiç ilgilendirmeyen bencilce sorunlarıyla boş yere harcadığını, bu yüzden onca zamana çok yazık ettiğini

düşünüyordu. O anda yüreği öylesine merhamet ve şefkatle doluydu ki, bu an tıpkı o küçük, iç karartıcı evde yaşadığını her düşündüğünde son görüşmelerinde Norris teyzesine yeterince yakın davranmadığı için kendisini suçlamasına benziyordu. Nitekim şimdi de geçen on beş gün içinde William için yapabileceği ve yapması gereken pek çok şeyi yapmamış olduğunu düşünerek suçluluk duyuyordu.

İnsanın üzerine ağırlık gibi çöken çok hüzünlü bir gündü. İkinci kahvaltıdan az sonra da Edmund ev halkıyla bir hafta için vedalaştı, atına binip Peterborough'a doğru yola koyuldu. İşte hepsi gitmişti. Dün geceden geriye hiçbir şey kalmamıştı. En kötüsü de, bu anıları paylaşacağı kimsenin olmayışıydı.

Fanny, Bayan Bertram ile baloyu konuşmak istedi. Biriyle balo konusunda konuşma isteği duyuyordu. Ama teyzesi meraksız bir kadın olduğu için hiçbir şeye dikkat etmemişti, bu yüzden onunla bu konuyu konuşmak çok zor bir işti. Kendisinden başka kimsenin ne giydiğinin, yemekte nereye oturduğunun farkında bile değildi. Albay Harrison'un balonun en yakışıklı genci diye sözünü ettiği adamın William mı yoksa Bay Crawford mu olduğundan bile emin olamıyordu. Bir ara biri gelip kulağına bir şeyler fısıldamıştı; ama o, Sir Thomas'a insanların neden söz ettiğini sormayı unutmuştu; Miss Maddox'lardan biri ile ilgili bir şeydi galiba ama ne olduğu aklına gelmiyordu. Leydi Prescott'un Fanny'de dikkate değer bulduğu şey de hiç aklında kalmamıştı. Saygıdeğer leydinin en uzun konuşmaları, en açık yorumlayabileceği şeyler bunlarla sınırlıydı. Gerisi uykulu bir sesle söylenen "Evet, evet, çok iyi. Gerçekten mi? O mu yapmış? Ben *onu* görmedim. Ben zaten hangisi hangisiydi hiç bilmiyorum" gibi belli

belirsiz sözlerden ibaretti. Bu çok kötüydü ama yine de Bayan Norris'in yaptığı her zamanki sert çıkışlardan biraz daha iyi sayılırdı. Bayan Norris, hasta bir hizmetçi kadın için büyük bir tas lapa yapıp götürdüğü için, evin atmosferinin barış dolu ve şen olduğu pek söylenemese de şu an ev en azından sessiz ve huzurluydu.

Akşam saatleri de gündüz saatleri gibi ağır ve sıkıntılı geçti. Çay saati için hazırlanan masa toplanırken "Neyim var bilmiyorum" dedi Leydi Bertram. "Aptal gibiyim. Dün gece geç saatlere kadar oturmaktan olmalı. Fanny artık ne yapıp edip uykumu kaçıracak bir şeyler yapacaksın. Bu halde nakış filan yapamam. İskambil kâğıtlarını getir bari. Kendimi sersem gibi hissediyorum."

İskambil kâğıtları getirildi; Fanny yatma saatine kadar teyzesiyle kâğıt oynadı. Sir Thomas kitap okuduğu için iki saat boyunca oyunun odadaki yankılarından başka ses duyulmadı. "Böylece eder otuz bir... Elde dört, yerde sekiz." Dağıtma sırası sizde sevgili teyzeciğim, isterseniz yerinize ben dağıtayım?" Fanny son yirmi dört saatin bu odada, bu evde meydana getirdiği değişikliği düşünüp duruyordu. Dün gece salonda, salonun dışında, her yerde her şey umut, gülüş, hareket, gürültü, ışık ve yaşamla kaynaşırken şimdi sessizlik, uyuşukluk ve yalnızlıktan ibaretti.

Neyse ki iyi bir uykudan sonra Fanny'nin neşesi biraz olsun yerine geldi; bu sayede genç kız ertesi sabah ağabeyi William'ı düşünürken biraz daha az üzülmeyi başarabildi. Üstüne üstlük o sabah Bayan Grant ile Mary, perşembe gecesi konusunda bir konuşma yapma fırsatı bulup da bu balonun geçmiş baloların şen ruhunu yeniden canlandıracak şaka ve kahkahalarla dolu olduğu konusunda mutabık kaldıklarında daha da rahatladı.

Duyguları yavaş yavaş duruluyor, önünde uzanan günlerin sakinliğine kendisini kolaylıkla alıştırabiliyordu.

Gerçekten de şimdiye kadar evin içinde bir gün bile bu kadar az kişi kaldıkları hiç görülmemişti. Fanny için her yemeğin ya da her aile toplantısının tadı, neşe kaynağı olan yegâne kişi de artık yoktu, gitmişti. Buna dayanabilmeyi öğrenmesi gerekiyordu. Üstelik o, yakında temelli gidecekti. Fanny şimdi hiç değilse Sir Thomas ile eskisi kadar çekinip utanmadan oturabiliyor, onun anlattıklarını dinliyor ve sorduğu sorulara daha rahat karşılık verebiliyordu. Bu da bir kazançtı.

Sir Thomas, ayrılığın birinci ve ikinci günlerinde evin ne kadar tenha kaldığını görünce, "Oğullarımızı arıyoruz doğrusu" dedi. İlk gün Fanny'nin gözlerinin yaşla dolduğunu fark edince, yolcuların sağlıcakla gitmeleri için kadeh kaldırmaktan başka bir harekette bulunmadı. İkinci gün ise daha da açılarak, William'ı tüm içtenliğiyle övüp mesleğinde yükselmesi için temennilerde bulundu. "Bundan böyle onun bizi görmeye daha sık geleceğini umabiliriz" diye ekledi; "Edmund'a gelince, onsuz yaşamayı öğrenmemiz gerek. Bu kıştan sonra o artık hiçbir zaman şimdiki gibi tam anlamıyla bizim olmayacak."

"Evet" dedi Leydi Bertram, "Keşke evden ayrılmasa. Ama hepsi birer birer çıkıp gidecek. Oysaki hep evlerinde kalsalar ne kadar iyi olur."

Bu dileğin hedefi daha çok Julia idi. Julia o günlerde Maria ile Londra'ya gidebilmek için izin istemişti. Sir Thomas bunun kız kardeşlerin ikisi için de iyi olacağını düşünerek izin vermişti. Leydi Bertram iyi kalpli biri olduğundan, engel çıkarmayı aklının ucundan bile geçirmemişti. Ancak şu sıralarda evine dönmesi beklenen ve geciken Julia için üzülüyordu.

"Sevgili Sir Thomas" dedi sonunda, "düşünüyordum da, Fanny'yi yanımıza almakla ne kadar iyi etmişiz. Bakın, şimdi herkes çekip gidince onun değeri anlaşıldı."

Sir Thomas bu olumlu düşünceyi heyecanla onayladı, "Çok doğru" dedi; "Fanny'yi her zaman yüzüne karşı methedip onu ne kadar çok beğendiğimizi söylemekle isabet etmişiz. Gerçekten de şu an o bizler için can yoldaşı oldu. Biz belki *ona* iyilik ettik ama o da *bizim* için vazgeçilmez oldu."

"Evet" diye ekledi Leydi Bertram, "üstelik onun bizden hiç ayrılmayacağını bilmek, içimi daha da rahatlatıyor."

Sir Thomas bu söz üzerine durakladı, bıyık altından gülerek yeğenine baktı. Ardından ciddi bir tavır takınarak, "Bu yuvasından daha mutlu olacağı başka bir yuvaya çağrılmadığı müddetçe, Fanny'nin bizi pek bırakmayacağını umuyorum" dedi.

"Eh, *bu da* öyle olacak bir iş değil, Sir Thomas, Onu kim davet edecek? Gerçi Maria onu ara sıra Sotherton'daki eve kalmaya çağırabilir, ama temelli isteyeceğini hiç sanmıyorum. Zaten Fanny için burası daha iyi. Ayrıca ben de onsuz olamam."

Mansfield'ın en büyük malikânesinde pek sessiz ve rahat geçen hafta, rahip evinde bambaşka bir görünüm taşıyordu. Diğer bir deyişle bu iki evin iki genç kızı bu haftayı birbirinden çok farklı duygular içinde geçirmekteydi. Fanny'yi teselli edip huzura kavuşturan olaylar Mary'yi sinirlendiriyor, can sıkıntısına gömülmesine neden oluyordu. Bu biraz da onun tabiatından ve alışkanlık haline getirdiği huylarından kaynaklanıyordu. Biri kolay sevinen, diğeri ise sıkıntı çekmeye hiç mi hiç alışık olmayan bir yapıya sahipti. Yine de duygularındaki taban tabana zıtlığın büyük bir kısmı, durumlarındaki farklılıktan kaynaklanıyordu. Bazı önemli konularda iki kızın

çıkarları birbirinin tümüyle zıttıydı. Fanny'ye göre Edmund'un yokluğunun en azından bir amacı vardı, bu yüzden de bir anlamda sevindiriciydi. Mary için ise bu her bakımdan acıydı. Mary onun yokluğunu her gün, hatta her saat hissediyordu. Üstelik onun hangi amaçla gittiğini düşündükçe daha da sinirleniyordu. Ona göre Edmund, sırf onun gözündeki değerini yükseltmek için bu ayrılığı bilerek gerçekleştirmiş olsa, ancak bu kadar isabetli bir yol seçebilirdi. Henry ve William'ın aynı anda gidişlerine rastlayan bu dönem, eskiden hep neşe saçan grubun dağılmasına neden olmuştu. Mary en çok da buna üzülüyordu. Şimdi artık ardı arkası kesilmeyen yağmurlu ve karlı havalar yüzünden rahip evine kapanıp kalmış, yapacak hiçbir işi olmayan ya da hayatlarında umutsuzca değişiklik olmasını bekleyen zavallı bir üçlüden ibarettiler. Çok kızdığı için balodan dargın ayrıldığı Edmund'un kendi kafasının dikine gitmekte ısrar edişine ve Mary'nin isteklerini hiçe saymasına ne kadar öfkelense de, Mary yine de sürekli onu anmaktan kendini alamıyordu. Üstün vasıflarını, sıcacık şefkatli sevgisini düşündüğü Edmund'u bir an evvel görebilmenin özlemiyle yanıyordu. Ona göre yolculuğun bu kadar uzun sürmesi gereksizdi. Kendisinin Mansfield'dan ayrılması çok yakınken, Edmund'un ani bir kararla yola çıkması, üstelik bütün bir hafta buradan uzaklaşması hiç doğru olmamıştı. Bir süre sonra Mary onun ayrılışından kendisini sorumlu tutup suçlamaya başladı. Son görüşmelerinde onunla keşke o kadar sert konuşmamış olsaydı. Din adamlarından söz ederken oldukça acı ve aşağılayan bir dil kullanmıştı. Bunu yapmamalıydı; terbiye ve nezaket kurallarına aykırı bir davranış olmuştu bu. Mary o sözleri söylemiş olmanın pişmanlığını yaşıyor, hiç söylememiş olmayı diliyordu.

Hafta sona ermişti ama genç kızın üzüntüsü bitmemişti. Ayrılığın ilk günlerinin yeterince kötü olduğu yetmiyormuş gibi sanki Mary'yi daha da kötü günler bekliyordu. Tekrar cuma günü gelip çatmıştı, ancak beraberinde Edmund'u getirmemişti. Cumartesi olmuştu ama Edmund hâlâ görünürlerde yoktu. Pazar günü kilisede Bertram'larla karşılaştılar. Mary onlarla konuştuğunda Edmund'un birkaç gün de arkadaşının yanında kalacağını öğrendi, o yüzden biraz daha gecikecekti!

Önceleri hem korkup hem de büyük bir pişmanlık duyduğu din adamlığı konusundaki sözlerini, aşırıya kaçtığını düşünüp geri almayı çok istemişti, şimdi ise bu korkusu on kat daha artmıştı. Genç kız şimdi de kendisi için bu çok yeni olan sevimsiz duyguyla, kıskançlıkla mücadele etmek zorundaydı. Edmund'un yanında kaldığı arkadaşı Bay Owen'ın kız kardeşleri olduğunu öğrenmişti, Edmund onları çekici bulabilirdi. Ayrıca kafasını kurcalayan bir başka konu da, Mary'nin Londra'ya dönmeyi planladığı sırada onun uzakta kalmakta ısrar edişiydi; bu oldukça manidardı ve Mary bu hususta ilk aklına gelen gerçeği düşünmek bile istemiyordu. Eğer Henry söz verdiği gibi üç dört günde dönmüş olsaydı, Mary şimdi Mansfield'dan ayrılmış olacaktı. Bu durumda Fanny ile konuşup daha fazla bilgi edinmeliydi. Böyle tek başına mutsuzluk içinde yaşayamazdı, daha fazla dayanamayacaktı. Sonunda bir hafta önce güçlüklerin üstesinden gelmekte yenilmez olduğunu düşündüğü Mansfield Park'ın yolunu tuttu; bu kez o yolda yürürken, değişik bir haberin yanı sıra hiç olmazsa Edmund'un adını duyabilmeyi diliyordu.

Oraya vardığında Fanny ile Leydi Bertram bir arada olduğu için ilk yarım saat boşa gitti. Onu beklemek zo-

rundaydı, Fanny ile baş başa kalamadıkça hiçbir şey konuşamazdı. Sonunda Leydi Bertram dışarı çıktı; Mary de elinden geldiğince sesini doğal tonda çıkarmaya çalışarak derhal konuya girdi.

"Kuzen Edmund'un bunca zamandır geri dönmeyişini *siz* nasıl yorumluyorsunuz? Şu an malikânedeki tek genç kız siz olduğunuza göre bence onun yokluğunun üzüntüsünü sizden fazla kimse çekemez. Onu çok özlemiş olmalısınız. Söylediği süreden daha uzun kalmasına hiç mi hayret etmiyorsunuz?"

"Bilmiyorum" dedi Fanny ve biraz duraksadı. "Evet, bu kadar uzun kalacağını ben de beklemiyordum."

"Belki dediğinden de uzun kalır, ne de olsa genç erkeklerin huyudur bu."

"Ama bundan önce Bay Owen'ı görmeye gittiğinde, ziyaretini bu kadar uzatmamıştı."

"O *ev* şimdi daha çok hoşuna gitmiş olmalı. Edmund çok içten ve cana yakın biri; Londra'ya gitmeden önce onu son bir kez göremeyeceğim için üzülüyorum doğrusu. Henry'yi bekliyorum, her an gelebilir, o gelince de beni Mansfield'da alıkoyacak hiçbir şey kalmayacak. Bu yüzden Edmund'u bir kez daha görebilmeyi çok isterdim. Bu durumda artık ona selamımı söylersiniz. Evet, sanırım selam bırakmalıyım. Bayan Price, siz de bizim dilimizde birtakım eksik sözcükler olduğunu fark ediyor musunuz? Selamla sevgi arasında bir sözcük olmalı, aramızdaki dostluğa uygun düşecek daha sıcak bir sözcük. Sonuçta bunca aydır dostuz! Ama ne yapalım, artık selamla yetineceğiz. Mektubu uzun muydu? Neler yaptığını anlatmış mı? Noel eğlenceleri için orada kalıyor olmasın?"

"Mektupla ilgili tek bir şey duydum. Sir Thomas'a yazmış. Ama çok kısa bir mektup,, daha doğrusu birkaç

satır bir şey olduğunu sanıyorum. Duyduğum kadarıyla arkadaşı birkaç gün daha kalması için ısrar etmiş, o da kabul etmiş. Birkaç gün ya da üç beş gün demiş, kesin bir şey bilmiyorum."

"Ah! Eğer babasına yazdıysa... Ben annesine ve size de yazdığını sanıyordum. O zaman babasına yazdığı mektubun kısa olmasına hiç şaşırmamak gerek. Sir Thomas'la oradan buradan sohbet edilir mi? Ama eğer size yazmış olsaydı daha çok bilgi verebilirdi. Balolardan, eğlencelerden söz edebilirdi. Herkesle ilgili anlatırdı mutlaka. Orada kaç tane Owen var?"

"Üç yetişkin."

"Müzikle uğraşırlar mıymış?"

"Hiç bilmiyorum. Hiç duymadım."

Mary Crawford neşeli ve umursamaz görünmeye çalışıyordu. "Bir müzik aleti çalan her kadın, başka kadınlar konusunda önce hep bu soruyu sorar" dedi. "Gerçi bu tür kızlar hakkında böyle sorular sormak aptallık, nasılsa yeni yetişen üç kız kardeşin ne tür insanlar oldukları herkesçe malum. Mutlaka üçü de iyi yetişmiş, becerikli hoş kızlardır, ama içlerinden biri en güzeldir. Her aileden bir tane çok güzel çıkar. Bu çok olağan bir şeydir. Kızların ikisi piyano, biri arp çalar. Hepsi şarkı söyler. Sesleri mutlaka güzedir; hiçbiri ders almamıştır ya da ders almadıkları için bu kadar güzel söylüyorlardır... Falan filan işte."

Fanny gayet sakin bir sesle, "Ben Miss Owen'lar hakkında hiçbir şey bilmiyorum" diye karşılık verdi.

"Bilmediğiniz gibi aldırış bile etmiyorsunuz. Doğrusu bugüne dek sizinki kadar kayıtsız bir ses tonu hiç duymadım. Hoş, insanlar elbette hayatlarında hiç görmedikleri kişilere karşı ilgisizdir, aksi olabilir mi? Her neyse, kısacası kuzeniniz döndüğünde Mansfield Park'ı oldukça

sessiz bulacak; sizin ağabeyiniz, benim ağabeyim ve benden oluşan bütün gürültücü takım çoktan gitmiş olacak. Ayrılık günü yaklaşıyor ve ben, kız kardeşimi bırakıp gitmek istemiyorum, o da gitmemi hiç istemiyor."

Fanny karşılık verme zorunluluğu duyarak, "Sizi herkesin çok arayacağından kuşkunuz olmasın" dedi, "biz de sizi çok arayacağız."

Mary dönüp onun yüzüne baktı ve daha fazlasını duymak ister gibi bir kahkaha patlattı. "Ah! Evet, gürültücü bir baş belası defolup gittikten sonra ne kadar aranırsa beni de o kadar ararsınız belki. Bence büyük bir fark hissedip rahatlayacaksınız. Ayrıca bana iltifat etmeyi de bırakın. Beni gerçekten arayacak olan çıkarsa nasılsa bulur, yerim belli. Kuş uçmaz kervan geçmez, ulaşılmaz diyarlara gitmiyorum sonuçta."

Fanny onun bu sözlerine karşılık verecek gücü kendisinde bulamayınca, Mary hayal kırıklığına uğradı. Oysa Edmund'un akrabası olan birinin ağzından etkileyici, gurur okşayıcı, güven verici sözler duymayı beklemişti. Duyamayınca neşeli hali yerini tekrar karamsarlığa bıraktı. Çok geçmeden, "Şu Bayan Owen'lar" dedi, "kim bilir belki de onlardan biri Thornton Lacey'e gelin gelir, ne dersiniz, bu hoşunuza gider mi? Dünyada çok tuhaf şeyler oluyor. Kızların bu konuda arı gibi çalıştığına bahse girerim. Bence iyi de ediyorlar. Onlar için bu kaçırılmaz bir fırsat. Onları kınayıp şaşırmamak gerek, sonuçta herkes başının çaresine bakmak zorunda. Karşılarındaki genç adam, Sir Thomas gibi birinin oğlu; nerelerden kalkmış gelmiş, onların çevresine girmiş. Babaları rahip, erkek kardeşleri rahip, tam birbirlerine uygun birer din adamı ailesi. Edmund'u, tapusunu çoktan ellerine geçirdikleri kendilerine ait bir mal olarak görüyorlardır. Sevgili Fanny,

sevgili Bayan Price, bakıyorum da hiç sesiniz çıkmıyor. Tek bir kelam dahi etmiyorsunuz. Açık konuşmak gerekirse, siz zaten böyle bir şeyin olmasının çok muhtemel olduğunu biliyor ve bekliyorsunuz, öyle değil mi?"

"Hayır" dedi Fanny, "bu hiç beklediğim bir şey değil."

"Hiç beklemiyorsunuz demek" diye Mary sevinçle bağırdı, "Buna çok şaşırdım. Oysa sanki sizin bu konuda bir bildiğiniz var gibi geliyor bana. Nedense bana oldum olası böyle bir izlenim.... Her neyse, yani şimdi bana onun evlenmeye niyeti olmadığını söylüyorsunuz, yani şimdilerde."

"Evet, öyle sanıyorum" dedi Fanny yavaş bir sesle. Tahmininde yanılmadığını, bunu yüksek sesle açığa vurmakla yanlış bir şey yapmadığını umuyordu.

Mary onu keskin bakışlarla süzdü ve bu bakışın Fanny'nin yüzüne verdiği pembelikten cesaret alarak, "Zaten bence de bekâr kalması en iyisi" diyerek konuyu kapattı.

Bu konuşma Bayan Crawford'un içini iyice ferahlatmıştı. Genç kız eve morali oldukça düzelmiş olarak döndü. O kadar ki, eğer gerekseydi aynı kötü hava koşulları altında, aynı dar çevrede bir hafta daha geçirmeyi bile göze alabilecek kadar morali yerindeydi. Ancak o gece ağabeyi, her zamanki gibi hatta her zamankinden daha neşeli olarak Londra'dan döndüğü için Mary'nin kendisini sınamasına gerek kalmadı. Henry Londra'ya neden gittiğini kız kardeşine söylemeyi hâlâ reddediyordu. Bir gün önce olsa bu durum Mary'nin sinirini bozabilirdi. Ama şu anda bunu bir şaka, Henry'nin onun için hazırladığı tatlı bir sürpriz olarak kabul ediyordu. Gerçekten de ertesi gün genç kız bir sürprizle karşılaştı. Henry bir koşu gidip Bertram'ların hatırını sorup on dakika sonra geri döneceğini söylemiş, ama orada bir saatten fazla kalmıştı. Yürüyüşe çıkmak için kapı önünde ağabeyini beklemekte olan Mary sonunda onu görünce sabırsızlıkla, "Sevgili Henry, bunca zaman nerelerde kaldın?" diye sordu.

"Leydi Bertram ile Fanny'nin yanındaydım" dedi Henry.

"Bir buçuk saattir onlarla oturdun demek!" diye bağırdı Mary.

Bu daha sürprizin başlangıcıydı. Henry onun koluna girip nereye gittiğini bilmez bir durumda yürümeye başlayarak, "Evet, Mary, daha önce ayrılamadım" dedi; "Fanny o kadar güzeldi ki, artık kesin olarak kararımı verdim. Buna şaşıracak mısın bilmiyorum ama aslında sen de fark etmemiş olamazsın Mary. Ben Fanny Price ile evlenmeye karar verdim."

Şimdi sürpriz tamamlanmıştı. Mary ağabeyinin davranışlarından pek çok anlam çıkarabilirdi ama böyle bir şeye karar verdiği, aklının ucundan bile geçmemişti. Mary'nin yaşadığı büyük şaşkınlık, yüzünden okunuyordu; o kadar afallamıştı ki, Henry söylediklerini bir kez daha ayrıntılı ve ciddi bir şekilde tekrarlamak zorunda kaldı. Mary onun kararının kesin olduğunu iyice anladıktan sonra bu işi pek de olumsuz karşılamadı, hatta keyif duyduğu bile söylenebilirdi. Bertram'larla akraba olmaya sevinecek ve ağabeyinin kendisinden biraz aşağı seviyede bir kızla evlenecek olmasını hoş görecek bir ruh hali içinde olduğu görülüyordu.

"Evet Mary, bu kez ciddi olarak abayı yaktım" dedi Henry sözlerini bitirirken, "gönül işlerine nasıl uçarılıkla başladığımı sen de biliyorsun, ama artık şimdiye kadar yaptığım bütün uçarılıklara son vereceğim. Kendimi övmek gibi olmasın ama Fanny'nin kalbini kazanmak uğrunda epey yol aldığımı sanıyorum. O ise benim gönlümü çoktan kazandı."

"Ne şanslı kız!" diye bağırdı Mary; sonunda dili çözülmüştü. "Ne kadar uygun bir kısmet! Sevgili Henry, kusura bakma ama *ilk sözüm* ne yazık ki bu olacak. İkinci sözüme gelince, bunu aynı derecede yürekten söylüyo-

rum ve seni içtenlikle onaylıyorum; senin tam istediğim, temenni ettiğim gibi mutlu olacağına inanıyorum. Sana yürekten bağlı, minnet dolu, çok tatlı küçük bir karın olacağı için çok sevinçliyim. Sen böyle bir kadına fazlasıyla layıksın! Fanny için de büyük bir şans! Bayan Norris zaten çoğu zaman onun çok şanslı olduğunu söyler, şimdi buna ne diyecek acaba? Tüm aile çok sevinecek! Aile içinde sevgili Fanny'ye *gerçekten* dost olanlar var! Bence bu işe çok sevinecekler. Ama anlat bana, lütfen bana her şeyi söyle. Seni sonsuza kadar dinleyebilirim. Ona karşı ciddi hisler beslemeye ne zaman başladın?"

Aslında böyle bir soruyla karşılaşmaktan daha zevkli bir şey yoktu Henry için; ama bu tür bir soruya cevap vermekten daha imkânsız bir şey de yoktu. Henry de "Bu zevkli sıtmanın benliğini nasıl sinsi bir şekilde sardığını anlayamadığını" söyledi. Aynı duyguyu biraz farklı biçimlerde üç defa tekrarladıktan sonra, kız kardeşi heyecanla onun sözünü kesip, "Ah, sevgili Henry, seni Londra'ya götüren neden buydu demek!" dedi. "Bu konuda kararını tam olarak vermeden önce amirale danışmak için kalkıp özel olarak Londra'ya gittin."

Ama Henry bunu kesinlikle inkâr etti. Amcasına evlilikle ilgili herhangi bir konuda başvuramayacak kadar iyi tanıyordu onu. Amiral evlilik denen şeyden nefret eder, bağımsız yaşayabilecek kadar genç olan bir erkeğin evlenmesini bağışlamazdı. "Amcam Fanny'yi tanıyınca çok sevecek" diye konuşmasına devam etti Henry, "Amiral gibi bir adamın kadınlar hakkındaki önyargılarını değiştirecek bir dişi varsa, o da Fanny'dir. Fanny, kesinlikle amiralin varlığına inanmadığı türden bir kadın. Amcamızın kendi düşünce ve isteklerini anlatacak ölçüde konuşma yeteneği olsa, bulunmaz diye tanımlayacağı

üstünlükte biri. Ama yine de her şey tam anlamıyla kimsenin bozamayacağı, hiçbir şekilde karışamayacağı bir duruma gelene kadar amcam bu işi bilmese iyi olur. Hayır, Mary bu hususta yanılıyorsun, Londra'ya neden gittiğimi henüz anlamış değilsin."

"Tamam, tamam, tatmin oldum. Bu kadarı bana yeter zaten, hiç değilse aklının kimde olduğunu biliyorum, gerisini öğrenmek için acelem yok. Demek bu kişi Fanny Price, gayet hoş, fevkalade, harika! Mansfield bize ne kadar da cömert davranıyor; demek senin kısmetin Mansfield'da imiş. Ama çok doğru bir karar vermişsin, bundan daha doğru bir seçim yapamazdın. Dünyada ondan daha iyi bir kız bulamazsın. Senin paraya ihtiyacın yok zaten, kız tarafına gelince, onlar da servet konusunda iyinin üzerinde sayılabilecek bir aile. Bertram'lar bu bölgenin en kalburüstü ailelerinden biri, bu kuşku götürmez bir gerçek. Sir Thomas'ın yeğeni olması da herkesin onayını alması için fazlasıyla yeterli. Ama sen konuşmaya devam et, ne olur susma. Anlat bana, planların ne? Fanny senin ne kadar mutlu olduğunu biliyor mu?"

"Hayır."

"Ne bekliyorsun peki?"

"Şeyi... İyi bir fırsat bekliyorum, Mary. O kuzenleri gibi bir kız değil. Ama yine de reddedilmeyeceğimi sanıyorum."

"Ah! Buna imkân yok. Daha az çekici bir erkek bile olsan, Fanny henüz sana âşık olmamış bile olsa, zaten bu konuda çok az kuşkum var, yine de bu korkuyu asla duymamalısın. Kızın tabiatı güzel, yumuşak, kıymet bilir biri; aslında bütün bunlar bile onun sana hemen evet demesi için yeterdi. Ama ne yalan söyleyeyim ben o kızın seninle seni sevmeden evleneceğine inanmıyorum. Bu dünya-

da paraya hiç ama hiç tamah etmeyen bir kız varsa o da bence Fanny Price'dır, bundan kesin olarak eminim. O yüzden ondan sadece seni sevmesini rica et, seni geri çevirmeye asla gönlü razı olmayacaktır."

Mary'nin heyecanı dilini tutabileceği kadar azalınca, Henry olup bitenleri anlatmaya başladı. Bu konuşmanın aslında Mary için olduğu kadar kendisi için de fazlasıyla heyecan verici olması ilginçti. Oysa genç adamın anlattığı, kendi duygularının yanı sıra Fanny'nin çekiciliğinden ibaretti. Fanny'nin yüz ve vücut güzelliği, terbiyesi, nezaketi, zarafeti ve kalbinin güzelliği onlar için bitip tükenmeyecek bir konuydu. Özellikle mizacının yumuşaklığı, sevimliliği, alçakgönüllülüğü üzerinde durdular. Bu erdemler erkeğin kadına verdiği değerin en vazgeçilmez parçasıydı. Gerçi bir erkek bazen bu değerlerin bulunmadığı bir kadına da âşık olabilirdi ama âşık olduğu kadında bu değerlerin pek azı bile olsa kesinlikle tam olduğuna kendisini inandırırdı. Henry Crawford, Fanny'nin sabırlı olduğuna inanıyor, güveniyordu, zaten onun sabrının defalarca sınandığını görmüştü. Aile çevresinde Edmund dışında sürekli olarak bu kızın sabrını taşıracak, dayanma gücünü kıracak şeyler yapmayan başka biri var mıydı? Ayrıca Fanny'nin sevebilme yeteneğinin de güçlü olduğu belliydi. Onu ağabeyi William ile görmek! Kalbinin sıcaklığının güzel huyuyla bütünleşmiş olduğuna bundan daha güzel bir kanıt olabilir miydi? Onun bu duruşu, gözünü onun kalbine dikmiş bir erkeğe cesaret vermek için yeterli değil miydi? Ayrıca da zekâsının ve kavrama yeteneğinin son derece açık ve berrak olduğu da kuşkusuzdu. Gösterişten uzak, son derece mütevazı davranışları ise ince düşünen aklının izdüşümünden başka bir şey olamazdı.

Üstelik hepsi bu kadar da değildi. Henry Crawford aptal bir adam değildi, bir eşin doğru ilkelere sahip olmasının değerini kavrayabiliyordu. Gerçi ciddi düşünmeye pek alışık olmadığı için bu ilkeleri bir çırpıda sayamazdı, ama yine de Fanny'nin her zaman aklı başında ve tutarlı davrandığını, özellikle de onur ve gurur kavramlarına çok yüksek değer biçtiğini biliyordu. Yakışıksız hiçbir davranışı söz konusu olmadığı için her erkeğin Fanny'nin dürüstlüğüne ve sadakatine en ufak bir kuşku dahi duymaksızın güvenebileceğinden emindi. Onun hakkında bu denli net konuşabilmesi, genç kızın doğru yoldan şaşmayan inançlı biri olduğunu kesin olarak biliyor olmasının verdiği güvenden kaynaklanıyordu.

"Ona öylesine kayıtsız şartsız güveniyorum ki... Bu dünyada en çok istediğim şey de *bu* zaten."

"Düşündükçe doğru bir iş yaptığına daha da inanıyorum. Aslında bugüne kadar bana seni böylesine kendisine bağlayabilecek, en akla mantığa yakın kız kim diye sorsalar, Fanny Price demek aklımın ucundan bile geçmezdi, ama şimdi seni mutlu edecek yegâne kızın o olduğuna tüm kalbimle inanıyorum. Böylece onun gönlünü karıştırmak için düzenlediğin haylazca oyun akıllıca sonuçlanmış oldu. Sonuç ikiniz için de hayırlı olacak."

"Böyle bir insana karşı oyun etmeyi düşünmekle aslında çok kötü bir şey yapmışım! Ama o zamanlar onu bu kadar iyi tanımıyordum. Fanny bu işi yapmayı aklıma koyduğum o günü asla lanetle anmayacak. Onu o kadar mutlu edeceğim ki Mary, şimdiye dek hiç olmadığı, başka kimsenin de edemeyeceği kadar mutlu olacak. Northamptonshire'dan alıp götürmeyeceğim onu, Everingham'ı kiraya verip burada bir yer tutacağım, belki de Stanwix

Lodge'u tutarım. Everingham'ı yedi yıllık bir kontratla kiraya vereceğim, iyi bir kiracı bulmakta pek zorlanmayacağımı sanıyorum. Evi halihazırdaki koşullarımla tutmaya dünden hevesli üç kişi var, onların adlarını şimdiden sana söyleyebilirim."

"Ya!" diye bağırdı Mary, "Demek Northamptonshire'a yerleşiyorsun! Harika! O halde yine bir arada olacağız."

Ama Mary bunu der demez utanıp pişman oldu ve hemen kendini topladı. Aslında utanmasına gerek yoktu, ağabeyi onun sadece Mansfield'daki rahip evinden söz ettiğini sanmıştı; bir kardeş olarak Mary'yi sevinçle kendi evinde kalmaya çağırdı, evinin onun da evi olduğunu söyledi.

"Zaten zamanının çoğunu bize ayıracaksın Mary" dedi; "Bayan Grant'ın senin üzerindeki hakkının bizimkinden fazla olmasını beklememelisin, bunu kabul edemem, artık benim yanım sıra Fanny'ye de hak tanımalısın. O da bundan böyle senin kız kardeşin sayılır!"

Mary o anda yalnızca teşekkür edip bu konuda kardeşine söz vermeliydi. O da bunu yaptı, ondan beklenen buydu. Aslında ne erkek, ne de kız kardeşinde uzun süre misafir kalmaya niyeti yoktu.

"Anladığım kadarıyla yılın yarısını Londra'da, yarısını da Mansfield'da geçireceksin, öyle mi?"

"Evet."

"Gayet yerinde bir karar. Amiral amcamızın yanında kalamayacağına göre Londra'da kendi evini kurarsın tabii ki. Böylece sevgili Henry, amiralden de uzaklaşmış olacaksın, bu senin için çok iyi olacak. Onun kötü huyları sana bulaşmadan, aptalca fikirlerini sana aşılamadan! Amirale olan sevgin gözlerini kör ettiği için sen bu durumun pek farkında olmayabilirsin, ama bana soracak

olursan erken evlenmen senin için bir anlamda kurtuluş olacak. Aksi halde yaşın ilerledikçe davranışların ve huyun giderek amirale benzemeye başlayacak, bu da beni çok üzecekti."

"Her neyse bu konuda görüşlerimizin aynı olmadığı anlaşılıyor. Amiralin elbette ki kusurları var, ama bana göre yine de çok iyi bir insan o; benim için bir babanın yapamayacağı şeyi yaptı. Benim böyle kafama göre, istediğim gibi yaşamama hiçbir baba izin vermez. O yüzden Fanny'ye onun kötü bir insan olduğunu söylememelisin, onlar birbirlerini sevmeli."

Bunun üzerine Mary kalbinden geçen gerçek duyguları açığa vurmaktan kaçındı. Aslında dünyada amiral ve Fanny kadar huy ve davranışları birbirine zıt iki insan daha olamayacağını düşünüyordu. Henry onun bu görüşünün ne kadar doğru olduğunu zamanla anlayacaktı. Ama yine de tamamen susmak yerine amirali eleştirmekten kendisini alamadı. "Henry" dedi, "ben Fanny Price'a çok değer veriyorum, öyle ki eğer onun mutsuz olacağını bilsem, sana rağmen bu evliliğe engel olmak için elimden geleni yaparım. Neyse ki seni çok iyi tanıyorum, eğer gerçekten birini sevecek olursan, onu dünyanın en mutlu kadını yapacağını biliyorum. İlk aşk sarhoşluğu geçtiği zaman bile karının sende bir centilmenin nezaket ve cömertliğini bulmaya devam edeceğine inanıyorum."

Henry, kardeşinin bu sözlerine Fanny Price'ı mutlu etmek için elinden geleni yapacağını ve Fanny'ye olan aşkının ölene kadar süreceğini dürüstçe belirterek yanıt verdi.

"Onu bu sabah görmeliydin, Mary" diye devam etti Henry; "teyzesinin bütün aptalca isteklerine öyle sonsuz bir uysallık ve sabırla boyun eğiyordu ki, onun nakışına

yardım etmek için eğildiğinde, yüzü güller gibi pembeleşti. Sonra tekrar yerine dönüp daha önce yine o sersem kadın adına yazmaya başlamış olduğu mektuba devam etti. Bütün bunları Tanrı'nın buyruğuymuşçasına, tek bir dakikayı bile kendine ayırmaksızın son derece iddiasızca ve büyük bir uysallıkla yapıyordu. Öne eğildikçe her zamanki gibi gayet düzgün taranmış saçlarından ufak bir perçem alnına düşüyor, o da arada bir onları eliyle geriye itiyordu. Bütün bu işlerin arasında bir yandan da benimle konuşup dinliyor, üstelik anlattıklarımdan hoşlanmış gibi davranmaya da özen gösteriyordu. Onu bu haliyle bir görebilseydin Mary, ona olan aşkımın bir gün bitebileceği aklının ucundan bile geçmezdi."

"Sevgili Henry, seni böylesine sırılsıklam âşık görmek ne hoş!" dedi Mary, yaşadığı müthiş şaşkınlığı belli etmeyip gülümsemeye çalışıyordu. "Ben çok sevinçliyim ama Miss Rushworth ile Julia ne diyecek bu işe acaba?"

"Onların ne diyecekleri ya da ne hissettikleri umurumda bile değil. Benim kalbimi çalabilen, daha doğrusu aklı başında her erkeğin kalbini çalabilecek bir kız nasıl olurmuş görsünler. Bundan ders alabilmelerini dilerim. Ayrıca bundan böyle kuzenlerinin hak ettiği saygı ve sevgiyi layıkıyla gördüğüne de şahit olacaklar. Böylece umarım kendi gösterdikleri ilgisizliklerden, yaptıkları kabalıklardan çok utanırlar."

Genç adam bir süre sessiz kaldı, ardından daha sakin bir sesle, "Elbette kızacaklar, Bayan Rushworth çok kızacak" diye ekledi; "bu acı ilacı yutmakta zorluk çekeceği kesin. Ancak bütün acı ilaçlar gibi ağzında kötü bir tat bırakacak, yutulduktan sonra da unutulacaktır. Maria'nın duygularının başka kadınların duygularından daha uzun süreceğine inanacak kadar kendini beğenmiş bir ahmak

değilim. Evet, Mary, sevgili Fanny bundan böyle herkesin davranışlarında fazlasıyla değişiklik olduğunu görecek. Bunun benim eserim olduğunu bilmek, ona layık olduğu yeri sağladığımı görmek, mutluluğumu tamamlayacak. Ama şimdi çevresindekilerin eline bakan, çaresiz, kimsesiz, kimse tarafından umursanmayan, varlığı bile unutulmuş bir kız."

"Hayır, Henry, o kadar da unutulmuş değil. Herkes unutsa bile kuzeni Edmund onu asla unutmaz."

"Edmund, bak bu çok doğru. Edmund'un gerçekten ona çok iyi davrandığına inanıyorum. Sir Thomas da öyle, ancak onun iyiliği zengin, nüfuz sahibi, sert ve ciddi bir adamın iyiliği. Sir Thomas ile Edmund el ele verseler bile Fanny'yi rahata ve onurlu bir yaşama kavuşturmak için yaptıkları ve yapacakları, benim *yapacaklarımın* yanında hiç kalır."

Henry Crawford ertesi sabah yine Mansfield Park'a geldi; üstelik normal bir ziyaretin yapılamayacağı kadar erken bir saatte. Evin iki hanımı da kahvaltı salonundaydı. Ancak Henry içeri girdiği anda Leydi Bertram dışarı çıkmak üzere kapıya ulaşmıştı, onu görünce geri dönmedi ama bunca yolu boşu boşuna geldiğini düşünmemesi için konuğu nazikçe selamlayıp biraz işi olduğunu söyleyerek özür diledi. Hizmetçiye seslenip "Sir Thomas'a haber verin" deyip dışarı çıktı. Onun gidişine çok sevinen Henry eğilip selamlayarak çıkmasını bekledi. Sonra bir saniye bile geciktirmeden Fanny'ye dönüp cebinden heyecanla bazı mektuplar çıkardı, "Bana sizi böyle yalnız bulma fırsatı veren herkese sonsuz teşekkürlerimi sunmayı bir borç bildiğimi bilmenizi isterim" dedi. "İnanın böyle bir fırsatın çıkmasını ne kadar istedim, bilemezsiniz. Sizin ağabeyinize olan sevginizin ne kadar derin olduğunu bildiğimden dolayı bu müjdeyi size benden başkası getirmiş olsaydı, buna dayanamazdım doğrusu. Ağabeyiniz teğmenliğe terfi etti. Onun terfiinden dolayı sizi kutlamaktan onur duyuyorum. İşte bunu bildiren mektuplar

şimdi elime geçti. Belki okumak istersiniz diye düşündüm."

Fanny konuşamıyordu, ama Henry onun konuşmasını beklemiyordu zaten; onun gözlerindeki bakışı görmek, yanaklarının rengini ve duygularındaki değişimi seyretmek, onun kuşkudan şaşkınlığa, sonra da mutluluğa geçişine tanık olmak yeterliydi. Genç kız, Henry'nin kendisine uzattığı mektupları aldı. Bunlardan ilki amiralin yeğenine gönderdiği mektuptu. Kısaca Bay Price'ın terfi konusunda başarı sağladığını haber veriyor ve beraberinde iki mektup daha gönderiyordu. Bunlardan biri amiralin bu meseleyi söylediği bir dostuna bakanlık sekreterinden gelen mektuptu. İkincisi de bu dostunun amirale cevaben yazdığı mektup. Mektuplardan anlaşıldığı üzere saygıdeğer bakan, Sir Charles'ın ona verdiği işi yapmaktan dolayı sonsuz bir onur duymuş; Sir Charles da Amiral Crawford'a olan saygı ve sevgisini kanıtlayabilmesi için büyük bir sevinçle karşıladığı bu büyük fırsatı çok iyi değerlendirmiş. Kısacası Bay William Price'ın kraliyet donanmasına ait *H. M. Thrush* adlı gambota teğmen rütbesiyle atanmış olması, pek çok kodamanı da mutlu etmiş.

Fanny elleri titreyerek aldığı mektuplara bakakalmıştı, kalbi coşku içindeydi; Bay Crawford ise içten bir heyecanla konuşmaya devam etti. "Çok sevinçli olmama rağmen size kendi sevincimden söz etmeyeceğim. Zira ben sadece sizin mutluluğunuzu düşünüyorum. Benim için sizin mutluluğunuzla bir başkasının mutluluğu mümkün değil kıyaslanamaz. Siz bu haberi almayı herkesten önce hak ediyorsunuz. Hatta sizden önce ben öğrendiğim için buna üzüldüğümü söyleyebilirim. Hiç zaman kaybetmeden hemen size koştum, posta bu sabah gecikti ama

gelir gelmez bir dakika bile oyalanmadım. Bu yüzden çektiğim sabırsızlığı, kaygılarımı söylemek dahi istemiyorum. Bu işi Londra'dayken sonuçlandıramadığım için çok üzülmüştüm, hayal kırıklığımın büyüklüğünü size anlatamam. Günlerce bu işin olması umuduyla orada oyalanıp durdum. Eğer sıradan ya da bundan daha az değerli bir amacım olsaydı, Mansfield'dan bir gün bile uzakta kalamazdım. Neyse ki sevgili amcam benim dileğimi tüm kalbiyle benimseyip hemen işe girişti ama onun da önüne engeller çıktı, başvuracağı dostlarının kimi meşgul, kimi de uzaktaydı. Sonunda daha fazla bekleyemedim, işi güvenilir ellere bırakıp pazartesi günü dönüp geldim. Çok geçmeden postadan böyle mektuplar çıkacağını biliyordum.

Dünyanın en iyi insanı olan amcam bu iş için çok çalıştı. Kardeşinizi gördükten sonra böyle davranacağını ben zaten biliyordum. William'ı çok sevdi. Dün bu konuda daha fazla açılmak istemedim, söylenen övgü sözlerinin boş laftan ibaret olmadığını kanıtlayacak bir duruma gelmek için bekledim. İşte bugün bu gerçekleşti. Artık şimdi amcamın William Price'ı çok sevdiğini, onu çok beğendiğini, ona yardım etmeyi ne kadar candan istediğini, ben istemeden bunu yaptığını size söyleyebilirim."

"Bütün bunlar sizin işiniz demek, öyle mi?" diye hayretle bağırdı Fanny. "Tanrım! Siz ne kadar, ne kadar iyi kalpli birisiniz! Gerçekten bunu siz mi istediniz? Bu kadar şaşırdığım için lütfen beni affedin. Yani Amiral Crawford mu başvurdu? Bu nasıl oldu? İnanın şu an sersemlemiş durumdayım."

Durumu etraflıca anlatmayı Henry de istiyordu. O yüzden en baştan başlayıp, yapmış olduklarını inceden inceye Fanny'ye anlattı. Londra'ya son gidişindeki amacın

Fanny'nin ağabeyini Hill Sokağı'na götürüp Amiral'le tanıştırmak, onun terfi etmesi hususunda nüfuzunu kullanması için amcasına ricada bulunmak olduğunu söyledi.

Bundan hiç kimseye söz etmemiş, Mary'ye bile tek kelime çıtlatmamıştı. Sonuç kesinleşmeden duygularını kimseyle paylaşmak istememişti. Ama gerçekten Londra'ya sırf bu iş için gitmişti. Genç adam bunları anlatırken oldukça vurgulu sözler kullanıyor, çok *derin, ilgi, amaç*, çift taraflı ima, *açıkça söylenemeyecek dilek ve düşüncelerden* öylesine bolca dem vuruyordu ki, Fanny eğer dikkat edecek durumda olsa, onun lafı nereye vardırmak istediğini kesinlikle anlardı. Ancak kalbi öylesine dolu, kafası öylesine karmakarışıktı ki, Henry'nin William'la ilgili sözlerini bile tam olarak kavrayamıyordu. Henry sustuğu zaman Fanny yalnızca, "Ne kadar iyisiniz!" diyebildi. "Siz çok iyi birisiniz. Ah! Bay Crawford, size sonsuz minnet borçluyum. Ah, sevgili William!" Birden yerinden fırlayıp kapıya doğru koştu, "enişteme gitmeliyim!" diye bağırdı. "Ona hemen haber vermeliyim." Ama Henry buna izin veremezdi. Böyle bir fırsat bir daha ele geçmezdi. Artık Henry'nin duyguları taşmış, sabrı tükenmişti. Genç adam hemen Fanny'nin peşinden gidip önünü kesti. "Gidemezsiniz. Bana beş dakika daha zaman ayırın." Genç kızı elinden tutup tekrar yerine oturttu. Ve Fanny, kendisini neden gitmekten alıkoyduğunu anlayana kadar, diğer söylemek istediği şeyleri anlatmaya koyuldu. Fanny Henry'nin sözlerini nihayet idrak ettiğinde, kendisinin onun kalbinde şimdiye kadar hiç bilmediği duygular uyandırmış olduğunu, Henry'nin William için yaptığı her şeyi kendisine olan sonsuz ve eşsiz bağlılığına yormak gerektiğini iyice anladığında o kadar utandı ki, bir süre konuşamadı. Ona göre bunların hepsi saçmalıktı, bu söz-

ler sadece o an için hoşça vakit geçirip eğlenme amacı taşıyan boş iltifatlardan başka bir şey değildi. Henry'nin böyle konuşarak ona karşı hiç hak etmediği çirkin bir suç işlediğini düşünmemek elde değildi. Henry'den de zaten bu umulurdu. Bu yaptığı, şimdiye kadarki davranışlarının aynısıydı. Ancak Fanny duyduğu kızgınlık ve üzüntünün yarısını bile açığa vurmadı, ne de olsa Henry ona büyük bir iyilikte bulunmuştu; o yüzden Henry ne kadar kaba davranırsa davransın, kardeşi için yaptığı bu iyiliği ona iyi davranmasını zorunlu kılıyordu. Yüreği William adına sevinç ve minnet duygularıyla dolup taşarken, sadece kendi duygularını inciten bir davranışa karşı çok sert bir biçimde karşılık verme bencilliğinde bulunamazdı.

İki kez elini Henry'nin elinden çekip boş yere ondan uzaklaşmaya çabaladıktan sonra ayağa kalktı ve büyük bir üzüntüyle, "Yapmayın, Bay Crawford, ne olur yapmayın" dedi. "Size yalvarırım yapmayın. Bu tür konuşmalar benim hiç hoşuma gitmiyor. Gitmek zorundayım. Daha fazla dayanamayacağım." Ancak Henry hâlâ konuşmaya devam ediyor, ona olan sevgisini anlatarak, bu büyük sevgiye bir karşılık rica ediyordu. Sonunda Fanny'nin ancak tek bir anlama yorabileceği kelimelerle genç adam kendini, adını, parasını, her şeyini onun ayaklarının önüne serdi. Bunlar gerçekti. Henry gerçekten bunları söylemişti. Genç kızın şaşkınlığı, utangaçlığı daha da fazla arttı. Aslında hâlâ onu ciddiye aldığı söylenemezdi ama artık dayanacak gücü kalmamıştı. Henry de fırsattan istifade dayatmaya devam ediyordu. Fanny ellerini yüzüne kapatarak, "Hayır, hayır, hayır" diye bağırdı. "Bunlar çok saçma şeyler. Lütfen beni daha fazla üzmeyin. Artık dayanamayacağım. William'a yaptığınız iyilik için size minnettarım, hatta sözle anlatılamayacak kadar büyük bir minnet duyduğumu söyleme-

liyim. Ama ben bu tür konuşmaları asla duymak istemiyorum, bunları dinleyemem, dayanamam. Yok, hayır, siz beni düşünmüyorsunuz. Zaten düşünmediğinizi biliyorum. Tüm bunların boş şeyler olduğunu biliyorum."

Tam o sırada kahvaltı salonuna doğru gelmekte olan Sir Thomas'ın holde bir hizmetçiyle konuştuğu duyulunca, bunu fırsat bilen genç kız onun elinden zorlukla kaçabilmiş, böylece başka yemin ve yalvarışlara daha fazla zaman kalmamıştı. Öte yandan Fanny'yi tam tavına getirmişken elinden kaçırmak Henry'yi çok sinirlendirmişti, çünkü genç adam kendisine güvendiği ve oldukça iyimser olduğu için sevdiği kızla arasında onun utangaçlığından başka bir engel kalmadığına inanıyordu. Fanny ise Sir Thomas'ın girmek üzere olduğu kapının tam karşısındaki kapıdan dışarı fırlamış, daha Sir Thomas konuğunu beklettiği için özür dilemeden ve onun getirdiği müjdeyi duymadan doğu yönündeki odanın içinde bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başlamıştı. Korkudan titrerken, kalbiyle kafasının içindeki tüm duygu ve düşünceler birbirine karışmıştı: heyecan, mutluluk, üzüntü, minnet, öfke! İnanılacak bir şey değildi bu! Henry'nin bu yaptığı bağışlanır gibi değildi! Ama bu onun huyuydu. Her yaptığı işin içinde mutlaka bir terslik vardı. Nitekim önce Fanny'ye büyük bir mutluluk tattırmıştı, şimdi de aşağılamıştı. Fanny ne düşüneceğini, onun bu davranışını nasıl yorumlayıp bu işe hangi bakış açısıyla bakacağını bilemiyordu. Henry'nin bundan böyle ciddi bir adam olacak olması hiç işine gelen bir şey olmazdı, öte yandan bu tür söz ve teklifler sırf gönül eğlendirmek amacıyla söylenmişse, nasıl hoş görülebilirdi?

Ama sonuçta William teğmen olmuştu. Hiç değilse bu bir gerçekti, şüphe götürmez ve katıksız bir gerçek. Fanny

ölene kadar yalnızca bu gerçeği düşünecek, bunun dışındaki her şeyi unutacaktı. Bay Crawford'un onunla bir daha bu şekilde konuşamayacağını düşünüyordu. Ne kadar sinirlendiğini görmüş olmalıydı. Eğer bir daha bu konuyu açmazsa, Fanny onu William'a karşı gösterdiği bu dostluktan dolayı sonsuz bir minnet ve saygıyla anacaktı. Bay Crawford'un evden ayrıldığına iyice emin olunca kadar ana merdivenden adımını bile atmadı. Onun gittiğine emin olduktan sonra da bir an önce Sir Thomas'ın yanına gitmek istedi. Kendi sevinciyle birlikte onun sevincini de görmek, William'ın bundan sonraki görevi ve tahminen gideceği yerler konusunda onun vereceği bilgilerden istifade etmek istiyordu.

Sir Thomas bu habere çok sevindi, hatta görünüşe göre Fanny'den bile daha sevinçli olduğu söylenebilirdi. Yeğenine büyük bir yakınlık gösterdi, Fanny onunla rahat ve tatlı bir sohbete daldı, böylece canını sıkan her şeyi unuttu. Ama sohbetin sonuna doğru Bay Crawford'un o akşam tekrar gelerek onlarla birlikte akşam yemeği yiyeceğini öğrendiğinde, canı çok sıkıldı. Belki Henry aralarında geçen o tatsız konuşmanın üzerinde bile durmayacaktı; ama onu sıcağı sıcağına tekrar görecek olması Fanny için oldukça zor olacaktı. Yemek saati yaklaştıkça genç kız bu duygusunu mümkün olduğunca yenip doğal görünmeye çalıştı. Ama yine de konukları salona girdiğinde utanıp tedirgin olduğunu belli etmemek elinde değildi, William'ın terfiinin müjdesini aldığı böyle bir günde, kötü bir rastlantının onu böylesine üzeceğini söyleseler buna kesinlikle inanmazdı.

Henry Crawford salona girer girmez Fanny'nin yanına gidip, kız kardeşinden bir mektup getirdiğini söyledi. Fanny onun yüzüne bakamıyordu ama genç adamın se-

sinde, kısa süre önce yaptığı densizlikten dolayı herhangi bir pişmanlık da sezemiyordu. Yapılacak bir iş bulduğuna sevinerek hemen mektubu açtı. Mektubu okurken kendileriyle birlikte yemek yiyecek olan Bayan Norris'in ortalıkta dolaşarak kendisini diğerlerinin odak noktasından biraz olsun uzaklaştırdığına seviniyordu.

> Sevgili Fanny,
> Artık sana böyle hitap edebilir, böylece hiç değilse son altı haftadan beri sana Bayan Price demek zorunda kalan dilimi rahata kavuşturabilirim, diye düşünüyorum. Ağabeyimin eliyle sana şu iki satırlık mektubu göndermek istedim. Seni her bakımdan kutluyor ve sonsuz bir sevgiyle kucaklıyorum. Sevgili Fanny, senden bu adımı bir an önce atmanı diliyorum, hem de en ufak bir kuşku duymaksızın. Yoluna hiçbir önemli engelin çıkmayacağının inancıyla benim bu işe sevindiğimi bilmenin, senin için de önemli olduğuna inanmak istiyorum. Bu yüzden ona bu akşam en tatlı gülümseyişinle bak ve onu bana geldiğinden daha mutlu olarak geri gönder.
> Sevgiler,
> M.C.

Bu kesinlikle Fanny'ye mutluluk ve huzur veren bir mektup değildi. Üstelik Fanny mektubu çok telaşlı ve alelacele okuduğu için Bayan Crawford'un ne demek istediğini de tam olarak anlayamamıştı. Ama anladığı kadarıyla Mary, ağabeyinin aşkından dolayı Fanny'yi kutlamak, bu aşkın ciddiliğine inanmış gibi görünmek istiyordu. Fanny böyle bir durum karşısında ne yapacağını, ne düşüneceğini bilemiyordu. İşin ciddi olduğuna inanmak tam bir gafletti. Hangi yöne dönse şaşkınlık ve üzüntüye gömülüyordu. Henry onunla ne zaman konuşmaya kalkışsa, genç kız adeta fenalık geçiriyor, Henry ise onunla durmaksızın konuşmaya devam ediyordu. Böyle

zamanlarda sesinde, davranış ve tavırlarında farklılık vardı, diğerleriyle konuşurken aynı adam değildi. Bu durum karşısında Fanny yemek dahi yiyemiyor, neredeyse boğazından tek bir lokma geçmiyordu. Bütün bunlar yetmezmiş gibi Sir Thomas Fanny'nin iştahının sevinçten kesildiğini söylediğinde, genç kız utançtan yerin dibine geçtiğini hissetti. Henry Crawford'un, bu sözleri başka tarafa çekeceğinden korkuyordu. Şu an asla onun olduğu tarafa bakmıyordu, zaten ona dünyaları verseler, sağ tarafına, Henry'nin oturduğu yere bakmazdı; ama onun bakışlarının kendisinden yana çevrildiğini hissediyordu.

Fanny o gece her zamankinden bile daha sessizdi, hatta William'dan söz edildiğinde bile konuşmalara katılmak konusunda çekingen davrandı. William'ın yıldız takarak terfi etme konusunun açılması artık Fanny'yi sevindirmekten ziyade üzüyordu. Leydi Bertram'ın da her akşamkinden daha uzun oturmuş olması, oradan uzaklaşmasını neredeyse umutsuz kılıyordu. Neyse ki sonunda beyleri içkilerine devam etmeleri için masa başında bırakıp oturma salonuna geçtiler, böylece Fanny de enine boyuna düşünebilme fırsatını buldu. Bu arada teyzeleri de her biri kendi üslubunca William'ın teğmen oluşunu yorumlayıp konuşuyorlardı.

Bayan Norris'in dediğine göre bu meselenin en sevindirici tarafı Sir Thomas'ın bazı masraflardan kurtulacak olmasıydı. William şimdi artık kendi bakım giderlerini kendisi karşılayabilirdi; bu da Sir Thomas için epey fark ederdi, aksi halde William'ın bakımı Sir Thomas'a oldukça pahalıya mal olabilirdi. Hatta William'a verdiği armağanlar düşünüldüğünde bir hayli rahatlayacaktı doğrusu. Son uğurlamada William'a verdiği armağanlara, kendi dar imkânlarına rağmen yeğenine hatırı sayılır bir şeyler

verebilecek durumda olmasına çok seviniyordu. William, teyzesinin verdiği armağanlarla kamarasını istediği gibi döşeyebilirdi artık, ne de olsa bunun için çok şey satın alması gerekecekti. Gerçi annesiyle babası da ona yardım ederlerdi ama kendisinin de çorbada tuzunun bulunacağına seviniyordu.

"Sizin ona hatırı sayılır bir şey verebildiğinize sevindim sevgili ablacığım" dedi Leydi Bertram her zamanki saflığıyla. "Bense ona ancak on altın verebildim."

"Ya!" diye bağırdı Bayan Norris, yüzü bir anda kıpkırmızı oldu. "Desenize bizim delikanlı ceplerini doldurup gitti! Üstelik Londra'ya kadar yol parası da vermedi."

"Sir Thomas on altın yeter dedi de ondan."

Bu miktarın yettiğinden şüphe etmeye hiç niyeti olmayan Bayan Norris konuyu bu kez başka bir yönden ele aldı.

"Gençlerin ailelerine bu kadar pahalıya mal olmaları şaşılacak şey doğrusu" dedi. "Büyütüp yetiştirmesi başka, hayata atılması için uğraşması başka bir dert. Onlar bütün bunların ne kadar tuttuğunu, bir yıl boyunca anne ve babalarının ya da akrabalarının onlar için kaç para harcadığını hiç düşünmezler. İşte size en iyi örnek kız kardeşim Bayan Price'ın çocukları. Hepsinin masrafını toplayıp Sir Thomas'a kaça mal olduklarını söylesek kimse inanmaz. Benim bizzat onlar için yaptıklarım da cabası."

"Çok doğru sevgili ablacığım, aynen sizin dediğiniz gibi. Ama bunda zavallı çocukların bir suçu yok ki. Ayrıca Sir Thomas için çok büyük bir yük de değil hani. Bu arada Fanny, eğer William Doğu Hint Adaları'na gidecek olursa, şalımı unutmasın sakın. Daha başka ısmarlamaya değer ne varsa ısmarlayalım, umarım oraya gider de bunların hepsini getirir bana. Sevgili Fanny, biliyor musun galiba ona iki tane şal ısmarlayacağım."

Bu arada sadece çok zorda kaldığında konuşmayı tercih eden zavallı Fanny, Crawford kardeşlerin çevirdiği oyuna akıl erdirmeye çalışmakla meşguldü. Henry'nin tavırlarına ve sözlerine bakıldığında yeryüzündeki her şey onların arasında ciddi bir şeyler olma olasılığını inkâr eder durumdaydı. Akla mantığa uygun, doğal, alışılmış olan her şeyin yanı sıra Fanny'nin kendi eksikleri, kardeşlerin her türlü düşünce ve davranışları bu işin kesinlikle ciddi olmasının mümkün olamayacağına işaret ediyordu. Fanny, Henry gibi uçarı bir adamın kalbinde nasıl olur da ciddi bir aşk ateşi yakabilirdi? O öyle bir adamdı ki, Fanny'den kat be kat üstün olan bir yığın kadın tanımış, onlar tarafından beğenilmiş, onlarla gönül eğlendirmiş, gözüne girmek için türlü şeyler yapan kadınları bile ciddiye almayıp umursamamıştı, duygusuz davranmış, her şeyi hafife almış, kimseyi kendisine gerekli görmemişti. Sonra böyle bir adamın kız kardeşinin de evlilik konusundaki bütün maddi düşüncelerine rağmen Fanny gibi bir kızla yapılacak evliliği ciddi olarak desteklediğine nasıl inanılabilirdi? Kardeşlerin ikisi için de bundan daha çizgi dışı bir şey düşünülemezdi. Fanny onlara bir an için inanır gibi olduğuna utandı. Dünyada, Henry'nin ona karşı ciddi bir aşk duyması ve Mary'nin bunu ciddi olarak desteklemesi dışında her şey olabilirdi.

Sir Thomas'la Henry Crawford onlara katılmadan önce Fanny kendisini bu düşünceye kesin olarak inandırmış bulunuyordu. Asıl zorluk, Henry bu salona girdikten sonra da bu inancını sürdürebilmesiydi. Nitekim bir kez elinde olmadan onunla göz göze gelince o kadar güçlü bir bakışla karşılaştı ki, kesinlikle buna normal bir anlam veremezdi. Diğer bir deyişle Fanny bunu başka bir erkeğin bakışlarında görse çok içten bulur ve belirli bir anlama

yorardı. Ama bu, Henry'nin Maria ve Julia'ya ve de belki daha kırk beş elli kadına bakarken kullandığı bir bakış olsa gerekti. Fanny kendisini bundan fazlası olmadığına çoktan inandırmıştı.

Henry onunla gizli konuşmak ister gibiydi. Genç kız gece boyunca Sir Thomas odadan çıktığı ya da Bayan Norris ile konuşmaya daldığı zamanlar, Henry'nin kendisiyle baş başa konuşmak için girişimlerde bulunduğunu görüyor ama buna hiçbir şekilde fırsat vermemeye çalışıyordu. Sonunda bir ömür kadar uzun gelen, bu yüzden de diken üstünde oturan Fanny için bile çok geç bir saat olmamasına rağmen genç adam gitmekten bahsetmeye başladı. Ancak bir an için Fanny'ye doğru dönmesiyle bu teselli de çok kısa sürdü.

"Mary'ye gönderecek bir şeyiniz yok mu?" diye sordu Henry. "Mektubuna cevap vermeyecek misiniz? Sizden yanıt alamazsa çok üzülür. Ne olur hiç değilse ona bir satır bir şey yazın."

"Ah, evet, tabii" dedi Fanny ve hemen ayağa fırladı, utangaçlık ve bir an evvel kaçma isteğinin telaşı içindeydi. "Şimdi yazarım."

Teyzesinin mektuplarını yazdığı masanın başına geçip kalemi eline aldı. Ona ne yazacağını bile bilmiyordu. Mary Crawford'un mektubunu ancak bir defa okuyabilmişti. Tam olarak anlayamadığı bir mektubu yanıtlamak son derece zordu. Mektuplaşmaya pek alışık değildi, başka bir zaman olsa kullandığı dil konusunda belki fazlasıyla korku yaşar, kararsızlığa düşebilir, o yüzden de üzerinde düşünebilirdi. Ama şimdi vakti yoktu ve anında bir şeyler yazması gerekiyordu. Fanny kafasındaki tek ve kesin düşünceyle, hiçbir şeyi ciddiye almamış görünmeye özen göstererek masaya oturdu; eli titreyip içi pır pır ederken şunları yazdı:

Sayın Bayan Crawford,
Kutlamalarınızın William ile ilgili bölümüne en içten teşekkürlerimi sunarım. Benim için hiçbir şey ifade etmeyen geri kalan satırlarının ise kesinlikle ciddiye alınmayacağını biliyorum. Ben bu tür şeyleri hiç beceremem, o yüzden bundan böyle beni bağışlamanızı rica edersem, kusuruma bakmayacağınızı ümit ederim. Bay Crawford'u çok iyi tanıdığım için onun bu davranışlarını ciddiye almak ne yazık ki elimde değil. Kendisi de beni aynı derecede tanımış olsaydı, sanırım bu şekilde davranmazdı. Neler yazdığımın farkında değilim ama tüm kalbimle bu konuyu bir daha açmamanızı rica ederim. Beni mektubunuzla onurlandırdığınız için size ayrıca teşekkür eder, derin saygılarımı sunarım, saygıdeğer Bayan Crawford.

Mektubun sonu anlaşılmaz bir hal aldı, çünkü Fanny, Henry Crawford'un mektubu almak için kendisine doğru geldiğini görüp korkuya kapılmıştı. Genç adam Fanny'nin mektubu şaşılacak derecede acele ve heyecan içinde tamamladığını görünce, "Sizi acele ettirip telaşlandırmak istemezdim" dedi alçak bir sesle. "Umarım böyle bir niyetim olduğunu düşünmemişsinizdir. Yalvarırım acele etmeyin."

"Ah! Hayır, teşekkür ederim, bitirdim zaten, şimdi hemen veriyorum. Çok naziksiniz. Bunu Bayan Crawford'a verme iyiliğinde bulunursanız lütfen, çok sevinirim."

Mektubu uzattı, Henry'nin onu almaktan başka çaresi yoktu. Fanny mektubu verdikten hemen sonra bakışlarını yere dikerek teyzelerinin yanına döndü. Bu yüzden genç adam mecburen çıkıp gitmek zorunda kaldı.

Fanny ömrü boyunca hem tatlı hem de acı duyguların heyecanıyla böylesine dolu bir gün daha geçirmediğini düşünüyordu. Neyse ki yaşadığı tatlı heyecan tek bir günde sönüp gidecek türden değildi. Her yeni doğan gün, Wil-

liam'ın kariyerinde ilerleyişini ona tekrar anımsatacaktı. Fanny bugün yaşadığı üzüntünün bir daha geri gelmeyeceğini de umuyordu. Mektubun çok kötü yazılmış olduğunu biliyordu. Kullandığı dil küçük bir çocuk için bile çok kötü hatta yüzkarası sayılırdı, içinde yaşadığı sıkıntılı durumdan dolayı mektuba özen gösterecek gücü kendisinde bulamamıştı. Ama hiç değilse bu mektupla Bay Crawford'un iltifatlarına kanmadığını ve tahmin edilenin aksine buna hiç sevinmediğini kardeşlerin ikisine de açıkça anlatmış bulunuyordu.

üçüncü cilt

bölüm
bir

Ertesi sabah Fanny uyandığı zaman Bay Crawford'u unutmuş değildi. Yine de mektubunda Mary'ye yazdıklarını aklına getirdikçe istediği sonucu elde edebileceğine bir gece önceki kadar inanıyordu. Keşke Henry Crawford artık buradan gitseydi. Genç kızın şu an içtenlikle dilediği şey sadece buydu. Keşke gitse, hatta kız kardeşini de beraberinde götürseydi. Nasılsa Mansfield'a gelme amacı da bu değil miydi? Neden bu işin şimdiye kadar gerçekleşmediğini bir türlü anlayamıyordu. Zaten Bayan Crawford da fazla oyalanmak niyetinde değildi. Dünkü ziyaret sırasında Fanny onların kesin gidiş tarihlerini öğrenebileceğini ümit etmişti, ama Henry Crawford sadece kalışlarının biraz uzadığından söz etmişti. Oysa Fanny mektubun kesin bir sonuç doğuracağına çok inanmıştı; ama bir ara dışarı çıkıp da Henry Crawford'un geldiğini görünce şaşırmaktan kendini alamadı, üstelik yine dünkü gibi erken bir saatte. Gelişinin Fanny ile hiçbir ilgisi olmayabilirdi, ama genç kız ne olursa olsun onunla karşılaşmaktan kaçınmalıydı. Tam o sırada yukarı kata çıkmakta olduğu için, özellikle çağırılmadığı sürece genç adam gidinceye kadar yukarıda oturmaya karar verdi.

Nasılsa Bayan Norris de burada olduğuna göre çağrılma olasılığı pek azdı. Bir süre orada kalp çarpıntısı ve heyecan içinde oturup bekledi, kulakları kapıda her an çağrılabileceğinin endişesi içinde titriyordu. Sonra kimse gelmeyince zamanla sakinleşti ve sonunda eline işini aldı. Ve birden içini bir umut kapladı, Bay Crawford onun haberi olmadan geldiği gibi, haberi olmadan da gidebilirdi.

Aşağı yukarı aradan yarım saat geçmişti. Fanny'nin korkusu tam kaybolmak üzereyken koridorda ayak sesleri duyuldu, bu pek alışık olmadığı bir ayak sesiydi. Sir Thomas'ın ayak sesiydi bu. Genç kız eniştesinin konuşması kadar ayak sesini de tanırdı. Bu sesi duyduğunda çoğu zaman nasıl da titremişti. Şimdi de kim bilir hangi nedenle onunla konuşmaya gelmişti? Genç kız yeniden titremeye başladı. Gerçekten de kapıyı açarak onun içeride olup olmadığına baktıktan sonra girmek için izin isteyen kişi Sir Thomas'tan başkası değildi. Fanny'nin içini, Sir Thomas'ın bu odaya eskiden ara sıra yaptığı ziyaretlerin korkusu sarmıştı. Fanny'yi Fransızca ve İngilizceden imtihana çekecekti sanki!. Yine de saygıda kusur etmeyerek hemen bir koltuk çekti ve bu ziyarete sevinmiş gibi görünmeye çalıştı. Telaş arasında odanın eksiklerini tamamen unutmuştu. Ama Sir Thomas içeri girince birden durdu, "Neden bugün buranın şöminesini yakmadınız?" diye sordu. Dışarıda kar vardı ve Fanny sımsıkı şalına sarınmış oturmaktaydı. Biraz duraksadıktan sonra "Ben üşümüyorum, efendim" diye karşılık verdi; "bu mevsimde bu odada pek oturmam da."

"Ama her zaman şömine yanar burada, değil mi?"

"Hayır, efendim."

"Nasıl olur? Bir yanlışlık olsa gerek. Sana bu odayı rahat edebilesin diye ayırdıklarını sanıyordum. Yatak

odanda şömine olmadığını biliyorum. Ortada büyük bir unutkanlık olmalı, bunu düzeltmek gerek. Senin böyle yarım saat için bile olsa şöminesiz oturman çok yanlış. Zayıfsın. Üşütürsün. Teyzenin bu durumdan haberi yoktur, sanırım."

Fanny karşılık vermemeyi tercih ederdi. Ama konuşmak zorundaydı. En sevdiği teyzesini de zan altında bırakmak istemediği için ağzının içinde çaresizce bir şeyler geveledi. Sir Thomas bunların arasından sadece net olarak Norris Teyze sözcüklerini anlayabildi. Durumu kavradı ve lafı daha fazla uzatmayarak anladığını ifade etti. "Anlıyorum, Norris teyzen oldum olası çocukları şımartmadan büyütmekten yanadır, hep bunu savunur ve haksız da sayılmaz. Ama her işte bir ölçü olmalı. Kendisi çok güçlü olduğu için herkesi kendisi gibi sanıyor. Ayrıca başka bir neden daha var. Bunu da çok iyi anlıyorum. Onun eskiden beri takındığı tutumu biliyorum. Prensip olarak doğru olabilir ama bana kalırsa biraz fazla ileri gidildi, bazı konularda gereksiz birtakım kayırmalar yapıldı, biliyorum. Öte yandan senin bu yüzden kin tutmayacağına da inanıyorum. Çok iyi bir sezinleme ve kavrama yeteneğin var, bu özelliğin olayları yalnızca parçalar halinde yargılamanı da önleyecektir. Geçmişi bir bütün olarak ele alacaksın, zamana, kişiye ve muhtemelen olabilecek şeylere göre düşüneceksin. O zamanlar senin kaderinin ortalama bir düzeyde olacağına inananlar vardı, seni buna göre yetiştirip hazırlamaya çalıştılar, senin iyiliğini düşünmediklerinden değil. Önlemleri zamanla gereksiz çıkmış olabilir, ama yine de niyetleri iyiydi. Hayatta ne kadar bolluk içinde olursan ol, eskiden çektiğin küçük kısıtlamalar ve eksikler sayesinde kendini iki misli daha rahat ve mutlu sayacağına inan. Sana olan güvenimi

asla sarsmayacağına ve Norris teyzene de hiçbir zaman saygıda kusur etmeyeceğine inanıyorum. Haydi şimdi artık bu konuyu kapatalım. Otur bakalım şuraya, benim tatlı kızım. Seninle biraz konuşmam gerekiyor, ama merak etme, uzun sürmeyecek."

Fanny gözleri yerde, yanakları kızarmaya başlayarak eniştesinin dediğini yaptı.

"Bu sabah bir ziyaretçimizin olduğundan haberin olmadı belki. Kahvaltıdan hemen sonra odama henüz çıkmıştım ki, Bay Crawford'un geldiğini haber verdiler. Belki neden geldiğini sen tahmin ediyorsundur."

Fanny'nin yüzü daha da kızardı. Duyduğu utançtan ne konuşacak ne de başını kaldıracak hali vardı, bunu gören Sir Thomas bakışlarını diğer tarafa çevirdi ve fazla oyalanmadan Bay Crawford'un ziyaretinin nasıl geçtiğini anlatmaya koyuldu. Bay Crawford bu sabah Fanny'yi sevdiğini söyleyip ona evlenme teklifi yapmaya ve babası yerine geçen Sir Thomas'ın bu konuda rızasını almaya gelmişti. Ve bunu oldukça yerinde, açık kalplilikle ve son derece terbiyeli bir tavırla yapmıştı. Sir Thomas kendi verdiği yanıtlarla söylediği sözlerin de pek yerinde olduğuna inandığı için aralarında geçen konuşmayı tüm ayrıntısıyla anlatmaktan büyük zevk duyuyordu. Yeğeninin içinden geçenlerden habersiz olduğu için, konuşmakla kendisinden çok onu memnun ettiğine inanıyordu. Böylece onunla dakikalarca konuştu, Fanny o sırada onun sözünü kesecek cesareti bulamıyordu. Aklı son derece karışmıştı, Sir Thomas'ın anlattığı şey o anda aklının ucundan bile geçmiyordu. Oturuşunu değiştirip bakışlarını pencerelerden birine dikti, sonsuz bir korku ve endişe içinde Sir Thomas'ı dinliyordu.

Sir Thomas birden sustu, Fanny henüz farkına varamadan oturduğu yerden kalktı ve "Fanny, böylece göre-

vimin birinci bölümünü bitirdim" dedi. "Her şeyi sağlam bir temele oturttuktan sonra da görevimin geri kalan kısmını yerine getireceğim. Bu da seni alıp aşağı kata indirmektir. Umarım ben de senin canını sıkmamışımdır, ama bence aşağıda daha zevkle dinleyeceğin birisini bulacaksın. Bay Crawford'un henüz evimizden ayrılmamış olduğunu belki tahmin etmişsindir. Aşağıda, benim odamda seni görebileceğini ümit ederek bekliyor."

Genç kız bunu duyunca şöyle bir baktı, irkildi ve dudakları arasından hafif bir inleme sesi çıktı. Sir Thomas şaşırdı. Üstüne üstlük Fanny çok geçmeden, "Hayır, hayır efendim, bunu yapamam!" diye bağırınca Sir Thomas'ın şaşkınlığı daha da arttı. Genç kız, "Ben onunla konuşamam, efendim, yemin ederim buna imkân yok!" diye konuşmaya devam etti. "Bay Crawford da bunu zaten biliyor, benim ne düşündüğümden haberi var. Dün konuştuğumuzda bunu ona kesin olarak bildirdim, bu konudan kesinlikle hiç hoşlanmadığımı, onun duygularına karşılık vermemin mümkün olmadığını söyledim."

Sir Thomas tekrar yerine oturdu ve "Ne demek istediğini anlamadım" dedi. "Karşılık vermen mümkün değil mi? Ne demek bu? Bay Crawford'un dün sana açıldığını biliyorum. Senin gibi iyi yetişmiş, aklı başında bir kızdan ilk gün daha fazla yakınlık göstermeni ümit etmemiş zaten. Senin böyle bir durumda nasıl bir tutum sergilediğini duymak benim de hoşuma gitti. Çok terbiyeli ve alçak gönüllü davranmışsın. Ama şimdi genç adam her şeyi adabıyla yaptıktan sonra, çekinmen için ne gibi bir neden var?"

İçindeki giderek artan korku ve kaygıyla Sir Thomas'a bile karşı gelmek zorunda kalan Fanny, "Yanılıyorsunuz, efendim!" diye bağırdı. "Tamamen yanılıyorsunuz; Bay

Crawford böyle bir şeyi nasıl söyleyebilir? Ben ona hiçbir şekilde cesaret vermiş değilim ki. Kelimesi kelimesine aklımda değil şimdi ama ona kendisini daha fazla dinlemek istemediğimi, çünkü bu konunun beni her bakımdan sıktığını söyledim, benimle bir daha bu konuda konuşmamasını rica ettim. Hatta daha da fazlasını söyledim, eğer onu ciddiye alsaydım, daha da söylerdim ama bana göre anlamak istemiyor ve sadece laf olsun diye konuşuyordu."

Genç kız daha fazla konuşmadı. Nefesi tükenmişti. Sir Thomas birkaç dakika sessiz durduktan sonra, "Yani Bay Crawford'u reddetmeye kararlısın?" diye sordu. "Bunu mu demek istiyorsun?"

"Evet, efendim."

"Reddediyorsun, öyle mi?"

"Evet, efendim."

"Bay Crawford'u reddediyorsun demek, öyle mi? Hangi nedenle? Sebep ne?"

"Onunla evlenebilecek kadar kendisinden hoşlanmadığım için, efendim."

Sir Thomas sakin ama hoşnut olmadığını açığa vuran bir ses tonuyla, "Çok tuhaf doğrusu" dedi. "Bu işin içinde benim aklımın ermediği bir tuhaflık var. Bir genç adam çıkıp seninle evlenmek istiyor, üstelik her şeyi olan bir genç adam. Sadece zengin, saygın ve nüfuz sahibi biri değil, aynı zamanda son derece sevimli, tatlı dilli, hoş sohbet, herkesçe sevilen biri. Yeni tanıdığın biri de değil, onu ne zamandır tanıyorsun. Dahası kız kardeşi de senin en yakın arkadaşın. Her şeyi bir tarafa bırak, bu genç adam senin ağabeyine ne kadar büyük bir iyilik etti, senin gözüne girmesi için bu başlı başına bir neden olmalı, hatta bana göre yeter de artar bile!"

Fanny ölü gibi sönük bir sesle, "Evet" diyerek utançla başını eğdi. Sir Thomas'ın çizdiği bu tablodan sonra gerçekten de Henry Crawford'u sevmediği için kendisinden utanmak istiyordu.

Çok geçmeden Sir Thomas, "Herhalde farkındaydın" diye konuşmasını sürdürdü. "Bay Crawford'un seni diğer genç kızlardan ayrı tuttuğunu epeydir sezmiş olman gerek. Senin için bu çok ani, çok şaşırtıcı bir şey olmamıştır sanırım. Gerçi ona karşı hep ölçülü davrandın, seni bu bakımdan suçlu bulmuyorum, ama onun yakınlığından rahatsız olduğunu doğrusu hiç aklıma getirmemiştim. Ama sevgili Fanny, bana sanki kendi duygularını sen de bilmiyorsun gibi geliyor."

"Hayır, efendim kesinlikle öyle değil, çok iyi biliyorum. Onun davranışları, eskiden beri hiç, hiç hoşuma gitmedi."

Sir Thomas yeğenine daha büyük bir şaşkınlıkla bakarak, "Hiç aklım almıyor doğrusu" dedi; "bunun bir açıklaması olmalı. Bu genç yaşında, aile çevresi dışında, başka tanıdığın biri de yok ki, başka birine gönül vermiş..." Sir Thomas birden cümlesini yarıda kesip bakışlarını yeğenine dikti. Genç kız ses çıkarmamakla birlikte dudaklarının sessiz bir hayır kelimesiyle aralandığını gördü. Fanny'nin yüzü kıpkırmızı oldu. Ama onun kadar utangaç bir kızda bu, suçsuzluğun işareti de olabilirdi. Sonunda Sir Thomas kuşkusunu silkip atmayı daha yerinde bularak çarçabuk, "Hayır, hayır, öyle bir şey söz konusu bile olamaz" dedi. "Olamaz! Bu durumda artık söylenebilecek başka bir şey yok."

Gerçekten de birkaç dakika hiçbir şey söylemedi, derin derin düşünüyordu. Yeğeni de aynen onun gibi derin derin düşünerek yüreğini serin tutmaya, bundan sonra gelebilecek sorulara kendisini hazırlamaya çalışıyordu. Gerçeği

açığa vurmaktansa ölmek onun için daha iyiydi. Yine de birazcık kendisini toparlayıp cesaret bulabilirse sırrını ele vermemeyi belki başarabilirdi. Sir Thomas tekrar söze başlayınca soğukkanlılıkla "Bay Crawford'un yaptığı seçimi yerinde bulmam bir yana, onun böyle genç yaşta evlenmek isteyişi bile bence takdir edilecek bir şey" dedi. "Ben her zaman gençlerin erken evlenmesinden yanayım, tabii maddi durumlar uygun olursa. Yetecek kadar geliri olan her genç erkeğin yirmi dördünü geçirmeden evlenmesini doğru buluyorum. Nitekim büyük oğlum Tom hiç erken evleneceğe benzemiyor diye hayıflanıyorum ve şu sıralar onun evliliğe düşüncelerinde bile yer vermediğini biliyorum. Keşke yakın zamanda dünya evine girebilse."

Sir Thomas söz buraya gelince Fanny'den yana şöyle bir baktı. Ardından, "Mizacı ve huylarına bakıyorum da, küçük oğlum Edmund ondan önce evlenecek gibi geliyor bana" diye ekledi. "Hatta sanırım son zamanlarda sevebileceği kızı buldu bile. Oysa büyük oğlumun hayatında henüz böyle bir şey yok. Haksız mıyım? Sen de böyle mi düşünüyorsun, tatlı kızım?"

"Evet, efendim."

Yanıtını yavaş ama titremeyen bir sesle vermişti. Sir Thomas, Fanny'nin kuzenlerinden birine gönlünü kaptırmadığına inanmıştı. Ama yine de kuşkusunun dağılması yeğeninin pek hoşuna gitmemişti. Genç kızın gönlünün boş olduğuna inandıkça Sir Thomas'ın hoşnutsuzluğu artıyordu. Yerinden kalkıp odayı arşınlamaya başladı. Gerçi Fanny başını kaldırmaya cesaret edemiyordu ama Sir Thomas'ın kaşlarının çatık olduğunu tahmin edebiliyordu. Çok geçmeden Sir Thomas sert bir sesle, "Bay Crawford'un kötü huylu olduğuna mı inanıyorsun, çocuğum? Böyle bir nedenin mi var?" diye sordu.

"Hayır, efendim" diye cevap veren Fanny, aslında bu yanıtının hemen ardından onun kötü ahlaklı biri olduğuna inandığını söylemeyi çok istiyordu. Ancak bundan doğacak tartışmaları ve sonunda yine de Sir Thomas'ı inandırmayacağını düşündükçe içini kasvet basıyordu.

Fanny'nin Henry Crawford'u beğenmeyişi daha çok gözlemlerine dayanıyordu. Arada kuzenlerinin hatırı olduğu için Fanny bunları Sir Thomas'a açmaya cesaret edemezdi. Ona göre Henry'nin yanlış davranışlarında Maria ve Julia'nın da, hatta özellikle Maria'nın çok payı vardı. Fanny onları ele vermeden Henry'yi kötüleyemezdi. Sir Thomas gibi son derece onuruna düşkün, iyi kalpli ve ileri görüşlü bir adama, kendisinin bu konudaki olumsuz duygularını bilmesinin yeterli olacağını sanmıştı. Ama şimdi bunun yetmediğini gördükçe sonsuz bir üzüntüye gark oluyordu. Sir Thomas onun üzüntüden titreyerek oturmakta olduğu yere doğru ilerledi ve soğuk, sert bir tavırla, "Görüyorum, seninle konuşmakta hiç yarar yok" dedi. "Bu son derece üzücü görüşmeyi burada kessek çok iyi olacak. Bay Crawford'u daha fazla bekletmeyelim. Senin davranışın konusunda ne düşündüğümü belirtmeyi borç bildiğim için, sana sadece beni büyük bir hayal kırıklığına uğrattığını söylemeliyim. Meğer sen sandığımdan çok farklıymışsın. Oysa İngiltere'ye döndüğümden beri davranışlarımdan da anlamış olmalısın ki, seni çok takdir ediyordum, Fanny. Senin zamane gençlerinde görülen, özellikle de genç kızlarda her türlü kusurdan daha çirkin kaçan kapris, kibir, kendini beğenmişlik, başına buyrukluk gibi şeylerden çok uzak biri olduğunu sanıyordum. Meğer sen de kaprisli ve başına buyruk olabiliyormuşsun. Üzerinde elbette söz hakkı olan büyüklerinin fikirlerine hiç aldırış etmeden, onlara danışmayı

bile gerekli görmeden kararlar verebiliyormuşsun. Sen aslında benim sandığımdan çok, çok daha başkaymışsın. Bu durumda ailene yapabileceğin iyilik ya da kötülüğü hiç ama hiç düşünmediğin anlaşılıyor. Annen, baban, kardeşlerin... Böyle bir yuva kurduğunda onların bundan nasıl yararlanıp sevinebileceklerinin hiç umurunda olmadığı anlaşılıyor. Sen sadece kendini düşünüyorsun. O toy ve romantik düşünce yapın, Bay Crawford'a olan duygularını mutluluk için yeterli görmüyor, hemen onu geri çevirmeyi tasarlıyorsun. Biraz düşünmek, duygularını gerçekten ölçüp biçebilmek için zaman bile istemiyorsun. Bir çılgınlığa kapılmış gidiyorsun; güzel, şerefli, parlak bir yuva kurabilme fırsatını, hayatında bir daha başına konması düşünülmeyecek bir devlet kuşunu kaçırıyorsun. Karşına karakter sahibi, akıllı, iyi huylu, sevilen bir genç çıkmış, sana son derece gönül bağlamış, çıkar düşünmeden seninle evlenmek istiyor. Bir kez daha on sekiz yaşına basacak olsan bile karşına Bay Crawford'un yarısı kadar varlıklı, onda biri kadar iyi huylu bir adam çıkmayabileceğini sana söyleyeyim Fanny. O benim iki kızımdan hangisini istese seve seve verirdim. Maria çok parlak bir yuva kurdu. Ama Bay Crawford, Julia'yı istese bir dakika bile düşünmez, hemen verirdim. Üstelik Maria'yı Bay Rushworth'e verirken duyduğumdan daha büyük bir onur duyarak verirdim."

Sir Thomas bir an duraksadıktan sonra devam etti. "Benim kızlarım bunun yarısı kadar bile parlak bir evlilik teklifi alsa, bana akıl danışmak inceliğinde bulunmadan aceleyle ve katı bir şekilde geri çevirmezlerdi sanıyorum" dedi. "Eğer böyle davranacak olsalardı çok şaşırır, çok kırılırdım. Evlatlık görevini ve saygısını hiçe saydıklarını düşünürdüm. Gerçi senin için aynı ölçüleri uygulayamam

Fanny. Senin bana bir evlat kadar saygı borcun yok. Ama yine de nankörlüğünü içine sindirmemen gerek, bilmiyorum belki de sindiriyorsundur..."

Sir Thomas birden sustu, çünkü Fanny hıçkırarak ağlamaya başlamıştı, öylesine hıçkırıklara boğuluyordu ki, Sir Thomas müthiş öfkeli olmasına rağmen, ona daha fazla yüklenmedi. Genç kız Sir Thomas'ın kendisine nasıl bir gözle baktığını, suçunun ne kadar büyük, ne kadar ağır, ne kadar önemli göründüğünü düşündükçe ölmek istiyordu. Sir Thomas onu kaprisli, inatçı, bencil, nankör biri olarak görüyordu. Bu durum nasıl düzelecekti? Zavallı genç kız, gözyaşları arasında boğuk bir sesle, "Özür dilerim" dedi. "Çok üzgünüm."

"Üzgün müsün? Umarım üzgünsündür. Ve bugünkü konuşma yüzünden daha çok üzüleceksin."

Genç kız büyük bir çaba sarf ederek, "Keşke başka türlü davranabilseydim" dedi. "Ama onu hiç mutlu edemeyeceğime ve bu yüzden çok mutsuz olacağıma inanıyorum." Bunu söylerken gözlerinden tekrar yaşlar boşaldı. Ancak tüm bu gözyaşlarına ve ortaya attığı o kocaman, simsiyah *mutsuz* sözcüğüne rağmen Sir Thomas Fanny'nin ağlamasının biraz olsun kesilmesinden yola çıkarak duygularında da biraz olsun yumuşama olduğunu varsayarak umutlanmaya başladı. Ve belki genç adam onunla konuşursa ikna olabileceğini düşündü. Sir Thomas, yeğeninin oldukça çekingen ve ürkek bir kız olduğunu biliyordu. Belki de şu an kafasının ve duygularının en karışık olduğu andı, o yüzden ona biraz zaman verilmeliydi. Aşığının biraz ara verip sonra tekrar diretmesi, önce biraz sabır gösterip sonra sabırsızlığını sergilemesi, olaya ölçülü ve kademeli olarak yaklaşması, her zaman olduğu gibi yine etkili bir sonuç verebilirdi. Tabii eğer âşık, aşkı-

na sahip çıkmakta yeterince diretir ve diretecek kadar da âşık olursa! Sir Thomas bu yüzden tekrar umutlanmaya başladı. Neşesi tekrar yerine geldi, her zamanki gibi ciddi ama sakin bir sesle, "Pekâlâ" dedi, "haydi çocuk, sil şu gözlerini. Ağlamanın ne anlamı ne de bir faydası var. Şimdi kalkıp benimle birlikte aşağıya geliyorsun. Bay Crawford'u gereğinden fazla beklettik. Ona cevabını dosdoğru kendin vermelisin. O, bundan daha azıyla yetinmeyi hak edecek biri değil. Senin duygularında bir terslik yaratmış demek ki, çok yazık. Bunun hangi temellere dayandığını ona ancak sen anlatabilirsin. Ben karışmam."

Ancak Fanny aşağıya, Henry Crawford'un yanına inileceği sözünü duyunca o kadar isteksizlik gösterdi öyle çırpındı ki, bunu gören Sir Thomas biraz düşündükten sonra onun suyuna gitmeyi uygun buldu. Yeğeninin yüzünün ağlamaktan şiştiğini, cildinin kabardığını görünce onu Crawford'la hemen şimdi görüştürmenin yarardan çok zarar verebileceğini düşündü. Bu yüzden sıradan birkaç söz söyleyerek dışarı çıktı; zavallı Fanny'yi orada, üzüntülü duygularıyla baş başa, yaşadıklarını düşünerek ağlar vaziyette bıraktı.

Genç kızın kafası karmakarışıktı. Hem geçmiş, hem de gelecek şu an gözüne korkunç görünüyordu. Ama ona asıl acı veren şey Sir Thomas'ın öfkesiydi. Onun için bencil ve nankör demişti. Onun gözüne böyle göründüğü için genç kız ölünceye kadar bir daha yüzünün gülmeyeceğini düşünüyordu. Kendisini haklı bulup üzülmemesi yönünde nasihat verecek, onunla konuşacak hiç kimsesi yoktu. Tek dostu vardı, o da şimdi burada değildi. Eğer o burada olsa belki babasını yumuşatabilirdi. Yoksa herkes Fanny'ye bencil ve nankör gözüyle bakacaktı. Genç kız onların bitmek bilmeyen sitemlerine

dayanmak zorunda kalacaktı. Zavallı Fanny, Henry Crawford'a da kızmaktan kendisini alamıyordu. Öte yandan genç adam ya onu gerçekten seviyorsa ve bu yüzden çok mutsuzsa! Kısacası onu bekleyen şey, dallı budaklı bir üzüntüydü!

Çeyrek saat sonra Sir Thomas geri geldi. Fanny onu tekrar karşısında görünce bayılacak gibi oldu. Neyse ki eniştesi sertleşmeksizin Fanny ile sakin bir şekilde konuştu. Davranışları ve sözleri teselli ediciydi. "Bay Crawford gitti" diye söze başladı, "az önce yanımdan ayrıldı, olup biteni yinelemenin gereği yok. Onun neler çektiğini anlatıp senin de muhtemelen çekmekte olduğun üzüntüyü artırmak istemiyorum. Ama onun yeterince centilmen ve cömert davrandığını söylemeliyim. Bay Crawford'un duyguları, düşünceleri, huyları hakkında tüm olumlu düşüncelerimde haklı olduğumu bir kez daha anladım. Ben senin ne kadar üzgün olduğunu söyleyince hemen büyük bir incelikle seni bugün görme isteğinden vazgeçti." Gözlerini Sir Thomas'a doğru kaldırmış olan Fanny, bunu duyunca yine bakışlarını yere indirdi. Sir Thomas, "Seninle beş dakika için bile olsa yalnız konuşmak istemesi elbette ki çok doğal" diye konuşmaya devam etti. "Bu onun için reddedilemez bir hak. Ama kesin bir zaman kararlaştırmış değiliz. Belki yarın ya da sen ne zaman kendini yeterince toparlayabilirsen. Bu arada sana artık sadece bir an önce kendini toparlamak düşüyor. Kes artık şu ağlamayı, ağlamak seni bitkin düşürmekten başka bir işe yaramaz. Eğer beni gerçekten memnun etmek istiyorsan, kendini böyle kapıp koyvermez, iradeni kullanıp biraz sakinleşmeye bakarsın. Biraz bahçeye çıkıp dolaş, açık hava iyi gelir. Bir saat kadar çık, şu anda fidanlıkta kimse yoktur. Yürüyüş yapmak seni yatıştırır." Sir Thomas

bir an kapıda durdu, tekrar arkasını dönüp, "Ha Fanny!" diye ekledi, "bu arada olan biteni aşağıda hiç açmayacağım. Bertram teyzene bile söylemeyeceğim. Hayal kırıklıklarımızı dört bir yana yaymaya gerek yok. Sen de hiçbir şey söyleme."

Bu, Fanny'nin sevinçle kabul edeceği bir talimattı, onu minnet borcu altında bırakacak büyük bir iyilikti. Böylece Norris teyzesinin ardı arkası kesilmeyecek sitemlerinden kurtulmuş olacaktı. Sir Thomas odadan dışarı çıkarken Fanny'nin içini sıcacık bir şükran duygusu kapladı. Teyzesinin sitemlerinden kurtulmak her şeye değerdi. Hatta Henry Crawford'u dinlemek bile. Genç kız, Sir Thomas'ın öğüdünü hemen yerine getirip dışarı çıktı. Onun bütün söylediklerini elinden geldiğince yapmaya çalıştı. Ağlamayı kesti, kendisini sinirlerini yatıştırmaya zorladı. Onu memnun edip tekrar gözüne girmek istiyordu. Bahçede dolaşması için onu heveslendiren bir şey daha vardı. Her şeyi teyzelerinden saklamak, tavırlarıyla kuşku uyandırmamak, Norris teyzesinden kaçmak, şimdi Fanny'nin başlıca amacıydı.

Gezintiden dönüp de yine Doğu Odasına girdiğinde gözüne çarpan ilk şey, şöminede yanan ateş oldu ve genç kız sevinçten şaşkına döndü. Ateş! Doğrusu bu kadar ilgi fazlaydı. Tam şu sıra Sir Thomas'ın onu böyle şımartması şaşılacak şeydi. Fanny'nin kalbi buruk bir sevgiyle doldu. Onca işinin arasında Sir Thomas'ın böyle önemsiz bir işi aklında tutması hayret vericiydi. Bu yetmezmiş gibi bir süre sonra ateşe bakmaya gelen hizmetçi kız, ona şöminenin bundan böyle her gün yakılacağını söyledi, Sir Thomas böyle talimat vermişti. Genç kız içinden "Nankörlük etmem için acımasız olmam gerek!" diye geçirdi. "Tanrım, sen beni nankör olmaktan koru!"

Fanny, Sir Thomas'la Bayan Norris'i yemek masasının başında karşılaştıkları dakikaya kadar görmedi. Sir Thomas ona karşı elinden geldiğince her zamanki gibi davrandı. Fanny bundan emindi ama kendi vicdanı rahat olmadığı için bazı ufak tefek değişiklikler sezer gibi oluyordu. Norris teyzesi ise çok geçmeden ona çatmaya başlamıştı bile. Fanny sadece ondan habersiz gezmeye çıkmasının bile bu kadar üstünde durulduğunu gördükçe, kendini çok daha önemli bir konuda azar işitmekten koruyan iyi kalpli Sir Thomas'a dua ediyordu. Norris Teyze, "Senin dışarı çıkacağını bilseydim, iki adım mesafedeki benim eve kadar da gidiver diyecektim. Nanny'ye söyleyeceklerim vardı. Buradaki işimi gücümü bırakıp kendim gitmek zorunda kaldım" diyordu. "Oysa başımı kaşıyacak zamanım yoktu. Eğer o kibirli burnunu aşağı indirip dışarı çıkacağını bana söyleseydin, beni bu yorgunluktan kurtarırdın. Fidanlıkta yürürken benim eve de girerdin, senin için bir şey fark etmezdi nasılsa."

"En rutubetsiz yer olduğu için fidanlığı ben Fanny'ye önerdim" dedi Sir Thomas.

"Ah!" diye bir an durakladı Bayan Norris, ardından, "Ne kadar iyisiniz, Sir Thomas" dedi. "Ama benim eve giden yolun nasıl kupkuru olduğunu bilemezsiniz. Fanny orada da rahatça yürürdü. Hem biraz işe yarar, hem de teyzesine bir yardımı dokunurdu. Bütün suç onda, dışarı çıktığını bize söyleyecekti. Ama Fanny'nin bu huyu kaç kezdir gözüme çarpıyor, kendi başına buyruk olmak istiyor, ona bir şeylerin buyurulması hiç hoşuna gitmiyor. Fırsat bulduğu anda kendi bildiği gezintilere çıkıyor. Biraz sinsi, başına buyruk, kaprisli bir yanı var ve bu huylarını yenmesi gerekiyor."

Sir Thomas daha birkaç saat önce buna benzer düşünceler ortaya atmış olmasına rağmen, bu eleştirileri haksız

bulup sözü çevirmeye çalıştı. Bunu başarabilmek için birkaç girişimde bulunmak zorunda kaldı. Bayan Norris ise, Sir Thomas'ın yeğenini ne kadar beğendiğini, kendi çocuklarının övülmesi için Fanny'nin eleştirilmesini de onaylamadığını hiçbir zaman anlayamamıştı. Bu yüzden fidanlıkta yürüyüşe çıktığı için Fanny'ye çıkışmaktan vazgeçmedi. Neyse ki sonunda bu konu kapandı ve gün, Fanny için fırtınalı bir sabahtan sonra hiç ummadığı bir rahatlık ve iyimserlikle bitti. Genç kız doğru iş yaptığına, düşüncesinin kendisini yanıltmadığına inanıyordu. Niyetinin tümüyle iyi olduğuna dair yemin edebilirdi. Sonra Sir Thomas'ın giderek yatıştığına, sakin kafayla düşündükçe daha da yatışacağına inanıyordu. O zaman Sir Thomas, iyi kalpli bir insan olarak sevmeden evlenmenin ne korkunç, ne affedilemez, ne umutsuz ve kötü bir şey olduğunu kabul edecekti. Korkuyla beklediği yarınki görüşmeden sonra konunun tamamen kapanacağına inanacak kadar iyimserlik içindeydi. Üstelik Henry Crawford da Mansfield'dan ayrılınca bütün bunlar sanki hiç olup bitmemiş gibi küllenecekti. Henry'nin uzun zaman umutsuz aşk çekeceğine Fanny inanmıyordu, inanamazdı. Henry'nin kalbi o türden değildi, Londra çok geçmeden o kalbin yarasını sarar, mutlaka iyileştirirdi. Londra'ya gittikten az sonra genç adam bu tutkusuna kendisi de şaşmaya başlayacak, aklı başında davranıp onu böyle bir aşkın karanlık sonuçlarından koruduğu için Fanny'ye minnet duyacaktı. Fanny aklından böyle umut dolu düşünceler geçirirken, çaydan az sonra Sir Thomas dışarı çağrıldı. Ama bu çok olağan bir şey olduğu için Fanny'nin dikkatini çekmedi. Ancak on dakika sonra uşak geldi, doğruca ona doğru ilerleyip, "Sir Thomas odasında sizinle görüşmek istiyor, hanımefendi" dedi. O zaman Fanny

olanı anladı ve içine çöken kuşkuyla yüzünün rengi uçup gitti. Yine de hemen kendisini toplayıp ayağa kalktı, kapıya doğru ilerledi. Tam o sırada Bayan Norris, "Dur Fanny, dur ne yapıyorsun? Nereye gidiyorsun?" diye arkasından seslendi. "Bu kadar acele etme. Hiç korkma, çağrılan sen değilsindir, benimdir mutlaka. Zaten oldum olası sen kendini ortaya atmaya pek heveslisindir. Sir Thomas seni neden çağırsın ki? Baddeley, herhalde beni kastettin, şimdi geliyorum. Beni kastettin değil mi Baddeley? Sir Thomas tabii ki beni çağırmıştır, Bayan Price'ı değil."

Ama Baddeley yılmadı. "Hayır, hanımefendi. Sizi değil, Bayan Price'ı çağırdı. Çağrılanın Bayan Price olduğundan kesinlikle eminim." Uşağın bu sözleri söylediği sırada bıyık altından güldüğü görülüyordu. Sanki bu iş için Bayan Norris'in hiç uygun olmadığını söyler gibiydi. Böylece büyük bir hayal kırıklığına uğrayan Bayan Norris, çaresiz yine elindeki nakışına döndü. Heyecan ve korku içinde dışarı çıkan Fanny ise önceden sezmiş olduğu gibi bir süre sonra kendisini Bay Crawford ile baş başa buldu.

bölüm iki

Görüşme, Fanny'nin tahmin ettiği kadar kısa ve net olmadı. Genç adam öyle kolay pes edecek biri değildi. Sir Thomas'ın tam istediği gibi aşırı derecede ısrarcıydı. Kendini beğenmiş bir erkek olduğu için de Fanny'nin kendisini sevdiğine iyiden iyiye inanıyordu. Ayrıca da Fanny'nin şu anda kendisini sevmediğini mecburen kabul etse bile zamanla bu duygularının değişeceğine ve istediği kalıba dökületeceğine inanıyordu.

Henry Crawford âşıktı, hem de sırılsıklam âşıktı. Derin ve ince olmaktan ziyade ateşli sayılabilecek, canlı, iyimser ruhlu bir âşıktı. Kendi kendine yaşadığı aşkın etkisindeki bu ruh, Fanny'nin kendisinden sakındığı kalbi kazanmayı çok önemsiyordu. Genç kızı kendisini sevmeye zorlamaya karar veren genç adam, sonuçta hem mutluluğa hem de zafere ulaşacağına inanıyordu. Bu uğurda umudunu kırmamaya kararlıydı. Yılmayacaktı. Ortada Fanny'ye giderek bağlanması için her türlü neden vardı. Genç kızın bu konudaki davranışı bile ince ruhlu olduğunu ve çıkar gözetmediğini ortaya koymuyor muydu? Henry'nin bulunmaz saydığı bu iki üstünlük de arzularını iyice kamçılamaya ve kararını daha da pekiştirmesi-

ne neden oluyordu. Ancak genç adam ele geçirmek istediği kalbin dolu olduğunu bilmiyordu. Bundan en ufak bir kuşkusu yoktu. Dahası genç kızın bu konuyla pek ilgilenmemiş, toyluğu ve saflığı yüzünden tertemiz kalmış olduğunu sanıyordu. Genç kızın ruhu öylesine temizdi ki, önceleri Henry'nin ona karşı davranışlarındaki farkı bile anlayamamıştı. O yüzden bu hiç ummadığı, hatta tepeden inme bulup aklının ucundan bile geçirmediği beklenmedik evlilik teklifinin şaşkınlığıyla hâlâ kafası çok karışık durumdaydı. Henry cephesinde ise değişen bir şey yoktu, genç adam ona duygularını iyice anlatabildiği takdirde kalbini kazanabilmeyi başaracağını umuyordu. Ona göre kendisi gibi bir erkek sebat ettiği takdirde aşkına eninde sonunda karşılık bulacaktı. Genç adam kısa süre sonra teklifini kabul ettireceğine inandığı Fanny'yi kendisini sevmeye zorlayacağı süreci keyifli bir süreç olarak görüyordu, şu an sevilmediğine pek üzülmüyordu bile. Hatta kadınların kalplerini kolayca kazanmaya alışık biri için bu onu heveslendiriyordu, onun için yeni ve kışkırtıcı bir durumdu.

Ancak pek çok isteği yerine getirilmeden büyüyen Fanny ise herhangi bir konuda olumsuz yanıt almanın nasıl bir cazip yanı olabileceğini anlayamıyordu. Anlaşılan o ki, Henry kendi isteğiyle onu istemekten vazgeçmeyecekti. Söylemek zorunda kaldığı onca acı sözden sonra Henry'nin hâlâ ondan vazgeçmiyor olması hayret verici bir durumdu. Fanny'nin aklı bunu almıyordu. Henry'ye açıkça onu sevmediğini, sevemeyeceğini, sevmemesi gerektiğini, böyle bir şeyin mümkün olamayacağını ve bu durumun kendisini çok üzdüğünü söylemişti. Hatta bu konunun bir daha açılmamasını rica etmiş, hemen gitmek için izin istemişti. Ama genç adam ısrardan vazgeçme-

yince Fanny yaradılışları tamamen zıt olduğu için aralarında karşılıklı bir sevginin söz konusu olamayacağını, kişilik, görgü ve mizaç bakımından uyuşamayacaklarını belirtmişti. Bunların hepsini söylemişti, üstelik çok ciddi bir üslupla. Ancak görünen o ki, tüm bu açıklamalar ona yetmemişti. Henry aralarında kişilik, karakter ve görgü yönünden herhangi bir uyuşmazlığın olduğunu kabul etmemiş, açıkça onu sevmekten ve beklemekten asla vazgeçmeyeceğini yinelemişti.

Fanny, ağzından çıkan sözlerinin bu konuda kesin ve kararlı olduğunu yansıttığından emindi ama dışarıdan bakıldığında dış görünüşünün ne kadar kararlı göründüğünü tahmin edemiyordu. Tavırları her zaman çok uysal ve yumuşak olduğu için kararlarının kesinlik derecesini yeterince belirtemiyor olabilirdi. Gerçi Henry de Maria Bertram'a sinsice ve gizlice kur yapıp onu aldatmaya kalkan Henry Crawford değildi artık. Nitekim Fanny o zamanlar onun adını duyunca ürperir, onu görmek, onunla konuşmak, onun herhangi bir iyi yanı olabileceğini kabul etmek istemezdi. Ama şimdi karşısında ateşli ve ona karşılıksız bir aşk sunan, dürüst ve onurlu duygularla bezeli, mutluluğu aşk izdivacında arayan bir Henry Crawford vardı. Bu Henry Crawford onun iyi yönlerini övüyor, onu sessiz ve uysal tabiatlı, iyi huylu biri olduğu için sevdiğini söylüyor, sevgisini sözcüklerin kanıtlayabileceği ölçüde kanıtlıyordu. En önemlisi de bu Henry Crawford, ona ağabeyi William'ın terfiini sağlamak gibi büyük bir iyilik yapmıştı. Fanny şu an hemen Sotherton'daki olayı ve Mansfield Park'taki tiyatro macerasını ileri sürüp masum ve saf bir genç kız isyanıyla onun evlilik teklifini geri çevirebilirdi. Ama şimdi genç adam Fanny'nin karşısına tamamen başka bir yoldan, bir an-

lamda ondan hak iddia eden, ona töhmet duygusu hissettiren bir şekilde çıkıyordu. Bu yüzden Fanny terbiyeli ve anlayışlı olmak zorundaydı. Kendisine bir iyilik bahşedildiğini, bu şekilde onurlandırıldığını düşünmek, gerek kendisi, gerekse ağabeyi adına derin bir minnet, bir borçluluk duygusunu da beraberinde getiriyordu. Bütün bunların etkisiyle davranışları da haliyle yumuşuyor, her ne kadar olumsuz yanıt verse de, bu derece minnet duygusuyla dolu olması, Henry gibi kendini beğenmiş ve isteklerinde aşırı ısrarcı bir adamın, onun sözlerine inanmamasına neden oluyordu. Diğer bir deyişle genç adamın görüşmeye son verirken bile, aşkını yılmadan umutla yineleyip durması Fanny'ye hiç de saçma gelmiyordu. Bu yüzden de onun gitmesine gönülsüzce izin veren Henry'nin gözlerinde sözlerinin içtenliğini yalancı çıkaracak bir umutsuzluk söz konusu değildi. Hal böyle olunca, Fanny onun bu işten öyle pek kolay vazgeçmeyeceğini artık anlamış bulunuyordu.

Tabii ki çok öfkeliydi. Henry'nin bu derece bencil olması sonunda Fanny'yi fazlasıyla kızdırmıştı. Bu anlayışsızlık, başkalarının duygularını hiçe saymak, Fanny'nin zaten eskiden beri gözüne çarpan ve her zaman onda tiksinme duygusu uyandıran bir şeydi. Bu, Fanny'nin bir zamanlar şiddetle kınadığı o eski Bay Crawford'un ta kendisiydi işte! Genç adam kendi zevki söz konusu olduğunda incelikten, hatta insanlıktan bile tamamen uzaklaşabiliyordu. Heyhat! Fanny'nin kalbi bomboş olsa bile, Henry Crawford bu kalbi kazanmayı ölünceye dek başaramazdı.

İşte şu an Fanny yukarıda büyük bir lüks ve armağan olarak kabul ettiği şöminenin ateşinin karşısında hüzünlü ve dalgın bir halde otururken, en samimi duygularla

aynen böyle düşünüyordu. Öte yandan Sir Thomas iki gencin arasında neler geçtiğini öğrenebilmek için ertesi sabahı beklemek zorunda kalmıştı. Belki de susup kendisini böyle davranmaya zorlamıştı. Ertesi sabah Henry'yi görür görmez derhal ondan bilgi aldı; ilk duyduğu şey tam bir hayal kırıklığıydı. Oysaki daha makul ve güzel bir haber duymayı ümit etmişti. Henry Crawford gibi bir erkeğin neredeyse bir saat süren yalvarmalarının Fanny gibi yumuşak huylu ve uysal bir kızı hiç etkilememiş olması doğrusu çok şaşırtıcıydı ama yine de Henry'nin kendisine duyduğu kesin güven ve direnmekte kararlı oluşu Sir Thomas'ın içini ferahlatmıştı. Olayın esas kahramanı olan Bay Crawford'un başarıdan bu kadar emin olduğunu görünce, haliyle o da çok geçmeden sonucun olumlu olacağına dair güven duymaya başladı. Ancak yine de sürekli olarak geçmişi gözden geçiriyor ve bugün ya da yarın neler olacağını endişe içinde merak ediyordu. Duyduğu endişelerin arasında kesin olarak bildiği bir şey vardı. O da şu an yukarıdaki odasında şöminesinin karşısında konforlu bir şekilde oturan ve her zaman Mansfield Park'a gelişi hoş karşılanıp çok sevilmiş, kendisinden bir genç adamı sevmesinden başka bir şey istenilmeyen şanslı yeğeninin, Bay Crawford'u hiçbir surette sevmeyeceğiydi. Üstelik ailesi ve arkadaşları da bu konuda aynı fikirde olmalıydı, bu da yeğeninin, aşığını reddetmesinde oldukça etkileyici unsurlardı. Ama kendi hesabına bir aşığı cesaretlendirmek için söyleyebileceği her şeyi söylediği için içi rahattı, genç adam tarafından her sözü sevinçle ve teşekkürle karşılanmıştı; sonuçta iki erkek candan iki dost olarak ayrılmışlardı.

Yine de konunun olumlu bir hale dönüşeceğinin umuduyla içi az da olsa rahatlayan Sir Thomas, yeğenine bun-

dan böyle hiç baskı yapmamaya, ona doğrudan değil dolaylı olarak müdahale etmeye karar verdi. Fanny'yi bu işe razı etmek için en iyi yolun sevgi ve yakınlık olabileceğine inanıyordu. Bütün ısrar ve ricalar sadece tek bir kişiden gelmeliydi. Bu yüzden hemen bunu fırsat bilerek onu yumuşatacağı umuduyla ağırbaşlı bir ciddilikle Fanny'ye "Bay Crawford'la görüştüm ve aranızdaki durumu öğrendim, Fanny" dedi. "O bulunmaz bir genç. Bu işin sonucu ne olursa olsun, şu anda çok derin bir aşkla sevilmekte olduğunu biliyor olmalısın, öyle değil mi? Gerçi yaşın henüz çok genç, çoğu aşkların nasıl gelip geçici, güvenilmez olduğunu pek bilemezsin. O yüzden böyle ısrarlı bir aşkın, senin şu direnmene rağmen hâlâ aynı şekilde devam ediyor olmasının ne olağanüstü bir şey olduğunu benim kadar anlayamazsın. Seveceği bir genç kızı seçerken ne kadar isabetli bir seçim yaptığı için, insan Bay Crawford'un ısrarına daha da bir saygı duyuyor. Eğer sıradan ya da senden daha az değerli bir kızı seçmiş olsaydı, onun böyle bir kızın peşinde koşmasını kınayabilirdim."

"Lütfen bana inanın, efendim" dedi Fanny. "Bay Crawford'un vazgeçmemekte ısrar edişi beni çok üzüyor. Bunun benim için büyük bir onur olduğunu biliyorum, gerçi hak etmediğim bir onur bu, ama yine de duygularımı çok iyi bildiğim için, bunu kendisine söyledim, hiçbir zaman onu... Hiçbir zaman... Bu benim elimde değil..."

"Sevgili kızım" diye onun sözünü kesti Sir Thomas, "bu açıklamaların hiç gereği yok. Ben senin duygularını biliyorum. Sen nasıl benim bu konudaki istek ve arzularımı biliyorsan, ben de seninkileri biliyorum. Bu durumda yapacak başka bir şey yok. O yüzden şu dakikadan itibaren bu konuyu bir daha açmayacağız. Seni istemedi-

ğin biriyle evlenmeye zorlayacak tipte biri olmadığımı biliyor olmalısın, bu yüzden korkmana hiç gerek yok. Ben sadece senin mutluluğunu, iyiliğini düşünüyorum. Senden sadece biraz sabırlı olmanı istiyorum. Bırak Bay Crawford seni ikna etmeye çalışsın, ikinizin de mutluluğu bulacağınıza dair seni inandırmak için uğraşsın. Bay Crawford zaten yenildiğini biliyor, ama senin için böyle bir şey söz konusu değil. Yenilgiye rağmen bu uğurda son uğraşlarını vermesine izin ver, bu kadarı da onun hakkı, o yüzden onunla görüşmende bir sakınca yok, ben de zaten ona sadece konuşacağınıza dair söz verdim. Sen hiçbir şey olmamış gibi davran yeter. Onu yine aynı şekilde ağırlayacaksın. Sıkıcı şeyleri elinden geldiği kadar aklına getirmemeye çalışacaksın. Çok yakında Northamptonshire'dan ayrılacağı için bu küçük fedakârlığa uzun süre katlanmana gerek kalmayacak. Gelecekte neler olacağını kimse kestiremez, öyle değil mi? Haydi, o halde artık bu konuyu kapatıyoruz."

Fanny'yi sevindiren tek düşünce Henry Crawford'un yakında buradan gideceğini öğrenmiş olmaktı. Öte yandan Sir Thomas'ı bu konuya gösterdiği sabır ve büyüklükten dolayı takdir de ediyordu. Ama onun gerçekleri ne kadar az bildiği aklına gelince, bu şekilde davrandığı için ona şaşırmaya pek de hakkı olmadığına karar verdi. Aynı Sir Thomas, kızlarından birini Bay Rushworth'e vermişti. O yüzden aşk konusunda ondan fazla bir duyarlılık beklenemezdi. Şimdi Fanny'nin de görevini yapmaktan ve zamanla bu görevin daha kolaylaşması için dua etmekten başka çaresi yoktu. Henüz on sekiz yaşındaydı. Bay Crawford'un aşkının ölünceye kadar devam edeceğini hiç sanmıyordu. Onun cesaretini kırmaya devam ettiği sürece bir gün bu aşkın kendiliğinden sona

ereceğini ümit ediyordu. O günün ne zaman geleceğine dair içinden bir hesap yapsa da, bir genç kızın kendi dayanılmazlığına biçtiği değeri fazla kurcalamamak daha yerinde olurdu.

Bu arada Sir Thomas susmaya karar vermişti; ama bu konuyu Fanny'ye bir kez daha açmak zorunda kaldı. Bunun nedeni konuyu teyzelerine açmadan önce genç kızı bu konuşmaya hazırlamaktı. Kendisine kalsa buna gerek yoktu ama Bay Crawford bu konuda onunla taban tabana zıt fikirlere sahipti; bunu onlardan gizlemenin hiç gereği olmadığını söylüyordu. Anlaşılan aşkını kimseden gizlemeyi düşünmüyordu. Rahip evindeki herkes zaten bu konuyu biliyordu. Henry kız kardeşleriyle şimdiden bu konuyla ilgili geleceğe dair konuşmayı çok seviyordu. Ona göre herkes durumu bilirse, o adım adım başarıya ulaşırken onunla birlikte sevinirlerdi. Hal böyle olunca, Sir Thomas hiç gecikmeden konuyu Leydi Bertram'a ve Bayan Norris'e açma gereği duydu. Öte yandan bu haberin Bayan Norris üzerindeki etkisinden neredeyse Fanny kadar korkuyordu, çünkü iyi niyetli biri olduğunu bilmesine rağmen genellikle yaptığı şeylere bakıldığında, onu yanlış ve tatsız davranışlar sergileyen işgüzarlardan biri olarak görüyordu. Ancak Bayan Norris, düşündüğünün aksine onun korkusunu boşa çıkardı.

Sir Thomas, bu konudan Fanny'ye asla söz edilmemesini şart koşmuştu. Bayan Norris de bu sözü zorunlu olarak tutmuştu. Ancak Fanny'ye olan öfkesi daha da artmıştı. Öyle ki şu an Fanny'ye fena halde kızmıştı, adeta diş biliyordu. Öfkesinin nedeni onun böyle bir evlilik teklifini geri çevirmesinden ziyade bu teklifi nasıl olup da almış olduğuydu. Bu olağanüstü derecede hayret verici bir şeydi; Julia dururken Fanny'ye evlenme teklif

edilmesini düpedüz Julia'ya yapılmış bir hakaret olarak görüyordu. Bay Crawford'un kalbini ancak Julia gibi biri çalabilirdi. Julia olmasa bile, sürekli ezmek için uğraştığı birinin bu şekilde baş tacı edilmesi kesinlikle kabul edilebilecek bir şey değildi. Sir Thomas, baldızının bu konuda ağzını sıkı tutmasını çok takdir etmiş, ne de olsa onun akıllı bir kadın olduğunu düşünerek aslında oldukça yanlış bir yorum yapmıştı. Fanny ise teyzesinin bu konudaki hoşnutsuzluğunu bakışlarıyla bile dile getirmemesinden çok memnundu.

Leydi Bertram'ın tepkisi bambaşka olmuştu. Ömrü boyunca hem güzel, hem de varlıklı bir kadın olarak yaşamış olduğundan, güzellik ve zenginlikten başka hiçbir şeye pek saygı duymamıştı. O yüzden zengin bir erkeğin Fanny ile evlenmek istemesi, Fanny'yi Leydi Bertram'ın gözünde oldukça yüceltmişti. Gerçi şimdiye kadar Fanny'nin çok güzel olup olmadığına bir türlü karar verememişti ama şimdi gerçekten güzel olduğuna ve parlak bir evlilik yapacağına kanaat getirdiği Fanny'nin kendi yeğeni olmasından onur duymaya başlamıştı. Durumu öğrendikten sonra Leydi Bertram, yeğeniyle baş başa sohbet etmek için adeta sabırsızlanıyor, konuşurken yüz ifadesinden çok heyecanlı olduğu görülüyordu. "Sevgili Fanny, bu sabah duyduğum bir şey çok tatlı bir sürpriz oldu benim için" dedi. "Bu konuda seninle bir kerecik olsun konuşmadan edemeyeceğim. Sir Thomas'a da bir kerecik dedim zaten, sonrası artık tamam sayılır. Seni candan tebrik ederim, sevgili kızım!" Ardından genç kızı süzerek, "Güzellik bizim soyumuzda var zaten" diye ekledi.

Fanny utancından kıpkırmızı kesildi. Önce ne diyeceğini bilemedi, ardından teyzesini zayıf yanından yakala-

mak umuduyla, "Sevgili teyzeciğim zaten başka türlü yapmamı istemezsiniz sanırım" dedi. "Ama siz benim evlenmemi istemezsiniz, çünkü gidersem yalnız kalır, beni ararsınız, öyle değil mi? Evet, evet, beni ararsınız, biliyorum, onun için evlenmemi istemezsiniz."

"Ne münasebet tatlım, hazır böyle bir kısmetin çıkmışken, tabii ki seni aramam. Sen Bay Crawford gibi zengin ve nüfuz sahibi bir erkekle evlen yeter ki, ben sensiz kalmaya razıyım. Sevgili Fanny, sanırım her genç kızın böyle parlak bir kısmeti havada kaptığını sen de biliyorsundur."

Bu, tam sekiz buçuk yıldır Fanny'nin Bertram teyzesinden duyduğu ilk nasihat, ilk nezaket dersiydi. Fanny sustu. Tartışmakla hiçbir şey elde edemeyeceğini biliyordu. Eğer teyzesinin duyguları ona karşıysa, kafasının içine seslenmeye kalkışsa bile bu işe yaramazdı. Leydi Bertram'ın konuşkanlığı üzerindeydi. "Herkes zaten söylemişti. Sir Thomas da demişti. Biliyorsun, o gece seni Chapman giydirmişti. Chapman'ı o gece sana gönderdiğim için kendimi çok takdir ediyorum. Olanlar o gece oldu zaten, Sir Thomas'a da bunu söyleyeceğim, ne olduysa o gece olduğundan adım kadar eminim." Leydi Bertram bu tatlı düşüncelere kendisini kaptırarak, "Bak Fanny, sana ne diyeceğim" diye ekledi. "İnan bana Maria için bile yapmadım. Benim köpeğim var ya, o yavruladığında yavrulardan birini sana vereceğim, senin olacak!"

bölüm üç

Dönüşünde Edmund'u çok önemli haberler bekliyordu. Genç adam birçok sürprizle karşılaşacaktı. Bu, sürprizlerden birincisi belki de en önemlisiydi. Edmund at sırtında köye girerken Henry Crawford ile kız kardeşinin yan yana yürüdüğünü görmüştü. Oysa onları uzaklarda sanıyordu ve sırf Mary Crawford ile karşılaşmamak için dönüşünü özellikle iki haftadan fazla geciktirmişti. Kalbini hem hüzünlü hem de tatlı anılarla besleyip teselli etmeye hazırlayarak Mansfield'a dönmüş, döner dönmez karşısında ağabeyinin koluna yaslanarak yürüyen sevdiği kızı görmüştü. İki dakika önce kendisinden yüz elli metre ötede ama tabii ki kalben tarifsiz bir uzaklıkta sandığı kız şimdi onu samimi olduğundan kuşku duymadığı tatlı sözlerle hoş geldin diyerek karşılaşıyordu. Oysaki onu göreceğini bilse dahi bu şekilde karşılanacağı hiç beklemediği bir şeydi. Gittiği yerde öyle bir amacı gerçekleştirmişti ki, bu sevinçli bakış ve bu samimi sıcak sözler şu anda Edmund'un Mary Crawford'dan beklediği en son şeydi. Bunlar genç adamın içini ısıtmaya yetmişti; böylece Edmund kendisini bekleyen başka güzel sürprizlere de açık bir halde,

gayet iyi bir ruh haliyle evine döndü. Çok geçmeden William'ın terfiini de tüm ayrıntılarıyla öğrendi; öğrendiği bu güzel haber sayesinde sanki şu an kalbinde sevincine sevinç katan gizli bir mutluluk deposu vardı, bu yüzden genç adam bütün gününü derin bir memnuniyet ve sonsuz bir neşe içinde geçirdi.

Edmund, yemekten sonra babasıyla baş başa kaldığı sırada Fanny'nin durumunu da öğrendi. Artık şu son iki hafta içinde Mansfield'da meydana gelen tüm önemli olayları öğrenmiş bulunuyordu. Kısa sürede olan biteni sezmekte gecikmemişti. Nitekim Sir Thomas ve kuzeni yemek salonunda oldukça uzun süre kaldıklarında, genç kız onların kendisinden söz ettiklerini anlamıştı. Çay servisi yapılıp erkekler tekrar evin hanımlarının yanına geldiklerinde de Fanny nedense büyük bir suçluluk duygusuna kapılmıştı.

Çok geçmeden Edmund gelip Fanny'nin yanına oturdu, onun elini tutup şefkatle sıktı. O sırada odada başkaları bulunmasa, kendisi de çay servisiyle meşgul olmasa, Fanny taşkınlık yapmak gibi bağışlanamaz bir hata yapıp duygularını birden dışa vuracağını hissetti. Ama Edmund, Fanny'nin tahmin ettiği gibi ona cesaret verip onunla aynı fikirde olduğunu belirtmek niyetinde değildi. Sadece genç kızın her işiyle ilgilendiğini ve aldığı haberler doğrultusunda ona karşı kalbinin her zamanki gibi sevgi ve anlayışla dolu olduğunu ifade etmek istiyordu. Aslında Edmund bu konuda tamamen babasının tarafını tutuyordu, ancak Fanny'nin olumsuz yanıtı karşısında uğradığı şaşkınlık babasının şaşkınlığı kadar büyük olmamıştı, çünkü Fanny'nin Crawford'a karşı herhangi bir yakınlık duyacağını sanmak şöyle dursun, eskiden beri bunun tam tersini düşündüğü için genç kızın neden şu anda çok

perişan durumda olduğunu anlayabiliyordu. Ama bu evliliği belki de Sir Thomas'tan bile daha uygun buluyordu. Bu konudaki görüşleri her yönden olumluydu. Fanny'nin şu sıradaki duygularının etkisiyle böyle davranmış olduğunu düşünerek onun hislerine saygı duyuyordu, hatta bu konuda babasından çok daha anlayışlı davranıyordu ama bir taraftan da bu evliliğin eninde sonunda gerçekleşeceğine ve kesinlikle bunun doğru bir evlilik olduğuna tüm kalbiyle inanıyordu. Ona göre iki genç istemeyerek bir araya gelseler bile, mizaçlarının o kadar da zıt olmadığını, tam tersine birbirlerini bütünleyerek mutlu olacaklarını göreceklerdi. Edmund bunun böyle olduğuna inanıyordu. Henry Crawford aşırı derecede acele davranmıştı, Fanny'nin kendisine bağlanmasına zaman tanımamış, işe ters yönden başlamıştı. Ama onda bu çekicilik, Fanny'de de bu uysallık olduğu sürece her şeyin zamanla yoluna girip mutlu bir sonuca bağlanacağı yönünde Edmund'un güveni tamdı. Bu arada Fanny'nin her zamanki gibi yine çok fazla sıkılıp utandığını görmüş olduğu için, genç kızı ne söz ne de davranışla üzmemek konusunda son derece dikkat sarf ediyordu.

Henry Crawford ertesi gün Edmund'a hoş geldin deme bahanesiyle malikâneye geldi. Sir Thomas onu yemeğe davet etmiş, bunu ona gösterilmesi gereken bir jest olarak düşünmüştü. Edmund da böylece onunla Fanny arasındaki durumu, Fanny'nin davranışlarından Henry için ne gibi bir umut çıkarabileceğini izlemek yönünde bolca fırsat yakalamış oldu. Ancak bu yöndeki umudun son derece zayıf olduğunu gördü, Edmund arkadaşının bu konudaki direnişine şaşıp kaldı. Aslında Fanny için bekleyip uğraşmaya değerdi, Edmund onun her türlü sabır ve çabaya layık olacak kadar değerli olduğuna inanıyordu,

ama Fanny'nin gözlerinde cesaret verici ve sıcak bir şeyler yoktu, o yüzden de kim olsa bu yönde bir umut besleyemezdi. Yine de yemekten sonra geçen birkaç olayı Edmund cesaret verici buldu. Şaraplarını içip salona hanımların yanına döndüklerinde annesiyle Fanny sanki şu an yapacak başka bir şey yokmuş gibi sessizce ve pür dikkat nakışlarını işliyorlardı. Edmund doğrusu onların bu vurdumduymaz sakinlikleri karşısında bir şey söylemeden edemedi. Annesi de buna karşılık, "Sürekli böyle sessiz oturmuş değiliz" diye cevap verdi. "Fanny bana kitap okuyordu. Sizin geldiğinizi duyunca elinden kitabı bıraktı." Gerçekten de masanın üzerinde yeni kapatıldığı belli olan bir kitap duruyordu. Bu bir Shakespeare cildiydi. "Fanny çoğu zaman bu kitaplardan bana parçalar okur. Az önce de çok güzel bir konuşma metni okuyordu, hani şu adamın....Fanny, adamın adı neydi? Sizin ayak seslerinizi duyduğumuzda onu okuyordu bana."

Henry Crawford kitabı eline aldı. "O halde o konuşmayı çok saygıdeğer Leydi Bertram için tamamlama zevkini bana bağışlayın. Ben hemen şimdi bulurum." Gerçekten de yaprakların açılış yönünü dikkatle izleyerek sözü edilen sayfayı aşağı yukarı bulmayı başardı. Genç adam, Kardinal Wolsey adını söyler söylemez de Leydi Bertram ona tam yerini bulmuş olduğunu söyledi. Bu arada Fanny bu konuda Henry Crawford'a ne bir bakış ne de bir sözle yardımcı olmuştu, yüzüne bile bakmamış, tüm dikkatini elindeki nakışa vermişti. Başka hiçbir şeyle ilgilenmemeye kararlı görünüyordu. Ancak çok geçmeden edebiyat sevgisi ağır basmış olacak ki, genç kız kulağını beş dakikadan fazla tıkalı tutamayıp Henry'yi dinlemek zorunda hissetti. Çünkü Henry'nin okuma üslubu şahaneydi; Fanny güzel kitap okuyanları dinlemekten büyük

zevk alırdı. Eskiden beri iyi okuyan kişilere alışıktı, nitekim Sir Thomas ve tüm kuzenleri iyi okurlardı. İçlerinde en güzel okuyan da Edmund idi. Ancak Bay Crawford'un şu anki okuyuşunda genç kızın şimdiye dek dinlemiş olduklarından çok daha başka bir üstünlük vardı. Kral, Kraliçe, Buckingham dükü, Kardinal Wolsey, Cromwell; hepsinin konuşmalarını sırasıyla okurken olağanüstü bir anlayış, bir seziş ve kavrayış gücüyle oradan oraya atlayarak her kişinin en güzel sahnesini, en can alıcı konuşmasını yakalamayı başarıyordu. Anlatılan duygu ister gurur ya da vakar, ister şefkat ya da pişmanlık, her ne olursa olsun genç adam bunların hepsini aynı güzellikte verebiliyordu. Bu gerçekten tıpkı tiyatro seyretmek gibi bir şeydi. Zaten Fanny'ye tiyatronun ne kadar zevkli bir şey olduğunu ilk gösteren de Henry Crawford'un oyunu olmuştu. Şimdi de okuma tarzı, sanki o günkü gibi oyunu genç kızın gözleri önüne seriyordu. Hayır, belki eskisinden bile daha büyük bir zevkle dinliyordu, çünkü bu hiç beklemediği bir zevkti ve şu an onun sahnede Maria Bertram'la rol yapışını seyredip üzülmek gibi bir derdi yoktu. Bu arada Edmund, apaçık ortada olan durumu izlerken, konuşan kişinin bu duruma tepkisinin sesinden bile açıkça anlaşılıyor olmasına rağmen, Fanny'nin ona umduğu şeyi göstermemekte kararlı olduğunu görüyordu. Oysaki bunun apaçık kendisine yapılan bir kompliman ve serzeniş olduğunu anlamamış olması imkânsızdı. Edmund yine de bunun olumlu bir şey olduğunu düşündü.

Bu arada yüksek sesle okumaya devam ettiler, ama bu kez yalnızca iki genç erkek okuyordu. Yine de şömine başında durarak konuyu uzun uzun incelemekten geri kalmadılar. Genç çocukların eğitildiği normal okul sisteminde bu konuya hiç değer verilmeyişinin doğal bir so-

nucu olarak yetişkin, akıllı, bilgili birtakım erkeklerin aniden böyle bir istemle karşılaştıklarında hiç de normal sayılmayacak kadar cahil ve kültürsüz durumlara düşebildiklerine değindiler. Henry ile Edmund, kendi tanıdıkları arasında rastladıkları bu gibi olayları anlatıyor, yapılan yanlışlara, kırılan potlara örnekler vererek okuma sırasındaki ses yönetiminde görülen vurgu ve ahenk aksaklıklarına, ifadedeki zamanlama ve ayar yanlışlarına dikkat çekiyorlardı. Ve tüm bu eksiklikleri tek bir ana nedene dayandırıyorlardı, bu da küçük yaştan başlayan öğreti ve alıştırma eksikliğiydi. Ve Fanny bu konuşmaları, içten içe çok eğlenerek dinliyordu.

"Benim mesleğimde bile" diyordu Edmund hafifçe gülümseyerek, "okuma sanatının üzerinde çok az durulmuş, o yüzden duru tarzla yeterli iletime pek az önem verilmiş. Gerçi ben bugünden çok geçmişten söz ediyorum, çünkü son zamanlarda durumu düzeltmek adına bir heves ve canlanma başladı. Galiba mesleğe bundan yirmi, otuz, kırk yıl önce atılanlar, 'Okumak okumaktır, vaaz da vaazdır' diyerek bu konuyu es geçmiş olsa gerekler. İnsan onları dinleyince açıkçası öyle düşünüyor. Ama şimdi durum farklı, okuma konusunda gereken önem şimdi daha çok gösteriliyor. En sıradan, en günlük gerçeklerin bile dinleyene benimsetilmesi açısından açık ve enerjik bir tarzda konuşmanın etkili olduğu düşünülüyor. Ayrıca eskiye oranla şimdi vaazlarda genel olarak görüş ve zevk inceliğine, eleştirel bilgiye daha çok yer veriliyor. Her cemaatte bu gibi konuları bilenlerin, buna bağlı olarak da yargılayıp eleştirenlerin sayısı giderek artıyor."

Edmund cüppe giydiğinden beri sadece bir kez ayin yönetmişti. Henry Crawford bunu duyunca onun duyguları ve başarı derecesi konusunda çeşitli sorular sordu.

Gerçi bunları dostça bir ilgi ve neşeyle soruyordu; ama ifadesinde Fanny'nin sinirine dokunan ciddiyetsizlikten hiç eser yoktu. Bunun farkında olan Edmund da sorulara gerçek bir keyifle karşılık veriyordu. Hele Henry, ayinin bazı bölümlerinin okunuş tarzı konusunda akıllı sorular sormaya ve bu konuyu daha önce de çok etraflıca düşünmüş olduğunu belirten fikirler vermeye başlayınca Edmund'un duyduğu memnuniyet daha da arttı. İşte Fanny'nin kalbine giden yol bu olabilirdi. Onu şövalye ruhuyla, kıvrak zekâsı ve iyi huyunun bir araya gelmesiyle kazanabilirdi; eğer kazanamayacaksa, en azından yakın zamanda kazanamayacaksa, o zaman ince duygu ve duygusallığın, ciddi konular üzerinde düşünülmüş ciddi fikirlerin yardımına ihtiyaç olduğu anlaşılıyordu.

"Bizim dualarımızda öylesine güzel yerler vardır ki, bunları özensiz ifade tarzları bile bozamaz" dedi Henry Crawford. "Öte yandan yinelemelerle gereksiz uzatmalar da vardır; ama iyi bir okuma üslubu bunları gizleyebilir. En azından ben bile her zaman gerektiği kadar dikkatli olmadığımı itiraf etmeliyim" derken Fanny'ye doğru baktı, ardından da devam etti: "On durumdan dokuzunda böyle bir duanın aslında nasıl okunması gerektiğini düşünürüm, keşke böyle okusaydım diye sızlanıp hayıflanırım. Bu arada bir şey mi dediniz?" diyerek heyecanla Fanny'ye döndü. "Dudaklarınızın kıpırdadığını gördüm de?" Genç kız, "Hayır" deyince sesini yumuşatıp konuşmasını sürdürdü. "O an sanki bana, daha dikkatli olmalısın, düşüncelerinin dağılmasına izin vermemelisin, gibi şeyler diyecekmişsiniz gibi geldi. Böyle şeyler demeyecek misiniz bana?"

"Hayır, yapmanız gerekeni siz zaten gayet iyi bilirsiniz, elbet, ben ne diye... Yani böyle bir şey..."

Fanny lafın ucunu kaçırdığı için olsa gerek birden sustu; dakikalar süren bir bekleyişe rağmen bir daha tek kelime etmedi. Bunun üzerine Henry, konuşmayı bıraktığı yere geri dönüp, konuşmasını kesmesine neden olan bu duygusallık hiç olmamış gibi yaparak konuya devam etti:

"İyi verilen vaazlara, iyi okunan dualardan bile daha nadir rastlıyoruz. İyi yazılmış vaazlar pek de az bulunmaz. İyi konuşmak, iyi yazmaktan daha zordur, çünkü yazdığımızın üzerinde düşünüp oynamaya daha çok zaman ayırırız. Kısacası iyi yazılmış ve iyi okunan bir vaaz birinci sınıf bir zevk kaynağıdır. Böyle bir şey dinlediğim zaman en derin saygı ve hayranlığa kapılırım; içimden neredeyse kiliseye katılıp vaiz olmak gelir. Kilise kürsüsünden yansıyan güzel bir konuşma eğer gerçekten güzelse, en yüksek derecede bir onuru ve övgüyü hak eder. Eğer bir adam karmakarışık ve çok çeşitli türden insanın bulunduğu bir topluluğun kalbini ve beynini etkileme gücüne sahipse bence çok takdire şayan biridir. Eğer tüm insanların yüzyıllardır kullana kullana eskittiği, sınırlı konuda söyleyecek yeni ve çarpıcı bir şey bulabiliyorsa, üstelik bu arada dinleyenlerin zevkini incitmeden, duygularını yormadan dikkatlerini de çekebiliyorsa, bu yeteneğiyle ne kadar onurlandırılsa azdır. Doğrusu ben böyle bir adam olmayı çok isterim."

Edmund güldü.

"Ciddi söylüyorum, çok isterim. Seçkin bir vaizi dinleyip de bir şekilde kıskançlığa kapılmadığım hiç olmamıştır. Ama dinleyici kitlem yalnızca Londralılardan oluşmalı. Yazdığım vaazın değerini kavrayabilecek, kültürlü ve eğitimli kişilerden başkasına vaaz veremem. Ayrıca çok sık vaaz vermek de hoşuma gider mi, bilmiyorum.

Belki arada sırada, bir iki kez baharda ve eğer sabırsızlıkla yolumun gözlendiğini biliyorsam, beş altı pazar olabilir. Ama sürekli olamaz, çünkü ben temelli bu işe bağlanıp kalamam."

Bu arada Edmund, kuzininin giderek daha fazla dikkat kesildiğini gözlemliyordu. Başlangıçta tüm dikkatini almış gibi görünen nakışı zamanla nasıl yavaşlattığını, sonra da nasıl kucağına bırakıp hareketsiz oturduğunu gördükçe Edmund hem memnun oluyor, hem de gülmek istiyordu. Sonunda Fanny'nin saatlerdir ısrarla kaçırdığı gözleri Crawford'a doğru döndü ve orada takılı kaldı. Üstelik dakikalarca. Daha doğrusu o kadar uzun süre takılı kaldı ki, sonunda Henry Crawford'un bakışlarını üzerine çekti, kitap kapandı, büyü bozuldu. Fanny tekrar kabuğuna çekilip içine kapandı. Utancından kıpkırmızı kesildi, tekrar az önceki gibi seri bir şekilde nakış işlemeye başladı. Ama Edmund'un gördükleri, arkadaşı adına cesaret bulmasına yetmişti. Crawford'a içtenlikle teşekkür ederken Fanny'nin gizli duygularını da dile getirdiğini umuyordu.

"Bu eser en çok sevdiklerinden biri olmalı" dedi, "çünkü çok iyi biliyormuşsun gibi okudun."

"Bu geceden sonra sanırım en sevdiklerimden biri olacak" dedi. "Ama on beş yaşımdan beri elime bir Shakespeare cildi almış olduğumu sanmıyorum. Bir defasında VIII. Henry'yi sahnede görmüştüm ya da bir törenden duymuştum, şu an tam olarak hatırlayamıyorum. Ancak Shakespeare'i farkına varmadan kapıyorsun, insanın içine işliyor; nitekim İngilizlerin kanına işlemiş biri o. Düşünceleri, güzel sözleri, deyişleri o kadar çok ki, adeta nereye dönsen onlara değiyorsun. Bir anlamda içgüdüsel olarak Shakespeare ile kaynaşıveriyoruz. Azıcık kafası çalışan birinin, onun eserlerinden iyi bir bölümü okuma-

ya başladığında kendisini buna kaptırmaması imkânsızdır."

"Orası öyle, insan küçüklüğünden başlayarak bir dereceye kadar öğrenip tanıyor Shakespeare'i" dedi Edmund. "Ünlü bölümleri herkesin dilinde geziyor. Açtığımız kitapların yarısında onun sözleri var. Hepimiz onun sözleriyle konuşuyor, onun benzetmelerini kullanıyor, onun buluşlarıyla tanımlamalar yapıyoruz. Yine de senin şimdi onun ruhunu böylesine verebilmen apayrı bir şey. Onu yer yer bilebilmek çok görülmüş bir şeydir. Onu çok iyi bilmek de olağan sayılabilir. Ama onu yüksek sesle, bu kadar iyi okumak, sıradan bir yetenek olarak kabul edilemez."

Henry Crawford alaycı bir ciddiyetle reverans yaparak, "Beni onurlandırıyorsunuz bayım" diye karşılık verdi. Leydi Bertram da hayranlığını belirtti, üstelik de oldukça güçlü sözlerle. "İnanın sanki tiyatroya gitmiş gibi olduk" dedi. "Keşke Sir Thomas da burada olsaydı."

Henry Crawford, bu sözler üzerine adeta kabına sığamıyordu. Eğer Leydi Bertram tüm ilgisizliğine ve uyuşukluğuna rağmen bunu hissetmişse, hayat dolu ve kitaba meraklı olan yeğeni kim bilir neler hissetmişti. İki erkek dönüp şöyle bir Fanny'ye baktılar, onun dudaklarından da böyle övgü dolu sözler çıkıp çıkmadığını merak ettiler. Ama bunun olmayacağını ikisi de biliyordu. Genç kızın övgüsünün işareti, göstermiş olduğu dikkatti. Bununla yetinmek zorundaydılar. O sırada "Bay Crawford, sizin büyük bir sahne yeteneğiniz var, bunu görebiliyorum" dedi Leydi Bertram. "Keşke Norfolk'taki evinizde bir tiyatro kursanız diyorum. Eğer temelli yerleşecek olursanız, inanın bana gerçekten orada bir tiyatro yaptırabilirsiniz."

"Gerçekten böyle mi düşünüyorsunuz, efendim?" diye telaşla sordu Henry Crawford. "Hayır, hayır, olmaz. Bence saygıdeğer Leydi Bertram tamamen yanılıyorlar. Everingham'da hiçbir zaman tiyatro kurulamaz! Olamaz bu!" Ve genç adam bunları söylerken Fanny'den yana göz ucuyla baktı, yüzünde gizli bir gülümseme vardı. Bu bakışıyla aslında "Bayan Price, Everingham'da bir tiyatro kurulmasına asla izin vermeyecektir" demek istiyordu. Onları dinlemekten kendini alamayan Fanny, yanlarına gelince, farkında olmadan başını hafifçe iki yana salladı. Henry Crawford da hemen onun yanına giderek, bu hareketiyle ne demek istediğini açıklaması için yalvardı. Onun bir sandalye çekip Fanny'nin yanı başına oturuşundan yaman bir saldırıya geçeceğini ve bu sırada gizli bakış ve fısıltı gibi silahlar da kullanacağını sezinleyen Edmund, yavaşça bir köşeye çekildi ve sırtını dönüp eline bir gazete aldı. Küçük Fanny'nin ateşli aşığına o baş sallayışı konusunda alnının akıyla hesap verebilmesini bütün kalbiyle dilerken, elindeki gazetedeki iş ilanlarına gömülmüş, mırıltılı bir sesle okuyordu. *"Güney Galler'de en çok arzu edilen türden bir emlak", "Ebeveynlere ve Velilere" ve "Başkentte Sezonluk Avcı."*

Bu arada sessiz oturduğu kadar hareketsiz oturmayı beceremediği için kendi kendine kızan ve Edmund'un davranışlarını gördükçe içi sızlayan Fanny, o utangaç, yumuşak yaradılışının bütün gücüyle Henry Crawford'u susturup uzaklaştırmaya, onun bakışlarından ve sorularından kaçınmaya çalışıyordu; ama o hiç yılmadan bakmakta ve sormakta direniyordu. "O baş sallayış ne anlama geliyordu?" diye sordu. "Neydi anlatmak istediğiniz şey? Korkarım bir şeyi kınıyordunuz. Ama neyi? Hoşunuza gitmeyen ne söyledim? Konuşmamı uygunsuz mu bul-

dunuz? Öyleyse lütfen söyleyin. Yaptığım yanlışı söyleyin bana. Yanlışımı düzeltin. Hayır, hayır, yalvarıyorum size, sadece bir dakikalığına elinizdeki şu işi bırakın. Ne anlama geliyordu o baş sallayış?"

"Rica ederim, efendim, lütfen susun, Bay Crawford, yeter!" diyerek boş yere iki kez yineledi. Fanny ondan uzaklaşmak için boş yere çırpındı. Henry ona devamlı sokularak, o alçak tondaki heyecanlı sesiyle hep aynı soruları sorup duruyor, Fanny'nin üzüntüsü ve hoşnutsuzluğu da gittikçe artıyordu. "Nasıl olur, beyefendi? Şaşırtıyorsunuz beni. Nasıl böyle bir şey..."

"Şaşırtıyor muyum sizi? Ama şaşılacak ne var bunda? Benim şu söyleyişimde anlamadığınız bir şey var mı? Varsa hemen size bu şekilde ısrar etmemin, sizin sözlerinizle, davranışlarınızla bu derece ilgilenmemin, merakımın nedenlerini size söyleyeyim. Korkmayın, şaşkınlığınızı hemen gideririm."

Fanny her şeye rağmen gülümsemekten kendini alamadı. Sonunda genç adamın üstelemesinden bıktığı için konuşmak zorunda kalarak, "Belki de beyefendi" diye söze başladı, "belki de beyefendi, sizin tiyatro konusunda her zaman bu derece kesin konuşmayışınıza şaşırmış olabilirim." Onu her ne pahasına olursa olsun konuşturabildiği için sevinen Crawford, bu konuşmayı daha da uzatmaya karar verdi. Onu kızarak susturabileceğini ümit eden zavallı Fanny ise hazin bir şekilde aldanmış olduğunu, genç adamın merak ettiği şeylerle ilgili bir sorudan diğerine atladığını gördü. Kısacası Henry soru kıtlığı çekmiyordu. Bu kaçırılmayacak kadar güzel bir fırsattı onun için. Genç kızı Sir Thomas'ın odasında gördüğünden beri böyle bir fırsat çıkmamıştı karşısına ve Mansfield'dan ayrılmadan önce bir daha da çıkmazdı. Leydi

Bertram'ın masanın hemen öbür ucunda oluşu önemsizdi, çünkü bu kadını her zaman için ancak yarı uyanık biri olarak saymak yerinde olurdu. Edmund ise hâlâ kendisini gazetenin iş ilanlarına vermiş durumdaydı. Henry Crawford, yıldırım hızıyla sorulan bir dizi soru ve isteksizlikle verilen yanıtlardan sonra, "Güzel" dedi, "şimdi eskisinden daha mutluyum, çünkü sizin benim için düşündüklerinizi daha açıkça anlıyorum. Siz beni kararsız, uçarı, gelgeç gönüllü, kaprisli, çabuk kapılan, çabuk soğuyan, maymun iştahlı biri olarak biliyorsunuz. Ama böyle düşündüğünüz için günahımı alıyorsunuz. Öyle olmadığıma sizi inandıracağım, göreceksiniz, üstelik sadece yeminler edip duygularımın değişmezliği üzerine ant içerek değil. Benim yerime artık davranışlarım konuşacak. Benim yerime aramızdaki mesafe, ayrılık, zaman konuşacak. Benim de dünyanın herhangi bir yerindeki herhangi bir erkek kadar size layık olabileceğimi size onlar kanıtlayacak. Siz faziletlerinizle benden kat be kat üstünsünüz. Bunu biliyorum. Hem de öyle üstünlükleriniz var ki, ben şimdiye dek bunların herhangi bir kişide bu kadar yoğun olarak bulunabileceğine kesinlikle inanmazdım. Sizde bir meleğin davranışları var. Ama yine de korkmuyorum. Sizi kazanmanın yolu sizin gibi bir melek olmaktan, bu hususta sizinle eşitliği sağlamaktan geçmiyor; böylesi bir eşitlik zaten söz konusu bile olamaz. Ama sizi kazanmaya en çok hakkı olan kişi, sizin değerlerinizi en fazla anlayıp size en fazla tapan, sizi en samimi duygularla ve tüm kalbiyle seven erkektir. Ben işte buna güveniyorum. Bu hakka dayanarak size layık olabilirim, diye düşünüyorum. Siz de aşkımla sözlerimin eşit olduğunu göreceksiniz; sizi o kadar iyi tanıyorum ki, en parlak umutlara kapılmaktan kendimi alamıyorum. Evet sevgi-

li Fanny." Genç adam birden genç kızın irkildiğini görüp, "Hayır" diye inledi. "Bağışlayın beni. Belki buna henüz hak kazanmadım, ama sizi başka hangi adla çağırabilirim ki? Yoksa sizi başka bir adla çağırmayı düşündüğümü mü sanıyorsunuz? Hayır, gündüz düşüncemde, gece düşlerimde sadece Fanny var. Siz bu adla öyle bir sevimli simgeye dönüştünüz ki, başka hiçbir ad sizi bu kadar güzel ifade edemez."

Fanny artık her şeye rağmen yerinden kalkıp oradan uzaklaşmadan yapamayacaktı. Neyse ki kurtuluşun yakın olduğunu belirten sesler duyuldu, ne zamandır kulağı tetikte beklediği ve bu kadar gecikmesine şaştığı seslerin kaynağı çay servisiydi. Çay tepsisini, çaydanlık ve pastaları taşıyan uşakların oluşturduğu ağırbaşlı alay Baddeley'in önderliğinde gözüktüğünde, Fanny de böylece bu korkunç tutsaklıktan kurtulmuş oldu. Bunun üzerine Henry Crawford yer değiştirmek zorunda kaldı. Şimdi Fanny artık özgürdü, elinde nakışıyla güvendeydi. Edmund da tekrar "görüp konuşabilenler" safına karıştığı için memnundu. Gerçi ikili görüşme pek uzun gelmişti ona, Fanny'nin yüzünde de biraz sıkıntılı bir ifade vardı ama yine de Edmund bu kadar uzun süren bir konuşmanın, konuşan kişiye mutlaka bir yararının dokunmuş olacağını ümit etmek istiyordu.

bölüm
dört

Kararlıydı Edmund, Henry ile arasında geçenlerin sözünü açıp açmamayı tamamen Fanny'ye bırakacak, eğer ondan yüz bulamazsa bu konuya hiç değinmeyecekti. Ancak karşılıklı çekingenlik ve sessizlik içinde geçen birkaç günden sonra Sir Thomas oğlunun kararını değiştirtti, arkadaşının hatırına elinden ne gelirse yapması için onu ikna etti. Bu arada Henry Crawford'un gidiş tarihi de belli oldu. Yakın, hem de pek yakın bir tarihti bu. Onun için Sir Thomas, genç adamın son bir çabada bulunmasının yararlı olacağını düşündü. Aşkının ölmezliği konusunda ettiği bütün o yeminleri yaşatabilmesi için Henry'ye ellerinden geldiği kadar cesaret vermeleri gerekiyordu. Sir Thomas, Henry'nin karakterinin bu yönden kusursuz çıkmasını pek istiyordu. Onun bir vefa ve bağlılık örneği olmasını istiyor, bunu elde etmek için en iyi yolun da pek fazla naz yapmamak olduğuna inanıyordu. Edmund da bu işi üzerine almaya çoktan hevesliydi. Amacı, Fanny'nin duygularını öğrenmekti. Genç kız eskiden beri bütün güç durumlarda ona akıl danışmaya alışıktı. Edmund onu çok sevdiği

için şimdi bu yakınlıktan yoksun kalmaya gönlü razı olmuyordu. Edmund için ona yardımda bulunması bir borçtu. Genç kızın ondan başka kalbini açabileceği başka kimi vardı? Öğüt istemese bile derdini söyleyeceği, içini dökeceği birine ihtiyacı olmalıydı. Fanny'nin ondan bu kadar uzak durması, içine kapanıp susması olağandışı bir durumdu. Edmund bu durumu ortadan kaldırmayı zorunlu görüyor, Fanny'nin de kesinlikle ondan bunu yapmasını beklediğine inanıyordu.

"Peki, efendim, ben onunla konuşurum. İlk fırsatta yalnız konuşurum."

Sir Thomas, Fanny'nin o sırada yalnız başına fidanlıkta gezinmekte olduğunu söyleyince Edmund hemen kuzininin yanına koştu. "Seninle gezinmeye geldim, Fanny" dedi. Sonra onun kolunu tutup kendi kolundan geçirerek, "İzin veriyor musun?" diye sordu. "Şöyle ikimiz baş başa, rahatça gezinmeyeli epey oldu."

Genç kız, bakışlarıyla, "Evet" dedi bu teklife. İçi sıkılmıştı.

Edmund çok geçmeden "Ama şöyle baş başa rahatça bir gezinti yapabilmek için şu çakılları yan yana adımlamaktan başka bir şeyler ister, sevgili Fanny" dedi. "Benimle konuşman gerek. Aklına takılan bir şey var, biliyorum. Umarım beni her şeyden habersiz sanmıyorsundur, öyle mi? Bu konuyu sevgili Fanny'den başka herkesten duyacak mıyım?"

İçinde çöküntüyle karışık bir heyecan duyan Fanny, "Herkesten duyduğunuza göre benim söyleyecek bir şeyim kalmadı demektir, sevgili kuzen" dedi.

"Belki olup bitenler için söylenecek bir şey kalmamıştır ama duygularınla ilgili söyleyeceğin çok şey olmalı Fanny" dedi. "Sana söylemek zorundasın demiyorum

elbette. Eğer söylemek istemiyorsan, derhal susarım. Bu şekilde içini döküp rahatlayacağını düşünmüştüm."

"Düşüncelerimiz zıt olduğu için duygularımı size açmanın beni rahatlatmayacağından korkuyorum."

"Gerçekten düşüncelerimizin zıt olduğunu mu sanıyorsun? Bence hiç de öyle değil. Bir karşılaştırma yapsak, düşüncelerimizin aynen eskiden olduğu gibi birbiriyle eş olduğunu görürüz diye düşünüyorum. Ama biz konumuza gelelim. Bence onun sevgisine karşılık vermen koşuluyla Bay Crawford'un evlenme teklifi son derece parlak ve uygun. Bütün yakınların senin onu sevebilmeni isteyeceklerdir, bu da çok doğal bir şey. Ama sen onu sevemediğin için reddetmekle en doğru işi yaptın, bence bu da çok doğal. Bu hususta seninle aramızda nasıl bir düşünce ayrılığı olabilir ki?"

"Ah, hayır! Ama ben sizin bana kızdığınızı sanıyordum. Sanki benden yana değilmişsiniz gibi geliyordu bana. Böylece içim rahatladı."

"Eğer isteseydin için daha önce de rahatlayabilirdi sevgili Fanny; senden yana olmadığımı nasıl da aklına getirebildin? Benim arada hiç aşk olmadan iki kişinin evlenebileceğine dair, hiç onaylamadığım bir tezi savunabileceğimi, ayrıca da evliliğin konusunda kayıtsız davransam bile senin mutluluğun söz konusu iken umursamazlık yapabileceğimi nasıl düşünebildin?"

"Sir Thomas beni haksız buluyordu. Sizinle bu konuda konuştuğunu da biliyorum."

"Sevgili Fanny, buraya kadar yaptıklarına tamamen hak veriyorum. Aynı zamanda belki hem üzülüyor, hem de hayret ediyorum. Ama hayır! Aslında hayret ediyorum diyemem, çünkü daha onu tanıyıp sevecek kadar vaktin olmadığını biliyorum. Evet, yaptığını tamamen doğru

buluyorum. Bundan nasıl şüphe edebiliriz ki zaten? Eğer edersek, ayıp ederiz. Onu sevmiyordun, sevmediğin halde evlenme teklifini kabul etseydin, o zaman zaten hiçbir şey seni haklı çıkaramazdı."

Haftalardır Fanny'nin içi hiç bu kadar rahatlamamıştı.

"Şu ana kadarki davranışların kusursuz Fanny. Senin başka türlü davranmanı isteyenler kesinlikle yanlış yapmışlar. Ama iş burada bitmiyor. Crawford'un sana karşı duyduğu, öyle sıradan bir aşk değil. Senden vazgeçmeye niyetli değil o. Şimdiye kadar kazanamadığı kalbini şimdiden sonra kazanabileceğini umuyor. Bunun zaman isteyen bir iş olacağını biliyoruz. Ama yine de..." Sıcak bir gülümsemeyle ekledi: "Bırak sonunda kazansın Fanny, bırak kazansın sonunda. Sen asla çıkar gütmeyen, dürüst bir insan olduğunu zaten açıkça ortaya koydun. Yumuşak kalpli, iyilik yapmayı seven bir insan olduğunu da ortaya koymalısın. O zaman kusursuz bir kadınlık timsali olursun. Ben senin bunun için yaratıldığına hep inanmışımdır."

"Hayır, hayır, asla! Olamaz! Hiçbir zaman beni kazanamayacak o!"

Fanny'nin konuşması o kadar öfkeliydi ki, Edmund hayretler içinde kaldı. Genç kız, onun yüzünü görünce kıpkırmızı kesilip kendisini toparlamaya çalıştı. Onun, "Gerçekten asla mı diyorsun Fanny?" dediğini duydu. "Böylesine kararlı ve kesin! Sen kendinde değilsin! Şu anda kesinlikle aklın başında değil!"

"Yani..." diye cümlesini düzeltti genç kız, aslında bu yüzden büyük bir üzüntü içindeydi. "Ben öyle sanıyorum... Geleceği tahmin edebildiğim kadarıyla... Onun duygularına hiçbir zaman karşılık veremeyeceğimi düşünüyorum."

"Ben bundan daha iyisini umuyorum Fanny. Senin aşkını kazanmak isteyen erkeğin işinin çok zor, çok çetin olacağının farkındayım, hem de Henry Crawford'un olabileceğinden daha çok farkındayım. Çünkü şu tüm çocukluk yaşamın, alışkanlıkların, bağlılıkların ayağa kalkıp silaha sarılmış durumda. Bu adam senin aşkını kazanmak istiyorsa, öncelikle bunca yıldır bu kalbin bağlı olduğu, canlı cansız bir yığın bağı koparmak zorunda; nitekim şu anda bu bağları koparmanın oldukça zor olmasının nedeni senin içindeki ayrılık düşüncesi. Mansfield'dan ayrılma korkusu. Bu da senin Crawford'a karşı cephe almana neden oluyor, bu farkında olunmayacak bir şey değil, gün gibi aşikâr. Keşke sana niyetlerini bildirmek zorunda kalmasaydı, keşke o da benim kadar seni yakından tanıyabilseydi. İkimiz el ele versek seni elde edebilirdik Fanny. Onun pratik düşünce yapısıyla benim kuramsal yapım birleşse mutlaka başarılı olurduk. O benim planlarımı uygulardı. Ama yine de ben umutluyum; zaman, onun aşkı konusunda gösterdiği sebat sayesinde senin sevgine layık olduğunu kanıtlayacak ve ona hak ettiği ödülü verecektir. Buna kesinlikle inanıyorum. Sen de onu sevebilmeyi istersin elbette; bu, minnet duygusunun doğal bir sonucudur. Onu istemediğine inanamıyorum. Ona karşı kayıtsız kaldığın için mutlaka sen de üzülüyor olmalısın, öyle değil mi?"

Fanny bu soruya doğrudan doğruya yanıt vermekten kaçınarak, "Onunla o kadar farklı iki insanız ki!" dedi, "kişilik, tutum ve davranış olarak birbirimizden o kadar farklıyız ki, ondan hoşlanmaya kendimi zorlasam ve sonunda hoşlanabilmeyi başarsam bile asla mutlu olamayacağımıza inanıyorum. Yeryüzünde birbirine bu kadar taban tabana zıt, benzer hiçbir tarafı olmayan iki kişi daha

yoktur. Onunla ortak en ufak bir zevkimiz dahi yok. Bu durumda dünya bize zindan olacaktır."

"Yanılıyorsun sevgili Fanny. Aranızdaki fark hiç de senin söylediğin kadar büyük değil. Birbirinize de yeterince benziyorsunuz. Ortak zevkleriniz de var pekâlâ; ikiniz de sıcakkanlı, iyi kalpli ve cömertsiniz. Geçen akşam Shakespeare okurken onu nasıl dinlediğini gören biri, sizin uyuşmadığınızı asla söyleyemez. Bunu unutmuş olmalısın. Mizaçlarınızda bazı farklılıklar olabilir, bunu kabul ediyorum. O hareketli, sen ise ağırsın. Ama bu bence daha iyi, onun aşırı hareketliliği seni de canlandırır. Senin çabuk tasalanmaya, ufacık bir şeyi gözünde devleştirmeye biraz fazla eğilimin var. Onun pozitif yanı senin bu saplantını giderir. İyimserliği ve neşesiyle her zaman sana destek olur. Ben evlilikte huyların birbirine bir nebze zıt olmasından yanayım. Neşeli ve konuşkan olup olmamak, dışa ya da içe dönük olmak gibi zıtlıklardan söz ediyorum. Elbette ki aşırı durumlardan söz etmiyorum, ancak her bakımdan birbirine pek fazla benzemek de aşırılıklar doğurur. Öte yandan yumuşak ve sürekli bir karşı akım, bence uyum sağlamanın en iyi yoludur."

Fanny aslında şu an onun aklının nerede olduğunu çok iyi biliyordu. Edmund yine Mary Crawford'un büyüsüne kapılmaya başlamış, konuyu sonunda Mary'ye bağlamıştı, bu da onu neşelendirmişti. Ondan söz etmekten kaçınmadığı gibi kendisinden de kaçmıyordu artık. Nitekim daha önceki gün rahip evinde onunla yemek yemişti. Bu yüzden Fanny onu bir süre daha hayalleriyle baş başa bıraktıktan sonra yine Henry Crawford konusuna dönmek zorunluluğunu duydu.

"Beni düşündüren sadece aramızdaki mizaç farkı değil" dedi Fanny. "Gerçi o yönden de hiç ama hiç uyuşmuyoruz,

onun neşesi, hareketliliği ve canlılığı bazen beni bezdiriyor. Ama bundan daha sakıncalı gördüğüm başka bir yanı var. Sevgili kuzenim, bu durumda bunu mecburen söylemek zorundayım ki, onun ahlakını hiç ama hiç beğenmiyorum. O tiyatro meselesinden beri gözümden tamamen düştü. O sıralardaki davranışları bence son derece yakışıksız ve haksızdı. Artık o defterler kapandığı için şu an söylemekte bir sakınca görmüyorum. Çok uygunsuz, çok kalpsiz, çok acımasızdı. Zavallı Bay Rushworth'ü çiğneyip geçti. Onun gururuyla oynadı, onu kırdı; Bay Crawford, Bay Rushworth'e yaptığı bu davranışı zerre kadar umursamadı. Ayrıca Maria ile ilgileniş tarzı da aynı şekilde; o zamanlar edindiğim izlenime göre Maria onu hiçbir zaman unutamayacak."

Edmund onun sözlerinin sonunu bile beklemeden hemen araya girip, "Sevgili Fanny, ne olur hiçbirimizi o çılgınlık günlerindeki davranışlarımızla ölçme" dedi. "O tiyatro kurma olayını anımsamak bile istemiyorum. Maria yanlış yaptı. Crawford yanlış yaptı. Hepimiz yanlış yaptık. Ama hiçbirinin yaptığı benimki kadar yanlış değildi, eğer benimle kıyaslarsan hepsi günahsız kalır! Çünkü ben gözlerim açık olduğu halde çılgınlık yaptım!"

"Bir seyirci olarak belki de ben sizin göremediğiniz bazı şeyleri görebiliyordum" dedi Fanny. "Bay Rushworth'ün kimi zaman çok kıskançlık duyduğuna inanıyorum."

"Olabilir. Hiç şaşırmam. Dünyada bundan daha yakışıksız bir serüven olamazdı. Maria'nın öyle bir şeyi yapabildiğini düşündükçe hâlâ hayretler içerisinde kalıyorum. Bir kez o rolü üstlenebildiğine göre geri kalanına şaşmamak gerek!"

"Oyundan önce eğer yanılmıyorsam Julia, Bay Crawford'un ona umut verdiğini düşünür gibiydi."

"Julia! Crawford'un Julia'ya âşık olduğunu başka birinden duymuştum bir kez ama bence aslı yoktu. Kız kardeşlerimin günahını almak istemem Fanny, ama birinden biri ya da ikisi birden Crawford'u elde etmek istemiş ve bu isteklerini de pek yakışık almayacak bir açıklıkta, alenen dışarı vurmuş olabilirler. İkisi de onun arkadaşlığından pek hoşlanırlardı, bunu hatırlıyorum. Crawford yaradılışında, gülüp eğlenmeyi seven bir erkek bu kadar yüz bulunca bazı düşüncesizlikler yapabilir. Ancak bunların hiçbiri önemli değil, çünkü onun kız kardeşlerimde gönlü yok, onun gönlü tamamen sende. Ve sana âşık olmuş olmasının benim gözümde onun değerini yükselttiğini de söyleyeyim sevgili Fanny. Ona yüksek not vermemi sağlayan çok saygın bir durum bu. Demek ki evlilikte gerçek mutluluğun nasıl bulunacağını bilen, çıkar ve para düşünmeden sevebilen biriymiş. Kısacası onun karakteri hakkında eskiden duyduğum kaygılar böylece ortadan kalktı. Onun tam benim istediğim gibi ahlak sahibi biri olduğunu anladım."

"Bense onun ciddi konularda gerektiği kadar ciddi düşünmediğini sanıyorum."

"Daha doğrusu, şimdiye kadar ciddi konulara hiç kafa yormamış. Ama yetiştirilme tarzından, onu yetiştiren adamdan başka ne umulabilir? Kardeşlerin ikisinin de o kadar kötü örneklerle büyütülmelerine rağmen böyle iyi yetişmiş olmaları olağanüstü bir şey sayılmaz mı? Crawford bu zamana kadar daha çok duygularıyla hareket etmiş, bunu kabul ediyorum. Ama neyse ki yaradılıştan temiz bir çocuk. Eksik yönlerini de sen tamamlarsın artık. Senin gibi bir kıza âşık olduğu için ne mutlu ona. Ahlak ve prensip sahibi olma yönünde sapasağlam, dimdik ama mizaç bakımından da bir o kadar uysal, insan onu tanı-

yınca onun gibi prensip sahibi olmaya özeniyor. Kısacası Crawford hayat arkadaşı konusunda fevkalade isabetli bir seçim yapmış. Seni mutlu edebilecek biri o, Fanny. Ayrıca da sen onu adam edebilirsin."

Fanny ürkek bir fısıltıyla, "Ben böyle bir görevi üstlenemem!" dedi. "Bu kadar büyük bir sorumluluk yüklenemem!"

"Her zamanki gibi kendine güvenmiyorsun, bir şeylerin üstesinden gelebileceğini düşünmüyorsun. O halde umarım senin bu güvensizliğini ben gideremesem bile başkaları giderir. Doğruyu söylemek gerekirse bunu tüm kalbimle diliyorum. Çünkü Crawford'un mutluluğuyla yakından ilgileniyorum Fanny. Elbette ki önce senin mutluluğun geliyor, ama sonra onunki de beni ilgilendiriyor. Crawford'a karşı duyduğum ilginin sıradan bir şey olmadığını biliyor olmalısın."

Fanny bunu çok iyi biliyordu; hiçbir şey söylemedi. İkisi de sessiz ve dalgın, bir süre daha yürüdüler. Yeniden söze başlayan yine Edmund oldu. "Mary'nin dün bu konuyu açış biçimi hoşuma gitti. Özellikle çok hoşuma gitti, çünkü onun her şeyi bu kadar isabetli görebileceğini ümit etmemiştim. Seni çok sevdiğini bilmekle birlikte yine de kardeşinin sana verdiği değeri tam olarak hesaplayamayacak diye korkuyordum; zengin bir sosyete kızı seçmediğine üzülecek gibi geliyordu. Yine eskisi gibi birtakım maddi düşüncelerin etkisi altında kalacak, diye çekiniyordum. Oysa hiç de öyle olmadı. Mary senden tam değerini vererek söz etti. Bu evliliği enişten ve ben nasıl içtenlikle istiyorsak, o da aynı içtenlikle istiyor. Uzun uzun konuştuk bunu. Onun ne düşündüğünü öğrenmeyi çok istiyordum ama yine de bu konuyu açmaya niyetli değildim. Ancak daha beş dakika olmuştu ve o tüm açık kalpliliği, kişiliği-

nin bir parçası olan ahlaklı tutumu, canlılığı ve parlak zekâsıyla konuşmaya başladı. Son derece hızlı ve esprili konuşuyordu, bu yüzden Bayan Grant gülmeye başladı."

"Bayan Grant da mı oradaydı?"

"Evet, oraya gittiğimde iki kız kardeş birlikteydiler. Senin hakkında konuşmaya başlayınca Crawford'la Dr. Grant gelinceye kadar susmayıp devam ettik."

"Ben Bayan Crawford'la görüşmeyeli bir haftadan fazla oluyor."

"Evet, o da aynı şeyden şikâyetçi. Ama belki böylesinin daha iyi olduğunu söylüyor. Yine de o buradan gitmeden önce görüşeceksiniz. Ancak sana çok kızgın Fanny, buna hazırlıklı olmalısın, gerçekten sana çok kızgın. Ve sen onun öfkesini bilirsin. Öfkesinin nedeni, her istediğini hemen elde etmesine alışkın olduğu kardeşinin hiç hak etmediği bir haksızlığa uğramış olduğuna inanması, bu yüzden de büyük bir üzüntü ve hayal kırıklığı yaşıyor olması. Aynı şey William'ın başına gelse sen de bu duyguları yaşardın ve çok kırılırdın. Mary seni tüm kalbiyle seviyor, çok beğeniyor."

"Bana çok kızacağını biliyordum zaten."

Edmund onun kolunu daha çok sıkarak, "Sevgili Fanny, onun sana kızmasını dert etme sakın" dedi. "Bu kızgınlık onun kalbinde değil, sadece dilinde. Sevmek, sevilmek ve iyilik etmek için yaratılmış bir kız o, öfkesi çabuk geçer. Keşke onun seni nasıl övdüğünü duyabilseydin. Seni Henry'nin eşi olmaya ne kadar uygun bulduğunu söylerken yüzünü bir görebilseydin. Ayrıca da senden hep Fanny diye söz ediyor. Oysa eskiden böyle demezdi, sesinde kardeşçe bir yaklaşım ve samimiyet vardı."

"Peki ya Bayan Grant ne dedi? O da hep yanınızda mıydı?"

"Evet. O da kız kardeşinin düşüncelerini paylaşıyordu. Senin olumsuz yanıtının yarattığı şaşkınlık çok büyük olmuş Fanny. Nasıl olup da Henry Crawford gibi bir erkeği istemediğini anlayamıyorlar. Ben seni sonuna kadar savundum, ama yine de onların bu konuya nasıl baktıklarını gördükçe... Doğruyu söylemek gerekirse bir an önce kararını değiştirip onlara gerçekten aklı başında bir kız olduğunu kanıtlaman gerektiğini düşünüyorum; çünkü senin hakkında söylenecek başka hiçbir şey onları tatmin etmeyecek gibi görünüyor. Ama sakın bunları söylediğim için bana darılma, şaka olarak kabul et."

Fanny kendisini toparlayabilmek için biraz bekledi. Ardından, "Bütün dünyanın en beğenilen erkeğini bile sevemeyecek, istemeyecek bir kadın çıkabilir" dedi. "Bir kadın olarak onların da bunu bu şekilde kabul edebileceğini sanırdım. Bir erkek, dünyadaki tüm erkeklerden kat be kat üstün özelliklere sahip olsa bile beğendiği bir kadına mutlaka sahip olacağına kesin gözle bakamaz, bu çok yanlış olur. Bay Crawford da kusursuz, kız kardeşlerinin dediği gibi olağanüstü bir erkek olabilir, ama sırf öyle diye bana karşı hissettiği duygularına aynen onun istediği şekilde karşılık vermemi nasıl bekleyebilir? Üstelik bana karşı ciddi olduğuna ilişkin en ufak bir fikrim yoktu; benim durumumda bir kızın Bay Crawford gibi birinden duygusal anlamda bir şeyler beklemesi, komik bir kendini beğenmişlikten başka ne olurdu? Bu durumda hiç hazırlıklı değilken, bana bir anda aşkını itiraf ettiğinde ona nasıl hemen karşılık verebilirdim? Böyle bir şey aklımın ucundan bile geçmezken bu nasıl olabilirdi? Ona istediği anda sunulmak üzere benden beklediği bir sevgiye bir anda nasıl sahip olabilirim? Kız kardeşleri onu düşündükleri kadar keşke biraz da beni düşünselerdi.

Eğer Bay Crawford o kadar eşsiz biriyse, benim gibi birinin onu düşünmesi de o kadar uygunsuz kaçar. Eğer gerçekten bir erkeğin kendi kendine büyük bir aşkla bağlandığı kadının hemen ona hiç düşünmeden karşılık vermesi gerektiğini düşünüyorlarsa, kadın kalbi konusunda hissettiklerimin onlarınkinden oldukça farklı olduğu anlaşılıyor."

"Benim tatlı kuzinim, sevgili Fanny, sanırım bu işin aslı şimdi anlaşıldı. Gerçek, demek ki buymuş. Eğer böyle düşünüyorsan, ne kadar yüce ruhlu birisin. Senin böyle düşündüğünü tahmin ediyor ve seni anlayabileceğimi düşünüyordum. Zaten bu yüzden Mary ve Bayan Grant'a aynen şimdi senin söylediklerini söyleme cesareti de gösterdim. Seni biraz olsun haklı bulmaları da bu yüzden. Gerçi iyi kalpli Mary hâlâ sana kızmaya devam ediyor ama bu Henry'ye olan düşkünlüğünden kaynaklanıyor olmalı. Onlara bu dünyada senin kadar yakınlarına ve alıştığı kişilere bağlı, değişiklik ve yenilikleri yadırgayıp kabul etmek istemeyen biri daha olmadığını söyledim. Henry'nin evlilik teklifinin damdan düşer gibi olduğunu, beklenmedik bu gelişmenin sende çok ters bir etki yarattığını, senin ancak uzun süre alışıp ısınabildiğin bir şeyi kolayca kabul edebileceğini söyledim. Kısacası onlara senin karakterin hakkında bilgi verdim. Mary Crawford da ağabeyine bu konuda cesaret vermek için tasarladığı planlarla bizi güldürdü. Ona zamanla sevgisine karşılık bulabileceğini söyleyip direnmesini salık verecekmiş. Belki de senin on yıl sonra onun aşkını kabul edebileceğini, mutlu bir evlilik yapacağınızı söyleyerek ona umut vermeyi planlamış."

Fanny bu sırada ondan beklenen gülümsemeyi vermekte zorlandı. Şu an bütün duyguları ayaktaydı, aynı

zamanda fazla konuşmakla yanlış yaptığını da düşünüyordu. Dikkatli davranmayıp duygularını ifade etmekte abartılı davranmıştı, bu şekilde davranarak da bir başka üzüntüye neden olmuştu. Mary Crawford'un kendisi hakkında aşırı abartılı övgülerini dinlemek onu bunaltmış olmalıydı. Bu arada Edmund da onun yüzündeki bitkin ve üzüntülü ifadeyi okuduğu için bu tartışmayı sona erdirip artık Crawford adını anmamaya karar verdi. Sadece "Pazartesi günü gidiyorlar" dedi, "onun için arkadaşını ya yarın ya da pazar günü görebileceğin konusunda bana güvenebilirsin. Gerçekten pazartesi günü gidiyorlar. Ben de o geceye kadar Lessingby'de kalmaya karar veriyordum. Söz vermiş gibiydim. Kalsaydım her şey değişebilirdi, gerçekten de şu beş altı günü Lessingby'de geçirseydim geleceğim bambaşka olabilirdi."

"Orada daha uzun kalmaya mı kararlıydınız?"

"Evet, hem de çok kararlıydım. Owen'lar çok ısrar ettiler, ben de kabul etmiştim. Eğer Mansfield'dan bir mektup almış olsaydım, herhalde kalırdım. Ama iki haftadır burada neler olup bittiğinden habersizdim. Bana evimden fazla uzak kalmışım gibi geldi."

"Orada iyi vakit geçirdiniz mi?"

"Evet. Daha doğrusu iyi vakit geçirmediysem eğer, suç tamamen bende. Hepsi el üstünde tuttular beni. Yine de benim yokluğumdan hoşnut kaldıklarını sanmıyorum. İçimi kemiren bir kurt vardı, tekrar Mansfield'a dönünceye kadar bir türlü rahat edemedim."

"Evin kızlarını beğeniyorsunuz, değil mi?"

"Evet, hem de çok beğeniyorum. İyi huylu, tatlı, yapmacıksız kızlar. Ama sanırım biraz şımarmışım Fanny. Artık ben öyle sıradan kızlarla yetinemiyorum. Kişilik sahibi, akıllı ve duyarlı kızlara alışmış bir erkeğe öyle

sadece iyi huylu, tatlı, yapmacıksız kızlar yetmiyor. Onlar çok farklı bir insan türü. Seni ve Mary Crawford'u tanıdıktan sonra bu konuda kılı kırk yarar oldum."

Fanny'nin içi hâlâ çok sıkıntılıydı. Edmund bunu onun yüzünden anlıyordu. Genç kızın üzüntüsü sohbet ederek dağılacak gibi görünmüyordu. O yüzden genç adam bu çabadan vazgeçti, Fanny'nin üzerindeki koruyuculuk görevinden kaynaklanan sevecen bir tavırla onu eve geri götürdü.

bölüm
beş

Edmund artık Fanny'nin duygularıyla ilgili olarak tahmin edebileceği ya da onun söyleyip anlatabildiği her şeyi öğrenmiş olduğuna inanıyordu; bu yüzden içi rahattı. Kendisinin de tahmin etmiş olduğu gibi Crawford işi pek aceleye getirmişti. Fanny'nin bu düşünceye önce alışması, sonra da yakınlık duyması için zaman gerekti. Öte yandan genç, kız Henry'nin kendisine âşık olduğu düşüncesine de iyice alışmalıydı. Bu durumda bundan sonra bu aşka karşılık vermesi de pek uzun sürmeyebilirdi. Edmund, Fanny ile yaptığı konuşmanın sonucu olarak bu düşünceye vardığını babasına anlatıp Fanny'ye bu konuda başka bir şey söylememesini önerdi. Onu etkileyip kandırmak için başka hiçbir çaba göstermemeli, her şey Crawford'un gayretine ve Fanny'nin duygu ve düşüncelerinin akışına bırakılmalıydı. Sir Thomas böyle davranacağına dair oğluna söz verdi. Edmund'un, Fanny'nin mizacı ve eğilimine dair söylediklerini doğru buluyordu. Genç kız bütün duyguları hissediyor olsa gerekti, ama yine de çok yazıktı. Sir Thomas geleceğe bu kadar fazla güvenmek konusunda oğlu kadar iyimser olmadığı için kederleniyordu. Eğer

Fanny'ye gerçekten böyle epey uzun bir zaman tanımak gerekiyorsa, kendisini Crawford'un teklifine alıştırıp evet demeye karar verene kadar, Crawford'un onunla evlenme kararından vazgeçebileceğinden korkuyordu. Ama duruma sessiz sedasız boyun eğip iyilikler dilemekten başka yapılacak bir şey yoktu.

Fanny için Edmund'un deyimiyle *arkadaşının* yapacağı ziyaret ürkütücü bir düşünceydi, genç kız bu yüzden her an korku içinde yaşıyordu. Mary, erkek kardeşine aşırı düşkün ve öfkeli bir kız kardeş olarak da; dilediği gibi konuşan, kendinden emin, her şeye tepeden bakan bir kız olarak da Fanny için ürkütücü bir figürdü. Tek korunma yolu Mary ile yalnız kalmamaktı. Fanny de bir baskına uğramamak için Leydi Bertram'dan ayrılmamaya çalışıyor, kendi odasından uzakta duruyor, fidanlıkta gezintiye çıkmıyordu. Planı başarılı oldu. Bayan Crawford çıkıp geldiğinde Fanny teyzesinin yanında kahvaltı salonundaydı. Karşılaşmanın o ilk çok sıkıntı verici kısmı sona erip de Fanny, Mary'nin umduğundan daha ağırbaşlı durduğunu görünce bundan sonraki sıkıntısının yarım saatlik bir heyecandan ibaret olduğunu düşünüp sevindi. Boşuna umutlanıyormuş meğer! Mary Crawford, içinde bulunduğu ortama ve duruma öyle köle olacak tipte biri değildi. Fanny'yi yalnız görmeyi kafasına koymuştu. O yüzden çok geçmeden yavaş bir sesle, "Seninle konuşmam gerek" dedi. Bu sözler Fanny'yi baştan aşağı ürpertti. Bu isteği geri çevirmek olamazdı. Zaten her isteğe boyun eğmeye alışık olan genç kız, hemen ayağa kalkıp misafirinin peşi sıra dışarı çıktı. Ayakları hiç gitmek istemiyordu ama başka çaresi yoktu. Hole çıktıklarında Mary yüzündeki o ağırbaşlı maskesini çıkardı, şakacı bir kızgınlık içinde başını sallayıp Fanny'nin elini tuttu. Sanki

onu bir an önce azarlamak için sabırsızlanır gibiydi. Ama yine de "Yaramaz, yaramaz kız! Sana nasıl kızacağımı bilmiyorum" dedi. Geri kalanını da dört duvar arasında baş başa kaldıkları bir zamana bırakma sabrını gösterdi. Fanny hemen yukarı kata yönelip misafirini şimdi her zaman rahat ve sıcak bir yüzle onu bekleyen doğu yönündeki odasına aldı. Kapıyı açarken adeta korkudan titriyordu. Ancak kendisini yine bu odada bulan Mary'nin bambaşka bir düşünceye saplanması, Fanny'nin ürkerek beklediği sahneyi geciktirmiş oldu. Mary birden yüzü parlayarak, "Aa, yine buraya mı geldik?" diye bağırdı. "Doğu Odası. Buraya sanırım sadece bir kez geldim." Durup çevresine bakındı. Geçen gelişinde neler olduğunu anımsamış gibi, "Bundan önce bir kez daha gelmiştim" diye mırıldandı. "Hatırlıyor musun, prova yapmaya gelmiştim, kuzenin de geldi, sonra birlikte prova yaptık. Sen de bizim suflörümüz ve seyircimizdin. Son derece keyifli bir provaydı, hiç unutmayacağım. Buradaydık, işte tam burada. Kuzenin de şuradaydı, ben burada, sandalyeler de orada. Ah! Böyle şeyler neden sona eriyor sanki?"

Neyse ki Mary bu soruya yanıt beklemiyordu, tamamen kendi düşüncelerine dalmış, tatlı anılar içinde Fanny'yi unutmuştu. "Prova ettiğimiz sahne ne tuhaftı. Konusu öyle... Nasıl söylesem? Edmund bana evliliği anlatıp tavsiyeler veriyordu. Şu an bile gözlerimin önünde. Anhalt'a yaraşır bir ciddilik, bir sakinlik takınarak yaptığı o iki uzun konuşma: 'Birbirine yakın iki kalp bir nikâh altında birleşirse evliliğin mutlu bir yaşantı olduğu söylenebilir.' Bu sözleri söylerken onun sesinde, bakışlarında beliren anlamı hayatım boyunca unutabileceğimi sanmıyorum. İkimize böyle bir sahne düşmesi tuhaftı, çok tuhaftı; hayatımın herhangi bir haftasını tekrar yaşama

gücüne sahip olsaydım yine o haftayı seçerdim, tiyatro haftasını. Sen ne dersen de Fanny, ama ben o haftayı seçerdim. Çünkü ben hayatımda o zamana kadar öylesine baş döndüren bir mutluluk yaşamamıştım. Edmund'un o demir gibi iradesinin gözlerimin önünde bükülmesi öyle hoştu ki, kelimelerle ifade edebileceğim bir şey değil. Ama ne yazık ki, daha o gece her şey mahvoldu. O gece hiç beklenmedik bir anda Sir Thomas geldi. Zavallı Sir Thomas! Gelişine hiç sevinen oldu mu? Hayır Fanny, gerçi ona haftalarca diş biledim ama şu anda Sir Thomas'a saygısız bir şekilde dil uzattığımı düşünme. Onun hakkını elbette teslim ediyorum. O tam böyle bir ailenin başına yakışan bir baba. Hayır, hayır, şimdi sakin kafayla ve üzüntüyle görüyorum ki, ben, zamanla hepinizi sevmişim aslında."

Mary bunları Fanny'nin onda şimdiye kadar hiç görmediği ama ona pek yakıştırdığı bir yumuşaklık ve utangaçlıkla söylemişti. Bir an kendisini toparlayabilmek için arkasını döndü. Sonra şakacı bir gülüşle, "Bu odaya girdikten sonra hafif bir kriz geçirdim" dedi. "Sen de farkına varmış olmalısın. Neyse, atlattım şimdi. O yüzden artık rahatça oturabiliriz. Seni azarlayacağımı söyledim sevgili Fanny ve bu konuda kararlıydım; ama nedense seni karşımda görünce kıyamadım." Fanny'yi sevgiyle kucakladı, "Nazik, iyi kalpli Fanny!" diye mırıldandı. "Seni kim bilir ne kadar zaman göremeyeceğimi düşündükçe elimden seni sevmekten başka bir şey gelmiyor."

Fanny duygulanmıştı. Hiç böyle bir şey beklememişti ondan. Üzüntü veren konuşmalara da hiç gelemezdi. Mary'yi sandığından daha çok seviyormuş gibi ağlamaya başladı. Bu gözyaşlarını görünce iyice yumuşayan Mary, onu sevgiyle bağrına bastı, "Senden ayrılmaktan nefret

ediyorum" dedi. "Gittiğim yerdeki arkadaşlarımın arasında senin yarın kadar bile iyi olan yok. Neden seninle kardeş olmayalım? Bana öyle geliyor. Biz seninle akraba olmak için yaratılmışız. Senin de böyle düşündüğünü gözyaşlarından anlıyorum, sevgili Fanny."

Fanny kendini topladı; Mary'nin sözlerinin yalnız bir bölümünü cevaplayıp, "Ama siz bir arkadaş topluluğunu bırakıyor olsanız da, başka bir arkadaş topluluğunun içine gidiyorsunuz" dedi. "Hem de çok yakın bir arkadaşınıza gidiyorsunuz."

"Evet, doğru. Bayan Fraser yıllardan beri benim en yakın arkadaşımdır ama şimdi onun yanına gitmek hiç içimden gelmiyor. Aklım hep ayrılmak üzere olduğum arkadaşlarımda. İyi kalpli kardeşim Fanny ve tüm Bertram ailesi. Sizler bana yakın olan herkesten daha yakın, çok sıcakkanlı kişilersiniz. Hepinize de güvenebiliyorum, içimi rahatlıkla açabiliyorum. Oysa benim alıştığım dostluklarda yok böyle bir şey. Keşke Bayan Fraser'a Paskalyadan sonrası için söz verseydim, çok daha uygun olurdu. Şimdi bunu ona anlatamam artık; ondan sonra da kız kardeşi Leydi Stornaway'in evine gitmem gerekiyor. Aslında benim en yakın arkadaşım oydu ama üç yıldır biraz soğudum ondan."

İki genç kız dakikalarca sessiz durdular, her ikisi de dalgındı. Fanny dünyadaki arkadaşlık çeşitlerini, Mary ise daha az derin olan bir konuyu düşünüyordu. İlk konuşan Mary oldu. "Yukarı çıkıp seni aramaya karar verişimi, Doğu Odası'nın nerede olduğunu bile bilmeden biliyormuş gibi merdivenleri çıkışımı bugünkü gibi anımsıyorum. Buraya gelirken neler düşündüğüm, kapıyı açıp seni şu masa başında nakış işlerken görüşüm, sonra kuzeninin de kapıyı açıp beni görünce şaşırması bugünkü

gibi aklımda. Ve tabii o gece Sir Thomas'ın gelişi. Dünyada böyle bir şey görülmemiştir."

Yine kısa süreli bir dalgınlık çöktü üzerlerine. Sonra Mary silkinerek bu dalgınlıktan uyandı ve "Sevgili Fanny, hangi bulutların üzerinde geziyorsun?" diyerek arkadaşına çıkıştı. "Umarım her zaman seni düşünen birini sen de düşünüyorsundur. Ah, keşke seni alıp birkaç günlüğüne Londra'ya götürebilseydim, oradaki çevreme sokabilseydim. Böylece Henry'nin sana olan aşkına nasıl değer biçildiğine kendin şahit olurdun. Kaç canın yandığını, kaç kişinin kıskançlıktan çatladığını, senin yaptığın işi duyduklarında nasıl kulaklarına inanamayıp şaşkınlıktan afalladıklarını gözlerinle görürdün. Sakın bunun gizli kalacağını da sanma. Henry eski zaman masallarındaki kahramanlara benzer. Aşkın ona vurduğu zincirleri övgüyle herkese gösterir. Evet, gerçekten elde ettiğin zaferi değerlendirebilmen için benimle birlikte Londra'ya gelmelisin tatlım. Henry'nin peşinde nasıl koştuklarını, sırf onun kardeşi olduğum için beni de nasıl el üstünde tuttuklarını bir görsen. Bak, şimdi senin yüzünden Bayan Fraser'in gözündeki değerim bile yarı yarıya azalacak. Durumu öğrenince buraya gelişime yanacak. Çünkü kocasının ilk karısından olma bir kızı var ve Bayan Fraser onu bir an önce evlendirmek için neredeyse çıldırıyor; Henry ile evlensin istiyor, bu uğurda çok büyük bir mücadele veriyor. Fanny, senin şu masum ve sessiz oturuşuna baktığımda, bu haberin Londra'da yaratacağı tepki, uyandıracağı merak, seninle ilgili cevaplamak zorunda kalacağım sorular... Sen bunları hayal bile edemezsin. Zavallı Margaret Fraser! Senin göz rengini, dişlerini, saç modelini soracak, ayakkabılarını kime sipariş verdiğini öğrenebilmek için beni soru yağmuruna tutacak. Şu Mar-

garet bir evlense, gerçi Fraser'ler çoğu evli çift gibi hep mutsuzdurlar. Oysa ilkin Janet'in iyi bir kısmet bulduğunu düşünmüştük, çünkü Bay Fraser zengin bir adamdı, Janet'in hiçbir şeyi yoktu. Bu yüzden hepimiz sevinmiştik. Ama meğer adam çok huysuz ve aşırı titiz biriymiş. Henüz yirmi beş yaşında, çok genç ve güzel bir kadının, kendisi gibi durmuş oturmuş biri olmasını istiyormuş. Arkadaşım Janet de doğrusu onu pek iyi idare edemedi. Her şeyi oluruna bırakmayı bir türlü öğrenemedi. O yüzden de aralarında o kadar öfkeli bir hava esiyor ki, en azından onlara, aldıkları terbiyeye yakışmıyor. Onların evine gidince Mansfield'daki rahip evini saygıyla anacağımdan hiç kuşkum yok. Dr. Grant bile tüm bencilliğine rağmen kız kardeşime güveniyor, onun düşüncelerine saygı gösteriyor. Bu da onu gerçekten sevdiğini gösteriyor. Ama Fraser'lerin evinde böyle bir şey asla söz konusu değil. Fanny, aklım ölene dek Mansfield'da kalacak. Bu açıdan kız kardeşimin ev kadınlığı, Sir Thomas Bertram'ın aile babalığını ideal birer örnek olarak görüyorum. Zavallı Janet bu işe çok aldanmış durumda. Oysa çok da yerinde davranmıştı, öylesine cesurca, düşünüp taşınmadan bu evliliğe atılmış değildi. Bay Fraser'in evlenme teklifini tam üç gün etraflıca düşünmüştü. Bu üç gün süresince tüm yakınlarına danıştı. Amcasının eşi olgun bir kadın olduğu için çevresindeki tüm gençler haklı olarak onun düşüncelerine saygı gösterirlerdi. Ama o kesinlikle Bay Fraser'ı istedi. Bunu düşününce insan evlilik konusunda hiçbir şeye güven duyamıyor. Bu konuda arkadaşım Flora'nın da savunulacak tarafı yok bence. Kraliyet Donanması'nda görevli, her bakımdan fevkalade bir deniz subayını o rezil Lord Stornaway uğruna bir kalemde silip attı. Sevgili Fanny, düşün, saygıdeğer Lord'un zekâsı şu

sizin Bay Rushworth'le eşit, ama tipi çok daha sevimsiz, üstelik son derece de ahlaksız biri olarak tanınıyor. Daha o zamandan Flora'nın doğru bir iş yapıp yapmadığı konusunda kaygılanmıştım, çünkü saygıdeğer Lord'un hiç de centilmen bir havası yoktu. Arkadaşımın çok yanlış yaptığını şimdi daha iyi görebiliyorum. Şu an birden aklıma Flora'nın sosyeteye ilk tanıtıldığında Henry için nasıl ölüp bittiği geldi. Zaten Henry'ye âşık olan kadınlardan yalnızca benim bildiklerimi saymaya kalksam inan bitiremem. Anlayacağın ona karşı kayıtsız kalabilen tek kız sensin, taş kalpli Fanny! Ama bilmem sen de yeterince kayıtsız mısın? Hayır, bence değilsin, yüzünden belli oluyor."

Gerçekten de şu sırada Fanny'nin yüzü öyle pembeleşmişti ki, onun âşık olduğuna inanmak isteyen biri bunun doğruluğuna kolayca inanabilir, hiç kuşku duymazdı.

"Mükemmel yaratık! İğneleyici sözlerimle seni üzmek istemem aslında. Nasılsa iş sonunda olacağına varacaktır. Ama sevgili Fanny, itiraf et, bu teklif senin için kuzeninin sandığı gibi pek de öyle tepeden inme olmadı. Bu konuda senin hiçbir şeyden kuşkulanmamış olman mümkün mü? Kardeşimin senin gözüne girmek için ne yapacağını şaşırdığını elbette anlamış olmalısın. Baloda senin yanından hiç ayrılmadı, öyle değil mi? Hatta balodan daha önce o kolye konusu var. O kolyeyi kabul ederken takındığın tavır Henry'nin tam istediği şeydi. Utangaçlığın çok tatlıydı. Hiç unutmuyorum."

"Yani ağabeyiniz o kolye konusunu önceden biliyor muydu? Ama Bayan Crawford haksızlık bu!"

"Bilmiyorum. Bu tamamen onun buluşuydu tatlım. Benim aklımın ucundan bile geçmediğini sana utanarak

itiraf etmeliyim. Ama onun ricası üzerine ve ikinizin hatırı için o işi severek yaptım."

"Bundan bir dereceye kadar kuşkulanmadığımı söyleyemeyeceğim" dedi Fanny. "Bakışlarınızda beni korkutan bir ifade vardı. Ama bu sonradan oldu, ilk başlarda aklıma hiçbir şey gelmedi. Doğru söylediğime size yemin ederim. Eğer önceden en ufak bir kuşkum olsaydı, o kolyeyi asla kabul etmezdim. Ağabeyinizin davranışlarından benimle epeydir biraz fazla ilgilendiğini sezmiştim elbette, iki üç haftadır farkındaydım. Ama ciddiye alınmayacak bir şey olarak yorumlamış, onun mizacının böyle olduğunu düşünmüştüm. Benim için ciddi şeyler beslediği hiç aklıma gelmemişti. Sayın Bayan Crawford, geçen yaz sonlarında ailemizden bazı kişilerle kardeşiniz arasında geçenleri elbette ki görmezden gelemezdim. Sesimi çıkarmamıştım ama kör de değildim. Bay Crawford'un hiçbir ciddi niyeti olmadığı halde çevresindeki tüm genç kızlara kur yapmakta bir sakınca görmediğine ister istemez şahit olmuştum."

"Ah, tabii ki buna yalan diyemem. Onun ara sıra alenen gönül eğlendirdiği ama bunu yaparken genç kızların kalplerinin ağrımasına sebep olduğunu bilmeden, biraz da boş vererek kur yaptığı olmuştur. Onu bu yüzden kaç kez azarladım. Ama onu savunmam gerekirse, tek kusurunun bu olduğunu ve ayrıca onun nezdinde duygularına saygı gösterilmeye değer çok az genç kız olduğunu da sana söyleyeyim. Bir düşünsene Fanny, bunca kızın nişan alıp da hedefe isabet ettiremediği bir erkeği kıskıvrak yakalamanın onuruna erişmiş tek genç kız sensin! Tek başına zafer elde etmenin keyfini yaşamak varken, sen buna sırt çeviriyorsun."

Fanny hayır anlamında başını salladı.

"Kim olursa olsun bir genç kızın duygularıyla oynayan bir erkeğe karşı saygı duymam beklenemez. Böyle bir oyun yüzünden bir genç kızın ne kadar acı çekeceği öyle dışarıdan bakılınca kestirilemez."

"Henry'yi savunmuyorum, onu senin vicdanına bırakıyorum tatlım. Everingham'da baş başa kaldığınızda onu dilediğin kadar azarlayabilirsin, buna hiç ama hiç karışmam. Ama onun genç kızları kendisine âşık etme huyunun, bir eşin mutluluğunu engelleyecek kadar da tehlikeli bir kusur olmadığını söylemek isterim. Eğer iddia ettiğin gibi o her gördüğü genç kıza âşık olma huyunda biri olsaydı, bu tabii ki çok tehlikeli olurdu. Ancak Henry'nin böyle bir huyu hiçbir zaman olmadı. Buna ciddi olarak tüm kalbimle inanıyorum ki, ağabeyim seni şimdiye kadar hiçbir kızı sevmediği kadar seviyor; hem de tüm varlığıyla. Ölünceye kadar da seveceğinden adım kadar eminim. Eğer bu dünyada bir erkek bir kadını ölünceye kadar sevmişse, Henry'nin de onlardan biri olduğuna ve de olacağına tüm kalbimle inanıyorum."

Fanny hafifçe gülümsedi ama hiçbir şey söylemedi. Mary, konuşmasına devam etti. "Bu arada Henry'yi hayatında hiçbir şeyin, senin kardeşinin terfiine yardımcı olmak kadar sevindirmediğini de itiraf etmeliyim" dedi.

İşte bu cümleyle Fanny'yi can evinden vurmayı başarmıştı. "Ah, evet, bize çok büyük bir iyilik yaptı."

"Bu iş için gerçekten çok çırpındı. Harekete geçirdiği kişileri ben biliyorum. Amiral amcamız böyle zahmetlere girmekten nefret eder, birine iltimas yapılması için ricada bulunmayı gururuna yediremez. Zaten iltimas yapılmasını bekleyen o kadar çok kişi var ki, eğer gerçekten çok fazla çaba sarf edilmezse, o iş kesinlikle sonuçsuz kalıyor. O yüzden William sanırım çok sevinmiştir, onunla tanışmak isterdim."

Zavallı Fanny'nin duyguları tek kelimeyle alt üst olmuştu. Zaten Henry Crawford hakkındaki olumsuz düşüncelerini sarsan tek şey onun William'a yaptığı bu iyilikti. Şimdi tekrar kara kara bunu düşünmeye zorlanıyordu, bunları düşündüğü sırada onu dikkatle süzen Mary Crawford birden, "Seninle bütün gün baş başa oturup konuşabilmek isterdim, ama aşağıdaki bayanları unutmayalım" diye onu daldığı düşüncelerinden uyandırdı. "Tanrı'ya emanet ol, sevgili Fanny! Gerçi aşağıda resmi olarak vedalaşacağız; ama ben seninle önce burada vedalaşmak istedim. Sevinçli günlerde kalplerimizi birbirimize zerre kadar çekinmeden açabileceğimiz durumlarda tekrar buluşacağımızı umuyorum."

Genç kız bunları söylerken gerçekten üzgündü. Fanny'yi büyük bir sevgiyle kucakladı.

"Edmund'la yakında Londra'da görüşeceğiz, yakın bir gelecekte oraya geleceğini söylüyor. Sanırım Sir Thomas'ı da ilkbaharda kente geldiğinde görürüm artık. Tom'u, Julia ve Rushworth'leri de sık sık göreceğimi biliyorum. Sadece seni göremeyeceğim. Bu yüzden senden iki ricam var. Birincisi bana mektup yazacaksın. İkincisi de Bayan Grant'ı sık sık arayarak yokluğumu aratmayacaksın."

Bu ricaların birincisine Fanny'nin canı sıkıldı ama geri çevirmesi mümkün değildi. Sağduyusu ona ne derse desin böyle büyük bir sevgi gösterisi karşısında kayıtsız kalması imkânsızdı. Hele ki Fanny gibi şimdiye kadar yeterince şefkat görmemiş biri için Mary Crawford'un kendisine gösterdiği bu sevgi çok değerliydi. Ayrıca yaptıkları bu baş başa görüşmeyi tatlıya bağlayarak korkularını boşa çıkardığı için ona karşı bir gönül borcu da duyuyordu.

Ziyaret sona ermiş, böylece Fanny de fazla sitemkâr sözler duymadan, kırıcı konuşmasına gerek kalmadan bu

işten sıyrılabilmişti. Asıl önemlisi, gönlündeki sırrı dışa vurmamayı başarmıştı ve genç kız bundan başka her şeyi sineye çekebileceğini düşünüyordu. O akşam bir vedalaşma faslı daha oldu. Henry Crawford da gelip bir süre kaldı. Heyecanlanan Fanny'nin duygularında ona karşı bir yumuşama oldu; çünkü genç adam gerçekten acı çeker gibiydi. Her zamankinin tersine hemen hiç konuşmuyordu. Üzgün olduğu belliydi; Fanny bir dahaki karşılaşmalarında Henry'nin başka bir kız bulup evlenmiş olmasını içtenlikle dilemenin yanı sıra şu anda onun adına üzülmekten de kendisini alamıyordu. Ayrılık anı geldiğinde genç adam genç kızın elini öpmekte direndi. Ama hiçbir şey söylemedi. Daha doğrusu Fanny kendisi ile ilgili bir şey söylediğini duymadı, dışarı çıktığında da onunla bu şekilde dostça ayrılmış olduklarına sevindi.

Ertesi sabah da Crawford kardeşler Mansfield'dan ayrıldılar.

bölüm altı

Henry Crawford gitmişti, Sir Thomas'ın bundan sonraki amacı, Fanny'nin onun yokluğunu hissetmesiydi. Yeğeninin, Henry'nin o hoşlanmadığı yakınlık ve iltifatlarından yoksun kaldığında içinde bir boşluk hissedeceğini umuyordu. Genç kız, bir erkeğin gözdesi olma duygusunu hem de en yüceltici biçimde yaşamıştı. Sir Thomas, yeğeninin bunu yitirip yine bir hiç olma duygusuyla bazı pişmanlıklar duyacağını ümit ediyordu. Şimdi Sir Thomas, bu düşünceyle Fanny'yi izliyordu, ama tahminlerinin ne dereceye kadar doğru çıkacağını bilemiyordu. Genç kızın neşesinde herhangi bir değişiklik olup olmadığından emin olamıyordu. Fanny her zaman öyle uysal, sessiz ve içine kapanıktı ki, Sir Thomas onun kafasından geçenleri okuyamıyordu. Onu anlaması imkânsızdı. Bu yüzden Edmund'a başvurup Fanny'nin şu anki durumu hakkında ne düşündüğünü sordu. Acaba genç kız eskisine göre daha mı az, yoksa daha mı çok mutluydu?

Edmund, Fanny'de herhangi bir pişmanlık belirtisi görememekle birlikte bu belirtilerin hemen üç dört gün içinde ortaya çıkmasını ümit etmekle Sir Thomas'ın fazla

sabırsızlık ettiğini düşünüyordu. Edmund'u asıl şaşırtan şey ise Fanny'nin, Henry'yi değil de asıl o kadar yakın arkadaş oldukları, birlikte onca vakit geçirdikleri Mary'yi hiç özlemiyor olmasıydı. Genç adam Fanny'nin Mary'den çok az söz edip, ondan ayrıldığı için herhangi bir üzüntü duymayışına oldukça şaşırıyordu. Ne yazık ki şu sıralar Fanny'nin asıl huzurunu bozan da işte bu çok yakın arkadaşı olarak bilinen söz konusu kız kardeşti zaten. Mary'nin gelecekteki yazgısının Mansfield'dan ayrı olacağına, yakın zamanda Mansfield'a hiç dönmeyeceğine inanabilse, Fanny kuş gibi hafifleyecekti. Ancak son günlerde olanları düşündükçe, Mary'nin Edmund'la evlenme olasılığının her zamankinden daha güçlü olduğuna tüm kalbiyle inanıyordu. Edmund'un bu konudaki düşüncesi daha güçlenmiş, Mary'ninkiyse daha gözle görülür bir hal almıştı. Edmund'un tereddütleri, ilke yönünden gördüğü pürüzler nasıl olmuşsa birden dağılıp gitmişti. Genç kızın maddi yönden kararsızlıkları da aynı şekilde ve yine görünürde hiçbir neden olmaksızın ortadan kalkmış gibiydi. Bu ancak gitgide güçlenen bir aşka yorulabilirdi. Edmund'un ilkeleri ve Mary'nin maddiyata düşkünlüğü aşkın gücüne yenilmişti. Böyle bir aşk onları herhalde birleştirirdi. Edmund, Thornton Lacey ile ilgili birtakım işlerini tamamladığında hemen kente gidiyor, belki de iki haftadan önce gelemeyeceğini söylüyordu. Böyle demekten çok hoşlanıyordu. Mary'yi tekrar gördüğü zaman neler olacağını Fanny şimdiden biliyordu. Edmund'un evlenmeyi önermesi kadar Mary'nin evet diyeceği de kesinleşmiş sayılırdı. Fanny'nin Mary ile ilgili birtakım tereddütleri vardı. Genç kız onların evleneceklerini düşündükçe, bu konuda kendisini dışarıda tutmasına rağmen, son derece üzülüyordu.

En son görüşmelerinde, Mary bazen oldukça aklı başında ve ince duygulu davranıp Fanny'ye büyük yakınlık göstermekle birlikte, hâlâ uçarı bir kafa yapısına sahip olduğunu, hem de bunun farkına varmadığını belli etmişti. Cahildi ama yeterince bilgili olduğunu düşünüyordu. Edmund'u seviyordu belki ama karakterinde bu sevgisinden başka Edmund'a layık olan başka bir yönü de yoktu. Fanny, onların sevgilerinden başka tek bir ortak duyguları olduğunu sanmıyordu. Mary Crawford'un ileride gelişebileceğinden de umudu yoktu. Şu sevda mevsiminde bile Edmund'un etkisi Mary'nin düşünce yapısı ve değer yargıları üzerinde bu kadar az olmuşsa, evlendikten sonraki yıllarda tamamen boşa gidecek demekti.

Daha yaşlı bilgeler Fanny'yi hoş görsünler ama durum böyleydi; belki deneyim sahipleri bu durumdaki gençlerden umudu kesmezlerdi. Tarafsız olanlar da Mary Crawford'a kadınların çoğu gibi sevip saygı duyduğu bir erkeğin görüşlerini benimseyebilme şansı tanırlardı. Ancak bu Fanny'nin düşüncesiydi ve ona büyük acı veriyordu. Ne zaman Bayan Crawford'un sözü geçse içi sızlıyordu.

Bu arada Sir Thomas kendi umut ve planlarına dalmıştı. Yeğeni Fanny önemli, etkili bir kişi olmanın tadını almış, âşığından ilgi görmeye alışmıştı. Şimdi bunların yokluğunu hissettikçe neşesi kaçacak, genç kız hepsini geri kazanmak isteyecekti. Çok geçmeden bunların bir türlü gerçekleşmeyeceğine dair bağlayıcı bir neden buldu. Yeni bir ziyaretçi bekliyorlardı. Bu öyle bir ziyaretçiydi ki onun geleceğini bilmek Fanny'nin Henry Crawford'u özleyerek neşesinin kaçmasını önleyebilirdi. Teğmenlerin en yenisi olduğu için en mutlusu olan William on günlük

izin almıştı ve onlara üniformasıyla mutluluğunu göstermeye geliyordu.

William geldi ama yazık ki üniformasını onlara gösteremedi, çünkü askeriyenin acımasız kuralları üniformasının görev dışında giyilmesini yasaklıyordu; bu yüzden üniforma Portsmouth'ta kalmıştı. Edmund, Fanny bir fırsatını bulup görünceye kadar üniformanın da, üniforma sahibinin sevincinin de eskiyeceğini düşünüyordu. Edmund buna üzülürken, babasının kendisine üstü kapalı bir şekilde bahsettiği bir plan, Fanny'nin üniformayı görebilme olasılığına yepyeni bir ışık tutmuştu. Bu plan, Fanny'nin ağabeyiyle birlikte Portsmouth'a giderek biraz kendi baba evinde kalmasıydı. Sir Thomas bunu yerinde ve yararlı bir plan olarak görüyordu. Yine de tam kararını vermeden önce oğluna danıştı. Edmund, planı her bakımdan düşünüp taşındı ve sonunda her açıdan beğendi. Plan aslında oldukça iyiydi ve uygulanması için de bundan daha uygun bir zaman seçilemezdi; Fanny de hiç kuşkusuz çok sevinecekti.

Bu, Sir Thomas'ın karar vermesi için yeterli oldu. Aslında Sir Thomas'ın Fanny'yi göndermekteki amacının anne ve babasını görmesini sağlamakla pek ilgisi yoktu. Yeğeninin kendi isteğiyle sevinerek gitmesini istiyordu; ama aynı zamanda onun baba ocağında sıkıntıdan patlamasını ve usanç getirmesini de istiyordu. Bu şekilde Mansfield'daki zarif ve lüks yaşamdan biraz uzak kalırsa aklının başına geleceğini, kendisine yapılan evlenme teklifinin değerini daha iyi anlayacağını umuyordu. Sir Thomas şu sırada yeğenine biraz aptal gözüyle bakıyordu. Bu tasarı da işte onun hastalığını düzeltmek için girişilen bir tıbbi müdahale anlamındaydı. Varlık ve bolluk içinde geçirdiği şu sekiz dokuz yıl, çocuğun yargı ve kıyaslama

yeteneklerini bozmuş olmalıydı. Herhalde babasının evinde paranın değerini anlayacak, Sir Thomas'ın hazırladığı bu ufak deneyimin yardımıyla ömür boyu daha akıllı ve daha mutlu bir kadın olarak yaşayacaktı.

Fanny sevincinden aşırılık yapacak yaradılışta bir kız olsaydı, Sir Thomas'ın planını öğrendiğinde herhalde dans ederdi. Sir Thomas ona ömrünün hemen hemen yarısını ayrı geçirdiği ailesini görmesini, çocukluğunun geçtiği yerlere dönerek iki ay kadar kalmasını öneriyordu. Hem de yolculukta William onun arkadaşı ve koruyucusu olacaktı. Böylece Fanny, William'ı karada kaldığı son dakikaya kadar görebilmek imkânını da bulmuş oluyordu. Sevincini dışa vurma huyu olsa Fanny şimdi mutlaka gülüp konuşurdu, çünkü çok sevinmişti. Ancak onun sevinci, derinden derine etkileyerek kalbini doldurup taşıran sessiz bir sevinçti. Gerçi Fanny hiçbir zaman çok konuşkan biri değildi; çok duygulandığı anlarda ise tamamen susardı.

Müjdeyi ilk aldığı zaman bunu ancak içine sindirebildi ve Tanrı'ya dua etti. Sonraları önünde böyle apansız açılıveren mutluluk ufkuna biraz alışınca, duygularını William ve Edmund'la daha da fazla paylaşabildi. Yine de içinde öyle duygular vardı ki, bunları dile getiremezdi. Tatlı çocukluk günlerinin, ailesinden ilk kez koparılıp alındığında çektiği acının hatırası yeniden tazelenerek içini kaplamıştı. Sanki yeniden öz evine dönmesi bu ayrılığın doğurduğu bütün acılar için bir şifa olacaktı. Kendi ailesinin kucağına dönmek, onlar tarafından sevilmek, hem de eskisinden daha çok sevilmek, korku ya da çekingenlik duymadan onları sevebilmek, çevresindekilerle eşit olduğunu bilmek, Crawford adını bir daha duymamak, onlara her bakışta kaderine sitem edip üzül-

memek istiyordu. Tüm bunlar öylesine tatlı bir rüyaydı ki, genç kız düşündükçe duyduğu sevincin ancak çok azını ortaya koyabiliyordu. Ayrıca Edmund vardı. Belki Fanny, ziyaretini üç aya çıkarmak için izin koparabilirdi ama şimdilik ondan iki ay ayrı kalmanın iyi geleceğini sanıyordu. Böylece Edmund'un şefkatinin ve ona karşı her zaman iyi davranan, iyilik yapan bir insan olmasının etkisinden ancak çok uzaklardayken kurtulabilirdi; onun başkasını sevdiği gerçeğini bilmenin acısından kurtulunca da genç kız aklını kullanıp duygularına daha da gem vurabilirdi. Onun Londra'da oluşunu, orada yaptığı işleri ancak bu şekilde kederinden ölmeksizin düşünebilirdi. Mansfield'da dayanılması çok zor olan çilesi Portsmouth'ta hafifleyebilirdi. Tek sorun Leydi Bertram'ın onsuz yapamayacağı endişesiydi. Fanny zaten burada ondan başka hiç kimsenin işine yaramadığını düşünüyordu. Bu yüzden Bertram teyzesinin onsuz çekeceği sıkıntıyı düşünmek bile istemiyordu, zaten Sir Thomas'ın da ayarlamakta en çok güçlük çektiği husus buydu. Bu sorunu ancak o çözebilirdi. O, Mansfield Park'ın efendisiydi. Bir şeye karar verdi mi, mutlaka yerine getirirdi. Nitekim şimdi de bu konuda Leydi Bertram'la uzun uzun sohbet ederek ara sıra gidip kendi ailesini görmesinin aslında Fanny'nin boynunun borcu olduğunu yineliyordu, sonunda bu yöntemle karısının Fanny'yi serbest bırakmasını sağladı. Ama yine de bunu kendi ikna gücüne değil de karısının uysallığına borçluydu. Çünkü Leydi Bertram'ın aklı, Fanny'nin gitmesinden başka çare olmadığına yatmıştı; bunun nedeni de, eğer Sir Thomas, Fanny'nin gitmesini doğru buluyorsa, o halde Fanny çaresiz gidecekti! Kocasının şaşırtıcı konuşmalarından uzak kalıp kendisine ait özel odanın sessizliğine ve kafasından geçen düşüncelerin

özgürce akışına daldığı zaman aslında Fanny'nin gitmesi için ortada hiçbir neden göremiyordu. Annesiyle babası bunca yıldır zaten Fanny'sizdiler ve bu onlar için hiç de sorun olmamıştı; oysa Fanny, Leydi Bertram için çok gerekliydi. Bayan Norris, Fanny'nin yokluğunun o kadar da duyulmayacağı kanaatindeydi ve bu yüzden onun yokluğunun duyulup duyulmaması gibi bir konunun şu sıralar baş gündem maddesi olmasının rahatsızlığını yaşıyordu; ama Leydi Bertram, yeğeninin yokluğunu duymayacağını hiçbir zaman kabul etmiyordu. Sir Thomas onun aklına, gururuna, vicdanına seslenmişti. Fanny'nin gidişini Leydi Bertram için bir fedakârlık olarak kabul etmiş ve iyi kalpliliğiyle iradesine sığınarak ondan bu fedakârlığı istemişti. Oysa Bayan Norris, kız kardeşini Fanny'yi hiç aramayacağına inandırmak istiyordu. Kendisi kız kardeşine yararlı olmak için bütün vaktini vermeye hazırmış ve kısacası Leydi Bertram Fanny'yi aramayacak, hatta yokluğunun farkına bile varmayacakmış.

Leydi Bertram sadece, "Olabilir sevgili kardeşim" diyordu. "Belki yerden göğe kadar haklısınızdır; ama ben onu çok arayacağıma inanıyorum."

Bundan sonraki adım Portsmouth'la haberleşmekti. Fanny annesine bir mektup yazarak ziyaret önerisinde bulundu. Annesinden aldığı mektup kısa olmakla birlikte sevgi doluydu; bir annenin çocuğunu tekrar görmek düşüncesinden duyduğu sevinci bir satırda öyle sade bir dille anlatıyordu ki, Fanny artık annesinde içten ve çok sıcak bir arkadaşın yakınlığını bulabileceğine inandı. Gerçi çocukluğunda annesinden pek öyle hatırı sayılır bir sevgi görmemişti. Ancak Fanny şimdi bunun kendi suçu olduğuna ya da kendi hayalinden çıktığına inana-

bilirdi. Belki de aşırı çekingen, ürkek, huysuz ve lakayt davranışlarıyla bu sevgiyi kendisi uzaklaştırmıştı. Ya da onca çocuğun hiçbirine düşemeyecek kadar büyük bir pay beklemişti annesinin sevgisinden. Oysa şimdi artık işe yaramayı ve birçok şeyi sineye çekmeyi öğrenmişti. Annesi de artık bir ev dolusu küçük çocuğun sonu gelmez işlerinden bunalmış olmayacağından, rahat ve huzur içinde, tam bir anne kız gibi birbirleriyle kaynaşabileceklerdi.

Bu plan William'ı da neredeyse kız kardeşi kadar sevindirdi. Denize açılmadan önce en son dakikaya kadar Fanny ile birlikte olmak, belki ilk seferinden dönünce Fanny'yi evde bulmak William için sonsuz bir mutluluk olacaktı. Ayrıca genç adam onun görevli olduğu gemiyi görmesini çok istiyordu. Doğrusu *Thrush*, Kraliyet Donanması'nın en gösterişli gambotuydu. William, Fanny'nin bir süre kendi evinde kalmasının hepsi için yararlı olacağını da söylemekten çekinmiyordu. "Nedendir bilmiyorum ama Fanny, evimizin senin titizliğine, düzenine bir hayli ihtiyacı var. Ev her zaman alt üst edilmiş gibi çok dağınık bir durumda. Sen artık düzeltirsin. Bir evin nasıl derlenip toplanacağını anneme öğretirsin. Susan'la Betsey'e örnek olursun, oğlanlara da sözünü dinletirsin; onlara kendini sevdireceğinden eminim. Ne kadar güzel olacak."

Bayan Price'ın cevabı geldiğinde, Mansfield'da geçirecek birkaç günleri kalmıştı. Bu günlerin birini iki kardeş yolculuklarıyla ilgili büyük bir heyecan ve kalp çarpıntısı içinde geçirdi. Bayan Norris, Sir Thomas adına tutumlu olmak için çok çırpınmış ama daha ucuz bir araç konusunda verdiği bütün öğütlere rağmen posta arabası tutulacağını duyunca tüm çırpınmalarının boşa gittiğini

görmüştü. Dahası Sir Thomas'ın William'a bu iş için para bile verdiğine şahit olunca birden arabada üçüncü bir yolcuya yer olabileceğini düşünüp bir anda zavallı kız kardeşi Price'ı gidip görmek için dayanılmaz bir istek duymuştu. Bu düşüncesini herkese açtı. Birden içinden gençlerle birlikte gitmek geldiğini, bunun çok makbule geçeceğini söylüyordu. Zavallı kız kardeşi Price'ı görmeyeli yirmi yıldan fazla oluyordu, zaten yolculuk sırasında gençlerin başında bir de yaşını başını almış olgun biri bulunur, onlara tavsiyelerde bulunursa daha iyi olurdu, hem zavallı kız kardeşi Price da onun eline böyle bir fırsat geçtiği halde gelmediğini duyacak olursa çok gücenirdi.

William ile Fanny dehşet içinde kalmışlardı. Bu gidişle yapacakları güzel yolculuğun tadı kaçacaktı. Kaygılı ve kederli yüzlerle birbirlerine baktılar. Sıkıntılı bekleyiş birkaç saat sürdü. Bayan Norris'e cesaret veren ya da fikrinden caydırmaya çalışan çıkmadı. Son kararı ona bıraktılar. O da sonunda Mansfield Park'tan şu sırada ayrılamayacağını, Sir Thomas'la Leydi Bertram'ın onsuz bir hafta bile geçiremeyeceklerini hatırlamıştı; kendi zevkinden onların hatırı için fedakârlık yapmaya karar vererek William'la Fanny'yi sevince boğdu. Aslında Portsmouth'a bedava gitse bile dönüş parasının mecburen kendi cebinden çıkacağını düşünmüştü. Böylece zavallı kız kardeşi Price böyle bir fırsatı kaçırdığı için üzülecek ve bu, belki de bir yirmi yıl daha sürecek olan ikinci bir ayrılık dönemini başlatacaktı.

Portsmouth yolculuğu, Fanny'nin gidişi, Edmund'un planlarını etkilemişti. Norris teyzesi gibi o da Mansfield Park'ın hatırı için bir şey feda etmek zorundaydı. Şu sıralarda kendisi Londra'ya gitmeye kararlıydı. Ancak annesiyle babasını hemen şimdi yardımına ihtiyaç duydukları kişiler yanlarından ayrılırken bırakıp gidemeyecekti. Ge-

leceğini ve bütün mutluluğunu karara bağlayacağı için büyük bir heyecanla bekleyip gün saydığı yolculuk, böylece birkaç hafta daha ertelendi. Bu fedakârlık kolay olmadı. Ama Edmund bununla Norris teyzesi gibi övünmedi. Kararını Fanny'ye açtı. Fanny zaten çok şey biliyordu, o yüzden her şeyi öğrenebilirdi. Aralarında Bayan Crawford konusunda gizli bir konuşma daha geçti. Bu defaki konuşma Fanny'yi daha bir üzdü. Bunun Bayan Crawford'un adını aralarında serbestçe anabilecekleri son konuşma olduğunu düşünüyordu. Leydi Bertram, Fanny'den sık sık mektup yazmasını istemiş, kendisi de yazacağına söz vermişti. Edmund ilk fırsatta Fanny'ye, "Ben de verecek kesin bir haber olunca sana yazarım, Fanny" diye fısıldadı. "Sanırım vereceğim habere sevineceksin. Hem de haberi sıcağı sıcağına alacaksın."

Fanny onun ne dediğini anlamasa bile genç adamın yüzündeki sevinç parıltısını görünce artık hiçbir kuşkusu kalmadı. Zavallı Fanny! Gerçi çok sevinerek, büyük bir heyecanla bu yolculuğa çıkıyordu; ama yine de Mansfield Park'ta geçirdiği son gece ancak mutsuzlukla dolu olabilirdi. Fanny'nin içine ayrılık acısı çökmüştü. Evin her odasından ayrılmak onun için ayrı bir üzüntüydü, hele evdekilerden ayrılmak! Sir Thomas'ın elini öperken ağlamamak için kendisini zor tutuyordu, çünkü ona karşı gelmişti. Hele Edmund! Ayrılık anı gelip çatınca, Fanny ona bakamıyor, konuşamıyor, hatta düşünemiyordu. Onun yanağına tıpkı bir kardeş gibi sıcak bir öpücük kondurmuş olduğunu çok sonra fark etti.

Bütün bunlar gece olup bitmişti. Çünkü sabah çok erken saatte yola çıkılıyordu. Sayıları iyice azalmış olan ev halkı kahvaltı sofrasında buluştukları zaman Fanny ile William'ın şimdiye kadar ilk konaklama yerine varmış olacaklarını konuşuyorlardı.

bölüm yedi

Kendisi için yepyeni bir şey olan yolculuk ve William ile birlikte olmanın sevinci çok geçmeden doğal etkisini gösterip Fanny'nin neşesini yerine getirdi. Mansfield Park gerilerde kalıp da ilk konaklama yerine vardıklarında Sir Thomas'ın arabasından indiler. Genç kız, emektar arabacıyla neşeli bir şekilde vedalaşıp onunla evdekilere selam gönderdi. İki kardeş arasındaki tatlı sohbetin sonu gelmiyordu, sevincinden neredeyse uçacak gibi olan William her şeyi eğlenceli buluyor, sürekli gülüp konuşuyor, şakalar yapıyordu. Bu arada daha önemli konuları da ele almayı ihmal etmiyordu; ama bunların hepsinin ya başı ya da sonu *Thrush* gemisini övmekle bitiyordu. Sonra sıra baba evindekilere dağıtacakları para armağanına geldi. İki kardeş bu konuda cömert davranacak, orta ve ileri yaşlarını birlikte geçirecekleri kendi öz yuvalarını konforlu hale getireceklerdi.

Fanny'nin şu sıradaki başlıca derdi olan Henry Crawford sorunu iki kardeşin konuşmalarında hiç yer almıyordu. William her şeyi öğrenmişti. Tanıdığı insanların en üstünü saydığı bir adama karşı kız kardeşinin bu kadar

soğuk duruşuna çok üzülüyordu. Ancak aşkı her şeyden üstün tutan bir yaşta olduğu için Fanny'ye suç bulamıyor; onun isteklerini bildiğinden, bu konuya değinerek onu üzmekten kaçınıyordu.

Henry Crawford'un kendini henüz unutmamış olduğuna inanması için Fanny'nin nedenleri vardı. Crawford kardeşlerin Mansfield'dan ayrılmalarının üzerinden geçen üç hafta boyunca Fanny, Mary'den birçok mektup almıştı. Her mektupta Henry'den de birkaç satır oluyordu, bunlar tıpkı konuşmaları gibi sıcak ve kararlı sözlerdi. Bu mektuplaşma, Fanny için önceden korktuğu kadar üzücü de oluyordu. Henry'nin yazdıklarını okumak zorunda kalışı bir yana, Mary Crawford'un o canlı ve sıcakkanlı üslubu başlı başına bir belaydı. Çünkü Edmund, mektupları ne yapıp edip mutlaka okuyordu; Fanny böylece Edmund'un Mary için ne kadar vefalı bir arkadaş olduğunu ileri sürüşünü ve güzel mektup yazdığı için de onu öve öve göklere çıkarışını dinlemek zorunda kalıyordu. Aslında her mektup gizli anlamlar içeren imalarla, anılarla, dostlara gönderilen mesajlarla, kısacası Mansfield ile o kadar doluydu ki, Fanny, Mary'nin bunları Edmund'un duyması için yazdığını düşünmekten kendisini alamıyordu. Kendisini zorla böyle bir rolde bulmak, bir yandan sevmediği bir adamın aşk sözlerini okurken, bir yandan da sevdiği adamın başka bir kıza olan aşkına hizmet etmek zorunda kalmak, kaderin zalim ve ezici bir cilvesi olsa gerekti. Aslında yaptığı bu yolculuk bu yönden de yararlı olacaktı. Fanny, Edmund ile aynı çatı altında olamayınca Mary Crawford da durmadan mektup yazma zahmetine katlanmazdı herhalde. Fanny, Portsmouth'ta kaldığı süre içinde bu mektuplaşmanın giderek seyrekleştikten sonra sona ereceğini umuyordu.

Bu ve buna benzer yüzlerce düşünce arasında Fanny, neşeyle, rahatlık ve güven içinde ve de pis şubat ayından umulabilecek kadar hızla yoluna devam etti. Oxford'a girdiler ama hiçbir yerde durmadıkları için genç kız Edmund'un eski okulunu ancak şöyle bir görebildi. Newbury'de mola verdiler, burada hem öğle hem de akşam yemeği yerine geçen güzel bir yemekle günün yorgunluğunu zevkli bir şekilde çıkardılar.

Ertesi sabah yine erken saatte yola koyuldular, hiç mola vermeksizin yola devam ettiler ve sonunda ortalık daha tam kararmadan Portsmouth'a vardılar. Fanny böylece çevresine biraz bakınabildi ve gördüğü yeni yapılar karşısında hayrete düştü. Drawbridge Köprüsü'nden geçerek kente girdiler. Ortalık daha yeni kararırken, William'ın gür sesiyle verdiği talimatlara uyan araba, anayol olan High Sokağı'ndan yokuş aşağı dar bir sokağa saptı ve tıngırdayarak ilerleyip içinde Bay Price ve ailesinin oturduğu küçük evin kapısı önünde durdu.

Fanny çok heyecanlıydı, kalp çarpıntısı, umut ve korkuyu aynı anda yaşıyordu. Araba durur durmaz onları beklemekte olan önlüğü düşük bir hizmetçi kadın yanlarına geldi ve onlara yardım etmekten ziyade olan biteni haber vermek hevesiyle konuşmaya başladı. "*Thrush*'ı limanın açığına aldılar, efendim, subaylardan biri de size geldi..." Tam o sırada on bir yaşlarında, uzun boylu, gürbüz, güzel bir erkek çocuğunun evden dışarı fırlamasıyla cümlesi yarıda kesildi; çocuk hizmetçiyi iterek, "Tam vaktinde geldin" diye bağırdı. "Yarım saattir gözlerimiz yolda kaldı. *Thrush*'ı bu sabah limanın açığına aldılar, gördüm. Güzel görünüyordu. Bir iki günde de temelli demir alacağını söylüyorlar. Saat dörtte Bay Campbell geldi, seni sordu. *Thrush*'ın botlarından biriyle geldi. Saat

altıda gemiye dönecekmiş de belki sen de onunla birlikte gidebilirsin diye ummuş."

William arabanın kapısını kendisi açtı. Fanny'nin inmesine yardım ederken küçük kardeşi ablasından yana sadece kaçamak bir bakışla bakmakla yetindi. Yine de ablasının kendisini öpmesine ses çıkarmadı. Bir yandan da hâlâ *Thrush*'ın limandan demir almasıyla ilgili ayrıntılı bilgi verip duruyordu. Kendisi de *Thrush*'ta miço olarak göreve başlayıp denizciliğe adım atacağı için bu konuyla çok yakından ilgilenmeye hakkı olduğunu düşünüyordu.

Biraz sonra Fanny evin dar girişinde, annesinin kolları arasındaydı. Annesi onu gerçek bir sevgiyle kucakladı; Fanny onun yüz çizgilerini Leydi Bertram'a çok benzettiği için sanki onu iki kat daha sevdiğini hissetti. Kız kardeşleri de geldiler, on dört yaşında, güzel ve gelişmiş bir kız olan Susan ve evin en küçüğü, beş yaşındaki Betsey. İkisi de pek yol yordam bilmemekle birlikte ablalarını sevinçle karşıladılar. Fanny'nin de şu anda görgü kurallarına filan baktığı yoktu zaten. Onu sevsinler, yeterdi.

Fanny'yi salona aldılar. Burası öylesine ufaktı ki, genç kız burayı asıl salona geçilen antre sandı ve içeri buyur etmelerini bekleyip biraz oyalandı. Sonra başka bir kapı olmadığını görünce toparlandı, böyle düşündüğü için kendisine kızdı, aklından geçenleri anlayan olmuşsa diye üzüldü. Ama annesi onun yanında herhangi bir şey sezip alınacak kadar kalmadı; William'ı karşılamak için yine sokak kapısına koştu.

"Ah! Benim sevgili William'ım, seni gördüğüme çok sevindim. *Thrush* ile ilgili haberi duydun mu? Bu sabah onu limanın açığına aldılar, tahmin ettiğimizden üç gün

önce. Sam'in eşyalarını hazırlamam için acele etmem gerekiyor. Bu gidişle bana hiç vaktinde yetiştiremeyeceğim gibi geliyor, çünkü yarın bile demir alabilirler. Bu iş çok ani oldu. Sen de Spithead'e gitmek zorundasın. Campbell gelip seni aradı, çok telaşlıydı. Ne yapacağız? Oysa senin bu gece aramızda olacağını umuyordum. Bütün işler üst üste geldi."

William hiç neşesini bozmayarak annesine her işte bir hayır olduğunu söyleyip, gidişinin böyle aceleye gelmesinden dolayı gireceği sıkıntının üzerinde durmadı. "Keşke hemen demir almasalardı da sizlerle hiç değilse şöyle birkaç saat rahatça oturabilseydim, sonunda nasılsa gitmek zorundayım. *Thrush*, Spithead'in hangi tarafına demir atıyor acaba? Canopus yakınına mı? Her neyse, önemli değil. Bu arada Fanny salondayken, biz neden holde duruyoruz? Gel, anne, Fanny'nizi daha görmediniz bile."

Anne ve oğul salona girdiler. Bayan Price kızını yine sevgiyle öpüp, görmeyeli ne kadar büyümüş olduğuna değindi; sonra da doğal bir ilgiyle çocuklarına yolculuklarının nasıl geçtiğini sordu.

"Zavallı çocuklarım! Kim bilir ne kadar yorgunsunuzdur! Ne istersiniz, bakalım? Hiç gelmeyeceksiniz sandım. Betsey ile yarım saattir gözlerimiz yollarda kaldı. Ne zaman yemek yediniz? Şimdi ne yemek istersiniz? Et yemek mi istersiniz, yoksa sadece çay mı içersiniz ya da başka bir şeyler mi hazırlayayım? Korkarım Campbell birazdan dönecek ama biftek almamış olacak, sokağımızda kasap da yok. İnsanın oturduğu sokakta kasap olmaması çok zor, bundan önceki evimizde daha rahattık. Belki de çay içmek istersiniz, birazdan hazır olur."

İkisi de çay içmeyi her şeyden çok istediklerini söylediler.

"O halde, Betsey tatlım, koş bak bakalım mutfağa, Rebecca suyu koymuş mu? Söyle ona, çay masasını bir an önce hazırlasın. Şu çıngırağı da bir türlü tamir edemedik. Neyse ki Betsey ona haber vermek için epey işe yarıyor."

Yeni gördüğü nazik tavırlı ablasına yeteneklerini göstermek ister gibi Betsey hemen koşup mutfağa gitti. Annesi ise endişeli bir halde, "Ah Tanrım! Ateş de neredeyse sönmek üzere, herhalde ikiniz de şu anda soğuktan donmak üzeresinizdir. Sandalyelerinizi ateşin yakınına çekin canlarım. Şu Rebecca bütün gün ne yapıyor, anlamıyorum. Yukarıya biraz kömür getirmesini söyleyeli yarım saat oluyor. Susan, hani ateşe sen bakacaktın."

Susan, ablası Fanny'yi hayrete düşüren ataklık ve korkusuzca bir tavırla, "Ben o sırada yukarıda eşyalarımı topluyordum, anne" diye kendisini savundu. "Biliyorsunuz, Fanny ile birlikte öteki odada yatmamı kararlaştırmıştınız. Rebecca da bana hiç yardım etmeyince, kendi işimi kendim yaptım."

Odaya girip çıkanlar tartışmanın büyümesini önledi. Önce arabacı, parasını almaya geldi. Sonra on bir yaşındaki Sam'le hizmetçi kadın Rebecca arasında, Fanny'nin sandığını yukarı taşımak konusunda çekişme oldu. Sam her şeyi kendi bildiği gibi yapmak istiyordu. Sonunda da Bay Price çıkageldi. Önce babalarının sesini duydular. Bay Price holde kızıyla oğlunun sandıklarına çarpınca sövmeyi andırır bir şeyler homurdandı, bağırarak bir şamdan getirmelerini istedi. Şamdan getiren olmayınca, Bay Price da birden hışımla salona girdi. Fanny, içinde karmaşık duygularla babasını karşılamak için ayağa kalktı. Onun alacakaranlıkta kendisini seçemediğini ve arayıp

sormadığını görünce yine yerine oturdu. Babası oğlunun elini uzun uzun sıktıktan sonra heyecanlı bir sesle, "Hoş geldin oğlum" dedi. "Haberi duydun mu? *Thrush* demir aldı bu sabah. Görüyorsun ya, saat gibiler, tam vaktinde yetiştin. Doktor seni sormaya buraya kadar geldi, botlardan birini almış, saat altıda Spithead'e gidiyormuş, sen de onlarla gitseydin iyi olurdu. Ben de senin istediklerini almak için apar topar Turner'a gittim, neyse hepsini hallettim. Eğer siparişlerin yarına olsaydı, o kadar telaş etmezdim. Ama bana kalırsa yarın bu rüzgârda yola çıkamazsınız, eğer *Elephant*'la batı yönüne seyredecek olursanız, ki Kaptan Walsh batı yönüne seyredeceğinizi söylüyor, umarım başarırsınız. Ama ihtiyar Scholey ilkin Texel'a gideceğinizi söylüyor. Her neyse, biz her türlü koşula alışığızdır. Keşke bu sabah burada olsaydın da *Thrush*'ın limandan açılışını görseydin, çok şey kaçırdın. Doğrusu bana bin pound saysalar kaçırmazdım bunu. Bizim ihtiyar Scholey tam kahvaltı sırasında koştu geldi. Halatların alındığı, geminin açıldığı haberini getirdi. Yerimden fırlayıp doğruca iskeleye koştum. Çok güzel bir gemi, kız gibiydi. Öğleden sonra iki saat iskelede oturup onu seyrettim. Onu *Endymion*'la *Cleopatra*'nın arasına koydular."

"Yaşasın!" diye bağırdı William. "Ben de olsam oraya koyardım. Spithead'de bundan iyi yer olamaz. Bu arada baba, bakın bizim Fanny de burada." William döndü, Fanny'yi elinden tutup öne doğru çekti. "O kadar karanlık ki, sanırım onu göremediniz."

Bay Price, bir an için unuttuğunu söyleyerek döndü, kızını içtenlikle kucakladı, artık kocaman yetişkin bir kız olduğunu, yakında gelinlik çağına geleceğini söyledi, ama çok geçmeden onu yine unuttu. Babasının kullandığı dili

ve nefesindeki alkol kokusunu duyunca çok sıkılan Fanny, tekrar köşesine büzüldü. Babası sadece William ve sadece *Thrush* donanma gemisiyle ilgili konuşuyordu. William da bu konuyla çok ilgiliydi, ama yine de birkaç kez babasının dikkatini Fanny'ye çekmeye, uzun ayrılık yıllarından, yolculuklarından söz etmeye yeltendi ama başaramadı.

Biraz daha oturduktan sonra bir şamdan bulunup getirildi. Görünürde henüz çay servisi filan yoktu. Betsey'in mutfaktan getirdiği haberlere bakılırsa, çaydan bir süre daha umudu kesmek gerekiyordu. O yüzden William gidip üzerini değiştirmeye karar verdi. Hemen gemiye gidebilmek için bütün hazırlıkları bitirmek, sonra da çayını rahatça içmek istiyordu. O odadan çıkarken sekiz dokuz yaşlarında, okuldan yeni çıkmış, pembe yanaklı, kirli, pejmürde kılıklı iki oğlan çocuğu paldır küldür içeri girdiler. Hem ablalarını görmek, hem de *Thrush*'ın limandan açıldığını bildirmek için koşarak gelmişlerdi.

Bunlar Tom ve Charles'tı. Charles, Fanny gittikten sonra dünyaya gelmişti ama Fanny, elinde büyüyen Tom'u görünce çok sevinmişti. İki kardeşini de öpüp kucakladı; ama içinden Tom'u yanında alıkoymak istedi. Tom'da o eski şirin bebeğin çizgilerini arayıp bulmak, ona küçükken en çok kendisini sevdiğini anlatmak istedi. Ama Tom'un böyle bir davranışa boyun eğmeye hiç niyeti yoktu. O, eve oturup da sohbet etmeye değil, ortada koşuşturup yaramazlık yapmaya gelmişti. Nitekim çocukların ikisi de çok geçmeden Fanny'nin elinden kurtuldular; salon kapısını öyle şiddetli bir şekilde çarparak kapattılar ki, Fanny'nin şakakları zonkladı.

Fanny bütün ev halkını görmüştü artık. Kendisiyle Susan arasında iki oğlan kardeşi daha vardı ama bunlar-

dan biri Londra'da bir devlet dairesinde memurluk yapıyordu; diğeri de Hindistan'a gidip gelen bir gemide denizciydi. Fanny bütün ev halkını görmüştü görmüş olmasına ama onların çıkarabileceği gürültüyü henüz duymuş değildi. Daha bir çeyrek saat geçmeden bunu da öğrenmeye başlamış oldu. William, ikinci katın sahanlığından annesiyle Rebecca'ya sesleniyordu. Odasında bırakmış olduğu bir şeyi şimdi bulamadığı için telaştaydı. Bir anahtar kayıptı. Betsey, William'ın yeni kasketini ellemiş olmakla suçlanıyordu. Üniforma yeleğinde yapılması gereken küçük ama oldukça gerekli bir değişiklik unutulmuştu. Bayan Price, Rebecca ve Betsey kendilerini savunmak için üçü birden yukarı çıktılar. Hep bir ağızdan konuşuyorlardı ama en çok Rebecca'nın sesi duyuluyordu. Yapılması gereken işin artık çok acele bitirilmesi gerekiyordu. William, Betsey'i yine aşağı gönderebilmek ya da üst katta bir muzırlık yapmasını önleyebilmek için boşu boşuna çırpınıp duruyordu. Evin ne kadar kapısı varsa hepsi ardına kadar açık olduğu için bütün bunlar salondan duyuluyordu. Ama arada sırada merdivenlerden inip çıkan, bağrışan, ortalıkta yuvarlanan Sam, Tom ve Charles'ın şamataları üstün çıkarak yukarıdaki gürültüyü bastırıyordu.

Fanny tek kelimeyle sersemleşmişti. Evin küçüklüğü ve duvarların inceliği yüzünden her şey onun hemen yanı başında oluyor gibiydi. Onca yol yorgunluğunun ve çektiği heyecanın üzerine zavallı kız bir de bunlara dayanamayacak duruma geliyordu. Neyse ki salon sakindi, orada huzur hâkimdi. Susan da diğerleriyle birlikte ortadan kaybolduğu için odada sadece Fanny ile babası kalmışlardı. Babası her zamanki gibi komşudan ödünç aldığı gazeteyi açıp incelemeye daldı. Fanny'nin varlığını tü-

müyle unutmuş gibiydi. Odadaki tek mumu, kızına da gerekeceğini hiç düşünmeden kendisiyle gazetesinin arasına tutmuştu. Ama Fanny'nin nasılsa yapacak bir işi yoktu. Başı fena halde ağrıdığı için ışığın uzakta olmasından memnun, öylece oturuyordu; üzgün, şaşkın, karmakarışık düşünceler içindeydi.

Kendi evindeydi. Ama heyhat! Ne bu ev, ne de bu evdekiler tarafından karşılanışı hiç ama hiç beklediği gibi olmamıştı. Fanny hemen düşüncelerine gem vurdu. Aslında düşündükleri çok yersizdi. Bu evdekiler tarafından önemseneceğini ümit etmeye ne hakkı vardı? Hele bunca zamandır gözden ırak olduğuna göre, buna hiç hakkı yoktu! Tabii ki William'ın işleri başta gelecekti, zaten hep öyleydi, doğrusu da buydu. Ama yine de Fanny konusunda bu kadar az konuşulup bu kadar az merak gösterilmesi, Mansfield konusunda neredeyse hiç soru sorulmaması, Mansfield'ın, onlara bunca iyilikleri dokunmuş olan akrabalarının, o çok sevgili dostlarının unutulması, Fanny'yi gerçekten yürekten yaralamıştı. Tek bir konu, tüm diğer konuları yutmuş gibiydi. Belki de bu kaçınılmaz bir şeydi. Şu sırada *Thrush* donanma gemisinin buradan hareketi dünyanın en önemli konusuydu. Birkaç günde işler değişebilirdi. Bütün suç kendisinde olmalıydı. Yine de Fanny, Mansfield'da olsa asla kendisine böyle davranılamayacağını düşünmekten kendini alamıyordu. Hayır, hayır, Sir Thomas'ın evinde olsa, yoluna yordamına göre davranılır, her işte, her konuda bir sıra izlenir, herkes hakkınca, gereğince gözetilirdi ki, bu evde bunların hiçbiri yoktu.

Yarım saat sonra Fanny'nin bu yöndeki düşüncelerini dağıtan tek şey, babasının aniden kükrer gibi bağırışı oldu. Dışarıdaki gürültü ve bağrışmalar olağanüstü bir düzeye yükselince, Bay Price, "Tanrı sizi nasıl biliyorsa öyle yap-

sın! İt oğlu itler!" diye haykırıyordu. "Bu ne yaygara! Sam'in de sesi hepsinden yüksek çıkıyor. Gerçekten bu oğlan tam bir miço! Hey! Hey! Sam, kes şu lanet sesini, yoksa geliyorum şimdi oraya!"

Bu tehdide kulak asan olmadı. Evde babasının sözünün geçmediği belliydi. Gerçi üç çocuk, beş dakika kadar sonra koşarak içeri girip oturdular ama Fanny bunu sadece şimdilik yorgunluktan halsiz düşmüş olmalarına yordu. Çocukların kızarmış yüzleri ve kesik kesik solumaları da bunu kanıtlar gibiydi. Yine de hâlâ birbirlerinin bacaklarını tekmeleyip babalarının kulağının dibinde avaz avaz bağırmaktan vazgeçmiyorlardı. Tam o sırada içeriye mutluluk verici bir şey girdi. Bu, Fanny'nin neredeyse umudunu kesmek üzere olduğu çay servisiydi. Susan'la hizmetçi kız, çay masasını güzelce kurdular. Hizmetçi kızın kılıksız halinden, Fanny onun daha önce gördüğü Rebecca'nın aslında baş hizmetçi olduğunu anlayarak şaştı kaldı. Susan çaydanlığı şöminenin üzerine asarken yan gözle ablasını süzdü. Becerikliliğiyle işe yararlılığını ablasına göstermekten zevk aldığı belliydi. Ama böyle bir iş görmekle kendini küçülttüğünden korkar gibi bir yüz ifadesi vardı. Mutfağa gidip Sally'nin kızarmış ekmeklerin üzerine tereyağı sürmesine yardım ettiğini, aksi halde çay servisinin çok geç kalacağını söyledi. Ablasının o uzun yolculuktan sonra bir şeyler yemek isteyeceğini tahmin etmişti.

Fanny kıza karşı minnet duydu. Bir bardak çayın çok makbule geçeceğini itiraf etmekten kendini alamadı. Susan da her işin kendi üzerine kalmasına sevinmiş gibi hemen çayı koydu. Biraz işgüzarlık etmesine ve erkek kardeşlerini susturmak için birkaç gereksiz çıkış yapmasına rağmen çay servisini başarıyla tamamladı.

Çay, Fanny'nin bedenini olduğu kadar ruhunu da tazeledi. Bu tam zamanında yapılan ikram çok geçmeden başındaki ağrıyla birlikte yüreğindeki sızıyı da dağıttı. Susan'ın açık kalpli, temiz, akıllı bir yüzü vardı. William'ı andırıyordu. Fanny onun huy ve sevecenlik yönünden de William'a benzediğini düşündü. Ortalık böyle bir dereceye kadar yatışmış durumdayken William geri geldi, biraz sonra da Bayan Price'la Betsey. William, teğmen üniforması içinde sanki her zamankinden daha boylu, daha sağlıklı, daha inceydi; yüzünde dünyanın en mutlu gülümsemesiyle hemen Fanny'ye doğru yürüdü. Yerinden kalkan Fanny bir an hayranlıktan dili tutulmuşçasına ona baktı, sonra kollarını kardeşinin boynuna doladı, içinde birbirine karışan sevinç ve üzüntü de hıçkırıklar ve gözyaşları halinde boşaldı. Mutsuz görünmekten çekindiği için Fanny hemen kendini topladı, gözyaşlarını silerek kardeşinin üniformasının bütün göz alıcı yerlerini inceledi. William iyimser ve umut dolu, demir almadan önce her gün birkaç saat için karaya çıkabileceğini, hatta Fanny'yi Spithead'e götürüp gemiyi göstereceğini söyledikçe genç kızın canına can katıyordu.

O sırada bir telaş daha oldu, *Thrush*'ın doktoru, çok efendi bir adam olan Bay Campbell, arkadaşını almaya geldi. Onu oturtacak yer bulmak biraz sorun oldu. Çay verebilmek için de küçük kızın hemen bir bardak ve tabak yıkaması gerekti. Erkekler on, on beş dakika ciddi konulardan konuştular. Bu arada gürültü giderek artıyor, kargaşa katlanıyordu. Sonunda erkeklerle oğlan çocukları hep birlikte harekete geçtiler, yola çıkma vakti gelmişti. Her şey hazırdı. William vedalaştı ve sonra hepsi birden gittiler. Çocuklar, annelerinin tüm karşı çıkmalarına rağmen ağabeylerini geçirmeye kararlıydılar. Bay Price da

onlarla birlikte komşusunun gazetesini geri vermeye gitti. Bayan Price bir süredir ortalıkta dolaşarak bir gömlek kolluğu aramaktaydı. Sonunda Betsey onu mutfaktaki bir çekmeceden bulup getirdi de ortalık duruldu. Bayan Price, Sam'i vaktinde yetiştirebilmenin olanaksızlığından bir kez daha yakındıktan sonra en büyük kızını düşünecek fırsatı ancak bulabildi. Ona ve geldiği yere ilişkin birkaç soru sordu; bunların birincisi şuydu:

"Bertram ablam hizmetçi sorununu ne yapıyor? Şöyle işe yarar hizmetçi bulmakta o da benim gibi sıkıntı çekiyor mu?"

Bu soru çok geçmeden Bayan Price'ın düşüncelerinin Northampton'dan ayrılmasına ve ev yönetimi konusunda kendi çektiği dertlere saplanmasına neden oldu. Bayan Price, kendi kapısında çalışan iki hizmetçinin en kötüsü olduklarına inanıyor, Portsmouth'taki tüm hizmetçilerin de onlar gibi son derece yetersiz olabileceğini düşünüyordu. Bu arada Rebecca'nın kusurları sıralanırken, Bertram'lar unutuldu. Rebecca konusunda Susan'ın da çok sayıda şikâyeti vardı, hele Betsey'in daha da fazla. Kısacası Rebecca'nın beğenilir tek bir yanı bile yok gibiydi. Bu yüzden Fanny, onun bir yılını doldurunca annesi tarafından kapı dışarı edileceğine ilişkin tahmin yürütmekten kendisini alamadı.

"Bir yıl!" diye bağıran annesi birden dehşete kapıldı. "Onu bu gidişle bir yıla kalmadan başımdan savacağım sanırım; süresi kasımda doluyor. Ah, Portsmouth'ta hizmetçilerin düzeyi öylesine düştü ki, altı aydan fazla tutabilirsen şanslı sayılıyorsun. Ben içime sinecek birini bulmaktan artık iyice umudu kestim. Büyük olasılıkla Rebecca'ya yol verdiğimde yerine gelecek olan bundan daha beter olacak. Ben öyle huysuz, titiz biri de değilim-

dir; üstelik evimiz de öyle çok zor bir ev değil. Her zaman yanıma bana yardım edecek küçük bir kız filan buluyorum zaten, işin geri kalan yarısını da ben yapıyorum."

Fanny hiç sesini çıkarmadı; ama bu derdin bu kadar çaresiz olamayacağını düşünüyordu. Betsey'e baktıkça başka bir kız kardeşi aklına geliyordu. Mansfield'a gittiğinde Betsey'den biraz daha küçükken bıraktığı çok güzel bir kız çocuğu, birkaç yıl sonra ölmüştü. Olağanüstü sevimli, iyi huylu bir kızdı. Fanny o zamanlar onu Susan'dan daha çok seviyordu. Ölüm haberini aldığında uzun bir süre kendisini avutmakta zorlanmıştı. Şimdi de Betsey'e baktıkça zavallı küçük Mary'yi görür gibi oluyordu. Ama ona dünyaları verseler, ondan söz edip de annesini üzmek istemezdi.

Fanny böyle düşüncelere dalmışken, Betsey biraz öteden elindeki şeyle onun dikkatini çekmek istiyor; ama aynı zamanda bunu Susan'a göstermekten çekiniyordu. "Ne var elinde tatlım?" diye sordu. "Gel, göster bana bakayım."

Gümüş bir çakıydı bu. Susan hemen yerinden fırladı, çakının kendisine ait olduğunu söyleyip Betsey'in elinden almaya çalıştı. Ama çocuk hemen koşup annesine sığınınca, Susan onu azarlamaktan başka bir şey yapamadı. Hem oldukça sertçe azarladı. Fanny'ye haklı olduğunu göstermek istediği belliydi. "İnsan kendi çakısına bile sahip çıkamıyor. Ne zor şey bu! Bu benim çakım, küçük kardeşimiz Mary, onu bana ölüm döşeğinde vermişti. Annem çakıyı kendisi saklıyordu, ama hep Betsey'in çakıyı ellemesine izin veriyor. Sonunda Betsey onu bozacak, sonra da üzerine oturacak. Oysa annem söz vermişti, Betsey bu çakıya dokunamayacaktı."

Fanny dehşet içinde kalmıştı. Kız kardeşinin konuşma tarzı kadar annesinin yanıtı da onu irkiltti.

"Yeter Susan" dedi Bayan Price, uyuşuk bir sesle. "Hiç neden yok böyle huysuzlanmaya. Şu çakı yüzünden her zaman olay çıkarıyorsun. Bu kadar kavgacı olma! Zavallı küçük Betsey! Şu Susan da hep seni azarlayıp duruyor. Ama tatlım, sen de çakıyı çekmeceden çıkarmayacaktın. Biliyorsun, söyledim sana, elleme şunu, sonra Susan çok kızıyor dedim. Böyle yaparsan alır başka yere saklarım onu, Betsey. Zavallı küçük Mary, ölümünden iki saat önce çakıyı bana verdiğinde, böyle kavgalara neden olacağını nereden bilsin. Zavallı küçüğüm! Sesi zor duyuluyordu. Ne tatlı bir kızdı. 'Anneciğim ben öldükten sonra çakım Susan'ın olsun!' demişti. Benim küçük kızım, bu çakıyı ne kadar çok severdi. Biliyor musun Fanny, hastalığı boyunca çakıyı başucundan ayırmadı. Vaftiz annesi iyi kalpli ihtiyar Bayan Maxwell, hani şu amiralin karısı, ölümünden altı hafta önce bunu ona hediye etmişti. Zavallı küçük tatlı kızım benim! Hiç değilse şu dünyanın çilesinden kurtuldu."

Sonra Bayan Price küçük Betsey'i okşayarak, "Benim tatlı Betsey'im!" dedi. "Yazık ki senin vaftiz anneden yana öyle bir şansın olmadı. Norris teyzeniz çok uzaklarda oturuyor. Senin gibi küçük insanları da hiç düşünmüyor."

Gerçekten de Fanny, Norris Teyze'den Betsey'e hediye olarak sadece, "Vaftiz kızım umarım uslu durur, derslerine çalışır" şeklinde bir dilek getirmişti. Bir defasında Mansfield Park malikânesinin salonunda Betsey'e bir dua kitabı göndermekle ilgili olarak mırıltı gibi bir sesle konuşmuşsa da arkası gelmemişti. Bayan Norris, bu düşünceyle evine gidip kocasından kalma iki dua kitabını raftan indirmişti, ama bunları gözden geçirince içindeki cömertlik ateşi sönmüştü. Kitaplardan birinin yazısının çocuğun gözünü bozacak kadar küçük, ikincisinin de

çocuğun taşıyamayacağı kadar büyük olduğuna karar vermişti.

Fanny şu an kendisini yorgunluğuna yorgunluk eklenmiş bir halde, çok kötü hissediyordu; dolayısıyla gidip yatması yönünde gelen ilk öneriyi sevinçle karşıladı. Betsey, ablasının gelmesinin onuruna, her zamanki yatma saatinden bir saat geç yatıyordu. Bunu az görüp ağlamaya başladı; ama Fanny onun gözyaşlarının dinmesini beklemeden yukarı çıktı. Aşağısı yine gürültüden, bağırış çağırıştan geçilmiyordu. Oğlanlar kızarmış peynir istiyor, babaları romla suyunu getirmesi için Rebecca'ya sesleniyordu; şu kız hiçbir zaman arandığında bulunamıyordu.

Genç kızın Susan'la paylaşacağı yoksul, dar odanın hiç iç açıcı bir görünümü yoktu. Daha doğrusu evin her iki katındaki odaların küçüklüğüyle sofa ve merdivenin daracık halini Fanny'nin aklı almıyordu. Çok geçmeden zavallı kız, Mansfield Park'taki kendi odasını, kendisinden başka kimselerin yeterli derecede konforlu bulup beğenmediği o tavanarasını saygıyla anmayı öğrendi.

bölüm sekiz

Sir Thomas, yeğeninin malikâneye ilk mektubunu yazarken ne tür duygularla dolu olduğunu görebilseydi, umutsuzluğa kapılmazdı. Gerçi Fanny'nin bu mektubu güzel bir uykunun ardından sessiz bir sabah yazması, mektubunda neşeli bir dil kullanmasına neden olmuştu ve genç kız, yakında William'ı tekrar göreceğini ümit ediyordu. Kardeşleri Tom ve Charles okula, Sam kim bilir nereye, babaları da her zamanki gibi bir yerlerde aylaklık etmeye gittiği için evin içi de az çok sessiz sayılırdı. Yine de Fanny mektupta evinden söz ederken pek çok şeyi gizli tutma gereğini duymuştu. Üstelik Sir Thomas, aradan geçen bir haftanın ardından Fanny'nin ne tür duygularla dolu olduğu konusunda en ufak bir bilgi sahibi olsa, Henry Crawford'un onu elde etmesine artık yüzde yüz gözüyle bakar, Fanny'yi oraya göndermekle çok akıllıca bir iş yaptığını düşünürdü.

Hafta henüz sona ermeden zavallı Fanny'nin tüm hayalleri suya düşmüş bulunuyordu. Bir kere William gitmişti. Portsmouth'a gelişlerinden dört gün sonra rüzgâr değişmiş, *Thrush* demir alıp limandan ayrılmıştı. Bu dört gün içinde Fanny ağabeyini sadece iki kez görebilmişti.

O da William'ın görevli olarak karaya çıktığı sırada ayaküstü bir görüşme sayılırdı. Ne rahatça konuşabilmişler, ne surlarda yürüyüş yapabilmişler ne de gidip tersaneyi ve gemiyi gezebilmişlerdi. Planlayıp diledikleri hiçbir şeyi yapamamışlardı. William'ın sevgisi dışında her şey onu yarıda bırakmıştı. Ama evden ayrılırken William'ın son düşüncesi yine Fanny olmuştu. Kapıdan çıktıktan sonra bir an dönmüş, "Anneciğim, lütfen Fanny'ye iyi bakın, o zayıf ve narin yaradılışlıdır, bizim gibi keşmekeş içinde yaşamaya alışık değildir. Ona dikkat edin" demişti. William çıkıp gittiğinde geride bıraktığı ev, Fanny'nin kalbinin istediğinin her bakımdan tam tersi bir yerdi, Fanny bu gerçeği kendisinden gizleyemezdi. Burası gürültü, kargaşa ve saygısızlık dolu bir yerdi. Bu yüzden de Fanny anne ve babasına karşı istediği ve göstermeyi ümit ettiği saygı ve sevgiyi ne yazık ki besleyemiyordu. Gerçi babasından pek fazla bir şey beklemiyordu. Bay Price, ailesine karşı Fanny'nin düşündüğünden de ihmalci, kaba, saygısız, umursamaz ve serseri ruhlu bir adamdı. Zekiydi ama kendi mesleği dışında başka bir işe kafası yatmıyordu. Bütün gün sadece gazete okuyup donanmada çalışanların listesini inceliyor, bununla ilgili olarak çıkmış ilanlara bakıyordu. Sürekli limandan, Spithead ve diğer donanma gemisi *Motherbank*'ten söz ediyor, bunun dışında çevresiyle hiç ilgilenmiyordu. Kabaydı, ağzı bozuktu, çok içki içiyor, kir ve pislik içinde dolaşıyordu. Fanny onun eskiden de kendisine karşı hiçbir ilgi ve yakınlık göstermediğini hatırlıyordu. Babasını düşündüğünde ilk aklına gelen, onun sürekli bağırıp çağıran, kaba saba biri olduğuydu. Şimdi de Bay Price kızının varlığından bile habersiz gibiydi, onunla ilgilenme şekli ancak ara sıra kaba bir şekilde şakalaşmasıydı.

Annesinin onda neden olduğu hayal kırıklığı ise daha büyüktü. Zavallı kız ne de olsa annesinden çok şey ümit etmiş, ama ne yazık ki ümit ettiği hiçbir şeyi onda bulamamıştı. Annesiyle yakınlaşmak, annesinin gözüne girmek umudu da çok geçmeden sönüp gitmişti. Bayan Price kızını seviyordu elbette; ama Fanny'ye gösterdiği yakınlık ve içtenlik ilk gün neyse hep oydu. Bu sevgi bir türlü gelişip derinleşemiyordu. Bayan Price'ın Fanny'ye gösterdiği ilgi, sadece annelik içgüdüsünden kaynaklanan bir bağdı, daha ilerisi yoktu. Kalbi ve zamanı doluydu, Fanny'ye fazladan verebileceği bir sevgisi yoktu. Kızlarına pek düşkün değildi. O, daha çok oğullarını severdi, özellikle de William'ı! Kızları arasında ilk kez Betsey'e karşı bir düşkünlük duyuyor, bu yüzden onu hak etmediği derecede ve ölçüsüzce şımartıyordu. William onun tek gurur kaynağıydı. Betsey de gözbebeği. Annelik duygusunun geri kalanını John, Richard, Sam, Tom ve Charles arasında bölüştürüyor, onları kendisine bazen kaygı, bazen de teselli kaynağı olarak görüyordu. Kalbini onlara, zamanını da ev işlerine ve hizmetçilere veriyordu. Günleri bir tür ağır, garip bir telaş içinde geçiyordu; hep ayakta olmasına rağmen hiçbir şey yapmadan, yetişemediği işlere sürekli sızlanmak dışında çözüm aramadan, parasını iyi kullanmak istemekle birlikte bu yönde doğru dürüst bir çaba göstermeden, hizmetçilerinden yakınıp onları idare etmesini, onlara kendini saydırmasını bir türlü öğrenemeden... Bayan Price kız kardeşleri arasında Bayan Norris'ten çok Leydi Bertram'a benziyordu. Sadece iş başa düştüğünde ev kadınlığı yapmak zorunda kalıyordu. Bayan Norris'in evi çekip çevirmek konusundaki yeteneği ve hareketliliği onda yoktu. Tıpkı Leydi Bertram gibi rahatına düşkün ve tembeldi. Aslında kız kardeşininki

gibi zenginlik ve konfor içinde bir yaşam ona daha uygundu ama yaptığı düşüncesizlik yüzünden zor ve yoksul bir yaşamın içine düşmüştü. Eğer o da iyi bir evlilik yapmış olsaydı, onun da Leydi Bertram gibi soylu bir hanımefendi olup çıkması işten bile değildi. Öte yandan kıt bir gelirle dokuz çocuk büyütmeyi de Bayan Norris ondan daha iyi becerirdi. Fanny'nin bunların çoğunu görmemesi mümkün değildi; belki sözcüklere dökmek istemiyordu ama annesinin ihmalci, akılsız, tembel, kelimenin tam anlamıyla pasaklı, beceriksiz bir kadın olduğunu biliyordu. Çocuklarına bilgi ve disiplin veremeyen biriydi, üstelik evinin her köşesi uyumsuzluk ve kötü idarenin izleriyle doluydu. Fanny ile yakınlaşıp sohbet etmeye dahi yanaşmıyordu, kızını daha yakından tanımaya hiç hevesi olmayan bir kadındı. Fanny ise işe yaramak için uğraşıp duruyor, kendi ailesine karşı büyüklük taslıyormuş gibi görünmekten çekiniyordu. Onun için hemen Sam'in bakımını üstlenmişti. Sabah akşam sürekli çalışıp sonunda oğlanı çamaşırlarının sökükleri dikilip hazırlanmış durumda yolcu edebilmişti. İşe yaradığına sevinmekle birlikte eğer kendisi olmasa evdekilerin ne yapacağını merak ediyordu. Sam gürültücü, biraz da başına buyruk bir delikanlıydı ama onun gidişi Fanny'yi üzdü; çünkü aynı zamanda kafası çalışan, zeki bir çocuktu; Fanny'nin etkisiyle de yola girmeye başlamıştı. Tom ve Charles ise daha küçüktüler ama çok da disiplinsizdiler. Nitekim ablaları onları etkileyebilmekten kısa sürede umudunu kesmişti, her gün okuldan dönmelerini endişe içinde beklemeye alışmıştı. Betsey de şımarığın tekiydi; dahası okuma yazmayı kendisine en büyük düşman kabul ediyordu. Hizmetçilerin elinde büyümüştü ama yine de annesinden öğrendiği üzere onları çekiştirmeye alıştırılmıştı.

Fanny onu yola getirmekten umudunu kesmek üzereydi. Susan'ın huysuzluğuna da canı çok sıkılıyordu. Kızın durmadan annesiyle çatışması, Tom ve Charles'la yaptığı ağız dalaşı, Betsey'i her fırsatta terslemesi Fanny'yi çok üzüyordu. Gerçi Susan'ın huysuzluklarının yersiz olmadığını kabul ediyordu, ama yine de bu konularda bu kadar ileri gitmesinin dik başlı bir yaradılışın belirtisi olmasından endişe ediyordu; bu yüzden içi kuşkuyla doluydu.

İşte Fanny'nin Mansfield'ı ona unutturacağını ümit ettiği ev buydu! Genç kız şimdi tam tersine Mansfield'dan, oradaki sevdiklerinden, güzel, huzurlu, rahat ve düzenli yaşamdan başka bir şey düşünemez olmuştu. Şu an yaşadığı yer Mansfield Park'la taban tabana zıttı. Malikânenin zarif, konforlu, düzenli ve lüks yaşantısı, hatta belki de her şeyden çok sessizliği ve rahatlığı, bu evdeki kalabalık, düzensizlik, gürültü ve tedirginlik yüzünden, neredeyse günün her saati Fanny'nin aklına geliyordu. Sürekli bir bağırış çağırış ve keşmekeş içinde yaşamak Fanny gibi duyarlı ve zarif yapılı bir kız için tam bir işkenceydi; zavallı genç kızın en büyük sıkıntısı da buydu. Bu evde her şey gürültülü ve her gürültü de alabildiğine yüksekti. Herkes her istediğini bağırarak bildiriyor, hizmetçiler mutfaktan bağırarak karşılık veriyordu. Kapılar durmadan çarpılıyor, bir işin gürültüsüz yapıldığı, bir kişinin sessiz sedasız oturduğu görülmüyordu; hiç kimse de birbirinin sözünü dinlemiyordu. Oysa Mansfield'da hiçbir zaman böyle bir tartışma, bağırıp çağırma, yüksek ses ya da herhangi bir karmaşa yaşandığı duyulmamıştı. Orada yaşam hep güler yüzlü bir düzenle ilerler, herkese saygı gösterilir, fikri sorulurdu. Sevginin olmadığı yeri her zaman terbiye ve nezaket kurallarının zorunluluğu doldururdu. Orada sadece Bayan Norris'in huysuzluğunun

neden olduğu tedirginlikler söz konusuydu, ama onlar da bu evdeki kargaşanın yanında hiç kalırdı. Haftanın sonuna doğru iki evi kıyaslayınca Fanny, Dr. Johnson'ın evlilik ve bekârlık konusundaki ünlü düşüncesini bu duruma uygulayarak, Mansfield Park'ın manevi anlamda birtakım acıları olabileceğini, ama ne yazık ki Portsmouth'taki evin de kendisine hiç tat ve huzur vermediği sonucuna varmıştı.

bölüm
dokuz

Fanny, Mary Crawford'la mektuplaşmasının o ilk hızıyla sürüp gidemeyeceği konusundaki tahmininde yanılmamıştı. Mary'nin mektuplarının arası açılmaya başladı. Ancak Fanny buna sevineceğini sanmakla yanılmıştı. İnsan ruhunun garip cilvelerinden biri de bu olmalıydı. Sonunda Mary'nin mektubu eline geçince Fanny çok sevindi. Şimdi burada kendi evinde sürgün edilmiş gibiydi, dolayısıyla alıştığı çevreden gelen sevgi ve incelikle yazılmış bir mektubun tabii ki başının üzerinde yeri vardı. Mary mektubuna, her zamanki gibi günler çok dolu geçtiği için daha önce yazamadığını söyleyip özür dileyerek başlıyor, ardından da, "Ayrıca mektubumu okumaya değer bulacağını da sanmıyorum" diye ekliyordu. "Çünkü her zamanki gibi mektubun en sonunda dünyada seni en çok seven H.C'nin kaleminden çıkma ateşli, tutkulu üç dört satırlık küçük bir aşk ilanı bulamayacaksın. Henry şu an Norfolk'ta; on gün önce iş için Everingham'a gitmesi gerekti. Belki de sırf seninle aynı zamanda yola çıkmak için kendine bir şey uydurdu. Her neyse, mektubumun gecikmesindeki nedeni biraz da ona yormak gerek. Çünkü başıma dikilip,

'Hey, Mary ne zaman Fanny'ye mektup yazıyorsun? Fanny'ye mektup yazma zamanı gelmedi mi?' diye beni teşvik eden biri yok artık. Sevgili Fanny, dün senin kuzinlerin tatlı Julia ile Bayan Rushworth'ü gördüm, çoktandır onlarla buluşup bir araya gelmeye çalışıyorduk. Dün bana geldiler, birbirimizi görünce çok sevindik. Yani görünüşe göre sevinmiştik. Ama sanırım gerçekten de sevinmiştik, çünkü birbirimize anlatacak şeylerimiz bir türlü bitmek bilmedi. Her neyse, bu arada senin adın geçince Bayan Rushworth ne hale geldi biliyor musun? Hemen sana söyleyeyim, ben onu iradeden yoksun bir kız olarak bilmezdim, ama dün ne yazık ki, kendisine hâkim olmayı pek başaramadı. Julia ise kız kardeşinden daha güzeldi, hele ki senin adın geçtikten sonra daha da güzelleşti. Ben senden 'kız kardeşim Fanny' olarak söz edince, Bayan Rushworth'ün beti benzi sarardı, bir daha da yüzüne renk gelmedi. Ama onun da günü gelecek elbet. Vereceği ilk balonun davetini aldık, ayın 28'inde Wimpole Sokağı'nın en güzel evlerinden birini dostlarına açacak ve tabii gecenin kraliçesi olacak. İki yıl önce henüz Leydi Lascalles'ın mülküyken bu evi gezmiştim. Orayı Londra'da bildiğim bütün evlerin üzerinde tutarım. Lütfen kabalığımı bağışla, o gece kuzinin kârlı bir alışveriş yapmış olduğunu sanırım tüm varlığıyla hissedecektir. Ona böyle bir ev almaya Henry'nin parası yetmezdi. Umarım bizim sevgili Maria bunu aklından çıkarmayıp bir saray yavrusunun kraliçesi olmakla yetinecektir. Yetinmezse delilik olur. Bu arada kral hazretlerinin de azıcık gölgede kalması gerekecek sanırım. Benim de Maria'mızı daha fazla kızdırmaya niyetim yok zaten. Onun için, o anmadıkça onun yanında ben de senin adını ağzıma almayacağım, zamanla aklı başına gelecektir...

"Bu arada kulağıma gelenlere göre, Baron Wildenheim, Julia'nın peşinde koşmaktan vazgeçmemiş; ama pek yüz bulduğunu sanmıyorum. Gerçekten de Julia, Bay Yates'ten daha iyi birini bulabilir. Parasız bir soyluluk unvanı ne işe yarar? Kızın onu beğendiğini de hiç sanmam. Yüksekten atmalarıyla poz kesmelerini bir tarafa bırakırsan, zavallı baronumuzdan geriye hiçbir şey kalmaz!".

"Kuzenin Edmund ağırdan alıyor, kilise cemaatiyle ilgili görevler onun elini ayağını bağlamış olsa gerek. Thornton Lacey'de Tanrı'ya inanmayan ve dine döndürülmesi gereken yaşlı bir kadın mı var, ne! Beni genç bir kadın uğruna ihmal edeceğine inanmak istemiyorum. Şimdilik bu kadar sevgili Fanny! İşte sana Londra'dan upuzun bir mektup. Sen de bana güzel bir cevap yaz da Henry geldiğinde içi açılsın. Onun uğruna reddettiğin deniz subaylarını yaz bana!"

Düşündürücü bir mektuptu bu. Hem de insanı kötü kötü düşündürüyordu. Ancak Fanny'ye verdiği bütün tedirginliğe rağmen yine de uzakta olduğu kişilerle bir bağlantı kuruyor, son derece ilgili olduğu kimseler ve konular üzerine bilgi veriyordu. Fanny her hafta böyle bir mektup alabilmeyi isterdi. Onu bundan daha çok sevindirecek şey herhalde Bertram teyzesinden mektup almak olurdu. Portsmouth'ta evin içindeki eksiklikleri bir yere kadar telafi edebilecek herhangi bir sosyal çevre bulmaya gelince, annesiyle babasının tanıdıkları arasında Fanny'ye en ufak bir memnuniyet hissi veren kimse yoktu. Uğruna kendi çekingenliğini yenmek isteyebileceği kimseyle tanışmamıştı. Gözüne bütün erkekler kaba, kadınlar şirret, herkes görgüsüz görünüyordu. Eski ve yeni tanıdıklarını o nasıl beğenmiyorsa, onlar da onda aynı oranda kusur buluyorlardı. Bir baronet ailesinden geldi-

ği için başlangıçta ona saygıyla yaklaşan genç hanımlar, çok geçmeden onun kendi deyimiyle "havaya girmesine" alındılar. Ne de olsa Fanny artık ne piyano çalabiliyor, ne de pahalı giysiler giyebiliyordu. Genç hanımlar bu nedenle onun burnu havada gezmeye hiç hakkı olmadığına karar verdiler. Fanny'nin evdeki hayal kırıklıklarını hafifleten elle tutulur ilk gerçekçi ve kalıcı teselli, Susan'ı yakından tanıdıkça ona yardım edebileceğini ümit etmek oldu. Susan ilk baştan beri ablasına karşı gayet terbiyeli davranmıştı; ama başkalarına karşı tutumundaki sertlik ve diklik Fanny'yi şaşırtmıştı. Susan kendisinden çok farklı bir yapıda olduğu için Fanny'nin onu anlayabilmesi en azından iki hafta sürdü. Susan evdeki aksaklıkların birçoğunu görebiliyor, bunları düzeltmek istiyordu. Ancak kendi kafasına göre davranan on dört yaşında bir kızın çoğu zaman yanlış bir yol seçmesine de şaşmamak lazımdı. Fanny de kısa zamanda kız kardeşinin tutumundaki yanlışlara mim koymaktan çok, görüşlerindeki doğruluğu ve yargılarındaki isabeti hayranlıkla karşılamaya başladı. Susan'ın kafası tıpkı kendisininki gibi çalışıyordu. Ancak kendisi daha çekingen ve utangaç olduğu için düşüncelerini açığa vurmaktan kaçınıyordu. Kendisinin hemen odasına kaçıp ağlamakla karşılayabildiği pek çok durumda Susan bir şeyler yapmak istiyordu. Gerçekten bir şeyler yapabildiğini de görebiliyordu Fanny. Eğer evdeki gidişat daha kötü değilse, annesiyle Betsey kendilerini büsbütün bırakıp iyice basitleşmiyorlarsa, bunun nedeni Susan'ın onları uyarıp yola getirmek için didinmesiydi. Bütün bunlar yavaş yavaş Fanny'nin gözleri önüne serildi; genç kız zamanla Susan'a karşı acımayla karışık bir sevgi duymaya başladı. Gerçi kardeşinin tutumunun birçok söz ve davranışının yanlış olduğunu unu-

tamıyordu ancak bunlar düzeltilebilirdi. Fanny zamanla Susan'ın kendisini örnek olarak seçtiğini, gözüne girmeyi çok istediğini anladı; ona davranışlarını düzeltmekte yardımcı olmaya karar verdi. Kardeşler arasındaki bu yakınlaşmayı doğuran ve Susan'ın ablasına açılmasını planladığı olay, Fanny'nin yaptığı bir iyilikti. Evin içindeki gümüş çakı sorununun az bir parayla çözümlenebileceğini Fanny çoktandır düşünüyordu. Malikâneden ayrılırken Sir Thomas ona on sterlin verdiğinden, bu konuda kendisi yardımcı olabilirdi. Ancak çevresindekilerin kalbini ve gururunu kırmaktan, kurumlanıyor durumuna düşmekten oldukça çekiniyordu, o yüzden bu işi yapmasının hiç de yakışıksız kaçmayacağına karar vermesi uzun sürmüştü. Neyse, sonunda tasarladığını yaptı. Betsey'e gümüş bir çakı aldı. Küçük kız bu armağanı sevinçle karşıladı. Kendi çakısı yepyeni olduğu için de ablasınınki artık gözünden düştü.

"Benim çakım daha güzel. Seninkini istemiyorum artık!" diye büyüklük taslamaya başladı. Susan da böylece kendi malının tek sahibi oldu.

Fanny bu durumdan annesinin alınacağından korktuysa da Bayan Price büyük bir memnuniyetten başka tepki göstermedi. Yapılan iş tam olarak amacına ulaşıp evin içindeki büyük sorun ortadan kalkmış ve Susan, ablasına daha da çok yaklaşmıştı. Böylece Susan'ın ince ve anlayışlı bir kız olduğu anlaşılmıştı. En azından iki yıldır sahip çıkmaya çalıştığı malına kavuşmak onu sevindirmişti. Yine de ablasının onu haksız bulmuş olmasından korkuyordu. Evin içindeki huzuru sağlayıp herkesi rahata kavuşturmak için çakı satın almak zorunda kalması bir bakıma Susan'a atılmış bir taş sayılmaz mıydı? Susan açık yürekli bir kızdı. Bu kaygısını ablasına

açtı, çakı sorununu bu kadar büyüttüğü için kendi kendini suçladı. Fanny de onun değerini işte o zaman anladı. Kardeşinin ona büyük saygı duyduğunu ve gözüne girmek için çırpındığını sezince içi sevginin, sevebilmenin mutluluğuyla doldu. Şimdi onu en çok şaşırtan şey, Susan'ın tüm ince duygularına ve açık düşünce tarzına rağmen çevresindekilere saygısız davranması değil; Susan'ın böyle bir çevrede bu kadar ince duygular ve sağlam bir kafayla büyüyebilmiş olmasıydı. Zavallı kız kötü örnekler arasında ve bakımsız olarak büyümüştü, elinden tutup ona yol göstererek düşüncelerini, inanç ve ilkelerini şekillendirecek kimsesi olmamıştı, onun bir kuzen Edmund'u yoktu.

Böylece aralarında doğan yakınlık kız kardeşlerin ikisi için de yararlı oldu. Yukarı katta baş başa oturup sohbet ederken evin içindeki kargaşa ve sorunları hiç değilse bir dereceye kadar unutabiliyorlardı. Fanny orada kafasını dinliyor, Susan da sessiz sedasız iş yapmanın zevkine varıyordu. Oturdukları odada soba ya da şömine yoktu; ama bu Fanny'nin alışık olduğu bir yokluktu ve genç kız aklına malikânedeki Doğu Odası'nı getirerek teselli buluyordu. İki odanın arasındaki tek benzerlik buydu. Yoksa genişlik, aydınlık, döşeme ve manzara yönünden iki oda tabii ki tamamen farklıydı. Fanny çoğu zaman Mansfield'daki kitaplarını ve sandıklarını hatırlayıp iç çekiyordu. Zamanla iki kız kardeş sabah saatlerinin çoğunu yukarıda geçirmeye başladılar. Önceleri bir taraftan da dikiş ve nakış yaparak sohbet ediyorlardı. Birkaç gün sonra Fanny malikânedeki Doğu Odası'nı çok fazla andığı için olsa gerek, kitap özlemine dayanamaz oldu. Baba evinde kitap yoktu; ama para, güç ve cesaret demekti. Böylece Fanny'nin cebindeki paranın bir kısmı kitap kiralayan bir dükkâna gitti ve genç kız buraya üye oldu. Bu

şekilde başına buyruk davrandığı, kitaplar seçip kiraladığı ve tüm bunları da bir başkasını yetiştirmek amacıyla yaptığını düşündükçe kendisine hayret ediyordu. Ancak bu bir gerçekti. Susan hiçbir şey okuyamamıştı. Fanny kendisinin de bir zamanlar kitapları keşfedince ne kadar mutlu olduğunu hatırlayıp, kendi tatmış olduğu mutluluğu Susan'a da tattırmak, kendi şiir ve biyografi zevkini ona da aşılamak için büyük bir heyecan ve istek duydu. Ayrıca kendisi de böylece Mansfield'ı biraz olsun unutabilmeyi ümit ediyordu. Eğer yalnızca elleri çalışırsa, kafası hemen Mansfield anılarıyla doluyordu. Hele şu sıralarda düşünceleri başıboş kaldıkça Edmund'a ve onun peşi sıra Londra'ya kayıp gidiyordu. Fanny de bunu bir şekilde önlemeye çalışıyordu. Teyzesinin son mektubundan Edmund'un Londra'ya gittiğini öğrenmişti. Bundan sonra neler olacağını çok iyi biliyordu. Edmund onu habersiz bırakmayacağına söz vermişti ve bu söz Fanny'nin başının üzerinde bir kılıç gibi sallanıyordu. Genç kız postacıyı her görüşte heyecandan titrer olmuştu. Ancak kitap okuyarak bu düşünceleri yarım saat bile olsa başından savmayı kâr sayacaktı.

Edmund Londra'ya gideli yaklaşık bir hafta olmuştu, Fanny ondan henüz bir haber alamamıştı. Bu sessizlikten çıkarılabilecek üç ayrı sonuç vardı; genç kız bazen birini, bazen diğerini mantıklı bularak üçünün arasında bocalayıp duruyordu: Edmund ya gidişini geciktirmiş, ya Mary Crawford'la yalnız kalma fırsatını henüz yakalayamamış ya da çok mutlu olduğu için mektup yazma fırsatı bulamamıştı. Bu arada Fanny de Mansfield'dan ayrılalı dört haftaya yaklaşmıştı; genç kız bunu her düşündüğünde günleri saymayı ihmal etmiyordu. Bu sıralarda bir sabah iki kız kardeş her zamanki gibi yukarı kata çıkmak üzereyken sokak kapısının vurulduğunu duyunca birden durdular. En sevdiği görev olduğu için Rebecca'nın kapıyı açmakta gösterdiği çeviklik, ne yazık ki onların gelen konuğa yakalanmadan kaçmalarına fırsat vermedi. Kapıda bir erkek sesi duyuldu, bunu duyan Fanny'nin rengi birden attı ve Henry Crawford kapıdan içeri girdi. Fanny gibi aklı başında insanlar bunalım anlarında belli olurdu. Fanny de annesine Henry'yi William'ın arkadaşı olarak anlatmıştı ve şu anda ağzını açıp tek kelime edemeyecekmiş gibi bir izlenim vermesine rağmen,

sonunda genç adamı annesine William'ın arkadaşı olarak anımsatıp tanıtmayı başardı. Henry'nin burada yalnızca William'ın arkadaşı olarak bilinmesi ona biraz güç verdi. Ancak tanıtma işi bitip de herkes yerine oturunca, genç kız bu beklenmedik ziyaretin ne anlama gelebileceğini bütün dehşetiyle kavradı ve bir an bayılacak gibi oldu.

Fanny neredeyse ölmemek için çabalarken, konuk akıllı davranıp iyi kalplilikle ona bakmaktan kaçınıyor, kendini toplamasına fırsat vererek yalnızca Bayan Price ile konuşuyordu. Terbiyesinin ve inceliğinin yanı sıra sergilediği ölçülü yakınlık ve içtenlik, Henry'nin davranışını daha da kusursuz hale getiriyordu. Bu arada anne Price'ın da bütün kibarlığı üzerindeydi. Oğlunun böyle üstün bir arkadaşı olduğunu görmek onda kendisini bu yüksek kişiye beğendirme isteği uyandırmıştı. Oğlu için sevinen bir anne olarak içi yapmacıksız ve duru minnet duygularıyla dolup taşıyordu ve bunun hoşa gitmemesi mümkün değildi. Konuğuna Bay Price'ın dışarıda olduğunu büyük bir üzüntüyle bildirdi. Bu arada kendisini biraz da olsa toplayan Fanny ise tam tersine buna sevindiğini hissediyordu, içindeki sıkıntılara bir de Henry Crawford'un onu böyle bir evde bulmuş olmasının utancı eklenmişti. Belki bu duygularından ötürü kendi kendini kınaması gerekirdi ama ne kadar kınarsa kınasın durum değişmiyordu işte. Bu yüzden de şu anda utanç içindeydi; babası şimdi burada olsa, Fanny her şeyden daha çok ondan utanırdı.

William'dan konuştular. Bu, Bayan Price'ın asla usanmayacağı bir konuydu; Bay Crawford da bu hususta onu bile tatmin edecek kadar övgü doluydu. Hal böyle olunca Bayan Price ömründe böyle hoş bir beyefendi görmediğini düşünüyor, onun Portsmouth'a garnizon komutanı-

nı ya da baş komiseri görmeye gelmemiş olmasına hayret ediyordu. Bu tatlı dilli genç adamın rıhtımı dolaşmak ya da adaya çıkmak gibi bir niyeti de yoktu. Portsmouth'a gelişinde Bayan Price'ın önemli olarak addedeceği bir amaç da bulunmuyordu. Kente dün gece geç saatte gelmiş, Crown Hanı'nda kalmıştı. Sadece birkaç gün kalacakmış. Handa tanıdığı bir iki deniz subayına rastlamıştı ama gelişinin bunlarla ilgisi yokmuş.

Henry bütün bu bilgileri aktardıktan sonra artık doğruca Fanny'ye bakıp konuşmasında bir sakınca olmadığını düşünmüş olmalıydı. Nitekim Fanny de artık onunla göz göze gelmeyi kaldırabilecek duruma gelmişti, böylece onun Londra'dan ayrılmadan önceki akşam kız kardeşiyle yarım saat kadar görüşmüş olduğunu öğrendi. Kız kardeşi ona iyilik dilekleriyle birlikte sonsuz sevgilerini iletmiş ama mektup yazacak vakti olmamıştı. Henry de Mary ile yarım saat olsun görüşebilmiş olmasını şans sayıyordu, çünkü Norfolk dönüşü Londra'da yirmi dört saat bile kalmadan tekrar yola düşmüştü. Bu arada Fanny'nin kuzeni Edmund da Londra'daymış, Londra'ya geleli birkaç gün olmuş, gerçi Henry onu görmemiş ama iyi olduğunu ve dün akşam Fraser'lara yemeğe davet edildiğini duymuş.

Fanny bu son haberi bile soğukkanlılıkla dinlemeyi başarmıştı. Hayır, daha doğrusu bilgi edinmek, kaygıdan bitap düşmüş ruhuna bir rahatlık vermişti. Bu durumda her şeyin karara bağlanmış olduğunu düşündü; ama içinden geçen bu düşüncenin dışa vuran tek belirtisi yüzüne yayılan hafif bir pembelik oldu. Henry genç kızın konuyla ilgilendiğini görerek bir süre daha Mansfield'dan söz etti. Sonra havanın bu erken saatte yürüyüş yapmaya çok elverişli olduğundan dem vurdu.

"Dışarısı çok güzel, bu mevsimde hava sabahleyin açık olsa bile sonra birden dönüyor, bu yüzden çıkıp yürümek isteyenlerin geç kalmaması gerek." Ama bu tür imalar para etmeyince genç adam, Bayan Price'la kızlarına, çıkıp yürüyüş yapmalarını açıkça teklif etmeye başladı. Ve sözleri nihayet anlaşıldı. Ancak Bayan Price pazar günleri dışında pek sokağa çıkmazmış, çoluk çocuktan, ev işlerinden yürüyüş yapacak zamanı pek bulamıyormuş.

"Öyleyse kızlarınızı kandırın da şu güzel havadan yararlansınlar, böylece bana da kavalyelik onurunu bağışlamış olsunlar."

Anne Price bu öneriye çok sevindi ve hemen razı oldu. "Kızlarım da benim gibi hep evde kapalılar. Portsmouth son derece ölü ve soğuk bir yer. O yüzden dışarı çok az çıkıyorlar. Zaten çarşıda yapacak işleri de var, sizinle birlikte severek giderler elbette."

Sonuç olarak kendisi için pek inanılacak bir şey olmasa da ve her ne kadar sıkıcı, üzücü bir durum olsa da Fanny on dakika sonra kendisini Henry Crawford'la Susan'ın arasında şehrin ana caddesine doğru yürürken buldu. Sıkıntı sıkıntıyı, üzüntü üzüntüyü kovaladı, caddeye henüz varmışlardı ki, Bay Price ile karşılaştılar. Günlerden cumartesi olması onun görünümünü düzeltmeye yetmemişti, şu haliyle hiç beyefendiye benzer bir tarafı yoktu, ama yine de Fanny onu Bay Crawford'la tanıştırmak zorundaydı. Bay Crawford'un nasıl bir izlenim edineceğini de biliyordu elbette. Bu onun için tam bir utanç ve nefret kaynağı olacaktı. Henry kısa zamanda Fanny'den vazgeçecek, böylece artık hayatını onunla birleştirmek için en ufak bir istek duymayacaktı. Gerçi Fanny onun bu sevdadan vazgeçmesini tüm kalbiyle dilemişti ama bu dertten bu şekilde kurtulmak istemiyordu, derdinden

böyle kurtulmak dertten de beterdi. Aslında kendisiyle evlenmek isteyen akıllı ve samimi bir adamı en yakın akrabalarının basit tavırları yüzünden kaçırmaktansa, onun aşkına katlanmayı tercih etmeyecek bir genç kızı Birleşik Krallık sınırları içinde bulmak imkânsızdı. Bay Crawford, müstakbel kayınpederini bir şıklık timsali olarak da göremezdi herhalde. Ancak neyse ki gördüğü anda rahat bir nefes aldığı Bay Price, şu anda Fanny'nin gözüne bambaşka bir adam olarak görünüyordu. Bay Price'ın bu çok saygın yabancıya karşı davranışının, kendi evinde, ailesi arasındaki haliyle hiçbir ilgisi yoktu. Gerçi tavırları salonlara özgü değildi ama düzgündü, nazik, saygılı, canlı ve beyefendiceydi. Konuşmasıyla da aklı başında bir adam, çocuklarına bağlı bir babaydı. O yüksek sesi açık havada kulağı tırmalamıyor, ağzından tek bir küfür sözcüğü çıkmıyordu. Bu onun Henry Crawford'un terbiyesine karşı gösterdiği içgüdüsel bir tepkiydi; sonucu ne olursa olsun Fanny şu anda anlatılmaz derecede rahatlamıştı. Bu nazik selamlaşmanın ardından Bay Price, Bay Crawford'a tersaneyi gezdirme teklifinde bulundu. Henry Crawford tersaneyi kim bilir kaç kez gezmiş olmasına rağmen bu nazik davete aynı nezaketle karşılık vermiş olmak, aynı zamanda Fanny'nin yanında biraz daha kalabilmek için daveti sevinçle kabul etti; tabii ki Miss Price'lar yorulmaktan korkmuyorlarsa! Onların böyle bir korkuları olmadığı her nasılsa anlaşılmış ya da varsayılmış olsa gerek ki, tersaneye gidilmesi kararlaştırılmıştı. Baba Price'a kalsa hemen o yöne sapacak, kızlarının bu caddede yapacak işleri olduğunu aklına bile getirmeyecekti. Neyse ki Henry Crawford kızların işlerini halletmelerine özen gösterdi. Onlar da fazla oyalanmadılar, çünkü Fanny karşısındakileri bekletip sabırlarını taşırmaktan nefret

ederdi, bu yüzden kapı önünde onları bekleyen iki erkek, en son denizcilik yasaları ve yapılmakta olan üç güverteli gemilerin sayısı hakkında konuşmaya henüz başlamışken kızların işi bitmiş oldu. Böylece tekrar rıhtıma yöneldiler. Henry Crawford'un görüşüne göre Bay Price'a kalsa bu çok değişik bir yürüyüş olacaktı; çünkü o, iki kızı geride bırakarak önden yürümek istiyordu. İki erkek kendi hızlarına göre ilerlerken onlara yetişip yetişmemek de kızlara kalmıştı artık. Bu arada Henry mümkün olduğunca bu durumu düzeltmeye çalışıyordu, kızların geride kalmamasına dikkat ediyor, kavşaklarda ya da trafiğin sıkışık olduğu yerlerde Bay Price'ın sadece, "Haydi kızlar yürüyün, hadi Fan, hadi Sue, dikkat edin, etrafınıza iyi bakın" diye seslenmesine karşı kendisi onlara daha fazla yardımcı olmaya çalışıyordu. Neyse ki tersaneye gidince Fanny ile güzelce konuşabileceğini ümit ediyordu. Çünkü çok geçmeden Bay Price'ın yanına kendisi gibi aylak bir arkadaşı yanaşmıştı. Her gün buraya gelip etrafı seyretme alışkanlığı olan arkadaşının Bay Price'ı konuğundan daha iyi oyalayacağı anlaşılıyordu. Nitekim çok geçmeden iki subay baş başa gezip, kendilerine her zaman ilginç gelen konuları konuşmaya başladılar. Gençler de bu arada avludaki bir kereste yığınının üzerine oturdular. Fanny, Henry Crawford'un pek işine gelen bir yorgunluk içindeydi. Ne kadar yorgun olup dinlenmek isterse, Henry o kadar memnun oluyordu. Bir de kız kardeşi yanlarında olmasa ne kadar iyi olacağını düşünüyordu. Bir sacayağının üçüncü bacağı olarak, Susan yaşında çok zeki bir kızdan daha tehlikelisi olamazdı. Leydi Bertram'ın tam tersine gözü ve kulağı sonuna dek açıktı. Kısacası esas konuya onun yanında girmek imkânsızdı. Henry genel olarak tatlı tatlı sohbet etmek, sadece ara sıra Fanny'nin

anlayabileceği bir bakış ve sözcükle yetinerek Susan'ın da hoşça vakit geçirmesine izin vermek zorundaydı.

Bu arada en çok Norfolk'tan konuşuyordu. Orada epeyce kalmıştı, orasıyla ilgili her şey şu an anlatılırken daha bir önem kazanır gibiydi. Henry gibi insanlar, gezdikleri yer ve çevreler konusunda anlatacak eğlendirici şeyler bulmakta uzmandılar; nitekim o da şimdi gördüğü kimseleri, katettiği yolları, her şeyi keyifle anlatıyordu. Susan ömründe hiç bu kadar hoş vakit geçirmemişti. Genç adam, Fanny'nin hatırı için gittiği toplantıların eğlenceli olup olmadığını anlatmakla yetinmedi; bunu onun gözüne girmek için de yapıyordu. Yılın bu ters mevsiminde Norfolk'a gitmesinin nedeni toprak kiralayan geniş ve bildiği kadarıyla çalışkan bir ailenin sözleşmesinin yenilenmesiyle ilgiliydi. Henry, kâhyasının gizli iş çevirdiğinden, kendisini o ailenin aleyhine döndürmeye çalıştığından kuşkulanmış, bizzat gidip sorunu yerinde incelemeye karar vermişti. Gitmiş ve umduğundan daha iyi sonuç almış, ilk planını aşan yararlar sağlamış; şimdi de kendi kendini kutlamaya hakkı varmış, çünkü bir taraftan görevini yaparken, bir taraftan da ilerisi için tatlı anılar biriktirmeyi başarmış. O zamana kadar hiç görmemiş olduğu kimi kiracıların kapısını çalmış, kendi mülkü üzerinde olduğu halde varlıklarından haberdar bile olmadığı köy evlerinde oturanlarla tanışmış.

Bu sözler özel olarak Fanny'ye yönelikti ve iyi seçilmişti. Genç adamın böyle, yerinde konuşması Fanny'nin hoşuna gidiyordu. Buraya geldiğinden beri Henry'nin davranışları da düzgündü doğrusu. Yoksullara ve ezilmişlere dost eli uzatması takdire şayandı. Hiçbir şey Fanny'yi bundan daha hoşnut bırakamazdı. Nitekim duygularını ona bakışlarıyla belirtmesine ramak kalmıştı, ama ne

yazık ki onun konuşmasına eklediği aşırı anlamlı ve kasıtlı sözler bu iyi niyeti adeta ürkütüp kaçırmıştı. Bu arada Bay Crawford yakın zamanda mülkünde yapacağı her türlü yardım ve geliştirme planlarında kendisine bir dost, bir yardımcı, bir rehber bulabileceğini umut ediyormuş, Everingham'la civarını eskisinden çok daha kıymetli yapabilecek birini. Fanny keşke böyle şeyler söylemese, diye düşünerek başını çevirdi. Henry Crawford'un ilk başta inandığından daha iyi yönleri olduğunu kabul etmeye hazırdı. Onun sonunda adam olacağını düşünmeye bile başlamıştı. Ancak Henry ona uygun biri değildi, asla da olmayacaktı. Fanny'yi düşünmemeliydi. Henry, Everingham konusunda yeterince konuştuğunu, başka bir konudan söz açmasının daha iyi olacağını anladı ve sözü Mansfield'a getirdi. Bundan daha isabetli bir seçim yapamazdı. Fanny'nin dikkatini ve bakışlarını anında onun üstüne çekecek bir konu varsa, o da buydu. Mansfield konusunu konuşmak ve dinlemek onun için gerçek bir lükstü. Orayı bilenlerden uzun zamandır uzak olduğu için, şimdi Henry'yi yakın bir dostunu dinler gibi dinliyordu, çünkü bu kendisine de Mansfield'ın güzellik ve konforundan coşkuyla, övgüyle söz etme fırsatı yaratıyordu. Genç adam Mansfield'dakilerden saygıyla söz ettikçe onun da yürekten övgüler dizmesini, Sir Thomas'ı canlı bir iyilik ve zekâ timsali, teyzesini de dünyanın en tatlı insanı olarak nitelendirmesini sağlayıp içini dökmesine yardımcı oluyordu. O da Mansfield'ı çok sevdiğini söylüyordu. İleride zamanının çoğunu orada geçirmeyi umuyordu, orada ya da yakınlarında. Hele bu yaz ve sonbaharda, oralarda çok mutlu olacağı içine doğuyordu; bunun böyle olacağını, geçen yılkinden kat kat daha güzel bir yaz ve sonbahar geçireceğinden hiç kuşkusu yoktu.

Aynen geçen yılki gibi cıvıl cıvıl, değişik, kalabalık, sözle anlatılamayacak kadar bambaşka üstünlükte mevsimler yaşanacaktı.

"Mansfield, Sotherton, Thornton Lacey! Bu üç ev öyle keyifli topluluklara sahne olacak ki! Ayrıca Başmelek Mikail Yortusu'nda, dördüncü ev olarak eklenecek ve bu sevgili yerlerin hepsinin yakınında olacak küçük bir av köşkü. Çünkü Edmund Bertram'ın bir gün iyi yüreklilikle yaptığı öneriye yani Thornton Lacey'yi paylaşma fikrine iki engel bulunduğunu umuyorum. Birbirinden güzel ve karşı gelinemez iki harika engel!"

Bu sözler Fanny'yi iki yönden susturdu. Yine de o an geçtikten sonra genç kız kendisini zorlayıp dinlemediğine pişman oldu. Henry'nin sözlerinin yarısını anlamış gibi yapıp onu kız kardeşiyle Edmund konusunda biraz daha konuşturabilirdi. Bu konuyu konuşmayı öğrenmeliydi, aksi halde sakınmasına neden olan ürkeklik yakında bağışlanamaz bir hal alacaktı. Öte yandan Bay Price ile arkadaşı, görmek istedikleri ya da görmeye zamanlarının yettiği her şeyi görüp geldiklerinde diğerleri de eve dönmeye hazırdılar. Dönüş yolunda Henry Crawford, Fanny ile bir dakika baş başa konuşmanın yolunu bulduğunda Portsmouth'ta onu görmekten başka işi olmadığını, ondan ayrı kalmaya dayanamadığı için buraya birkaç günlüğüne tek başına ama sadece onun için geldiğini söyledi. Fanny buna üzüldü, ama gerçekten üzüldü. Bu sözleri keşke söylemeseydi. Yine de bu ve başka birkaç sözü dışında Fanny onun buraya geldiğinden beri çok düzelmiş olduğunu düşünüyordu. Mansfield'dakine kıyasla şimdi daha yumuşak ve saygılı, başkalarının düşünce ve duygularına karşı daha duyarlıydı. Bay Price'a karşı davranışı da kusursuzdu, hele Susan'a ilgisinde özellikle

ölçülü ve samimi bir yaklaşım vardı. Çok düzelmiş olduğu kesindi. Gerçi Fanny ertesi günün bir an önce gelip geçmesini dilemiyordu ama keşke iki günlüğüne değil de, bir günlüğüne gelmiş olsaydı diye içinden geçirmiyor da değildi. Ama yine de şu saatler korktuğu kadar kötü geçmiyordu. Mansfield'dan konuşabilmenin zevki her şeyden üstündü. Ayrılmalarından önce Henry Crawford onu bir başka minnet borcu altında daha bıraktı, hem de hiç de azımsanacak, önemsiz sayılacak bir şey değildi bu. Babası Henry'den o akşam sofralarını onurlandırmasını rica etmişti. Fanny bu yüzden büyük bir korku yaşamış ama bu korkusu uzun sürmemişti. Henry bu daveti ne yazık ki önceden verilmiş bir sözü olduğu için kabul edemeyeceğini söylemişti. Bugün ve ertesi gün için verilmiş sözleri vardı. Handa rastladığı bazı eski tanıdıklarını kıramamıştı. Ancak eğer Bay Price izin verirse, ertesi sabah yine onları görmeye gelmeyi onur sayacağını belirtti. Böylece ayrıldılar. Fanny de kendisi için korkunç bir felaket olarak nitelendirilecek böyle bir olayı ucuz atlattığı için sevincinden havalara uçmuştu.

Henry'nin yemeğe gelip de ev halkının tüm kusurlarını görmesi gerçekten korkunç bir şey olurdu. Rebecca'nın hazırladığı yemekler, servis yapışı, Betsey'in masa başındaki arsızlığı, istediği gibi elini uzatıp her şeyi iteleyip kendine doğru çekmesi henüz Fanny'nin bile tam olarak alışamadığı şeylerdi. Bu onun yaradılışındaki titizlik, incelik ve doğal mizacından kaynaklanıyordu. Oysa Henry Crawford çocukluğundan beri yemek masasında yüksek özene, ince zevke, lükse ve muntazamlığa alışıktı.

Bay Crawford ertesi sabah kapıyı çaldığında Price'lar kiliseye gitmek için dışarı çıkmak üzereydiler. Henry Crawford bu kez misafirliğe değil, onlara katılmaya gelmişti. Bunun üzerine onlarla birlikte Garnizon Kilisesine davet edildi. Onun niyeti de buydu zaten, o yüzden hep birlikte o tarafa doğru yürüdüler. Price'lar şu sırada gerçekten göz dolduran bir aileydi. Yaradan onları gerçekten güzel yaratmıştı; pazar sabahının şerefine ellerini, yüzlerini iyice temizleyip özenle giyinmeleri daha da fark edilmelerini sağlıyordu. Bu, Fanny'yi her pazar ferahlatan bir durumdu, ama bu pazar günü onu daha da sevindirmişti. Zavallı annesi şu anda diğer zamanların aksine Leydi Bertram'ın kız kardeşi olmaya layık değilmiş gibi durmuyordu. Bu iki kız kardeşin arasındaki zıtlığı düşünmek çoğu zaman Fanny'nin içine kasvet basmasına neden olmuştu. Leydi Bertram'dan birkaç yaş kadar küçük ve onun kadar güzel olmakla birlikte annesinin çok daha yıpranmış ve çökmüş durması, bakımsız ve mutsuz görünmesi Fanny'ye çok acı veriyordu. Ama pazar günü gelince mutlaka kendisine çeki düzen verir, güzel çocuklarının arasında güler yüzlü

Bayan Price olarak kiliseye giderdi. Geçmiş haftanın sıkıntılarından kurtularak biraz olsun nefes alır, ancak oradan oraya koşuşup duran oğullarını tehlikede gördüğü ya da Rebecca'nın şapkasına bir çiçek takmış olduğunu fark ettiğinde hemen sinirleri bozulurdu.

Kiliseye girince ayrılmak zorunda kaldılar ama Bay Crawford yine de hanımların pek uzağına düşmemeye özen gösterdi; ayinden sonra da yanlarından ayrılmayarak onlarla birlikte şehrin kale surlarının olduğu kırlık tepelerde gezintiye çıktı. Bayan Price yıl boyunca haftalık yürüyüşünü her pazar güzel havalarda aşağıda denizin göründüğü surlara çıkarak yapardı. Ayinden sonra doğruca oraya yürür, yemek saatine kadar da orada kalırdı. Bu onun için bir anlamda kırk yılda bir dışarıya çıkıp el içine karışmak demekti. Orada tanıdıklarını görür, biraz havadis duyar, Portsmouth hizmetçilerinin yetersizliğini dinler, gelecek altı gün için ruhunu saat gibi kurarak tazeler, direnç toplardı. İşte şimdi de oraya yönelmişlerdi. Henry Crawford, Miss Price'lara göz kulak olmanın sorumluluğunu büyük bir mutlulukla üstlenmişti. Çok geçmeden nasıl yaptıysa bir şekilde yolunu bulup Fanny'nin hayret dolu bakışları altında kızların arasına girmiş, ikisinin de birer kolunu kendi kolunun altına kıstırıp aralarında yürümeye başlamıştı; Fanny buna engel olmak için ne yapacağını şaşırmıştı. Yine de her şeye rağmen havanın ve manzaranın güzelliğine kapılıp nasılsa kısa sürecek olan bu işi pek umursamadı. Gerçekten de olağanüstü güzel bir gündü; mart ayı olmasına rağmen havanın yumuşaklığı, tatlı esintisi, arada sırada birden önü bulutlanan parlak güneşle tam bir nisan havasını andırıyordu. Bu şahane göğün altında insanın duyguları okşanıyordu, Spithead'deki gemilerin ve daha gerideki adanın üzerin-

de birbirini kovalayan gölgelerin oynaşması, şimdilerde iyice yükselmiş olan ve keyifle dans eder gibi ahenkli seslerle surlara çarpan denizin durmadan değişen renkleri, tüm bunlar Fanny'yi adeta mest etmişti. Nitekim genç kız çok geçmeden içinde bulunduğu sıkıcı duruma aldırış etmez oldu. Nasılsa Henry'nin kolu olmasaydı, kısa zamanda bir kola ihtiyaç duyacaktı, çünkü böyle iki saatlik yorucu bir gezintiye dayanacak gücü yoktu; hele ki bu gezinti, çoğu zaman olduğu gibi hareketsiz geçmiş bir haftanın sonunda olmuşsa. Fanny, alışık olduğu düzenli yürüyüşlerden yoksun kalmanın etkisini hissetmeye başlıyordu. Portsmouth'a geldiğinden beri sağlık yönünden kötüye gitmişti, şu anda Henry Crawford'un kolu ve havanın güzelliği olmasa herhalde iyice tıkanır kalırdı.

Havanın ve manzaranın güzelliğinden Henry de onun gibi zevk alıyordu. Çok zaman aynı duygu ve hayranlıkla duralayarak birkaç dakika duvara dayanıp manzaranın güzelliğine dalıyorlardı. Henry, Edmund değildi elbet; yine de Fanny onun bir doğa hayranı olduğunu ve bu hayranlığını çok iyi dile getirdiğini kabul etmek zorundaydı. Arada tatlı hislerle dalgınlaşıyordu. O zaman Henry onun yüzünü gizlice incelemek fırsatı buluyordu. Bu incelemelerin sonucunda kızın yüzünden her zamanki gibi büyüleyici olmakla birlikte hiç de olması gerektiği gibi bir yaşam belirtisi saçılmadığını gördü. Gerçi Fanny hiçbir şeyi olmadığını söylüyor, rahatsız görünmek istemiyordu; ama Henry her şeye rağmen onun şimdi yaşadığı yerin pek rahat olamayacağı kanısındaydı. Bu da onun sağlık durumuna iyi gelmezdi, elbet. Kısacası Henry onun bir an önce Mansfield'a dönmesi için sabırsızlanmaya başlamıştı. Orada Fanny'nin mutlu olacağını, kendisinin de onu daha sık görme fırsatı bulacağını biliyordu.

"Sanırım bir aydır buradasınız" dedi.

"Hayır. Tam bir ay değil. Mansfiled'dan ayrılalı yarın yalnızca dört hafta olacak."

"İnce eleyip sık dokuyan bir hesapçısınız. Ben buna bir ay derim."

"Buraya salı akşamı gelmiştim."

"İki ay kalacaksınız, öyle mi?"

"Evet. Sir Thomas iki aydan söz etmişti. Daha kısa olamaz, herhalde."

"Peki ya dönüş yolunu nasıl yapacaksınız? Kim gelecek sizi almaya?"

"Bilmiyorum. Teyzemden bu konuda hiçbir şey duymadım henüz. Belki daha uzun kalmamı düşünüyorlardır. Tam iki ayın sonunda birinin gelip alması denk düşmeyebilir."

Henry Crawford biraz düşündükten sonra, "Mansfield'ı bilmeyen biri değilim" dedi. "Oradaki gidişatı, size karşı işlenen kusurları bilmez değilim. Ailenin tek bir bireyinin güya rahatı öne alınarak sizin konforunuzun hiçe sayılması gibi bir tehlike olduğunu görüyorum. Eğer Sir Thomas sizi kendisi gelip almak ya da teyzenizin hizmetçisini göndermek konusunda önümüzdeki üç aylık planlarını aksatabilecek en ufak bir pürüz görecek olursa, burada bir haftada unutulup gidebileceğinizin farkındayım. Buna izin verilemez. İki ay yeterince uzun, bana kalsa altı hafta yeter, derdim." Genç adam Susan'a dönüp, "Kız kardeşinizin sağlığını düşünüyorum" dedi. "Portsmouth'a kapanıp kalmasının ona yaramayacağı kanısındayım. Sürekli temiz havaya ve harekete gereksinmesi vardır onun. Onu benim kadar tanıdığınız zaman bunu siz de göreceksiniz. Onun kırsal yaşamın temiz havasıyla özgürlüğünden uzun süre uzak bırakılmaması gerek-

tiğini anlayacaksınız. Tekrar Fanny'den yana dönerek, bu yüzden eğer sağlık durumunuzda bir gerileme olduğunu gördüğünüz halde Mansfield'a dönmek konusunda güçlüklerle karşılaşırsanız, iki ayın dolmasını beklemeyin, bunun hiç önemi yok. Kendinizi her zamankinden daha zayıf ve rahatsız bulduğunuz anda bunu kız kardeşime bildirmeniz yeter. En küçük bir imada bulunsanız bile o ve ben hemen gelir sizi Mansfield'a götürürüz. Bunu yapmanın bizim için ne kadar kolay ve keyifli olacağını bilmiyor olamazsınız. Böyle bir durumda neler hissedebileceğimi de biliyorsunuz."

Fanny ona teşekkür etti ama öneriyi gülerek geçiştirmeye çalıştı.

"Tamamen ciddiyim" dedi Henry. "Bunu çok iyi biliyorsunuz. Umarım herhangi bir rahatsızlığınızı bizden gizleyecek kadar taş kalpli davranmazsınız. Hayır, hayır, yapamayacaksınız bunu, size bu fırsatı vermeyeceğiz. Ama Mary'ye yazdığınız mektupta iyi olduğunuzu söylediğiniz takdirde inanacağız iyi olduğunuza; çünkü sizin söz ya da yazıyla yalan söyleyemeyeceğinizi biliyorum."

Fanny yine teşekkür etti ona. Ancak öylesine duygulanıp üzülmüştü ki, fazla bir şey söylemesi, hatta ne söyleyeceğini bilmesi imkânsızdı. Gezintilerinin sonuna yaklaşmışlardı. Henry Crawford sonuna kadar onlarla birlikte kaldı, ancak evlerinin kapısında ayrıldı. Onların yemeğe oturacağını bildiğinden, başka yere sözü varmış gibi yaptı. Diğerlerinin hepsi içeri girdikten sonra bile Fanny'yi bir dakika alıkoyarak, "Bu kadar yorulmamış olmanızı isterdim" dedi. "Sizi daha güçlü olarak bırakmak isterdim. Şehirde sizin için yapabileceğim herhangi bir şey var mı? Yakın zamanda tekrar Norfolk'a gitmeyi düşünmüyor değilim. Maddison konusunda içim rahat değil

de. Fırsat bulursa beni hâlâ kandırma niyetinde olduğunu sanıyorum. Benim başkası için ayırdığım değirmene bir kuzenini sokmak istiyor. Onunla artık bir anlaşmaya varmam gerek. Everingham konusunda hiçbir surette yaş tahtaya basmayacağımı ona anlatmalıyım. Mülkün sahibi benim, demeliyim. Herhalde önceden yeterince açık konuşmadım. Böyle bir adamın hem efendisinin onuru, hem de yoksulların hayırı konusunda yapabileceği kötülüğün sonu yoktur. Aslında içimden, Norfolk'a derhal gidip her şeyi düzene sokmak geliyor, öyle ki bu düzenden bir daha sapma olmasın. Maddison akıllı adamdır, onu yerinden etmek istemiyorum, yeter ki o beni yerimden etmeye çalışmasın. Ama böyle bir adamın beni kandırması çok kolaydır. Kiracı olarak benim söz verdiğim biri yerine geçimsiz, duygusuz adamın birini tutması kolay, hatta basittir. Böyle bir şey sizce de basit olamaz mı? Hemen gideyim mi? Siz ne dersiniz?"

"Ben mi? Size akıl vermek mi? Neyin en doğru olduğunu siz çok iyi bilirsiniz."

"Evet, siz bana fikrinizi bildirdiğiniz zaman neyin doğru olduğunu çok iyi bilirim. Sizin yargılarınız benim doğruluk ölçütümdür."

"Yok, hayır böyle söylemeyin. Hepimizin kendi içimizde bir yol göstereni vardır ve başka biri onun kadar iyi olamaz, yeter ki ona kulak verelim. Güle güle; size yarın iyi yolculuklar dilerim."

"Şehirde sizin için yapabileceğim hiçbir şey yok mu gerçekten?"

"Hayır yok, teşekkür ederim, çok naziksiniz."

"Herhangi birine göndereceğiniz bir mesaj da mı yok?"

"Kız kardeşinize sevgilerimi iletin lütfen. Sonra kuzenimi... Kuzenim Edmund'u gördüğünüz zaman da, eğer

sizin için sorun olmayacaksa, ondan yakında haber almayı umduğumu söyleyin lütfen."

"Elbette. Hem de tembellik ya da umursamazlık ederse onun özürlerini size ben ileteceğim."

Henry başka bir şey söyleyemedi, çünkü Fanny'yi artık dışarıda fazla tutamazdı. Onun elini sıktı, yüzüne baktı ve gitti. Genç adam, oradan lüks bir handaki en nefis akşam yemeği masasının hazırlanması için gereken iki üç saati, başka bir tanıdığıyla elinden geldiğince keyifli bir şekilde geçirmeye gitti. Fanny ise çok daha basit bir masaya oturmak için hemen içeri girdi. Price'ların akşam yemeği sofrası, Henry'nin bu akşam için planladığı sofradan çok farklıydı. Eğer Bay Crawford, Fanny'nin baba evinde, hareket eksikliği dışında daha başka nelerden yoksun olduğunu bilse, yüzünün çok daha solgun olmayışına hayret ederdi. Rebecca'nın tam yıkanmamış çatal, bıçak ve tabaklarla, tencereden aldığı gibi getirip masaya bıraktığı lapa ve pudingleri Fanny'nin içi artık kaldırmıyordu. Zavallı kız çoğu zaman ana yemeği atlayarak akşamüzeri erkek kardeşlerini çarşıya gönderip kek ve bisküvi aldırıyordu. Mansfield'da büyümüştü ve bu saatten sonra Portsmouth'ta zevklerinin nasır tutmasına çalışmak için çok geçti. Gerçi Sir Thomas'ın bütün bunlardan haberi olsaydı, yeğeninin hem ruhça hem bedence aç kalarak Bay Crawford'un değerini daha iyi bilmeye başlayacağını sanabilirdi. Yine de bu tedavinin onu iyileştirmek yerine öldürmesinden korkarak sanırım deneyimi ileri götürmekten çekinirdi.

Fanny günün geri kalanını keyifsiz geçirdi. Henry Crawford'u bir daha göremeyeceğinden neredeyse emin olmakla birlikte yine de neşelenemiyordu. Ne de olsa dost sayılabilecek birinin ayrılığıydı bu. Genç kız onun gitti-

ğine bir yönden seviniyordu; ama diğer yönden de artık herkesin onu terk ettiği hissine kapılıyordu. Sanki Mansfield'dan yeni baştan ayrılmış gibiydi. Fanny onun Londra'ya döneceğini ve sık sık Mary ve Edmund'la birlikte olacağını düşündükçe kıskançlığa benzer duygulara kapılmaktan kendini alamıyor, bu yüzden de kendisinden utanıyordu. Çevresinde içindeki çöküntüyü aydınlatacak hiçbir güzel gelişme olmuyordu. Bay Price dışarı çıkmadığı için gelip onu bulan birkaç arkadaşı bu uzun, oldukça uzun akşamı saat altıdan dokuz buçuğa kadar orada geçiriyorlardı. Gürültü ve içkiye çok az ara veriliyordu. Fanny'nin içini derin bir üzüntü ve kasvet basmış, kedere gömülmüştü. Aklından geçen düşüncelerin arasında avuntuya benzer tek şey Henry Crawford'da görmüş olduğu olağanüstü kişilik gelişmesiydi. Onu bir kez nasıl bir çevrede, kimler arasında gördüğünü hiç düşünmeksizin, olumlu birçok görüşünün zıtlıktan kaynaklanmış olabileceğini hesaba katmadan, genç adamın eskisine göre artık şaşılacak derecede ince davranışlı ve başkalarına karşı daha düşünceli olduğuna inanıyordu. Eğer küçük şeylerde bu böyleyse, büyük şeylerde de böyle olması doğal değil miydi? Fanny'nin sağlığı ve rahatı konusunda nasıl da kaygılanıyor, davranışlarıyla sözleri derin bir duyarlılık ifade ediyordu. Bu çok gerçek gibiydi. Öyleyse onun artık Fanny için bu kadar üzücü olan bir aşkta eskisi gibi ısrarcı olmayacağını tahmin etmek gerçekçi bir yaklaşım olacaktı.

Price'lar Bay Crawford'u bir daha görmedikleri için onun ertesi sabah Londra'ya hareket etmiş olduğunu tahmin ettiler. İki gün sonra da Bay Crawford'un kız kardeşinden Fanny'ye gelen mektup bunu doğruladı. Fanny, aşağıdaki mektubu çok farklı bir nedenden dolayı büyük bir heyecan ve merakla okudu.

Sevgili Fanny,
Sana verilecek bir haberim var. Henry seni görmek amacıyla Portsmouth'a gitmiş. Cumartesi günü birlikte tersane rıhtımlarında çok zevkli bir yürüyüş yapmış, ertesi gün de yine birlikte surlarda ve çevredeki *yemyeşil kırlık tepelerde dolaşıp zevkli bir gezinti yapmışsınız. Oralarda havanın temizliği, aşağıdaki limandaki denizin maviliği, senin güzel yüzün ve tatlı sohbetin öylesine mükemmel bir uyum içerisindeymiş ki, kardeşim bunları hatırladıkça bile adeta zevkten kendinden geçiyor. Sana vereceğim haber sanırım bundan ibaret. Ağabeyim bana bunu mutlaka yazmamı söyledi, ama başka ne yazacağımı bilemiyorum. Bildiklerim sadece onun Portsmouth yolculuğu ile, sözü geçen iki gezintiden ve ailenle, özellikle de surlarda gezerken yanınızdaki* kız kardeşinle tanış*mış olmasından ibaret. Böylece on dört yaşında alımlı genç* kız, aşk konusunda ilk dersleri-

ni de alıyordur herhalde. Uzun *uzun yazacak vaktim yok, ama eğer olsaydı da sadece sana gerekli bilgileri vermek için kaleme alınan ve geciktirirsem* şaka yollu *tehdit edildiğim, görev gereği yazılmış bir mektup için uygunsuz kaçardı.*

Sevgili Fanny, şimdi burada yanımda olsaydın sana neler anlatırdım neler. Artık beni dinlemekten yorulur, sonra da bana akıl vermekten *iyice bitkin düşerdin. Ama kafamdaki bu şeylerin yüzde birini bile kâğıda* dökmek benim için çok zor; *bu yüzden en iyisi hiçbir şey yazmayıp seni dilediğince düşünmen* için serbest bırakıyorum. Ayrıca da günlerimi dolduran toplantıları ve oradaki kişileri sayarak kafanı şişirmeye hakkım olmadığını düşünüyorum. *Aslında sana kuzeninin düzenlediği ilk toplantının ayrıntılarını yazmam gerekirdi ama tembellik ettim, zaten artık* üzerinden çok zaman geçti. Sadece şu kadarını söylemekle yetineyim; *her şey tam olması gerektiği gibi, yakınlarının hepsini sevindirecek bir tarzda gerçekleşti, kendisinin giyimi ve tavırları da kusursuzdu. Arkadaşım Bayan Fraser böyle bir evi olması için çıldırıyor, doğrusu benim de olsa hiç fena olmazdı. Paskalyadan sonra Leydi Stornaway'lere gidiyorum. Kendisi çok neşeli, çok mutlu görünüyor. Sanırım Lord S. kendi evinde iyi huylu ve geçimli olmalı, zaten artık onu ilk zamanlardaki gibi çirkin de bulmuyorum; insan ortalıkta daha beterlerini görüyor. Ama tabii ki kuzenin Edmund'la kıyaslanamaz. Eğer sözü geçen bu kahramanımız konusunda bir şey söylemem gerekirse, ne diyebilirim? Eğer adını söylemezsem kuşku çeker. Öyleyse ben de sana şöyle diyeyim. Kendisini iki üç kez gördük, arkadaşlarım onun beyefendi hallerine adeta vuruldular. Aslında hiç de fena bir hakem olmayan Bayan Fraser bütün kentte Edmund'un boyu posuyla, tipiyle, havasıyla kıyaslanabilecek topu topu üç erkek tanıdığına yemin ediyor. Doğruyu söylemek gerekirse gerçekten de geçen akşam bizimle yemek yerken on altı kişilik masada onun eline su dökecek kimse görmedim. Gerçi bugünlerde giyim tarzlarıyla insanı ele verecek kalıplar yok ama yine de... Yine de... Yine de...*

Sevgilerle, her zaman...

Bu arada neredeyse unutuyordum, ama bütün suç Edmund'da! Aklıma takılınca kafam karışıyor, Henry ve benim tarafımdan

sana söylemem gereken çok önemli bir şey var, bizim seni *Mansfield'a götürmemizle ilgili. Benim sevgili küçüğüm sakın ola sararıp solup da güzelliğin bozulana dek Portsmouth'ta kalayım deme. O rutubetli deniz rüzgârları insanın sağlığını da güzelliğini de bozar. Bizim Amiral hiç inanmazdı buna ama ben bu gerçeği biliyorum. Senin ve Henry'nin her saat emrinizdeyim. Gelip seni almak çok zevkli olur. Önce küçük bir tur atar, sana Everingham'ı da gösteririz. Londra'dan geçmeyi de istersin belki. Hanover Meydanı'ndaki St. George Kilisesi'nin içini görmek harika olur. Ancak o sırada kuzen Edmund'u benden uzak tutmanı dilerim.* Şeytana uyabilirim çünkü. Ne uzun bir mektup oldu! Bir şey daha kaldı. Anladığıma göre Henry senin onayladığın bir iş için tekrar Norfolk'a gitmeyi düşünüyormuş, ama bu seyahat sanırım önümüzdeki haftanın ortasından önce olamaz, ayın on dördünden sonraya kadar Henry'*yi hiçbir yere gönderemeyiz, çünkü o gün bir parti veriyoruz. Bu tür olaylarda Henry gibi bir erkeğin değerinin ne olduğunu sen hayal bile edemezsin, bu yüzden benim sözüme güvenip bu değerin çok yüksek olduğuna inanmalısın. Partide Henry, Rushworth'leri görecek. Bu karşılaşmayı çok merak ettiğimi itiraf etmeliyim, o yüzden pek üzüldüğümü söyleyemem. Gerçi o reddediyor ama Henry'nin de benim kadar merak içinde olduğunu düşünüyorum.*

Bu, önce heyecanla göz atılacak ama sonra yavaş ve dikkatle satır araları okunarak sayısız ayrıntıları üzerinde dikkatle durulup düşünülecek ve sonunda insanı her bakımdan etkisinde ve giderek büyük bir gerilim içinde bırakacak bir mektuptu. Bundan çıkan tek ve kesin sonuç, henüz hiçbir karar verilmemiş olmasıydı. Edmund henüz konuşmamıştı. Bayan Crawford gerçekte neler hissediyordu, nasıl bir yol tutmak niyetindeydi, bu niyetine uyacak mıydı, yoksa bambaşka mı davranacaktı, Edmund onun gözünde hâlâ son ayrılıktan önceki kadar önemli miydi, yoksa eskisi kadar önemli değil miydi, önemi daha da azalabilir miydi, yoksa tekrar artma olasılığı var mıydı?

Bütün bunlar çok sayıda tahmine yol açan konulardı ve o gün olduğu gibi sonraki günlerde de sürekli olarak insanın kafasını kurcalasalar da hiçbir sonuca bağlanamayacaklardı. Fanny'nin en çok üzerinde durduğu olasılık, duygularının körelmiş ve Londra'daki alışkanlıklarının tekrar canlanmasıyla sekteye uğramış olmasına rağmen, en sonunda Edmund'dan vazgeçemeyecek kadar köklü olduğunun ortaya çıkacağıydı. Bu durumda Mary mümkün olduğunca daha da maddeci olmaya çalışacaktı. Tereddüt edecek, oyunlar oynayacak, şartlar ileri sürecek, aşırı isteklerde bulunacak, ama en sonunda evet diyecekti. Fanny bunu çok olası bir sonuç olarak görüyordu. Mesela Londra'da bir ev! İşte *bunun* gerçekleşmesini Fanny hiç mümkün görmüyordu. Yine de Bayan Crawford'un ne isteyeceği hiç belli olmazdı. Edmund'un onunla kuracağı bir gelecek, düşündükçe daha da kara görünüyordu. Kadın sadece dış görünüşle ilgileniyordu! Ne değersiz bir sevgi! Edmund'u altı aydır tanıdığı halde, Bayan Fraser'in övgülerinden destek almak! Fanny arkadaşı adına utanıyordu. Mektubun Henry Crawford'a değinen yerleri bile bundan daha az rahatsız ediciydi. Gerçi Henry'nin gecikmeyeceğinden emindi ama mektupta söz ettiğine göre onun Norfolk'a ayın 14'ünden önce ya da sonra gitmesi Fanny'yi hiç ilgilendirmiyordu. Mary'nin ağabeyiyle Maria Rushworth'ü karşılaştırmayı planlaması onun karakterinin en kötü yanlarından biriydi, bu çok ayıp ve yanlış bir şeydi. Fanny, Henry'nin böyle yüz kızartıcı bir meraka kapılmayacağını umuyordu. O böyle bir merak duyduğunu kabul etmediğine göre Mary'nin de onun bu konuda kendisi kadar alçalmayacağını anlaması gerekirdi.

Fanny şimdi Londra'dan yeni bir mektup almak için eskisinden daha çok sabırsızlanıyordu. Birkaç gün bo-

yunca, almış olduğu mektupla gelecek mektubun düşüncesi onu o kadar yordu ki, Susan'la yaptıkları okuma dersleri ve sohbetler epey aksadı. Dikkatini bir türlü yeterince toplayamıyordu. Eğer Henry Crawford onun kuzenine gönderdiği mesajı unutmazsa, Edmund'un ona mutlaka mektup yazacağını düşünüyordu. Bu da Edmund'un her zamanki saflığının sonucuydu. Kafasından bu beklentiyi atıncaya kadar, daha doğrusu aradan üç dört gün geçip de hiç mektup gelmediği için bu beklenti sönene kadar Fanny asla rahat edemedi.

Sonunda bir yere kadar sakinliğe kavuştu. Sabırsızlık ve gerginlik elbet yaşanacaktı; ama onu yıpratıp işe yaramaz bir hale getirmesine izin vermemeliydi. Aradan zaman geçmesi etkisini gösterdi, kendi çabaları da yararlı oldu ve sonunda Fanny, Susan'la yeniden yakından ilgilenmeye, bu sayede de eskisi gibi oyalanmaya başladı. Susan, ablası Fanny'ye giderek daha çok bağlanıyordu. Gerçi küçük yaştan beri kitaplardan büyük zevk alan Fanny kadar okumaya düşkün değildi. Sessizlik gerektiren eğlence ve etkinliklere de fazla eğilimi yoktu. Sadece bilmek için öğrenmeye merakı yoktu ama cahil görünmekten de çok korkuyordu, aklı da iyi çalıştığından, genç kız uyanık, başarılı ve değer bilir bir öğrenci olup çıkmıştı. Onun gözünde Fanny bir bilge, bir âlimdi. Okudukları her şey, tarihle ilgili bir konu, ancak Fanny'nin açıklamaları ve yorumlarıyla tamam oluyordu. Fanny'nin geçmiş zamanlar konusunda söyledikleri onun zihninde, sayfalarca Goldsmith okumaktan daha çok yer ediyordu. Ve Susan onun üslubunu herhangi bir yazarın üslubundan daha üstün tutarak kız kardeşine sürekli iltifat ediyordu.

Bu arada kız kardeşler sadece tarih ve felsefe gibi önemli konulardan konuşmuyorlardı. Başka konulardan da söz

ediyorlardı ve sıradan konular arasında en sık ve en uzun söz ettikleri konu kuşkusuz Mansfield Park'tı. Daha yaradılıştan ince zevkli, kibar, özenli, güzelliklere hayran olan Susan, Mansfield Park'taki kişileri, adetleri, eğlenceleri, gelenekleri her zaman canla başla dinliyordu. Böylesine zevkli bir konunun keyfini çıkarmamak da tabii ki Fanny'nin elinde değildi. Bu arada yanlış yapıp yapmadığını düşünerek kaygılanmayı da ihmal etmiyordu. Bunun nedeni bir süre sonra Susan'ın Mansfield'da konuşulan ve yapılan her şeye büyük bir hayranlık duyarak oraya gitmek için can atması, Fanny'nin de onun bu isteği karşısında içindeki özlemi elinde olmadan açığa vurmasıydı; işte bundan dolayı büyük bir suçluluk duyuyordu.

Ancak zavallı Susan da Fanny gibi artık baba evine ayak uyduramıyordu. Fanny bunu açıkça görmeye başladığı zaman kendisi buradan azat olunca duyacağı mutluluğa, Susan'ı bırakıp gitmenin acısının karışacağını fark etti. En iyi kalıplara dökülmeye layık bir genç kızın böyle ellere bırakılması onu her geçen gün daha da üzüyordu. Eğer Susan'ı davet edebileceği kendisine ait bir evi olsaydı, dünyalar onun olacaktı. Sevgisine karşılık verebilmiş olsaydı, Henry Crawford'un böyle bir isteğe karşı gelmeyeceğine inanıyordu. Bu düşünce Fanny için büyük teselli oldu. Henry'nin gerçekten iyi bir insan olduğunu düşünmeye başladı, onun böyle bir plana seve seve evet diyeceğine inanıyordu.

Sözü edilen iki ayın yedi haftası dolmak üzereydi. Fanny sonunda bunca zamandır dört gözle beklediği tek mektubu, Edmund'un mektubunu eline aldı. Mektubu açıp da uzunluğunu görünce, ince ayrıntılarla bezenmiş bir mutluluk dökümü olan ve şu an Edmund'un kaderini elinde tutan şanslı kişiye yazılmış coşku dolu aşk ve övgü sözcüklerini okumaya hazırlandı.

"Mansfield Park,
"Sevgili Fanny,
Daha önce yazmadığım için beni bağışla. Gerçi Crawford benden mektup beklediğini söyledi ama Londra'da iken bir türlü yazamadım ve sessizliğimi anlayacağına kendi kendimi inandırdım. Aslında sana yazacak mutlu birkaç satırım olsaydı, mutlaka ne yapar eder yazardım ama yazacak böyle bir şey de yoktu. Mansfield'a oradan ayrılamadan öncesine kıyasla daha belirsiz bir durumda döndüm. Umutlarım daha da söndü. Zaten sen de bunun farkındasındır sanırım. Bayan Crawford seni öyle içten seviyor ki, herhalde duygularını sana yeterince açmıştır; sen de bunlara göre duygularım hakkında az çok fikir sahibi olmuşsundur. Ama bu benim durumumu sana benim anlatmama engel olmayacak elbette. Böylece sana verdiğimiz bilgilerin arasında hiçbir çelişki olmadığını da görmüş olursun. Sana soru

sormayacağım. İkimizin de en yakın dostunun aynı kişi olduğunu bilmek insanın içini yatıştırıyor. Mary ile aramdaki fikir ayrılıkları ne olursa olsun sana olan sevgimizde birleşiyoruz. Şu andaki durumu ve planlarımı, tabii eğer buna plan denirse, sana anlatırsam içim daha rahat edecek sanıyorum. Cumartesi günü buraya döndüm. Londra'da üç hafta kaldım; Londra şartlarına göre Bayan Crawford'u sık sık gördüm. Fraser'lar bana umulabilecek her türlü yakınlığı gösterdiler. Zaten Mansfield'daki yakınlığın Londra'da da devam edeceğini beklemek gerçekçi ve mantıklı bir şey olmazdı. Ama sorun, görüşmelerimizin seyrek oluşu değil, Mary'nin davranışıydı. Karşılaştığımızda başka türlü davransaydı hiç yakınmazdım. Ama daha ilk baştan onu tamamen değişmiş buldum. Beni karşılayışı umduğumdan çok farklıydı, o kadar ki neredeyse hemen Londra'dan ayrılmaya karar vermek üzereydim. Ayrıntılara girmemin gereği yok. Onun kişiliğinin zayıf yanını sen de biliyorsun. Bana adeta işkence gibi gelen yorum ve ifadelerini *tahmin edebilirsin. Onun keyfi yerindeydi. Çevresi de zaten onun uçarı zihnini en kötü biçimde etkileyen kimselerle çevriliydi. Bayan Fraser'dan hiç hoşlanmadım. Sadece maddi çıkarını düşünerek evlenmiş, soğuk, duygusuz, kibirli bir kadın. Evlilikte mutluluk bulamadığı belli; ama bunun suçunu kendi hatalarına ya da kocasıyla arasındaki yaş farkına yoracağı yerde çoğu tanıdıklarından, özellikle de kız kardeşi Leydi Stornaway'den daha zengin oluşuna yoruyor ve yeter ki çok yüksek düzeyde olsun, her türlü maddeciliği, paragözlülüğü* ısrarla destekliyor. Mary'nin bu iki kız kardeşle olan samimiyetini onun ve benim en büyük felaketimiz olarak görüyorum. Onu yıllardır hep yanlış yola sürüklemişler. Onu bu kötü arkadaşlardan koparmam gerekiyor. Bu konuda umudumu kesmiş değilim, bunun daha ziyade tek taraflı bir arkadaşlık olduğuna inanıyorum. Onlar Mary'*yi çok seviyorlar ama Mary onları seni sevdiği kadar sevmiyor. Zaten sana olan derin bağlılığını ve bir kız kardeş olarak gösterdiği dürüst, ölçülü saygı ve sevgiyi düşün*ünce gözüme çok farklı bir kişi olarak görünüyor. Onun az bir çabayla üstün bir insan olabileceğine inanıyorum. Neşeli ve şakacı biri diye onu biraz fazla *hırpalayıcı tarzda yargıladığım*

için de kendimi suçlamaya başlıyorum. Ondan vazgeçemem Fanny. Dünyada eş olarak düşünebileceğim tek kadın o. Onun da beni sevdiğine inanmasam bunları söylemezdim, ama inanıyorum. Bana meyli olduğu kesin, bundan hiç kuşkum yok. Ortada kendime rakip gördüğüm bir erkek de yok. Beni kıskandıran tek şey, sosyete yaşantısının onda bıraktığı yoğun etki, ondaki lüks ve zengin yaşam alışkanlığı beni ürkütüyor. Gerçi Mary'nin gözü kendi ailesinin seviyesinden daha yükseklerde değil, ama yine de ikimizin geliri bir araya gelse bile yetişemeyeceğimiz yerler olacaktır. Bu bir bakıma beni teselli ediyor diyebilirim. Eğer onu elimden kaçıracaksam, mesleğim yüzünden değil de yeterince zengin olmadığım için kaçıracak olmayı içime sindirebilirim. Bu, onun benim isteyeceğim özverileri kaldıramayacağı anlamına geliyor çünkü. Gerçi o özverileri *istemeye hakkım yok ama mesleğim gereği istemek zorundayım. Mary beni bu yüzden geri çevirirse, hiç değilse dürüstlük göstermiş olur. Önyargılarının eskisi kadar katı olmadığını sanıyorum. Aklımdan geçenleri aklıma geldiği gibi yazıyorum sevgili Fanny. Düşüncelerim belki birbirini tutmuyor ama sen de böylece kafamın içini olduğu gibi görmüş oluyorsun. Bir kez başladıktan sonra sana içimi boşaltmak beni rahatlatıyor. Ondan vazgeçemem. İleride daha da güçleneceğini umut ettiğim aramızdaki bağlar şu an koptuğu için, Mary Crawford'dan vazgeçmek benim için en sevdiğim bazı kimselerin dostluğundan vazgeçmek demek olur. Başka bir derdim olsa, teselli bulmak için kapısını ilk çalacağım kişilerin dışında kalmak olur. Mary'yi kaybetmenin Henry Crawford'la Fanny'yi de kaybetmek anlamına geleceğini düşünmek zorundayım. Ortada kesin bir şey olsa, beni kesin olarak reddetse, buna katlanabileceğime ve onu kalbimden söküp atmaya çabalayacağıma inanıyorum. Belki birkaç yıl içinde... Ama saçmalıyorum. Beni geri çevirirse sineye çekmek zorundayım ama o zamana kadar onu kazanmaya çalışmaktan asla vazgeçemem. Gerçek bu. Geriye tek bir soru kalıyor. Nasıl? En iyi yol ne olabilir? Bazen Paskalyadan sonra tekrar Londra'ya gitmeyi, bazen de o Mansfield'a gelinceye kadar beklemeyi tasarlıyorum. Daha şimdiden haziranda Mansfield'da olmaktan keyifle söz ediyor ama hazirana kadar çok var. Sanırım ona*

mektup yazacağım; ona mektupla açılmaya karar verdim. Önemli olan, durumu en yakın zamanda kesinleştirmek. Çünkü şu an fena halde canım sıkılıyor. Her şeyi etraflıca düşününce ona açılmak için en iyi yolun mektup yazmak olduğuna karar verdim. Konuşarak anlatamayacağım pek çok şeyi yazabilirim, böylece ona da cevap vermeden önce düşünüp taşınma fırsatı vermiş olurum. İyice düşünmesini, bir anda ayaküstü vereceği karardan daha az tehlikeli buluyorum. Ancak bu noktada beni düşündüren tek şey, benim orada kendimi savunamayacak durumda olduğum sırada onun gidip Bayan Fraser'a akıl danışması. Mektup, bir insanı akıl danışmanın tüm tehlikelerine açık hale getirir. Çünkü kararını tam veremediği talihsiz bir anda, yanındaki akıl hocasının bir sözü insanı sonradan çok pişman olacağı bir yere sürükleyebilir. Bu konuyu biraz daha düşünmeliyim. Sadece kendi meselelerimle dolu bu uzun mektup Fanny gibi birinin bile sabrını taşırmaya yetecektir. Henry Crawford'u son olarak Bayan Fraser'in toplantısında gördüm. Onu her görüşümde daha çok beğeniyorum, hakkında da olumlu şeyler duyuyorum. Kesinlikle kararsızlığa kapılmayan biri, ne istediğini biliyor ve kararını verip uygulamaya geçiyor. Bana göre bu paha biçilmez bir erdem. Onunla en büyük kız kardeşimi aynı odada görünce, ister istemez aklıma bir gün senin bana onlarla ilgili söylediklerin geldi. Onların karşılaşmalarının dostça olmadığını itiraf etmeliyim. Maria'nın tavrında kesin bir soğukluk vardı, neredeyse hiç konuşmadılar. Henry'nin şaşırarak geri çekildiğini gördüm. Şu an Bayan Rushworth olan kişinin *hâlâ Bayan Bertram iken gördüğü ilgisizliğin* üzerinde duruyor olmasına üzüldüm. Maria'nın evliliği konusunda fikirlerimi soracak olursan, görünürde bir mutsuzluk yok, iyi geçindiklerini umuyorum. Wimpole Sokağı*'nda onlarla iki akşam yemeği yedim. İstesem daha sık gidebilirdim ama Bay Rushworth'le iki kardeş olarak vakit geçirmeyi içime pek sindiremiyorum. Julia, görünüşe göre Londra'nın tadını çıkarıyor. Ben orada pek eğlenmedim ama şimdi burada daha bile az eğleniyorum, evin içinde hiçbirimiz fazla neşeli değiliz. Yokluğun* çok hissediliyor Fanny. Seni kelimelerle ifade edemeyeceğim kadar çok arıyorum. Annem de en içten sevgilerini iletmemi istiyor ve senden

yakında mektup alacağını ümit ediyor. Seni dilinden *hiç düşürmüyor. Birkaç hafta daha sensiz kalacağını düşündükçe onun adına çok üzülüyorum. Babam gelip seni kendisi getirmek istiyor ama bu ancak Paskalyadan sonra, bu iş için Londra'ya gittiğinde olabilecek. Portsmouth'ta mutlu olduğunu umuyorum ama bu ziyareti her yıl tekrarlaman, adet haline gelmemelidir. Seni artık evde görmek istiyorum, Fanny, gel ki sana Thornton Lacey konusunda akıl danışabileyim. Evimin bir kadını olacağına inanıncaya kadar detaylı değişikliklere girişmek pek içimden gelmiyor. Evet, ona mutlaka mektup yazacağım. Bu arada Grant'ların Bath'e gitmeleri kesinleşti, pazartesi günü Mansfield'dan ayrılıyorlar. Buna seviniyorum. Ama* içim rahat olmadığı için kimseyi çekemiyorum. *Teyzen sana Mansfield ile ilgili böyle bir haberi onun yerine ben verdim diye şansına küsmüş durumda.*
Her zaman senin, sevgili Fanny.

Fanny mektubu bitirirken, "Bir daha asla mektup almayı filan istemeyeceğim" diye içinden feryat etti, "İnsana üzüntü ve hayal kırıklığından başka ne veriyorlar ki? Demek ta Paskalyadan sonra! Nasıl dayanacağım ben buna? Zavallı teyzeciğim de beni dilinden düşürmüyormuş!"

Fanny bu düşüncelerin akışını durdurmak için elinden geleni yaptı, ne var ki bir an sonra bu kez de Sir Thomas'ın kendisine ve teyzesine karşı acımasız davrandığını düşünmekten kendini alamadı. Mektubun ana konusuna gelince, orada da insanın sinirini yatıştıracak bir şey yoktu. Fanny sinirinden neredeyse Edmund'a suç bulup kızacak hale geldi. "Bu gecikme iyiye işaret değil" diye düşündü. "Neden bu iş kesinleşmiyor? Bunun gözleri kör olmuş, herhalde bir daha da hiç açılmayacak. Bunca zamandır önünde apaçık duran gerçekler o gözleri açamadıktan sonra artık hiçbir şey açamaz. Onunla evlenecek, yoksul

ve mutsuz yaşayacak. Dilerim Tanrı'dan Mary onun saygın karakterini bozmaz!" Mektuba son bir göz attı. "Güya Mary beni çok seviyormuş. Tamamen palavra. O, kendisi ve ağabeyinden başka kimseyi sevmez. Demek arkadaşları yıllardır onu kötü yollara yönlendiriyormuş. Bence o onları yoldan saptırıyordur. Belki de hepsi birbirlerini yozlaştırıyorlardır. Ama eğer Mary, Edmund'un dediği gibi onları pek sevmiyorsa, sadece onlar tarafından pohpohlandığı için daha az bozulmuş olabilir. Dünyada evlenmeyi düşündüğü tek kadın oymuş. İşte buna kesin inanıyorum. Bu aşk onun tüm yaşantısını yönlendirecek. Birleşseler de, ayrılsalar da Edmund'un kalbi sonsuza dek Mary'ye ait olacak. *Mary'yi kaybetmek, Henry Crawford'la Fanny'yi de kaybetmek* demekmiş. Edmund ne yazık ki sen beni hiç tanımamışsın. Eğer sen onları birleştirmezsen, bu iki aile asla birleşmeyecek. Ne olur şu mektubu yaz artık. Bu işi bitir de, şu gerginlik de bitsin bir an önce. Yaz da tutukla, kelepçele, mahkûm et kendini."

Ama böyle öfkeyi çağrıştıran duygular Fanny'nin içsel konuşmalarında uzun süre var olamazdı. Nitekim genç kız çok geçmeden yumuşayıp hüzünlendi. Edmund'un tatlı sözlerle belirttiği sıcak sevgisi ve ona güven duyarak içini açması Fanny'yi çok derinden etkilemişti. Zaten Edmund herkese karşı çok iyiydi. O yüzden aslında bu mektup Fanny'nin her ne olursa olsun geri çevirmek istemeyeceği, ne kadar yüksek değer biçilirse biçilsin az bulacağı çok kıymetli bir mektuptu.

Söyleyecek pek fazla bir şeyi olmadığı halde mektup yazma tiryakisi olan kadınların, Leydi Bertram'ın derdinden anlayacakları kesindi. Grant'ların Bath'e gitmelerinin kesinleşmesi ya da Mansfield'dan gelecek harika bir haberi bildirmek gibi bir keyfin o nankör oğluna kısmet

olması Leydi Bertram'ı çok üzmüştü. Üstelik Edmund haberi uzun bir mektubun sonunda mümkün olduğunca kısaltarak vermişti, oysa kendisi olsa yazdıkları bir sayfanın tamamını kaplayabilirdi. Aslında Leydi Bertram yazışma konusunda epey parlak sayılırdı, çünkü ilk evlendiği yıllarda pek fazla uğraşı olmadığı için Sir Thomas'ın parlamentoda olması nedeniyle mektup arkadaşları edinmiş, böylece kendisine sıradan ama detaylı ve düzgün bir mektup yazma biçimi geliştirmişti. Öyle ki, en ufak bir olay bile onun sayfalar dolusu yazması için yeterliydi, dolayısıyla hiç olaysız kalmaya dayanamıyordu. O yüzden yeğenine bile mutlaka yazacak pek çok şey bulmalıydı. Bu gidişle yakında Dr. Grant'ın gut hastalığı belirtilerini ve Bayan Grant'la yaptığı sabah sohbetlerini Fanny'ye iletme fırsatından da yoksun kalacaktı. Dolayısıyla son mektuplaşma fırsatını kaçırmak ona çok dokunmuştu. Ama neyse ki onun bu kaybını telafi edecek nitelikteki yeni olaylardan oluşan zengin bir dedikodu kaynağı yoldaydı. Kısacası Leydi Bertram'ın şansı dönmek üzereydi. Nitekim Fanny, Edmund'un mektubundan birkaç gün sonra Leydi Bertram'dan bir mektup aldı.

> Sevgili Fanny,
> Kalemimi sana çok kaygı verici bir haber iletmek amacıyla elime alıyorum, okuyunca senin de çok telaşlanacağından hiç kuşkum yok.

İşte bu haber, kalemini eline alıp Grant'ların Bath'e yapacakları yolculuğun tüm ayrıntılarını vermekten çok daha önemliydi. Çünkü bu haber Leydi'nin kalemini daha pek çok gün meşgul edecek nitelikteydi. Bu büyük oğlu

Tom'un tehlikeli bir hastalığa yakalanmış olduğunu ancak birkaç saat önce ekspres postayla öğrendiği haberdi. Tom bir arkadaş grubuyla Londra'dan Newmarket'e gitmiş, orada attan düştüğü halde üzerinde durmamış, üstüne üstlük aşırı miktarda içki içtiği için birden ateşi yükselmişti. Grup dağıldığı zaman yerinden kıpırdayamadığı için, arkadaşları onu içlerinden birinin evinde tek başına bırakıp gitmişler. Burada onu yalnızlığa ve hastalığını iyileştirmek üzere hizmet edecek uşakların konforlu bakımına emanet etmişler. Ama kısa sürede iyileşip onların peşinden gideceğini ümit eden Tom'un durumu daha da kötüleşmiş. Ateşi öyle yükselmiş ki, genç adam çok geçmeden başındaki hekimin sözünü dinleyip Mansfield'a mektup gönderecek kadar hasta olduğunu kabul etmiş. Leydi Bertram haberin özetini verdikten sonra, bu korkulu haberin hepsinin aklını başından aldığını onun da hayal edebileceğini yazıyordu.

> Zavallı hastamız için büyük korkular yaşayıp kuruntu yapmaktan kendimizi alamıyoruz. Sir Thomas onun durumunun çaresiz olabileceğinden endişe ediyor. Edmund her zamanki iyi kalpliliğiyle hemen kardeşinin yanına koşmayı öneriyor ama Sir Thomas gidemiyor; bu kaygılı zamanda beni yalnız bırakamayacağını, benim bunu kaldıramayacağımı söylüyor. Edmund'un yokluğunu arayacağız ama onun zavallı hastamızı korktuğumuzdan daha iyi bir durumda bulacağını ve kısa zamanda onu alıp Mansfield'a getirebileceğini umuyoruz. Sir Thomas böyle yapılmasını istiyor, bunun her yönden yapılacak en iyi şey olduğunu düşünüyor. Ben de zavallı hastamızın yakında bu yolculuğu önemli bir sarsıntı ve kaza geçirmeden yapabilecek duruma geleceğini umuyorum. Sevgili Fanny, bu çok üzücü durum yüzünden senin de kalbinin bizler için çarptığından eminim, yakında yine sana yazarım.

Gerçekten de Fanny'nin o anki duyguları teyzesinin yazım tarzından çok daha sıcak ve samimiydi. Genç kız hepsi adına yürekten üzüntü ve endişe duyuyordu. Tom ağır hasta, Edmund onun başında; Mansfield Park'ın çaresizce bekleyen sakinleri! Bunlar Fanny'ye tek bir endişe dışında tüm dertlerini unutturmuştu. Birden, "Acaba Edmund yola çıkmadan önce Mary Crawford'a o mektubu yazmış mıydı?" diye merak edecek kadar bencilce bir duyguya kapıldı; ama çıkarcılıktan uzak, saf sevgi ve ilgi dolu olmayan hiçbir duygu onun bağrında uzun süre barınamazdı. Teyzesi onu hiç ihmal etmiyor, sürekli yazıyordu. Edmund'dan sık sık haber alıyorlardı. Bunları birbirini izleyen ve birbirinden doğan aynı umut, güven ve korkuların düzensiz bir karışımı olan aynı detaylı üslupla Fanny'ye iletiyordu. Bu sanki bir tür korkutmaca oyunu gibiydi. Leydi Bertram'ın gözüyle görmediği acılar, hayal gücünü pek etkilemezdi. Bu yüzden teyzesi üzüntü, heyecan, kaygı ve zavallı oğlunun hastalığı konularında sanki tatlı bir maceradan söz eder gibi yazmaya devam etti. Ta ki sonunda Mansfield'a getirilen Tom'un son derece bitkin halini gözleriyle görünceye dek. O zaman Fanny'ye yazmakta olduğu bir mektubun sonunu çok farklı bir üslupla, gerçek korku ve üzüntünün diliyle bitirdi. Kısacası konuştuğu şekilde yazdı:

> "*Sevgili Fanny, Tom şimdi geldi.* Üst kata taşıdılar. Onu görünce beynimden vurulmuşa döndüm, ne yapacağımı *hâlâ bilemiyorum. Çok hasta olduğu kesin. Zavallı Tom, onun için çok üzülüyorum, çok da korkuyorum. Sir Thomas da öyle. Şimdi burada olup beni teselli etsen ne kadar sevinirdim. Sir Thomas,* oğlumuzun yarın daha iyi olacağını söylüyor. Yol yorgunluğunu hesaba katmalıyız, diyor."

Anne yüreğindeki gerçek kaygı çabuk yatışamazdı. Tom'un sorunsuz sağlıklı günlerinde aklına bile gelmeyen evi, hastalanınca gözünde değerlenmiş, bir an önce aile sıcaklığını yaşayabilmek için Mansfield'a dönmekte çok acele edince de yola çok erken çıkarılmıştı. Bu yüzden ateşi yine çok yükselmiş ve o hafta durumu eskisinden de kötüleşmişti. Şu an hepsi bu vahim durum karşısında ciddi olarak korkuyorlardı. Leydi Bertram, korkularını yeğenine günü gününe yazıyordu. Fanny'nin de bu mektuplarla güç bulduğu söylenebilirdi; tüm zamanı bugünkü mektubun üzüntüsünü yaşarken ertesi günkü mektubu beklemekle geçiyordu. Büyük kuzenine özel bir bağlılığı olmamakla birlikte yufka yüreği onun durumuna katlanamıyor, onu yitirmek istemiyordu. Hele Tom'un ne kadar ilkesiz ve boş yaşadığını, günlerini ne kadar bencilce geçirdiğini hatırlayınca içi daha da acıyordu.

Günlük yaşamlarında olduğu gibi bu konuda da dert ortağı yine Susan'dı. Susan her zaman onu dinleyip derdini paylaşmaya hazırdı. Onlardan başka bu evde kimse, kilometrelerce uzaktaki bir evde hastalık oluşuyla zerre kadar ilgilenmiyordu. Bayan Price bile kızını elinde bir mektupla görünce, adet yerini bulsun diye ayaküstü birkaç soru sormak ve sesini alçaltıp, "Zavallı kız kardeşim Bertram, şu an derdi başından aşkın olmalı" demekle yetiniyor, başka da en ufak bir ilgi göstermiyordu. Bunca zamandır birbirlerinin uzağında kalıp apayrı yaşamlar sürmek, aralarındaki kan bağını koparmış olmalıydı. İkisinin de mizaçları kadar durgun olan kardeşlik sevgisi, artık yalnızca bir sözcükten ibaret kalmıştı. Bayan Price'ın yerinde Leydi Bertram olsa, zaten o da ancak bu kadar üzülürdü. Fanny ile William dışında diğer üç dört küçük Price, teker teker hatta hepsi birden ortadan yok

olsalar bile Leydi Bertram da bunu pek fazla umursamazdı. Ya da belki Bayan Norris'in dudaklarından onun her zaman söylediği klişe birtakım sözler kaparak, hiç değilse çocuklarının rahat bir hayat yaşadığını, bunun onun için büyük bir nimet olduğunu, her şeye rağmen mutlu olması gerektiğini söylerdi.

bölüm
on dört

Tom, Mansfield'a dönüşünden bir hafta kadar sonra ilk tehlikeyi atlattı; onun daha iyi olduğunu anlayan annesi iyice rahatladı. Oğlunun hasta ve düşkün görüntüsüne artık alışmıştı, durumu ile ilgili olarak sadece iyi yorumlara inanıyor, diğerlerini hiç dikkate almıyordu. Kuruntuya kapılma huyu da olmadığı için Leydi Bertram aslında hastayı belirli zaman aralığında muntazam olarak gözlemlemek için en uygun kişiydi. Oğlunun ateşi denetim altına alınmıştı, ona göre Tom'un şu anki şikâyeti de ateşinin yüksekliği olduğuna göre yakında tamamen iyileşecek demekti, Leydi Bertram başka türlü düşünmüyordu. Fanny de Edmund'dan kısa bir mektup alıncaya kadar onun bu aşırı iyimserliğini paylaşıyordu. Edmund bunu Fanny'ye ağabeyinin durumunu daha açık anlatmak, doktorun ve babasının onunla paylaştığı endişeleri bildirmek için yazmıştı. Kardeşinin ateşinin düşmesiyle yüzü de aşırı kızarmış, bu da hastalığıyla ilgili birtakım güçlü bilgileri ortaya çıkarmıştı. Boşa çıkacağını umdukları kuruntularla Leydi Bertram'ı yok yere telaşlandırmak istemiyorlardı, ama Fanny'nin gerçeği bilmemesi için bir

neden yoktu. Tom'un ciğerleri konusunda ciddi endişeleri vardı.

Edmund'dan aldığı şu iki satırlık mektup, evdeki hastayı ve hasta odasını teyzesinin yazdığı sayfalar dolusu mektuplardan çok daha iyi anlatmıştı, Fanny şu an orayı gözünde canlandırabiliyordu. Aslında o hasta odasını kişisel gözlemleri sonucunda en iyi anlatabilecek, ona en iyi hizmeti verebilecek kişi Leydi Bertram'dı. Ama arada sessizce içeriye süzülüp oğluna bakmaktan başka bir şey yapamıyordu. Tom, konuşmak, dinlemek ya da kendisine bir şeyler okunmasını istediğinde Edmund'un arkadaşlığını tercih ediyordu. Bayan Norris herkesi telaşıyla yoruyor, Sir Thomas ise ne sesini ne de konuşmalarını ayarlamayı bir türlü becerebiliyordu. O yüzden bu konuda Edmund onun da derdine deva oluyordu. Daha doğrusu Fanny bunun kesinlikle böyle olduğuna inanmak istiyordu. Edmund'u hasta bir kardeşin hem bakıcısı hem de destekçisi ve avutucusu olarak düşündüğünde ona duyduğu saygı her zamankinden daha güçlü oluyordu. Üstelik ilgilenmesi gereken, sadece hastalığın kendisi değildi, Fanny şu sıralar Tom'un sinirlerinin de çok yıpranmış olduğunu öğrenmişti. Bozulan moralinin düzelmesi gerekiyordu. Fanny kendince bütün bunlara Tom'un düşüncelerinin doğru yönde eğitilmesi gerektiğini de ekliyordu.

Ailede verem yoktu, bu yüzden Fanny kuzeni konusunda korkudan çok, umut beslemek eğilimindeydi. Ama Bayan Crawford'u düşününce gerçekten korkuyordu, çünkü ona göre Mary Crawford, şansı her zaman açık olan, yıldızı uğurlu kişilerdendi. Onun gibi bencil ve kendini beğenmiş biri için Edmund'un ailenin tek oğlu olarak kalması şans sayılırdı. Yani şanslı Mary, hasta odasında bile unutulmuş değildi. Edmund'un mektubunun

sonuna şu not eklenmişti. "Son mektubumdaki konuya gelince, Tom'un başına çağrıldığımda oraya göndermek üzere henüz bir mektuba başlamıştım, ama sonra vazgeçtim, arkadaşlarının etkisini göze alamadım. Tom iyileştiğinde kendim gideceğim."

Mansfield Park'ta durumlar işte böyleydi ve Paskalya gelinceye kadar pek bir şey değişmeden böyle sürüp gitti. Arada Edmund'un, annesinin mektubuna eklediği bir satır Fanny'yi bilgilendirmeye yetiyordu. Anladığı kadarıyla Tom'un düzelmesi ürkütücü derecede uzun sürmekteydi.

Paskalya gelip çattı. Bu yıl her zamankinden daha geç geldi ama bunun böyle olacağını Fanny zaten biliyordu; Portsmouth'tan daha önce ayrılamayacağına çok üzülüyordu. Sonunda Paskalya geldi, ama hâlâ onun eve dönmesinden hatta dönüşünden önce Londra'ya uğramasından kimse söz etmiyordu. Teyzesi, mektuplarında ne zamandır onun artık eve dönmesini istediğini söylüyordu; ama Sir Thomas'tan hiçbir haber, hiçbir karar çıkmıyordu; oysa her şey ona bağlıydı. Fanny onun, oğlunun başından hiç ayrılmadığını tahmin ediyordu; ama bu bekleyiş kendisi için kahredici, işkence gibi bir şeydi. Nisan ayının sonu yaklaşmaktaydı, yakında onlardan ayrı yaşamaya başlayalı iki değil, üç ay olacaktı. Fanny, günlerini sanki bir mahkûmun mahkûmiyet süresini doldurur gibi geçiriyordu; ama yine de Mansfield'dakilerin bu konuda böyle düşündüğünü bilmelerini pek istemiyordu; o, hepsini çok seviyordu. Kim bilir onu düşünmelerine ne zaman sıra gelecek, ne zaman gelip onu alacaklardı?

Sabırsızlığı, özlemi, onların arasında olma isteği o kadar son haddindeydi ki, bu hali ona Cowper'ın "Tirocinium" adlı şiirinin bir dizesini hatırlıyor, *"Ne yoğun bir*

arzuyla istiyor evinde olmayı" sözleri dilinden hiç düşmüyordu. Oysa Portsmouth'a gelirken kendi öz evine gittiğini düşünüp çok mutlu olmuştu. Üzerinden çok zaman geçmiş olsa da insanın kendi evi onun için hâlâ çok kıymetliydi ama şimdi aynı şeyi Mansfield için söylüyordu. Çünkü onun gerçek evi artık orasıydı. Portsmouth, onun için sadece Portsmouth idi; ama Mansfield demek, ev demekti. Fanny için bunlar çoktandır mahremiyetinde gizlediği gerçek düşüncelerini oluşturan tanımlardı, bu yüzden teyzesinin de aynı dili kullandığını gördükçe Fanny çok seviniyordu. "Senin bu zor zamanımızda evden uzakta oluşuna çok üzüldüğümü söylemeden edemeyeceğim, bu yüzden içim öylesine sıkkın ki, bir daha evden bu kadar uzun süre ayrılmamanı diliyor ve umut ediyorum." Bunlar Fanny için çok mutluluk verici sözlerdi, bunlar onun ruhunun gizli şöleniydi. Ama anne ve babasına duyduğu saygı, onu Sir Thomas'ın evini kendi evinden daha çok benimsemiş olduğunu ve yeğlediğini söylemekten alıkoyuyordu. O yüzden hep "Northamptonshire'a ya da Mansfield'a geri döndüğümde şunları yapacağım" şeklinde konuşuyordu. Bu durum, uzun süre böyle devam etmişti ama sonunda oraya duyduğu şiddetli özlem baskın çıkmış, bir gün kendisini farkında olmadan tedbiri elden bırakıp eve döndüğünde neler yapacağını rahatça konuşurken bulmuştu. Kendisine çok kızmış, anne ve babasına korkuyla bakmıştı. Aslında tedirgin olmasına hiç gerek yoktu, çünkü onların alınmış ya da kızmış olduklarına dair en ufak bir işaret dahi söz konusu değildi. Mansfield'ı kıskanmak akıllarının ucundan bile geçmediği gibi, Fanny'nin burada ya da orada olması onlar için bir şey de ifade etmiyordu; onlara göre hava hoştu.

Baharın sayısız güzelliklerinden mahrum kalmak Fanny'yi çok üzüyordu. Mart ve nisan aylarını kentte geçirmekle ne çok zevkten yoksun kaldığını şimdiye kadar hiç fark etmemişti. Tabiatın uyanıp tüm bitkilerin gelişmesini, ağaçların serpilmesini izlemekten ne kadar mutluluk duyduğunun henüz farkına varıyordu. Tüm kaprislerine karşı güzel olmaktan kaçınamayan bu harikulade mevsimin gelişmesini gözlemlemenin, teyzesinin bahçesinin en güneşli köşesinde ilk çiçeklerin açmasından, Sir Thomas'ın fidanlıklarındaki yaprakların gürleşmesine, koruların coşmasına kadar tüm güzelliklerin her an artmaya devam ettiğini görmenin onu hem bedenen hem de ruhen ne denli canlandırdığının hiç farkına varmamıştı. Böylesine muhteşem zevklerden mahrum kalmak küçümsenecek bir şey değildi. Bir de buna temiz havadan, yeşil tabiattan, iç ferahlatan hoş kokulardan yoksun kalması eklenince hareketsiz, havasız, pis kokular içinde, kalabalık ve gürültülü yerlerde yaşamak zorunda olması durumu daha da kötüleştiriyordu. Ama en yakın dostları tarafından özlendiğini bilmenin ve ona ihtiyacı olanlara yardım edebilmek için duyduğu arzuya rağmen hiçbir şey yapamamanın yarattığı çaresizliğin yanında bu mahrumiyetin hiç önemi yoktu elbette.

Evine gidebilseydi oradaki herkese yardımcı olabilirdi. Her biri için yapabileceği bir şey olduğunu hissediyordu. Sadece Leydi Bertram'a moral vermek, onu yalnızlığın verdiği sıkıntıdan uzak tutmak ya da sırf kendi önemini artırmak uğruna işgüzarlık yapıp huzursuzluk veren bir dostun neden olabileceği daha büyük bir sıkıntıdan onu kurtarmak bile Fanny için tüm ev halkına yardım etmekle eşdeğerdi. Şimdi evde olsa, teyzesine kitap okuduğunu, onunla konuştuğunu hayalinde canlandırdı.

Teyzesine elindekiler için minnet duymayı, olabilecekler için hazırlıklı olmayı öğretebilir, onun için hiç üşenmeden defalarca merdivenlerden inip çıkarak ona habercilik, ulaklık yapabilirdi.

Tom'un değişik aşamalardan geçerek haftalardır sürmekte olan ağır hastalığı boyunca böyle zor bir zamanda kız kardeşlerinin Londra'da kalmayı içlerine sindirebilmeleri Fanny'yi çok şaşırtıyordu. Canları isteyince Mansfield'a dönmek ellerindeydi, yapacakları yolculuk zor değildi. Fanny onların hâlâ evlerinden uzakta kalabilmelerini anlayamıyordu. Bayan Rushworth'ün evden ayrılmasını engelleyen pek çok bahane olabilirdi ama Julia'nın istediği zaman Londra'dan ayrılabileceği kesindi. Fanny, teyzesinin bir mektubundan anladığına göre, Julia istendiği takdirde dönebileceğini bildirmişti ama işte hepsi bu kadardı. Buradan da anlaşıldığı üzere olduğu yerde kalmayı tercih ediyordu.

Fanny, Londra etkisinin tüm sağlam ilişkilerle çatışma halinde olduğuna inanmaya başlıyordu. Bunun kanıtını hem kuzenlerinde, hem de Mary Crawford'da görüyordu. Nitekim Mary'nin Edmund'a olan sevgisi başlangıçta dürüsttü, zaten dürüstlük onun kişiliğinin en sağlam yönüydü, Fanny ile olan arkadaşlığı da en azından dürüst bir sevgi üzerine kuruluydu. Peki bu sevgi neredeydi şimdi? Fanny, Mary'den mektup almayalı o kadar çok zaman oluyordu ki, onun bir zamanlar her fırsatta yinelediği arkadaşlığını hafife almakta Fanny kendisini haklı görmeye başlamıştı. Mary'den ve Londra'daki diğer dostlarından haftalardır aldığı tek haber Mansfield yoluyla gelenlerdi. Mary'nin tekrar Norfolk'a gidip gitmediğini belki de tekrar karşılaştıklarında öğrenecekti. Kuzenlerinden de bu bahar artık hiç ses çıkmayacağı kanısına

vardığı anda, ansızın aldığı bir mektup, içindeki bazı eski duyguları tazeleyip yenilerini uyandırdı.

Sevgili Fanny,
Uzun süren sessizliğimden dolayı beni çok çabuk bağışla ya da hemen bağışlamış gibi davranmaya çalış. En alçakgönüllü tavrımı takınarak senden bütün dileğim ve beklentim bu, çünkü sen o kadar iyisin ki, layık olduğumdan daha iyi karşılanacağıma güveniyor ve bu mektubu derhal yanıtlamanı senden yalvararak rica ediyorum. Mansfield'daki durumları acilen öğrenmek istiyorum, senin de bana her şeyi yazabileceğini düşünüyorum. Oradaki insanların acısına üzülmemek için insanın canavar ruhlu biri olması gerek. Duyduğuma göre zavallı Bay Bertram'ın tam olarak iyileşme şansı çok zayıfmış. Hastalığını ilk duyduğumda önce pek önemsemedim. Onun naz yapmayı seven, en ufak bir rahatsızlıkta herkesi telaşa veren biri olduğunu bildiğim için asıl ona bakmak zorunda olanlara acı*dım. Ama şimdi durumunun gerçekten çok vahim, belirtilerin ürkütücü olduğunu ve aileden bazılarının bunu bildiğini söylüyorlar. Eğer gerçekten öyleyse senin de bunu bilenler arasında olduğundan eminim. O zaman ne olur bana duyduklarımın doğru olup olmadığını söyle. Yok eğer tüm bunların yanlış olduğunu öğrenirsem, ne kadar çok sevineceğimi söylememe gerek bile yok sanırım, ama söylenti öylesine yayılmış durumda ki, duyduklarımın beni korkuttuğunu açıkça söylemeliyim. Daha hayatının baharında olan genç ve yakışıklı bir adamın her geçen gün böyle eriyip gitmesine seyirci kalmak çok yürek yakıcı bir şey olsa gerek. Bu acı, zavallı Sir Thomas'ın iyice* çökmesine neden olacaktır. Bu durumu düşündükçe inan bana kahroluyorum. Şu an bana *hınzır bir bakışla gülümsediğini biliyorum, ama hayatım boyunca hiçbir hekime rüşvet yedirmediğime sana yemin ederim. Zavallı genç adam! Eğer ölecek olursa, karşımda kim olursa olsun sesimi yükseltip, onun bırakacağı servet ve unvanın ancak bunlara layık olan ellere kalacağını korkusuzca söylerim. Geçen Noel'de yapılan şey saçma bir acelecilikten başka bir şey değildi, ama kısa süren bir aptallığın izleri her zaman*

çabuk silinir. Cila ve yaldız pek çok ayıbı örter. Benimki gibi gerçek sevginin yardımıyla pek çok şey görmezden gelinebilir. Bana ilk postayla cevap yaz hemen Fanny, beni daha fazla merakta bırakma. Bana haberin aslını, kaynağından duyduğun gibi yaz. Ve ne benim duygularım ne de kendi duyguların yüzünden sakın utanma. İnan bana, bunlar sadece doğal değil, aynı zamanda insancıl ve çok saf duygular. Şimdi elini vicdanına koy ve bana, "Sir Edmund'un" Bertram'ların servetine akla gelebilecek herhangi bir "Sir'den" daha fazla yakışıp yakışmayacağını söyle. Bu arada eğer Grant'lar evde olsaydı seni rahatsız etmezdim, kız kardeşleri de evde yok, o yüzden gerçeği öğrenmek için başvuracağım tek sen varsın. Bayan R'nin Paskalyayı Twickenham'da, Aylmer'lerle birlikte geçirdiğinden ve henüz dönmediğinden senin de haberin vardır mutlaka. Julia ise Bedford Meydanı yakınlarında oturan kuzenlerinin yanında kalıyor. Onların ve oturdukları sokağın adını şu an unuttum. Zaten onlara sorma şansım olsaydı bile ben yine de seni tercih ederdim. Çünkü onların bunca zamandır eğlencelerinden vazgeçmeye çok isteksiz *olduklarını fark ettim, o yüzden gerçeğe gözlerini yumuyor olsalar gerek. Bayan R'nin Paskalya tatili yakında sona erer diye düşünüyorum, sanırım onun için gerçek bir tatil olmalı. Aylmer'ler tatlı insanlardır, kocası da uzakta olduğuna göre keyfi yerindedir herhalde. Kocasını sadık bir oğula yaraşır bir biçimde Bath'e gidip annesini alması için teşvik etmesini çok takdir ettim, ama gelin kayınvalide aynı evde olabilecekler mi acaba? Bu arada Henry buralarda değil, bu yüzden onun adına yazacağım bir şey yok.* Eğer şu hastalık *işi olmasaydı, Edmund şimdiye dek çoktan buraya gelmiş olurdu, buna ön ayak olmaya ne dersin?"*
Seni her zaman seven, Mary.

Tam mektubu katlıyordum ki, Henry çıkageldi ama mektubu hemen göndermemi engelleyecek bir haber getirmemiş. Bayan R'nin akıbetiyle ilgili gelecek acı bir haberden korkulduğundan haberi var, o bugün Londra'ya dönüyormuş. Henry onu bu sabah görmüş. Kayınvalide de dönmüş. Bu arada, Henry Londra'da birkaç gün geçirdiği için aklına kötü bir şeyler gelmesin sakın.

Bu onun her bahar yaptığı bir seyahattir. O senden başka kimseyi sevmiyor, bundan en ufak bir kuşkun olmasın. Şu anda *da seni görebilmek için deliriyor ve bunun bir yolunu bulmaktan başka bir şey düşünmüyor. Daha önce seni bir an önce Portsmouth'tan alıp eve getirmemiz konusunda söylediklerini ısrarla yineliyor, ben de ona tüm kalbimle katılıyorum. Sevgili Fanny, ne olur hemen yaz ve bize gelmemizi söyle. Bu hepimize iyi gelecek. Henry ile ben Grant'ların evinde kalabiliriz, böylece Mansfield'daki dostlarımıza da yük olmamış oluruz. Onları yeniden görmek bizleri çok sevindirir, yeni yüzler görmek de onlara iyi gelebilir. Sen vicdanlı bir insansın, Mansfield'da herkesin gözlerinin seni aradığını ve ne kadar çok istendiğini bildiğin halde dönmemek içine sinmez. Henry'nin mesajlarının yarısını bile vermeye ne zamanım, ne de sabrım var. Ama hepsinin özetinin onun sana olan değişmeyen ve değişmeyecek olan aşkı olduğuna inan.*

Fanny, mektubun büyük bölümünden öylesine tiksinmişti ki, bunu yazan kişiyle Edmund'u bir araya getirmeye öylesine isteksizdi ki, mektubun sonundaki önerinin kabul edilip edilmeyeceğine tarafsız bir gözle bakıp karar verecek durumda değildi. Aslında kişisel açıdan çok çekici bir öneriydi bu. Kendisini üç gün içinde Mansfield'da bulmanın hayali bile mutlulukların en büyüğüydü. Ancak böyle bir mutluluğu şu sıralar duygu ve davranışlarını son derece kınadığı kişilere borçlu olmak, herhalde bir anlamda tükürdüğünü yalamak olurdu. Kız kardeşin duyguları, erkek kardeşin davranışları, taş kalpli Mary'nin maddecilik konusundaki aşırı hırsı, kibirli Henry'nin dünyayı umursamayan kendini beğenmişliği, Bayan Rushworth'le hâlâ görüşüyor, hatta belki de flört ediyor olması... Fanny hayal kırıklığı içinde şaşkın ve üzgündü. Oysa onun daha iyi biri olduğunu düşünmüştü. Neyse ki içindeki zıt istekleri, dürüstlük konusundaki tereddütle-

rini tartmak zorunda değildi. Edmund ile Mary'yi bir araya getirip getirmemeye karar vermek onun işi değildi. Onun uyması gereken tek bir kural vardı, o da zaten tüm düğümleri çözüyordu. Sir Thomas'a duyduğu derin saygı, herhangi bir konuda bir kusur işleme korkusu, ne yapması gerektiğini ona zaten açıkça gösteriyordu. Bu öneriyi kesinlikle geri çevirmeliydi. Sir Thomas isterse onu aldırtırdı zaten, erken dönme fikrinde ısrar etmek, ne olursa olsun hiçbir nedenin haklı gösteremeyeceği bir haddini bilmezlik olurdu.

Fanny, Bayan Crawford'a teşekkür etmekle birlikte, kesin olarak hayır yanıtını verdi. Mektubunda, "Anladığıma göre Sir Thomas gelip beni almak niyetinde, ama kuzenimin hastalığı bunca haftadır sürüyor ve şu sıralar benim dönmem hiçbir şekilde gerekli görülmediğine göre Mansfield'a gidecek olursam fazlalık sayılabilirim..." diye yazdı, ayrıca Tom'un şu sıralardaki durumuyla ilgili olarak da bildiklerini ona aynen iletti. Bunlar karşısındakine iyimserlik aşılayan, tüm isteklerine kavuşabileceğini ümit ettiren sözlerdi. Anlaşılan Edmund'un rahip oluşu, parasal koşullar söz konusu olduğunda bağışlanabilecekti. Edmund bu konuda Mary'nin ön yargılarını aşmış olduğunu görüp, bunu kendi zaferi olarak saysa da, olay sadece maddiyattan ibaretti. Bayan Crawford bu dünyada kendisi için paradan başka hiçbir şeyin önemli olmadığını sonunda öğrenmişti.

bölüm
on beş

Fanny, mektubunun gerçek bir hayal kırıklığı yaratacağından kuşku duymuyordu; ayrıca huyunu da gayet iyi bildiği Mary Crawford'un teklifinde ısrar edeceğini düşünüyordu. Gerçi bir hafta yanıt gelmemişti ama Fanny arkadaşının mektubunu eline aldığında hâlâ aynı beklenti içindeydi. Ancak mektubun çok kısa olduğunu gördü ve sadece amaca hizmet etmek için aceleyle yazılmış olduğunu anladı. Ne olduğu çok açıktı. Fanny'ye göre mektup o gün onların Portsmouth'ta olacaklarını bildiriyordu ve bu da yine Fanny'nin ne yapacağını bilemeyerek endişelere gömüleceği anlamına geliyordu. Ama kişiyi çıkmaza sokan da, çıkmazdan çıkaran da sadece bir andı. Nitekim Fanny daha mektubu açmadan Mary ile Henry'nin Sir Thomas'a başvurup izin almış olabilecekleri ihtimalini düşünerek rahatlamaya başladı.

Sevgili Fanny,
Kulağıma rezil ve iğrenç bir dedikodu ulaştı. Eğer senin de kulağına gelecek olursa, kesinlikle inanmaman için sana bu mektubu yazıyorum. Ortada bir yanlışlık olduğu kesin ve birkaç

güne kadar bu yanlışlık mutlaka su yüzüne çıkacaktır. Ama bu arada sen en azından Henry'nin suçsuz olduğuna ve bir anlık bir düşüncesizlik yapmış olsa bile yalnızca seni sevdiğine inanmalısın. Bu konuda kimseye tek bir şey söyleme, benden tekrar haber alıncaya kadar duyduğun hiçbir şeye inanma, hiçbir tahminde bulunma, kimseyle de dertleşip içini dökme. Her şeyin örtbas *edileceği ve Rushworth'ün aptallığı dışında ortada ispatlanması gereken bir şey kalmayacağı kuşkusuz. Eğer gerçekten gitmişlerse bile Mansfield'a gittiklerinde Julia'nın da yanlarında olduğundan kesinlikle eminim. Neden gelip seni almama izin vermedin? Umarım pişman olmazsın.*
Her zaman seni seven arkadaşın,

Fanny inanılmaz derecede şaşkındı. Onun kulağına ulaşmış olan bu rezil ve iğrenç dedikodu söylediği gibi gerçekten doğru değilse bile bunu bu tuhaf mektuptan anlayamıyordu. Sadece satır aralarından çıkarabildiği kadarıyla Wimpole Sokağı'ndakiler ve Henry Crawford ile ilgili bir şeydi. Orada tüm çevrenin dikkatini çekecek kadar yakışıksız bir şeyler olmuştu ve Mary bunun Fanny'yi kıskandıracak olmasından endişeleniyordu. Ama Bayan Crawford'un asıl endişe duyduğu o değildi. O, asıl bu olaya karışan kişiler hakkındaki dedikodunun Mansfield'a ulaşmasından endişeleniyor, ama bunun olmayacağını umuyordu. Eğer Rushworth'ler Mary'nin yazdığı gibi Mansfield'a gitmişlerse, onlarla ilgili böylesine çok önemsenecek ve büyük etki bırakacak boyutta herhangi bir yakışıksız haber duyulmuş olamazdı. Eğer Henry Crawford ile ilgili bir şeyse, Fanny böylece herkesin onun gibi bir adamın hayatta asla tek bir kadına bağlı kalarak yaşayamayacak mizaçta olduğunu anlamış olacağını umuyordu. Artık Bay Crawford herhalde kendisinden utanır da Fanny'nin peşinden koşmaktan vazgeçerdi. Ne tuhaf!

Fanny de onun gerçekten kendisini sevdiğine, bunun sıradan bir duygu olmadığına neredeyse inanmıştı. Nitekim kız kardeşi de onun güya yalnızca Fanny'yi sevdiğini söyleyip duruyordu. Ama anlaşılan o ki, nedense bu sevgisine rağmen Maria Rushworth'le ilgilenmeyi ihmal etmemişti. Orada çok uygunsuz bir şey olmuş olmalıydı, aksi halde Mary Crawford sıradan bir söylentinin üzerinde duracak biri değildi.

Fanny iyice tedirgin olmuştu ama Mary'den yeni bir mektup gelinceye kadar sabretmek zorundaydı. Mektupta yazılanları bir türlü aklından çıkaramıyordu, ancak biriyle konuşarak biraz rahatlayabilirdi; ama bu da imkânsızdı. Mary Crawford onu sessiz kalması, ağzını sıkı tutması için boşuna uyarıyordu; kuzeni söz konusu olduğunda onun doğru olan neyse onu yapacağını ve kesinlikle ketum davranacağını bilmeliydi.

Sabah oldu ama ikinci bir mektup çıkmadı. Fanny hayal kırıklığına uğradı. Öğleye kadar bu konudan başka bir şey düşünemedi. Ama öğleden sonra da gelmeyince, artık yeni bir mektubun gelip meseleyi aydınlığa kavuşturacağından iyice umudu kesti. Akşamüzeri babası her zamanki gibi elinde gazetesiyle eve döndüğünde konu artık Fanny'nin aklından tamamen çıkmış, genç kız bambaşka düşüncelere dalmıştı. Bu odada ilk akşamı ve babasını gazetesiyle gördüğü anı anımsıyordu. Şu *an* şamdan yakmaya ihtiyaç yoktu. Güneşin ufka kavuşmasına daha bir, bir buçuk saat vardı. Fanny burada geçirmiş olduğu üç ayı hatırlıyor, odaya vuran parlak, bol güneş ışığı içini açacağı yerde büsbütün kapatıyordu. Sanki kentin içindeki gün ışığı, kent dışındakinden farklıydı. Buradaki gücü çiğ bir parıltıdan ibaretti, başka zaman görünmeyen kir ve lekeleri aydınlatmaktan başka işe yaramayan, has-

talıklı, boğucu bir parıltıydı. Kent içindeki güneş ışığı ne sağlık, ne de neşe saçıyordu. Fanny şu an oturduğu yerden, uçuşan toz zerreleriyle dolu bir bulutu, boğucu sıcak bir parıltı etkisiyle babasının başının duvarda bıraktığı izi ve erkek kardeşlerinin üzerini çenttiği yemek masasıyla hiçbir zaman tam olarak temizlenmeyen, silinmiş olsa da yol yol kirli kalan çay tepsisini görebiliyordu. Diğer görebildikleri çay fincanlarıyla tabaklar, mavimsi ince bir su içinde yüzen taneciklerden ibaret olan süt ve Rebecca'nın elinden çıktığında bile vıcık vıcık bir halde olan ve zaman geçtikçe daha da yayılıp cıvıklaşan tereyağlı ekmek dilimleriydi. Babası gazetesini okuyor, annesi de çay servisi yapılmasını bekliyordu, bu arada her zamanki gibi yerdeki oldukça eskimiş halıdan yakınıyor, Rebecca'nın halıyı ısrarla onarmamasından şikâyet ediyordu. Fanny birden babasının seslenmesiyle dalgınlığından uyandı. Bay Price hafifçe öksürüp boğazını temizledikten sonra gazetesinin bir paragrafını dikkatle okumaya devam etti. "Fan, senin şu Londra'daki büyük kuzeninin soyadı neydi, kızım?"

Fanny bir an kafasını topladı, "Rushworth, efendim."

"Wimpole Sokağı'nda mı oturuyorlar?"

"Evet, efendim."

"Öyleyse başlarının fena halde belada olduğunu sana söyleyeyim" dedikten sonra elindeki gazeteyi Fanny'ye uzattı. "Al bak, şu an akrabalarının durumu epey eğlenceli görünüyor. Doğrusu buna Sir Thomas'ın ne diyeceğini hiç bilemiyorum; ama belki de adam çok saygın sınıftan ya da soylu bir centilmendir, böylece kızının adı da ayağa düşmemiş olur. Ama yazılanlara bakılacak olursa, eğer benim kızım olsaydı, kolum kopuncaya kadar kamçılardım onu. Bence böyle olayların önünü kesmenin

en iyi yolu kadın ya da erkek olsun ikisini de bir temiz pataklamak."

Fanny bu arada gazeteyi sessizce okudu. Okuduğu haberde gazete, okurlarına Bay R'nin Wimpole Sokağı'ndaki evinde meydana gelen bir aile faciasından büyük bir üzüntüyle söz etmekteydi. Evleneli henüz çok bir zaman olmadığı halde kentin sosyete yaşamına parlak bir şekilde öncülük edeceği yönünde umut vaat eden güzeller güzeli Bayan R, kocası Bay R'nin yakın arkadaşı olarak bilinen Bay C ile birlikte evi terk etmişti, ancak nereye gittiklerini gazetenin editörü bile henüz bilmiyordu.

Fanny derhal, "Bir yanlışlık var, efendim" dedi. "Yanlışlık olmalı... Bu doğru olamaz. Sanırım başka birileriyle karıştırmışlar." Bu utanç verici durumu bilerek geciktirmek için içgüdüsel olarak tepki vermişti, kabullenemeyişi çaresizliğindendi, aslında söylediğine kendisi de inanmıyordu. Oysaki okuduğu anda yazılanların doğru olduğuna inanmış, gerçeği öğrenmenin şokunu yaşamıştı. Bu gerçek, onun üzerine tüm ağırlığıyla çökmüştü; nasıl konuşabildiğine, hatta nasıl nefes alabildiğine sonradan kendisi de şaşırıp kalacaktı.

Bay Price, haberin üzerinde durmadığı için üstünkörü bir karşılık verdi. "Evet, hepsi yalan olabilir" dedi, "ama günümüzde böyle şeytana uyup sokağa düşen çok sayıda sosyetik bayan var, o yüzden artık kimseye güvenilmiyor."

"Umarım doğru değildir" diye sızlandı Bayan Price. "Aksi halde bu bir skandal olur! Rebecca'ya da şu halının tamiratından belki on, on beş kere söz etmişimdir, öyle değil mi, Betsey? Sonuçta on dakikalık iş."

Bu yüz kızartıcı suçun gerçekten işlenmiş olduğunu kavramak ve bundan doğacak acıları yavaş yavaş algılamaya başlamak, Fanny gibi bir kız için çok ama çok zordu,

onun ruhunda uyanan dehşet duygularını anlatmak hiç kolay değil. İlkin sersemleyip uyuşmuştu ama her geçen dakika sersemliği biraz daha geçtikçe felaketin boyutunu daha net olarak algılamaya başlamıştı. Kuşku duyamazdı, gazetedeki yazının yanlış olabileceği konusunda umutlanıp kendisini kandıramazdı. Mary'nin mektubunun her satırını ezberlercesine döne döne okumuştu, yazılanlar oradakinin aynıydı. Kardeşini savunmadaki telaşı, olayın örtbas edileceğinden emin oluşu, aşırı kaygı ve tedirginliği, her şey bu kötü olayın parçalarıydı. Eğer yeryüzünde günahların en büyüğünü küçük bir kaçamak olarak görebilecek, üzerini cilalayıp örtmeye çalışabilecek ve cezasız kalmasını isteyecek karakterde bir kadın varsa, Fanny bu kadının kesinlikle Mary Crawford olduğuna inanabilirdi. Evden ayrılanların, ayrıldıkları söylenen kişilerin kim olduğu konusundaki yanılgısını şimdi anlayabiliyordu. Londra'dan gidenler Bay ve Bayan Rushworth değil, Bayan Rushworth'le Bay Crawford idi.

Fanny bundan önce hiç şok geçirmediğini düşündü. Asıl şok buydu, tüm rahatı, huzuru bozulmuştu. Akşam saatlerini koyu bir kasvet içinde, geceyi de uykusuz geçirdi. İçindeki kahır, yerini tüylerini ürperten korkulara bırakıyor, ateşler içinde yanarken birden soğuktan donmuş gibi titremeye başlıyordu. Bu öylesine büyük bir aile faciasıydı ki, kalbi ona bunun asla olmayacağını söyleyerek başkaldırıyordu. Olamazdı. Ortada sadece altı aylık evli olan bir kadınla, başka bir kadına âşık olan bir erkek vardı; üstelik bu başka kadın *bir başkasına bağlıydı* ve evli kadının yakın akrabasıydı. Söz konusu olan iki aile birbirlerine bir değil, birkaç düğümle bağlıydı. Herkes birbiriyle dost, birbiriyle içli dışlıydı. Bu durum, ortada bir suçlar karmaşası, kötülükler yumağı oluşmasına neden

oluyordu. Bir insanın bunu yapabilmesi için ancak çok zalim olması gerekiyordu. Yine de Fanny'nin aklı ona bunların gerçek olduğunu söylüyordu. Kendini beğenmiş Henry Crawford'un sevmek konusunda müthiş kibrinin etkisiyle sürekli dalgalanan kararsızlığı, Maria'nın saplantıya dönüşmüş tutkularındaki kararlılığı ve iki tarafın da ilkesiz yaşamı, her şeyin aynen söylendiği gibi gerçekleşebileceğini gösteriyor, Mary Crawford'un mektubu da buna olmuştur damgasını vuruyordu.

Bu işin sonu ne olabilirdi? Kim bundan incinmeden kurtulabilirdi? Kimin görüşleri etkilenmeden kalabilirdi? Aralarında huzuru hiç bozulmadan kalacak biri var mıydı? Mary Crawford... Edmund... Ama bu yasak bölgeye ayak basmamak belki de en iyisiydi. Fanny tüm aileyi kaçınılmaz bir mutsuzluğun beklediğini görebiliyordu. Annenin, babanın çekeceği acı... Fanny bir an duraladı. Julia'nın, Tom'un, Edmund'un... Daha uzun duraladı. Rezaletin tüm ağırlığı en çok onların üzerine çökecekti. Sir Thomas'ın babalık sevgisi ile onur ve namus anlayışı, Edmund'un dürüstlük ilkeleri ve herkesi kendisi gibi sanan temiz kalbiyle gerçekten çok güçlü olan hassas duygularını düşündükçe Fanny onların böyle bir yüz karasına delirmeden nasıl dayanabileceklerini bilemiyordu. Fanny bu dünya var oldukça Bayan Rushworth'le akraba olan herkes için en büyük talihin derhal ölüp ortadan kalkmak olduğunu düşündü.

Ne ertesi ne de daha sonraki gün Fanny'nin duyduğu üzüntüyü azaltacak bir gelişme olmadı. Ayrıca Londra'dan gelen iki postadan da haberi yalanlayacak bir şey çıkmadı. Bayan Crawford'dan beklediği ikinci mektup da gelmedi. Fanny'nin teyzesinden mektup alma zamanı gelmiş olmasına rağmen Mansfield'dan da ses çıkmamıştı. Bu, kötüye işaretti. Fanny'nin içini yatıştıracak en ufak bir

umut kırıntısı bile yoktu. Genç kız öyle üzgün, bitkin ve solgun bir haldeydi ki, Bayan Price'dan başka hangi anne olsa bu durum dikkatini çekerdi. Derken üçüncü gün, beklemekten içini çürüten şeyin geldiğini haber veren kapı vuruluşu duyuldu ve kapıyı açmaya giden Fanny en sonunda elinde bir mektupla döndü. Mektup Londra damgalıydı ve Edmund'dan geliyordu.

Sevgili Fanny,
Başımıza gelen felaketi biliyorsun. Payına düşen acıya dayanman için Tanrı yardımcın olsun. İki gündür buradayız ama yapacak hiçbir şey yok. İzlerini bir türlü bulamıyoruz. Bu arada belki en son haberi duymamışsındır, Julia da evden ayrılmış. Bay Yates ile birlikte İskoçya'ya kaçmış. Bizim Londra'ya varışımızdan birkaç saat önce gitmiş. Başka zaman olsa kahrolurduk, ama bu durum, şu an diğerinin yanında hiç kalıyor. Yine de sinir bozucu elbette. Ama çok şükür ki babam çöküntüye uğramış değil. Bununla yetinip daha fazlasını ümit etmeme*liyiz, hâlâ düşünüp eyleme geçebiliyor. Ben de zaten bu mektubu onun isteği üzerine sana eve dönmeni teklif etmek için yazıyorum. Babam, annemin hatırı için seni evde görmek istiyor. Mektubumu aldığının ertesi günü Portsmouth'ta olacağım, seni Mansfield'a dönüş yolculuğuna hazırlanmış bir halde bulmayı umuyorum. Babam, Susan'ı da birkaç aylığına yanında getirmeni arzu ediyor. Durumu dilediğin gibi planla ve uygun gördüğün şekilde konuş. Babamın böyle bir zamanda gösterdiği bu iyi kalpliliğinin seni de etkileyeceğinden eminim. Ben tam olarak ifade edemiyor olsam da, sen nasılsa onun niyetinin değerini verirsin, şu sıralar benim durumumu anlayabildiğini sanıyorum. Sanki başımıza gelen felaketlerin sonu gelmeyecek gibi. Posta arabasıyla erkenden orada olacağım.*
Seni daima seven kardeşin,

Fanny ömründe hiç böyle bayılacak raddeye gelmemişti, hayatında ilk kez biraz naneruhu koklayıp kendi-

sine gelme ihtiyacı duydu. Hiçbir naneruhu onu böylesine diriltemezdi. Yarın! Yarın Portsmouth'tan ayrılıyordu! Pek çok kişinin böylesine mutsuz olduğu şu anda Fanny, çılgınca bir mutluluk tehlikesiyle karşı karşıya idi. Bir felaket, onun için sevinç kaynağı olmuştu! Fanny bu gidişle yaşanan felaketi bile unutacağından korkuyordu. Bu kadar çabuk yola çıkıyor olmak, böyle içten bir şekilde davet edilmek, bir teselli kaynağı ararken, Susan'ı da yanına almasının istenmesi, bütün bunlar onun için bir mutluluk yumağı idi ve kalbi şu an sımsıcak duygularla dolmuştu. Sanki bir süre için bütün acılarını unuttu, hatta acılarını en çok paylaştığı kişilerin derdini bile yeterince paylaşma isteğini yitirir gibi oldu. Julia'nın evden kaçışı onu nispeten daha az etkilemişti. Şaşırmış, sarsılmış, hayretler içinde kalmıştı elbette; ama bu şaşkınlık diğeri gibi kafasını ve duygularını kökünden sarsacak kadar güçlü değildi. Fanny bu faciayı ara sıra kendisine hatırlatmak, bunun ne kadar acı bir darbe olduğunu tekrar tekrar anımsamak zorundaydı, aksi halde Mansfield'dan aldığı davetin yarattığı heyecan ve sevinçle bu durum aklından çıkıveriyordu.

İnsanın üzüntü ve kederini hafifletmek için çalışmasından, kendisine önemli bir uğraş edinmesinden daha güzel bir çare yoktu. Üzüntülü bir uğraş bile üzüntüsünü dağıtabilirdi, o yüzden Fanny uğraşlarına umutla sarılıyordu. Şu sıralar işleri öylesine başından aşkındı ki, Bayan Rushworth'ün artık tamamen kesinlik kazanan korkunç hikâyesi bile onu eskisi kadar ürkütmüyordu. Artık bunu düşünüp dertlenecek zamanı yoktu. Yirmi dört saate varmadan buradan gitmiş olmayı ümit ediyordu. Annesi ve babasıyla konuşmalı, Susan'ı hazırlamalı, tüm hazırlıkları bitirmeliydi. Ama bir iş bitmeden bir başkası

başlıyor, saatler yetmiyordu. Öte yandan çevresine neşe saçmayı da ihmal etmiyordu, verdiği kapkara haberler bile neşesini azaltmıyordu. Annesiyle babasının, Susan'ın onunla gitmesi konusundaki memnuniyeti, Susan'ın aklı başından gidecek kadar mutlu olması Fanny'nin moralini yüksek tutmasını sağlıyordu.

Bertram'ların felaketi, Price'ların evinde pek o kadar umursanmamıştı. Gerçi Bayan Price biraz zavallı kız kardeşi hakkında konuşmuştu; ama Susan'ın giysilerini koyacak bir kutu bulma sorunu onun için daha önemliydi. Rebecca hep böyle yapıyor, bütün kutuları yırtıp atıyordu. Susan'ın ise böylece en büyük dileği bir anda gerçekleşmişti. O yüzden henüz ne günah işleyenleri, ne de bu yüzden dertlenenleri tanımayan on dört yaşındaki bu kız çocuğundan, sevincinden gülüp oynamasından daha fazla bir ağırbaşlılık göstermesi zaten beklenemezdi. Aslında hiçbir şeyi Bayan Price'ın kararına veya Rebecca'nın becerikliliğine bırakmadıkları için işler gerektiği gibi yapıldı ve iki genç kız ertesi sabahı hazır beklediler. Yol yorgunluğuna çare olarak güzelce uyumaları gerekirdi ama heyecandan uyuyamadılar. O sırada Portsmouth'a doğru yol almakta olan kuzen, sanki genç hanımların ruhlarının diken üzerinde oluşunu hisseder gibiydi; biri katıksız mutlu, diğeri durmaksızın değişen, anlatılmaz heyecanlarla alt üst olmuş iki ruh.

Sabah sekizde Edmund eve gelmişti. Kızlar onun geldiğini yukarı kattan duydular, Fanny hemen aşağı indi. Onu şu an göreceğini bilmek, onun neler çektiğini düşünmek başlangıçtaki duygularını yeniden canlandırdı. Edmund şimdi hem ona çok yakın hem de perişan durumdaydı. Fanny salona girdiğinde bir an yıkılacak gibi oldu. Yalnızdı, derhal Fanny'nin yanına geldi, onu kucak-

ladı ve anlaşılır bir sesle, "Benim sevgili Fanny'im...yegâne kız kardeşim... Tek tesellim" dedi. Fanny hiçbir şey söylemedi, Edmund da başka bir şey diyemedi.

Edmund, kendisini toparlamak için arkasını döndü. Tekrar konuştuğunda sesi hâlâ boğuk çıkmakla birlikte kendisine hâkim olup, malum konuyu açmamak istediği her halinden belli oluyordu. "Kahvaltı ettiniz mi? Ne zaman hazır olursunuz? Susan da geliyor, değil mi?" diyerek sorularını peş peşe sıraladı. Amacı bir an önce yola çıkmaktı. Mansfield'ı düşündükçe zaman kaybetmek istemiyordu; zaten içi öylesine rahatsız ve kafası öylesine karışıktı ki, ancak hareket halindeyken rahatlayabiliyordu. Arabanın yarım saat sonra kapıda olacağını söyledi. Fanny de yarım saat içinde kahvaltılarını yapıp hazır olacaklarını belirtti. Edmund kahvaltısını daha önce yapmıştı, onları evde beklemek istemedi. Surlarda ve çevredeki kırlık tepelerde biraz dolaşacaktı, sonra araba gelip onları alacaktı. Tekrar dışarı çıktı, sanki Fanny'den bile uzaklaşmak ister gibiydi. Hasta görünüyordu, bastırmaya çalıştığı şiddetli duyguların onu fazlasıyla rahatsız ettiği belliydi. Fanny bunun ne yazık ki kaçınılmaz olduğunu biliyordu, ama yine de onu bu durumda görmek çok üzücüydü.

Araba geldi. Edmund da arabayla aynı anda gelmişti; içeri girdi. Hiçbir şeyi görecek durumda olmamasına rağmen kızların nasıl bir ilgisizlikle uğurlandıklarını fark etti. Edmund, kızların kahvaltı masasına oturmalarına engel oldu; çünkü bunca koşuşturmanın arasında kahvaltı ancak tam arabanın geldiği anda hazır olabilmişti. Böylece Fanny'nin baba evindeki son yemeği de ilki gibi olmuştu. Yani genç kız bu eve geldiğinde ne derece samimi karşılandıysa, o derece içtenlikle uğurlandı! Araba

Portsmouth sınırını geride bırakırken, Fanny'nin kalbinin nasıl minnet ve mutlulukla attığı, Susan'ın nasıl ağzı kulaklarında gülümsediği kolayca tahmin edilebilir. Neyse ki, öne doğru eğildiğinde şapkasının kenarı yüzünü engellediği için bu gülümseyişleri dışarıdan görülmüyordu.

Yolculuk sessiz geçeceğe benziyordu. Edmund'un sık sık iç çekişleri Fanny'nin kulağına geliyordu. Eğer yalnız olsalar, Fanny tüm iradesine rağmen Edmund'un içini açacağını biliyordu ama Susan'ın yanlarında oluşu yüzünden içine kapanıyor, havadan sudan konuşmaları da fazlaca sürdüremiyordu. Fanny'nin bakışları, değişmeyen bir anlayış ve sevgiyle hep onun üzerindeydi. Arada göz göze geldiklerinde Edmund ona sevgiyle gülümsüyordu; ama ilk günün yolculuğunda içini bunaltan konularla ilgili olarak sabahtan akşama kadar tek bir söz söylemedi.

Ertesi sabah biraz daha açıldı. Oxford'dan ayrılmalarından hemen önce Susan pencerelerden birinin önünde oturup kalabalık bir ailenin handan ayrılışını seyre dalmış, bu arada diğer ikisi de şömine başında yalnız oldukları sırada Edmund, Fanny'nin benzinin ne kadar solgun olduğunu fark etmişti. Onun baba evindeki yaşantısının neredeyse hemen her gün sıkıntılı olduğunu bilmediği için, ondaki bu değişime büyük oranda, yok, aslında tamamen, son yaşanan felaketin neden olduğu kanısına vardı. Genç kızın elini tuttu, yavaş ama duygu dolu bir sesle, "Hiç kuşkusuz" dedi, "sen de acı çekiyor olmalısın. Kolay değil, bir zamanlar seni sevmiş olan erkek terk edip gitti! Ama hiç değilse senin sevgin daha çok yeniydi, benimkine nispeten... Fanny, bir de *beni* düşün!"

Yolculuklarının ilk etabı bir gün gibi epey uzun bir zaman almış, bitkin durumda Oxford'a varmışlardı. İkinci gün ise çok daha erken saatte sona erdi. Akşam yeme-

ğini her zaman yedikleri saatten çok önce Mansfield yakınlarına ulaştılar. Bu çok sevilen yere yaklaştıkça iki kız kardeşin de içini hem heyecan hem de kasvet sarmaya başladı. Böyle utanç verici koşullar altında teyzeleriyle Tom'u görecek olması Fanny'ye sıkıntı veriyordu. Susan ise daha yeni öğrendiği nezaket ve terbiye kurallarının uygulanması konusunda çok yakında vereceği imtihanı düşünerek kaygılanıyordu. Gözünün önünde görgü ve görgüsüzlük, eski kabalıkla yeni kibarlık örnekleri uçuşuyordu; kafasının içi gümüş çatallar, peçeteler, el yıkama taslarıyla doluydu. Fanny yol boyunca kırların şubat ayından bu yana ne kadar değişmiş olduğunu gözlemlemişti. Mansfield Park malikânesinin bahçesine girdiklerinde baharın o müthiş güzelliğini yansıtan manzaralar doruğa ulaşmıştı. Buradan ayrılalı tam üç ay olmuştu. Bu arada mevsim kıştan yaza dönmüştü. Dört bir yanda en taze yeşillere bürünmüş çimenler, çayırlar, tarlalar uzanıyordu. Gerçi ağaçlar henüz tam olarak yapraklanmış değildi; ama çok yakında daha da güzelleşeceklerinin işaretini veriyorlardı; bir anlamda cazibelerinin birçoğunu sergileseler de, birçoğunu da kendilerine bakanın hayal gücüne bıraktıkları, hani o keyifle seyredilecek aşamadaydılar. Fanny bu manzara karşısında duyduğu büyük hazzı kendisine saklıyordu. Bunu şu an Edmund'la paylaşamazdı. Fanny ona baktı. Genç adam arkasına yaslanmıştı; sanki eskisinden daha koyu bir keder içindeydi. Gözlerini kapatmıştı. Sanki baharın neşe ve mutluluk veren manzarası içini daraltıyor, evinin bahçesinin muhteşem güzelliklerini görmek bile istemiyordu. Onun bu hali Fanny'yi yeni baştan hüzünlendirdi. Karşısında gördüğü bu görkemli malikânenin sakinlerinin neler çektiklerini çok iyi bildiğinden, şu an sanki evin o modern, ferah,

aydınlık görünümü bile karamsar bir havaya bürünmüş gibi görünüyordu. Orada yaşayan dertlilerin içinde özellikle bir tanesi onların yolunu ömrü boyunca hiç sergilemediği kadar büyük bir sabırsızlıkla beklemekteydi. Fanny, saf tutmuş olan ve yüzü hiç gülmeyen uşak ve hizmetçileri henüz geçmişti ki, Leydi Bertram salondan koşarak gelip onu karşıladı. Hızla genç kızın boynuna sarılarak, "Sevgili Fanny!" dedi. "Şimdi artık içim çok rahat."

bölüm
on altı

Evin içindeki bir grup kişi perişan durumdaydı. Her biri en büyük acıyı kendisinin çektiğini iddia ediyordu. Ama Maria'ya en düşkün kişi olarak aslında en çok ıstırap çeken, Bayan Norris idi. Maria onun gözbebeği ve dünyada en çok sevdiği kişiydi. Her zaman büyük bir gururla onun çöpünü kendisinin çattığını söyleyerek övündüğü için, bu işin böyle sonuçlanması onu yıkmıştı. Bambaşka birinin kimliğine bürünmüş gibiydi, ağzını bıçak açmıyordu, sersemlemişti ve çevresinde olan biten her şeye karşı ilgisiz bir tavır içindeydi. Kız kardeşi ve onun kocasıyla yalnız kalıp evin tüm yönetiminden sorumlu olmak fırsatı bile tümüyle boşa gitmişti. Bayan Norris emir verip yönetecek durumda değildi, hatta emir verdiği kişinin işe yarayıp yaramadığı bile umurunda değildi. Şu an gerçek bir dertle yüz yüzeydi, o yüzden de neredeyse ayakta durmaya gücü yoktu. Leydi Bertram'la Tom'a hiçbir desteği olmamış, bunun için çaba bile göstermemişti. Yaptığı yardım, onların birbirlerine yaptığı yardımlar kadardı. Hepsi aynı derecede yalnız, çaresiz ve ümitsizdi. Şimdi diğerlerinin gelişi Bayan Norris'e sadece

en acınacak durumda olma üstünlüğünü kazandırıyordu. Dert ortakları misafirlerin gelişine sevinmişlerdi ama Bayan Norris'in yüzü hiç mi hiç gülmüyordu. Leydi Bertram, Fanny'yi gördüğüne ne kadar sevinmişse, Tom da Edmund'un gelişine o kadar sevinmişti. Ama sevinmek şöyle dursun, Fanny'yi görmek bile Bayan Norris'in sinirlerini bozuyor, öfkelendiğinde onu bu acı öykünün en kötü kişisi, felaketin baş suçlusu olarak görüyordu. Eğer Fanny, Bay Crawford ile evlenmeyi kabul etseydi bunların hiçbiri olmayacaktı.

Susan da Bayan Norris'in gözüne batıyordu. Gerçi kıza sadece birkaç kez göz ucuyla bakmaktan başka ilgi göstermemişti ama yine de onu bir casus, bir fazlalık, asalak bir akraba, kısacası en istenmeyen kişi olarak görüyordu. Diğer teyzesi ise Susan'a sessiz bir samimiyet göstererek kucak açmıştı. Leydi Bertram onunla çok vakit geçirecek, oturup sohbet edecek yaradılışta değildi ama bu kızın Fanny'nin kız kardeşi sıfatıyla Mansfield'da bir yeri olduğuna inanıyordu ve onu sevmeye hazırdı. Susan ise durumdan fazlasıyla memnundu, buraya Bayan Norris'ten ancak huysuzluk umabileceğini bilerek gelmişti. Ama eski yaşantısının kötü yönlerinden kurtulduğu için çok mutlu ve aşırı derecede minnet doluydu; o yüzden bu evde karşılaştığı ilgisizliklerin çok daha fazlasına bile katlanabileceğini hissediyordu. Şu sıralar sıklıkla yalnız başına kaldığı için evi ve bahçeleri yakından tanımaya çalışıyor ve böylece hoşça vakit geçiriyordu. Başka zaman onunla birlikte olabilecek kişilerse, kendilerini tamamen ellerine bakan kişilerin bakımına adayıp eve kapanmış durumdaydılar. Edmund, ağabeyini rahatlatmak için kendi duygularını bastırıp içine gömmeye çalışıyordu. Fanny de kendisini tamamen Leydi Bertram'a veriyordu, böylece

yepyeni bir gayretle eski görevlerine dönmüştü. Ona bu kadar ihtiyacı olan biri için ne yapsa azdı.

Korkunç olayı Fanny ile konuşmak, onun derdini dinlemek Leydi Bertram'ın tek tesellisiydi. Birinin onu sabırla dinlemesi ve şefkat, anlayış göstermesi şu an onun için yapılabilecek tek şeydi. Bundan başka bir teselli kaynağı bulmak söz konusu edilemezdi, çünkü derdi çare bulunacak dertlerden değildi. Gerçi Leydi Bertram pek derin düşünmezdi ama Sir Thomas'ın yol göstermesi sayesinde önemli konularda adil düşünürdü. Bu yüzden de başlarına gelen şeyi tüm dehşetiyle görebiliyordu. Bu felaket ve aynı zamanda rezaleti hafife almaya kalkışmadığı gibi, Fanny'den de böyle bir tavır takınmasını beklemiyordu. İçinde beslediği duygular oldukça keskin, zihni ise pek kavrayıcı değildi. Fanny bir süre sonra onun düşüncelerini başka konulara kaydırıp gündelik uğraşlarla tekrar ilgilenmeye başlamasını sağlamanın imkânsız olmadığını anladı. Ancak Leydi Bertram asıl konuyu ne zaman ele alsa, bu olaya sadece tek bir açıdan bakıyor, kızlarından birinin yitirilmesi ve bu durumu da asla silinemeyecek bir yüz karası olarak görüyordu. Olayın detaylarını Fanny ondan öğrendi. Gerçi teyzesi düzgün anlatamıyordu ama Fanny, Sir Thomas'ın birkaç mektubuyla kendi bildiklerini ve tahmin edebildiklerini bir araya getirip kısa zamanda bu öykünün tüm ayrıntılarını öğrenmiş oldu. Maria Rushworth henüz yeni tanıyıp samimi olduğu bir aileyle birlikte Paskalya Yortusu için Twickenham'a gitmişti. Onların şen ve hareketli insanlar olduklarını söylüyor, ahlak anlayışlarıyla davranışlarının da öyle olması gerektiğini düşünüyordu. Henry Crawford'un onlarla eskiden beri samimi olduğunu da söylüyordu ama Fanny zaten o sırada Henry'nin de o civarlarda

olduğunu biliyordu. Bay Rushworth, annesinin yanına, Bath'e gitmişti, dönerken annesini de Londra'ya getirecekti. Böylece Maria tek başına ve tamamen denetimsiz bir durumda bu arkadaşlarla birlikte kalmıştı. Yanında Julia bile yoktu, iki üç hafta kadar önce Wimpole Sokağı'ndan ayrılıp Sir Thomas'ın bir akrabasının ailesini ziyarete gitmişti. Ama annesiyle babası bu ziyaretin de Bay Yates olayına hazırlık için çevrilmiş bir dolap olabileceğini düşünüyorlardı. Rushworth'lerin Wimpole Sokağı'na dönüşlerinden az bir süre sonra Sir Thomas, Londra'daki eski ve çok yakın bir dostundan bir mektup almıştı. Kaygı verici pek çok şey duymuş olan bu dost, Sir Thomas'a acilen Londra'ya gelip kızına sahip çıkmasını söylüyor, kızının daha şimdiden birçok tatsız dedikodulara neden olduğunu, kocasını da zor durumda bıraktığı bu ilişkiyi Sir Thomas'ın sonlandırmasını tavsiye ediyordu. Sir Thomas mektubun içeriğini Mansfield'dan tek kişiye bile söylemedi, ama dostunun söylediğini yapmaya kararlıydı, tam o sırada dostu Bay Harding'den özel ulakla ikinci bir mektup daha aldı. Bu mektup da genç evli çiftin içinde bulunduğu çıkmazı anlatmaktaydı. Bayan Rushworth kocasının evinden ayrılmıştı, bu yüzden büyük bir öfke ve endişe içindeki Bay Rushworth hemen Bay Harding'e akıl danışmaya koşmuştu, ortada uygunsuz bir ilişki olmasından kuşkulanmıştı; çünkü yaşlı annesi Bayan Rushworth'ün oda hizmetçisi ona bu konuda ürkütücü imalarda bulunuyordu. Her ne kadar Bay Harding, Bayan Rushworth'ün mutlaka kocasına geri döneceği umuduyla ortalığı yatıştırmaya çalışmak için elinden geleni yapmışsa da, Bay Rushworth'ün annesi onun her çabasına karşı çıkıyormuş, o yüzden Bay Rushworth bu olayın en kötü şekilde sonuçlanacağından korkmaya başlamış.

Bu ürkütücü haberi artık evdekilerden gizli tutmak imkânsızmış. Sir Thomas hemen yola çıkmış. Edmund da onunla birlikte gitmek için ısrar etmiş. Diğerleri perişan durumdalarmış. Ama daha sonra Londra'dan gelen mektuplar onları daha da perişan etmiş. Bu sırada her şey herkes tarafından duyulmuş, dedikodular almış başını gitmiş, gizlilik diye bir şey kalmamış. Yaşlı anne Bayan Rushworth'ün oda hizmetçisinin elinde her şeyi açıklayacak bilgiler varmış. Bayan Rushworth tarafından sürekli kışkırtıldığı için bir türlü susmak bilmiyormuş. Gelin-kaynana, birbirlerini tanıdıkları çok kısa zaman dilimi içinde bile iyi geçinmeyi bir türlü becerememişler. Yaşlı kadının gelinine bu kadar diş bilemesi, muhtemelen hem oğlu adına gösterdiği duyarlılık hem de gelininin kendisine yaptığı saygısızlıktan kaynaklanıyor olabilirmiş. Hiçbir şekilde bu yaşlı kadınla baş etmek mümkün değilmiş. Öte yandan kayınvalide bu kadar inatçı davranmasa ve daima en son söylenilen sözü aklında tutup duyduğu her sözün etkisinde kalan oğlunu çok iyi tanıdığı için onun üzerinde bu derece etkili olmasa da pek bir şey değişmezmiş. Nitekim Maria bir daha ortaya çıkmamış, amcasıyla aynı gün yola çıkmak üzere amcasının evinden ayrılmış olan Bay Crawford ile gizli bir yere gitmiş olduğundan kuşkulanmak için pek çok neden varmış. Sir Thomas kızının adının büsbütün lekelendiğini bilmesine rağmen onu bulup daha beter bir rezillikten kurtarmak umuduyla hâlâ Londra'da oyalanıyordu. Fanny onun şu anda nasıl bir halde olduğunu düşünmek bile istemiyordu. Hal böyle olunca Sir Thomas şu sıralar yalnızca bir tane aklı başında çocuğunun kaldığını düşünüyordu.

Maria'nın yaptıklarının yarattığı şiddetli sarsıntı yüzünden hastalığı tekrar nükseden Tom'un durumu da

oldukça bozulmuştu, Leydi Bertram bile bunun farkındaydı; her gün düzenli olarak bu konuda kocasına haber ulaştırıyordu. Bu yetmiyormuş gibi Julia'nın da evden kaçmış olması, Londra'da bekleyen Sir Thomas için yeni bir şiddetli sarsıntıydı ve tabii ki onu çok derinden yaralayacaktı. Leydi Bertram böyle olacağından gayet emindi ve neler yaşayacaklarını görebiliyordu. Sir Thomas'ın mektuplarından olaya ne kadar öfkelendiği ve lanetler savurduğu anlaşılıyordu zaten. Kızının öyle bir adamla birlikte olması normal koşullar altında bile asla tasvip etmeyeceği bir şeydi. Kaldı ki bu birlikteliğin gizlice yapılmış olması ve böyle bir zamana rastlaması da cabasıydı; Julia'nın şu anki duyguları ne olursa olsun yaptığı bu seçim babasına kesinlikle aptalca ve çok çirkin görünüyordu. Aslında bu yaptığı şey günahtan ziyade delilikti, aklını kaçırmış olmalıydı, o yüzden belki onun Maria'ya kıyasla daha affedilebilir olduğunu düşünebilirdi. Ancak Sir Thomas, onun yanlış yolda attığı bu ilk adımın, Julia'yı sonunda kız kardeşininkine çok benzer bir duruma düşürmesinin kuvvetli bir ihtimal olduğuna inanıyordu. Öte yandan Fanny, Sir Thomas için çok üzülüyordu, adeta içi kan ağlıyordu. Zavallı adam bundan böyle ancak Edmund ile teselli bulabilirdi. Diğer çocuklarının her birinin birbirinden beter düşünce yapısı bir baba olarak onu kahrediyordu. Fanny bu arada onun kendisine karşı duyduğu hoşnutsuzluğun da artık bitmiş olacağına inanıyordu, gerçi Bayan Norris bu konuda hâlâ farklı düşünüyordu. Sonuçta tabii ki kendisi haklı çıkmıştı. Henry Crawford'ı reddetmesiyle kendisini bir anlamda temize çıkmış hissediyordu, ancak bu onun için çok önemli olsa da, Sir Thomas'ı pek fazla rahatlatacak bir şey değildi. Sir Thomas'ın memnuniyetsizliğine Fanny çok üzülüyordu

ama bu konuda haklı çıkması, ona karşı kalbinin sevgi ve minnet duygularıyla dolu olması Sir Thomas için ne ifade edebilirdi ki? O yüzden Sir Thomas'ın şu an tek tutunduğu dal Edmund idi. Ancak şu sıralar babasının Edmund'a hiçbir konuda üzüntü kaynağı olmadığını düşünen Fanny çok yanılıyordu. Gerçi bu üzüntü diğerlerinin yarattığı üzüntü kadar keskin değildi ama Sir Thomas, Maria'nın, işlediği bu suçla Edmund'un mutluluğunu derinden etkilediğine inanıyordu. Nitekim bu büyük suç yüzünden Edmund'un çok sevdiği ve elde etmek için büyük çaba sarf ettiği kızdan bir daha birleşmemek üzere koptuğu ortadaydı. Oysa bu kızı kazanma şansı çok güçlüydü, o sefil ruhlu ağabeyi dışında her bakımdan Mary'nin ona uygun olduğuna inanıyordu. Londra'dayken Edmund'un diğer sorunlar bir yana, kendi özel sorunu yüzünden ne kadar acı çektiğini tahmin edebiliyordu. Onun Mary Crawford ile sadece bir kez görüştüğünü ve bunun, acısını daha da depreştirdiğini düşünebiliyordu, o yüzden onu bir an önce kentten uzaklaştırmak istemiş ve ona Fanny'yi alıp Mansfield'a getirmesini söylemişti, bunun hem ona hem de evdekilere iyi geleceği kanaatindeydi.

Fanny nasıl Sir Thomas'ın duygularını tam olarak anlamakta zorluk çekiyorsa, Sir Thomas da Mary Crawford'un karakterini tam olarak anlamış değildi. Eğer onun Edmund ile arasında geçen görüşmeyi izlemiş olsa, kızın çeyizi yirmi bin değil, kırk bin sterlin bile olsa oğlunun bu kızla evlenmesini istemezdi.

Fanny Edmund'un artık Mary ile asla bir araya gelemeyip kesin olarak ayrılacağından en ufak bir kuşku duymuyordu ama Edmund'un da böyle düşündüğünü bilmeliydi, aksi halde sadece kendi düşüncesinin yeterli olamayacağını biliyordu. Gerçi onun da aynı kanıda ol-

duğunu tahmin ediyordu ama bunun doğrulanmasını istiyordu. Her ne kadar içini dökmek konusunda aralarındaki samimiyet ona bazen acı vermiş olsa da, Edmund keşke yine ona eskisi gibi derdini anlatabilseydi, Fanny'nin içi ne kadar rahatlayacaktı, ama ne yazık ki bu pek mümkün görünmüyordu. Artık Edmund'u çok nadir görüyordu, hiç yalnız kalmıyorlardı, hatta Edmund onunla baş başa kalmaktan kaçınıyor bile diyebilirdi. Bundan nasıl bir sonuç çıkarmalıydı? Edmund, bu aile felaketinden kendisine düşen paya boyun eğip kabullenmiş olsa da çektiği acının bu konuda en küçük bir açıklamayı bile kaldıramayacak kadar sert ve şiddetli olduğu kuşkusuzdu. Edmund kesinlikle bu durumda olmalıydı. Kaderini kabullenmişti ama onun pahasına derin üzüntüler çekmişti, tekrar Mary Crawford'un adını anabilmesi ve Fanny ile yine eskisi gibi dertleşebilmesi için aradan epey uzun zaman geçmesi gerekecekti.

Bu bekleyiş uzun sürdü. Mansfield'a perşembe günü gelmişlerdi. Edmund bu konuyu Fanny ile ancak pazar akşamı konuşmaya başladı. Pazar akşamı Fanny'nin yanındaydı, yağmurlu bir akşamdı ve insanın çevresinde kalbini açacak yakın bir dostunun olmasını istediği bir saatti. Odada annesinden başka kimse yoktu, o da dinlediği dokunaklı vaazdan sonra ağlayarak uyuyakalmıştı. Konuşmamak imkânsızdı, böylece Edmund her zamanki gibi başı sonu belli olmayan bir girişten sonra Fanny'den kendisini bir dakika dinlemesini istedi; çok kısa konuşacak, onu iyi kalpli biri olduğuna pişman etmeyecekti. Fanny bu konunun bir kez daha açılacağından endişe etmemeliydi, bundan böyle bu konunun açılması kesinlikle yasak olacaktı. Genç adam böyle söyleyerek kendisi için hayati önem taşıyan durum ve duyguları sevgi ve

anlayışından tam olarak emin olduğu birine anlatmanın benzersiz tadını çıkarmaya koyuldu.

Fanny'nin onu nasıl merak ve ilgiyle, kısmen acı kısmen de gurur duyarak dinlediğini, onun sesindeki heyecan titreşimlerini nasıl ölçüp biçtiğini, bakışlarını nasıl çevredeki her şeyde dolaştırıp onun yüzüne kaldırmadığını tahmin edebilirsiniz. Öykünün giriş kısmı epey ürkütücüydü. Edmund, Mary Crawford ile görüşmüştü. Onun tarafından görüşmeye davet edilmişti. Edmund, gidip Mary'yi görmesi için Leydi Stornaway'den yalvaran bir mektup almıştı. Edmund bunu Mary ile son, en son görüşmesi olarak düşündüğü için Mary'yi, Henry Crawford'un kız kardeşi olmaktan dolayı duyması gereken utanç ve perişanlık içinde bulacağını, bu yüzden de onu görmeye kalbinin dayanamayacağını tahmin ediyordu. Fanny bunları dinlerken böyle bir konuşmanın son olabileceğine inanamadığı için bir korkuya kapıldı. Ama genç adam anlatmaya devam ettikçe korkusu dağıldı. Anlattığına göre Mary, Edmund'u ciddi, gerçekten ciddi, hatta heyecanlı bir halde karşılamıştı. Ancak o daha ağzını açıp tek kelime söylemeden, konuyu oldukça kötü bir şekilde açtığı için Edmund birden şok geçirdiğini gizleyememişti. "Kentte olduğunuzu duydum" demişti Mary, "sizi görmek istedim. Haydi bir an önce şu üzücü konuyu sizinle konuşalım. Kardeşlerimizin yaptığı çılgınlığa ne diyorsunuz?" diye sordu. "Ona karşılık vermedim, ama sanırım yüzüm değişti. Mary onu kınadığımı anladı. Onun sezgileri bazen güçlüdür! Biraz daha ağırbaşlı bir tavırla, 'Niyetim sizin kız kardeşinizi yerip ağabeyimi savunmak değil' diye söze başladı, ama daha sonra söyledikleri sana şu an açıklamaya pek uygun şeyler değil. Zaten sözleri de tam olarak aklımda kalmadı. Hatta elim-

den gelse hiç aklıma getirmeyeceğim. Kısacası öfke içindeydi, kardeşlerimizin yapmış olduğu çılgınlığa ateş püskürüyor, başından beri tek olarak kabul edip adeta taptığı ve bir gün onu yitireceğini bildiği halde bu gerçeği hiçbir zaman kabullenmek istemediği bir kadına gönlünü kaptıran kardeşinin yaptığı bu aptallığı kınıyordu. Ama en çok da kendisini sevmediğini daha en başından belirttiği halde, tekrar sevebileceğine inandığı bir erkeğin uğruna kocası gibi bir adamı gözden çıkarıp başını belaya soktuğu için zavallı Maria'yı kınıyordu. O sırada nasıl olduğumu tahmin ediyor olmalısın. Bu bir kadına yakışan bir konuşma tarzı değildi, oysa benim ağzımdan çılgınlıktan başka tek bir kötü söz çıkmamıştı! Öylesine rahat, öylesine serbest, öylesine soğukkanlıydı! Hiçbir kadınsı kıskançlık ve nefret ya da tiksinti duymaksızın, çekinmeden, korkmadan nasıl da konuşuyordu? Sözlerinde en ufak bir tevazuu bile yoktu! Demek ki modern dünya, insanı bu hale getiriyor. Nitekim çevremizde üstün meziyetlerle bezenmiş kaç tane doğru düzgün kadın var? Hepsi şımarık, hepsi bozulmuş!"

Edmund kısa bir süre düşünceye daldıktan sonra çaresizliğin verdiği garip bir sakinlikle konuşmaya devam etti. "Sana her şeyi anlatacağım, bir daha da bunu konuşmayacağız. Mary olayı sadece çılgınlık olarak görüyordu, buna çılgınlık diye isim takmasının nedeni olayın ortaya çıkmış olmasıydı. Ona göre kardeşlerimiz dikkatsiz davranmışlardı. Maria'nın Twickenham'da olduğu dönemde Henry'nin oraya gitmesi, Maria'nın kendisini bir hizmetçinin diline düşürmesi önemli değildi, bütün mesele yakayı ele vermeleriydi. Ah! Fanny, yani onun kınadığı şey suçun ortaya çıkmasıydı, suçun kendisi değildi. Ona göre işleri bu aşamaya getiren şey, kardeşinin asıl sevdiği kız-

dan vazgeçip Maria ile kaçmaya iten tek etken, tedbiri elden bırakmaktı."

Edmund sustu. Fanny ondan bir yorum beklediğini düşünerek, "Peki ya siz ne dediniz?" diye sordu.

"Hiç doğru düzgün bir laf edemedim. Çok şaşkındım, sersemlemiştim. Mary daha sonra sözü sana getirdi, evet senden söz açtı, senin gibi birinin yitirilmiş olmasına yandığını söyledi. Çok aklı başında konuşuyordu. Ama zaten senin değerini her zaman bilmiştir. 'Kardeşim hayatında bir daha eşini benzerini göremeyeceği bir kızı elinden kaçırdı' diyordu. 'Fanny onu düzgün bir adama dönüştürürdü, Henry onunla ömür boyu mutlu olurdu' diyordu. Sevgili Fanny, bu kaçırılan fırsattan, artık asla gerçekleşmeyecek bir hayalden konuşuyor olmam umarım sana üzüntüden çok keyif veriyordur. Yoksa susmamı mı istersin? Eğer öyle düşünüyorsan, yüzüme bak ve sadece tek bir söz söyle, hemen susarım."

Ama Fanny ne ona baktı, ne de tek bir söz söyledi.

"Tanrıya şükür!" dedi Edmund. "Hepimiz merak ediyor, endişeleniyorduk. Şükür ki, Tanrı merhametini göstermiş de dünyanın en temiz kalbini acı çekmemesi için saklamış. Evet, Mary senden büyük bir övgü ve sevgiyle söz ediyordu; ama sözlerinde tam olarak bir netlik yoktu, sanki insanın ağzında tortulu, zehirli bir tat bırakıyordu. Nitekim överken konuşmanın tam ortasında birden durup, 'Neden onu kabul etmedi?' diye bağırdı. 'Hepsi onun suçu. Aptal kız! Onu hiç affetmeyeceğim'" diyordu. 'Eğer Henry'yi kabul etmiş olsaydı, şimdi evleniyor olacaklardı. Henry de başka bir uğraş aramayacak kadar mutlu olacak, Bayan Rushworth'le tekrar yakınlaşma zahmetine girmeyecekti' diye hayıflanıyordu. Sonra da, 'Her yıl Sotherton ya da Everingham'da karşılaştıkları zaman tazelenen mev-

simlik sıradan bir flörte dönüşüp giderdi' diye eklemişti. "Fanny sence böyle bir şey mümkün olabilir mi? Neyse ki büyü bozuldu ve artık gözlerim açıldı."

"Zalimlik bu!" dedi Fanny. "Hem de büyük bir zalimlik! Böyle bir konuda işi hafifliğe döküp alay etmek, hem de sizin yüzünüze karşı! Tek kelimeyle zalimlik!"

"Zalimlik mi diyorsun? Bu noktada farklı düşünüyoruz. Hayır, onun yaradılışında zalimlik yok. Benim duygularımı incitmek niyetinde olduğunu hiç sanmıyorum. Ondaki kötülük çok daha derinlerde, bu gibi duyguların varlığından habersiz oluşunda, daha doğrusu olabileceğini hayal dahi edemeyişinde. Konuyu bu şekilde ele almasına neden olan şey çarpık zihin yapısı. Eskiden beri çevresindekilerden duymaya alışık olduğu şekilde konuşuyor ve herkesin kendisiyle aynı tarzda konuştuğuna inanıyor. Yüreğinde bir kötülük olduğu için değil. O aslında kimseyi durduk yere incitmez. Belki kendimi aldatıyorum, ama elimde değil. Sanırım benim duygularımın söz konusu olduğu yerde o her şeye karşıdır. Hayır, Fanny onun bütün hatası görgüsünde ve huylarında. İncelebilecekken törpülenip güdük bırakılmış duygularında, iyi çalışabilecekken yanlış yola saptırılmış kafa yapısında. Belki böylesi benim için daha iyi oldu, aslında kaybımın pek az olduğunu fark ettim. Ama tabii ki öyle göründüğü gibi kolay olmuyor. Zaten gözümden bu derece düşmesindense onu hepten kaybetmenin acısına en baştan katlanmaya seve seve razı olacağımı ona da söyledim."

"Öyle mi?"

"Evet. Ayrıldığımız sırada söyledim."

"Ne kadar sürdü bu konuşma?"

"Yirmi beş dakika sürdü. Her neyse, sonuçta Mary, bundan sonra yapılacak tek bir iş kaldığını, onların ev-

lenmesine ön ayak olmamız gerektiğini söyledi. Ama ben bunu onun söylediği kadar sakin bir şekilde söyleyemiyorum." Edmund birkaç kez duraklamak zorunda kalarak konuşmasına devam etti. 'Henry'yi ikna etmeliyiz, Maria ile evlenmeli' diyordu. Kardeşi onurlu bir adammış, eğer seni de temelli kaybettiğine inanırsa, ona bu işi kabul ettirmekte zorluk çekmezmişiz. 'O, Fanny'den vazgeçmek zorunda' diyordu. 'Fanny gibi mükemmel bir kızı kazanabileceğine artık kendisi bile inanmaz, bu yüzden önümüzde aşılmaz bir engel olduğunu tahmin etmiyorum' dedikten sonra ağabeyine sözünün geçtiğini, o yüzden onun üzerindeki etkisini sonuna kadar bu yönde kullanacağını belirtti. Sonra da Maria konusuna döndü. Onun bir kez evlendikten sonra, onurlu ailesinin de desteğiyle toplumun bazı çevrelerinde kaybettiği yeri tekrar kazanabileceğine inanıyor. 'Bazı çevrelerde ise asla kabul görmeyeceğini hepimiz biliyoruz' dedi. 'Yine de güzel yemekler, kalabalık toplantılar düzenlerse, onu tanımaktan onur duyacak kişiler her zaman bulunacaktır' diyordu. Bu tür konularda her zaman sosyetenin aksine çok daha hoşgörülü ve serbest düşünürmüş. O yüzden babama sesini çıkarmamasını tavsiye etti. Bu işi kurcalaması, Sir Thomas'a zarar verirmiş. 'Onu ikna edin, işleri oluruna bıraksın' diye öğütte bulundu. Babam bir işgüzarlık yapıp da Maria'yı Henry'nin yanından alırsa, onların nikâhlanma şansını zora sokarmış. Ağabeyini neyin yumuşatacağını o çok iyi biliyormuş. Sir Thomas, Henry Crawford'un şeref ve vicdanına güvenirse her şey tatlıya bağlanabilirmiş; ama eğer kızını çekip alırsa, bu en sağlam kozunu da yok etmiş olurmuş."

Bunları bir solukta anlatan Edmund çok etkilenmiş görünüyordu, Fanny onu sessiz ama samimi bir endişey-

le dinliyor, neredeyse keşke bu konuya hiç girmeseydi, diye düşünüyordu. Edmund bir süre sessiz kaldıktan sonra, "Fanny, dinle, pek uzun sürmeyecek" dedi. "Ben sadece onun söylediklerini sana özetledim. Kendimi toplar toplamaz ben de ona şöyle cevap verdim: Bu eve geldiğimde çok farklı bir ruh hali içindeydim, çektiğim acıyı arttıracak yeni bir şey olabileceğine inanmıyordum, oysa o söylediği her cümleyle kalbime daha derin bir yara açtı. Eskiden beri pek çok şeyde, hem de önemli konularda görüş ayrılığımız olduğunu biliyordum ama bu görüş farkının şu anda onun tavırlarında gördüğüm kadar derin olacağını hayal bile etmemiştim. Ona bunları söyledim. Hangisinin daha suçlu olduğuna değinmedim ama sonuçta onun kardeşiyle benim kardeşimin işledikleri bu yüz kızartıcı suçu değerlendiriş biçimi bana onu şimdiye kadar onu hiç anlamamış olduğumu gösterdi. Bu suça verdiği tepkilerin hepsi yanlıştı, konuşmalarıyla dürüstlük ve ahlaka meydan okuyor, en kötüsü de sırf bu nikâhı gerçekleştirmek uğruna bizi her şeye göz yummaya teşvik ediyor, bu günahın işlenmesinde ortak olmamızı tavsiye ediyordu. Oysa ben onun ağabeyini artık çok farklı gözle görüyordum, o yüzden böyle bir nikâha ön ayak olmak şöyle dursun, tam tersine engel olmak gerektiği kanısındaydım. İşte bütün bunlar bana onu şimdiye kadar hiç tanımamış olduğumu gösterdi. Aylardır aklımdan çıkaramadığım kişi Mary Crawford değil, yalnızca kendi hayal dünyamın yarattığı bir varlıkmış meğer. Belki de bu benim için en doğrusu, dedim. Bunca olup biten olaydan sonra nasılsa feda edip sona erdirmek zorunda olduğum dostlukların, duygu ve umutların ardından o kadar da fazla üzülmeme gerek yok, diye düşündüm. Ama yine de ona baktığımda hâlâ o eski sevdiğim kişiyi görebiliyor olsaydım, sevgi ve saygı dolu

o anları koruyabilseydim, bu uğurda daha da büyük ayrılık acılarına katlanmaya bile hazırdım. Bunu ona itiraf etmek zorundaydım ve ettim de. Böylece söylediklerimin içeriğini sana anlatmış oldum Fanny. Ama bütün bunları, sana anlattığım sırayla ve bir düzen içinde konuşamadığımı da tahmin edebilirsin. Sonuçta Mary benim bu sözlerime çok şaşırdı. Şaşkınlıktan neler hissettiğini yüzündeki ani değişimden anladım. Kıpkırmızı olmuştu. Türlü duyguların karmaşası içinde olduğu ve duygularında kısa süreli ama güçlü çelişkiler yaşadığı belliydi. Utanmış gibiydi ve sanki gerçekleri kabul etmeye hazırdı. Ama karakteri ve alışkanlıkları her zaman olduğu gibi yine baskın çıktı. Kendisini tutmasa, kahkahalarla gülecekti. Kısa bir gülüşle, 'Demecin çok güzeldi doğrusu. Bu haftaki vaazının bir parçası mıydı?' dedi. 'Bu gidişle ne Mansfield'da ne de Thornton Lacey'de ahlakını düzeltmediğiniz kimse kalmayacak. Bir dahaki sefere sizin büyük bir Methodist cemaatinde ünlü bir vaiz ya da diyar diyar dolaşan bir misyoner olduğunuzu duyacağımdan eminim' diye de ekledi. Umurunda değilmiş gibi konuşmaya çalışsa da görünmek istediği kadar umursamaz değildi. Buna karşılık ona iyi dileklerimi sundum. 'Umarım yakında daha farklı düşünmeyi öğrenirsiniz, böylece dünyada her birimizin öğrenebileceği en değerli bilgiden mahrum kalmazsınız' dedim. Ve bu bilginin de ancak kendi aklımız, üzerimize düşen görevler ve başımıza gelen acı olaylar vasıtasıyla öğrenilebileceğini ilave ettim. Sonra da hemen odadan çıktım. Ama henüz birkaç adım atmıştım ki, arkamdan kapının açıldığını duydum. 'Bay Bertram!' diye seslendi. Dönüp baktım. 'Bay Bertram!' diye tekrarlayarak gülümsedi. Az önce aramızda geçen konuşmaya hiç yakışmayan bir gülüştü, çapkın, cilveli, davetkâr. Belli ki beni

kandırmak için takındığı bir tavırdı bu ya da bana öyle geldi. Ama hiç umursamadım ve yürüyüp gittim. O anda içimden öyle yapmak geldi. Bu arada doğruyu söylemek gerekirse, bazen, bir an için, dönmediğimden dolayı pişmanlık duyduğum oldu, ama sonuçta doğru olanı yaptım. İşte böyle Fanny, böylece onunla birlikteliğimiz sona erdi. Bu nasıl bir birliktelikmiş! Nasıl bir aldanmaymış! Hem erkek kardeş, hem de kız kardeş konusunda aynı derecede! Sabır gösterip beni dinlediğin için teşekkür ederim, Fanny. Üzerimden büyük bir yük kalktı, ferahladım. Artık bu konuyu burada noktalayalım."

Fanny onun anlattıklarının o kadar etkisinde kalmıştı ki, konunun artık gerçekten kapanmış olduğunu anlaması beş dakika sürdü. Sonra her şey en baştan başladı ya da neredeyse en baştan. Aslında Leydi Bertram uyanmasaydı, hiçbir şey bu konuşmayı sonlandıramazdı. O uyanıncaya kadar Mary'nin Edmund'a gösterdiği yakınlıktan, Mary'nin üstün meziyetlerinden ve eğer çocukluğunda iyi ellere düşmüş olsa, ne kadar kusursuz yetişebileceğinden konuştular. Fanny artık çekinmeden konuşabileceği için Mary'nin gerçek karakteri konusunda Edmund'un keşfettiği şeylere bir yenisini eklemenin hakkı olduğunu düşündü. Hatta Mary'nin onunla barışmak istemesinde Tom'un sağlık durumunun nasıl bir rol oynamış olacağını söylemeyi de ihmal etmedi. Bu hiç hoş bir görev değildi. Fanny, mizacı gereği bir süre konuşmadı. Keşke Mary'nin duyguları daha az çıkarcı olsaydı. Neyse ki Edmund, her daim aklının sesini uzun süre dinleyecek kadar kibirli biri değildi. Tom'un hastalığının Mary'yi etkilemiş olabileceğine inanmayı kabul etti. Ama yine de kendisi için teselli edici bir düşünceyi saklı tutma hakkını kullandığı da aşikârdı. Doğruyu söylemek gere-

kirse, aleyhine işleyen bunca zıt etkinin gücünü de düşünecek olursa, Mary ona tahmin edebileceğinden daha fazla yakınlık duymuştu. Neredeyse onun hatırı için iyi bir insan olmasına çok az kalmıştı. Fanny de aynen böyle düşünüyordu. Tamamen aynı fikirde oldukları bir konu daha vardı. O da böylesi bir hayal kırıklığının Edmund'un ruhunda derin ve silinmez izler bırakacağı idi. Zaman, genç adamın acılarını bir dereceye kadar hafifletecekti kuşkusuz; ama bu öyle büyük bir hüsrandı ki, temelli unutması beklenemezdi. Belki günün birinde bunları ona unutturabilecek başka bir kadınla tanışabilirdi; ama bu, şu an ancak lanet yağdırmak için ağıza alınabilecek bir olasılıktı. Edmund'un Fanny'nin arkadaşlığından başka hiçbir şeyi yoktu.

Suç ve kaygı konularını bırakın başka kalemler işlesin. Ben çok fazla suçu olmayan kişileri huzura erdirmek, diğerlerinin ise hesabını kapamak için sabırsızlandığımdan bu kötü konulara hemen sırt çeviririm. Sevgili Fanny'nin de bu sırada bütün olup bitenlere rağmen mutlu olduğunu bilmek beni sevindiriyor. Çevresindekilerin üzüntülerine ne kadar katılırsa katılsın ya da katıldığını varsaysın, mutlu olmamak elinde değildi. Onun içinde yolunu kendiliğinden bulup fışkıran onur kaynakları vardı. Mansfield Park'a dönmüştü, oradakilere yararlı oluyor, seviliyordu. Bay Crawford'dan artık korkmuyordu. Sir Thomas da geri döndüğünde, içindeki tüm kasvete rağmen yeğenini çok beğendiğini ve eskisinden daha fazla saygı duyduğunu belirtmekten geri kalmamıştı. Aslında bütün bunlar onu mutlu ediyordu, Edmund artık Mary Crawford'a inanmaktan kurtulmuştu.

Edmund'un ise hiç mutlu olmadığı bir gerçekti. Hayal kırıklığı ve kaybetme duygularıyla boğuşuyor, olmuşa yas tutup olmayacak olanın özlemini çekiyordu. Fanny de bunu biliyor ve çok üzülüyordu. Ancak bu, temelinde bir

tür hoşnutluk, bir tür rahatlama yatan bir üzüntüydü; genç kız istekleriyle öylesine uyum içindeydi ki, pek çok kişi en büyük neşesini bu üzüntüyle değiş tokuş yapmaya severek razı olurdu.

Zavallı Sir Thomas; bir baba olarak, hem de kendi babalığındaki noksanların bilincinde olan bir baba olarak onun üzüntüsü hepsinden uzun sürdü. Kızının evlenmesine izin vermemiş olması gerektiğini düşünüyordu. Onun duygularından yeterince haberdar olmasına rağmen bu izni vermekle suç işlemişti. O konuda doğru olanı kolay olana feda etmiş; bencil, maddeci amaçlara teslim olmuştu. Bunlar yumuşaması zaman alan düşüncelerdi; ama zaten zamanın gücü hemen her şeye yeterdi. Aslında Maria'nın kendi kendine yarattığı mutsuzluk konusunda pek bir umut yoksa da Sir Thomas zamanla diğer çocuklarının durumlarında beklediğinden daha çok teselli buldu. Julia'nın evliliğinin ilk başta korktuğu kadar çaresiz olmadığını gördü. Artık aklı başına gelmiş olan Julia, bağışlanmayı bekliyordu. Aileye kabul edilmeyi çok isteyen Bay Yates de ona saygıda hiç kusur etmiyor, her dediğini yapıyordu. Ağır başlı bir adam değildi gerçi; yine de zamanla biraz daha olgunlaşarak en azından evine yeteri derecede bağlı biri olabileceği ümit edilebilirdi. Ayrıca da Bay Yates'in gelirinin tahmin ettiğinden epey fazla, borçlarının da epey az olduğunu öğrenmek, dünyanın en değerli dostu yerine konulup saygı gösterilmesi, her dediğinin dikkatle dinlenmesi Sir Thomas'ı çok rahatlatıyordu.

Sir Thomas, Tom için de bir teselli kaynağı buldu. Büyük oğlu sonunda yavaş yavaş iyileşip eski sağlığına kavuşmuştu; bencil ve düşüncesiz davranışlarından da artık eser yoktu. Geçirdiği hastalık onu kalıcı bir biçimde

iyi bir insan yapmıştı. Tom, acı çekmesini ve düşünmesini öğrenmişti; bunlar onun daha önce hiç sahip olmadığı iki önemli kazançtı. Londra'da başına gelen talihsiz olayda o affedilemez tiyatro hevesinin neden olduğu tehlikeli yakınlıklar yüzünden kendisinin de suçlu olduğunu düşünüyordu. Bu, onun üzerinde fazlasıyla kalıcı bir etki bırakmıştı; aslında akıllı bir genç adamdı, çevresindekilerle iyi dostluklar kuruyordu, yirmi altı yaşında tam olması gerektiği gibi bir erkek olmuştu. Yalnızca kendisi için yaşamayan, babasına destek olan, güvenilir ve sağlam biriydi artık. Bu Sir Thomas için gerçekten büyük bir teselli kaynağıydı. Bu güzel gelişmenin kalıcı olduğuna yeni yeni inanmaya başlamıştı ve Edmund da bundan önce babasına dert olan tek konuda, karamsarlığı konusunda iyileşme göstererek yeni bir gurur nedeni oldu. Yaz boyu bütün akşamlarını ortalıkta dolaşarak ya da Fanny ile ağaçların altlarında oturarak geçirirken duygu ve düşüncelerini denetim altında tutmayı gayet iyi başardığı için artık neşesi çok daha yerindeydi. Sonuçta bütün bunlar Sir Thomas'ın içini yiyen dertleri zamanla hafifleten, kayıplarının acısını küllendirip onu kendisiyle barıştırmaya başlayan durumlardı. Ancak kızlarının yetiştirilmesinde hatalar yapmış olduğunu bilmenin kederi hiçbir zaman tümüyle geçmeyecekti.

Maria ile Julia evde çok farklı iki tavır arasında kalmıştı. Sir Thomas, Bayan Norris'in kızları aşırı derecede pohpohlayıp şımartmasıyla babalarının sertliğinin çelişkili bir durum ortaya çıkarmasının gençlerin kişilikleri üzerinde nasıl olumsuz bir etki yaratacağını ancak şimdi, artık çok geç olduğunda anlayabiliyordu. Bayan Norris'in hatalarına karşı kendisinin tam ters yönde bir tutum takınmasının ne kadar yanlış ve zararlı bir yol olduğunu şu

an açıkça görebiliyordu. Kendi yanında duygularını bastırmak zorunda bıraktığı için, kızlarının gerçek karakterlerini öğrenememiş, onları rahatlayıp gönüllerince eğlenmeleri için başka birine sığınmak zorunda bırakmış ve bu kişi de onları gözü kapalı sevip aşırı överek kendisine bağlamayı başarmıştı. Bunlar çok acı yanılgılardı ama Sir Thomas zamanla kızlarının yetiştirilmesindeki tek kusurun kendisinde olamayacağını düşünmeye başladı. Kızların kendi yaradılışlarında da eksiklikler olmalıydı, aksi halde dıştan gelen hataların etkisi zamanla tabii ki törpülenirdi. Bu konuda çok üzgün olan Sir Thomas, kızlarının tabiatları gereği prensip denen özelliğe sahip olmaktan yoksun olduklarını anlamıştı; onlara eğilim ve huylarını doğru düzgün öğretmeyi görev bilen, bu görevi de kendine ilke edinen biri olmamıştı. Gerçi kuramsal anlamda dinlerini öğrenmişlerdi ama hiçbir zaman öğrendikleri bilgileri günlük yaşamda uygulama gereği duymamışlardı. Gençlik yaşlarının başlıca emeli şık, zarif ve iyi yetişmiş olmaktı, hal böyle olunca onlara prensipli olmak konusunda yardımcı olamaz, zihinleri üzerinde yararlı bir etki bırakamazdı. İyi bir genç kız olmalarını elbette ki istemişti ama dikkatini onların kişilik gelişiminde değil, zekâ ve davranışları üzerinde yoğunlaştırmıştı. Onlara, iyi olmak için alçak gönüllü ve özverili davranmak gerektiğinin, inanabilecekleri kimseler tarafından asla öğretilememiş olduğunu ancak şimdi görebiliyordu.

Sir Thomas böyle bir eksikliğin nasıl oluştuğunu bilemiyor ve ancak şimdi bunu düşünüp kendisine bu soruyu sorabiliyordu ve de tabii bundan büyük bir pişmanlık duyuyordu. Öğrenimlerine özen gösterip büyük paralar harcayarak yetiştirmiş olmasına rağmen kızlarına

en birinci görevlerini ne yazık ki öğretememişti, onların karakter ve huylarını tanıyamamış olduğunu şu an anlıyor ve bu duruma çok dertleniyordu. Onu özellikle en çok üzen de Maria Rushworth'ün başına buyruk, aşırı heyecanlı mizacı ve bu mizacın iç acıtan sonucuydu. Onu Henry Crawford'dan ayrılmaya bir türlü razı edememişlerdi. Henry ile evlenmeyi ümit etmişti. Sonunda bunun boş bir ümit olduğunu kabullenmek zorunda kalıncaya kadar da birlikte yaşamışlardı. Hayal kırıklığına uğramasının yarattığı şiddetli mutsuzluk yüzünden Maria büyük bir öfkeye kapılmış ve Henry'ye olan duyguları bir anda nefrete dönüşmüş, iki âşık uzun bir süre hayatı birbirlerine zehir etmişler, sonunda birbirlerinden kendi istekleriyle ayrılmışlardı. Birlikte yaşamaya başladıklarından bir süre sonra Henry, Maria'yı, Fanny ile mutlu olabilme şansını mahvetmekle suçlamıştı. Maria'nın tek tesellisi onları gerçekten kendisinin ayırdığını düşünmek olmuştu. Böyle bir kişi için bundan daha korkunç bir şey olamazdı.

Bay Rushworth karısından boşanmakta zorluk çekmedi ve bu evlilik böylece sona erdi. Zaten öyle koşullar altında varılan bir anlaşmanın başka şekilde sonuçlanması ancak şans eseri olabilirdi ve tabii ki buna güvenilmezdi. Karısı onu küçük görmüş, başka birini sevmişti ve Bay Rushworth de bunun böyle olduğunun farkındaydı. Ama insanoğlunun, budalaca yapılan rezilliklere ve bencil tutkuların getirdiği hayal kırıklıklarına pek acıyası gelmez. Nitekim karısı böylesine büyük bir günah işlemenin ağır cezasına çarptırılırken, genç kocanın başına gelen de kendi tutumunun sonucu çektiği bir cezaydı. Erkek, evlilik bağından kurtulunca istenmemenin verdiği küçük düşme duygusuyla mutsuz olurdu; ama bu mut-

suzluk başka bir güzel kız onun gönlünü çalıp tekrar nikâh masasına oturtuncaya kadar sürerdi. Böylece evlilik kurumunu ikinci kez denediğinde belki de daha tatmin edici sonuca ulaşabilirdi. Ama karısının üzerine sürülen büyük lekeyle sürekli dışlanacağı bu durum onu ikinci bir evlilik için umutlanma ve temize çıkma beklentisinden mahrum bırakacak ve giderek içine kapanacaktır.

Maria'nın nerede oturacağını kararlaştırmak için uzun ve tatsız görüşmeler yapıldı. Bayan Norris'in Maria'ya olan düşkünlüğü, genç kadın gözden düşünce daha da arttı; bu yüzden herkesin onu malikâneye alıp tekrar kabul etmesini istedi ama Sir Thomas bunun lafını bile ettirmedi. Bu durum sevgili yeğeninin malikâneye onun yüzünden alınmadığını düşünen Bayan Norris'in Fanny'ye karşı kin ve öfkesini iyice alevlendirdi. Sir Thomas, evde Bayan Rushworth'ün ortaya serdiği örnekten ve kötü şöhretinden zarar görebilecek tek bir genç kız ve genç erkek bulunmasa dahi Maria'yı yine de malikânenin çatısı altına alamayacağını baldızına anlatmaya çalışıyordu. Sir Thomas'a göre yaşanan bunca şeyden sonra Maria'nın Mansfield Park'taki varlığının doğal kabul edilmesini beklemek, her şeyden önce komşulara yapılmış büyük bir hakaretti. Ama Bayan Norris, onu anlamamakta direniyor, enişteşinin bu konudaki asıl çekincesinin Fanny olduğunda ısrar ediyordu. Sir Thomas, bir kız evlat olarak onu koruyup kollamanın, her türlü ihtiyacını sağlamanın, onun doğru davranışlarını durumlarının elverdiği ölçüde desteklemenin kendi vazifesi olduğunu biliyordu; ama bundan fazlasını yapmamaya kararlıydı. Maria kendi şöhretini kendisi mahvetmişti. Bu durumda Sir Thomas da asla geri getirilemeyecek bir şeyi telafi etmek için boşu boşuna uğraşmayacak, onun kötü huy-

larına göz yummak zorunda kalmayacak, bilmeyerek de olsa onun kendi evinde yaşadığı üzüntüleri başkalarının evine de yansıtmasına izin vermeyip onunla suç ortaklığı yapmayacaktı.

Sonunda Bayan Norris Mansfield'dan temelli ayrılıp kendisini bahtsız Maria'ya adama kararı aldı. Uzak bir kentin tenha bir köşesinde yeni bir ev açıldı, orada pek az tanıdık kimse olduğu için baş başa kaldılar. Birinde sevgiden, diğerinde ise olgunluktan eser yoktu; hal böyle olunca bu ikisinin zamanla birbirlerine dünyayı dar edeceklerini söylemek hiç de yanlış bir düşünce olmaz sanırım. Öte yandan Bayan Norris'in Mansfield'dan ayrılması Sir Thomas'ın sırtındaki yükü biraz olsun hafifletmişti. Zaten Antigua'dan döndüğü günden beri, kadın gözünden düşmeye başlamıştı. O tarihten bu yana iş konusunda ya da başka konuda sohbet ettiklerinde Bayan Norris'e olan saygısı her geçen gün daha da azalmış ve giderek tamamen kaybolmuştu. Sir Thomas ya onun zamanla aptallaştığını ya da kendisinin baldızının aklı konusunda başından beri çok yanıldığını, onu bunca zamandır iyi çektiğini söylüyordu. Bayan Norris onun gözünde her gün çekmek zorunda olduğu, yaşadığı sürece kurtulamayacağı, adeta varlığının bir parçası haline gelmiş, ancak öldüğü zaman kurtulacağı bir yük, bir baş belasına dönüşmüştü. Bu yüzden baldızı ardında acı anılar bırakmış olmasa, Sir Thomas 'Her kötülükte bir hayır vardır' diye düşünüp ondan kurtulduğu için belki de sevinebilirdi.

Nitekim onun gidişine Mansfield'da kimse üzülmedi. Kadın en sevdiklerini bile kendisine bağlamayı becerememişti. Maria'nın koca evinden kaçmasından beri o kadar sinirliydi ki, herkesi canından bezdirmişti. Fanny

bile teyzesinin temelli gidişinin ardından gözyaşı dökmedi. Julia ise bu felaketten daha ucuz kurtulmuştu, bunu bir yere kadar mizacına ve koşullarının daha olumlu olmasına, ama en çok da yukarıda sözü geçen teyze tarafından daha az pohpohlanıp daha az şımartılmasına borçluydu. Güzellikleri ve yetenekleri her zaman kız kardeşininkilere kıyasla daha az sayılırdı. O da her zaman kendisini Maria'dan biraz daha aşağı görerek büyümüştü. Huyları yaradılış bakımından daha uysal, duyguları da daha canlı olmakla birlikte daha kolay dengelenebilir biriydi. Maria gibi kendisine zarar verecek ölçüde kibirli değildi.

Henry Crawford konusunda birlikte uğradıkları hayal kırıklığına kız kardeşinden daha iyi dayanabilmişti. Kesinlikle istenilmediğini görmenin ilk acısı geçtikten sonra genç kız kısa sürede Henry Crawford'u kafasından silip atmayı başarmıştı. Londra'da tekrar karşılaştıklarında, Henry'nin Bay Rushworth'ün evine yöneldiğini gördükten sonra Julia bu durumdan uzak durma olgunluğunu göstermiş ve işte o ara genç adama yeniden âşık olma tehlikesinden korunmak için başka akrabalarının yanına bu yüzden gitmeye karar vermişti. Kuzenlerinin yanına gitmekteki amacı buydu, yoksa Bay Yates'e yakın olma isteğinin bununla bir ilgisi yoktu. Julia bu geç adamın bir süredir kendisine kur yapmasına özellikle izin veriyor, ama onunla evlenmeyi hiç düşünmüyordu. Ama kız kardeşinin olayı aniden patlak verdiğinde Julia babasından çok korkmaya başlamıştı, onu büsbütün eve kapatacağını, böyle korkunç bir şeyi yaşayabilme ihtimalinin çok güçlü olduğunu düşünüyordu ve bunu önlemeye karar verdi; eğer bunu yapmamış olsaydı Bay Yates onu hiçbir zaman elde etmeyi başaramayacaktı. Kısacası Julia'nın

Bay Yates ile kaçmasına neden olan duygular bencilce bir korku ve aşırı telaştan başka bir şey değildi. Genç kıza göre o anda yapılacak tek şey buydu. Açıkçası bir anlamda Maria'nın işlediği suç, Julia'nın bu şekilde aptalca davranmasını tetiklemişti. Crawford ise erken yaşta bol miktarda ve denetimsiz bir paraya kavuşması ve aile içinde gördüğü kötü örnekler yüzünden giderek daha da had safhaya ulaşan kibirli tavırları ve kaprisleriyle oyalanıp durmuştu. Ve bu kaprislerden biri bir gün, hiç niyetinde yokken ona aslında hak etmediği bir mutluluğun yolunu açmıştı. Eğer iyi huylu, dürüst bir kadının gönlünü kazanmakla yetinebilseydi, eğer Fanny Price'ın isteksizliğini yenmek, onun saygı ve sevgisini kazanmak için yeterince emek harcasaydı, büyük ihtimalle başarı ve mutluluğa ulaşabilirdi. Gerçi içten sevgisi meyvesini vermişti, genç kızın üzerinde bir etki oluşturmaya başlamıştı ama Henry Crawford'un daha fazlasını hak edebilmek için buna layık olması gerektiği kuşku götürmez bir gerçekti. Eğer aynı yolda dürüstçe ilerleyebilse, Edmund'un Mary ile evlenmesinin ardından makul bir süre geçtikten sonra ödülünü alabilirdi, bu ödül Fanny idi ve gönül rızasıyla ona sunulacaktı.

Eğer Crawford, Portsmouth dönüşünde karar verdiği ve doğru olduğundan emin olduğu Everingham'a gitseydi, büyük ihtimalle kendisine mutlu bir kader çizgisi çizecekti. Ama o sırada Londra'da Bayan Fraser'lerin balosuna kalması için ısrar etmişler, kalmasını çok önemsediklerini belirtip bundan gurur duyacaklarını söylemişlerdi. Ayrıca orada Bayan Rushworth'ü de görecekti. Böylece genç adam, kibrine ve merakına yenildi. Doğru olan için fedakârlıkta bulunmaya hiç alışık olmadığından, önündeki seçenekler arasında yine her zamanki gibi zevki

seçti. Sonunda mektup yazmaya karar verip zaten oraya gitmenin o kadar da önemli olmadığını söyleyerek Norfolk'a gitmeyi ertelemeye karar verdi ve Londra'da kaldı. Karşılaştıklarında Bayan Rushworth onu çok soğuk karşıladı. Bunun ona itici gelmesi ve kendi aralarında birbirlerine sergiledikleri davranışlarda kalıcı bir ilgisizlik yaratması gerekirdi, ama bu Henry'nin gururuna dokundu. Genç adam bir zamanlar adeta kölesi gibi olan kadının bir anda ona sırt çevirmesine dayanamadı. Öfkeden kaynaklanan böylesi bir gururlu duruşu kesinlikle yıkmalıydı. Maria'nın öfkesinin nedeni Fanny idi, Bayan Rushworth'ü yine Maria Bertram'a dönüştürmeli ve karşısında dize getirmeliydi. Bu hırsla saldırıya geçti ve adeta canhıraş bir şekilde uğraşarak kısa zamanda, beklentisini de aşan yakın bir ilişki kurmayı başardı. Ancak Maria'nın duyduğu müthiş öfkeye rağmen onun ikisini de kurtarabilecek soğukluğunu yendi ve böylece kendisini Maria'nın sandığından çok daha şiddetli olan aşkına tutsak etti. Maria onu gerçekten seviyordu, bu birlikteliği her şeyin üzerinde tuttuğunu ve bitirmek gibi bir isteğinin hiç ama hiç olmadığını söylüyordu. Henry Crawford, kibrinin kurbanı olmuş, bu yüzden yanlış yapmıştı; buna içinde taşıdığı aşkın sebep olduğunu tabii ki söyleyemezdi, ayrıca Maria'nın kuzeninden vazgeçmek gibi bir niyeti asla yoktu. Şu an tek amacı tüm olan biteni Fanny ve Bertram'ların duymasını önlemekti. Henry'ye göre Bayan Rushworth gizlilik konusunda ondan bile daha hassastı. Richmond'dan döndükten sonra Maria'yı artık hiç göremeyeceğini bilse çok sevinecekti, çünkü bundan sonra olanların hepsi Maria'nın gözü kara cesaretinin eseriydi. Zaten Henry de sonunda onunla başka çaresi kalmadığı için kaçmıştı. Ama daha ilk dakikadan itibaren Fanny

konusunda büyük bir pişmanlık duymuş, yaşadığı maceranın ilk heyecanı yatıştıktan sonra pişmanlığı daha da artmıştı. Daha aradan iki üç ay bile geçmeden iki kadın arasındaki karakter zıtlığını yakından görmüş, uysal ve yumuşak başlı Fanny'nin temiz kalbiyle sağlam prensiplerinin değeri gözünde daha da yükselmişti.

Aslında toplumun ahlaksızlık konusuna kestiği cezayı kadınla erkek arasında adilce pay etmesi gerekmekte; ama ne yazık ki erdemli olma yolunda doğru bir yol izlenmediği herkesçe malum olan bir şey. İçinde yaşadığımız dünyada suçlulara uygulanan cezalar istediğimiz ölçüde adil değil, üstelik ileride daha hakça bir ceza dağıtımının gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini de bilmiyoruz. Ama yine de Henry Crawford gibi zeki ve akıllı bir genç adamın bu durumdan kendisi adına hatırı sayılır ölçüde bir pişmanlık ve kızgınlık payı ayıracağı ve bu pişmanlık duygusunun onu bazen mutsuzluğa, bazen de duyduğu kızgınlığın kendisini suçlamaya iteceği kesindi diyebiliriz: Kendisine kucak açmış olanlara bu şekilde ihanet ettiği, ailesinin huzurunu böylesine bozup mahvettiği, en yakın, en değerli dostlarını hem aklı, hem de büyük bir tutkuyla sevmiş olduğu kadını bir hiç uğruna yitirmiş olduğu için! Öte yandan aralarında geçen acı olaylardan sonra Bertram'larla Grant'ların birbirlerine komşu olarak kalmaya devam etmeleri epey sıkıntılı bir durum yaratacaktı. Bu yüzden neyse ki Dr. Grant'ın uzağa gidişi ve dönüşünü bilerek erteleyişi, oradan temelli başka yere taşınmalarını önledi. Çünkü Dr. Grant neredeyse umudunu artık kestiği eski bir başvuru sayesinde Westminster Katedrali'nde bir görev buldu. Bu da onların Mansfield'dan ayrılıp Londra'ya gitmeleri için iyi bir bahane oldu ve bu değişikliğin onlar

için gerekli bir gelir artışı sağlaması, gidenleri de kalanları da çok memnun etti.

Kişiliği gereği insanları çok seven Bayan Grant'ın, uzun süredir alıştığı yerden istemeyerek ayrılmış olması gerek. Ama nasılsa iyi huyu sayesinde nereye giderlerse gitsinler o her zaman olduğu gibi herkesle uyum sağlayıp hoşça vakit geçirmesini bilecekti. Üstelik şimdi kız kardeşi Mary'nin hizmetine sunabileceği bir evi de vardı. Bu arada son altı aydır Mary kendi arkadaşlarından oldukça sıkılmasının yanı sıra kibir, hırs, tutku, aşk ve hayal kırıklığı gibi şeylerden de bıkıp usanmıştı; bu yüzden kız kardeşinin gerçek anlamda iyi kalpliliğine, onun ayakları yere basan, sakin yaşantısına ihtiyaç duyuyordu. Böylece birlikte oturmaya başladılar. Bir süre sonra Dr. Grant aynı hafta içinde üç büyük resmi yemeğe katıldıktan sonra aniden felç geçirip ölünce, onun ölümünün ardından yine birlikte yaşamaya devam ettiler. Ama bir daha hiçbir ailenin küçük oğluna âşık olmayacağına dair yemin etmiş olmasına rağmen, Mary'nin Mansfield'dayken edindiği ince zevk düzeyinin doyumuna varabileceği ve orada değer vermesini öğrendiği mutlu yuva umudunu kişiliği ve görgüsüyle gerçekleştirebileceği ve en önemlisi de ona Edmund Bertram'ı unutturacak, onun güzelliğine ve yılda 20.000 sterlinlik gelirine talip olacak aylak bir büyük oğul bulması epey zaman aldı. Ama bu konuda Edmund ondan daha şanslıydı. Kalbinde onun boş bıraktığı yeri doldurmaya layık birini bulmak için uzun süre beklemek durumunda kalmadı. Mary Crawford'un ardından yanıp tutuşacağını ve Fanny'ye böyle bir kadını bir daha bulmasının ne kadar imkânsız olduğunu ileri süreli çok az olmuştu, ama belki Mary'den çok farklı yaradılışta başka bir kadının da aynı derecede hatta belki de ona daha

uygun olup olmayacağını düşünmeye başladı. Bu arada Fanny de ona tatlı tatlı gülümseyip her türlü güzel davranışıyla onun için en az Mary kadar önemli bir sevgili olmaya çoktan başlamıştı. Ancak bu konuda size kesin bir tarih vermekten kaçınıyorum, böylece herkes kendi istediği tarihi benimsesin, çünkü elbette ki ölümsüz tutkuların dindirilmesi ve kopmaz bağların başka bir yöne aktarılması için gereken sürenin kişiye göre değiştiğini düşünüyorum. Ama Edmund bu süre dolduğunda, ne bir hafta eksik ne bir hafta fazla, Mary Crawford'u sevmekten vazgeçti ve Fanny ile evlenmek için, Fanny'nin tam istediği ölçüde bir âşığa dönüşüp onun için yanmaya başladı, buna inanabilirsiniz. Edmund'un Fanny'ye karşı yıllardır beslediği sevgi köklü ve derin olunca, önceleri boynu sürekli bükük olan küçük Fanny'nin uysallığı ve masumluğu üzerine kurulmuş, daha sonra ise onun her bakımdan fevkalade bir genç kıza dönüşmesiyle iyice genişlemiş olan bu sevginin, başka bir boyuta geçiş yaparak değişikliğe uğramasından daha normal ne olabilir? Edmund, Fanny'nin on yaşından beri rehberi, yol göstereni ve koruyucusu olmuş; duygu ve düşünce yapısını büyük ölçüde o şekillendirmişti. Onun mutluluğunun kendi elinde olduğunu biliyordu. Bütün bu sebeplerden ötürü Fanny onun için benzersiz bir anlam taşıyordu ve ona Mansfield'daki herkesten o kadar yakındı ki, Edmund'un artık yumuşak bakışlı mavi gözleri, parıltılı siyah gözlere tercih etmeyi öğrenmekten başka yapması gereken bir şey yoktu. Zaten her zaman Fanny ile birlikteydiler, her zaman sohbet edip birbirlerine her şeyi anlatıyorlardı. Edmund'un duyguları da aşkta uğradığı hüsranın etkisinden kurtulmaya başladıkça o yumuşak bakışlı gözlerin üstün gelmesi tabii ki uzun sürmeyecekti.

Mutluluk yoluna kendi arzusuyla sapıp bunun ne demek olduğunun bilincine tam olarak vakıf olduktan sonra tabii ki Edmund'u durduracak ya da yavaşlatacak hiçbir engel çıkmayacaktı. Fanny'nin sevilmeye layık olduğundan en ufak bir kuşku, kaygı taşımıyordu; karakter zıtlığına rağmen mutluluk ümit etmek için kendisini zorlamasına da gerek yoktu. Fanny'nin kafa yapısı, düşünceleri, eğilim ve huyları konusunda kendisini aldatmak, bunların gelişmesi için geleceğe umutla bağlanmak durumunda değildi. Mary Crawford'a sırılsıklam âşık olduğu sırada bile Fanny'nin akıl ve kişilik bakımından üstünlüğünün farkındaydı. Şimdi ise kendisinin Fanny'ye layık olmadığını düşünüyordu elbette. Ama bilindiği üzere layık olmadığımız şeyleri elde etme konusunda hiçbirimiz geri durup itiraz etmeyiz. Nitekim Edmund da ona sahip olabilmek için canla başla uğraşmaya başladı. Bu mücadele sırasında elbette ki Fanny'den hiç gecikmeksizin destek ve cesaretlendirici işaretler geldi, aksi mümkün değildi. Ürkek ve tedirgin Fanny aslında kaygı ve güvensizlik içindeydi ama yine de onunki gibi bir sevginin zaman zaman karşısındakine güçlü bir umut ışığı yakmaması düşünülemezdi. Gerçi Fanny bu konuda taşıdığı şaşırtıcı gerçeğin tamamını açıklamayı daha başka bir zamana bırakmıştı, ama bunca zamandır böyle bir kalbin sahibi olduğunu bilmenin gururu içinde olduğu ve öte yandan Edmund'un da aşkını Fanny'ye yorumlarken çarpıcı tanımlamalar kullandığı ve çok mutlu olduğu kuşku götürmez bir gerçekti. Tabii ki bu sözler, karşısındaki kişiye de aynı derecede mutluluk yaşatmış olmalı! Genç bir kadının, yıllardır umut etmeyi bile aklından geçirmediği bir aşkın yeminlerini duyduğunda neler hissedebileceği herkesçe malum bir şey. Kendi arzuları kesinlik kazandıktan sonra ne aile

ne de parasal durum yönünden karşılaşabilecekleri hiçbir çekince söz konusu değildi. Hatta Sir Thomas böyle bir evliliği onlardan çok daha önce düşünmüştü. Hırslı, çıkarcı kişilerin yakınlığından ağzı yanmış, iyi huylara sahip sağlam karakterli kişilerin değerini yakından öğrenmişti. Bundan böyle tek arzuladığı şey, aile mutluluğundan arta kalanları sağlam bağlarla elinde tutmaktı. Bu yüzden evdeki iki gencin yaşadığı hayal kırıklıklarının tesellisini birbirlerinde bulmalarını güçlü ve yerinde bir ihtimal olarak görüyordu. Edmund'un ricasına verdiği onayın coşkulu onurunu ve Fanny'yi gelini olarak görmenin büyük bir kazanım olduğunu düşünürken, yıllar önce küçük Fanny malikâneye ilk geldiğinde bu konuda beslediği duygularla şu anki duyguları arasında zamanla ne kadar da çarpıcı bir zıtlık oluştuğuna şahit oluyordu. Zaten zaman, insanoğlunu eğitmek, onunla ilgili kişi ya da kişileri mutlu etmek için kararlar, iddialar ve bunların sonuçları arasında zıtlık yaratmaktan asla vazgeçmezdi.

Fanny gerçekten de tam Sir Thomas'ın gönlüne göre bir kız evlattı. İyilikseverliği bunca yıldır onun rahatı ve huzuru için en büyük güvenceyi hazırlamıştı. Şimdi bu cömertliğinin karşılığını fazlasıyla görüyor, Fanny'ye karşı her zaman gösterdiği dürüstlüğü ve iyi niyeti bunu hak ediyordu. Aslında genç kıza daha mutlu bir çocukluk vermiş olabilirdi. Ama onu sert gösteren ve kendisini çocuğun sevgisinden mahrum bırakan etken sadece bir davranış hatasıydı. Şimdi birbirlerini tanıdıkça aralarında karşılıklı çok sağlam bir sevgi doğmuştu. Thornton Lacey'deki rahip evini rahatça dayayıp döşedikten ve Fanny'yi oraya yerleştirdikten sonra artık gidip onu orada görmek ya da oradan kendi yanına almak Sir Thomas'ın gündelik yaşamının başlıca amacı olmuştu.

Öte yandan yıllardır her türlü bencilce hizmetini gördürmeye alıştığı genç kızdan gönül hoşluğuyla ayrılmak Leydi Bertram için kolay olamazdı elbette. Söz konusu oğlunun ve yeğeninin mutluluğu olsa da, bu evliliğe bir türlü sıcak bakamıyordu. Neyse ki ortada Fanny'nin yerini alacak Susan'ın bulunması onun Fanny'den rahatça ayrılmasına yardım etti. Susan, malikânenin yeni yeğeni olmayı seve seve kabul etti. Bir zamanlar Fanny'nin yumuşak başlı, minnettar huylarıyla doldurduğu yeri, parlak zekâsı ve yardımsever mizacıyla doldurmaya oldukça meyilli biri olması onu kısa sürede Mansfield Park'ın vazgeçilmezi yaptı; artık Susan'sız olamıyorlardı! Önceleri Fanny onun dert ortağıyken, sonra yedeği olmuş; şimdi de görünüşe bakılırsa Susan, temelli olarak onun yerini almıştı. Üstelik onun kadar ürkek olmayan yapısı ve sağlam sinirleri malikânedeki yaşantısını kolaylaştırıyordu. Birlikte yaşayacağı kişilerin huylarını çok çabuk öğrenmişti; çekingen ve utangaç yapıda biri olmadığı için de kısa zamanda herkese yararlı olmaya çalışıp kendisini sevdirdi. Fanny'nin malikâneden ayrılmasından sonra da Leydi Bertram'ın her türlü ihtiyacını giderme görevini üstlendi ve becerikliliği sayesinde zamanla Fanny'den sonra ikinci en çok sevilen olacağının işaretlerini verdi.

Susan'ın onlara yararlı oluşu, Fanny'nin kusursuzluğu, William'ın değişmeyen gelişimi ve yükselişi, diğer aile bireylerinin genelde yolunda giden yaşantıları ve başarıları, hepsinin birbirleriyle yardımlaşması... Sir Thomas onlar için yapmış olduklarının ödülünü bu şekilde görüyor ve her defasında daha da gurur duyuyordu. Onları küçük yaşlardan beri zora ve disipline alıştırmak, yaşamın çaba ve sabır üzerine kurulmuş olduğunu öğretmekle en doğrusunu yapmış olduğunu bir kez daha anlıyordu.

Kişilik yönünden bu derece sağlam olan ve birbirlerini bu kadar seven Edmund ile Fanny maddi ihtiyaç ve arkadaş yokluğu çekmediklerine göre evliliklerindeki mutluluğun sağlam olduğu da kuşkusuzdu. İkisi de kırsal yaşamın verdiği keyfe çok düşkün oldukları için, evleri bir anlamda huzur yuvası olmuştu denilebilir. Dahası bu güzel tabloyu tanımlamak istercesine evlenmelerinin üzerinden bir süre geçtikten sonra ellerinin biraz rahatlamasını ve baba evine daha yakın olmayı istemeye başladıkları sırada Dr. Grant'ın öldüğü ve Mansfield rahipliği görevinin boşaldığı haberi geldi. Böylece Mansfield'a taşınıp oradaki rahip evine yerleştiler. Bundan önceki iki sahibinin zamanında her daim ürkeklik ve çekingenlikle yaklaşmış olduğu rahip evi şimdi Fanny'nin gözüne Mansfield Park'la ilgili her şey gibi çok sevilen kusursuz bir yer olarak görünüyordu.

1814 yılında yayımlanan *Mansfield Park* için Jane Austen'ın başyapıtı denebilir. Jane Austen'ın bu roman özelindeki anlatım tekniği çetrefildir, dil kâh açılıp genişler kâh kapanıp daralır; bazen semboller ve metaforlar yüklenir; dildeki bu dalgalanmalar anlatılmak istenen olaylarla doğrudan alakalı tabii: burjuva orta sınıf ailesi. Sürekli doldurulmaya çalışılan ama bir türlü dolamayan, hep fire veren bir boşluktur aslında burjuva aile hayatı: ilişkiler sıkıcı, değerler yüzeyseldir, arzular ve tutkular yükselme ve itibar kazanma hırslarından ötürü daima bastırılır; arzunun engellenmesi mevcut kimlikleri içten içe bunalıma sürekler. Karakterler çözülüp dağılır ama yeniden toparlanamazlar. Jane Austen bu yapıtında burjuva varoluşunu gerçekçi bir tarzda açığa vurur, bu esnada aile kurumunun, iktidar ilişkilerinin, zenginleşme tutkularının kuvvetli bir eleştirisini yapar, mevcut sıkıcı varoluştan çıkış için de –kendi üzerine kapansa da– bir imkân olarak aşka işaret eder:

> *En seçkin yazarın kaleminden bile bundan daha değerli bir mektup çıkmamıştı. Zaten bir kadına duyulan aşkın coşkusu, onu yazan yazarı aşar ve yazdığı nasıl olursa olsun onun için mutluluk kaynağı olurdu...*

Her ne kadar aşk bir imkân olarak belirse de, burjuva ilişkilerinin sarpa sarmasından ötürü "mutluluk kaynakları" kurur; kabaran duygu selleri dışarı akamadığı için içeriyi aşındırır, özneler zamanla solar...

THG
0500487
ESA
2016

40 ₺

AYRINTI • KLASİK
ISBN: 978-605-314-102-0
9 786053 141020